IOANNIS DE IANDVNO

IN LIBROS ARISTOTELIS

DE COELO ET MVNDO QVAE EXTANT
QVÆSTIONES SVBTILISSIMÆ: QVIBVS
NVPER CONSVLTO ADIECIMVS
AVERROIS SERMONEM

DE SVBSTANTIA ORBIS

Cum eiuſdem Ioannis Commentario ac Quæſtionibus,
Nuperrime in Capita accurate diuiſum, ac
maxima diligentia recognitum:

DVO ETIAM LEGVNTVR HIS APPOSITI INDICES:
Alter Quæſtionum, & Concluſionum, & Capitum Summas nunc additas, continet,
Alter in toto libro ſcitu præclara demonſtrat:

HORVM OMNIVM CASTIGATIONEM EX SEQVENTI
LATIVS COMPREHENDES EPISTOLA:

VENETIIS APVD IVNTAS
ANNO MDLII.

AMBRACIO DE ALIS GRAVINENSI IN GYMNASIO PATAVINO PHILOSOPHIAM

Ordinarie profitenti ſuo oſſeruandiſſimo

Romulus Fabius Florentinus S.P.D.

CVm motus notitia Naturæ Scientiæ maxime conducat: Motus verò ille, qui ſecundum locum, ſeu Latio nuncupatur motus omnis princeps exiſtat: Philoſophiæ naturalis pars illa, quæ quid hic motus ſit, eaq;, quę hoc motu ciētur, quid eius proprium, quid ei auferri aut inferri poſſit declarat, atque definit, cæterarum Philoſophiæ partium, quæ reliquas motus ſpecies edocent, ſupremum profectò locum ac præſtantiſſimum obtinere neceſſe eſt. Quocirca, cum is liber, qui ab Ariſtotele de Cœlo ac Mundo inſcriptus eſt, in hac ſola motus ſpecie maximè verſari videatur, eò magis alijs Philoſophiæ, qui de Natura ſunt libris, anteponendum cenſemus, quò hic motus aliorum omnium ſit præſtantiſſimus.

Porrò Iuntæ Fratres de huius diſciplinæ tum obſcuritate, tum vtilitate certiores facti, excogitarunt Ioannis Gandauenſis in hunc librũ Quæſtiones clariſſimam ei afferre lucem, vt eo duce nihil ſit præterea requirendum ijs, qui hanc diſciplinã aſſequi velint: id quod pro noſtra diligentia aſſequutos fuiſſe credimus, ſuiq; voti factos compotes. Nos enim, quibus huiuſmodi prouincia mandata eſt, ſuperioribus editionibus diligenter perſpectis, plurimas dictiones, ac ſententias mutilas obtrũcatasq;, hanc doctrinam obſcuritate implentes, adeò integras & perfectas in hac noua editione reſtituimus, vt præterea quicquam in ea deſiderare nemo poſſit aut debeat. Fateor tamen ex omnibus, quæ legi, exemplaribus, nullum maiori mihi auxilio fuiſſe eo, quod è tuo ſummo iudicio caſtigatũ emaculatumq; in lucem prodijt. Adnotauimus deinde nonnulla in margine, breuia quidem, ſed ex doctiſſimorum philoſophorum monumentis excepta, &, ni fallor, haud mediocriter incommoda. Nequid pręterea huic operi tum neceſſarium, tum vtile omiſiſſe videamur, Sermonem Auerrois nuper mendis expurgatum, cum eiuſdem expoſitione, ac Quæſitis, qui cum Caietani Thiennenſis commentarijs vagabatur, cum his quæſtionibus coniunximus. Adiecimus poſtremò Indices duos: Alterum Quæſtionum, Concluſionũ & Capitum, Alterum, in quo, quicquid notatu dignum eſt, inuenire licet. Cum itaq; mecum ipſe reputarem, cui meritò has meas Lucubrationes inſcriberem, tua perſona ſtatim mihi viſa idonea eſt, quæ & huic editioni dignitatem augeat, et me ab inuidis ac linguacibus tueatur. Te enim ſemper noui cùm præſtanti ſapientia virum, cùm ſumma vel latinarum vel græcarum literarum eruditione, tùm vero eo grauiſſimo iudicio in omnium Philoſophorum diſciplinis, quas in Gymnaſio Patauino legens publicè profiteris, vt quidquid erit per te probatum vel reiectum, cæteri quoque tuæ ſententiæ ſe ſubſcribant. Supereſt igitur, vt quemadmodum mihi in hoc labore verſanti Ambracius ſemper ob oculos verſabatur, ita tibi mea legenti Romulus in mentem veniat, tui cum primis & amantiſſimus & ſtudioſus, Vale.

PRIMVS INDEX

Quæſtionum & cõcluſionũ,& Capitũ, quæ continentur in quæſtionibus Ioannis Ianduni ſup libros de Cœlo & Mũdo, Et his quæ illis nup addita ſunt,

QVam neceſſaria ſit corporum cœleſtiũ cõtẽplatio, quã alio⁊ inferio⁊ ſpeculationẽ excellere dr. fol.1.col.1.

Quæſtiones libri primi.

Quæſtio.1. An corpora cœleſtia ſiot cauſę horum inferiorum generabiliũ & corruptibilium. fol.2.2.

Concluſio. Oĩum inferiorũ cœleſtia corpora cãę ſunt, exceptis hũanis actib⁹,quo cãę neceſſarię nõ ſunt.2.3.

Q.2. An de Corpore cœleſti ſit ſcĩa Naturalis. f.2.4.

Con. Corpora Cœleſtia ſunt p ſe cõſiderationis naturalis,per accidens aũt cõſiderant̃ ab Aſtronomo. f.2.4.

Q.3. An Totũ Vniuerſum ſit ſubm ĩ lib.de Cœlo.3.2.

Con. Corpus Mobile eſt ſubm p̃dicationis huius ſcĩæ, cœlũ vero eſt principalitatis ſubiectũ. fol.3.2.

Q.4. An Corporum & magnitudinum contemplatio ad Naturalem ſpectet. fo.4.1.

Con. Corporum & Magnitudinum contẽplatio ſecundum ſe & abſolute,& vt continua quædam ſunt,noo ſpectat ad Naturalẽ,vt vero termini naturaliũ, & cõcernentia motũ,ad Philoſophũ Naturalẽ attinet.4.1.

Q.5. Ao tres tantum Dimenſiones ſint, f.4.3.

Con. Tres taotum Dimenſiones eſſe neceſſariũ eſt.4.3.

Q.6. An ipſum vniuerſum ſit perfectum. f.5.1.

Con. Vniuerſum ſimpliciter,& perfectum & totũ ſimpliciter ac formaliter eſt: vniuerſum vero circuoſcriptis omnibus incorporalibus nõ ſimpliciter perfectũ eſt,ſed in genere.ſ.totalis naturæ. f.5.2.

Q.7. Ao corp⁹ p ſe generaliter ſit mobile ſm locũ.5.4.

Con. Corpus cœleſte,quod alterius eſt naturæ à Quatuor elementis,mouetur per ſe ſecundũ locũ naturaliter,ideſt non violenter,& ſi moueatur volũtarie. 5.4.

Q.8. Ao ſit aliquis motus ſimplex inter motus. f.7.2.

Con. Eſt aliquis motuũ ſimplex,q eſt ſimplicis corpis oõ hñtis potẽtiã ad oppoſitũ motũ,& ſit ſup ſimplex ſpatiũ,ſicut corporis cœleſtis eſt mot⁹,et elemẽti.7.2.

Q.9. An Corpus Mixtum moueatur motu elementi prædominantis. fol.7.4.

Con. Mixtum mouetur motu ſimplici ab elemẽto prędominanti. fol.8.1.

Q.10. An Vni⁹ corpis ſimplicis ſit vn⁹ ſimplex mot⁹.8.1

Coo. Vnius ſimplicis corporis vnus eſt proprius ac oaturalis motus,qui.ſ.eſt à motore proprio,diuerſi autẽ mot⁹ ſunt,ſiqdẽ moueat̃ corpus à motore ſepato. 8.2.

Q.11. Ao Mot⁹ Circularis ſit pfectior motu recto.9.1.

Coo. Motus circularis perfectior eſt motu recto. 9.1.

Q.12. Ao Corpus cœleſte in ſphæra actiuorum & paſſiuorum ſit eiuſdem naturæ cum his inferioribus.9.2.

Con. Cœlum non eſt vnius & eiuſdem naturæ nec numero nec ſpecie,ſeu genere,ſed eſt eiuſdem naturę cũ his ioferioribus ſecundum identitatem analogiæ.9.3.

Q.13. Ao corpus cœleſte ſit graue vel leue. fo.10.1.

Con. Corpus cœleſte nec graoe,nec leue eſt. f.10.2.

Q.14. An corp⁹ cœleſte ſit gñabile & corruptibile.10.2.

Coo. Cœlum, ſecundum naturam ſuam ingeoerabile eſt,et in corruptibile. fol.10.3.

Q.15. An Cœlum ab aliquo dependeat tanquã ab agẽte & efficiente proprio. fol.11.1.

Con. Cœlum dependere ab aliquo efficiente mediate, vel immediate eſt impoſſibile. fol.11.1.

Q.16. Ao cœlũ ſit augmentabile,vel diminuibile.12.1

Con. Cœlum non eſt augmentabile ſecundum veram ac propriã augmenti naturã,nec diminuibile. f.12.1.

Q.17. An Cœlum ſit in Alterabile. f.12.2.

Con. Cœlum ſimpliciter in Alterabile eſt, licet alteretur improprie,ſeu æquiuoce alterabile ſit. f.12.3.

Q.18. Ao motus circularis habeat contrarium.f.12.4.

Con. Motui circulari nullus eſt motus rectus contrarius,neque circularis aliquo modo:eſt autem aliquid ei contrarium communiter & imperfecte. 12.4.

Q.19. An Infinitũ ſi eſſet,haberet rõnẽ principij.13.3.

Con. Infinitum, vt quaotitatem terminis carentem,ſeu priuatiooem dicit,principij rationem noo haberet ſi eſſet:quatenus vero ſubiectum quantitatis ſubſtantiam dicit,ſiquidẽ eſſet,principij rõnẽ haberet.f.13.3.

Q.20. Ao Corpus circulare ſeu ſphęricum,ſi infinitum eſſet,haberet centrum. fol.13.3.

Con. Corpus ſphæricum eo q ſphæricum eſt, centrum habet,quo infinitum,non habet centrum. f.13.3.

Q.21. Ao Impoſſibile factum,eẽ ſit impoſ̃e fieri. 14.1.

Con. Quod impoſ̃e eſt factũ,eſſe impoſ̃e eſt fieri..14.2.

Q.22. An ſit aliquod corpus infinitũ ſimplr. f.14.2.

Con. Corpus aliquod eſſe iofinitæ magnitudinis ſimpliciter eſt impoſſibile, f.14.2.

Q.23. Cœlũ An ſit cõpoſitũ ex materia et forma.14.4.

Con. Si qua in cœlo eſt materia,ea nõ eſt ĩ potẽtia ad aliq̃ formam,ſed eſt materia,q eſt in potẽtia ad locũ.14.4.

Q.24. Ao ſit poſſibile eſſe plures Mundos. f.16.3.

Con. Mundos plures eſſe eſt impoſſibile. fol.16.4.

Q.25. An io ſeparatis à Materia ſub vna ſpecie Plura Indiuidua ſint. fol.17.1.

Con. In Abſolutis à materia non eſt niſi vnum iodiuiduum ſub vna ſpecie. f.17.2.

Q.26. An Extra cœlum ſit vacuum. 18.1.

Cõ. Extra Cęlũ oullũ ẽ vacuũ,nec mot⁹,neq Tp̃s.18.1.

Q.27. An æternitas ſit eadẽ,vel diſtinguat̃ à tpe.18.3.

Con. Aeternitas, quæ ſubſtantijs tribuitur, non eſt idẽ cum tempore: Verum æternitas tempori tributa, licet non omnino à tempore diſtincta ſit, quia illi eadẽ realiter exiſtens, ab illo rõoe oihilominus ſepat̃. 18.3.

Q.28. An entia extra cœlũ ſint intranſmutabilia.18.4.

Con. Corporum cœleſtium motores,ac cœleſtes ſpiritus intranſmutabiles ſuot. fol.19.1.

Q.29. An Mundus ſit Genitus. f.19.2.

Con. Totum mundũ Ingenitum ſcd̃m totũ neceſſe eſt eſſe,tametſi ſecundum ſui partes generat̃ ac corrũpit̃: neq huic obſtat ipſum à Deo p ſimplicẽ p̃ductionem ſeu creationẽ fuiſſe factũ,qd fide firmat̃. fol.19.3.

Q.30. Ao ſine Generatiooe poſſit eſſe aliquid poſtq noo fuit. folio.20.1.

Con. Quod incipit eſſe poſtq non erat,noo ſemper per tranſmutationem aſſequitur eſſe. fol.20.1.

Q.31. An Potentia ſeu virtus per excellentiam determinetur. fol.20.2.

Con. Potentia actiua rei naturalis p excellẽtiã mẽſuratur,paſſiua vero materialis p miõimũ,ſpiritualis autẽ per maximum determinatæ ſuot. fol.20.2.

Q.32. An Potentia vel virtus per minimum in quod noo poteſt,determinata ſit. fo.20.3.

Con. Naturalis impotentia ad Minimum determinata eſt,ſicut naturalis ad Maximum. f.20.4.

Q.33. Ao aliqd ſempiteroũ corruptibile eẽ poſſit.12.1.

Con. Sẽpiternum aliquod eſſe genitum vel corruptibile eſt impoſſibile. f.21.3.

Q.34. An qdlibet generabile ex oeceſſitate gñetur.21.

Con. Quodcunq generabile, licet neceſſario generet̃ oppoſitũ nihilomin⁹ catholice aſſerer̃ nõ icõuenit.21.4

Q.35. Ao ex ſui natura corruptibile,ab extrinſeco perpetuari valeat. fol.22.3.

Con. Corruptibiliũ ex ſe ſm totũ,nullũ ab aliq extrinſeco ppetuari põt,corruptibilia vero ſm ptiũ ſucceſſionem ab alio perpetuari valent,cui non obſtat contrarium catholice aſſerere. fol.22.3.

Q.36. An omne genitum ſit corruptibile. fo.23.1

Con. Genitum omne neceſſario corruptibile eſt. 23.1.

* ij Quæſtio.

Q.37. An Omne corruptibile ſit Genitum. 23.2.

Con. Corruptibile omne neceſſario Genitum eſt. 23.2.

Q.38. An aliqua potentia præteritum reſpiciat. 23.3.

Con. Nulla eſt potentia ad præteritum. f.23.3.

Quæſtiones libri Secundi.

Quæſtio Prima. An Cœlum ſit Locus Dei. 23.3.

Con. Deus non eſt in cœlo, vel aliquo alio loco circunſcriptiue, ſed manifeſtatiue. fol.23.4.

Q.2. An Cœlũ moueaꝛ cũ labore & fatigatione .23.4.

Cõ. Moueꝛ cœlũ ab aĩa ſua ſine labore & fatigatiõe. 24.1

Q.3. An ſex tantum ſint Poſitionis differentiæ. f. 24.3.

Con. Sex tm̃ ſunt Poſitionis Differẽtiæ, ſurſum, Deorſum, Ante, Retro, Dextrum, ac ſiniſtrum. fo.24.3.

Q.4. An Cœlum ſit Animatum. f.25.1.

Cõ. Cęlũ nõ eſt aĩatũ aĩa ſibi foꝛaliter inhęrẽte, ſed cęlũ cũ ſuo motore eſt aĩatũ nõ aĩa inhęrẽte, ſed aĩa, quę eſt illi immediatum motus principiũ determinatũ .25.2.

Q.5. An Oriens ſit cœli pars Dextra. fol. 25.4.

Con. Dexterũ cœli eſt ipſum Oriens, à quo moueri inciperet, ſi motus eius inciperet, hoc tamen non tempore prius, ſed ſecundum motoris intentum. fol. 26.1.

Q.6. An terra propter cęli motum neceſſaria ſit. 26.3.

Con. Terra neceſſaria eſt propter cęli motum, ad eius tãtum diuerſificationem. fo. 26.4.

Q.7. An ĩ Cœlo plẽs motꝰ ad diuerſas ptes eẽ dẽant. 27.1.

Con. Corporum cœleſtium diuerſos motus eſſe oportet ad horum inferiorum generationem. fo. 27.1.

Q.8. An motꝰ cęli, vniformis ac regularis eẽ dẽat. 27.2.

Con. Motus cœli, Regularis, & vniformis eſt. 27.3.

Q.9. An Motus Localis habeat calefacere. 28.1.

Con. Motus per ſe cauſa caliditatis eſt. fol. 28.2.

Q.10. An Lumen generet caliditatem. f.29.1.

Con. Lumen per ſe calefacit, vt per ſe, putum per accñs excludit, media tamen refractione. f.29.1.

Q.11. An Sol calefacere debeat iſta inferiora. f.29.3.

Con. Solẽ calefacere iferiora p̃ter ea, q̃ inter vltimũ mobile, & ſphęrã Lunę cõtinenꝛ, eſt impoſſe: verũ eius virtute ps cœli, in q̃ eſt, p̃cipaľr calefacere dicitur. f.29.3.

Q.12. An aliqus cœleſtium corporum faciant in hæc inferiora frigiditatem. fol. 29.4.

Cõ. Probabile eſt nullũ cœleſtiũ corporũ frigefacere, nihilominus firmius aſſeritur aliquas ſtellarum calefacere, aliquas frigefacere. fol. 30.1.

Q.13. An Stellę per ſe moueantur. fol. 30.3.

Con. Stellę ꝑ ſe mouẽtur, i. ꝑ ſui naturã nõ mouẽt, nõ ꝑ ſe autem mouentur, i. ſolitarie, vel diuiſim. .30.3.

Q.14. An corpora cœleſtia differant ſpecie, vel ſint indiuidua eiuſdem ſpeciei. fo. 30.4.

Con. Omnia cęleſtia corpora ſunt eiuſdem ſpeciei non vniuoce, ſed analogice. f.31.1.

Q.15. An virtus corporis finiti debeat eſſe finita. f.31.3.

Cõ. Cuiuslibet corpis finiti hñtis potẽtiã ad eſſe ꝑ materiã ptẽ ſui, eſt potẽtia finita ſm duratione, hñtis vero potentiã ad eſſe ꝑ ſuã ſubam, virtus eſt infinita ſm durationẽ: Corpis aũt finiti ad motũ in potẽtia finita eſt ſm vigorẽ virtus, poſſe eſt aũt ipſius eſſe virtutem infinitam ſecundum durationem ad motum. f. 31.3.

Q.16. An terra ſit in medio Mundi. fol. 31.4.

Cõ. Terra nõ eſt in medio mũdi tanq̃ in extrinſeco continẽte, ſed eſt in medio mũdi tanq̃ in termino ſuę q̃etis, & mediũ eiꝰ eſt illi realiter idẽ, & rõne diſtinctũ. 32.1.

Quæſtiones Libri Quarti

Q.27. An Grauia & Leuia moueanꝛ à Generante. 32.2.

Con. Grauia & Leuia mouentur à Generante. 32.2.

Q.28. An graue et leue moueãꝛ à remouẽte ꝓhibẽs. 32.3

Cõ. Grauia & leuia mouenꝛ à remouente prohibens in initio motus, quo vero ad motus poſteriores ptes, nõ mouentur ab illo ſufficienter & immediate. 32.3.

Q.29. An Graue inanimatum quoquo modo moueatur à naturali virtute exiſtente in loco. fol. 32.4.

Con. Graue inaĩatũ nõ moueꝛ à nãli virtute loci. f.32.4.

Summę Capitum Sermonis de Subſtantia Orbis.

Caput Primum. Ex ſubę gñabiliũ & corruptibiliũ cõparatione, ſubſtantiam cœli & eius formam, ac materiam, & libri titulum inueſtigat. fol. 35.

Caput. 2m. Quæ nã corpis cœleſtis natura, quo pacto. ſ. ſimplex, non compoſitum ſit nec graue, nec leue, deq; pluribus illius accidentibus. f.39.1.

Caput tertiũ. Cœli formã nõ eſſe virtutẽ in corpore, ipſumq; ſimplex eẽ, nõ cõpoſitũ, eiuſq; virtutẽ in actione finitã in finito æternoq; tempore mouere. 45.1.

Caput quartum. Quo nam modo cum his inferioribus cœli motus continuetur. fol. 47.4.

Caput quintũ de Cœli ſimplicitate, ac ſpũalitatẽ. f.49.3.

Quæſtiones Super Sermonem de Subã Orbis

Præfatio.

Naturalẽ ſciam eſſe ſpeculatiuã dicit, ac hoĩbus per neceſſariam, eam demum diuidens in partes, huius libelli intentum & ordinem oſtendit. fo. 50.3.

Q.1. An cœlũ ſit ex materia & forma cõpoſitũ. 51.1.

Cõ. Cœlũ, qd eſt qnta eſſentia, circũſcripto motore, non eſt cõpoſitũ ex mã & foꝛa, ſed ſubm ſimplex eſt, ſuo motori ſꝑ ſubm, habens materiam, non quæ ad eſſe, ſed, quæ ad vbi potentia eſt. fol. 51.2.

Q.2. An cœlum moueatur ex ſe, & quomodo. 52.2.

Cõ. Cœlũ ex ſe ſimpľr moueri eſt impoſſe, moueꝛ autẽ ex ſe, i. ꝑ partem à nullo nihilominus dependens, ſed ſibi ſufficientiſſimum exiſtens. fo. 52.2.

Q.3. An Materia prima ſit ens. fo. 52.3.

Con. Materia prima neque purum non ens, neque ens actu, ſed eſt ens in potentia. fol. 52.4.

Q.4. An potentia materiæ ab eius ſubſtantia vel eſſentia diſtinguatur. f.52.1.

Cõ. Potentia mãæ, vt eſt reſpectus ad foꝛam, diſtinguiꝛ ab eius eſſentia, verum potentia illa, vt eſt ſubiectum potens, eſt de eſſe materiæ. f. 53.2.

Q.5. An mã poſſit ꝓprie intelligi eſſentiali intellꝰ. 53.3.

Cõ. Materia nõ eſt ꝑ ſe ĩtelligibilis, i. ſine alterius intellectu: nã intelligiꝛ ex formæ analogia. ſed eſt intelligibilis ꝑ ſe, i. ĩtellꝰ illius diſtinguiꝛ ꝑ ſe ab ĩtellꝰ alteriꝰ. 53.3.

Q.6. An foꝛam ſubalẽ ĩ mã p̃cedãt aliq̃ dimẽſiões. 53.4.

Cõ. Tametſi dimẽſiones abſolute & ſimpľr formã nõ p̃cedãt, dimenſiones tñ interminatæ formã mãlẽ indiuidualẽ præcedere via imꝑfectionis neceſſariũ eſt. 54.1.

Q.7. An Dimenſiones interminatæ ſint indiuiduatiõis principium. fol. 54.4.

Cõ. Interminatę dimenſiones ſunt indiuiduationis p̃ncipiũ ſine quo nõ, foꝛale aũt p̃ncipiũ nequaq; ſunt. 54.4.

Q.8. An forma naturalis ad Maximum &c. 55.2.

Con. Entiã naturalia ſecundum ſuas formas &c. 55.3.

Q.9. An formæ ſubſtantiales ſint contrariæ. 55.4.

Con. Subſtantiales formæ non ſunt proprie &c. 56.1.

Q.10. An Cœli motor ſit Idem ſecundũ agens &c. 56.3.

Con. Motores ſeparati & mediati in ratione &c. 56.3.

Q.11. An Cœlũ ſit aĩatũ aĩa perficiente ipſum. fol. 57.2.

Con. Cœlum eſt animatum anima ſeparata, &c. 57.2.

Q.12. An primus motor ſit infiniti vigoris. f.57.4.

Con. Primus motor non eſt infiniti vigoris &c. 58.2.

Q.13. An de ſe corruptibile poſſit aliunde ꝑpetuari. 59.3

Con. Secundum ſe corruptibile naturaliter &c. 59.3.

Q.14. An intelligentiæ dependeant à primo &c. 60.1.

Cõ. Intelligentiæ non proprie à primo &c. 60.1.

Quæſtiones Incerti Autoris

Quæſtio Prima. An Cœlum ſecundum totum ſit Luminoſum. folio. 60.3.

Con. Cœlum ſecundum ſe totum luminoſum &c. 60.3.

Q. ſecunda. An Interminatæ dimenſiones eædem maneant ſm numerum in generato & corrupto. fo. 61.1.

Q.3. An Interminatæ dimenſiones formam ſubſtantialem in materia præcedant. fol. 63

Primi Indicis Finis.

INDEX SECVNDVS

ELEMENTORVM SERIE NVPER EXCOGITATVS

Omnium eorum, quæ in Quæſtionibus Ioannis de Ianduno ſuper Libros de Cœlo & Mundo, & eiuſdem Cõmentario & Quæſtionibus in ſermonem de Subſtantia Orbis, ſcitu digna cenſentur.

ABuſus aduocatorum. folio.24.1.D
Accidentia propria naturæ notitiam cõferunt. 37.1.D
Accidentis cauſam diſponi per illud accidens neceſſariũ minime eſt. 44.3.E
Accidẽtis ſubiectũ eẽ aliquid contingit duobus modis. 61.4.H
Agere ſiue facere aliqđ nouũ uolũtas antiqua non poteſt, ſine ſecundo antiquo.1.Cœlo. 2.2.D
Agere per formã & pati p materiã unũqdq; dicit̃. 34.2.D
Agens duplex, principale & inſtrumentale. 2.3.H
Agens & finis in ſeparatis à materia idem eſt. 9.1.D
Agẽs oẽ p accñs tripl̃r cõtingit, uidelicet, aut eſt agẽs cãle, aut remouẽs probibẽs, aut eſt agens cõiunctũ cãæ p ſe. 28.3.G
Agentia particularia & inferiora, agẽtia per accñs q̃uo ſint, et tempore actum ipſum præcedunt. 41.4.G
Agentium multiplicitas. 41.4.F
Actus humanus & intellectualis, nõ neceßitant̃ à Cœlo ad eligeodũ uel nõ eligẽdũ, & itelligẽdũ uel nõ itelligẽdũ. 2.2.C
Actus humani ſunt, q ab itellectu et uolũtate procedũt. 2.3.G
Actus & potentia omnium quorũ ſunt, eadem ſunt. 9.4.E
Actio æterni non eſt niſi æterna. 10.3.F
Actus per ſe exñs eſt duplex.ſ. uno mõ, ut exñs ſine quocunq; alio, ut intelligentia, alio mõ p negõnẽ materiæ. 16.1.C
Alteratio eſt tranſmutatio ad qualitatem. 12.2.D
Alteratio realis non cõuenit Cœlo, quæ cõſiſtit in qualitatibus pmanẽtibus ĩ ſubõ, nõ mutabilibus ſolũ motu locali. 12.3.E
Alteratio omnis fit ſm aliquã qualitatem ſenſibilem. 30.1.C
Alterationis & Localis motus diſcrimen. 44.4.E/F
Alterant coeleſtia hæc iferiora nõ per qualitatẽ quæ ſit eiuſdẽ ſpeciei cũ in illa quæ conducunt, ſed forte cum aliqua, quæ eiuſdem generis eſt. 44.4.G/H
Analogia eſt triplex ſm quã aliqua attribuũtur uni tribus modis, uno modo ut ſubiecto, uel ut fini, uel ut agenti. 9.4.F
Anima Coeli & aĩa animaliũ in motu q̃uo differant. 39.4.G
Anima & corpus cœli, & aĩa et corpus aĩalis diuiſim, quæ ſit eorum differentia. 40.1.D
Aĩabus coeleſtiũ ñ tantũ appetitus, ſed & itell̃s ineſt. 48.2.C
Animalium motor cõponitur ex duplici motore, ſ. anima, & re deſiderata. 43.1.A
Aĩaliũ corpa ex mẽbris dißimilibꝰ cõſtare oportet. 45.4.E.F
Animatum dupliciter intelligi poteſt. 25.2.B
Appetitus non eſt uirtus nobilior ſenſu. 25.1.B
Ars imitat̃ naturã inquãtũ poteſt & ſequit̃ opus eius. 14.1.D
Aſtronomia, Muſica, ac Perſpectiua quo ad diſtinctionẽ ſunt magis naturales, quo uero ad certitudinem magis ſunt mathematicæ. 3.1.D
Aſtronomus conſiderat quantitatẽ motus coeleſtium corporum per accidens. 3.1.C
Aeternitas ẽ iterminabilis uitæ tota ſil̃ pfecta poſſeßio. 18.3.F
Aeternitas, quæ ſubſtãtijs tribuit̃, nõ eſt eadẽ cũ tpe uerũ æternitas tẽpori tributa, licet non oĩno à tpe diſtincta ſit, qã illi eadẽ realr̃ exiſtẽs, ab illo rõne nihilominus ſeparat̃. 18.3.F
Aeternitas dupliciter accipit̃: uno mõ inquãtũ attribuit̃ tpi uel motui, alio modo inquãtũ attribuitur ſubſtãtiæ. 18.3.F
Aeternitas an ſit eadem, uel diſtinguatur à tempore. 18.3.B
Aeternum nõ eſt corruptibile apud Ariſtotelẽ. 38.4.H
Aeternorum non eſt proprie efficiens cauſa. 60.2.A
Augumentum fit tribus modis. 12.1.C
Augmẽtum ſupponit gñationẽ aut eam includit. 12.1.C
Augmẽtatio ẽ additio quãtitatis quãtitati præexiſtẽti. 12.1.B
Augmẽtum in Coelo poſitũ, apud catholice ſentientes nullum ſequitur impoßibile. 12.1.D

C

CAlor cãtur potius à motu q̃ à caliditate. fol. 44.1.B
Calor duplex, corruptiuus, q elemẽtaris dici, & pfectiuus, qui coeleſtibus tribuitur. 44.1.B/C
Calor coeleſtis, & elemẽtarius q̃uo æquiuoce dĩr. 44.2.A
Calefacere cõuenit coeleſtibus ex motus ipſius uelocitate et ex eius lumĩe, nõ aũt ab aliqua caliditate illi ĩherẽte. 44.1.A
Cãæ remotæ ſunt in duplici differẽtia. quedã abſtractæ oĩno à materia & à motu, ut ſubæ ſeparatæ, quædã remotæ, quæ ſunt in materia ſenſibili, & habent accidẽtia ſenſibilia, ut corpora coeleſtia. 2.1.D
Cauſa gñationis & corruptiõis entium eſt duplex. 36.1.C
Coelũ eſt ligamentũ inter ſubas abſtractas & iferiora. 2.2.D
Coelum nõ eſt infinitũ magnitudine, ſed duratione. 2.3.G
Coelum nõ eſt effectiua cã principalis horum inferiorum, ſed inſtrumentalis. 2.3.H
Coelum tripliciter accipitur. 3.3.G
Coeli uirtus rõnabilius uocat̃ natura, eo q, eſt cauſa omniũ exiſtentium natura. 2.3.E
Coelum an ſit augumẽtabile uel diminuibile. 12.1.A
Coelũ nõ eſt augumẽtabile ſm uerã ac propriã augumẽti naturam, nec diminuibile. 12.1.B
Coelum eo q, eſt glorioſum, diuinum, & laudabile, nobilius eſt elementis. 9.1.C
Coelũ nõ tm̃ idiget uirtute mouẽte ipſum in loco. ſed ẽt indiget uirtute largiẽte ſibi pmanẽtiã æternã ĩ ſubã. 11.2.D/11.1.A
Coelũ depẽdere ab aliquo efficiẽte mediate uel immediate eſt impoßibile. 11.1.C
Coelũ nõ cõuenit cũ inferioribus in uno gñe uniuoco. 9.4.G
Coelum an ſit luminoſum. 60.3.F
Coelũ poſſe qeſcere põt intelligi dupliciter. 10.4.G/10.2.B
Coelum generat iſta inferiora. 9.2.D
Coelũ nõ ẽ unꝰ et eiuſdẽ naturæ nec nũero, nec ſpẽ, ſeu gñe, ſed ẽ eiuſdẽ naturæ cũ his iferioribꝰ, ſm idẽtitatẽ analog. 9.3.G
Coelũ ſm naturã ſuã eſt ingñabile & incorruptibile. 10.3.F
Coelum dupliciter cõſiderari põt: uno mõ ut ſuba ſimplex carens cõtrario, alio mõ ut eſt quantũ continuum. 12.2.B
Coelum an ſit cõpoſitum ex materia, & forma, & ex qua materia. 15.1.C/14.4.H/42.H/4.B
Coelum an ſit locus Dei. 23.3.H
Coelum an moueatur cum fatigatione. 23.4.G
Coelum an ſit animatum. 25.1.D
Coelum mouetur ab aĩa ſua ſine labore & fatigatiõe. 24.1.A
Coelũ ñ ẽ aĩatũ aĩa ſibi formalr̃ iherẽte, ſed Coelũ cũ ſuo motore eſt aĩatũ nõ aĩa inhærente, ſed aĩa, quæ eſt illi imediatũ motus principium determinatum. 25.5.B/57.3.E/F

Coelum

Cœlum non eſt compoſitum ex materia & forma, cum careat contradictionis potentia. 39.2.A
Cœlum non reſiſtit motori ratione motus, ſed termini, quia non ita cito permittit motorem uenire in terminum, ſed puta in. 24. horis. 28.1.A
Cœlum mouetur per principiũ exiſtens in eo Idiuiſibiliter, nõ autem aliquo modo in rõne partis. 38.3.G
Cœli partes quã diſtinctionẽ inter ſe habere dicãtur. 60.4.F
Cœlum potius ex ſubiecto, quàm ex materia compoſitum eſt, neq; in eo alia quã ad ubi potentia intelligenda eſt, quæ eſt actus. 40.2.A/38.4.F
Cœlum inalterabile exiſtẽs ad aliquẽ ſui corruptionẽ, non indiget aliqua ſenſus aprehenſione ſeu imaginatione ad bonum perſequendum, ſeu malum fugiendum. 41.1.A/B
Cœlum eſt ſolũ magnitudo ac corpus perfectum. 42.1.D
Cœlum indiget uirtute ſibi non tantũ motũ largientẽ, ſed etiã pmanẽtiã æternã et durationẽ figurã, et ordinẽ huius cõtrariũ cõmẽtator dicere uiſus eſt. 40.2.3.41.1.C.D.2.A.B
Cœlum cõmunicat cum his inferioribus corporibus in tribus dimenſionibus. 42.1.D
Cœlũ quõ ſm ſe lucidũ ſit diſſimiliter ad hæc Iferiora. 43.3.G
Cœlum non producitur à ſuo motore. 42.1.A
Cœlũ inalterabile et impaſſibile ẽ, q̃a qualitatibus ſenſibilibus nõ cõicat ſicut iſta inferiora. 12.3.EF/43.1.D/44.4.F
Cœli forma non eſt in materia, quia infinitæ motionis ſubiectum eſt. 45.4.H
in Cœlo eſſe materiã, q̃ nũq; corrũpat eſt ipoſſ. 46.2.B/1.D
Cœlo non conuenit habere ſubiectum niſi propter motum localem. 47.4.E/F/G/3.G
Cœlum licet finitũ ſit in uigore, nõ propter hoc corruptibile, aut cõpoſitũ eſſe oportet. 47.1.C.D/2.A.B.C.D
Cœlum an ſit animatum anima perficiente ipſum. 57.2.A.
Cœli motor non eſt ſufficiens cã perpetuitatis motus eius, ſed tantum Deus, qui mouet, ut finis. 57.3.F
Cœli partes non æqualiter luminoſæ ſunt, ſed aliæ alijs magis, & ſi ſecundum ſe totum lucidũ dicatur. 60.4.F.G.H
Cœlum eſt eiuſdẽ naturæ ſpecificæ, nõ ſm rõnem Phyſicã, quæ in inferioribus, & ſuperioribus diſtincta eſt, ſed Metaphyſicã, quæ in rõne actus & potentiæ conſiſtit. 9.4.E
Cœleſtia corpora quõ aliter & aliter ab Aſtrologo & à Phyloſopho naturali conſiderantur. 2.4.H
Cœleſtia corpora ſunt cã omniũ inferiorũ, exceptis humanis actibus: quorum cauſæ neceſſariæ non ſunt. 2.3.E
Cœleſtia mouentur propter ſe prima intentione, ſecundaria uero propter inferiora. 38.3.F
Cœleſtia corpora non mouentur ad motum ſuorum ſubiectorum, ſed ipſa ipſorum anima. 40.1.A
Coeleſtium cõpoſitio ex actu ſumenda eſt, generabilium uero ex actu & potentia. 42.4.F.G
Coeleſte aĩal quõ cõponiĩ ex uno motore et uno moto. 43.2.B
Coeleſtia, tametſi calefaciunt, calida nihilominus non ſunt. folio. 43.4.G.H/44.1.A/B/C
Cõpoſitũ ex materia & forma finitæ durationis: nã ſi eẽt infinitũ duratiõe, eſſet infiniti uigoris eſſentialiter. 47.2.B
Coniuncta aliqua ſunt dupliciter. 57.3.G
Contẽplatio corporũ & magnitudinũ ſm ſe & abſolute & ut cõtinua quedã ſũt, nõ ſpectat ad naturalẽ, ut uero termini naturaliũ, & concernentia motum ad Philoſophũ naturalem attinet. 4.1.C/2.A
Cõtrarietas diminuta ex duobus cãtur: prio ex negõne ultimæ perfectionis, ſecundo prouenit ex negatione actualitatis et paſſibilitatis adinuicem. 5.1.C
Contrarietas tribus modis accipitur. 12.4.H
Contraria non poſſunt ſimul eſſe in eodem ſubiecto. 4.3.F
Contrarium aliquid alteri dupliciter, ineſt uno modo formaliter, alio modo uirtute. 12.3.H
Corpora cœleſtia ſunt per ſe cõſideratiõis naturalis, per accidẽs autẽ conſiderãtur ab Aſtronomo. 2.4.F
Corpus mobile eſt ſubiectũ prædicationis huius ſciẽtiæ, Coelũ uero eſt principalitatis ſubiectum. 3.2.D
Corpora & magnitudines cõſiderãdo duo poſſumus intelligere, alterũ, ſubſtantiã ſubiectã corpori & magnitudini, alterum ipſas dimenſiones. 4.1.C
Corpus cœleſte, qđ alterius ẽ naturæ à quatuor elemẽtis mouet per ſe ſm locum naturaliter, ideſt non uiolenter, & ſi moueatur uoluntarie. 5.4.H
Corpus per ſe generaliter an ſit mobile ſm locum. 5.4.F
Corpus Miſtũ an moueaĩ motu prædñantis elementi. 7.4.H
Corpus coeleſte in ſphæra actiuorũ & paſſiuorũ an ſit eiuſdẽ naturæ cum his inferioribus. 9.2.D
Corpus coeleſte an ſit graue uel leue. 10.1.D
Corpus coeleſte nec graue nec leue eſt. 10.2.A
Corpus circulare ſeu ſphæricũ, ſi infinitum eſſet, an haberet centrum. 13.4.F
Corpus ſphæricum eo q̃ ſphæricum eſt, centrum hẽt, quo iſinitum non habet centrum. 13.4.G
Corpus aliqđ eẽ infinitæ magnitudĩs ſimplr̃ ẽ Ipoſſ. 14.2.D
Corpus aliquod an ſit infinitum ſimpliciter. 14.2.C
Corpus coleſte recipere dimẽſiones mediante forma duplr̃ Itelligiĩ, uno mõ mediãte forma, alio mõ mediante fine. 16.1.B
Corporũ coeleſtiũ motores, ac coeleſtes ſpiritus intranſmutabiles ſunt. 19.1.A
Corporum coeleſtium diuerſos motus eſſe oportet ad horum inferiorum generationem. 27.1.B
Corporum coeleſtium an aliquã faciant in hæc inferiora frigiditatem. 29.4.H
Corpora coeleſtia an differant ſpecie, uel ſint indiuidua eiuſdẽ ſpeciei. 30.4.F
Corporis coeleſtis quæ nam natura, quo pacto, ſcilicet ſimplex, non compoſitum ſit, nec graue, nec leue, deq; pluribus illius accidentibus. 39.1.C
Corp⁹ qđcũq; Idiget aliquo ſibi largiẽte uirtutẽ agẽdi. 41.3.F
Corpus habere infinitam uirtutem in mouendo, eſt inconueniens & impoſſibile. 45.1.E.F
Corpora animaliũ organica eſſe oportet, ac diſſimiles & differentes partes habere. 45.4.F
Corpus æquiuoce dicitur de terrenis & inferioribus. 47.3.H
Corporũ cœleſtiũ formæ ſunt Itellectus, et appetitus. 57.1.A
Conſtituere unum in numero per ſubſtantiã dupliciter poteſt intelligi, uno modo ſm ſubſtãtiam & eſſe indiuiſum, alio modo quo ad effecti conſtitutionem. 15.4.H
Corruptibile ex ſui natura, ab extrinſeco an perpetuari ualeat. 2.3.E
Corruptibiliũ ex ſe ſm totũ, nullũ ab aliquo extrinſeco ppetuari poteſt, corruptibilia uero ſm partium ſucceſſionẽ ab alio perpetuari ualent: cui non obſtat contrarium catholice aſſerere. 22.3.G
Corruptibile omne an ſit genitum. 23.2.A
Corruptibile omne neceſſario genitum eſt. 23.2.B

D

DEus eſt totaliter optimũ in natura, & deterius, ideſt minus bonũ ẽ pp melius. ſ. magis bonũ. fol. 11.2.D
Deus & natura nihil agunt fruſtra. 11.2.D
Deus põt plura indiuidua ſub una ſpecie facere, & ſunt plura ſub una ſpecie loquendo ſm ueritatem fidei Catholicæ: ſed Ariſto.

Ariſto.hoc non uidit. fol.17.3.H
Deus eſt cā perpetuitatis durationis aliorum. fo.17.4.F
Deus honoratur ex neceſsitate naturæ ſuæ, quia bonum ē. 22.1.D
Deū eſſe in loco ut in cœlo duplr pōt intelligi, uno mō circunſcripti uæ ac contentiue, alio modo manifeſtatiue. fo. 23.4.B
Deus non eſt in cœlo, uel aliquo alio loco circunſcriptiue, ſed manifeſtatiue. fol. 23.4.E
Dei actio æterna, eſt ſua æternitas. f.41.3.E/F
Deus eſt omnium intelligentiarū cauſa, ut finis, præbens eis æternitatem. fol.60.3.E
Dextrū cœli eſt ipſum oriēs, à quo moueri incipet, ſi motus inciperet: hoc tn̄ nō tpe prius, ſed ſm motoris intentum. f. 26.1.A
Diaphanū qm̄o ad luminis cālitatem concurrat. 43.3.F/G
Dimenſiones eſſe tantum tres neceſſarium eſt. f.4.3.E G
Dimenſiones tres qm̄o ad motum ſufficiant. f. 4.4.F
Dimenſiones interminatæ ſemper adſunt materiæ. fo.25.2.A
Dimenſiones interminatæ præcedunt formam in materia, terminatæ autem ſecuntur formam. f.34.4.F
Dimenſiones terminatæ formam ſequuntur. fol. 35.1.A
Dimenſiones interminatæ an eædem numero maneant in generato & corrupto. fol.61.3.B
Differentiæ poſitionis ſex tm̄ ſunt, Surſum, Deorſum, Ante, Retro, Dextrum, ac Siniſtrum. f. 24.3.E F
Diuiſio quantitati primo & per ſe conuenit. f.26.3.E
Doctrinæ ordo eſt primo ex cognitione cauſarum communium & remotarum ad proprias procedere. fo.2.1.D
EAdem ſecundum ſpeciem ſiue naturam, licet numero diuerſa ſint, cōicant tn̄ in proprijs accidentibus .60.4.E F
Ens nomē, ſm q ſignificat unū ſignificat unumqdq; decē prædicamentorū, ſed ſm ſignatū ueri, ſignificat oīa entia uera. f.3.4.F
Eſſe omnium entium ſiue ſit à natura ſiue ab arte, deterius eſt propter melius. fol.11.4.F
Eē īfiniti uigoris itē ſiue ſimplr an cōueniat p̄rio motori. 14.4.E
Eſſe impoſsibile factum an ſit impoſsibile fieri. 14.1.A
Eſſe extra dupliciter, uno modo poſitiue, alio modo negatiue accipitur. fol. 18.2.B
Eſſe ſine materia in eadem ſpecie multitudo indiniduorum non poteſt. fol. 15.3.H
Eſſe in cœlo plures motus an ad diuerſas partes debeant. 27.1.A
non Entia ſunt in duplici differentia, quædam ſunt non entia & opinantur etiam non entia, quædam ſunt non entia & eſtimātur non entia, & eſt opinio ſolemnium q ſint entia. f.4.2.C
Entia extra cœlum an ſint in tranſmutabilia. 18.4.G
Aeſtus cur maiores ſiunt in æſtate quam in hieme. 12.3.G
Efficiens & finis in ſeparatis idem eſt. 11.3.E.38.2.B
Efficiens eſt prius tempore aliquo modo ſuo effectu. fo.11.3.G
Finis ſignificat agens ſignificatione neceſſaria. 41.3.G H
FIeri ab imaginatione aliqua dupliciter. f.14.1.C
Fieri impoſsibile eſt, q impoſsibile eſt factū eſſe. 14.1.C
Finis aliquis motui præſupponit̄, aliquis uero p motū fit. 57.2.A
Forma eſt duplex, ſeparata, & coniuncta. 6.2.A
Formam fieri per ſe eſt impoſsibile. 11.1.B
Forma corporis in materia an præcedat oēs alias formas. 26.4.F
Formæ cœleſtium corporū indiuiſibiles, ſunt infinitæ, nec recipiūtur ī materia dimēſionib' affecta ſicut, īferiorū formæ. 37.2.A
Formæ ſenſibiles extenduntur extenſione ſubiecti. 37.3.E
Formæ cœleſtes ſeipſis perficiuntur, inferiores autem per finem, à quo per ſe diſtinctæ ſunt. 38.1.D
Formæ cœleſtes per ſe ideo ſubſiſtunt, quia totam ſuā potētiā euacuant, nec p ſua ſubiecta in eſſe cōſtituunt̄, ſed ſeipſis. 38.1.A
Formæ cœleſtes ſeipſis æternæ ſunt. 38.4.G
Formæ oīum ſunt in terminis præter uirtutem actiuā. 30.1.A
Forma īmaterialis eſt duplex. uidelicet una, quæ nec eſt ī potentia ad eſſe, nec ad unde & quo, ut intelligentia, alia quæ eſt in potentia ad unde & quo. 16.1.D
Formam præcedere dimenſiones in materia poteſt intelligi dupliciter, uno modo tempore, alio modo natura. 16.1.D
Formæ elementorum ſunt contrariæ, mutuoque agunt & patiuntur. fol.25.4.H
Forma & formatum corporis cœleſtis ſunt unum numero, ut cœlum & intelligentia. 25.3.E
Formæ omnes quæ ſunt in materia prima in potentia paſsiua, ſunt in motore primo in potentia actiua. f.25.4.G
Forma ad intellectū, materia ad ſenſum qm̄o ſpectare dīr. 42.3.G
Futura ut futura ſunt, non oīa de neceſsitate eueniunt. 21.3.H
GEnerari aliquid ex ſubiecto permanente contrario non permanente contingit. 10.3.G
Generatio & corruptio finis alterationis ſunt. 43.2.C
Generans non ſemper aſsimilatur ſuo genito. 44.3.E F
Generans omne aut uniuocum, aut æquiuocum, aut metaphyſicum eſt. 44.3.H
Genitum omne an ſit corruptibile. 23.1.A
Genitum omne neceſſario corruptibile eſt. 23.1.B.
in Genitis & generabilibus abire in infinitū eſt impoīe. 44.3.G
Geniti et corrupti, ſi non fiat uſque ad primā materiam reſolutio, manent eædem dimēſiones numero, ſi uero non fiat talis reſolutio, nihil cōe præter primā materiā manere dicendū ē. 61.4.H
Generabile oē, licet neceſſario generetur, oppoſitum nihilominus catholice aſſerere non incōuenit. 21.4.E
Generabile omne an ex neceſsitate generetur. 21.3.H
Generabilium compoſitio ex actu & potentia ſumenda eſt, cœleſtium uero, ex actu. 42.4.F.G
Generabilia componuntur ex ſubiecto .i. materia prima, & dimenſionibus. 42.3.F G
Genus tranſmutationis duplex. 33.4.H
Grauia & leuia an moueantur à generante. 32.2.C
Grauia & leuia mouentur à generante. 32.2.D
Graue inanimatum quoquomodo, & an moueatur à naturali uirtute exiſtente in loco. 32.4.F.G
Grauia & leuia mouentur à remouente prohibens in initio motus, quo uero ad motus ſuperiores partes, non mouentur ab illo ſufficienter & immediate. 32.3.G H
HAbere multa ſuppoſita triplr pōt intelligi, primo mō ſm actum, ſecundo modo ſecundum aptitudinē, tertio modo ſecundum potentiam. 3.4.H
Habere potentiā ad corruptione & non eſſe dupliciter. 22.3.G
Habentium ſymbolum facilior eſt tranſitus quàm non habentium. fol. 25.3.H
IGnis, neque alius aliquis elementorum in propria ſphæra lucet. fol. 43.3.G
Ignem ultima diſpoſitio, Raritas ad eſt. 44.1.G
Illuminationis quarundā partiū cœli cā quæ ſit. 43.3.E F.4.E F
Incipere aliquid eſſe poſtquā non erat, non ſemper per tranſmutationem aſſequitur eſſe. 20.1.C D
Indiuidua eiuſdem ſpeciei aliter differunt q̄ ſpēs diuerſæ. 17.2.D
Indiuidua ſub una ſpē inſepatis à mā an plura ſint. 17.1.D.2.D
Infinitum ut quantitatem terminis carentem, ſeu ut priuationē dicit, principij rationē nō haberet, ſi eſſet, quatenus uero ſubiectam quantitati ſubſtantiam dicit, ſiquidem eſſet, principij rationem haberet. 13.3.E G
Infinita uirtus eſt duplex. 46.4.E F
Infiniti uigoris eſſe aliquod corpus, ſiue cœleſte, ſiue generabile aut corruptibile eſt impoſsibile, eſſe autem infinitum in duratione conuenit cœleſti corpori neceſſario. 46.4.E F G

Infinitum in uigore eſſe quid nam ſit. 57.4.E

Infiniti uigoris oportet eſſe, quod cauſat ex infinita diſtantia. folio. 57.4.F

Intelligere duo poſſumus per materiam. primo ipſam materiam ut eſt in potentia ſubiectiua ad formas ſubſtantiales, ſecundo ut eſt ſubiectum in potentia unde, & quo, & ad terminos tranſmutationis localis. f. 15.3.E

Intelligens & intellectum in ſempiternis idem eſt. f. 6.1.D

Intelligentem omnem non oportet animatum eſſe anima dante illi eſſe. fol. 57.3.H

Intelligibile diuerſificatur ſecundum diuerſitatem naturæ intellectæ. folio. 58.3.F

Intellectus ab intelligibili, ſimili modo ſicut ſenſus à ſenſibili non immutatur. f. 24.4.H

Intellectus, ſenſus, & materia prima ut naturæ receptiuæ ſunt, diuerſimode recipiunt formas indiuiduales. 34.3.F

Intelligentiæ, an dependeant à primo principio in ratione efficientis, ſeu finis. f. 6.1.A

Intelligentiæ non intelligunt particulares reuolutiones, ſed tantum motum primum. f. 57.1.C D.3.D

Intelligentia mouens cœlum per ſe intendit motus perpetuitatem, per accidens autem mouet ad diuerſa loca, & particulares illius circulationes intelligit. 57.3.H

Intelligentiæ abſtractæ ſunt principia duobus modis diuerſis, ſecundum agens, uel ſecundum finem. f. 11.3.E

Inferiorum qualitates non reducuntur in ſuperiores cauſas per aliquid ſui generis. f. 45.1.A

Liberum non dicitur eo q. ſit ad oppoſita, ſed liberum uidetur uelle finem. fol. 6.4.G

Liber non propter extrinſecum aliud, ſed gratia ſui uult eligere. folio. 22.1.C

Linea data, omni magnitudine eſt accipere maiorem. 12.2.B

Locatum debet eſſe æquale ipſi loco. fol. 23.3.H

Lumen cauſat calorem per accidens. f. 29.1.C

Lumen an generet caliditatem. fol. 29.1.A

Lumen per ſe calefacit, ut per ſe purum per accidens excludit, media tamen rarefactione. fol. 29.1.B

Lumen duplici ex cauſa aptum natum eſt calefacere. 44.1.C D

Lucere quomodo cœlo & inferioribus & qua ratione conueniat. folio. 43.3.G H

Lux æquiuoce potius quàm analogice cœleſtibus & inferioribus conuenit. 43.2.D

Lunæ macula unde cauſetur. fol. 43.4.G

Luna quomodo ad ipſam terram & ad alias ſtellas proportionem & ſimilitudinem habere dicatur. 43.4.F

Luna quomodo à Sole recipiat lumen. fol. 60.4.G

Magnitudine quantacunq; data poßibile eſt accipere maiorem. fol. 14.2.D

Magnitudo dupliciter accipitur, uno modo pro ſubſtantia ſubiecta omnibus, alio modo pro dimenſionibus. f. 4.4.G

Materiæ nomine, ad ipſum ubi potentia dicitur. 47.4.F G

Materiæ Primæ, quæ una eſt omnium generabilium & corruptibilium, natura. f. 42.3.B

Materia ſi qua eſt in cœlo, ea non eſt in potentia ad aliquam formam, ſed eſt materia, quæ eſt in potentia ad locum. 14.4.H

Materia prima quomodo eſt una numero per priuationẽ formarum indiuidualium. 26.2.A

Materia prima non denudat à dimẽſionibus interminatis. 25.1.D

Materia & forma gñabiliũ, et corruptibiliũ non eſt eiuſdẽ ſpẽi cũ duabus naturis ex quibus cõponitur corpus cœleſte. f. 33.3.F.

Materia prima quomodo eſt intelligibilis. f. 34.4.E

Mã p trãſmutationẽ, formã p opationẽ nobis innotuit. fol. 33.1.A

Materia prima nõ cognoſcit niſi p cõpationẽ ad formã. f. 15.4.F

Materia prima quid ſit. f. 34.3.E

Medium eſt duplex, quoddam eſt magnitudinis, & quoddam rei. folio. 32.1.C

Meritum ibi ceſſat ubi ratio humana præbet experimentum. folio. 22.2.B

Motus cœli ſemper eſt in principio & in fine circulationis. 9.2.B

Motus ſimplex non eſt niſi unius corporis ſimplicis. fol. 10.2.B

Motus circularis an habeat contrarium. f. 12.4.E

Motus cœli qui eſt accidens eſt cauſa omnium inferiorũ. f. 13.3.G

Motui circulari nullus eſt motus rectus contrarius, neque circularis aliquo modo: eſt autem aliquid ei contrarium communiter & imperfecte. f. 12.4.H

Motus eſt duplex in corporibus cœleſtibus, ſcilicet continuus & diurnus, alius eſt oppoſitus aliquali diuerſitate. f. 26.2.D

Motus cœli an uniformis ac Regularis eſſe debeat. 27.2.C

Motus cœli Regularis & uniformis eſt. 27.3.F

Motus omnis inferiorum dependet à motu cœli exceptis duobus, ſcilicet intellectu & uoluntate. f. 28.1.C

Motus uiolentus calefacit inquantum primus eſt non reſpectu lationis ſed aliorum motuum, puta alterationum & id genus. folio. 28.3.E

Motus per ſe cauſa caliditatis eſt. 28.2.C

Motus in ſuo genere cauſalitatis perfectum eſt. 28.4.G

Motus localis an habeat calefacere. 28.1.D

Motus aquæ, uidelicet calefactio & frigefactio non eſt per ſe primo intenta in genere motuum, ſed per accidens. 28.2.D

Motus circularis an ſit perfectior motu recto. fo. 9.1.A

Motui circulari nihil eſt contrarium. f. 10.3.G

Motus omnis cœleſtium orbium eſt à duplici motore, quorũ unus eſt coniunctus à quo habet uelocitatem, & alius eſt ſeparatus, à quo habet infinitatem. 7.2.B

Motus Solis in obliquo circulo & aliorum aſtrorũ p acceſſum & receſſum eſt cã generationis eorũ quæ ſunt in hoc mũdo. 2.2.C

Motus naturalis eo q. eſt à principio intrinſeco ab artificialibus motibus differt. 5.4.G

Motus cœli dupliciter, uno modo ut diſtinguitur à uiolento, alio modo ut uoluntarius eſt. f. 6.1.A

Motus ſimplex eſt ille, cuius mobile eſt ſimplex, nullam habẽs aptitudinem ad oppoſitum motum. 7.3.G

Motuum aliquis eſt ſimplex, qui eſt ſimplicis corporis non habentis potentiam ad oppoſitum motum, & fit ſuper ſimplex ſpatium ſicut corporis cœleſtis eſt motus, & elementi. 7.2.D

Motus compoſitus eſt, cuius motus habet aptitudinem ad oppoſitum motum. 7.3.G

Motus quomodo ſit caloris cauſa. 44.1.B

Motus eſt corporis calidi perfectio. 44.1.B

Motus in inferioribus compoſitus eſt, ſicut & mouens. 40.3.H

Motus cœli cum ſit ſine labore, animam aſſequi neceſſarium eſt, non autem aliquod aliorum corporum principium. 39.3.G

Motus uolutationis & circumgirationis quomodo differunt. folio. 30.4.E

Motus progreßiuus ex recto & circulari miſtus intelligitur. folio. 39.4.H

Motum per accidens ad per ſe motum neceſſario reducitur. folio. 40.3.G

Motus aliquis ſimplex an ſit inter motus. f. 7.2.H

Motus cœli ſecundum totum eſt æternus. fol. 2.1.C

Mouens primum mouet tantum in ratione finis. 57.1.A

Mouens & agens quomodo diſtinguuntur. 41.3.G H

Motor primus an ſit infiniti uigoris. 57.4.E

Mobile per ſe uel per accidens eſt. f. 38.3.F

Moueri

Moueri unam partem prius alia dupliciter poteſt intelligi. folio. 26.1.C
Mouens & motum in cœleſtibus niſi idem eſſet, æterni motus principium in eis non eſſet. 38.2.C
Mundum eſſe totum ingenitum ſecundũ totum neceſſe eſt, tametſi ſecundũ ſui partes generatur ac corrumpitur, neque huic obſtat ipſum à Deo per ſimplicem productionem fuiſſe factum, q. fide firmatur. 19.3.F
Mundus totus inferior gubernatur à corpore cæleſti. 2.1.C
Mutatio mundanorum ad hoc & ad illud ex uirtute ſeu mutatione cæleſtium corporum procedit. 2.1.B
Mutatio ſempiterna eſt cauſa mutationis nouæ & generabilis. 2.1.C
Mundos eſſe plures an ſit poßibile. 16.3.F
Mundus an ſit Genitus. 19.2.D
Mundos plures eſſe eſt impoßibile. 16.4.E

N

NAtura omnium conſtantium, poſitus eſt terminus & ratio augumenti & magnitudinis. folio. 4.2.B
Natura non facit p plura qđ poteſt facere æquæ bene per unum. 4.3.F
Natura prius dicitur de forma quã materia. 5.4.H
Natura eſt principium mouendi & quieſcendi per ſe in illo in quo eſt. 6.1.A
Naturas rerum rimari uolentem primo oportet corpora cæleſtia ſpeculari. 2.1.B
Natura cæli non eſt potentia, ſed forma, quæ eſt anima, quæ ipſum etiam mouet, non ut eius naturalis forma. folio. 39.2.C
Naturalia digna laude quandoq; ſunt & honorari debent: & econtra mala uituperari ac puniri. 22.1.D
Naturalis impotentia ad minimum determinata eſt, ſicut naturalis ad maximum. 20.4.F
Neceſſarium eſt duplex: ex ſe, et ab alio, poßibile tamen ex ſe. 46.2.C
Numerus ternarius eſt omnis & perfectus. 4.3.H

O

OMne per accidens contingit non eſſe. folio. 6.1.F/B
Opinio Aſtronomorum tenentiũ Cælum ipſum ſecundum ſe totum luminoſum nequaquã eſſe. 60.3.H/4.E
Opinio Auicenne tenentis cælum eſſe animatum anima perficiente ipſum. 57.2.
Opinio Auicenne, & ipſum ſequentium affirmantium q. primum principium eſt omnium efficiens cauſa. 60.1.C
Opinio Aueroiſtarum aßerentium eaſdem numero dimenſiones in genito & corrupto manere & eius improbatio. folio. 64.2.G/4.D
Omnium in genere ſubſtantiarum ſimplicium eſt nobilius optimo in genere ſubſtantiarum compoſitarum. 25.3.G
Oriens ſiue pars Orientalis duobus modis intelligit poteſt. folio. 26.3.G
Oriens an ſit cæli pars dextra. 25.4.G
Oriens quomodo dextrum Cæli dicitur eſſe. 26.2.A
Ordinauit & diſpoſuit glorioſus & ſublimis Deus cum ſua ſumma ſapientia, ut per ſtellas ſurdas & mutas operetur ea quæ contingunt in inferioribus elementis & elementatis. 2.2.D

P

POßibili poſito in eſſe nullum ſequitur impoßibile. folio. 21.1.D
Potentia actiua rei naturalis per excellentiam menſuratur, paßiua uero naturalis per minimum, ſpiritualis autem per maximum determinatæ ſunt. 20.2.D/3.H
Potentia paßiua quædam eſt organica ut uiſiua & auditiua, quædam non organica ut intellectiua. 20.3.G
Potentia Diuina plura fuit quã intellectus, unquam poteſt concipere. 21.3.E
Potentia dicitur dupliciter, ſcilicet actiua, et paßiua. 20.3.F
Potentia ad præteritum nulla eſt. 23.3.E/F
Potentia ad eſſe duplex. 31.4.E
Potentia ad motum poteſt intelligi finita uel infinita dupliciter. 31.3.F
Potentia eſt ſubſtantialis materiæ primæ differentia. 34.3.E
Perfecto nihil deficit, nec poteſt ei fieri additio. 5.1.D
Perfectum accipitur dupliciter, uno modo q. non exceditur ab alio in perfectione, Alio modo perfectum in genere. folio. 5.2.B
Perpetuari aliquid ab alio duobus modis poteſt intelligi. folio. 22.G
Perpetuum eſt nobilius generabili & corruptibili. 25.3.F
Perfectiones omnes cauſaliter & eminenter continentur in Domino Deo unitißime, in genere cauſæ finalis & efficientis. 5.3.E
Primum principium eſt cauſa etiam omnium. 11.2.C
Primi & intelligentiarum diuerſum eſt eſſe. 57.1.C
Prima omnium cauſa ſecundum Philoſophos non eſt una. folio. 60.2.D
Primum principium, ſi eſſet infiniti uigoris, ſequeretur motus in non tempore, & aliquid in ipſo ocyoſum foret. folio. 57.4.H
Primum principium eſt agens cœlum, non ut producens, ſed ut conſeruans, & ut finis propter quem eſt. 42.1.A/B
Principia generabilium & corruptibilium & incorruptibilium intrinſeca non ſunt eadem. 33.3.G
Priuatio computatur inter naturalia principia. 13.3.H
Priuatio & habitus prima eſt contrariorum radix. 34.2.A

Q

QValitatem generari de nouo ad indiuidui ſubſtantiæ generationem, non neceſſarium eſt ſemper, ſed hoc forte uerum eſt de quantitate. folio. 44.3.F/G
Qualitates inferiorum, quibus alterantur, non reducũtur in ſuperiores cauſas per aliquid ſui generis. 45.1.A
per Quantitatem omnia ſunt in loco. 61.4.E/F

R

RAdij ſolis tranſeuntes per ſphæram ignis deferunt caliditatem. folio. 29.1.C
Raritas & denſitas, motus localis, & diaphaneitas, quomodo cœlo & inferioribus communia accidentia ſint. folio. 43.2.C
Raritas eſt ultima ad ignem diſpoſitio. 44.1.B/C
Rarum & denſum in inferioribus & ſuperioribus quomodo determinantur. 10.4.F/16.2.C
Res naturales contrario modo ſe habent mathematicis, quoniam quiditates naturalium non poſſunt ſine motu & ſenſu intelligi, Conditiones autem mathematicalium poſſunt intelligi ſine motu & ſenſu. 4.2.A
Reſiſtentia mobilis ad motorem eſt duplex. 24.2.B
Reſiſtere motori in motu mobile intelligitur dupliciter. folio. 28.1.A

S

SCientia corporis cœleſtis duobus modis deſcribitur & redditur commendabilis: ex communis contemplatione uidelicet, & ex proprietate ſpeculationis corporum cœleſtium. folio. 2.1.B
Scientia naturalis an ſit de corpore cœleſti. 2.4.F
Scire non contingit non ens 4.1.A
Sequens aliud ratione alterius, non oportet corrumpi ad corruptionem eius quod ſequitur. 61.3.E
Solem calefacere inferiora præter ea quæ inter ultimum mobile, & ſphæram lunæ continentur, eſt impoſsibile: uerum eius uirtute, pars cœli in qua eſt, principaliter calefacere dicitur. 29.3.F/H
Sol tantum ex aſtris cur ad hominis generationem concurrat. 60.3.H
Species poteſt accipi dupliciter. 31.1.B
Speculatio de proprijs eſt poſterior ſpeculatione communi. folio. 2.2.A
Species omnes Vniuerſi oportet aliquando manere, alioquin totum Vniuerſum non erat perfectum. 5.3.H
Sempiternum aliquod an poſsit eſſe corruptibile. 21.1.B
Sempiternum aliquod eſſe genitum, uel corruptibile, eſt impoſſibile. 21.1.D
Sempiternorum eſt agens non proprie, ſed ſecundum ſimilitudinem. 41.2.B
Stellæ per ſe mouentur, ideſt per ſui naturam non mouent, non per ſe autem mouentur, ideſt ſolitarie, uel diuiſim. folio. 30.3.E/F
Stellarum & ipſius cœli una eſt natura. 43.3.F/G
Stellæ quomodo caliditatē, uel frigiditatem in hæc inferiora cauſent. 44.1.D
Subiectum duplex, uno modo prædicatiōe, ideſt primum primitate cōmunitatis, ſecūdo modo primum primitate principalitatis. 3.3.F
Subiectum unum unius ſcientiæ debet eſſe, ſcilicet principalitate & attributione. 3.3.H
Subiectum corporum cœleſtium alterius rationis eſt à materis corruptibilium & generabilium. 37.1.A
Subiectum unam formam recipiens eſt ſimpliciter unum, nullam actu uel potentia multitudinem admittens. 36.2.B.
Subiectum accidentis eſſe aliquid, dupliciter intelligitur. folio. 61.4.H.
Subiectum unum habere pluſquam unam formam eſt impoſſibile. 34.2.B
Subſtantia ſubiecta dimenſionibus dupliciter poteſt intelligi, uidelicet, ſecundum rationem cōmunem, alio modo in comparatione ad motum. 4.1.C
Subſtantia ſi eſſet, infinitum non haberet principij nec principiati rationem, iuxta antiquorum ſententiam. 13.3.H
Subſtantia eſt cauſa accidentium in ea. 13.3.G
Subſtantiæ omnes quomodo per reductionem ſunt tres. folio. 25.1.B
Subſtantiali & accidentali communia primo habent commune ſubiectum. 34.1.B

T

TErra neceſſaria eſt præter cœli motum, ad eius tantū diuerſificationem. folio. 26.4.E/3.H
Termini habitabilis & inhabitabilis terræ natura reperiri ex aſtrorum diſpoſitione, & aſpectibus, certum eſt. folio. 26.2.B
Terra non eſt in medio mundi tāquā in extrinſeco continente, ſed eſt in medio mundi tāquā in termino ſuæ quietis, & medium eius eſt illi realiter idem & ratione diſtinctum. folio. 31.4.H/32.1.A.
Terram requiri de neceſsitate propter motum cœli poteſt dupliciter intelligi. 26.4.F
Titulus libri quomodo debet uocari. 39.1.B
Tranſmutationi quinque cōmunia ſunt. 34.1.B

V

VAcuum eſt locus non repletus corpore tamen aptus recipere corpus. 18.1.B
Vacuum nullum eſt extra cœlum, nec motus, nec tempus. folio. 18.1.C
Vacuum extra cœlum an ſit. 18.1.A
Virtus in magnitudine finita non mouet per tempus infinitum. 19.1.A
Virtutes animatorū, à quibus quoquomodo motus initiatur, ſunt radices, à quibus omnis ſumitur poſitionis differentia. 24.3.G
Virtus corporis finiti an debeat eſſe finita. 31.3.E
Virtus in materia eſt finitæ motionis. 45.3.E
Virtus infinita duplex eſt. 46.4.E
Virtus mouens Cœlum non eſt grauis aut leuis: quæ corruptibilium naturas ſequuntur. 48.1.G
Voluntas cuius actus non dependet à uirtute ſenſitiua, quæ eſt generabilis & corruptibilis, non ualet ad oppoſita quæ autem pendet, ad oppoſita poteſt. 6.4.G
Violentum nullum eſt perpetuum. 6.1.B
Vnum, & idem multipliciter dicitur, uidelicet unum ſpecie, unum genere, & unum analogia. 9.3.G
Vnum & idem eſſe & non eſſe ſimul eſt impoſsibile. 21.1.D
Vni tripliciter plura attribuuntur, uno modo ut agenti, alio modo ut fini, tertio modo ut ſubiecto. 3.4.G
Vnitas in cœleſtibus potior eſt, quā in his iferioribus. 38.4.E
Vniuerſum duobus modis accipitur, uno modo ut eſt ens, alio modo inquantum mobile ad ubi. 3.4.E
Vniuerſum totum ſumitur duobus modis, uno modo pro toto aggregato ex omnibus entibus corporalibus & incorporalibus, Alio modo pro omnibus corporalibus circūſcribendo incorporalia quæ dicūtur pricipia abſtracta. 5.2.B
Vniuerſum, ſimpliciter perfectū, & totum ſimpliciter ac formaliter eſt: uniuerſum uero, circūſcriptis omnibus incorporalibus non ſimpliciter perfectum eſt, ſed in genere triplici totalis naturæ. 5.2.B
Vniuerſum totum continet omnes perfectiones formaliter & diſtincte. 5.3.B
Vniuerſum totum an ſit ſubiectum in libro de Cœlo. 3.2.B
Vniuerſum ipſum an ſit perfectum. 5.1.D
Vnumquodque quod eſt habet principium, medium & finem. folio. 4.3.H

Secundi Indicis in Ioan. de Ianduno ſuper libros de Cœlo, & Mundo Quæſtionibus, & his, quæ huic libro nuper addita ſunt

FINIS.

IN IOANNIS DE IANDVNO

QVAESTIONES

SVPER LIBROS ARISTOTELIS DE COELO ET MVNDO

PROOEMIVM.

SVMMA PROOEMII.

Quàm Neceſſaria ſit corporum cœleſtium contemplatio quam aliorum inferiorum ſpeculationem excellere dicit.

PTholomęus ſcribit in prĩcipio Cẽtiloquij ſic, Mũdanorum ad hoc & ad illud mutatio ex virtute ſeu mutatione corporũ cœleſtium procedit, rerũq; naturas rimari volentẽ oportet primo corpora cœleſtia ſpeculari. In hac propoſitione corpus cœleſte, cuius ſciẽtiã quęrimus, deſcribit duobus modis, & ſcientia eius redditur commendabilis, Primo ex communi contemplatione, & reſpectu cauſalitatis corporum cœleſtium ad ea quæ ſunt hic. & hoc tangitur cum dicitur. Mundanorum ad hoc & ad illud mutatio ex virtute ſeu mutatione corporum cœleſtium procedit. Secundo cõmendatur ex prioritate ſpeculationis corporum cœleſtium, & hoc tangitur cum ſubditur, Rerũque cauſas rimari volentem oportet primo corpora cœleſtia ſpeculari. Ratio primi eſt, quia mundanorũ ad hoc & ad illud &c. ab illis procedit à quibus totus mundus inferior gubernatur. quia gubernatio alicuius rei gubernatæ à gubernante procedit, ſed totus mundus inferior gubernatur à corpore cœleſti. per Ariſto. in primo Meteo. vbi dicit. Eſt igitur mundus iſte inferior contiguus lationibus ſuperioribus, vt omnis virtus eius inde guberneť. [Cap. prio.] Prӕterea. mutatio ſempiterna debet eſſe cã mutationis nouæ & generabilis, ſed mutatio horum inferiorum eſt generabilis et noua, et mutatio cœleſtis eſt ęterna: iõ etc. Maior videtur nota, quia rationabilius eſt, ꝙ perpetuũ ſm aliquem modum ſit cauſa generabilium q̃; ẽ conuerſo, vt patet ſecundo de Generatione. [Tex. c. 51.] quia ſi debet eſſe ordo inter motum perpetuum & nouum, tunc oportet ꝙ vnus ſit cauſa alterius, aliter ordo eſſet inconnexus. ergo magis perpetuum in motu eſt cauſa generabilis ĩ motu, q̃; ẽ conuerſo. & minor patet. Vnde notandum circa hoc ꝙ motus cœli ſm totum eſt perpetuus, ſed ſm particulares reuolutiones non, ſed corrumpitur. vt heſterna reuolutio & hodierna, et ſecũdum iſtum modum corpus cœleſte eſt cauſa mutationis inferiorum. [Mot⁹ cœli ſecundum totũ ęternꝰ eſt. Tex. c. 32. Text. c. 3.] Ratio ſecundi eſt, quia, cum ſint diuerſi modi cauſarum, vt patet ſecundo Phyſico. & ſeptimo Metaphy. quia quædam eſt cõmunis, & quædam propria, & quædam in actu, & quędam in potentia &c. tunc ordo doctrinæ eſt primo ex cognitione cauſatum cõmunium & remotarum ad proprias, [Comẽ. 4.] vt dicit Commen. primo Phyſic. & reſumit in ſecundo, [Comẽ. 27.] vnde dicit, ꝙ doctrina ordinatur in ſcientia à cognitione cauſarum remotarum ad cauſas minus remotas vſquequo perueniatur ad proprias & magis propinquas, ſed corpora cœleſtia ſunt cauſæ communes & remotæ reſpectu inferiorum. ideo &c. Circa quod ſciendum ꝙ duplices ſunt cauſæ remotę. quædam abſtractæ omnino à materia & motu, vt ſubſtantiæ ſeparatę. alię ſunt cauſę remotæ, quæ ſunt in materia ſenſibili, & habent accidẽtia ſenſibilia vt corpora cœleſtia. [Tex. c. 2. Tex. c. 41.] Modo propoſitio Commen. non eſt intelligenda de cauſis remotis omnino abſtractis. quia iſtę non cognoſcuntur niſi per ſenſibilia, vt dicit Commen. octauo Meta. & .12. ſed eſt intelligenda propoſitio de cauſis remotis in materia & quę habẽt motum, & ab illis eſt incipiendum in doctrina.

De natura, ſcientia fere plurima videtur circa corpora & magnitudines, & horum exiſtẽs paſſiones & motus. [Text. c. 1.]

QVÆSTIO I.

An Corpora cœleſtia ſint cauſæ horum inferiorum generabilium & corruptibilium.

COnſequenter circa iſtum librum, primo poteſt quæri de quibuſdam communibus, & poſtea in ſpeciali. quia dicit Ariſtot. tertio Phyſico. ꝙ ſpeculatio de proprijs eſt poſterior ſpeculatione cõmuni, quia oportet prĩ B dicere viam communem, & poſtea propria ſpeculari, vt dicit Primo Phyſico. & ideo prima quæſtio ſit. [Tex. cõ. 2.] Vtrũ corpora cœleſtia ſint cauſa inferiorum generabilium & corruptibilium. [Text. c. 4.] Arguitur primo ꝙ non. quia inter cãm & cauſatum debet eſſe proportio, vt patet ſecundo Phy. & quinto Metaphy. [Tex. c. 18.] ſed inter corpora cœleſtia & iſta inferiora generabilia & corruptibilia nulla eſt proportio: [Tex. cõ. 1.] quia finiti ad infinitum nulla eſt proportio. tertio Phyſi, [Tex. c. 42.] & primo huius. [Tex. c. 52.] ſed corpus cœleſte eſt infinitum in duratione, [Tex. c. 51.] vt patet octauo Phyſi. & primo huius. [Tex. c. 20.] & iſta inferiora ſunt finita, quia corrumpuntur & generãtur, vt patet ſecundo de generatione. [Tex. c. 51.] Item, minus nobile non poteſt eſſe cauſa effectiua magis nobilis, quia cauſa efficiens per ſe nõ eſt minus nobilis. ſed corpora cœleſtia minus ſunt nobilia q̃; iſta inferiora, q̃a inferiora multa ſunt animata, vt homo equus & plante, & cognoſcũt, ſed corpora cœleſtia circũſcripto motore ſunt inanimata & nõ cognoſcentia. & cognoſcens eſt nobilius non cognoſcen C te, ideo &c. Item, ſi corpora cœleſtia per ſe eſſent cauſa inferiorum, tunc iſta inferiora ex neceſſitate euenirẽt, ſed hoc eſt impoſſibile, quia actus humanus & intellectualis non neceſſitantur, quia liberi ſunt, & ideo non neceſſitantur à cœlo ad eligendum, vel non eligendum, vel intelligendum, vel non intelligendum, vt patet ex tertio Ethi. [Cap. 2.] conſequentia patet, quia poſtquam cœlum eſt cauſa motiua inferiorum & eſt neceſſarius ſm Ariſt. tunc omnia inferiora haberent neceſſitatem à cœlo.

OPPOSITVM arguitur auctoritate Ptolomęi prӕallegata mundanarum rerum &c. [Cap. prio.] & ex primo Meteo. [Tex. c. 52.] Eſt igitur ex neceſſitate mundus inferior &c. & ex ſecundo de Generatione, vbi Ariſto. vult ꝙ motus Solis in obliquo circulo & aliorum aſtrorum, qui dat intelligere ꝙ ſunt ſecundum acceſſum & receſſum, eſt cauſa generationis eorum quæ ſunt in hoc mundo. [Tex. c. 50.] Item, ibidem dicit, quòd omnes formæ ſunt in terminis & in corporibus cœleſtibus, quæ vocat terminos, quia imponunt formam D & terminum omnibus, quia forma terminat alia, q̃ ſunt à cœlo producta. Item Alber. in lib. ſuo, qui dicit ſpeculum Philoſophiæ, dicit ſic, Ordinauit & diſpoſuit glorioſus & ſublimis Deus cum ſua ſumma ſapientia, vt per ſtellas ſurdas & mutas operetur ea quę contingunt in inferioribus elementis & elementatis. [Cõmẽ. 22.] & Commen. dicit in primo huius, ꝙ cœlum eſt ligamentum inter ſubſtantias abſtractas & inferiora, quæ ſubſtantię abſtractę ſunt intranſmutabiles mediãtibus corporibus cœleſtibus, quæ ſunt intranſmutabilia in ſubſtantia, et ſemper ſecundum locum fiunt tranſmutationes æternæ in inferioribus à ſubſtantijs abſtractis, quia niſi hoc eſſet, tunc actio temporalis non fieret ſemper in inferioribus, quia actio æterna, ſecundum ꝙ eſt ęternum, non eſt niſi ęterna. Item, [Comẽ. 15.] Commen. octauo Phyſi. voluntas antiqua non poteſt agere & facere aliq̃d nouũ ſine ſecũdo antiquo, i. cœlo p cuius motum facit aliũ motũ nouum in inferioribus.

CONCLVSIO

Omniũ Inferiorũ, Cœleſtia corpora cauſa ſunt, exceptis humanis actibus: quorũ cauſæ neceſſariæ nõ ſunt.

PRopter hoc eſt dicendum ad quæſtionem, ꝙ corpora cœleſtia ſunt cauſa omnium inferiorum, exceptis actubus humanis. & hoc patet dictis auctoritatibus, & adhue aliĳs auctoritatibus. Ariſt. primo Metheo. dicit cauſam. vnde principiũ motus cauſam, quia ſemper latorum corporum virtutem eſtimãdum. & hoc illorum quæ contingunt in inferiori mundo. Itẽ, Alexan. dicit, ꝙ rationabilius virtus cœli vocatur natura: eo ꝙ eſt cauſa oĩum exiſtentium natura & ſm naturã fieri creditorum. Vbi põt etiam probari rationibus. ſi volũtas æterna per voluntatem ęternam cauſaret aliquod nõuum, tunc infinita eſſent eſſentialiter pertranſita, ſed hoc eſt impoſſibile, quia tunc infinitum eſſet finitum. conſequentia probatur. poſtquam antiqua volũtas faceret aliquid de nouo immediate, ſequeretur ꝙ eſſet duratio ſucceſſiua infinita media inter nouum finitum & æternum faciens, quia da oppoſitum, & tunc non eſſet nouũ, quia ad hoc ꝙ aliquis effectus ſit nouus, non ſufficit ꝙ cauſa præceſſit ſecũdum naturam, quia tunc effectus nouus eſſet coæternus ſuæ cauſæ, quia coæternitas bene ſtat cum præcedente ſm naturam. ergo oportet ꝙ voluntas antiqua ſm aliud pręcedat effectum nouum, q̃ ſm naturam, ſed non poteſt eſſe tempus. ergo duratio ſucceſſiua infinita cuius partes ſunt eſſentialiter ordinatæ. & per conſequens tunc erit pertranſita ſi procedit à cauſa ad effectũ per medium quod eſt pertranſitum, quia ab extremo nõ peruenitur ad extremum niſi ſit pertranſitum medium.

F

Præterea, Sicut ſe habet mouens nouum ad actionem æternam, ita voluntas æterna ad effectum nouũ. ſed mouens nouum non poteſt cauſare actionem æternã, vt omnes concedunt. quare &c. Et notandum ꝙ nihil excipitur niſi actus humani & intellectus & voluntas, quia corpora cœleſtia non habent virtutem ad cauſandum intellectum ad intelligendum vel non intelligendum, & ad neceſſitandum voluntatem ad eligendum vel non eligẽdum, vel volendum vel non volendum. Sciendum ꝙ primum principium non habet eſſe cauſa immediata actuum humanorum niſi mediãte cœlo, nihilominus tñ à cœlo non neceſſitatur intellectus & voluntas ad intelligendum vel ad eligendũ, quia liberi ſunt, ſed licet aliqualiter inclinantur ad hoc, tamen non neceſſitantur.

Actus humani ſunt qui ab intellectu & voluntate procedunt.

G

Rñſiones.

PEr hoc ad rationes. Ad primam conceditur de cauſa in actu & effectu in actu, & cauſa particulari & effectu particulari &c. non tamen oportet de cauſa remota, ꝙ proportio in duratione ſit inter ipſam & effectum nouum, ſed ſufficit proportio ꝙ ſit cauſa remota illud quod ſit in actu effectus ſicut in potentia &c. ꝙ cœlum &c. dicendum, quòd cœlum non eſt infinitum ſecundum magnitudinem, ſed tantum ſecundũ durationem, vt demonſtratur in Primo huius. & octauo Phyſicorum. & nõ eſt proportio durationis eius ad inferiora, quia iſta non requiruntur, ſed ſufficit talis proportio ꝙ effectus in potẽtia ſit talis qualis cœlum eſt in actu. Ad ſecundum dicendum, quòd duplex eſt agens. principale & inſtrumẽtale, modo verum eſt quòd minus nobile nõ eſt cauſa efficiens principalis reſpectu nobilitatis, ſed poteſt eſſe inſtrumentalis cauſa tamen, ſicut ſemen eſt cauſa efficiens hominis inſtrumentalis, tamen non eſt nobilior q̃ homo &c. ꝙ corpora &c. dicendum ꝙ cœlum non eſt effectiua cauſa principalis inferiorum, ſed tamen inſtrumentalis circũſcripta intelligentia, quia intellectus eſt cauſa principalis, vnde ſicut artifices mediantibus inſtrumentis faciunt effectus, ſic intelligentiæ abſolute faciunt inferiores effectus mediantibus corporibus motis ab ipſis ſecundum diuerſas conditiones ipſorum & aſpectus adinuicem. Vtrum autem corpus cœleſte circũſcripta intelligentia ſit minus nobile omnibus animatis, vt verme,

Cœlũ non eſt infinitũ magnitudine, ſed duratione.

Tex. c. 20.

Tex. c. 53.

H

E viſum eſt alibi. Ad tertium poteſt concedi quòd omnia eueniunt non ex neceſſitate violentiæ, ſed immutabilitatis & impoſſibile aliter ſe habere. non neceſſitate violentiæ, ſicut lapis proĳcitur ſurſum, ſed neceſſitate quæ eſt impoſſibile aliter ſe habere circa inferiora. ſed excipiuntur actus humani reſpectu ordinatorum ad finem, quia voluntas non agit vel non eligit ex neceſſitate ea quæ ordinantur ad finem, & ſi intellectus non intelligit ex neceſſitate, quia iſta libera ſunt. Vnde quantuncunque corpus cœleſte calefaciat & ſiccet, & ſic ſitias multum, tu potes bibere vel non bibere, quia intellectus intelligit quod eſt nociuum: & oppoſitum facit quàm appetitus iudicet. vnde in vno conueniunt doctores, quòd cœlum non neceſſitat intellectum & voluntatem, tamẽ inclinat aliqualiter & facit multas inclinationes in humano appetitu: & aliquo modo proſequitur illas inclinationes, ſed aliĳ non proſequuntur. vnde eſt libertas in his actubus humanis.

QVÆSTIO II.

An de corpore Cœleſti ſit ſcientia Naturalis

COnſequenter quæritur, Vtrum de corpore cœleſti ſit Scientia Naturalis. Arguitur ꝙ non, quia de eodem non poteſt eſſe Scientia Naturalis, & mathematica, quia ſcientiæ ſecantur quemadmodum & res, vt patet tertio de Anima. & primo Poſter. ſed de corpore cœleſti eſt mathematica, ſ. Aſtronomia. Tex. c. 38.

OPPOSITVM eſt Ariſt. in iſto lib. vbi tractat de corporibus cœleſtibus, & tradit ibi Scientiam Naturalem, vt concedunt omnes.

CONCLVSIO.

Corpora Cœleſtia ſunt per ſe conſiderationis naturalis, per accidens autem conſiderantur ab Aſtronomo.

DIcendum, quòd de corpore cœleſti poteſt eẽ Sciẽtia Naturalis. & ratio eſt, quia quæcunque mouẽt mota pertinent ad conſiderationem naturalem, ex ſecundo Phyſicor. quia quæ mouent non mota non ſunt philoſophicæ conſiderationis, ſaltem quo ad eſſentiam, vt dicit Commentator. ſed corpora cœleſtia mouent mota, quia mouent cum habeant virtutem alteratiuam reſpectu inferiorum, vt lumen ſecundum alium & alium aſpectum aliter mouet, & ſunt mota ſecundum alium modum ab intelligentiĳs. Item, Naturalis Philoſophus tenetur conſiderare omnes ſubſtantias ſenſibiles & omnes paſſiones & principia ipſorum, ſed cœlum eſt ſubſtãtia ſenſibilis habens paſſiones & principia ſenſibilia, ideo &c. maior patet. quia ſubſtantias ſenſibiles & paſſiones ſenſibiles nullus artifex conſiderat niſi naturalis, vt patet primo de Anima. minor patet ex iſto libro & eſt per ſe nota. Vnde notandum quòd dicit Commẽ. ſecundo Metaphyſ. tertio commen. & ſecundo Phy. 18. commen. Aſtrologus & Naturalis diuerſimode conſiderant corpora cœleſtia. quia naturalis conſiderat ea ſecundum quòd mota ſunt, & de figuris & ſitu ipſorum, & de quantitate motuum, vt tarditãte & velocitate & quantitate ipſorum: ſed Aſtrologus non conſiderat ea ſecundum quòd mota ſunt & ſecundum quòd habent figuras tales, quæ probantur per motum &c. Alia eſt differentia ipſorum ex ſecundo Phyſic. & redit in idem. quia naturalis conſiderat de figura Solis & Lunæ &c. ſecundum quòd accidunt naturæ talis corporis, & ſecundum quòd natura eorum requirit talem figuram ad motum, & inquantum ſunt mobilia, ſed Aſtrologus conſiderat corpora cœleſtia non ſecundum quòd huiuſmodi, ſed ſecundum quòd mens abſtrahit ea à motu & tranſmutatione: quia de figuris conſiderat non ſecundum quòd ſunt motæ, ſed vt ſunt figuræ tantum. Sed

Text. c. 71.

Text. c. 17.

Text. c. 18.

alia

alia differentia ponitur à Lincoñ. in lib. ſuo de ortu ſcien
tiarum. ꝙ corpora cœleſtia ſunt corpora, & luminoſa
ſunt, & habent per lumen virtutem regitiuam & altera-
tiuam. primo modo conſiderat ea Aſtrologus, vt ſunt
corpora, ſed ſecundum ꝙ ſunt luminoſa & habent rege-
re & alterare inferiora dupliciter conſiderantur. vnomo
do ſecundum rationem communem, & ſic pertinet ad na
turalem philoſophum, vt patet in lib. de Cœlo & Mun.
Alio modo conſideratur ſecundum rationem ſpecialem:
vt in habitudine ad determinatum effectum, & ſic perti-
net ad naturalem philoſophiam. vnde conſiderat ꝙ vir-
tute aſtri in tali ſigno ſecundum ꝙ habet regere & altera
re inferiora inquantum eſt in determinato loco & tali tē-
pore habet diuerſimode alterare, inquantum eſt ſub alio
ſigno & loco & tempore. quia iſtæ virtutes, quibus alte-
rantur inferiora, non cognoſcuntur ſine reſpectu & aſpe-
ctu in tali ſigno. aliam virtutē habet in alio ſigno et aſpe-
ctu & ſecundum aliam coniunctionem ad aliud aſtrum.
ergo oportet naturalem cognoſcere ipſa vt ſunt in tali ſi
gno &c. & ſic etiam aſtrologus ea. cōſiderat. & ſic aſtro.
non attribuitur conſiderare ea aſtra in diuerſis aſpectibꝰ
& coniunctionibus, & iſte duæ conſiderationes ſunt ita.
Comē. 18. ſcdo Phy. q. coniunctæ. Sed dubium eſt, quia Commen. dicit ꝙ
aſtronomus conſiderat quantitates motuum cœleſtium,
vt tarditatem & velocitatem, & hoc non poteſt conſide
rare niſi conſideret motum cœleſtem, & per conſequens
ſubiectum mobile. quod dicitur ſecundo. phyſicorum.
cuius eſt conſiderare formam ſubiecti alicuius, eius eſt
conſiderare ſubiectum vel formam, ſaltem in ordine ad
ſubiectum, vt qui ſanitatem conſiderat & neruum. ſic ſi-
militer, ſi Aſtronomus conſiderat velocitatem & tardi-
tatem motus cœleſtis, tunc conſiderat motum cœleſtem
& corpus cœleſte mobile, cuius contrarium dicit Com-
Aſtronomus cōſiderat quātitate motꝰ cœleſtiū corporū p accidens. men. Dicendum, ꝙ aſtronomum conſiderare corpus
cœleſte mobile poteſt intelligi dupliciter, vnomodo per
cauſas, ita ꝙ conſideret naturam corporis mobilis & mo
torem eius, & hoc modo aſtronomus non conſiderat mo
bile, vt grauis & leuis, vel nec grauis nec leuis, & ſic prin-
cipia actiua motus vt motor eſt & paſſiua vt mobile non
cōſiderat. Alio modo poteſt intelligi ꝙ Aſtronomus cō
ſideret corpora mobilia per accidens, quia aſtronomus
conſiderat diſtantias planetarum & aſtrorum & appro-
ximationes & aſpectus & coniunctiones, & hoc non eſt
niſi per motum aſtrorum conſiderare, & ita non reddit
cauſas horum demōſtrandi motuum per principia, quia
hoc facit naturalis. cum ergo dicit Commen. ꝙ aſtrono-
mus de accidentibus Solis & Lunæ demonſtrat, vt de fi
gura, non tamen demonſtrat cœlum eſſe figuræ ſphæri-
cæ per motum, ſed Naturalis hoc facit. quia dicit, ꝙ nec
mouetur à medio, nec ad medium neceſſario eſt ſphæri-
cæ figuræ, ſed corpus cœleſte huiuſmodi eſt. Sed, ſi aſtro
nomus debet hoc probare facit demonſtrationem aliter
quàm per motum: vt illud eſt ſphæricę figurę, à cuius
medio omnes lineæ ductæ ad circunferentiam ſunt ęqua
les. Hic eſt dubium. Aſtronomia, Muſica & Perſpe-
Aſtronomia Muſica ac Perſpectiua quo ad Diſtinctionē ſunt magis naturales, quo vero ad certitudinem, magis ſunt mathematicę. ctiua plus ſint naturales vel mathematicę. Dicendum ꝙ
Aſtronomia, Muſica, & Perſpectiua dupliciter conſide-
rantur. vno modo quo ad certitudinem, alio modo quo
ad diſtinctionem ab alijs ſcientijs, quia aliquis habitus
eſt diſtinctus qui non eſt certus, vt opinio eſt diſtinctus
habitus à ſcientia, tamen non eſt certus habitus: modo,
iſtæ ſcientiæ in eſſe ſunt magis naturales quantum ad di-
ſtinctionem, quia illa ſcientia eſt magis naturalis quan-
tum ad diſtinctionem, quæ per naturalem ſcientiam di-
ſtinguitur ab alijs, ſed aſtronomia eſt huiuſmodi, quia
conſiderat magnitudinem cœleſtem, modo per magnitu
dinem non diſtinguitur à geometria, quia in hoc com-
municant. ergo per cœleſtem, & id formale diſtinctum
eſt naturale. Similiter Perſpectiua per lineam non diſtin
guitur à geometria, ſed per viſuale & illud diſtinctū for-
male etiam eſt naturale, ſed quantum ad certitudinem

A ſunt mathematicę, quia quantum ad certitudinem reſol
uuntur in principia mathematica, quia ad habendum cō
plementum certitudinis probātur per principia quę ſunt
concluſiones in mathematica & ſunt probatę ibi. & illę
concluſiones in mathematica ſunt principia in perſpecti-
ua, vt patet primo Poſteriorum. reſoluuntur ad haben-
dum certitudinem in principia geometrię. Sed aliqui
inſtant, quia ex eodem habetur certitudo & diſtinctio.
ergo à quocunque iſtę ſcientię habent certitudinem ab
eodem habent diſtinctionem & è conuerſo. Dicendū
ad hoc ꝙ hic eſt fallacia conſequentis, quia à quo aliqua
habent, habent per principia communia illius ſcientiæ,
vt Perſpectiuę & geometrię, & per illa non diſtinguunt̄,
ſed per aliud, vt dictum eſt per ſubiectum,

AD rationem in oppoſitum. cum dicitur. eodem &c. Rñſiones.
verum eſt eodem modo & ſecundum rationem for-
malem &c. dicendum ꝙ iſta ſunt de conſideratione natu-
ralis inquantum mobilis, & demonſtrantur ex natura
B & principijs motus, vt actio & paſſio, ſed conſiderantur
ab aſtronomo. non inquātum abſtracta ſunt à motu per
ſe, quia non conſiderat motum iſtorum niſi per accidēs,
vt dictum eſt &c.

QVAESTIO III.

An Totum Vniuerſum ſit ſubiectum in libro de Cœlo.

COnſequenter quæritur, Vtrum totum vni-
uerſum ſit ſubiectum in hoc libro. Arguitur
ꝙ non, quia, ſi iſta ſcientia eſſet de toto vni-
uerſo, vt ſubiecto, tunc non differret à Me-
thaphyſica, ſed hoc eſt falſum, quia iſta ſciē
tia eſt naturalis, & naturalis ſcientia differt à Metaphy-
ſica ſecundum omnes. conſequentia patet. metaphyſica
determinat de toto ente. & hoc eſt totum vniuerſum.
Item, ſi hoc eſſet, tunc non eſſet vna ſcientia, ſed hoc
eſt falſum, quia dicitur communiter quòd iſta ſcientia eſt
vna de partibus Scientiæ Naturalis, & numeratur inter
C ſcientias naturales. conſequentia patet, quia ſubiectum
ſcientię debet eſſe vnius generis, vt patet primo Poſte-
riorum. ſed totum vniuerſum nō eſt vnius generis: quia
extendit ſe ad corruptibile & incorruptibile, quæ plus
differunt quàm genere, vt patet Decimo Metaphyſi.
Itē, vnius ſcientiæ, nō debet eſſe niſi vnum ſubiectum
illius ſcientiæ, vt patet per Commen. in ſecundo commē
to, quia corpus eſt vniuerſale ſubiectum huius ſcientiæ,
ſed corpus non dicit idem cum toto vniuerſo. Item, Tex. c. 26.
ſubiectū ſcientiæ debet habere plures partes ſubiectiuas,
quia ſi non haberet plura ſuppoſita eſſet ſingulare: & de
ſingularibus non eſt ſcientia, vt patet primo Poſterio-
rum. & ſeptimo Metaphyſi. ſed totum vniuerſum nō ha
bet niſi vnum ſuppoſitum, quia non eſt niſi vnus mun-
dus. vt patet primo huius.

OPPOSITVM arguitur. ſubiectum, de quo eſt iſta Tex. c. 28.
ſcientia, eſt cœlum & mundus, quia intitulatur liber Cœ Tex. c. 76.
D li & Mundi: ſed iſta dicunt totū vniuerſum. quare &c.

CONCLVSIO

*Corpus mobile eſt ſubiectum Prædicationis hu-
ius ſcientiæ, Cœlum uero eſt principa-
litatis ſubiectum.*

DE iſta quæſtione fuit diuerſitas. aliqui dicunt, vt
dicit Expoſitor ꝙ ſubiectum huius ſciētię dicitur
eſſe cœlum: & hoc probant, quia inueniť in titu-
lo gręco, libri de cœlo. & dixerunt, ꝙ oīa, quę cōſiderant̄
hic p̄ter cœlum conſiderant̄ p accidens. & cœlū cōſidera
tur p ſe. et motiuū hoꝝ fuit, quia titulus eſt à nobili cū cō
ſiderato in ſcientia p ſe. Sed iſta opinio non videtur vale-
re, quia maior pars eoꝝ, quæ conſiderantur in ſcīa, nō de
bet eſſe per accidens, ſed maior pars cōſideratorū in iſta
ſcīa eſt de alijs à cœlo, quia in primo hmōi determinat̄ de
corporibus ſimplicibus, & etiā in tertio, & in quarto de
elementis, vt patet in proceſſu. mō, ea quę ſunt p̄ter opa,

non ſunt vt plurima, quia q̄ ſunt vt plurima non poſſunt eſſe ſine operibus, ex tertio Ethicorum. modo hoc contingeret ſecundum illos, vt dictũ eſt. Alia eſt opīo, ꝙ totũ vniuerſum ſit ſubm̄, quia de ipſo determinaſ in iſto libro de ſuis conditionibus & paſſionibus, ſ. ꝙ ſit finitũ & vnum, & perfectum. & de partibus eius, vt de quatuor elementis & de cœlo, vt in ſecundo huius. & ſic de alĳs. Aliqui obĳciunt contra hoc, ſi totum vniuerſum eſſet ſubiectum in iſta ſcientia, tunc de omnibus partibus eius determinaretur in iſta ſcientia, quia eandem ſciētiam pertinet conſiderare de toto & de partibus principalibus, ſed hoc nõ determinaſ de oĩbus partibus principalius vniuerſi, quia de animalibus & plantis & metallis non determinatur hoc, & tamen animalia ſunt nobiliora elementis, quia elementa ſunt propter mixta de quibus determinatur hic, vt patet in tertio. Alia eſt opinio, ꝙ corpus ſimplex eſt ſubiectum in hoc libro, & ꝙ de elementis hic determinatur inquantum habent conuenientiam cum corporibus ſimplicibus, quia Ariſt. in primo determinat de corporibus ſimplicibus. & in ſecũdo determinat de cœlo, quod etiam eſt ſimplex. Sed iſta opinio nõ valet, quia in primo determinatur de multis, quæ non habent conuenientiam cum corporibus ſimplicibus, vt ꝙ eſt vnum totum vniuerſum & finitũ & ſempiternum & huiuſmodi. ergo non poteſt eſſe ſubiectum huius ſciētię, quia magna pars determinatorũ eſt de alĳs.

Alexandri opinio.

Text. c. 11. Simplicij opinio.

Dicendum eſt ergo ad quęſtionem diſtinguendo ſubiectum primũ, ꝙ duplex eſt ſubiectum. vno modo pręditcatione, quod eſt primũ primitate communitatis. ſecundo modo dicitur ſubiectum primum primitate principalitatis. primo mõ ſubiectũ eſt corpus, vel ens mobile ad vbi, quia illud, quod prędicaſ de pluribus cõſideratis in ſcientia, vt partibus & paſſionibus & principĳs, hoc eſt ſubiectum iſto mõ, ſed ens mobile ad vbi eſt hmõi, quia ꝑdicatur de toto vniuerſo, quia totũ vniuerſum eſt mobile ſm vbi quoquo mõ. videlicet. ſm ptes. ſimiliter determinaſ de partibus eius, vt mobilibus ſm vbi, quia in ſecundo determinaſ de cœlo, & in tertio, & in quarto de elementis & generabilibus & corruptibilibus. nam ſicut in libro Phy. ſubiectum eſt ens mobile ſimpliciter, ſic & hęc ſubiectũ eſt ens mobile vt eſt cõtractũ ad motũ. vbi ſicut dr̄ in diuiſione Scientię Naturalis, q̄ eſt cõior, etiã ꝑdicatur de paſſionibus vt ens mobile eſt finitũ vnũ etc.

Deciſio. q. Opio hæc Auctoris videtur eſſe Auer. & facile eſt has ſnias ad cõcordiã reducere. nã vniuerſum ſubiectũ ẽ aggregationis, cõgregat. n. oĩa ī hac pte cõſiderata, cęlũ etiã eſt principalis ps ſubiecti ſiplex corpus ẽt gen⁹ eſt oĩuʒ cõſideratorũ in hac ſcīa corpus etiã mobile ſbiectũ eſt ꝑdicationis.

Tunc dicẽdũ eſt ſecundo accipiẽdo, ſecũdo mõ, ꝙ cœlũ eſt ſubiectũ. Ad cuius intellectũ nota, ꝙ cœlũ tripliciter accipiſ. vno mõ pro vltima ſphæra ſiue ſit ſupra ſiue contra, et illa ſphęra nõ dicitur vltima via generationis, quia non generanſ, nec via perfectionis, quia ipſa eſt perfectior alĳs, ſed dicitur vltima in ĩmutando, hoc eſt aſcendendo verſus cœlũ. Secũdo mõ accipitur cœlũ pro quinta eſſentia ſimplici, quę eſt corpus cœleſte pro oĩbus ſphęris. Tertio modo accipitur cœlũ ꝓ toto vniuerſo. & hęc diſtinctio habetur primo huius. mõ. cœlũ ſecũdo modo acceptũ, vt eſt quinta eſſentia, moueſ circulariter, & eſt ſubiectũ ſecundo mõ, quod dicitur eſſe ſubiectũ attributione, & hoc primitate principalitatis. Itẽ, q^d eſt nobilius & principalius inter cõſiderata alicuius ſcientię, hoc eſt ſubiectũ attributione et ꝓmitate ꝓncipalitatis, ſed cœlũ ſecũdo mõ acceptũ eſt hmõi, quia alia cõſiderata ſunt quatuor elementa, & non eſt dubiũ, quin cœlũ ſit perfectius & principalius iſtis. Sed aliquis ſic obĳceret. vni⁹ ſcientię vnũ debet eſſe ſubiectũ, ſed tu das duo ſubſtãtia, ſcilicet cœlũ, & ens mobile. Dicendũ ꝙ vnius ſciẽtię non poſſunt eſſe duo ſubſtantia, niſi habeant conuenientiam adinuicẽ, vt totũ & pars, ſed ſic eſt hic, quia ſubiectũ cõe ꝑdicatione ſe habet ad aliud, ſicut totũ ad partẽ, & tu dicis Deus eſt ſubiectum in Metaphiſica & demõſtratur in Logica. Dicendum, ꝙ hoc eſt verũ pro ſubiecto ſecundo modo accepto, ſ. pro illo quod eſt primũ ꝓncipalitate & attributione, quia demonſtratio eſt principalius & nobilius in Logica, ad quã oĩa Logica attribuũ-

E tur vt ad finem, ſimiliter deus eſt principalius in metaphyſica, & tu dices, ergo in Logica inſtrumentum deueniendi in cognitione noti ad ignoti cognitionem non eſt ſubiectum. Dicendum ꝙ hoc eſt ſubiectũ cõe prędicatione, ad quod põt dici, quamuis non ſit cõtra dicta, quia non ponit totũ vniuerſum ꝓ ſubiecto ſed mobile ad vbi.

PEr tale poteſt reſponderi ad primam rationem in oppoſitum. tunc non differret à Metaphyſica dicendũ, ꝙ hęc ſcientia differt à Metaphyſica: qa totũ vniuerſum vno modo accipitur vt eſt ens, & alio modo inquantum mobile ad vbi, vel ſm ordinem ſitus. ſi modo vniuerſum accipitur primo modo, tunc pertinet ad Metaphyſicam. ſed ſi ſecundo modo accipitur, tunc pertinet ad Naturalẽ ſcientiam. Vnde notandum ꝙ non eſt intelligendum ꝙ totum vniuerſum quod eſt commune ad iſta ſit commune ſm rationem communem, quæ nec eſt iſta nec illa, ſed ꝙ ſit tertia ratio, quę ſit neutra: ſicut dicunt aliqui, ꝙ ens dicitur ſm rationem communem, quæ nec eſt ſubſtãtia, nec accidens, ſed eſt tertia. iſte intellectus eſt falſus, qa **F** tunc iſta ratio eſſet figmentum. Sed eſt intelligendum, ꝙ ſm rationem communem, quæ eſt ſm vtranque rationẽ & in ſe includit vtranq;, vt ens inquantum cõe eſt ad decem prędicamenta ſignificat decem prædicamenta, vt dicit Commen. ſeptimo Meta. ꝙ hoc nomen ens ſm ꝙ ſignificat vnum ſignificat vnumquodq; decem prædicamentorum. ſed ſm ſignificatum verũ tunc ſignificat omnia entia vera. Ad ſecundum cum dicitur, tunc non eſſet vna dicendum ꝙ ſcientia non requirit vnitatem materialem ſubiecti, nec ſpecificam vnitatem, quia illa non permittit, quia tũc vna ſcientia nõ reciperet diuerſa ſpecies ſpecialiſſimas, quod eſt falſum, vt ſcientia de animalibus. Similiter nec requirit vnitatem vniuocam, quoniã tunc Metaphyſica, quæ eſt de ente, non eſſet vna ſciẽtia: ſed ſufficit vnitas analogię, quę eſt vnitas ſm attributionem plurium ad vnum ſm prius & poſterius. Vñ nota Commen. quarto Metaphy. diſtinguit vnitatem analogię, quia plura attribuuntur vni tripliciter. vno modo **G** vt agenti, ſicut plura medicinalia attribuuntur medicinę vt vno agenti. Alio modo vt fini, vt ſanitas, in cibo et in vrina naturaliter attribuuntur ſanitati animalis. tertio modo attribuuntur plura vni vt ſubiecto, vt nouem prędicamenta attribuuntur ſubſtantiæ. modo, tunc ad propoſitum ꝙ totum vniuerſum non eſt vnum ſubiectum vniuocum, tamẽ eſt analogum, quia omnia ad ipſum ordinantur attributione tanquam ad vnum finem qui eſt perfectio. Vel dicendum quòd generabilia ordinantur ad perpetua ſecundum attributionem tanquam ad finem, quia inferiora propter ſuperiora ſunt finaliter.

Rẽſiones,

Com. 5.

Comm. 2.

Ad tertium dicendum. vnius ſcientiæ &c. conceditur niſi vnum ſit pars alterius. Et cum dicitur. Commen. dicit &c. dicendum quòd Commentator ſoluit hoc ſuperficialiter ĩ dicto ſuo, quia corpus eſt vniuerſale ſubiectũ, quia cõmunius ſubiectum, & quaſi dat intelligere quòd aliud ſit ſubiectum magis proprium. Ad quartum. cũ dicitur. ſubiectum ſcientiæ debet eſſe &c. verum eſt ſub- **H** iectum debet eſſe vniuerſale aliquo modo &c. ſed totum vniuerſum &c. dicendum ꝙ aliquid habere multa ſuppoſita poteſt intelligi tripliciter. vno modo ſecundum actũ. ſecundo modo ſecundum aptitudinem, ſicut id cui non repugnant multa ſuppoſita. tertio modo ſecundum potentiam, & vnum horum ſufficit ad ſcientiam & ad ſubiectum vniuerſale eius, vt dicit Auicen. in Metaphyſica ſua. vnde licet totum vniuerſum ſecundum actum non habeat plura ſuppoſita, tamen ſecundum aptitudinem vt ratione formæ ſibi non repugnant multa ſuppoſita, vt ſoli non repugnat multiplicatio ex parte formę, quia tũc omni formæ repugnaret, quod eſt falſum, ſed ſingulari repugnat multiplicatio vt eſt ſingulare, quia vnum oppoſitorum ſecundum ſe repugnat alteri, ſed ſingulare per ſe eſt indiuiſum. ergo repugnat ſibi eſſe multiplicatum in plura ſuppoſita ſed vniuerſali non repugnat.

Quæſtio

QVÆSTIO IIII.

An Corporum & Magnitudinum contemplatio ad Naturalem ſpectet.

CONſequenter quęritur. Vtrum ad naturalē pertinet conſiderare corpora & magnitudines. Et arguitur ꝙ non: quia illud quod pertinet ad mathematicum non pertinet ad naturalem Philoſophum, ſed conſiderare corpora & magnitudines pertinet ad mathematicū. ið &c. maior patet, quia ſicut intelligibile diuerſificatur ſm diuerſitatem naturæ intellectæ, vt dicit Commē. tertio de
Comē. 18.
anima, ſic habitus intellectualis diuerſificatur ſm diuerſitatem naturæ intellectæ illorum, ex quibus cauſantur. minor patet ex Geometria. Item, Naturalis non debet conſiderare non entia, quia non ens non contingit ſcire, vt patet primo Poſteriorum. ſed corpora & magnitudines ſunt non entia, quia in diffinitione lineę ponitur ꝙ ſit longitudo ſine latitudine, & hoc in rerum natura non inuenitur: quia omnis longitudo eſt cum latitudine. Similiter ſuperficies diffinitur ꝙ ſit longitudo cum latitudine ſine ſpiſſitate, & hoc non inuenitur in natura. ergo non ſunt entia. & per conſequens non pertinent ad naturalē.

Item, naturalis debet conſiderare illa in quorum diffinitione ponitur materia ſenſibilis & motus. ex ſecundo Physico. & primo de Anima. & ſexto Metaphyſi. ſed linea &c. diffinitur ſine motu & materia ſenſibili, vt patet ſecundo Phyſico. ideo &c.

Tex. c. 71. Text. c. 25. Tex. cō. 2. Text. c. 19.

OPPOSITVM arguitur auctoritate Ariſt. in litera, q incipit ſic, de natura ſcientia fere plurima circa corpora & magnitudines, & hoc etiam vult Commen.

CONCLVSIO

Corporum & magnitudinum contemplatio ſecundum ſe & abſolute & ut continua quędam, ſunt, non ſpectat ad Naturalem, ut uero termini naturalium, et concernentia motum ad Philoſophū naturalem attinet.

SCiendum ꝙ per corpora & magnitudines poſſumus intelligere duo. vno modo ſubſtantiam ſubiectam corpori & magnitudini, alio modo ipſas dimenſiones. Et tunc vlterius nota, ꝙ ſubſtantia ſubiecta dimēſionibus poteſt intelligi dupliciter. vno modo ſm rōnem cōem, vt poteſt habere cōem rationem ſiue ſit vniuoca ſiue analoga. alio modo cōſideratur in comparatione ad motū. Similiter corpora & magnitudines poſſunt dupliciter conſiderari. vno modo ſecundum ſe & abſtracte alio modo inquātum ſunt termini corporum naturaliū.

PEr hoc dicendum eſt ad qōnem. ſi per corpora & magnitudines intelligimus ſubſtantias corporales & ſecundū ſe & ſm rōnem cōem ſic non pertinent ad naturalē, quia qđ pertinet ad mathematicū non pertinet ad naturalē, quia ſcientię diſtinguuntur ſm rōnem formalem ſcibiliū, ſed iſta ſic conſiderata ptinēt ad Mathematicū, quia mathematicus conſiderat prima genera entium ſm cōes rationes entis vt ſubiectū, quantitatē &c. Sed, ſi corpora & magnitudines conſiderantur ſm ꝙ ſunt ſubſtantię corporales & in comparatione ad motū ſic pertinent ad naturalē. ratio naturalis eo mō debet conſiderare ſubſtantias quō eſt naturalis, quia conſideratio naturalium ſm ꝙ naturalia ſunt pertinēt ad naturalē, ſed corpora & magnitudines ſunt naturalia in cōparatione ad motū, vt dicit Cōm. ſeptimo Meta. qa naturalis cōſiderat principia naturaliū ſm ꝙ naturalia ſunt, & exponit ſe. i. ſm ꝙ mouent & quieſcunt. Et confirmat, quia ad quācūq; pertinet conſideratio motus ad eū ptinet cōſideratio ſubſtātię mobilis ſm ꝙ mobilis eſt, quia cōſideratio ſubſtātię mobilis nō habet ſine motu, ſicut aptitudo ad actum nō habetur ſine actu, ſed motus vt motus eſt pertinet ad
Tex. c. 71.
naturalē ex ſecundo Phyſicorū. Tertio dicendū ꝙ corpora & magnitudines vt accipiuntur pro quantitatibus continuis ſm ſe & abſtracte non pertinent ad naturalē, quia quę naturalis conſiderat per ſe debent diffiniri p motū & materiā ſenſibilem, ſed iſtę magnitudines & corpora poſſunt intelligi ſine materia ſenſibili & motu. ið &c. maior patet. ſexto Meta. cum naturalia ſe hñt ſicut ſubiectū vt homo in illud. nullius. n. talis eſt ratio ſine materia ſenſibili. minor patet. nam linea &c. ſine motu & materia ſenſibili intelligitur. vnde dicit Commē. ſeptimo Metaphyſi. in illo capitulo. Qm̄ diffinitio eſt ratio &c. dicit Cōmē. 19. Tex. c. 11.
res naturales cōtrario modo ſe hñt mathematicis, quidditates. n. naturalium non poſſunt intelligi ſine motu & ſenſu, ſed cōditiones mathematicaliū bene poſſunt intelligi ſine motu & ſenſu, & hoc etiam voluit Cōmen. ſecūdo Phyſico. Quarto dicendū, ꝙ, ſi accipiuntur corpora & magnitudines pro quantitatibus continuis vt ſunt termini naturaliū, ſic eorum conſideratio pertinet ad naturalē, quia qui conſiderat terminatū cōſiderat terminū,

B ſed Naturalis conſiderat naturalia, quę ſunt terminata et probat ea eſſe finita in primo libro. Præterea ſecunda Tex. c. 41.
ratio philoſophi. Naturalis conſiderat ea quę conſiſtunt à natura, ſed corpora & magnitudines conſiſtunt à natura. vnde Secundo de Aīa. oīum natura conſtantiū poſitus eſt terminus & ratio augmenti & magnitudinis. Sed aliquis diceret, linea & ſuperficies bene ſunt termini naturalium, quia terminant naturalia in extremitatibus, ſed corpus ſecundum profunditatem non eſt terminus naturalium, quia non eſt in extremo, ſed interius dicta. Ad hoc dicendum ꝙ terminus æquiuocat hic, quia vno modo accipitur pro extremo. & corpus non terminat naturalia accipiendo profunditates, ſicut illa quæ ſunt circa centrum non terminant extrema. Alio modo accipitur pro forma, & ſic corpus terminat naturalia, quia corporeitas eſt forma dans eſſe profundum &c.

AD rationes in oppoſitum: cum dicitur. illud quod pertinet &c. conceditur per eundem modum & rationem formalem non pertinet ad Mathematicum & Rñſiones.

C Naturalem, ſed ſecundum aliam & aliam rationem conſiderandi bene eſt poſſibile &c. ſed conſiderare corpora &c. dicendum ꝙ inquantum accipitur ſine motu & ſenſu ſic conſideratur à Mathematico, ſed inquantū ſunt termini naturalium ſic bene conſiderantur à naturali, vt dictum eſt. Ad aliud. naturalis non debet conſiderare non entia &c. dicendum ꝙ non entia duplicia ſunt, quædam ſunt non entia & opinantur etiam non entia. de illis non eſt ſcientia: ſed alia ſunt non entia & eſtimantur non entia & eſt opinio ſolemnium ꝙ ſint entia. ſic ſcientia bene conſiderat non entia, ſicut Ariſto. in quarto Phyſico. Tex. c. 50.
conſiderat de vacuo, & etiā in tertio de infinito quæ non Tex. c. 24.
ſunt, tamen eſtimantur à ſolennibus eſſe: ergo conſiderat ea probando ea, non eſſe, & bene dicitur à ſolennibus, qa ſi non entia eſtimantur à non ſolennibus non ſunt conſideranda in ſcientia, quia quolibet proferente contrarias opiniones ſtultum eſt ſollicitare. Aliter reſpondetur quando dicitur non entia &c. verum eſt ſi omnino ſine

D non entia. Et cum dicitur. hęc ſunt huiuſmodi. falſum eſt: quia linea eſt quę dat eſſe longum tm̄, ſuperficies lōgum & latum. Et cum dicitur. non eſt dare longitudinem &c. dicendum ꝙ hoc poteſt intelligi dupliciter. Vno modo ſm exiſtentiam in natura, & ſic linea nō eſt in aliqua parte ſine latitudine. Alio modo ſecundum eſſentiam lineę, & ſic eſt ſine latitudine, quia in eſſentia lineę non includitur latitudo, & ſic eſt ens. Ad tertium. cum dicitur naturalis debet &c. verum eſt. Et cum dicitur. in diffinitione &c. verum eſt abſtracte accepta per motum non diffinitur. & ſic non conſideratur à naturali, ſed in comparatione ad motum ſic diffinitur per motum, & conſideratur à naturali, vt prędictum eſt.

Magnitudinis aūt quod quidē ad vnū linea. Qđ ad duo planū, Quod aūt ad tria corpus. Et

præter has non eſt alia magnitudo ꝑꝑ tria omnia eſſe & ter omniquaque.

QVÆSTIO. V.

An Tres tantum Dimenſiones ſint.

CONſequenter quęritur, Vtrum dimenſiões tm̃ ſint tres. Et arguitur ꝙ non, quia ſicut ſe habent vnitates ad numerum ſic dimenſiones ad continuum, per conuenientem ſimilitudinem, ſed vnitates in numero plures ſunt ꝙ̃ tres, ideo dimenſiones in continuo ſunt plures ꝙ̃ tres. Item, tot debent eſſe dimenſiones quot ſufficiunt ad motus ſimplices, vt patet in litera. quia ex numero magnitudinum Philoſophus cõcludit multitudinem motuum, ſed tres dimenſiones non ſufficiunt, quia linea non ſufficit ad motum, nec ſuperficies, quia ſunt ſine ſpiſſitudine, ſed nullum mobile eſt ſine ſpiſſitudine. vnde, cum tres dimenſiones ſint, quarum duæ non ſufficiunt ad motum, requiruntur plures dimenſiones.

Prio phy. Comẽ, 41. Item, natura nõ facit per plura quod poteſt facere ęque bene per vnum. vnde natura non facit per plura quod poteſt facere breuiori modo. vnde Ariſto. commendat Emp̃. qui poſuit finita principia, per quæ ęque bene potuit ſaluare mundum, ſicut illi qui poſuerunt infinita principia, ſed per vnam dimẽſionem poſſunt ſaluari omnia naturalia: quoniam illud corpus circumquaq; eſt diuiſibile. Item, ſi eſſent tres dimenſiones, hoc eſſet altero iſtorum modorum, vel linea eſſet ſine latitudine, & ſuperficies ſine ſpiſſitudine, & latitudo ſine longitudine &c. aut ꝙ omnes eſſent in eodem ſubiecto. ſed nullo modo poteſt fieri. non primo modo, quia nulla ſubſtantia eſt longa, quæ omnino ſit ſine latitudine. nec ſecundo nec tertio modo poteſt eſſe, quia diuerſæ ſpecies generis eiuſdem non ſunt ſimul in eodem ſubiecto, quia ſpecies generis ſunt contrariæ Quarto Metaphy. & contraria non poſſunt ſimul eſſe in eodem ſubiecto, ſed iſtę dimenſiones ſunt ſpecies propinqui generis vt continui. Item, ſi ſunt tres dimenſiones, differunt vel numero vel ſpecie, ſed nõ numero, quia plura accidentia abſtracta, & à termino & obiecto. non poſſunt eſſe in eodem, ſed iſtæ tres dimenſiones ſunt abſtractę ab obiecto, quia non dependent ab aliquo, vt ab obiecto nec termino. nec differunt ſpecie: quoniam illa ſunt contraria & nõ poſſunt eſſe in eodem ſubiecto. ideo &c.

Tex, cõ. 2. OPPOSITVM vult Philoſophus in litera, quia dicit, quòd corpus habet tres dimenſiones, & illæ ſunt omnes: & ternarius numerus eſt perfectus & tria ſunt omne, totum, & perfectum.

CONCLVSIO

Tres tantum Dimenſiones eſſe neceſſarium eſt.

Dimenſio quid. NOtandum, quòd dimenſio eſt quantitas cõtinua permanens & quantitas ponitur ibi pro genere. & continua eſt differentia minus ſpecialis, & magis communis, & ponitur ad differentiam numeri, cuius partes non ſunt continuę, ſed permanens ponitur ad differentiam temporis & motus, quorum partes nõ permanent.

Iſta non eſt demonſtratio ut hic Auctor demõſtraſſe uidetur. Rõnes enĩ iſtæ uel ex ꝓbabilibus ſũt, uel petunt principium. Tunc ad q̃onem dicendum ꝙ tres ſunt tantũ dimenſiones. ratio Ariſto. numerus ternarius eſt omnis & perfectus, vt dicunt Pythagorici, quia perfectum conſiſtit in tribus, principio, medio, & fine. vnumquodq; qđ eſt habet principium medium & finem. Similiter probatur hoc in ſacrificationibus, quia faciẽtes ſacrificia obſeruant numerũ ternariũ, quia fecerunt ſacrificia ter attribuentes numerũ perfectũ ei. Similiter probat per modum loquendi, quia duo hoĩes non dicuntur oẽs, ſed ambo, & numerus primus conſiſtit in tribus tanquam ternarius numerus ſit perfectus. Item, tot ſunt dimenſiones quot ſunt oppoſitiones inter differentias poſitionis, quia ſm̃ oppoſitiones differentiarum põnis accipiuntur

E dimẽſiones, ſex ſunt poſitiones, ſ. ſurſum deorſum retrorſum &c. & longitudo eſt ſm̃ differentias ſurſum & deorſum. & latum inter dextrũ & ſiniſtrũ, & ſpiſſum inter ante & retro. Item Ptolę. idem probat, quia tot ſunt dimenſiones quot modis lineę rectę ortographię, i. perpendiculariter poſſunt ſe interſecare in eodem pũcto, ſed hoc non eſt niſi tribus modis, quia ſi fieret pluribus modis, tunc plures anguli conſtituerent recti, ſed hoc eſt falſum. vnde dicuntur rectę, quia curuę poſſunt eſſe plures. & dicitur ortographos ad differentiam illorum, quę non cadunt perpendiculariter, & poſſunt eſſe plures, quæ nõ faciũt angulos rectos, ſed acutos, vel obtuſos. vnde hoc nõ poteſt demonſtrari in plano, ſed in ligno, accipiantur ligna duo & infigantur interſecando ſe ad modũ crucis & in pũcto interſectionis alia tertia cadat perpendiculariter & ſunt omnes anguli recti, ſi plures ſint, tunc non conſtituuntur anguli.

F PEr hoc ad rationes in oppoſitum, cum dicitur. ſicut ſe habent vnitates &c. dicendum ꝙ nõ eſt ſimile, quia vnitates non differunt ſm̃ ſpeciem, & in illis quę non differunt ſpecie poteſt in infinitum procedi: ſed dimenſiões differunt ſm̃ ſpeciem. ſimiliter poteſt dici ꝙ non ſunt niſi tres vnitates, quia ternarius numerus perfectus, & omnis vnitas aut eſt vltima aut media aut prima. Vel aliter poteſt dici ꝙ nõ eſt ſimile de vnitatibus, quia vnitas non eſt numerus nec ſubſtantialiter intrinſece nec diſpoſitiue, ſed dimenſiones ſunt continuum, & iſtę tres dimẽſiones ſufficiunt ad continuum, ſed tres vnitates non ſufficiũt ad numerum, quia oportet eſſe plures vnitates, quia quatuor elementa ſunt &c. Rñſiones.

Ad ſecundũ. cũ dicitur. tot debent &c. dicendũ ꝙ verũ eſt &c. dico ꝙ tres dimenſiones ſufficiunt ad motum. ad probationem. linea non ſufficit &c. dicendũ ꝙ corporeitas ſufficit ad motus rectos. vnde non eſt intelligendũ ꝙ numerus motuũ fiat ſm̃ numerũ magnitudinis in eſſentia magnitudinis, ſed tm̃ requiritur diuerſitas in figura, vt ꝙ ſit recta vel circularis. Qũo tres dimẽſiões ad motum ſufficiant.

G Aliter põt dici, cum dicitur, ſicut &c. dicendũ ꝙ non eſt ad propoſitũ, quia magnitudo ęquiuocatur, quia vno mõ accipitur pro ſubſtantia ſubiecta oĩbus. Alio modo pro dimenſionibus. modo per numerũ magnitudinum non probat numerũ motuũ quo ad quantitates, ſed ſolũ per magnitudines inquantũ accipitur pro ſubſtantia ſubiecta dimenſionibus, quia illa ſubſtãtia vel eſt grauis vel leuis, vel nec grauis nec leuis. Ad tertiũ, cum dicit, natura nihil facit &c. verũ eſt ſi ita bene & ita cõmode poteſt facere per vnum ſicut per plura. Et cum dicitur, per vnam &c. falſum eſt, quia corporeitas tantum dicit profundum eſſe, tñ pręſupponit ſuperficiem, quæ ſaluat eſſe locum. Et cum dicitur, ꝙ corporeitas eſt diuiſibilis &c. dicendum, ꝙ, ſi corpus accipitur pro eſſentia corporeitatis tantum non eſt verum, quia ſic tantum diuiditur ſm̃ ſpiſſitudinem, ſed ſi accipitur pro eſſentia cum terminis, vt cum ſuperficie & linea, ſic bene eſt diuiſibilis, & ſic intellexit Philoſophus. Aliter reſpondetur, cum dicitur

H natura non facit &c. verum eſt ſi ita bene fit. Et cum dicitur. per vnam dimenſionem etc. non eſt verum, quia per corporeitatem diuiſibilem circumquaq; intelligit Ariſ. ſubſtantiam ſubiectam corpori, quę eſt diuiſibilis non ſecundum profunditatem tm̃, ſed ſm̃ omnes dimenſiones quibus ſubijcitur. & dicit corpus: quia illa dimenſio eſt perfectior alĳs. ergo ſubſtantia, quæ eſt ſubiecta dimenſionibus omnibus, diuiditur circumquaq;, quoniam dicit corpus propter maiorem perfectionem, ne corporeitas pro ſpiſſitudine diuidatur ſecundum tres dimenſiones, ſed ſubſtantia ſubiecta omnibus. Vel dicendum, quòd corporeitas non accipitur pro profunditate, quę diſtinguitur contra alias dimenſiones, q̃m non eſt diuiſibilis ſic ſm̃ vnã dimenſionem, ſed accipit corpus pro toto compoſito ex tribus dimenſionibus, ſ. longitudine latitudine &c. et tu dices poteſt eſſe talis cõpoſitio generis ex ſpeciebus. dicendum ꝙ ſic, quoniã nõ ſolũ cõpoſitio eſt

indiuidui

A indiuidui ex materia & forma, & ſpēi ex genere & differentia, ſed ēt eſt cōpoſitio realis generis ex ſpēbus ſuis, et illā cōpoſitionē nominant à corpore, quæ eſt perfectior, ſpēs cōtinui &c. Ad quartū cū dī. ſi eſſent tres &c. dicēdū ꝙ oēs ſunt in eodē ſubiecto & ſimul: qm̄ longitudo nō eſt ſine latitudine. Et cū dr̄, ſpēs ſunt cōtrarię. hic reſpōdeſ per inſtātiā: quia ſciētię bene plures differunt ſm ſpēm, vt Grāmatica, Logica. & tn̄ ſunt in eodē ſubiecto vt in intellectu poſſibili: q eſt imparttibilis ex. 3. de Aīa.

Com. 3. 16. Sed, quia cōtra arguere nō eſt ſoluere. ideo dicēdū eſt, ꝙ ſpecies eiuſdē generis hn̄t cōtrarietatē: qa hn̄t oppoſitionē. ergo vel cōtradictoriā, vel relatiuā &c. ſed nō ſunt cōtradictoriæ ſpēs, cū ſint ambę poſitę entis nec priuatiua oppoſita ſunt: qa nō ſunt priuatio & habitus, nec plura: qa nō depēdent adinuicē. ergo relinquiſ, ꝙ ſint cōtrarię. & cōtraria nō pn̄t ſimul eē. Et cū dr̄ &c. dicendū ꝙ nō ſunt in eodē ſubiecto ſm idē: qa corporeitas nō eſt in eodē ſubiecto ſm idē cū linea: qa ſic linea nō eſt pars ſupficiei: & ſupficies nō eſt pars corporis. Sic eſt de ſubſtātia B ſubiecta dimēſionibus: qa ſubſtātia ſubiecta lineę nō eſt pars ſubſtātię ſubiectæ ſupficiei &c. ſed cōtraria ſm diuerſa bn̄ poſſunt eē in eodem ſubiecto, ſicut quæ nō ſunt partes illius ſubſtātię. Et ſciēdū qūo hoc ſitītelligēdū. vñ ſicut corpus pſupponit ſupficiē, & non eſt pars eius, ſic ſubſtātia ſubiecta corporeitati pręſupponit ſubſtātiā ſubiectā ſuperficiei, quæ ēt nō eſt pars ei⁹ &c. Sed iſta ſolutio nō ſufficeret in ſciētia: quia plures ſciētiæ ſm idē ſunt in eodē ſubiecto, imo ēt oēs ſcientiæ ſunt in intellectu poſſibili. & ideo aliter eſt dicēdū per interēptionē: qa contraria poſſunt eſſe in eodē ſubiecto vt ſcientiæ. Ad probationē dicendū ꝙ quædā ſunt cōtraria perfecta contrarietate et illa nō ſunt ſimul in eodē ſubiecto vt calidiſſimū & frigidiſſimū in ſummo, ſed alia ſunt cōtraria cōtrarietate diminuta vñ notādū ꝙ diminuta contrarietas cauſaſ ex duobus. Vno mō ex negatione vltimæ perfectionis: qa nō habēt perfectiones in ſūmo, vt media per cōmixtionem extremorū: quia Commen. dicit in primo C Phyſic. ꝙ in medijs ſunt ambo extrema in actu, non tn̄ ſumma perfectione. Secundo mō prouenit diminuta cōtrarietas ex negatione actualitatis & paſſibilitatis adinuicem, quæ nō agunt & patiuntur adinuicem, nec corrūpuntur inter ſe adinuicem, ſic ſcientiæ ſunt cōtrariæ adinuicem. Vnde, ſi diceremus ꝙ omnia cōtraria ſunt actiua & paſſiua adinuicem, nō poſſemus euadere iſtā difficultatem. Vñ aliqui propter ignorātiā huius negāt, ſpecies nō eſſe cōtrarias vera cōtrarietate: ſed ꝙ cōtrariantur ſicut perfectū & imperfectū: & hoc nō valet, qa inter ſpēs eiuſdem generis eſt oppoſitio vera, vel cōtradictoria vel priuatiua, vt prius declaratū eſt. Ad quintum, ſi ſunt tres &c. dicendū ꝙ differūt ſm ſpēm. Et cum dicitur, ꝙ ſpēs cōtrariæ non poſſunt eſſe ſimul. dicendum, ꝙ verū eſt, ſi ſint cōtrariæ cōtrarietate perfecta: ſed ſi nō, tūc pn̄t ſimul eſſe in eodem ſubiecto, vt iam declaratum eſt.

Diminuta contrarietas ex duobus eſt.

Com. 56.

Tex. c. 4. D Totum autem cuius hę partes, perfectum neceſſe eſt eſſe: & quemadmodum nomen ſignificat omniquaꝗ & non hac quidem, hac autem non.

QVAESTIO VI.

An ipſum uniuerſum ſit perfectum.

Onſequenter quæritur, Vtrum totum vniuerſum ſit perfectū: & arguitur ꝙ nō. quia illud non eſt perfectum, cui aliquid deficit, & cui poteſt fieri additio: quia perfecto nihil deficit, nec ei poteſt fieri additio: ſed vniuerſo multa deficiūt, vt ēt aliq̄ pn̄t addi ei. Et cōfirmaſ: qa deficiunt ei aliquæ ſpēs, vt roſare ſpecies in hyeme & niues in æſtate. Et confirmatur ex parte numerorum: quia numeri deficiunt vniuerſo, cum ſpecies eorum proA cedant in infinitum: quia quocunꝗ numero dato eſt accipere maiorem: & ita omnes ſpecies numeri non ſunt in actu: ſed fiunt ſuccedente tempore, & poſſunt addi toto vniuerſo. Item quod habet principium, medium, & finem eſt perfectum: quia hęc exiguntur ad perfectionē in corporibus, ſcilicet principium, medium, & finis, ſed vniuerſum non habet principium, & finem, quia perpetuum eſt. & ideo infinitum. Item quod eſt pars totius non eſt perfectum: quia pars eſt in potentia in toto. ſed vniuerſum eſt pars totius, ſicut ſcientia, quæ traditur in hoc libro eſt pars Scientiæ Naturalis. modo, ſicut ſe habet ſcientia ad ſcientiam, ſic ſubiectum ad ſubiectum: ſed hæc ſcientia eſt pars Scientiæ Naturalis. ergo ſubiectum eius, quod eſt totum vniuerſum, eſt pars entis mobilis ſimpliciter, quod eſt ſubiectum Scientiæ Naturalis.

OPPOSITVM patet auctoritate Ariſtote. in primo capitulo iſtius primi, quia dicit Ariſt. totum vniuerſum eſt perfectum. Tex. c. 21

B

CONCLVSIO.

Vniuerſum ſimpliciter, perfectum & totum ſimpliciter ac formaliter eſt: uniuerſum uero, circunſcriptis omnibus incorporalibus non ſimpliciter perfectum eſt, ſed in genere, 3. totalis naturæ.

NOtandum ꝙ totū vniuerſum ſumitur duobus modis. Vno modo pro toto aggregato ex omnibus entibus corporalibus & incorporalibus. Alio modo ſumitur pro omnibus corporalibus circunſcribendo incorporalia quæ dicuntur principia abſtracta. Vlterius ſciendum, vt dicitur Quinto Metaph. cap. de perfecto. perfectum accipitur dupliciter. perfectū qd̄ non exceditur ab alio in perfectione, & dicit Ariſto. ꝙ illud perfectum non habet hiperbolem, ideſt exceſſum, & habet omnes perfectiones. Alio modo perfectum eſt C in genere, non quod accipiatur genus pro prædicabili genere, ſed pro re communi. & illud perfectū eſt quod habet perfectiones, quæ requiruntur ad genus, & à nullo iſtius generis exceditur. ſicut medicus dicitur perfectus in genere, qui non exceditur in genere illo medico in perfectione medici, ſed habet omnes perfectiones, quę requiruntur ad medicum. Tunc dicendum eſt ad quæſtionem, ꝙ, ſi loquamur de vniuerſo primo modo, tunc vniuerſum eſt perfectum totum ſimpliciter: ſed ſi loquamur de vniuerſo ſecundo modo, tunc non eſt perfectum ſimpliciter. tertio dicendum ꝙ illud vniuerſum eſt perfectū in genere naturæ totali. Ratio primi. quod non habet excedens ipſum in perfectione, & continet in ſe omnes perfectiones, eſt perfectum ſimpliciter: ſed vniuerſum primo modo dictum eſt huiuſmodi: quia continet perfectiones corporales & incorporales. Ratio ſecūdi. illud quod exceditur in perfectione, & non continet omnes perfectiones in ſe, non eſt perfectum ſimpliciter, ſed vniuerD ſum ſecundo modo ſumptum eſt huiuſmodi: quoniā exceditur à primo, quod eſt perfectius omnibus corporibus: quia ab ipſo dependet cœlum & tota natura, Nono Metaphy. & eſt optimum eorum quæ in natura. tertiū probatur ſic, quia ꝙ habet omnes perfectiones eſt perfectum in genere corporum: ſed totum vniuerſum eſt huiuſmodi, quia habet tres dimenſiones & ille ſunt omnes, & ternarius eſt numerus perfectus & omne. Item, extra quod nihil eſt perfectum eſt perfectione ſpeciali, ſed extra vniuerſum ſecundo modo ſumptum eſt nihil: quia da quod aliquid ſit extra ipſum, tunc non eſſet totum, & eſſet contradictio: quia eſſet totum & non totum. Sed hoc eſt dubium cum dicitur ꝙ vniuerſum primo modo dictum eſt perfectum ſimpliciter. hoc non videtur verū: quia ſi eſſet ſimpliciter perfectum, tunc eſſet Deus: ſed hoc eſt nephas: quia illud vniuerſum non eſt Deus: quia Deus eſt ſubſtantia ſimpliciſsima, & non eſt aggregatū

ex omnibus

ex omnibus entibus .conſequentia patet.nihil eſt perfectum ſimpliciter niſi Deus Quinto Metaphy. Dicendum,cum dicitur ſi vniuerſum &c. dico ꝙ non ſequitur qa Deus cõtinet diuerſi mode omnes perfectiones & totum vniuerſum:quia totum vniuerſum continet omnes perfectiones formaliter & diſtincte, ſed Deus cauſaliter continet omnes perfectiones & vniuoce, & in Deo nulla vocalis diſtinctio cadit nec accidentis, nec ſubſtantię.

Sed aliqui arguunt, quòd Deus habeat omnes perfectiones formaliter, & ſupponunt ꝙ eſſe perfectionis formaliter eſt perfectio:ex hoc ſic. In quocunque eſt eſſe perfectiõis formaliter eſt perfectio formaliter: ſed in deo eſt eſſe perfectionis formaliter.ideo &c. Dicẽdum quòd perfectiones in Deo non ſunt niſi cauſaliter & eminenter, & ſi quæratur in quo genere, dicitur, ꝙ in genere cauſæ finalis & efficientis & vnitiſsime, nec eſt diſtinctio in re abſtracta nec in re relata ſecundum Gẽtiles. Ad argumentum cum dicitur. In quocunq; eſt &c. verũ eſt eo mõ quo eſt ĩ eo formalr. Et cũ dr̃. in deo &c. dicendum ꝙ eſſe perfectionis non formaliter eſt in Deo, ſed cauſaliter:quia Deus eſt cauſa finalis eſſe perfectionis &c. & eſt finis vel efficiens.ſed eſſe perfectionis non eſt in Deo formaliter & inhærenter, ſed tantum virtualiter. & in quo eſt aliquid formaliter illud eſt in eo inhærenter. Aliud dubium eſt, dictum eſt ꝙ in Deo ſunt omnes perfectiones eminenter & cauſaliter. videtur ſimiliter ꝙ iſtæ perfectiones ſint in toto vniuerſo. & tunc quæritur, vtrum totum vniuerſum ſit perfectius Deo vel econuerſo, & videtur ꝙ tottum vniuerſum ſit perfectius, quia dicit Ariſto. primo Ethico. fœlicitas connumerata minimo bonorum eligibilior eſt. modo ſicut fœlicitas habet ſe ad minimum, ſic Deus ad totum reſiduum. Contra. ſi Deus eſt imperfectior toto vniuerſo, vel hoc eſt ab eo met vel ab alio. non ab eo met, quia tũc Deus eſſet met cauſa ſuę imperfectiõis. nec ab alio eſt imperfectior, qa illud aliud eſt cauſatum à Deo, & tunc cauſatum eẽt perfectius cauſa, quod eſt falſum. Dicendum, ꝙ aliquid eſt alio perfectius dupliciter. Vno modo intẽſiue. Alio modo quantitatiue & extẽſiue. modo vniuerſum eſt perfectius Deo extenſiue, quia plures cõtinet perfectiones quàm Deus, ſed intẽſiue Deus eſt perfectior: quia nobiliori modo habet perfectiones quã totum vniuerſum, quia quicquid eſt in toto vniuerſo diſtincte, & compoſito modo, eſt in

Rñſiones. Deo ſimplici modo & modo nobiliori.

AD rationes in oppoſitum. Ad primam. illud nõ eſt perfectum &c. verum eſt non eſt perfectũ ſimpliciter, & omnibus modis. Et cum dicitur, vniuerſo &c. verum eſt: & ideo non eſt ſimpliciter perfectum, ſed eſt in genere perfectum. Sed iſta reſponſio nõ ſufficit, quia per iſtam rationem probatur, quòd vniuerſum imperfectũ eſt in genere, quia pręſentibus poteſt addi futurum. ſimiliter numero indiuiduorum, qui nunc eſt poteſt addi numerus indiuiduorum in futuro, quia proceditur in talibus in infinitum. ſimiliter ſpecies poſſunt addi vt roſarũ præſentibus in hyeme. ergo aliter reſpondetur, cum dicitur, illud cui aliquid deficit &c. dicendum quòd verum eſt, ſi poteſt addi eſſentialiter. Et cũ dicitur. vniuerſo &c. dicendum quòd iſta additio non pertinet ad primam & eſſentialem perfectionem, quia numeri non ſunt de eſſentiali perfectione vniuerſi, ſed ſunt de bene eſſe, & de accidentali perfectione. Et cũ dicitur. ꝙ aliqoa ſpẽs &c. dicẽdũ ꝙ ſpecies perfectæ ſunt in omni tempore, licet nõ ſint in quolibet climate. vnde licet roſæ in iſto climate in hyeme non ſint, tamen in alio climate, vbi eſt tẽperatus aer etiam ſunt ſemper. vnde Linconienſis Primo Poſteriorum, omnes ſpecies vniuerſi oportet aliquando manere, aliter totum vniuerſum non eſſet perfectum. Ad ſecũdum. quod habet principium &c. concedo. Et cum dicitur. vniuerſum &c. verum eſt, vniuerſum eſt infinitum in duratione, vt Ariſto. vult tamen habet principiũ magnitudinis. Ad tertium, quod eſt pars &c. verum eſt

Prio Cęli. Tex, c, 82

E ſi eſt vera pars: & non eminenter. Et cum dicitur, ꝙ &c. aliqui dicunt quod totũ vniuerſum non eſt ſubiectũ hic, ſed mobile ad vbi. ſed idẽ eſt dicere realiter. hoc cũ alio. & ideo dicẽdũ ꝙ vniuerſum nõ eſt ꝑfectũ ſimplr̃, tñ eſt ꝑfectũ in genere determinato. Aliter põt dici cõcedẽdo maiorẽ. Et cũ dr̃ vniuerſum &c. dicẽdum ꝙ in vniuerſo mobili ſm vbi eſt duo cõſiderare, ſ. ſubſtãtiã et mobilitatẽ. mõ, totũ vniuerſum, quãtũ ad ſubſtãtiã, non eſt pars mobilis entis, ſed conuertit̃ ſecũ, qa vnũ nõ cõprehendit plura ſuppoſita ꝗ̃ reliquũ: ſed, ſi cõſideratᷓ quãtũ ad mobilitatẽ nõ eſt idẽ, ſed eſt pars eius: qa, ſi eſt potentia mouendi ad vbi, tunc eſt potentia motus, & nõ econuerſo, ſi eſt potentia motus, ꝙ ſit potentia mouendi ad vbi: qa hoc habet ſe in plus, ſicut motus localis ad motũ ſimpliciter, & ſic ad illud. Tex, c, 8

Omnia enim phyſica corpora & magnitudines ſm ſeipſa mobilia dicimus eſſe ſm locũ.

F Naturam enim principiũ motus eſſe dicimus in ipſis.

QVAESTIO VII.

An corpus per ſe generaliter ſit mobile ſecundum locũ. Tex, c, 8

COnſequenter quærit̃ circa illã partẽ. Omnia corpora phyſica. Vtrũ corpus cęleſte per ſe generaliter ſit mobile ſm locũ: & arguitur ꝙ nõ. quia illud, qđ eſt ꝑ ſe mobile ſm locũ, hoc eſt per ſe in loco, ſed cœlũ nõ eſt ꝑ ſe in loco. ideo &c. maior patet, qa qđ ꝑ accñs eſt in loco per accidens mouetur, vt albedo vel muſica. ergo ꝑ oppoſitum quod per ſe mouetur per ſe eſt in loco, quia ſi propoſitum in propoſito & oppoſitum in oppoſito. minor patet. cœlum per accidens eſt in loco, quia per cẽtrum, ſaltem quo ad vltimam ſphęram, vt dicit Ariſto. 4. Phyſi. & ſecundo ibidem. Tex, c, 46 Item probatur, quia cœlũ nõ mouetur naturaliter quia motus naturalis debet eſſe à principio intrinſeco, ſed cœlũ mouet̃ ab extrinſeco. ideo &c. Tex, c, 1

G maior patet. 2. Phyſi. & per hoc ꝙ motus naturalis eſt à principio intrinſeco differt ab artificialibus motibus. Tex, c, 22 Idem patet Septimo Metaph. minor patet. quia cœlum mouetur ab intelligentia, quæ eſt ſeparata à cœlo ſm ꝙ oẽs dicunt. Itẽ, omne qđ mouet̃ naturaliter debet quieſcere, quod patet ꝑ diffinitionẽ naturę. quia nõ eſt principiũ motus & ſtatus. i. quietis, ſed quod naturaliter mouet̃ à natura mouet̃: ſed cœlũ nõ quieſcit, ſed mouetur ꝑpetue, vt patet octauo Phy. Tex, c, 18 Itẽ, motus naturalis dr̃ eẽ à diſpõne innaturali ad diſpõnẽ naturalẽ ſm Auic. in libro ſufficientię ſuæ, ſed corpus cęleſte nõ mouet̃ à diſpõne innaturali ad diſpõnẽ naturalẽ, quia vbi eſt vnũ ibi illud nõ eſt corpori cęleſti innaturale, & naturale, qa ſunt eiuſdẽ diſpõnis. Itẽ motus regularis & vniformis non eſt naturalis, ſed motus cœli eſt huiuſmodi, ideo &c. maior patet: qm̃ motus naturalis eſt velocior in fine quã in principio, & violentus econuerſo, vt patet primo huius. Tex, c, 89

H ergo motus vniformis, qui ſemper in equali tẽpore ęquale ſpatium pertranſit non eſt naturalis qualis eſt motus cęli. minor patet octauo Phyſicorum. Tex, c, 76 Tex, c, 6

OPPOSITVM vult Ariſt. in littera: vbi dicit, ꝙ omnia corpora phyſica ſm ſe mobilia dicimus eſſe ſm locum: ſed cœlum eſt corpus naturale, vt omnes cõcedũt. & hoc vult Commen. ibidem.

CONCLVSIO.

Corpus Cœleſte, quod alterius eſt naturæ à quatuor elementis mouetur per ſe ſecundum locum naturaliter, ideſt non uiolenter, & ſi moueatur uoluntarie. Tex, c, 12

NOtandum, vt patet ſecundo Phy. ꝙ natura dicitur de materia & forma, tamen ordine quodã: quia prius dicitur de forma, demum de materia. Vlterius notandum, ꝙ motus cœli dupliciter accipitur. Vno

tur. Vno modo vt diſtinguitur à violento, quia nõ eſt
violentus: quia motus violentus eſt à principio extrinſe
co non conferente vim paſſo, vt dicitur. 3. Ethico. ſed na-
turalis motus eſt a principio intrinſeco. ſimiliter motus
voluntarius eſt: q non eſt à principio. vt natura, ſed à vo
Tex. c. 22. luntate, vt motio, & talis non eſt naturalis & a natura:
vt patet Septimo Metaph. Tunc dicẽdum eſt ad quę
Tex. c. 8 ſtionem ꝙ cęlum mouetur per ſe localiter, quia illud mo
bile in quo habet eſſe natura hoc mouetur per ſe locali-
ter ex diffinitione naturæ, ſecundo Phyſico. quia natura
eſt principium mouendi & quieſcẽdi per ſe in illo in quo
eſt. ergo in quo eſt natura ſua hic videtur moueri per ſe
ſm locum: quia ſm naturam præſupponit per ſe: ſed na-
tura dicitur eſſe in naturali vt eſt cœlum: quia naturalia
dicuntur à natura, ſicut artificialia ab arte: ſed cœlum ha
bet naturam in ſe, & eſt naturale ſm omnes. rationis mi.
Commentator & Ariſto. tanguot in littera. Item, cœ-
lum mouetur ſecundum vbi. ergo vel mouetur per ſe,
vel per accidens, per ſufficientem diuiſionem primo Po
ſterio. ſed cœlum non mouetur per accidens: quia quod
mouetur per accidens non poteſt eſſe neceſſarium: quia
omne per accidens contingit non eſſe, vt patet primo Po
ſterio. & octauo Phyſi. & Quinto Metaphy. ſed cœlum
Tex. c. 16 non contingit nõ moueri, vt patet octauo Phy. quia mo
Tex. c. 6 tus eſt eius ſempiternus. Secundo dicẽdum, ꝙ motus
Tex. c. 6 cęli eſt naturalis, vt naturale diſtinguitur contra violen-
tum. cuius ratio eſt, omnis motus ſimplex debet eſſe na-
turalis alicui corpori ſimplici: ſed motus circularis ẽ ſim
plex, & nõ poteſt eſſe naturalis grauibus & leuibus: quo
niam vnius corporis vnus eſt motus ſimplex ſecundum
naturam propriam: quia licet ignis in cõcauo orbis Lu-
næ mouetur circulariter, hoc eſt ſecundum naturam cõ-
munem, inquantum aptum natum eſt aſſequi virtutem
corporis cęleſtis: ſed ille motus non eſt ſecundum natu-
ram propriam. Item, motus cęli vel eſt naturalis, vel
Tex. c. 15 violentus, per ſufficientem diuiſionem: ſed cęlum nõ mo
uetur violenter: quia nullum violentum eſt perpetuum,
Tex. c. 6 vt dicit Ariſto. in littera. quæ ſunt pter naturam in alijs
Tex. c. 8 citiſsime ſunt corrupta: ſed motus cœli eſt ſempiternus.
ex octauo Phyſi. & primo huius. Item, ille motus eſt
naturalis, ad quem mobile habet naturalem inclinatio-
nem. & ſic motor ſimiliter. & hęc duo ſunt de ratiõe mo
tus naturalis vt diſtinguitur contra violentum: ſed cœ-
lum habet naturalem inclinationem ad motum circula-
rem: quia eſt circularis figuræ. ſimiliter motor habet
inclinationem naturalem actiuam ad mouendum cę-
lum circulariter, quia nec eſt grauis nec leuis motor. er-
go mouet naturaliter circulariter. Tertio dicendum,
ꝙ licet motor moueat cœlum naturaliter, vt naturale di-
ſtinguitur contra violentum, non tamen vt diſtinguitur
contra voluntarium: quia quod mouetur ab intellectu p
voluntatem mouetur naturaliter, non vt naturale diſtin
Tex. c. 50 guitur contra voluntarium: quia motus ab intellectu eſt
voluntarius: vt patet tertio de Aĩa. ſed motor cœli mo-
uet cœlum per intellectum, quia eſt intelligens motor, et
eſt ſine magnitudine, vt patet octauo Phyſi. & in ſempi
ternis eſt idem intelligens & intellectum. vnde dicit Cõ-
ment. 12. Metaphy. ꝙ motiones cœlorum de virtutibus
habent intellectum, & voluntatem. Tunc quarto. eſt
Tex. c. 78 dicẽdum, ꝙ corpus cęleſte eſt alterius naturæ à quatuor
Tex. c. 86 elementis. huius ratio eſt. illud, quod mouetur alio motu
à motu grauium & leuium, eſt alterius naturæ à graui-
bus & leuibus: quia motus arguit naturam, & alius mo
tus aliam naturam: ſed cœlum mouetur circulariter ſecũ
dum propriam naturam, & quatuor elementa non mo-
uentur circulariter, vel ſi mouentur circulariter hoc non
eſt niſi ſecũdum naturam communem, quæ imprimitur
eis à corporibus ſupercęleſtibus. Item, quod eſt ęter-
num & incorruptibile hoc eſt alterius naturæ ab iſtis in
ferioribus: quia inferiora hęc ſunt corruptibilia propter
habere contrarium: ſed cœlum eſt incorruptibile & per-

A petuum, vt patet primo huius.
Sed hic ſunt dubia. primum eſt, ꝙ dictum eſt, ꝙ in cę Tex. c. 20 Dubia.
lo eſt natura & mouetur naturaliter, vnde aliquis dubi-
tat, ꝙ natura dicitur de materia et forma, et primo de for
ma: ergo, ſi in ipſo eſt natura et mouetur naturaliter, cum
motus ipſius ſit prior alijs: & ipſum eſt prius naturali-
bus. ergo motus eius debet eſſe à natura prima, quæ eſt
forma. ergo habet in ſe principium mouens: & mouens
eſt aliud à moto. ergo cœlum eſt compoſitum ex mate-
ria & forma: ſed hoc eſt impoſſibile: quia tunc eſt gene-
rabile & corruptibile. Vnde ſciendum, ꝙ aliquis be-
ne concederet ꝙ natura quæ eſt forma eſt principiũ mo
tus in eo. ſed duplex eſt forma, ſeparata & coniuncta: mo
do in ipſo principium motus eſt forma abſtracta, vt in-
telligentia. Contra hoc obijcit Comment. motus cor-
porum cęleſtium differt à motu inferiorũ: ergo hoc erit
mediante natura diuerſa: & forma quæ conſiſtat in cœlo
ſecundum inhęrẽtiam, vt ignis habet motum diuerſum
B ab alijs elementis mediante natura, quæ eſt forma ignis
& conſiſtit in igne. Item, aliud eſt dubium. quia mo- Dubium. 2
uens, quod cognoſcit indiuidua & ſingularia, videntur
eſſe forma materialis & corruptibilis: quoniam intelle-
ctus noſter non cognoſcit indiuidua per ſe ſine ſenſu, qui
eſt incorruptibilis motor: quia intellectus per ſe intelli-
git formam: ſed materiam mediante ſenſu, vt dicit Com
menta. 3. de Anima. ſed motor cęli cognoſcit indiuidua:
quia cognoſcit reſolutiões particulares, vt ſuos effectus,
& cognoſcit terminos motus, vt vbi. Item tertiũ du- Dubiũ. 3.
bium. Commen. dicit in de ſubſtantia orbis. ꝙ dimenſio
nes corporum generabilium & corruptibilium præce-
dunt formam in materia: ſed dimenſiones corporis cęle-
ſtis non inſunt ipſis niſi mediante forma. ergo videtur ꝙ
habeant formam inhærentem eis. ratio huius eſt. quia,
quando aliquid inhæret mediante alio, illud magis inhæ
ret mediato quo inhæret, vt color inhæret corpori me-
diante ſuperficie. ergo ſuperficies magis inhæret corpori
C ꝗ̃ color. ergo dimenſiones, cum inhæreant corporibus
cęleſtibus mediãte forma: videtur ꝙ forma magis inhæ-
reat corporibus cęleſtibus ꝗ̃ dimenſiones: ſed dimenſio
nes inhærent, ergo & forma eorum. Item, quartũ du- Dubiũ. 4.
bium eſt. dictum fuit, ꝙ motus cœli non eſt naturalis, vt
naturale diſtinguitur contra voluntarium. contra. volun
tas poteſt ad oppoſita, vt patet. 14. Metaphyſi. & 2. Peri
hermenias. ergo ſi motus cœli eſt à voluntate, tũc poteſt
ſe habere ad oppoſitum: & ita poteſt quieſcere cœlum: Dubiũ. 5.
quod eſt contra Philoſophum. 8. Phy. &c. Item quin-
to. dubitatur, quia omnis forma ſubiecta accidentibus
eſt materialis: quia in ſeparatis non ſunt accidentia, vt di
cit Commen. Secundo Metaph. ſed natura, quæ mouet
cęlum, habet voluntatem & intellectum: quæ videntur
eſſe accidentia ſuperaddita: quia non ſunt ſubſtantiæ, cũ Solutio ad
ſint potentiæ. Ad primum dubium reſpondet Com- primum.
men. dupliciter. primo ſic. nos poſſumus dicere ꝙ natu-
ra qua mouetur cœlum dicitur ſubiectum ſimplex: quia
D non habet formam ſubſtantialem perficientem ipſum ſe
cundum eſſe, & ſm hoc dicitur natura æquiuoce de ipſo
& inferioribus. & hoc eſt ſm aliam rationem: quia in in-
ferioribus natura non ſolum dicitur de materia: ſed etiã
de forma in materia, ſed in cœlo tantum dicitur natura
de moto: & ſm hoc oportet dicere quod ad naturalẽ mo
tum non requiritur intrinſecitas actiui, ſed tantum intrin
ſecitas paſsiui principij & recipientis motum. Sed cum
arguitur, ꝙ natura primo dicitur de forma. Commenta.
non reſpondet: quia forma eſt ſeparata. vnde poteſt dici
ꝙ in generabilibus & corruptibilibus vbi eſt vtraq; na
tura, ſcilicet materia & forma, prius dicitũ de forma: ſed
in cœlo, vbi eſt tantum motum, ibi natura non dicitũ de
forma per prius, quia ibi natura tantum dicitur de ſubie-
cto. Sed contra hoc arguitur: quia ſic motus artificia-
lis eſſet naturalis, quia etiam habet principia paſsiua in-
trinſeca, vt lapides & ligna, ꝗ ſuſcipiunt motũ artificis.
Dicendum

Dicendum ꝙ in artificialibus bene eſt principium receptiuum iotrinſecum, non tamen intrinſeca eſt naturalis potentia & habitus ad motum illum & ad formā motus. & tamen illa poteotia oaturalis requiritur ad motū naturalem: quia non ſufficit ꝙ principium paſsiuum ſit intrinſecum: ſed cum hoc reqniritur potētia naturalis ad motum & ad formam motus, ſed hoc deficit in lignis & lapidibus: quia non habent oaturalem potentiam ad ędificationem & ad formam domus, ſed in cœlo ſubiectum ſimplex eſt intrinſecum & habet naturalem poteotiam, & habitudinem ad motum ſm vbi, & ſic motus cœli eſt naturalis naturalitate ſubiecti, ſed non naturalitate formæ. Aliter reſpondet Commen. ꝙ ooo ſolum in cœlo eſt oatura, quæ eſt receptiua motus, ſed etiam eſt ibi forma, quæ eſt principium motus noo conſiſtens in materia, quia non eſt in corpore cœleſti, quia tunc eſſet generabile & corruptibile, ſed eſt forma abſtracta. vnde non ſolum naturalis eſt motus propter ſubiectum ſimplex, ſed etiam propter formam: quia in ſeparatis a materia idem eſt mouens & finis. Et cum dicitur, motus cœli eſt alius. cōceditur. Et eum dicitur, hoc erit mediante natura &c. reſpondet Commentator, ꝙ immo mediante forma: quia ſicut forma materialis habet materiā propriam, ita forma abſtracta habet materiam determinatam. quia formæ abſtractæ requirūt ſubiectum: & etiam innatæ ſunt habere ſobiectum: quod eſt neq; graue neq; leue. & cum dicitur. ergo illa forma inhęret cœlo. dicendum ꝙ non: immo ſit mediante forma abſtracta: quia formę abſtractę natę ſunt vt illud quod mouetur ab eis ſit neq; graue neq; leue, ſicut requirunt, ꝙ ſit rotundum corpus. ergo talis motus requirit formam, nō quæ dat eſſe, ſed abſtractā a materia. Sed hic ioſtatur. cum dicitur, quòd principium motus cęleſtis non ſolum dicitur materia, ſed forma abſtracta. Contra. natura eſt principium intrinſecū: ſed talis forma non eſt intrinſeca mobili. Ad hoc eſt dicēdum, quòd aliquid eſt principium motus intrinſecum intrinſecitati naturali dupliciter. vno modo ſecundum inhærentiam, vt forma animalium hic in inferiori mundo. Et ex ipſis materijs animalium cum forma coostituitur vnum in eſſe ſimpliciter: quia non eſt aliud eſſe formæ ab eſſe corporis: & hæc forma eſt priocipium motus ſecundum inhærentiam. alio modo aliquid eſt intrinſecum ſecuodum appropriationem & aptationem, & tale mouens appropriatum eſt & aptatum: & eſt ſic, quia mouet tale mobile & non aliud, & tali velocitate & non alia, & ſub tali quantitate & non maiori nec minori. vnde tale mouens dicit ex indeterminato mobili determinatum, & quòd mouet vno motu & non pluribus & tali velocitate & non alia. bene etiam ſi mobili apponeretur vnum aſtrum vel diminueretur, oon moueret ipſum: ſed ſi moueret hoc eſſet ſm fatigationem in tanta proportione eſt motor ad mobile: & etiam tanto tempore mouet mobile & noo minori, vt motor Saturni mouet ita Saturnum, ꝙ non poteſt Lunam mouere, nec in minori tempore quam in tribus annis. Contra hoc arguitur. quia illa appropriatio motoris ad mobile, vel eſt ſubſtantia, vel accidens, ſed neutrum poteſt eſſe. ergo nihil. maior patet. minor etiam patet. quia nō eſt ſubſtantia. quia ſecuodum ſuam ſubſtantiam eſt abſtracta. non accidēs, quia tuoc oon moueret ſemper. Dicendum, ꝙ illa appropriatio eſt excluſio mobilis alterius immediate. Modo cum dicitur, natura eſt principium &c. Dicendum, vel eſt principium intrinſecum intrinſecitate inhærentię, vel coaptationis vel appropriationis: modo, licet intelligentia non ſit intrinſeca ſecūdum eſſe actuale, qoia ad eſſe facit à cęlo: tamen eſt intrinſeca iotrinſecitate appropriationis. & illud colligitur ex dictis Auer. ſecundo cœli.

Cō. 18. 61 Soluoo ad 2. dubiū.

Ad aliud dubium dicendum. & propter iſtam rationē aliqui ponuot animam imaginatiuam in corpore cœleſti, qua cognoſceret reuolutiones ſingulares: quia motus non ſufficit ad hoc. & ſm hoc dixit cęlum cōponi ex partibus eſſentialibus, vt materia & forma. Dicēdum eſt ergo, quòd motor cœli cognoſcit particulares reuolutiones. Et cum dicitur. ergo eſt forma materialis. dicēdum, quòd non ſequitur, quia quod cognoſcit indiuiduum in propria forma & ſecundum ſpeciem propriam & cognitione diuerſa à ſua ſubſtātia: ſic cognoſcens eſt forma materialis. Alio modo aliquid poteſt cognoſcere indiuidua nō in propria forma, & per ſpeciem propriam, ſed in ſua cauſa, quia cognoſcit cauſam, ex qua de neceſsitate effectus dependet & ſequitur: & ſic eſt hic, quia intelligentia & cogooſcit ſeipſam & ſuam ſubſtātiam, quæ eſt cauſa illorum indiuiduorum & illa cauſa eſt intelligens & intellectum, & præſentia illius eſſe eſt cognitio iodiuiduorum & reuolutioonum ſingularium, ſicut per lumen Solis præſens ſit illuminatio, quæ eſt ſequela preſentiæ luminis. ſic eſt hæc vt dictum eſt: quia, quando ſibi præſens eſt iotelligentia & cognoſcit ſe, eſt cognitio aliorum effectuum, quæ ſunt ſequela illius eſſe de oeceſsitate.

Solutio ad tertium. Secundo cęli. Com. 10

F Ad tertium dubium dicit Commentat. ꝙ, cum dicit generabilium & corruptibilium, quia formæ inferiorū ſunt in materia mediantibus dimēſiooibus: quia iſtæ formæ extenduntur extenſione dimenſionum, ſed in cęleſtibus eſt econtrario. quia formæ cęleſtium noo extenduntur per dimenſiones, ſed dimēſiones cœlo inſunt propter formam finaliter. Vnde reſpondetur ad argumentū: cum dicitur. quando aliquid inhæret &c. dicendum ꝙ verum eſt, vbi dimenſiones inhærent mediante forma tanquàm mediante cauſa ſubiectiua & mediante principio receptiuo & forma magis inhæret, ſed ſic nō eſt ī corporibus cœleſtibus. Alio modo poteſt aliquid ineſſe mediante forma tanquàm mediante fine, & ſic nooeſt verum, ꝙ forma magis inhæreat ꝗ̃ dimenſiooes inhærent & forma non: quia eſt finis dimenſionum. vnde in ſubſtantijs ſeparatis & finis & medium idem ſunt. ideo &c.

Solutio ad quartum. Com. 41

Ad quartum dubium: cum dicitur. volūtas poteſt ad oppoſita &c. vnde aliqui concedunt, quòd cęlum poteſt

G quieſcere. vnde Commen. dicit 12. Metaph. Iotelligentię poſſunt mouere & non ſemper mouere: ſed illud non poteſt ſtare. ideo aliter eſt dicendum, ꝙ voluntas poteſt ad oppoſita, cuius actus pendet à virtute ſenſitiua. ſed illa voluntas, cuius actus noo dependet à virtute ſenſitiua, quæ eſt generabilis & corruptibilis, non valet ad oppoſita. ideo etiam vult ſemper mouere determinate, immo non poteſt non mouere & nec etiam non velle mouere. Et eum dicitur, ergo noo eſt libera. dicendum, ꝙ eſt libera in ſe, quia eſt propter ſe. vnde liberum non dicitur ꝙ ſit ad oppoſita, vt velit finem & nō velit, ſed liberum videtur velle finem. ergo determinate ſe habet ad vnū mouendum. eodem modo & coaptatum eſt immortale: vt dicit Ariſtote. in litera.

Solutio ad quintum.

Ad quintum dubium. omnis forma ſubiecta &c. dicendum, quòd verum eſt quæ ſunt accidentia in rei veritate. Et cum dicitur. natura quæ mouet cœlum &c. dicendum ſm Comment. ꝙ non ſunt diuerſæ virtutes animæ, ſed ſunt diuerſæ ſm noſtrum

H conceptum: quia concipimus intelligendas, vt intelligentes, & vt volentes. vnde non eſt inter hæc diuerſitas intrinſeca. vnde non ſolum in primo iſta ſunt eadem, licet diuerſa ſm ooſtrum conceptum, quia concipimus Deum ſubſtantiam ſimplicem, miſericordem, & ita concipimus vt diuiſa in Deo, nō ſm veritatem ſunt ſicut in cauſatis. vnde iſta non ſunt in ſubſtātijs ſeparatis ſicut concipimus. ſ. voluntas & intellectus, quia idem ſunt: ſed concipimus illa vt diuerſa ſunt. vnde Commen. dicit in 12. Metaph. ꝙ iſta non ſunt ſynonyma.

Rōſiones.

AD rationes in oppoſitum. Ad primam. illud, qđ eſt per ſe mobile &c. dicendum, quòd non oportet communiter quòd non aliquid moueatur per ſe quod per ſe ſit in loco, quia aliquid eſt per ſe in loco, & tamen mouetur per accidens, vt homo in naui. ſic ecōtrario poteſt eſſe, vt dictum eſt. Vel aliter poteſt dici, & conceditur ꝙ illud quod per ſe mouetur per ſe eſt ī loco, id eſt ſm naturam.

naturam. Et cum dicitur. cœlum eſt non per ſe &c. dicen A
dum quod cœlum eſt per ſe in loco, ideſt ſecundum na-
ram, quia ſemper fuit, eſt, & erit in loco, & hoc non po-
teſt eſſe per accidens, quia accidens contingit non eē, ſed
cœlum contingit non eſſe in loco, ſed eſt per accidēs in lo
co, ideſt ſecundario. vnde per accidēs dupliciter dicitur.
Vno modo quòd eſt oppoſitum ei quod eſt ſm naturā.
Alio modo per accidens dicitur, quod diſtinguitur con-
tra primum. & hoc adhuc dicitur dupliciter. Vno modo
dicitur per accidens vt diſtinguitur contra primum, i. ſe-
cundarium ſm naturam. Alio modo per accidens diſtin
guitur contra primum, i. ſecundarium quo ad nos & ſm
famoſitatem. modo cœlum per accidens eſt in loco, non
vt diſtinguatur contra naturā, ſed prout diſtinguitur cō
tra primum cognitionis & famoſitatis. Ad, ſecūdum.
cum dicitur, motus naturalis debet eſſe a principio intrin
ſeco, verum eſt, ꝙ eſt a principio intrinſeco, vel ſm apta-
tionem vel ſm inhærentiam. Et cum dicitur, motus cœ-
li &c. dicendum, ꝙ eſt a principio intrinſeco ſm appro- B
priationem, vt dictum eſt. Ad tertium omne ꝙ moue
tur naturaliter &c. dicendū eſt per interēptionem, quia
aliquid bene mouetur perpetue naturaliter. Et cū dicitur
ad probarionē, natura eſt principium &c. dicendū, ꝙ na
tura dr̄ de eis æquiuoce, qa dr̄ de eis ſm aliā, & aliā rō-
nem. ſed iſta reſponſio non ſufficit, quia diffinitio tm̄ cō-
perit diffinitio &c. ideo dicunt alij, ꝙ ſumitur hæc cōiun-
ctio & pro vel, & hoc ſufficit ꝙ pro altera parte verifice-
tur, ſcilicet coniunctim vel diuiſim: quia in animalibus
eſt principium mouendi & quieſcendi cōiunctim in alijs
diuiſim.

Tex. c. 100 octa. phy. Aliter poteſt dici quòd cęlum poteſt quieſcere aliquo
Tex. c. 26. modo quietis. Et cum dicitur. hoc eſt contra Ariſtote.
in octauo Phyſi, dicendum ꝙ etiam Ariſto. dicit primo
huius. ꝙ ſphericum corpus quieſcit. & iden dicendum ꝙ
ſemper quieſcit, quia totum mutat locum ſubiecto. vnde
quieſcit quiete oppoſita motus ſm ſubiectū, ſed ſemper
mouetur ſm formam & diſpoſitionem. Sed obijcitur, C
quia quies eſt priuatio motus, qui eſt in ſubiecto aperto
nato &c. ergo illud non quieſcit quod non eſt aptum na-
tū quieſcere, ſed cœlū totum non eſt aptum natū moueri
ſubiecto. dicendum, ꝙ corpus ſphęricum quieſcit totum
ſubiecto, quia non recedit a loco ſm ſubiectum, & venit
ad alium locum, vbi prius nihil fuit eius. Tunc ad for-
mas rationis, cum dicitur, quies eſt priuatio &c. concedi
tur. Et cum dicitur, ergo id non quieſcit &c. verum eſt ꝙ
nec ſecūdum ſe, nec ſecundum ſuum genus natū eſt quie-
Tex. c. 27. ſcere ſicut dicit Ariſto. Quinto Metaphy. cap. de priua-
tiōe. Et cum dicitur, cœlum totum &c. verum eſt nō eſt
natum moueri ſm ſeipſum: tn̄ ratione qua eſt corpus, nō
ſibi repugnat quin moueat locū ſubiecto: ſicut talpa nō
dicitur cęca ſecundum genus inquantum eſt animal, ſed
ſecundum naturam propriam, ſic cœlum ſecundum ge-
nus natum eſt moueri ſecundum locum ſubiecto, & hoc
verum eſt ſi habet genus, & de hoc ſunt opiniones &c.

Ad quartum. cum dicitur. motus naturalis debet eſſe D
de diſpoſitione & cetera. concedendum eſt de mobili-
bus motu recto & non circulari. Ad quintum. cum di
citur. motus regularis &c. dicendum per interemptio-
nem. Et cum dicitur &c. dico, quòd hoc intelligitur de
illis, quæ mouentur motu recto: & non quæ mouentur
motu circulari.

Tex. cō. 7. Quoniam autem corporum hęc quidē ſunt
ſimplicia, hæc autem compoſita ex his. Dico
autem ſimplicia quecunqꝫ motus principium
habent ſecundum naturam: puta ignem & ter-
ram: & horū ſpecies & cognata his neceſſe &
motus eſſe: hos quidem ſimplices, hos autem
mixtos aliqualiter.

A

QVÆSTIO VIII.

An ſit aliquis motus ſimplex inter motus.

COnſequenter quęritur circa diuiſionem mo
tus, ꝙ alius eſt ſimplex, & alius compoſi-
tus. Vtrum aliquis motus ſit ſimplex. ar-
guitur quòd non: quia nullum compoſi-
tum eſt ſimplex, quia hęc diſtinguūtur, ſed
motus eſt cōpoſitus. ꝓbatio. qa cōtinuū eſt cōpoſitū cū
ſit diuiſibile in infinitū, & vnūqdqꝫ diuiditur in ea ex q-
bus cōponitē. ex prīo & 3. Phy. ſed oīs motus eſt cōtinuꝰ, Text. c. 40
vt dicit Cōm. 3. Phy. & ēt Ariſ. ibidē dicit. ꝙ tempus & Tex. c. 41.
motus cōſequunē cōtinuitatē magnitudinis. Itē, ſi nō
eſt motus cōtinuus & mixtus, nō erit motus ſimplex, qa
ſi vnū oppoſitoꝝ non eſt in natura, nec reliquū, vt patet
2. huius. & ſpāliter eſt ſubiectum de cōtrarijs, ſed motus
mixtus nō eſt in natura, qa motus eſt actus, & actus eſt Text. c. 18.
idē qđ forma. forma autē eſt ſimplex, vt patet in. 6. prin-
B cipijs: qa eſt cōtingens cōpōni ſimplici & inuariabili eſ-
ſentia cōſiſtētia. ſimplex autē & mixtū ſunt cōtraria ſeu
oppoſita. ideo &c. Item, ſi motus eēt ſimplex, vel hic
eēt motus corporis cęleſtis, vel elemēti, ꝑ ſufficientē diui
ſionē: qa motus ſimplices non pñt eſſe niſi magnitudinū
ſimpliciū, quæ ſunt elemēta qtuor, & 5. eſſentia, vt patet
1. huius. ſed motus ſimplex nō pōt eſſe cœli: qa motus, q
eſt à diuerſis motoribus nō eſt ſimplex: ſed oēs motus or
biū cęleſtiū ſunt a diuerſis motoribus, ſm Cōmen. In 12. Com. 41.
Metap. qa oīs motus orbiū cęleſtrū eſt a duplici motore,
quoꝝ vnus eſt cōiūctus, a quo habet velocitatē, & alius
eſt ſeparatus, a quo habet infinitatem. Et cōfirmatē iſta
pars, qa motus, q eſt cōpoſitꝰ ex diuerſis motoribus, nō
eſt ſimplex, ſed motus cœli eſt hmōi: qa vna pars eſt a de
xtro ad ſiniſtrū, alia econuerſo: & illa ſunt cōtraria, ſicut
ſurſum & deorſum, vt dicit Ariſt. in litera. vñ motus ab
oriēte in occidentē eſt a dextero ad ſiniſtrū, & econuer-
ſo a ſiniſtro in dextrum. ergo eſt compoſitus ex contra-
C rijs motibus. Et confirmatur tertio. quia in quolibet
ſimplici pars eſt eiuſdem rationis toto: & hoc patet per
inductionem in ſingulis, quia quælibet pars aquæ eſt a-
qua, & quælibet pars ignis eſt ignis, ſed quælibet pars
motus cœli non eſt eiuſdem rationis cum toto motu, qa
totus motus cœli eſt circularis, ſed quælibet pars circu-
li non eſt circulatio, ex quarto Phyſi. Similiter probatur, Tex. c. 81.
quòd motus elementi non eſt ſimplex, quia elementum
aeris mouetur ſurſum & deorſum, quia, quando ipſe aer
eſt in loco ignis, deſcendit: & quando eſt in loco aq̄ aſcen
dit, & iſte motus eſt compoſitus ex contrarijs. ergo non
eſt ſimplex. Item, ſi motus eſſet ſimplex, tunc eſſet pri Tex. c. 16.
mum motus: ſed in motu non eſt primum. maior patet. ſi
eſt ſimplex motus tunc eſt prior compoſito: ſed prius &
poſterius non ſunt niſi ſit primum, vt patet Quinto Me
taph. ca. de priore. minor patet. 6. Phy. vbi probatū eſt Tex. c. 59.
ꝙ nō eſt primū motus ex parte motus tpis & termini q
acquiruntur per motū. Itē ſi motus eſt ſimplex & mo
D bile eſt ſimplex: quia ſicut cōpoſitus motus eſt corporis Tex. c. 12.
cōpoſiti ſic ſimplex motus corporis ſimplicis, ſed mobi
le nō eſt ſimplex: quia in omni eo quod mouetur neceſſe
eſt intelligere materiā. 2. Metaph. & in quo eſt materia
eſt forma, quia materia non eſt ſine forma.

OPPOSITVM vult Ariſt. in litera, quia ſicut magni
tudo eſt ſimplex recta & circulariter, ſic motus eſt ſim-
plex. & hoc idem vult Commen.

CONCLVSIO.

*Eſt aliquis motuum ſimplex, qui eſt ſimplicis corporis
non habentis potētiam ad oppoſitum motum, &
ſit ſuper ſimplex ſpatium ſicut corporis
cœleſtis eſt motus, & elementi.*

NOtandum ad intellectum quæſtionis ſicut multipli Tex. cō. 5.
citer dicitur compoſitum, ſic & ſimplex: quia quot
modis dicitur vnum oppoſitum tot modis dicitur & re-
liquum.

liquum.2.Topic.& hoc eſt verum quantum ad ſignificata. Compoſitum aũt dicitur, vno mõ cõpoſitũ ex partibus quantitatiuis, vt linea componitur ex partibus lineæ, quæ ſunt quidditatiuæ partes. ſecũdo modo aliquid eſt compoſitum ex principijs eſſentialibus ex materia & forma, quæ ſunt principia transſmutationis. tertio modo dicitur aliquid cõpoſitũ ex principijs quidditatiuis ſeu partibus, vt ex genere & differentia, quæ ſunt partes diffinitionis. quarto modo aliquid eſt cõpoſitum ex diuerſis naturis. Per hoc ſolet reſponderi ad quæſtionẽ. primo ꝙ nullus motus eſt ſimplex primo modo. quia nullũ continuum poteſt eſſe ſimplex ſimplicitate oppoſita cõpoſitioni ex partibus quantitatiuis: quia illud eſt diuiſibile in ſemper diuiſibilia. 6.Phy.& primo huius, ſed motꝰ eſt continuus, vt prꝏallegatũ eſt per Cõmen. Secũdo dicendũ, ꝙ nullus motus eſt ſimplex ſimplicitate oppoſita cõpoſitioni ex partibus quidditatiuis, q̃a omne quod continetur ſub genere eſt cõpoſitum ex partibus quidditatiuis: quia genus & differentia ſunt principia diffinitionis. 7.Metaph.& 2.Poſte. ſed motus continetur ſub genere: & etiam per differentiam diſtinguitur ab alio. ergo eſt cõpoſitus ex genere & dr̃ia. Tertio dicendũ, ꝙ motus eſt ſimplex ſimplicitate oppoſita cõpoſitioni ex materia & forma: quia nullus actus ſimplex eſt compoſitus ex materia & forma, quæ ſunt principia tranſmutatiõis: ſed motus eſt actus, vt patet. 3.Phy. ideo &c. Quarto dicendum, ꝙ motus cœli eſt ſimplex modo ſimplicitatis, quæ eſt oppoſita cõpoſitioni ex diuerſis naturis: cuius ratio eſt. Illud eſt ſimplex quod non mouetur niſi ab vno & ſimplici motore, & etiam recipitur in vno mobili ſimplici: ſed quilibet motus cœleſtis eſt huiuſmodi, q̃a eſt ab vno motore ſimplici, & eſt in ſubiecto ſimplici: quia cœlum eſt ſubiectum ſimplex non habens formam perficientem materiam, vt dicit Commẽ. Et ſciendũ, ꝙ quamuis motus ſit ſimplex, quia determinate fit à motore ſimplici & recipitur in mobili ſimplici, tamẽ Ariſt. ſic non intellexit: quia motus elementorũ ſic nõ eſſet ſimplex, cũ elemẽta ſint compoſita ex materia & forma, ſed bene elemẽta ſunt ſimplicia per negationem mixtionis; ergo dicẽdũ eſt aliter ꝙ motus ſimplex eſt ille, cuius mobile eſt ſimplex, & cuius mobile nõ habet nullã aptitudinẽ ad oppoſitũ motũ, & econtrario. motus cõpoſitus eſt cuius motus habet nullã aptitudinẽ ad oppoſitũ motũ: vt motus animalis eſt cõpoſitus, quia ſi animal mouetur ſurſum habet naturalẽ aptitudinẽ vt moueatur deorſum per animã, quæ eſt principium mouendi ad omnẽ differẽtiã poſitiõis ſurſum, deorſum, añ & retro &c. et ſic motus cœli & elementorũ ſunt ſimplices: quia ille motus eſt ſimplex, cuius mobile mouet ad vnã dr̃iam poſitiõis, & habet naturalẽ aptitudinem ſic mouẽdi, & nõ ad aliam: ſed q̃zlibet pars cœli, quia Sol habet naturalẽ aptitudinẽ mouendi ab oriente in occidens, qđ eſt a dextro ad ſiniſtrũ per ſuperius hemiſphærium, in quãtum eſt de natura propria & ab occidẽte in oriẽtẽ per inferius hemiſphærium, & ſm naturã propriam nõ mouet in ſuperiori hemiſphærio ad oppoſitũ niſi ſit p rõnem aliquã cõmunẽ: quis omni die mouetur ab occidente in oriens vno gradu fere: & hoc non eſt ſm naturã propriam, ſed inquantum regitur motu primi mobilis. ſimiliter ignis habet naturalem aptitudinẽ mouendi ſurſum & nõ ad oppoſitũ. terra deorſum. ſecus autem eſt de mixtis, quæ mouentur ſurſum & deorſum ad dextrũ & ſiniſtrũ motu augmentationis, vt plantę & animalia, vt patet. 2. de Anima.

Tex. c. 59.
Tex. cõ. 2.
Tex. c. 41.
In libro de ſubſtãna orbis, & octauo Metap. Tex. c. 12.
Saluaſſe viſus eſt Auctor Auer. motũ ſimplicem eſſe ſimplicis ſubiecti, verum. n. eſt motũ ſimplicem ſimplicis eſſe ſubiecti cãliter, nõ autẽ formaliter. & ſic nõ ſufficiens ſalus.

Rñſiones.

AD rationes. Ad primam. nullum compoſitum &c. verum eſt ſimplicitate oppoſita cõpoſitioni ex partibus quidditatiuis: ſed bene poteſt eſſe ſimplex alia ſimplicitate. Et cum dicitur, omnis motus &c. verum eſt ſi eſt compoſitus ex partibus quidditatiuis: ſed tamen non eſt compoſitus quod mobile eius ſit natũ moueri diuerſis motibus ad diuerſa; ſed tamen natum eſt moueri ad ad vnum vbi. vt dictum eſt, ergo eſt ſimplex illo modo.

E Ad aliud cum dicitur. ſi non eſt motus &c. concedatur maior. ad minorem, motus mixtus nõ eſt &c. falſum eſt. quia aliter motus mixtus eſt & cõpoſitus, cuius mobile natum eſt moueri ad diuerſa vbi ſurſum & deorſum &c. ergo motus ſimplex eſt cuius mobile natum eſt moueri tantum ad differentiam vnam poſitionis.

Ad tertium dicendum, quòd motus vtriuſq; eſt ſimplex, & cum dicitur, ſed motus ſimplex &c. Dicendum ꝙ motus corporum cęleſtium eſt ſimplex, quia eius mobile non eſt natum moueri ad diuerſa vbi. Ad probationem ſm Cõm. omnia motus cęleſtium eſt à duplici &c. verum eſt, ſi eſſet à diuerſis motoribus tendentibus ad diuerſa vbi, ſed ſi motores ſunt ordinati eſſentialiter & tendunt mouere ad vnam partem poſitionis, tunc bene eſt ſimplex. Et cum dicitur in confirmatione, quia motus qui eſt &c. verum eſt, cum non tendunt ad diuerſas partes poſitionis mouere, ſed ad eandem differentiã poſitionis, vt Sol mouetur tantum à motore à dextro ad ſiniſtrum in ſuperiori hemiſphęrio ſm naturam propriã, vt dictum eſt. **F** Ad aliam confirmationem cum dicitur in quolibet &c. cõcedatur: & cũ dicitur, q̃libet pars &c. dico, licet in cœlo ſit dextrum & ſiniſtrum, nõ tamen habent contrarietatem corruptam. vnde & motus nõ ſunt contrarij: quia non menſurantur illi motus diſtantia ſm circunferentiam, ſed ſm lineam rectam. vnde non cõtrariantur, quia per conſequens non menſurantur circũferẽtia, propter infinitatem eorũ, quia vni infinita eſſent contraria, vt dictum eſt. Alter reſpondetur. concedatur maior, & cum dicitur. partes &c. dicẽdum ꝙ partes iſtæ non ſunt ſimpliciter contrariæ, ſed habẽt aliquam diuerſitatem. Et cum probatur per Ariſtote. dicendum, quòd Ariſto. non vult ꝙ dextrum & ſiniſtrum in cœlo ſimpliciter ſint contraria, quia loquitur ſub conditione ſi eſt cõtrarietas in cœlo, vt aliqui volunt. Similiter dicendũ de elemento ꝙ motus eius etiam poteſt eſſe ſimplex, quia elementum aeris &c. **G** Dicendum ꝙ motus aeris non eſt compoſitus &c. quia ſiue aer moueatur deorſum quando eſt in loco ignis vel ſurſum quando eſt in loco aquę, tamẽ ſemper eſt ad eundem locum in ſe, ergo motus iſti non ſunt cõtrarij. ideo &c. Ad quartum cum dicitur. ſi motus eſſet ſimplex &c. Dicendum ꝙ primum motum dupliciter dicitur. vno modo reſpectu aliorum motuũ, quorum non eſt pars. alio modo ꝙ primo in motu dicitur ꝙ ſit prima pars motus. primo modo bene eſt dare primum motum, vt motum primi mobilis: ſed ſecundo modo non. Ad quintum ſi motus &c. verum eſt ſimplicitate dicta, cuius natura habet habitudinem non ad diuerſa vbi, ſed ad vnum. Et cum dicitur in omni &c. dicendum, quòd Commenta. exponit de motu generationis & corruptionis, ſed quod mouetur quocunq; motu, non oportet quòd habeat materiam, quæ ſit in potentia ad eſſe: ſed ſufficit, quòd ſit ſubiectum ſimplex in actu & ſit in potentia vnde & quo, & illa materia bene eſt in cœlo, quæ eſt in potentia vnde & quo, ſicut dicit Ariſto. in Tex. cõ. 4.
H Octauo Metaphy. ideo &c.

QVAESTIO IX.

An Corpus Miſtum moueatur motu elementi prædominantis.

COnſequenter quæritur, Vtrum corpus miſtum moueatur motu elementi prædominantis. & arguitur ꝙ non. quia illa, quę differunt ſecundum ſpeciem, vnum non mouetur motu alterius, quia diuerſitas ſpecierum Tex. cõ. 3.
arguit diuerſitatem naturę, & natura eſt principium motus, ex ſecundo Phyſic. ſed mixtum & ſimplex differunt Tex. c. 28.
ſm ſpeciem, quia ſm formam: & diuerſitas ſm formam & ſm ſpeciem, vt patet ſecundo Poſteriorum. & Decimo Metaphy. Item, ſi mixtum moueretur ſm prædominans elementum, tunc mixtum eſſet elementum, ſed hoc eſt falſum, quia mixtum non eſt aliquod elementorum,

tum, vt patet ſecundo de Generatione. conſequentia patet: quia nihil mouetur motu elementi, niſi elementum, ſicut nihil mouetur motu hominis niſi homo. ideo &c.

Item, ſi per ſe loquendo mixtum moueretur motu elementi ꝑdominantis, non omnia mixta mouerentur deorſum, ſed hoc patet falſum, ſm ꝙ aliquod mixtum nõ mouetur deorſum motu recto, vt ſydus volans & venti, q̄a iſtorum eſt latio obliqua, ex primo & ſecundo Meteo. conſequentia patet, quia in quolibet mixto dominatur

Tex. c. 40. Text. cõ. 6.

terra, vt patet ſecũdo de Generatiõe, & quarto Meteo. & graue mouetur deorſum, ex quarto huius.

Tex. cõ. 7.

OPPOSITVM patet ꝑ Ari. in littera. ꝙ mixtũ mouet̃ ſm elementum prędominans & idem vult Cõmẽtator.

CONCLVSIO.

Miſtum mouetur motu ſimplici ab elemento prædominante.

Simplex motus, ac Miſtus qd ſint.

NOtandum, ſicut prius dictum eſt, ꝙ duplex eſt motus, ſ. ſimplex et mixtus. Simplex motus eſt, cuius mobile nõ habet naturalem inclinationẽ ad motum oppoſitum, vt ignis mouetur ſurſum, & non habet aptitudinem naturalẽ vt moueatur deorſum: ſed mixtus motus eſt cuius mobile habet naturalem aptitudinem ad motum oppoſitum, itaꝙ non ſolum mouetur illo motu, ſed etiam oppoſito. vt animal ꝑ appetitum nõ ſolum mouetur ad dextrum, ſed etiam ad ſiniſtrũ, & ante & retro &c. Et ſciendũ, ꝙ in quæſtione prȩſupponitur ꝙ aliquod elementũ ſit prædominans, & hoc ſuppoſito, quȩrit propoſitum: & hoc probat Commẽ. hoc,

Commẽ. 47.

& ſecundo de Generatione, ꝙ mixtum non eſt æqualis compoſitionis, & intelligit per æqualem compoſitionẽ æquationem omniũ miſcibilium in virtutibus, vt ꝙ ſit æqualiter graue, leue, calidũ, & frigidum &c. & hoc probat Commen. quia, ſi mixtum eſſet æqualis compõnis, tunc moueretur aliquo motu, ſed hoc eſt falſum, vt patet ad ſenſum. cõſequentiam probat: quia ſi eſſet æqualis cõpoſitionis & moueretur, vel moueretur motu vnius, vel plurium, vel nullius. Si motu nullius, tunc non moueretur, quod eſt propoſitum. Si mouetur motu plurium, tũc æqualiter moueretur ſurſum & deorſum & ad omnia loca, quod etiam videtur impoſſibile. Similiter nec mouetur motu vnius: quia qua ratione moueretur motu vni⁹, eadem ratione moueretur motu alterius. Tunc dicendum eſt ad q̃ōnem, ꝙ mixtum mouetur motu elementi ꝑdominantis, & mouet̃ motu ſimplici, de quo dictũ eſt prius: quia, ſi dñatur terra, tunc mouetur deorſum, ſed ſi ignis, mouet̃ ſurſum. ratio huius eſt: q̄a ſi mouetur motu ſimplici mixtum, vel mouetur motu mixti, vel elementi ꝑdominantis, vel elemẽti dñati vel deuicti. & hoc patet

Soluit̃ hæc rõ, ꝙ miſtũ mouet̃ ex vtrinſq; motu.

ꝑ ſufficientem diuiſionem: quia pluribus modis non vr̃ mixtum moueri: modo mixtum non mouetur motu ſimplici natura mixti, vt lapis non mouetur deorſum ex natura lapidis: quia ſimplex motus non eſt in diuerſis naturis, vt patet in littera. ſed motus deorſum eſt motus ſimplex, qm̃ eſt à grauitate. nec mouetur motu elementi dominati & deuicti: quia in mixto ſemꝑ ſunt tria deuicta & vnum prȩdominans: ſed à tribus naturis nõ eſt vnus motus ſimplex. ergo relinquit̃ ꝙ motus ſit à natura elementi ꝑdominantis, quod eſt vnum tm̃. Item, illud debet moueri ſm motum elementi, cuius principium motus in ſe habet, ſed mixtum habet principium elementi prædominantis, vt lapis in ſe habet principium motus terrȩ, vt grauitatem. Sciẽdum, ꝙ quamuis mixtum moueatur motu elementi prædominantis, & hoc ſimplici motu, tñ in mixto motu non eſt principium elementi prædominãtis, vt ſi animal mouetur motu progreſſiuo non mouetur motu elementi prædominantis, ſed per appetitũ. Similiter lapꝭ ſi mouetur ſurſum non eſt per naturã elementi ꝑdominantis.

Dubiũ. 1. An mixtũ ſit æqualis compõnis.

Sed hic ſunt dubia. quia Commentator dicit ꝙ mixtum non eſt æqualis compoſitionis. Cõtra. aliqua non dicuntur magis & minus niſi per comparationem ad primum, vt patet quinto Meta. & iſtud eſt

A verum in poſitiuis elementis, licet non ſit verum in priuatiuis. ſed aliqua mixta dicuntur magis & minus tẽperata q̄ alia, vt complexio dicitur magis & minus tẽperata. ergo oportet ꝙ etiam mixta dicãtur temperata ſimpliciter, & oportet ꝙ aliqua complexio ſit ſimpliciter tẽperata, & hoc non eſt niſi ꝑ ȩqualem compõnem, & virtutem æqualem miſcibilium in mixto: ſed nõ eſſet ȩqualis complexio ſi terra & ignis dominarentur. Aliud

Dubiũ. 2. An miſtum moueatur motu elementi prædominantis.

dubium eſt, quia dictum eſt, ꝙ mixtum mouetur motu elementi ꝑdominantis. Contra. ille motus non eſt ſimplex, ad cuius oppoſitum mobile habet inclinationẽ naturalem: ſed mixtum, ſi deorſum mouetur, habet naturalem inclinationem ad oppoſitum, vt animal mouet̃ motu progreſſiuo deorſum, & poteſt ſurſum moueri, ante & retro. Tertium dubium eſt. ſi ſic eſſet ꝙ mixtũ moueretur motu ſimplici elementi prædominantis, vel hoc

Dubiũ. 3. Dicas tu melius qd miſtũ mouetur a forma miſti, diſpoſitiue autẽ ab elemẽto prædominanti.

eſſet à natura materiæ, vel à natura formȩ, vel ex natura virtutis medię quæ ſaluatur in eis, per ſufficientem diuiſionem:

B ſed non eſt ex natura formæ, quȩ eſt forma ſubſtantialis: quia ſi hoc eſſet, tunc forma ſubſtantialis elementi eſſet in mixto, quod eſt falſum: quia tunc in vno mixto eſſent plures formȩ ſubſtantiales, quod eſt impoſſibile, & vnũ ens eſſet plura entia. Nec eſt ex natura materiæ, quia materia prima non eſt principiũ determinati motus: quia indifferens eſt ad quẽcunq; motum quantum eſt de ſe. Nec hoc eſt ex virtute, quæ ſaluatur in eis, quia vel eſſet ex parte virtutis cõis, vel proprię. nõ proprie, quia vbi eſt propria virtus elementi eſt forma elementi: quia propria virtus non eſt ſine forma. ſimiliter nec eſt ex parte virtutis cõis, quia tunc non moueretur motu illius elementi, ſed motu cõi, cum illa virtus ſit cõmunis. Ad primum dubiũ cũ dicitur. vbicunq; &c.

Solutio ad primum.

ad hoc medici habent dicere: quia ponunt complexionẽ ſimpliciter mediã inter magis & minus, quam vocãt policletum. Tñ dicendum, ꝙ verum eſt ꝙ ibi eſt ſimplex tale ſm ꝙ eſt poſſibile in tali natura. Et cum dicitur. ali-

C qua mixta &c. dicendũ ꝙ eſt aliqua complexio temperata media ſm ꝙ eſt poſſibile, ſicut eſt complexio hoĩs reſpectu aliorum, quia maxime elementa temperata ſunt in qualitatibus tangibilibus: quia hñt nobiliſſimã materiam. Et cum dicitur, tunc ſunt æqualis cõpoſitionis. dicendum, ꝙ non requiritur ꝙ ſic ſit complexio ſimpliciter temperata, ſed vt eſt poſſibile. vnde nõ oportet ꝙ cõplexio miſcibilium ſit æqualis virtutis: ſed ꝙ elementa ſint elongata ab excellentijs contrariorum, vt à qualitatibus tangibilibus. & hoc eſt ſimpliciter temperamentũ vt eſt poſſibile in natura: ſed ſimplex nõ eſt medium miſcibiliũ & compoſitionis quo ad ȩqualitatẽ oĩum virtutum: ſed tm̃ quantum ad elongationem maximam ab excellentijs contrariarũ qualitatũ tãgibiliũ: & ſic inter magis & minus tale temperamentũ dicitur in compõne ad huius mediũ. Ad ſecundum dubiũ dicendũ eſt ꝙ ve-

Solutio ad ſecundum nũ motus conueniat primo mobili ꝑ ſe, q̃ mobili per accñs, falsũ dicit iſte, dũ moueri primo elemento tribuit quod mouet̃ per accñs, miſtum vero mouetur ꝑ ſe. itẽ ſi primo moueretur ſimplex deinde miſtũ, moueretur violenter.

rum eſt de ſubiecto primo, ꝙ mouetur primo illo motu, ſed mixtum mouet̃ motu elementi prædominantis non

D vt ſubiectũ primũ, quia ſic elemẽtũ primo mouetur. vnde mixtum põt habere naturalẽ inclinationem ad motũ alium: quia mouetur vt ſecundarium ſubiectum motus elementi. Ad aliud dicendum ꝙ mouetur per naturã formæ elementi prȩdominantis: quia illa forma remanet in mixto non in ſumma perfectione & libere, ſed ſub eſſe refracto, & ſub eẽ ligato, vt dicit Albertus primo de Generatione, & Commen. 3. Cœli. Et cum dicitur. tunc in vno &c. dicendum ꝙ bene habet plures formas ſubſtantiales ordinatas, immo hoc eſt neceſſarium: quia materia prima recipit primo formas vniuerſales magis, deinde minus vniuerſales vſque ad formas indiuiduales, vt dicit Commẽ. quia etiam materia recipit primo formas elementorum, deinde mixtorum. ſed hoc non eſſet niſi remanerent formæ ſaltim ſub eſſe remiſſo. Et cum dicitur. vnum ens &c. dicendum, ꝙ non eſt verum, immo vnũ ens bñ eſt ex pluribus entibus: quia mixtio eſt vnio mi-

ſcibilium

ſcibilium alteratorum, in Primo de Generatione. ſed hoc non eſſet niſi vnum ens componeretur ex pluribus entibus, quæ faciũt vnum ens, quia ſunt ordinata ſic, & hoc eſt neceſſarium.

Rñſiones.

AD rationes in oppoſitum. Ad primam, illa, quæ differunt &c. dicendum, ꝙ verum eſt ꝙ non mouetur primo motu eius, ſed ſecundario motu eius bene mouetur. Et cũ dicitur, mixtum & ſimplex &c. verum eſt qñ miſcibilia actu ſunt extra mixtum, vt terra in loco ſuo, et ignis in ſuo, tunc differunt ſm ſpẽm à mixto, ſed qñ conſiſtunt in mixto, tunc non differunt ſpecie: quia non hñt formas in vltima perfectione, ſed ſub eſſe refracto, & cõtinentur ſub forma mixti. Vel dicendum, ꝙ mouetur motu elementi prædominantis primo, ſed ſecũdario gratia elementi exiſtentis, quod eſt pars eſſentialis mixti.

Ad ſecũdũ dicendũ, cum dr̄, miſtum moueretur &c. verum eſt, quod mouetur motu elementi primo eſt elementum, ſed, ſi mouetur motu elementi ſecundario non oportet. modo, miſtum non mouetur motu elementi primo, ſed ſecundario inquantum includit tale elementum quod eſt pars eſſentialis eius quod ſic mouetur. Ad tertium cum dicitur. ſi per ſe loquendo &c. dicendum, ꝙ duplicia ſunt mixta: q̃dam ꝑfecta & terminata, q̃ hñt figuras terminatas. alia ſunt mixta interminata & imꝑfecta, quæ non hñt figuras fixas & manentes diu, ſed cito mutantur: modo, intelligitur de mixtis perfectis, q̃ mouent̃ motu elementi prædominantis niſi prohibeantur, vt animal mouetur deorſum niſi aliquid impediat intrinſecum vel extrinſecum: vt aĩa vel appetitus, quæ motu alio mouentur q̃ꝫ elementi prædominãtis. Et cum dicitur, ꝙ vẽti &c. verum eſt: vnde aliquid prohibet vt frigidum prohibens eſt ꝙ mouet aliter vel ad alium ſitum q̃ꝫ ſint naturaliter nata moueri, vt patet.

Tex, cõ. 7. Simpliciũ quidem ſimplices, mixtos autem compoſitorum. Moueri autem ſecundum prædominans.

QVAESTIO X.

An unius corporis ſimplicis ſit unus ſimplex motus.

COnſequenter quæritur. Vtrum vnius corporis ſimplicis ſit vnus motus ſimplex. Arguitur ꝙ non aĩal eſt ſimplex corpus ꝑ negationem mixti, vt loquimur hic de ſimplici, quod eſt compoſitum ex vera materia et vera forma. ſed aĩal habet motus plures: quia ad dextrũ & ad ſiniſtrũ &c. & motu elementi. Itẽ, corpus cœleſte eſt ſimplex quia eſt ſubiectũ ſimplex ſm Cõmen. ſed quilibet orbis ꝑter primũ orbẽ mouetur multis motibꝰ, vt ab oriente in occidentẽ, & è cõuerſo, vt patet ꝑ Ariſt. nomię obſeruationes &c. Item, elementũ ignis & aer ſunt ſimplicia corpora ſm Ariſt. & mouentur pluribus motibus, vt ignis mouet̃ circulariter in ſua ſphæra & aer ſuperior circũducitur, vt patet primo Metheo. & etiam mouentur proprĳs motibus ſurſum. Item, vnius corporis ſimplicis diuerſæ ſunt naturę, vt materia et forma, ſed non eſt principium motus, ſecundo Phyſicorum. & diuerſæ naturæ ſunt principia diuerſorum motuum, ideo his diuerſis motibus mouentur.

8. Metaph. Comẽ. 12. primo Cœ. T. c. 7. & 8. Tex. cõ. 1.

OPPOSITVM patet auctoritate Ariſt. in litera. d. ꝙ vnius corporis ſimplicis, vnus eſt motus ſimplex, & idem vult Commen.

Tex. cõ. 8.

CONCLVSIO

Vnius Simplicis Corporis unus eſt proprius ac naturalis motus, qui. ſ. eſt à motore proprio, diuerſi aũt motus ſunt, ſiquidem moueatur corpus à motore ſeparate.

DIcendum ꝙ vnius corporis ſimplicis ſm negationem mixti eſt vnus motus ſimplex ſm vnã naturam propriam. & Ariſt. non reſoluit hic, neque probat, ſed accipit pro per ſe noto. Tamẽ ratio huius poteſt eſſe, vnius corporis non eſt niſi vna natura propria: ergo etiam non eſt niſi vnus motus ſimplex. antecedens patet: quia, ſi ſpecies haberent diuerſas naturas, tunc haberent̃ diuerſas formas ſpecificas, & per conſequens eſſent diuerſa entia. conſequentia patet: cuius eſt vna natura propria & vnus motus, quia motus ꝓcedit à natura.

Notandum, ꝙ licet vnius corporis ſimplicis non ſit niſi vnus motus ſecundum naturam propriam, tamen diuerſi motus poſſunt eſſe vnius corporis ſecundum diuerſas naturas: quia poteſt habere vnum motum ſecundum naturam propriam, & alium motum ſecundum naturã communem. vt orbis cœleſtis eſt vnius ſimplicis naturę & mouetur ſecundum diuerſos motus, quia omnes orbes præter primum mouentur ab occidente in oriens ſecundum motorem proprium & naturam propriam, & ſecundum naturam communem mouentur ab oriente in occidens à communi & ſeparato motore motu primi mobilis. modo, ſecundum diuerſitatem motorum eſt diuerſitas motuum in inferioribus. vnde ſecundum diuerſas naturas in iſtis eſt diuerſitas motuum: quia ignis dicitur moueri in ſphæra ſua propria circulariter, inquantũ corporibus cœleſtibus mouetur: & hoc eſt ſecũdum naturam communem. Similiter pars aquæ circunducitur ſm naturam communem, vt motione corporum cœleſtium mouetur, ſed motu recto ſm naturam propriam.

PEr hoc ad rationes. Ad primam animal eſt ſimplex &c. nego. immo animal componitur ex elementis. Et cum dicitur, non habet niſi vnam formam &c. dicitur communiter ſecundum illos qui negant pluralitatẽ formarum, ꝙ licet non ſit compoſitum ſubſtantialiter et realiter ex pluribus formis, tamen virtualiter, quia virtutes eorum ſaluantur in ipſo, vt virtus aquæ terræ &c. & illæ virtutes non ſunt ſubſtantia, ſed accidens. vñ per illas virtutes dicitur habere motus diuerſos & plures qui non ſunt ſimplices ſed compoſiti. Aliter reſpondetur ꝙ animal non eſt ſimplex ſicut elementum, quia q̊libet elementum eſt ex vna forma & materia, ſed animal eſt ex multis formis: vt forma qua eſt animal, & qua eſt corpus, & qua eſt mixtum &c. quæ prædicantur in quid, & ſic habent plures motus, cum non ſit ſimplex.

Rñſiones.

Ad ſecundum cum dicitur. corpus cœleſte &c. concedo. & cum dicitur. quilibet orbis &c. dicendum ꝙ vnus motus eſt à natura propria, vt motore proprio, & alter à communi motore, & à natura communi: Ad tertiũ. ignis &c. conceditur. Et cum dicitur, mouentur pluribus &c. dicendum, ꝙ habet motum rectum ſecundũ naturam propriam, ſed circularem ſm naturam communẽ inquantum obedit corporibus cœleſtibus, vt dicitur primo Meteo. Ad quartum. vnius corporis &c. concedatur. ſi iſtæ naturæ ſufficiunt ad motum, ſed ſi non ſufficiunt, non oportet. Et cum dicitur. natura eſt principium &c. dicendum, quòd materia & forma non ſufficiunt ad diuerſos motus, ſed requiruntur ad vnum motum vnum, vt principium receptiuum, vt materia, aliud vt principium effectiuum vt forma. Aliter reſpondetor quòd verum eſt ſi ſint naturæ propriæ, ſed, ſi vna eſt communis & alia propria non oportet. Et cum dicitur, natura eſt principium &c. dicendum ꝙ non ſunt naturæ propriæ: quia materia prima eſt communis natura omnium elementorum, ſed forma eſt propria natura, & ſm eius diuerſitatem tantum diuerſificantur motus.

Tex. c. 12. Sed adhuc & primã neceſſariũ eſſe talẽ lationẽ. Perfectũ enim eſt prius natura imperfecto: Circulus aũt perfectorũ. Recta autẽ linea neq̧ vna. Neque enim quæ infinita, habebit enim vtriq̧ finẽ et terminũ. Neq̧ finitarum neq̧ vna, omniũ enim erit aliquid extra. Augeri enim cõtingit quãcunq̧. Itaq̧ ſiquidẽ prior motus prioris natura corporis: qui autẽ circulo in circuitu

prior

prior recto, qui autem in recta ſimplicium cor
porum eſt.

QVAESTIO XI.

An motus circularis ſit perfectior motu recto.

COnſequenter quæritur, Vtrū motus circu-
laris ſit perfectior motu recto. Arguitur q
nō, qa illud, qd habet principiū, mediū, & fi
nē perfectius eſt illo qd caret his: qa pricipiū,
mediū, et finis pertinēt ad perfectionem. ſed
motus rectus hēt principiū, mediū, & finē: qa habet prin
cipiū, ſ. terminū a quo, & finē, terminū ad quē, & mediū,
qđ eſt inter iſta: ſed cœlū nō habet principiū, medium, et
Text, c, 54. finem: quia nunq̄ eſt in principio, & in fine, vt patet pri-
mo Metheororū & octauo Phyſi. Item, motus ſimpli
cior eſt perfectior compoſito: ſed rectus motus eſt ſim-
plicior circulari. ideo &c. maior patet: quia ſicut in ſub-
ſtantijs ſimplex magis eſt perfecta: quia etiam ſubſtan-
tia ſimplicisſima eſt perfectiſsima & nobiliſsima vt De-
us. ergo & in motibus ſic eſt quòd ſimplicior eſt perfe-
ctior compoſito. minor patet: quia ſicut ſe habet magni-
tudo ad magnitudinem: ſic motus ad motum: ſed circu-
laris magnitudo eſt cōpoſitior recta: quia habet conca-
uum & gibboſum: vt patet in litera. & hoc non ſunt in
recta magnitudine. ergo motus recte magnitudinis ſim-
plicior eſt circulari. & per conſequens perfectior.

Item, ille motus eſt perfectior, qui attingit finem, q̄
qui non attingit finem: quia attingere finem eſt motus
Tex, cō, 1. perfectioris. Quinto Metaphy. ſed rectus motus attin-
git finem, vt terminum ad quem mouetur. circularis mo
tus non habet finem: quia eſt perpetuus. ergo non habet
terminum, ad quem vbi quieſcat. Item, ille motus, cui
Tex, cō, 10. & 12. poteſt fieri additio non eſt perfectus, & per conſequens
non eſt perfectior: quia perfectus eſt cui non poteſt fieri
additio ex primo huius, ergo per oppoſitum, cui poteſt
fieri additio non eſt perfectum, ſed motu circulari fit ad
ditio, vt circulatio circulationi, vt craſtina hodiernæ.

OPPOSITVM vult Ariſto. in litera, q motus circula
Text, c, 12. ris eſt perfectior motu recto. & hoc idem vult Commē.
& alij, q motus circularis, qui eſt verus, vt cœli perfe-
ctior eſt rectis motibus. & probatur ex parte mobilis. Il
le motus eſt perfectior, qui eſt perfectioris mobilis: quia
motus debetur mobili ſm propriam naturam, & nobi-
lius mobile habet nobiliorem motum ſm naturam. ſed
cœlum nobilius eſt elemētis: quia eſt glorioſum, diuinū,
& laudabile. vnde Græci, Latini, & Barbari conueniūt
in hoc: q hūc locum attribuerūt Dijs, vt patet primo hu
ius. ergo & motus eius, qui eſt circularis, eſt perfectior
& nobilior quàm motus rectus. Itē ſecundo ex parte
Tex, c, 22. mouentis, ille motus eſt nobilior & perfectior, qui eſt a
perfectiori & nobiliori motore, quia motus cauſaē a mo
tore, & nobilior motus a nobiliori motore, vt patet ſecū
do huius. ſed motus cęli eſt a perfectiori motore, vt ab in
telligentia: quia mouet rōne amantis & deſiderantis, vt
patet 12. Metaph. ſed rectus motus eſt a forma elemento
rum. Tertio probatur ex parte finis. ille motus eſt per
Te. cō, 60. & 72. fectior qui ſemper eſt coniunctus ſuo fini, vt poſsibile
Text, c, 36. eſt coniungi ſuo fini: quia coniungi ſuo fini eſt perueniē-
do ad perfectionem: vt patet duodecimo Metaphy. ſed
motus circularis ſemper eſt coniunctus ſuo fini, ſicut po
teſt habere finem, vt motori eius: quia motor habet ſe in
Text, c, 37. ratione agentis & finis reſpectu motus, vt patet per Cō-
menta. duodecimo Metaphyſi. & ſic ſemper eſt in fine,
quia procedit a fine. nam in ſeparatis a materia idem eſt
agens & finis: ſed motus rectus non ſemper eſt in termi-
no ad quem, qui eſt finis eius. Item quarto probatur.
ex parte conditionis ſiue modi motus circularis qui vni-
Tex, c, 16. formis regularis perpetuus eſt, & cauſa aliorum motuū
eſt perfectior quàm ille, qui eſt difformis & irregularis
& cauſatus: ſed motus circularis habet iſtas cōditiones:
quia nullius motus regularis eſt niſi localis, & horū nul-

A lus niſi circularis, vt patet octauo Phyſic. ſed motus re-
ctus eſt difformis, quoniam non eſt naturalis: tunc eſt in Tex, c, 76.
principio tardior & in fine velocior & violentus ecōuer
ſo, & rectus motus eſt corruptibilis, & etiam cauſatus a
motu Cœli, vt patet octauo Phy. & ſecūdo de gñatiōe. Tex, c, 71.

AD rationes dicendum. Ad primā. illud quod habet
principiū &c. verū eſt ſi vterq; natus ē habere prin Rñſiones.
cipiū, mediū, & finē: ſed ſi nō, tunc nō oportet. Et cū dr;
motus rectus &c. dicēdū q de rōne motus circularis nō
eſt habere principiū mediū & finē, ſed eſt verū de duo-
bus motibus rectis, q nati ſunt hēre principiū, mediū, &
finē. Et cū dr, motus circularis &c. dicēdum q nō habet
principiū & finē actu diſtincta: qa idē vbi realiter eſt pri
cipiū & finis, licet differat rōne. & cū dr. principiū &c.
pertinet ad perfectionem. dicendum q vnius eſt ad parti
cularem perfectionē & nō ad vniuerſalē: ſed magis aliqd
pertinet ad illā perfectionē vt continere omnia: & ſic cœ
lū cōtinet oīa. ſic ēt motus cęli virtute continet oēs alios
B motus: qa eſt cā eorū. Vñ notādū ad intellectū iſtius
ſolutionis qd dicit Ari. in primo Metheororū. & 8. Phy
ſic. q motus cœli ſemper eſt in principio & in fine vnius
circulationis, quia niſi vnū eſt principium circulatiōis ſe
quētis & finis præcedentis, ſed nunq̄ eſt in principio &
fine, & debet intelligi quo ad motū totius: qa totus mo-
tus nec habet pricipiū nec finē. qa nō incepit nec deſinit.

Ad ſecūdū. motus ſimplicior &c. cōceditur. Et cū dr.
motus rectus &c. nego. Ad pbatiōnē, ſicut ſe hēt &c. cō
cedo. Et cū dr. circularis eſt magis cōpoſitus falſum eſt.
Et cum dicitur, in circulari non diſtinguitur principium
& finis, ſicut fit in recta magnitudine, quia vnū vbi in cę
lo poteſt habere rationem principij & finis. & cum pro-
batur de concauo &c. dicendum, q concauū et conuexū
non ſunt partes magnitudinis, quæ faciunt compoſitio-
nem, ſed ſunt relationes tm̄: quia iuxta poſita, i. coniſicta
ſm extra & intra, vt vult Ariſto. in litera. Ad tertiū:
cū dicitur. ille eſt perfectior qui attingit finem &c. verū
C eſt. Et cum dicitur, rectus motus &c. dicendum, quòd
motus rectus attingit terminum ad quem vbi eſt quies:
ſed cœlum non attingit illum terminum ad quem vbi q-
eſcat: ſed ppinqor eſt fini circularis motus. ſ. motori eius,
qa in ſeparatis eſt idem agēs & finis, & ſic ſemper eſt in
fine, quia procedit a fine. Ad quartū. ille motus cui cō
petit fieri &c. verum eſt. ſi eſt additio ſimpliciter. Et cū
dicitur circulari &c. dicendum q non eſt additio vera &
ſimpliciter, quia prior circulatio non manet, ſicut lineæ
circulari non poteſt fieri additio ſimpliciter: ſed lineæ re-
ctæ bene poteſt addi linea, cum habeat principium & fi-
nem, ſed recto motui bene fit additio. Et cum dicitur. cir
culationi &c. dicendum quòd non eſt vera additio, quia
prior circularis motus non manet, ſed bene fit ei additio
capiendo additionem pro ſucceſsione circulari: ideo non
valet ratio.

Ex his qdē vtiq; manifeſtū, quia nata eſt eſſe Tex, c, 14.
D quędam ſubſtātia corporis alia pręter eas quę
hic cōſiſtentias diuinior & prior horum oīum.

QVAESTIO XII.

*An corpus cœleſte in ſphæra actiuorū & paſsiuorum
ſit eiuſdem naturæ cum his inferioribus.*

COnſequenter quæritur, Vtrum corpus cœ
leſte ſit eiuſdem naturæ cum inferioribus in
ſphæra actiuorum & paſsiuorum. Argui-
tur quòd ſic. quia illa, quæ conueniunt in v- Cōmen, 7.
na forma, videntur eſſe eiuſdem naturæ, cū & 10.
natura dicatur de materia et forma, vt patet ſecūdo Phy Tex, c, 15.
ſic. per Commenta. ſed cœlum conuenit in forma cum in
ferioribus: quia generans & generatum conueniunt in
forma. ſed cœlum generat iſta inferiora, vt patet ſecundo
de Generatiōe. Et cōfirmaē. qa oēs formæ ſunt in ter-

minis, & ponuntur in terminis, i. in corporibus cœleſti
bus. quæ ergo generantur a corporibus cœleſtibus ſunt
in eis. ergo conuentuat in forma, & per conſequens ſunt
eiuſdem naturæ cum inferioribus. Item, quæ habent
eaſdem proprietates proprias cum inferioribus ſunt eiuſ
dem naturæ cum eis: quia proprietates ſequuntur natu-
ram, & eędem proprietates eandem naturam. ſed cœlum
& inferiora habent eaſdem proprietates, vt denſitatē &
raritatem & illuminoſitatem: & quædam inferiora par
ticipant quędam horum. ſic corpora cœleſtia ſunt denſa,
& rara, & illuminoſa. Item, ſi cœlum eſſet alterius na-
turæ cum inferioribus, tunc haberent contrarietatem ad
ea vel ſm ſe, vel ſm diſpoſitiones & qualitates: ſed cœlū
nullam habet cōtrarietatem. ideo &c. maior patet. nam
ſic eſt in alijs, quæ ſunt diuerſarum naturarum, ꝙ habēt
contrarietatem, vt elementa contrariantur vel ſm ſe, vel
ſm qualitates ſuas &c. minor patet, quia cœlum nullum
Tex. c. 20. habet cōtrarium, nec ſm ſuam ſubſtantiam, nec ſm ſuas
qualitates ad iſta inferiora, vt patet primo huius, quia cę
F Tex. c. 20. lum tunc eſſet compoſitum, & eſſet generabile & corru-
ptibile, ſed hoc eſt falſum, vt patet in primo huius. Itē,
ſi cœlum eſſet alterius naturæ ab iſtis inferioribus, tunc
inter cęlum & iſta inferiora eſſet trāſmutatio: ſed hoc eſt
falſum, nam a cœlo non eſt tranſmutatio ad elementa, ita
ꝙ cœlum mutetur in elementa, nec econuerſo, ita ꝙ ele-
menta fiant cœlum. conſequentia patet: quia diuerſæ na
Tex. c. 22. turæ tranſmutantur adinuicem, vt ex aqua fit ignis, &
econuerſo. quæ ſunt diuerſę naturæ. Itē, quæ ſunt obie
ctum eiuſdē potentię ſunt eiuſdem naturæ: quia idem ob
iectum eſt eiuſdē potētię. tamen potētiæ diſtinguunt per
obiecta, vt patet ſecundo de Anima. ſed cęlum & iſta in
feriora ſunt obiectū eiuſdē potentię, ſ. intellectus, qui ra-
tiocinatur de cœlo, & de iſtis inferioribus.

OPPOSITVM arguitur auctoritate Ariſto. in litera.
vbi nititur oſtendere multipliciter, ꝙ cœlū, quod eſt cor
pus glorioſum, eſt alterius naturæ ab inferioribus elemē
G Tex. c. 26. tis & nobilius: & eſt nobilius ſm ꝙ elongatur plus a ſitu
inferiorum. Et hoc confirmatur ratione. illa, quę ſunt
Tex. c. 20. æterna & ingenerabilia non ſunt eiuſdem naturæ, ex de
cimo Metaphy. quia corruptibile & incorruptibile plus
differunt quàm genere. ſed cœlum eſt æternum, vt patet
Primo huius, & iſta inferiora ſunt generabilia & corru-
ptibilia propter habere contrarium.

CONCLVSIO

*Cœlum non eſt unius & eiuſdem naturæ nec numero,
nec ſpecie, ſeu genere, ſed eſt eiuſdem natu-
ræ cum his inferioribus, ſecundum iden-
titatem analogiæ.*

Com. 12. NOtandum, quòd vnum & idem multipliciter di
citur, vt patet quinto Metaphy. vnum numero
vnum ſpecie, vnum genere, & vnum analogia,
Tunc dicenda ſunt ad quæſtionem. primo, quòd cor-
pora cœleſtia, & iſta inferiora non ſunt eiuſdem naturæ
H ſm numerum. ſecundo dicendum, ꝙ etiam non ſunt eiuſ
dem naturę ſm ſpeciem. tertio dicendum ꝙ etiā non ſunt
eiuſdem naturæ ſm vnū genus vniuocū & logicū. quar-
to dicendū ꝙ ſunt vnū aliqualiter ſm analogiā. Prima
primi rō. Si eſſent eiuſdē naturæ ſm numerū nō mouerē
tur diuerſis motibus: ſed hoc eſt falſum: quia cœlū moue
tur circa mediū, & corpora recta mouentur motu recto,
ſ. ſimplicia, vt a medio, vel ad medium: et mixta mouenſ
motu mixto. Itē, illa nō ſunt eiuſdem naturę ſm nume
rū, quorū vnū eſt æternum & aliud corruptibile: ſed cœ-
lū eſt æternū, vt dr̄ primo huius, & manet ſemp̄ idē nu-
Tex. c. 20. mero: ſed inferiora nō poſſunt ſemper idem numero per
manere. Ratio ſecundi eſt cum arguitur. illa, quæ per
Poteſt pro ſe & primo mouentur diuerſis motibus ſunt alterius na-
oium diffi turæ ſpecifice: qm̄ ſicut vnius corporis ſimplicis non eſt
cultatū hic niſi vnus motus ſimplex, ſic corporum diuerſarum na-
emergētiū, turarum ſunt diuerſi motus: ſed cœlum per ſe. & primo

E mouetur alio motu a motu inferiorum, quia circulariter,
ſed inferiora mouentur motu recto, vt ſurſum & deor-
ſum vel motu mixto. Et confirmatur. quia cœlū mo
uetur motu circulari, vt Sol reuoluitur cum die ab orien
te in occidens, & econtrario ad oriens. ita & in eodem
puncto in idem. & ſimiliter alij planetæ, & orbes, & etiā
pars cœli. tunc iſtæ motus vel eſt ei naturalis vel extra
naturam. Si eſt naturalis, habetur propoſitum. ſi extra
naturam, tunc oportet quòd cœlum moueatur alio mo-
tu ſm naturam: quia omne corpus habet motum ſm na-
turam: quia motus violentus preſupponit motum natu-
ralem. vel tunc moueretur a medio vel ad medium. ſed
neutro modo poteſt moueri: quia iſti ſunt motus elemen
torū: & vnus motus ſimplex non eſt diuerſorū corporū.
Item, ſi ſic, tunc vni motui eſſent plures motus contra
rij: ſed hoc eſt falſum, vt patet in litera. Item, nullū vio
lentum poteſt eſſe perpetuū, quia quod eſt extra naturā
tale citiſsime deficit, vt patet in litera. ſed cœlū mouetur
F motu circulari perpetue. ergo cœlum eſt alterius naturæ
a natura inferiorum. Rō tertij. ſi corpus cœleſte eſſet
eiuſdem generis cum inferioribus, ita ꝙ eſſet ſpecies di-
ſtincta ab alijs cum quibus cōtineret ſub genere vno, tunc
cœlū eſſet cōpoſitum & eſſet generabile & corruptibi-
le: ſed hoc eſt falſum, vt patet primo huius. cōſequētia pa
tet: quia poſtq̄ cęlū eēt ſpēs generis diſtincta ab alijs cū q-
bus eēt cōtenta ſub vno genere vniuoco, tunc illa ſpēs eſ
ſet cōpoſita ex genere & dr̄ia. & conſimilem rationē fa-
cit Cōmē. in ſecūdo huius. vbi probat, ꝙ cęlū nō ſit eiuſ- Tex. c. 20.
dem generis vniuoci cū inferioribus. quia ſpēs eiuſdē ge-
neris ſunt contrariæ contrarietate vera, quæ eſt formarū
ſuccedentium ſibi in eodem ſubiecto &c. Rō quarti.
illa quæ dependent ab eodē fine ſunt vnū ſm analogiā, Text. c. 2.
vt vult Cōmen. quarto Metaph. vbi dicit, ꝙ triplex eſt
analogia, ſecundū quam aliqua attribuuntur vni tribus
modis. vno modo vt ſubiecto, vel vt fini, vel vt agenti,
ſed corpora cœleſtia & inferiora dependent ab vno fi-
G ne, vt a motore ſeparato, a quo dependet cœlum & to-
ta natura, vt patet duodecimo Metaphyſicæ. Tex. c. 36.
Et notandum circa hanc concluſionem quòd cęlum
non eſt in eodem genere vniuoco cum inferioribus, vt
dictum eſt. Contra hoc arguitur ſic. quæ ſunt in eo-
dem genere ſubſtantiæ ſunt eiuſdem generis, quia ſubſtā
tia eſt vnum genus entium, vt patet ſecundo de Anima
& ſeptimo Meta. ſed cęlum eſt eiuſdē generis, quia ſunt Text. c. 2.
ſubſtantiæ mobiles. Item, quæ conueniunt in vno cor Text. c. 4.
pore, ſunt eiuſdem generis, quia corpus eſt genus. ſed cę-
lum & inferiora ſunt huiuſmodi. Dicendū ꝙ cęlū non cō
uenit cū inferioribus in vno genere vniuoco, vt Cōmen.
vult octauo Meta. ꝙ corpus quod dicitur de cælo & de Com. 11.
iſtis inferioribus non dicitur vniuoce ſed æquiuoce. i. ſm
diuerſas rōnes. Item, corruptibile & incorruptibile pl9
differunt q̄ genere, ſed dicunt ꝙ differunt genere natu-
rali, ſed non differunt genere logico, ſed illud non inueni-
tur in dictis Ariſto. nec Commen. vnde ridiculoſum eſt
H dicere & fictitium. vnde etiam dicunt, ꝙ intelligentiæ &
inferiora conueniunt in genere, quia in vno apparētt etc.
non valet, ꝙ malum eſt apparens, quia nihil apparet de
ſubſtantia, quia eſt inſenſibilis. vnde illa ſunt dicta volū
taria. Ad argumentum cum dicitur. illa quæ ſunt in eo
dem genere &c. dicendum ꝙ conueniunt vel ſicut ſpēs
vel ſicut principia. vnde hęc inferiora et corpora cęleſtia
non conueniunt in genere vniuoco: quia corpora cęleſtia
non ſunt ſpecies nec ſm rationem nec ſm intellectum, qa
quia non habent compoſitionem ex genere & differētia:
ſed conueniunt in genere ſubſtantię ſicut principia, quia
reducuntur ad genus ſubſtātiæ, ſicut principia, ſicut etiā
materia & forma dr̄r reduci ad prędicamentū ſubſtātię.
vñ corpora cęleſtia ſunt principia iſtorū inferiorū. Ad
ſecundū, dubiū, cū dicitur. quę conueniunt in eodem cor
pore &c. verū eſt. ſi conueniunt in corpore vniuoce, ſed
ſi æquiuoce nō oportet. Et cum dicitur. cœlū & hęc &c.
dicendum

ſolutione, dici, ꝙ cęlū eſt eiuſdem naturæ ſpecificæ non ſecūdū rōnē Phyſici, quæ in inferioribus, & ſuperioribus diſtincta eſt, ſed Metaphyſica, ꝗ in rōne actus & potētiæ cōſiſtit, actus autē & potētia omniū quorū ſunt, eadē ſunt.

dicendum ꝙ non conueniunt vniuoce, ſed æquiuoce ſm Commenta. & quando dicitur ꝙ corpus eſt genus &c. dicendum quòd verum eſt quòd eſt genus ad elementa & ad mixta &c.

Rñſiones. PEr hoc ad rationes in oppoſitũ. cũ arguitur, illa, quę conueniunt &c. verum eſt, ſi conueniũt in forma formaliter, ſed non virtualiter & cauſaliter. & iſta diſtinctio habetur. 16. animalium. vnde, quãdo dicitur, formæ ſunt in terminis, verũ eſt tanquàm in virtute actiua & motiua, quia agunt & mouent inferiora vt inſtrumenta, quia cuilibet rei correſpondet aliqua figura vel virtus cœleſtis. vnde Albertus in libro, qui dicitur ſpeculum Philoſophiæ dicit. ſic ordinauit & diſpoſuit glorioſus Deus & ſublimis ſua ſumma ſapientia, vt operetur ea per ſtellas ſurdas & mutas, quæ contingunt hic in elementis & in elementatis. & quando dicitur, generãs & generatũ &c. Cõmẽ. 13. verum eſt virtute, non tamen oportet ꝙ conueniant formaliter in forma ſpecifica. vnde dicit Comment. 12. Metaph. allegando Alexan. ꝙ verum eſt tribus conditionibus concurrentibus in agente propinquo & non remoto, & principali & non inſtrumentali, & per ſe & non in agente per accidens. vnde habet veritatem de generãte propinquo. vt ſi homo generat hominem, conuenit in forma ſecum, ſed cœlum eſt agens remotum & inſtrumẽtale. ergo non oportet ꝙ conueniat in forma cum generato formaliter, ſed ſufficit quod virtute. Ad ſecundum, cum dicitur: ſi habent eaſdem &c. dicendum quòd verũ eſt, ſi identitate ſpecifica: quia raritas & denſitas non conueniunt cœlo & inferioribus vniuoce & vnitate ſpeciei ſpecialiſſimæ, ſed vnitate analogiæ. & per prius in natura cœleſti inuenitur, & per poſterius in natura inferiorũ; vt dicit Commẽ. in de ſubſtantia Orbis. Ad tertium, cum dicitur. ſi cœlum eſſet alterius naturæ &c. negatur conſequentia: quia nõ ſunt eiuſdem ſpeciei veræ: quia verę ſpecies habent contrarietatem vel ſm ſe, vel ſecundũ ſuas qualitates. vnde corpora cœleſtia non ſunt ſpecies ad inferiora, ſed diſperata in natura. vnde non oportet ꝙ quæcunq; diuerſa in natura ſint ſpecies ſicut qualitas & quantitas & ſubſtantia ſunt diuerſa in natura, & tamen non ſunt eiuſdem generis ſpecies, quia nõ habent vnum genus vniuocum. vnde quæ ſunt diuerſæ naturæ ſine cõtrarietate, non oportet ꝙ ſint ſpecies eiuſdem generis. bene eſt verus ſi eſſent diuerſæ naturæ, cum contrarietate, tunc eſſent ſpecies eiuſdem generis: ſed quælibet diuerſa non ſunt ſpẽs, vt. 10. prædicamenta, quæ nõ ſunt ſpecies eiuſdem generis. vñ cœlum eſt diuerſæ naturæ ab inferioribus, non vt ſpecies, ſed vt diſperatum. Ad quartum, cum dicitur. ſi cęlum &c. verum eſt. ſi communicarent in materia, modo, cęlum cum iſtis inferioribus non cõmunicat i materia, quia nõ habet materiam niſi mobilē, vt vnde & quo, vt poſt dicetur, ſicut & prędicamẽta ſunt diuerſæ naturæ, & tamen non tranſmutãtur adinuicem, vt quantitas & qualitas &c. Ad quintum. cũ dicitur, quę ſunt obiectum &c. dicendum ꝙ verum eſt aliquo modo vnitatis. Et cum dicitur, cęlum & iſta &c. dicendũ ꝙ habent vnitatem analogiæ ſiue attributiõis, quia attribuuntur vni, vt fini vel agenti: & iſta vnitas ſufficit ad vnitatem obiecti potentiæ cognoſcitiuæ: & ſit dictũ ad illud argumentum. Text. c. 17.

Qm̃ aũt hęc quidẽ ſupponunt, hęc autẽ ex dictis oſtenſa ſunt: manifeſtum, quia neq; leuitatem, neq; grauitatem habet corpus totum.

QVAESTIO XIII.

An Corpus cœleſte ſit Graue uel Leue.

COnſequenter quæritur, Vtrum corpus cœleſte ſit graue vel ſiue. Et arguitur ꝙ ſic. quia illud quod eſt propinquius. aliqñ medio & aliquando remotius eſt graue vel leue, quia ſm grauitatẽ aliquid propinquatur ad medium: ſed ſm leuitatem remouetur a medio: ſed cœlũ eſt huiuſmodi, quia planetę aliquando ſunt propinquiores terrę aliquando remotiores: quia medio eodẽ mõ diſpoſito & viſu: planetę aliquando apparent maiores: aliquando minores. Sed planeta eſt eiuſdem naturæ cũ orbe, vt patet tertio huius. Item, pars & totum debẽt eiuſdem diſpoſitionis eſſe, ſicut aqua eſt eiuſdem diſpoſitionis in parte & toto, & ſic de alĳs. ſed aliqua pars cœli eſt grauis: vt ſtella comata & ſydera volantia, ideo &c.

OPPOSITVM vult Ariſtot. in litera. qui dicit ꝙ neq; ſit graue nec leue.

CONCLVSIO.

Corpus cœleſte nec graue nec leue eſt.

DIcendum eſt ad quæſtionem, ꝙ corpus cœleſte non eſt graue nec leue: quia ſi eſſet graue vel leue, tunc moueretur à medio, vel ad medium, per diffinitionem grauis & leuis, quæ debet ſupponi in primo, & in quarto oſtenditur. vbi dicit Ariſto. ꝙ diffinitio grauis eſt, ꝙ mouetur deorſum, & grauiſſimũ ꝙ maxime mouet̃ inferius. Et ſimiliter leue, ꝙ ſurſum. Sed cœlum primo & per ſe mouet̃ circulariter, & vnius corporis ſimplicis nõ eſt niſi vnus motus ſimplex, vt patet primo huius. Sed aliqui dicunt ꝙ rõ non valeat: quia nõ cõcludit: qm̃ graue & leue extra locũ proprium mouentur ſurſum vel deorſum: ſed qñ ſunt in loco, vt terra in loco ſuo proprio, nõ mouet̃. ſimiliter ignis in loco ſuo nõ mouetur: ſed cęlũ ſemper eſt in loco ſuo. ergo nec ſm totum, nec ſm partem mouetur a medio vel ad medium. Text. c. 17. Tex. cõ. 6.

Dicendum ad hoc, ꝙ, ſi cęlum eſſet graue vel leue, tũc moueretur a medio, vel ad medium ſm totum vel partes, vt patet de elementis: quia pars ignis mouetur aliqñ ſurſum, terra vero deorſum, ſed non ſm totum: ſed cœlũ nunquàm mouetur a medio vel ad medium ſm totum, vel partem. & idem locus eſt ſm ſpeciem totius & partis, vt patet ex littera. Tex. c. 19.

Rñſiones. AD rationes in oppoſitum, cum dicitur, illud, quod aliquando eſt &c. verũ eſt, ſi iſta elõgatio & appropinquatio eſſet ſm lineam rectam, vel ſm motum rectũ: ſed, ſi ſecundum motum & lineam circularẽ elõgãtur nõ oportet. ſic aũt eſt hic, quia planetæ aliqñ ſunt remotiores. & hoc non eſt ſm lineam rectã & motũ rectũ: ſed eſt ꝑ motũ planetæ in epicẽtrico & eccentrico: quia qñ planeta eſt in auge, tunc plus diſtat a medio, ſed quando eſt in oppoſito augis, tunc propinquior eſt medio, vt dicũt Aſtronomi. Ad ſecundum: cum dicitur, pars & totum & cetera. hæc ratio eſt: quia ſtella comata & ſydera volantia non ſunt partes cœli: ſed fiunt ex hypercaumate, id eſt ſubito incendibili quod eſt exhalatio calida & ſicca quæ de facili incenditur & fit ignis: & videtur eẽ ſtella, ſed non eſt de natura cœli, vt patet primo huius.

Similiter aũt rõnabile exiſtimare de ipſo, & quod ingenitum & incorruptibile et in augmẽtabile & inalterabile. Text. c. 20.

QVÆSTIO XIIII.

An Corpus cœleſte ſit generabile & corruptibile.

COnſequenter quæritur, Vtrum corpus cœleſte ſit generabile & corruptibile. Et arguitur quòd ſic. quia omne quod habet virtutem finitam eſt generabile & corruptibile: per finitam enim virtutem non durat in infinitum, ſed cœlum habet virtutem finitam, quia habet finitã magnitudinẽ, vt patet. 1. huius. & i magnitudine finita nõ eſt niſi virtus finita. & eſt rõ Ioãnis Grammatici. Text. c. 11. Rõ Ioã. 12. Metaph. Cõmẽ. 41.

Itẽ, qd habet cõtrariũ eſt gñabile & corruptibile: quia generatio & corruptio eſt inter cõtraria, vt patet pri° de Generatiõe. ſed cœlũ habet cõtrariũ, vt dẽſitatẽ & raritatẽ, quia ſtella eſt dẽſior pars ſui orbis ꝑ Cõm. 2. huius, & alia pars cęli eſt rarior. Item, illud, quod põt deficere ab oppoſitione, ꝓpria, eſt corruptibile, quia entia naturalia determinata ſunt in operationibus ſuis, in quas dũ poſ- Octa. Phy. 79. ſecũdo cęli. 71.

Tex.c.22. ſunt: dicuntur talia vniuoce: et in quæ dū nō poſſunt: nō
Tex.c.42. dicuntur entia niſi æquiuoce, vt patet quarto Metheoro
rum. ſed cœlum pōt deficere ab operatione propria, ſcili
cet qua poteſt moueri, quia cœlum pōt non mouere, qa
eius motus pōt eſſe & nō eſſe: & ēt motus eius pōt quie
Cōmē.41. ſcere à mouēdo, quia virtutes in corporibus poſſunt mo
Te.cō.62. uere & non mouere, vt dicit Cōmen. 12. Metaph. Itē;
quod habet materiā, eſt corruptibile: quia materia prin
cipium generationis & corruptionis. primo Phyſicorū.
& abſciſio à materia eſt cauſa perpetuitatis, vt dicit Cō
men. ſecundo huius. ſed cœlū habet materiā, quia in om
ni eo, quod mouetur, eſt intelligere materiā; ex ſecundo
Tex.c.12. Metaph. ſed cœlum mouetur. ideo &c.

OPPOSITVM vult Ariſto. in litera. vbi ex intentio
ne videtur probare q cœlū non eſt generabile nec corru
Tex.c.22. ptibile. ex quo ſequitur quod eſt æternum. & hęc etiam
huius prio. fuit opinio chaldeorum, in quibus Philoſophia fuit per
fecta. vnde dicit Ariſto. q oēs: qui opinantur deos eſſe,
attribuūt hunc locum dijs tanq̄ immortale coaptatum.

Itē, ſm opiniones ſepius & infinities iteratas antiquo
rum dicitur ex antiquo in cœlo non eſſe trāslatum aliqd.

Adhuc idē dicit Commen. q Ariſto. Innuit cœlū eſſe
Cōmē.22. ligamentum inter generabilia & ingenerabilia & incor
ruptibilia, vt ſubſtantias ſeparatas. q ſemper translatū
in loco & manente ſemper eodem in ſubſtantia actiones
ab abſtractis perueniunt principijs in inferioribus ſemp
ternas. aliter enim non eſſet actio ſempiterna in iſtis infe
rioribus de principijs abſtractis: quia actio æterna non
eſt niſi æterna.

CONCLVSIO.

*Cœlum, ſecundum naturam ſuam, eſt ingenera-
bile & incorruptibile.*

DIcendum ergo ſm intentionem Ariſto. q ſm na
turam cœlum eſt ingenerabile & incorruptibi
le. Adhuc ſupponit Ariſto. q motui circulari ni
hil eſt contrarium, nec ſm totū nec ſm partes. hæc ſuppo
nit & demonſtratur in quodam capitulo poſtea. Suppo
nit etiam Ariſto. q ſi corpora ſint contraria, et motus eo
rum ſunt contrarij: vt ignis cōtrariaē aquæ, ergo habent
motus contrarios. Ex hoc arguitur. illud, quod nō ha
Quorumcū bet contrarium nec ſm ſe nec ſm ſuas diſpoſitiones, non
q generatio eſt generabile & corruptibile: quia omne quod generaē
no eſt inter ex quodā ſubiecto permanente contrario nō permanen
contraria, te generatur, vt dicitur quinto Phyſicorū. ſed cœlū non
vel cōtrarie habet cōtrarium, ſicut nec motus eius, vt dictū eſt. vnde
tate extre cōcludit Ariſto. nā recte cōparata eſt intendens cœlū in
mi ad extre generabile & incorruptibile exemit ipſum a contrarijs.
mū, vt i ele
menis, vel Et ſciendum, q licet cœlum ſm naturā non ſit genera
extremi ad bile & corruptibile & trāſmutatiōe vniuoca, tū alio mo
mediū & e do eſt productū à creatione, & ſine motu per creationē,
cōtra, vt in & hæc eſt fides & veritas: ſed illum modū ignorauerunt
mixti ex ele Philoſophi, qui a ſenſibilibus probauerūt productionē:
mētis gene ſed iſta productio alicuius a nihilo a ſenſibilibus conuin
ratione: vel ci non poteſt, quia eſt ſupra naturam. & hæc capere non
medij ad potuerunt.
mediū vt i
mixti ex PEr hoc ad rōnes. Ad primam cum dicitur, omne qđ
miſto gene habet virtutem &c. frater Thomas reſpondet ſic. q
ratione, & verum eſt, ſi ſuum eſſe ſit quantum per accidens ſm du
ſic euitātur rationem: ſed ſi non ſit quantum ſecundum accidens &
multorū ar durationem ſucceſſiuam, nō oportet, ſi habet virtutem
gumēta cō finitam, quòd ſit corruptibile & generabile. Sed ſic eſt
tra hāc vni in propoſito, quòd virtus cœli eſt finita, & ſuum eē nō
uerſalē Ari eſt quantum per accidens, quia non ſubijcitur tranſmu
ſtotelis pro tationi & tempori. ergo eſt ingenerabile & incorrupti
poſitionē. bile, ſicut eſſe inferiorum eſt per accidens quantum. per
accidens ergo ſunt generabilia & corruptibilia, ideo cę
lum, vt ſit perpetuum, non requirit virtutem infinitam.

Sed iſta reſponſio non valet, quia dicit cœlum, & eſſe
cœli non eſſe ſubiectum tranſmutationi & tempori, im
mo cœlum & eſſe cœli eſt primo ſubiectum motui & tē

E pori, quia tempus ſecundum eum non habet eſſe niſi in
motu primi mobilis ſubiectiue. ergo male dicit. Quare
aliter eſt dicendum, q maior vera eſt, ſi habet virtutem
finitā in duratione eſt corruptibile, ſed ſi habet virtutē
finitam in magnitudine non oportet, quia materia pri
ma eſt finita in magnitudine, & tamen eſt ingenerabilis
& incorruptibilis primo Phyſicorum. Et cum dicitur, Text.c.12.
cœlum &c. dicendum, q eſt finitum ſecundum magni
tudinem & habet determinatam extenſionem, ſed tamē
habet virtutem infinitam in duratione. vnde debuit hoc
improbare Ioannes Grammaticus: ſed non fecit. Ali
ter dicitur ad maiorem. verum eſt, ſi habet virtutem fi
nitam, quæ eſt ex parte materiæ, quæ ſit pars ſui: ſed iſtā
non habet. vnde dicit Commentator, quòd materia pri
ma nec habet potentiam ad eſſe, nec ad non eſſe, quæ eſt
ex parte materiæ: ſed cœlum eſt ſubiectum ſimplex, ſed
bene eſt poſſibile cœlum ſic eſſe: quia non eſt impoſſibi
le tpm eſſe, ſed non habet potentiam, quæ ſit ex parte ma
F teriæ ad eſſe, ſed bene habet potentiam ad motum & ad
quantitatem motus, vt determinatam velocitatem, qa
motores eorum habent determinatam proportionē ad
mouendum in tali velocitate: & ſi adderetur vna ſtella
non poſſet mouere. vnde, ſi haberet materiam & formā
in materia, tunc eſſet corruptibile, quia hæc eſt operatio
materiæ, quia aliter eſſet ocioſa vt dicit. Ad ſecundū,
cum dicitur, quòd habet contrarium &c. concedatur.
Et cum dicitur. cęlum habet &c. dicendum, quòd non
habet contrarium ſecundum ſubſtantiam, nec ſecūdum
diſpoſitiones. Et cum dicitur, raritas &c. dicendum, q
iſta in cœlo non ſunt contraria: quia contraria habent
fieri circa idem, ſed pars denſa in cęlo non ſit rara nec e
conuerſo, licet iſta in inferioribus ſint contraria. vnde nō
dicuntur ſecundum vnam rationem, ſed æquiuoce, vt pa
tet in de Subſtantia Orbis. Notandum, rarum & den Rarū & dē
ſum alio modo determinantur in cęlo, & in inferioribus. ſum in infe
in inferioribus enim determinantur ſecūdum materiam rioribus &
G & formam, quia denſum habet plus de materia, minus ſuperiori
vero de forma, & econuerſo de raro, ſed in cęlo determi bus quō de
nantur penes prohibere viſum vlterius penetrare, & vi terminanē.
dere pure quæ ſunt poſt denſum in cęlo, quia ſtella, quæ
eſt denſa, impedit viſum & ſpecies viſibiles videre & pe
netrare, quæ ſunt poſt ſtellas: ſed raræ partes non prohi
bent viſionem &c. ergo non ſunt contraria.

Ad tertium. illud quod poteſt deficere &c. conceda
tur. ſi ab operatione propria, quia indiuiduum quod de
ficit ab operatione propria eſt corruptibile. Et cum dici
tur, cęlum &c. dicendum, quòd cęlum poſſe quieſce
re poteſt intelligi dupliciter. vel accipiendo motum ſi
mul, & ſic non quieſcit. alio modo quòd quieſcat ab hac
circulatione & ab illa. modo, Commentator non intelli
git primo modo, ſed ſecūdo modo, qa aduentēte vna cir
culatiōe deficit alia prior, ſed inferiora ceſſant a toto mo
tu, ideo non valet. Aliter dicitur ad maiorem quòd ve
rum eſt, ſi ſimpliciter & modo deficit. Et cum dicitur,
H cęlum &c. dicendum, quòd cęlum poteſt quieſcere ex
parte ſui, quia ex ſe non habet perpetuitatem motus. &
ex parte motorum propriorum etiam non habet perpe
tuitatem motus, tamen habet perpetuitatem ex motore
communi intranſmutabili vt Deo. vnde ſic Commenta
tor intellexit quòd virtutes in corporibus ſemper poſ
ſunt mouere & non ſemper mouere poſſunt: ſubdit ſem
per mouere poſſunt, ſi illud propter quod mouent ſit trā
ſmutabile, vult dicere, ſed finis, propter quem mouēt,
vt Deus, eſt intranſmutabilis: tunc ſemper poſſunt mo
uere, quia ratione mouent amati & deſiderati & princi
pij. & propter hoc mouent proprij motores. vnde in op
tima diſpoſitione ſunt cum mouent, vt dicit Commen
tator ibidem. Ad quartum. quòd habet materiā &c.
verum eſt quòd eſt in potentia ad eſſe & ſubijcitur for
mæ inhærenti: ſed, ſi habet materiam, quæ eſt in poten
tia ad vbi, non oportet, quia eſt in actu, licet ſit in potētia

reſpectu

de ſubſtantia orbis.
Tex. c. 12.
Tex. c. 10.

reſpectu vbi: quia, ſi haberet materiam haberet contrarıũ & eſſet generabile & corruptibile: ſed hoc eſt falſum: quia eſt ſubiectum ſimplex in actu. vt dicit Commentator: & hoc idem vult Ariſtoteles octauo & duodecimo Metaphyſicæ. cœlũ tñ habet talem materiam mobilem ſm locum, quæ eſt in potentia vnde & quo: & hoc non arguit corruptionem.

Tex. c. 20.

Si autem nihil contrarium contingit eſſe: eo ꝙ circulationi alicui non eſt contrarius motus: recte videtur natura futurum ingenitum & incorruptibile exemiſſe a contrarijs. Inter cõtraria enim generatio & corruptio.

QVAESTIO XV.

An Cœlum ab aliquo dependeat tanquã ab agente & efficiente proprio.

Tex. c. 26.

Conſequenter quærit. Vtrũ cœlũ depẽdeat ab aliquo tanꝗ a cauſa agẽte & efficiente ꝓprio. Arguitur ꝙ ſic. quia, ſi cælum non dependeret ab aliquo tanquàm ab efficiente & agente: tũc ſequeretur, quòd forma fieret per ſe: ſed hoc eſt impoſsibile, vt patet. 7. Metaph. qa forma non fit niſi per accidens, cõſequẽtia ꝓbaẽ. qa motus cœli fit ab aliquo efficiẽte, vt oẽs dicũt: qa inſeparatis eſt idem ſm agens & finẽ, vt dicit Cõmẽ. 12. Metaph. & cũ motus cœli ſit forma, & ſi cœlũ nõ fit ab aliquo efficiẽte, tunc motus cœli fieret per ſe: quod eſt contra Ariſto. primo Phyſicorum. vbi dicit, ꝙ tm̃ cõpoſitũ ſit.

Tex. c. 64.

OPPOSITVM arguitur. ſi cœlũ depẽderet ab aliquo tanꝗ à ꝓprio efficiẽte, tũc cœlũ eſſet generabile & corruptibile: ſed hoc eſt impoſsibile, vt patet prin huius. qa eſt oſtenſum, ꝙ cœlũ eſt ingenerabile & incorruptibile. cõſequentia probatur. efficere nihil aliud eſt ꝗ̃ generare aliquid de potentia ad actũ. ergo, ſi dependet ab aliquo ſicut ab efficiente, tunc generatur. nam, ſi aliquid dependet a cauſa efficiente ſimpliciter, tunc generatur ſimpliciter: & ſic ſubſtantiæ generantur: vel, ſi dependet ab aliquo effectiue ſm quid, tũc generaẽ ſm qd, vt accidens.

Tex. c. 20.

CONCLVSIO

Cœlum dependere ab aliquo efficiente mediate, uel immediate eſt impoſsibile.

Comm. 18.

Quinta opinio.
Eſt vnũ vniuerſale agẽs oĩa immediata.

SCiendum eſt, ꝙ vna eſt opinio, vt recitat Cõment. 18. Metaph. ꝙ vnũ agens agit omnia corpora: qa producit actiones entium omnium in vno inſtanti, & illud agens cauſat omnia immediate. vnde iſti negabunt ignem & aquam &c. concurrere ad generationem, vt aquam humidam, & ignem ſiccum, & illud agens facit immediate hominem, et omnia entia nõ mediantibus alijs omnino, & omnes actiones entiũ: vnde nõ oportet ignem calefacere, nec aquam humectare. vnde ẽt ſubdit Commen. ꝙ, ſi aliquis mouet baculum manu non proijciens vel mouens eſt cauſa manus, ſed illa actio a primo agente eſt ſine omni medio. & hoc facit omnia ex nihilo, & natura nihil facit, nec ens naturale habet aliquam actionem: & hoc modo cœlum eſt factum & dependet ab hoc principio effectiue, et de nouo eſt factum. Sed Cõmentator cõtra iſtam opinionem inuehitur in. 12. Meta. in illo cap. Sunt quidã qui dicunt &c. & dicit Commenta. ſi eſſet tale agens, tunc entia non haberent proprias operatiões, nec quidditates proprias, ſed hoc eſt impoſſibile. conſequẽtiã nõ probat: ſed poteſt declarari. quia, poſtꝗ illud agens, cuius eſſent omnes actiones entiũ immediate, tunc non eſſent propriæ actiones alijs entibus: quia actio eſt illius propria, a quo immediate procedit; & per conſequens entia non haberent proprias quidditates: quia operationes non dignoſcũtur niſi penes quidditates proprias: & tunc ſubdit Commen. verba plus blaſphemiæ. Iſta opinio remota eſt à naturalibus & à natura, quia naturalibus principijs repugnat, & illi, qui recitant eam, non habent cerebrum habile ad bonũ, ſed ma-

Impugnatio.

gis ad malum. Alia eſt opinio: & dicunt iſti, ꝙ ſit ſecũdum opinionem & intentionem Ariſto. & Commenta. ꝙ cœlum dependet ab efficiẽte, vt a motore primo, & dicunt, quod licet cœlum non ſit generabile de nouo, tamen dependet ab aliquo agente æterno: & hoc probant rationibus & auctoritatibus. Prima ratio eſt: quia, ſi cœlum non dependet ab aliquo efficiente, tunc non eſſet primum efficiens: ſed hoc eſt impoſsibile. In quolibet enim genere cauſæ eſt deuenire ad primam cauſam omnium illius generis, vt dicitur. 2. Metaphy. conſequentia probatur: quia poſtquàm cœlum non eſſet ab aliquo efficiente, non eſſet primum efficiens: quia primum efficiens debet omnia efficere. Item, cum ſit vna cauſa efficiens in omni genere cauſæ efficientis, vel efficit immediate motum cœli, vel ſubſtantiam cœli: & hoc patet ꝑ diuiſionem ſufficientem. ſed non poteſt immediate producere motum cœli: quia, cum ſubſtantia producit accidens, oportet ꝙ habeat in ſe conſimile accidens, mediante quo producat illud, vt ignis immediate producit caliditatem formaliter, ergo habet eam formaliter in ſe, ſed primum efficiens non efficit motum cæli mediante accidente, quod ſit in ipſo, quia omnino eſt intranſmutabile, & ſubſtantia ſine omni accidente, vt dicunt omnes. ergo immediate non efficit motum cæli per accidens in eo exiſtens. ergo relinquitur quòd ſubſtantiam cœli efficiat immediate. Item, ſi ſubſtantiæ cœli repugnat effici a cauſa efficiente, vel hoc eſt inquantum ſubſtantia, vel inquantum æterna, per diuiſionem ſufficientem: ſed non repugnat ei inquantum æterna, quia tunc repugnaret omni æterno, vt eſt motus cœli, quod eſt falſum. nec inquantum ſubſtantia, quia tunc omni ſubſtantiæ repugnaret, quod eſt falſum, quia multæ ſubſtantiæ efficiuntur, vt illæ, quæ ſunt in ſphæra actiuorum & paſsiuorũ.

Secunda Opinio.
Cælum dependet ab efficiente.
Prima rõ.
Secũda rõ.
Tertia rõ.

Item, illud, quod derelictum propriæ naturæ eſſet nõ ens, videtur dependere ab aliquo efficiente: ſed cœlum eſt huiuſmodi. ideo quæcunꝗ ſubſtantia præter primã, ſi derelinquitur propriæ naturæ, tunc redigeretur in nihil: quia, ſi remoueretur primum principium per impoſſibile, tunc omnia in nihil redigerentur. Item, quod dependet ab aliquo in eſſe dependet ab ipſo tanꝗ ab efficiente, & non ſolum quo ad operationem: quia finis eſt gratia cuius operatur, & non gratia cuius eſt. ſed cælum non ſolum dependet à primo principio quo ad operationem, ſed etiam quo ad eẽ, quia ab ipſo deriuatum eſt omnibus eẽ, his quidẽ clarius, his vero obſcurius, vt patet primo huius, & primum principium eſt cauſa eſſe omnium, vt patet primo Metaph. Item, quod depẽdet ab aliquo propter aliquid, dependet ab ipſo effectiue, quia quod depẽdet ab aliquo propter aliquid videtur eſſe ab agente: quia eſſe ab aliquo propter aliquid, vel ſunt idẽ, vel ſunt diuerſa, ſed non ſunt vnũ, quia tunc omne quod eſſet ab aliquo eſſet propter aliquid: ſed hoc eſt falſum, quia animal eſt a ſpermate, & non propter ſemen: & ergo ſunt diuerſa, quia eſſe propter aliquid dicit circunſtantiam cauſæ finalis, ſed ab aliquo dicit circunſtantiam cauſæ efficientis: ſed cœlum depẽdet a primo principio. quia ab hoc principio dependet cœlum & tota natura: & etiam propter ipſum eſt: quia Deus eſt totaliter optimum in natura, & deterius, id eſt minus bonum eſt propter melius, ſcilicet magis bonum, vt dicitur. 7. Politico. Auctoritates etiam ſunt ad iſtam partem confirmandam, quia Ariſtote. dicit Primo huius, quòd Deus & natura nihil faciunt fruſtra. ergo Deus non ſolum eſt finis cæleſtium, ſed etiam faciens. Item dicit in octauo Phyſicorum. æternorum nihil prohibet eſſe alteram cauſam. Et confirmatur auctoritatibus Commentatoris, Primo in de ſubſtantia Orbis, quòd cælum non tantum indiget virtute mouente ipſum in loco, ſed etiam indiget virtute largiente ſibi permanentiam æternam in ſubſtantia, ſed hoc non eſſet niſi dependeret ab aliquo effectiue. Item ibidem dicit, quòd hæc eſt

Quarta rõ.
Quinta rõ.
Sexta rõ.
Auctoritates.
Text. c. 12.
Text. c. 15.

differētia inter indigentia virtute actiua in ſimplici cor-
pore, vel compoſito:quia corpus ſimplex, ſiue ſit æter-
num, ſiue generabile, & compoſitum indifferenter indi-
get virtute actiua. Item dicit, ꝙ mouens totum eſt a-
Cōmē. 16. gens totum: ſed primum principium eſt totum mouens
cœlum: ergo eſt agens totum cœlum. Item, dicit in 12.
Metaphy. In ſeparatis idem eſt efficiens & finis: ſed cœ-
lum dependet à motore primo, tanquàm a fine. ergo etiā
ab ipſo tanquam ab efficiente. Item dicit ibidem. In-
telligentiæ abſtractæ ſunt duobus modis diuerſis princi
pia. ſecundum agens, vel ſecundum finem. ergo intelligē
tia prima, cum ſit principium cœlorum & finis & effici-
ens. Item dicit in de Subſtantia Orbis, finis ſignificat
agens ſignificationes neceſſaria, ſicut motum ſignificat
Impugnatio. mouens: ſed cœlum habet primum motorem & intelligē
tiam pro fine: igitur & habebit cauſam efficientem.

Sed contra iſtam opinionem ſunt diſſioitiooes. Primo
Cō. prio. cœlum non videtur dependere ab efficiente, quia dicit
Cōmē. 44. Commen. 4. huius, res æternæ, non habent cauſas agen-
tes: quia de quatuor cauſis tantum habēt fioem & for-
mam, ſed cœlum eſt res æterna. Item dicit Commen-
tator. 12. Metaphy. quòd motus inter modernos in pro-
ducendo entia non eſt verus in abſtractis, quia non ſunt
agentia vera, quia ab agente vero non procedit niſi ab-
ſtrahere, ideſt producere illud quod eſt in potentia ad
actum: ſed in cœlo non eſt potentia ad eſſe, cum non ha-
beat materiam partem ſui. Et cōfirmatur: quia agens ve-
Tex. cō. 9. rum non aggregat inter diuerſa, ſed educit illud quod eſt
Text. cō. 2. in potentia ad actum, vt dicit Cōmentator ibidē: ſed cœ-
Tex. c. 20. lum noo eſt in potentia ad eſſe, vt dictum eſt. Itē, hoc
Text. c. 51. eſt cōtra Ariſto. vbicūq; loquitur de efficiente, quia de-
ſcribit ipſum per principium vñ motus, vt patet. 2. Phy.
& 5. Metaph. Itē ratio, ꝙ dependet ab aliquo effecti-
ue hoc eſt ꝑ motū vel ꝑ mutationē. vñ ſpēs viſibilis im-
mutat viſum: ſed cœlum noo dependet ab aliquo efficiē-
te per motum: quia eſt æternū, vt patet primo huius, &
Tex. c. 181. 8. Phy. nec depeodet ab aliquo ꝑ mutationē, qa mutatio
Text. c. 36. reqrit mutabile, ſed qđ mutaē eſt indifferēs ad illud & ad
oppoſitū illius ad qđ mutaē. ergo, ſi aliquid eſt qđ mutaē
ad eſſe cœli ab efficiente, tunc indifferenter ſe habet ad nō
eſſe quantū eſt de ſe: ſed illud quod pōt nō eſſe impoſſibi
le eſt perpetuari, ex primo huius. Itē, efficiens aliquo
mō eſt prius tpe ſuo effectu, vt patet. 12. Meta. & ideo ſe
quitur ꝙ motor p̄cedat motū, vel ſm totū vel ſm partē.
Dices, ꝙ ſm partem ꝑꝑ motū cœli: quia motor nō p̄ce-
dit totum motum, quia eſt æternus: ſed tñ motor ſm tē-
pus præcedit partem motus, vt iſtam reuolutionem par
ticularem vel illam &c. ſed hoc non eſt, quia cœlum non
eſt poſt tempore, quia æternum eſt quod non poteſt nō
eſſe in aliquo tempore.

Rñſiones. PEr hoc ad rationes prioris viæ. Ad primā. ſi cœlū nō
dependet &c. negatur, qa nō oportet, ꝙ, ſi aliqd non
Rationes ſecundæ opinionis. ſit cauſa efficiens omniū, ꝙ nō ſit primū efficiens: qa ma-
teria prima eſt cauſa materialis prima, nō tñ eſt cā oīm:
quia tm̄ materialiū: ſic in ordine efficientiū, non oportet
primū efficiens eſſe cām omniū, ſed tm̄ effectoꝝ, ſed cœ-
lum non eſt effectū, vñ hoc deberent probare, ꝙ cœlum
ad ſecūdū. ſit effectum, ſed hoc non fecerunt. Ad ſecūdū, cum ſit
vna cauſa &c. dicendum ꝙ immediate producit motum
cœli, & non ſubſtantiā, quia eſt æternū: & hoc nō depen-
det ab aliquo efficiente niſi ſecundum ſimilitudinem, vt
à fine & conſeruante ipſum. & cum dicitur, cum ſub-
ſtantia producit accidens &c. dicendum, ꝙ non oportet
ꝙ ſit formaliter in virtute actiua: ſed ſufficit virtualiter.
vnde non oportet ꝙ motor habeat motum formaliter,
ſed tm̄ virtualiter. vnde Commentator in de Subſtantia
Orbis dicit, ꝙ non oportet ꝙ motor moueatur, & tunc
diceretur, ꝙ quædam accidentia habent contrarium, &
quædam non habent cōtrariū. & ꝙ de ſubſtātia non po
teſt facere accidens immediate in alio contrarium niſi ha
beat illud accidens, ſicut dictum fuit de igne. ſed tamen

E aliud accidens, quod non habet contrarium, poteſt fa-
cere, vt motum cœli, qui non habet contrarium. vnde, ſi
cut non ſit impoſſibile, ſic non agit impoſſibile, ſed illud ad tertiū.
quod facit motū eſt poſſibile fieri per illud quod virtute
eſt in ſubſtantia. Ad tertium, cum dicitur. ſi ſubſtan-
tiæ cœli &c. dicēdum ꝙ per iſtam rationem probaretur
ꝙ primo priocipio repugnat effici. ſi primo repugnat ef-
fici vel hoc eſſet inquantum ſubſtantia, vel inquātū non
ætetoum, ſed neutro modo repugnat Deo effici, & dedu
catur vt prius. ſed contra arguere non eſt ſoluere.

Ideo dicendum ꝙ ſibi non repugnat inquantum ſub-
ſtantia abſtracte, vel inquantū æternum abſolute, ſed in-
quantum ſimplex eſt ſubſtantia & immaterialis, & non
habet cōtrarium, quia generatio & corruptio eſt ex quo Tex. c. 14.
dam ſubiecto permanente & materia, primo huius. ſed
cœlum non habet materiam, nec formam io materia, qa
tunc eſſet ocioſa, cum non ſepararet à materia. vnde ve-
rum agens nō aggregat niſi illud quod eſt in potentia ad ad quartū.
F eſſe perducendo ad actum. Ad quartum: cum dicitur.
illud quod derelictum &c. per iſtam etiam probaretur
ꝙ Deus ipſe dependet ab aliquo, quia illud quod non eſt
quando alia entia oon ſunt dependet ab alio: ſed, ſi alia
omnia entia non ſunt, nec Deus eſt, quia alia entia habēt
neceſſitatē à Deo, & ſine illa neceſſitate non eſt Deus.

Vñ dicēdū ꝙ nō ſequiē, ſed depēdet in gñe cauſæ fina
lis. vnde noo dependet à primo in eſſe tantum, ſed etiam
tanquàm a fine. & ex hoc non ſequitur ꝙ dependeat ef-
fectiue a Deo vero, ſed tanquam a fine: ipſo fine non exi ad quinti.
ſtente non eſſent alia: quia nō ſunt tanquam ſine primo,
quod eſt finis conſeruans omnia. Ad quintum: cū di-
citur. ꝙ dependet ab aliquo &c. negatur: quia nihil depē
det ab efficiente niſi per motum. Et cum dicitur. finis nō
eſt cauſa eſſe &c. dicendum quòd finis eſt cauſa eſſe: qa
finis noo ſolum eſt cauſa in fieri, ſed etiam in eſſe, vt dicit
Ariſtote. ſeptimo Politi. in omnibus entibus ſiue ſint a
natura: ſiue ab arte deterius eſt, ꝓpter melius: ſed eſſe cœ-
G li eſt minus nobile quam ſit Deus. ergo noo ſolum pen- ad ſextam.
det à Deo quo ad operationem, ſed etiam quo ad eſſe.

Ad ſextum. ꝙ depeodet ab aliquo propter aliqd &c.
negatur. vnde bene verum eſt quòd dependet ab aliquo
de nouo, & habet potentiam ad eſſe, ſed quòd non de-
pendet ab aliquo de nouo, & non habet potentiā ad eſſe
non oportet. Et cum probatur, vel ſunt idem, vel diuer-
ſa &c. ſcilicet dependere ab alio, & eſſe propter aliud. Di
cendum, ꝙ hæc vniuerſaliter non ſunt idem: quia in ali-
quibus non ſuot idem hæc, quia alia dependet à ſemine,
nō tñ eſt ꝑꝑ ſemen: ſed in his quæ non habent potentiam
ad eſſe ideo ſunt: ſed cœlū nō habet potentiā ad eſſe, nec
materiā partem ſui, ergo realiter idē ſuot ſub aliquo eſſe,
& propter aliud, ſicut ēt intelligens & intellectum nō eſt
idē in omnibus, vt in lapide eſt aliquid quia lapis nō eſt
intelligens: ſed in Deo ſuot idem &c. & ideo ſic cœlū de-
pendere a Deo, & eſſe propter Deū idem ſunt, & tñ dif- Ad Auctoritates.
ferūt ſm voces. Ad auctoritates dicendū, Propter om
H nes ſimul expediendas eſt cōſiderare in cœlo motum, &
ſubiectum, ſ. cœlum. modo, corpora cœleſtia indigent
virtute actiua, quæ eſt finalis cauſa ſubſtantiæ cœli. vn-
de non ſolum ad motum cœlum dependet a primo, vt
aliqui dicunt. vnde quando dicitur: quòd mouens &c.
intelligit quòd eſt cauſa motus & cauſa finalis ſubſtan-
tiæ quæ conſeruat ipſum in eſſe. non quòd velit quòd ſit
cauſa efficiens diſtincta a fine, quia tunc contradiceret
ſibi: quia dicit, quòd de quatuor cauſis cœlum habet
duas, formam & finem, vt dicit quarto Metaphy. vn-
de dicit, quòd in ſubſtantijs incorporalibus motus apud
modernos quòd procedat a primo per motum &c. non
eſt: ſed ab efficiente procedunt ſecūdum ſimilitudinem, Ad rōnē in princ. q.
vt a cauſa conſeruante.

Ad rationem primam in oppoſitum, cum dicitur.
ſi & cetera. dicendum, quòd formam generari per ſe in-
telligitur dupliciter. Vno modo ſeorſum & diuiſim exi-
ſtens:

ſtens, & hoc eſt impoſsibile, quia non exiſtit per ſe. Alio A
Tex, c, 26. modo q per ſe generetur, ideſt per ſui naturam, in alio ta
men: & hoc bene verum eſt, imo neceſſarium eſt, & hoc
dicit Ariſto. in. 7. Metaphy. ideo &c.

Text, c, 21. **At vero & augmentabile omne augetur a cõnaturali aduemente & reſoluto in materiã. Huic autem non eſt ex quo factum eſt.**

QVAESTIO XVI.

An Cœlum ſit augmentabile uel diminuibile.

Onſequenter quærit, Vtrũ cœlum ſit augi
bile & diminuibile. Arguit q ſit diminui
bile, quia illud, quod eſt diuiſibile, eſt dimi
nuibile, quia per diuiſionem remouet aliqd
ab illo, quod diuidit: & hoc diminuit: vt pa
Tex, c, 36. tet primo Phy, ſed cœlum eſt diuiſibile, quia eſt quãtũ:
& quantitas eſt diuiſibilis in ea quæ inſunt, quorũ quod
Text, c, 18. libet eſt hoc aliquid, vt patet. 5. Metaph. cap. de quanto.
Item, arguitur q ſit augibile. illud, cuius quãtitati po- B
teſt fieri additio, hoc eſt augibile, quia augmentatio eſt
additio quantitatis quantitati præexiſtenti, vt patet pri
mo de Generatione. ſed cœlo poteſt fieri additio: quia
omni lmea data eſt accipere maiorem: & illa propoſitio
Tex, cõ, 31. eſt geometrica, quæ dicit hoc eſſe verum, vt dicit Com
mentator. 2. Phy. Item, quod dependet ab agente vir
tutis infinitæ poteſt augeri ab illo agẽte. aliter agens nõ
eſſet infinitæ virtutis & omnipotens, ſed cœlum depen
det à Deo, qui eſt virtutis infinitæ, & omnipotens ſecun
dum omnes leges.
Tex, c, 22. OPPOSITVM dicit Ariſt. in litera, ſ. q cœlum eſt in
augibile & indiminuibile & inſeneſcibile.

CONCLVSIO.

*Cœlum non eſt augmentabile ſecundum ueram ac pro-
priam augmenti naturam, nec diminuibile.*

Augmentũ ſuppõit generationẽ, vel eam includit. Dicendum ad quæſtionem, quòd cœlum non eſt
augibile ſecundum verum augmentum & pro- C
prium. Quia illud, quod augmentatur ex aliquo
ſm veram augmentationẽ, eſt generabile ex aliqua, quia
quod augetur, augetur ab aliquo connaturali aduenien
Tex, c, 19. te & reſoluto in materiã. vt ſi panis augmentat aliquid,
tunc oportet q amittat formã panis, & reſoluatur in ma
teriam & tranſmutetur in ſubſtantiam aucti, vt patet pri
mo de Generatione. ſed nõ dicitur aliquid cõnaturale ad
ueniẽs niſi poſsit recipere formam alii: ſed cęlum nõ ha
Augmentũ fit trib⁹ modis. bet aliquid ex quo generetur, & non habet connaturale
aduenjens quod recipiat formã eius cui aduenit. No
tãdum q triplex eſt augmentatio, vnde augmentatio eſt
additio quantitatis ad quantitatẽ. & hæc fit tribus mo
dis. vnde vno modo fit per accumulationem, vt lapis ad
ditur lapidi, & iſte modus eſt large acceptus: & vulgus
dicit numerum auctum, cum lapis additur. ſecundo mõ
fit per rarefactionẽ, vt ex aqua fit aer maioris quantita
tis: & ſic fit additio quantitatis, non q deforis veniat, ſi
cut lapis aduenit muro, ſed ex materia eius intrinſeca ad D
ditio fit: quia materia extenditur, quia quod eſt in mate
ria in potentia ad maiorem quantitatem reducitur ad ac
tum, vt dicitur. 4. Phyſi. tertio modo eſt augmentum ve
rum in viuentibus, quod fit per ingreſſum nutrimẽti ab
extrinſeco cõnaturali, & corrumpitur a ſua forma, & re
Nullũ ſequitur impoſſibile ſi catolice ſentientes augmẽtũ i cęlo ponam⁹ ſoluitur in materiam, et recipit formam eius, cui aduenit,
vt quando panis nutrit, tunc amittit formam panis, &
recipit formam aucti. Modo, Ariſto. probat cęlum inau
gibile tertio modo: ſed de duobus primis omittit. Et cau
ſa eſt: quia magis videtur q cęlum augeatur tertio mõ,
vt vera augmentatione q̃ aliis, cum ſit animatũ, & ideo
dimiſit alios modos augmentationis, qui conueniunt in
animatis. Et ſi aliquis vult probationẽ, q cœlum non
augeatur & primo & ſecundo modo, poteſt probari ſic.
ſi illud, quod magis videtur ineſſe, non ineſt, nec illud qđ
minus ſed cœlum magis videtur augeri tertio modo, ſi

A augetur, quam aliis modis, & non augetur illo modo, vt
dictum eſt: quare nec aliis modis. Item ſecundo, ſi ma Tex, c, 20.
teria cœli poſſet extendi, vt materia aquæ tunc eſſet cor
ruptibile, ſed hoc eſt falſum ex primo huius. conſequen
tia patet, quia quod extenditur, poteſt tantum extendi q
materia eius non poteſt ſaluari ſub forma eius in illo: vt
patet in aqua, quæ fit ignis, vel aer, quando nimis exten
ditur: quia eſt dare maximam & minimam aquam, ex
primo Phyſicorum, & patet per Commentatorem ſe Text, c, 38.
xto Phyſicorum. Item, ſi cœlum extenderetur, ma
gis in æſtate extenderetur: quia tunc eſt maior calor quã
in hyeme, quia calor habet rarefacere & extendere: ſed
non videmus Solem eſſe maioris quantitatis in æſtate
quàm in hyeme.

Per hoc ad rationes in oppoſitum. Ad primam, Illud, Rñſiones.
quod eſt diuiſibile &c. verum eſt ſm quòd huiuſmo
di. Et cum dicitur, cœlum eſt diuiſibile &c. dicendum q
cœlum poteſt dupliciter conſiderari. Vno modo, vt ſub
B ſtantia ſimplex carens contrario, & ſic non poteſt diui
di. Alio modo, vt eſt quantum continuum, & ſic diuidi
nõ repugnat ſibi, tñ non diuiditur: quia ad hoc q aliqd
diuidatur non ſufficit q non repugnet, ſed etiam q ſit in
materia apta diuidi. ſed hoc non eſt in cœlo: quia non in
quantum talis eſt carens contrario non diuiditur, q̃a ſic
repugnat ei diuidi. Ad ſecũdum: cum dicitur, illud, cu
ius quantitati poteſt &c. verum eſt, ſi ſm ſuam naturam
ſibi poteſt fieri additio, illud augetur. Et cum dicitur, cœ
lo poteſt fieri &c. dicendum, quòd ratiõe quantitatis nõ
repugnat: quia propoſitio geometrica, quæ dicit, omni li
nea & magnitudine data eſt accipere maiorem, vera eſt,
vt dicit Cõm. 3. Phy. & nõ bene repugnat rõne ſubiecti
propriĩ inquãtũ caret cõtrario, & nõ habet materiã par Com, 60.
tem ſui. Ad tertium. qđ dependet ab agente &c. verũ
eſt, ſi ſit virtutis infinitæ in quãtitate actionis & paſsio
nis. Et cum dr̃, cęlum &c. Ariſt. dicit q cœlũ nõ depẽdet
nec ab agente finito, nec infinito, cum nõ pducatur in eſſe
C p motum. Vel dicendum, q dependet à virtute infi
nita in duratione, & illa nõ põt augere ipm cęlum, & nõ
dependet à virtute vigoris infiniti, quæ ſit omnipotens:
quia ſm Ariſt. talis eſt impoſsibilis, ſicut grauitas & le
uitas infinita eſt impoſsibilis, vt patet. 8. Phy. & 12. Me
taphy. Vel aliter põt dici, q inquãtũ eſt ex parte agẽ Tex, c, 79.
tis, ſic eſt poſsibile q poſsit augeri: ſed ex parte ſubiecti Text, c, 41.
nõ eſt poſsibile. vnde, cęlum inquãtum tale, finitum eſt,
in recipiẽdo magnitudinem nõ eſt poſsibile recipere ma
iorem: quãuis poſsibile ſit ex parte Dei, quia Deus etiã
põt mouere cœlum in inſtanti, cum ſit omnipotẽs, tñ cœ
lum non mouetur in inſtanti: quia non eſt aptum natum
recipere motum in inſtanti.

Si autem eſt & inaugmẽtabile & incorruptibile eiuſdem intellectus eſt ſuſcipere & inalterabile eſſe. Eſt quidem enim alteratio motus ſecundum æquale. Te, cõ, 21.
D

QVÆSTIO XVII.

An Cœlum ſit inalterabile.

Onſequenter quæritur, Vtrum cœlum ſit
alterabile. Et arguitur quòd ſic, quia illud,
quod tranſmutatur ad qualitatẽ, alteratur,
quia alteratio eſt tranſmutatio ad qualita
tem, vt patet. 5. Phyſicorum. ſed cœlum eſt
huiuſmodi: quia tranſmutatur ad lumen, vt patet de Lu
na quãdo eſt eclypſis, & in oppoſitionem: ſed lumen eſt
qualitas. Itẽ, illud, qđ tranſmutatur de minore virtute
ad maiorẽ eſt alterabile, quia virtus eſt qualitas, & nihil
tranſmutatur de minori virtute ad maiorem niſi altere
tur: ſed cœlum eſt huiuſmodi, quia Sol in æſtate eſt maio
ris virtutis quàm in hyeme, quia magis calefacit. Item
illud quod generat & corrumpit inferiora eſt alterabile:
quia illud debet eſſe cõtrarium qđ generat ex aliquo: ſed

Tex. c. 18. cęlum generat inferiora, vt patet. 2. de generatiõe, & corrumpit ea, quia motus Solis in obliquo circulo eſt cauſa generationis & corruptionis inferiorum.

Tex. c. 20. OPPOSITVM vult Philoſophus in litera. quia dicit, ꝙ eſt inalterabile & incorruptibile &c.

CONCLVSIO

Cœlum ſimpliciter inalterabile eſt, licet alteretur im proprie, ſeu æquiuoce alterabile ſit.

Si auctor intelligit de alteratione reali, ꝙ ea cõueniat cęlo, falſum dicit, nã talis alteratio conſiſtit in qualitatibꝰ permanẽtibus in ſubiecto non mutabilibꝰ ſolum motu locali at cęlum acquirit ac deperdit qualitates quibus alteratur, vt lumẽ, aſpectũ, quapropter alteratio intentionalis cœlo tribuere debebat, quæ per motũ localẽ ipſi conuenit. vide Auer. hic. c. 21. & 8. Met. c. 21 Rñſiones.

DIcendum eſt ad quæſtionem, ꝙ cęlum eſt inalterabile ſimpliciter. quia, ſi cęlum eſſet alterabile, tunc eſſet augmentabile & diminuibile: ſed hoc eſt falſum, vt patet ex præcedente quæſtione: quia magis videtur augmentari vero augmento ſi augmentaretur, ſed hoc non eſt, vt probatum eſt. conſequẽtia patet, quia omnis alteratio vera, quæ eſt motus, habet fieri circa primas qualitates tangibiles, quæ ſunt calidum, frigidum &c. vel ſm eas quæ conſequuntur eas, vt durum, molle &c. vt dicitur ſeptimo Phyſicorum. ergo oportet ꝙ illud, quod eſt alterabile, ſit calefactibile vel frigefactibile: ſed hoc non põt eſſe: quia tũc eſſet corruptibile. Vñ ſi alteratur ſm primas qualitates eſt augmentabile, quia per calidum rarefactio, per frigidum condenſatio eſt.

F Notandum ꝙ demonſtratio, per quam Ariſtote. probat ꝙ cœlum non eſt alterabile non directe dependet ex prima, per quam probat ꝙ non ſit augibile: quia mediũ non accipitur eodem modo, quia in priori demonſtratione accipitur pro vero augmento, ſed in ſecũda pro augmento communiter dicto. ergo non ſunt connexę demonſtrationes, ſed poſſunt eſſe connexę illæ demonſtrationes & ex ſupplemento & mediate, quoniam, ſi cęlum non augmentatur vero augmento, nec animalia.

Notandũ ꝙ licet cœlum non alteretur alteratione prius dicta, tamen alteratur alteratione æquiuoce dicta, & non alteratione, quæ procedit ex contrarietate & diuerſitate, ſed quæ procedit ex priuatione & receptione luminis.

G PEr hoc ad rationes. Illud quod tranſmutatur ad qualitates &c. dicendum, ꝙ non ſufficit ꝙ tranſmutetur ad qualitatem, ſed oportet ꝙ tranſmutetur à qualitate in qualitatem, ſicut etiam eſt de ratione motus, q eſt ad terminum, tamen oportet ꝙ ſit à termino à quo: ſed cęlum, licet tranſmutetur ad lumen, non tamen ex qualitate in qualitatem contrariam, ſed ex priuatione procedit.

Tex. c. 18. Ad ſecundum, cũ dicitur. Illud quod tranſmutaſ &c. aliqui dicunt per interemptionem, quòd ad virtutem nõ eſt alteratio. ſiue ſit ſenſitiuæ, ſiue vegetatiuæ, ſiue intellectiuæ, vt patet. 7. Phyſi. vnde cœlum non alteratur niſi accipiatur æquiuoce alteratio. Et cum dicitur, cœlum eſt huius &c. conceditur ſecundum partem. & cum dicitur Sol &c. dico, ꝙ Sol non eſt maioris virtutis in æſtate quàm in hyeme: quia ita bene calefacit in hyeme ſicut in æſtate. Et ſi dicas: tamen Sol non calefacit nos in hyeme, dicendum, ꝙ hoc non eſt ex parte virtutis intrinſecæ, ſed ex parte inferiorum, quia aliter reſpicit nos: & quã tunc radĳ refranguntur in æſtate magis ad angulos rectos vel propinquos rectis, ergo magis calefacit, ſed in hyeme non: ſed alibi calefacit vbi radĳ refranguntur ad angulos rectos vel propinquos, vnde illa diuerſitas non eſt in Sole, ſed ex parte aſpectus ad inferiora: quia Sol ſe habet ſemper eodem modo.

Cur æſtus maiores ſunt in æſtate quam in hyeme.

H Ad tertium: cum dicitur, Illud quod generat &c. verum eſt ſi generat vt propinquum, quod eſt habens cõtrarium: ſi eſt vt remotum generans, non oportet. Et cum dicitur. cęlum &c. dicendũ, ꝙ cęlum non generat vt propinquum & immediatũ generans, quia præter cœlum inferius eſt aliquod generans propinquum. Vel aliter poteſt dici, ꝙ aliquid eſt contrariũ alteri dupliciter. Vno modo formaliter, vt ignis contrariatur aquæ ſm qualitates actiuas ſaltem. Alio modo virtute, modo. cœlum non oportet ad hoc ꝙ generet inferiora ꝙ habeat contrarium formaliter, ſed ſufficit virtute, vt ꝙ habeat virtutem faciendi contrarium, modo, ſi cœlum generat inferiora, quia mundus iſte eſt contiguus lationibus ſuperioribus, vt omnis virtus eius inde gubernetur &c. vnde ſubdit. extimãdum igitur virtutem ſuperlatorum eſſe principium vnde motus, vt dicitur Primo Metheororum.

Tex. c. 24. Quia autẽ non eſt circulationi contraria alia latio, ex multis vtiq; quis accipiet fidem.

QVAESTIO XVIII.

An Motus Circularis habeat contrarium.

Tex. c. 49. Tex. c. 16. COnſequenter quæritur circa iſtud capitulũ, ꝙ aũt nõ ſit cõtrarius circulariter &c. vtrũ motus circularis habeat cõtrariũ. Et arguitur ꝙ ſic, In quolibet genere eſt dare primã cõtrarietatẽ, vt patet primo Phy. & 10. Metaph. ſed motus localis eſt vnum genus dictum cõiter de motu circulari & recto. ergo I illo genere eſt cõtrarietas: & ideo vr̃ eſſe cõtrarietas inter motum rectũ & circularem &c. Itẽ ſecundo, & ſupponiſ ꝙ ex diuerſitate motus cęli à motibus inferiorũ arguaſ diuerſitas naturæ cœli à naturis inferiorũ. Ex hoc arguiſ. motus cœli eſt diuerſus à motu inferiorũ, vel numero, vel ſpecie: ſed nõ eſt diuerſus numero tm̃, quia tunc conuenirent in ſpecie. ergo ſpecie differunt, ſed diuerſitas ſm ſpẽm eſt contrarietas ſm ſpeciem, vt patet. 10. Metaph. & confirmatur: q̃a genus dr̃ per dr̃ias oppoſitas immediate, vt patet. 7. Meta. & 10. Metaph. & 2. Poſteriorũ. Et dicitur. vel priuatiue vel relatiue vel contradictorie vel contrarie. per ſufficiẽtem diuiſionẽ: ſed nõ dr̃ priuatiue, quia priuatio nõ cõſtituit ſpẽm, cum ſit nõ ens. Nec relatiue, quia oppoſita relatiue non diuerſificant ſpẽm in ſubſtantia, vt dicit Boetius in libro diuiſionũ. Similiter nec contradictorie: quia multominus conſtituit vnum ens, cum vnũ cõtradictoriorum ſit pure no ens. ergo relinquiſ ꝙ cõtrarie. Ex hoc ſic. diuerſitas ẽt ſm ſpeciem cõſtituit cõtrarietatẽ ex iam dictis, & patet. 10. Meta. ſed iſti motus differunt ſm ſpeciem, vt patet ex dictis.

Tex. c. 24.

Tex. c. 42. Tex. c. 24.

Tex. c. 24. Itẽ, motus ab occidente eſt cõtrarius motui ab oriente, & ecõuerſo. videntur enim cõtrarĳ motus quẽadmodum dextrum & ſiniſtrum, vt dicit Ariſt. in litera, & quia illæ ſunt diuerſitates loci, & ſi vnum corpus cęleſte mouetur iſtis motibus, tũc motus contrariatur motui, ſed omnes orbes, præter primum orbem, mouentur iſtis motibus, vt Aſtronomi dicunt per obſeruatiões certas, quia moueſ oppoſitis motibus Sol ab oriente in occidens, & ecõuerſo, & Ariſto. idem dicit 8. Phy. & 2. huius. Et confirmatur, illi motus ſunt contrarĳ, qui ſunt à contrarĳs terminis ad contrarios terminos. 5. Phy. ſed quælibet circulatio cœleſtis de die eſt ab oriente in occidens, & de nocte econuerſo. & illi termini ſunt contrarĳ, vt dictum eſt. Item, hoc patet auctoritate Commentatoris. 12. Metaph. in illo capitulo. Ioannes autem grammaticus &c. dicit, cœlum habet cõtrarium, quia poteſt quieſcere: ſed ſecus eſt de ſubſtantia æterna.

Tex. c. 62. Tex. c. 48. Tex. c. 49.

Item, quod dependet ab alio põt non eſſe, ſed cœlũ eſt huiuſmodi. ergo cœlũ põt nõ eſſe & quieſcere quantum eſt de ſe: & motor eius poteſt nõ mouere.

Tex. c. 24. OPPOSITVM vult Ariſt. in litera. & dicit, ꝙ motui circulari non eſt alius motus contrarius.

CONCLVSIO.

Motui circulari nullus eſt motus rectus contrarius, neque circularis aliquo modo: eſt autem aliquid ei contrarium cõmuniter & imperfecte.

Tribus modis accipiſ contrarietas.

NOtandum, quòd contrarietas tribus modis accipitur. vno modo extenſo nomine cõiter: vt ꝓ oppoſitiõe, quę eſt inter priuationem & habitũ. ſic accipiſ primo Phyſic. ſic duo principia fiunt contraria, vt forma & priuatio. Alio modo accipitur proprie & ſpecialiter, & illa eſt duplex. vna eſt perfecta, & illa eſt maxima diſtantia duarum formarum eiuſdem generis

in eodem

in eodem ſubiecto viciſſim exiſtẽtes & ſucceſſiue & mutuo ſe expellẽtes Quarto Meta. vt caliditas & frigiditas, ita ꝙ extrema agant & patiantur. Alia eſt contrarietas diminuta: & eſt quęcunq; diſtantia vel repugnantia duarum formarum eiuſdem generis, quæ poſſunt ſimul eſſe in eodem ſubiecto, ſiue ſint actiuæ, vel paſſiuæ. Tunc dicendum ꝙ motus circularis primo modo contrarietatis habet contrarium ſm partes, quia illud, quod nõ mouetur aliquo motu quo aptum natũ eſt moueri, illud habet contrarium, & priuatum eſt illo motu quando mouetur vel quando non mouetur, ſed cœlum heri nõ mouebatur hodierna reuolutione, ſed heſterna, & tñ aptum natum eſt moueri illo motu, aliter nõ moueretur illo motu hodie, ergo opponitur ei aliquid priuatiue ſm partem, vt huic circulationi ſingulari opponitur præcedens circulatio, & ita intellexit Commentator Duodecimo Metaphy. ꝙ cœlum poteſt quieſcere, non ꝙ à toto motu qeſcat, ſed ab hac circulatione reuolutione ſucceſſiua, quæ eſt alia à præcedente. Secundo eſt dicendum, ꝙ mot⁹ cœli etiam habet contrarium tertio modo accipiendo cõtrarium pro cõtrarietate diminuta & imperfecta, & hoc probant rationes prædictę, ꝙ genus dicitur per has oppoſitas differentias, & iſti motus conſtituuntur per differentias oppoſitas, vt moueri à medio, vel ad mediũ vel circulariter, & ita habent repugnantiam aliquam adinuicem. & videantur rationes poſitionis. Tunc dicendum eſt tertio, ꝙ non habet contrarium contrarietate perfecta quæ accipiebatur ſecundo modo. ratio huius, contraria contrarietate perfecta & completa ſunt actiua & corruptiua ſe, ſed iſti motus non corrumpunt ſe, ſed plua circularis motus cõſeruat motus inferiorum. Vnde iſte mũdus cõtiguus eſt lationibus ſuperioribus, vt tota virtus eius inde gubernetur, ſed quod gubernat aliud nõ corrumpit ipſum. Item poteſt probari rationibus aliter, ſi motus circularis haberet contrarium vel ſibi motus rectus eſſet contrarius, vel circularis, per ſufficientem, diuiſionem: ſed neuter, ideo &c. nõ rectus. nam duplex eſt rectus, à medio & ad mediũ. ſi ergo circulari motui contrariaretur rectus, tunc duo vni eſſent cõtraria. ſimiliter nec circularis, quia vel ſm totum vel ſm partes, per ſufficientem diuiſionem. non ſm partes, quia, ſi motus circularis haberet contrarium ſm partes, hoc non poteſt imaginari niſi tribus modis vel ꝙ partes motus circularis ſint ſup eundem ſemicirculum ab A. in B, et è conuerſo, vel inter diuerſas portiones inter duo puncta vel ſigna, vel ſm diuerſos ſemicirculos, ſed primo modo nõ poteſt eſſe, quia maxima diſtantia non menſuratur ſm circulum, ſed ſm lineam rectam, quia contrarietas eſt maxima diſtantia et ſuper rectam lineam eſt maxima diſtantia, & non ſuper circulum. Ex hoc arguitur. Illi motus non ſunt contrarij, qui ſunt ſuper magnitudinem, per quam non menſuratur maxima diſtantia, ſed maxima diſtantia non menſuratur ſuper circulum, quia maxima diſtantia eſt ſuper extrema diametri: etiam ſic infinita eſſent vni contraria, quia infiniti arcus poſſunt trahi inter duo puncta. ſimiliter ſecundo modo non habet contrarium, quia inter duo puncta infiniti circuli & portiones poſſunt trahi, & ſic & vni infinita eſſent contraria, & per conſequens vni motui infiniti eſſent contrarij. Similiter tertio dicendum ꝙ etiam non habet contrarium ſm diuerſos ſemicirculos: quorum vnus eſt ab A in B per. C & è conuerſo. alter à B in A. per C. quia idem motus eſt qui eſt ab eodem puncto in idem ſine interpoſitione, & iſti motus ſuper diuerſos ſemicirculos ſunt huiuſmodi. Tunc dicẽdum eſt ꝙ motui circulari ſm totum non eſt aliquid contrariũ, quia ſi hoc eſſet tũc eſſent fruſtra, vel ambo, vel alter: ſed De⁹ nihil facit fruſtra, ſimiliter natura, cum dirigatur à ſuperioribus intelligentijs, vt patet in iſto primo. conſequẽs probatur. ſi vni motui toti contrariatur alter, tunc per eadem puncta, per quæ eſt alter, erit & alter: aut ergo motores ęque fortes ſunt, vel vnus eſt fortior. ſi ęque fortes,

Tex. c. 12.

A tunc neuter motus compleretur, ſicut ſi duo homines è contra duos lapides proijcerent æque fortes tãgentes ambo impedirentur. ſimiliter ſi vnus motus eſt fortior, tunc impediret alium, ita ꝙ nunquam inciperet motus, & tũc natura feciſſet fruſtra mobile. ſ. cum habitudine ad motum, qui nunquam exiret in actum, & dicit Commentator, ſi ita eſſet, ꝙ totus communicaretur alteri toti, tunc vnus impediret reliquum, quia ſuper idem cẽtrum & ſuper eoſdem polos fierent. Sed ſi non ſuper idem centrum & ſuper eoſdem polos, tunc diuerſi motus poſſunt eſſe ſimul vt planetarum. & dicit, ꝙ Deus induxit eum ad iſtã expoſitionem, & dicit Commẽ. vlterius ꝙ motus dupliciter conſideratur. Vno modo abſtrahendo à naturalib⁹ corporibus, & ſic non repugnat, quia poſſum imaginari ſic motus ab oriente in occidens & è conuerſo ſuper idẽ centrum & eoſdem polos, ſed ſecundo modo poteſt conſiderari in corpore naturali, & ſic non poſſunt eſſe ſimul iſti motus. vnde Ariſto. negat contrarietatem in motib⁹ cœli, quia ex dictis non habet vidiſſe de contrarietate diminuta, ꝙ ſic ſunt contraria, ſed loquitur de contrarietate perfecta & concludit ex hoc cœlum non habere cõtrarium, nec generabile nec corruptibile. Tex. c. 12.

B

PEr hoc ad rationes. In vnoquoq; genere &c. dicit frater Thomas, ꝙ verum eſt contrarietas differentiarũ & non ſpecierum. vnde rationale & irrationale ſunt contraria, ſed homo & aſinus nõ. ſed hoc non valet, quia differentiæ ſunt formaliter principia conſtitutiua ſpeciei et principia formaliter contraria, & quæ conſtituuntur ab eis ſunt contraria. Sed poſſes dicere, ꝙ ſpecies nõ ſunt primo contraria, quia includunt materiam, quæ non habet contrarium, ſed differentia includit materiam. Non valet, quia differentia dicit totum aggregatum ex materia & forma, vt dicunt: nec poteſt vnum habere contrarium & aliud non, propter intellectionem vtranq;, quoniam intellectus hoc non poteſt facere. Vnde aliter dicendum, ꝙ eſt verum, ſi eſt vnum genus vniuocum. Et cum dicitur. motus localis &c. dicendum ꝙ non eſt gen⁹ vniuocum de Porphyrio, ſed eſt genus anologum, quia dicitur motus localis de his ſm diuerſas rationes, & ordine prioris & poſterioris. modo, quãdo dicitur, ꝙ in quolibet genere &c. ĩtelligitur de genere vniuoco, ſed in alijs non. vt ens eſt analogum ad. 10. prędicamenta, & tamen non eſt in ipſo prima contrarietas. Aliter dicitur & cõceditur maior. Et cum dicitur. motus &c. verum eſt: & ideo in eo eſt cõtrarietas, cuius diminutio prouenit ex carentia actionis & paſſionis, vt dictum eſt. Ad ſecũdũ, cum dicitur. motus cœli &c. dicendum ꝙ non ſolum differunt numero vel ſpecie, quæ ſunt vnius generis vniuoci, vt Porphyrius accipit genus, ſed differũt ſpecie, i. per ſe, quia quęcunq; differunt ſpecie differunt per ſe, & non è conuerſo, quia. 10. prædicamenta differunt per ſe & nõ ſpecie, quia non ſunt ſpecies tñ ens diuiditur in ea immediate. vnde motus iſti differunt per ſe non vt ſpecies euiſdem generis vniuoci. Vel aliter dicendum ꝙ differũt ſm ſpeciem, & per conſequens contrarietate diminuta. Rñſiones.

C

D

Ad confirmationem. diuerſitas &c. dicendum ꝙ verũ eſt. & ideo volo ꝙ differant ſpecie, non quæ ſint vnius generis vniuoci. Sed dices ſpecies refertur ad genus. dicẽdum ꝙ verum eſt quod ſpecies de qua genus prędicatur in eo ꝙ quid, ſed de qua genus non prædicatur in qd, nõ refertur ad genus vniuocum. Ad tertium motus ab occidente &c. dicendum ꝙ verum eſt. ſi ſunt ſuper idem cẽtrum & ſuper eoſdem polos, ſed ſi ſuper diuerſos polos, non oportet, & hoc etiam vult Ariſt. ꝙ ſint ſuper diuerſos polos, non ſicut voluit Alpetragius qui voluit deſtruere aſtrologiam Pto. Vnde non ſunt ſuper eoſdẽ polos, quia polus zodiaci diſtat à polo mundi. 23. gradib⁹.

Ad confirmationem. illius motus &c. verum eſt ſi accipitur: vt contrarij termini, ſ. oriens & occidẽs, quia non diſtant ſm diſtantiam maximam, & contrarietas eſt maxima diſtantia, ſed inter oriens & occidens in circulo nõ

eſt

eſt maxima diſtantia, quia infiniti circuli poſſunt eē, ſed noo diſtant niſi ſm extrema diametri, & ſic noo habent contrarietatem. Ad dictum Commentatoris dicendū ꝙ intelligit ꝙ cœlum poteſt quieſcere large ſm partes accepta quiete vt pro oppoſitione inter priuationem & habitum non contrarietate perfecta: vt dictum eſt in poſitione. Ex hoc Ariſto. voluit concludere cœlum non habere contrarium nec eſſe generabile, nec corruptibile, vt ſatis patet.

Text, c. 31. Sed quoniam manifeſtum de his, & de reliquis intendendum eſt. Et primo, vtrum & corpus infinitum quemadmodum plurimi Antiquorum philoſophorum putauerunt: aut hoc vnum eſt aliquod impoſſibilium.

QVAESTIO XIX.

An Infinitum ſi eſſet haberet rationem principij.

Conſequenter quæritur circa capitulū de infinitate ipſius vniuerſi, vtrum infinitum ſi eſſet, haberet rationem principij, & vt abbreuietur, qō eſt intelligenda de infinito ſm magnitudinem, quia de infinito vigoris & durationis non arguitur ad præſens. & arguitur ꝙ nō habeat rationem principij: illud, extra quod nihil eſt, nō habet rationem principij: quia principium eſt extra principiata, quia principium eſt cuiuſdam aut quorundam primo Phyſic. ſed infinitum, ſi eſſet, nihil eſſet extra ipſum: quia infinitum totum occupat. (Tex. c. 28.)

Tex. c. 31. OPPOSITVM Ariſto. in litera. ꝙ infinitum ſi eſſet ꝙ haberet rationem principij, quia dicit infinitum ſi eēt haberet principij virtutem, & maxime virtutem quāti. Ex hoc ſic. quod habet virtutem principij eſt principiū: ſed infinitum ſi eſſet haberet virtutem principij &c.

CONCLVSIO

Infinitum ut quantitatem terminis carentem, ſeu priuationem dicit, principij rationem nō haberet, ſi eſſet, quatenus uero ſubiectam quantitati ſubſtantiam dicit, ſi quidem eſſet, principij rationem haberet.

Notandum, ꝙ infinitum ſm magnitudinem tripliciter conſideratur. vno modo ſm magnitudinem carentem terminis, alio modo cōſideratur ſm infinitatem, quæ dicit priuationem magnitudinis terminorum, qua formaliter infinitum eſt infinitum, tertio modo conſideratur quo ad ſubſtantiam ſubiectam magnitudini infiniti. modo primo modo infinitum non habet rationem principij, quia nullum accidens ſolum habet rationem principij, quia accidens dependet à ſubſtātia, quia ſubſtantia eſt cauſa accidentium in ea, vt patet ſeptimo Meta. & accidentia non ſunt entia niſi quia entis, ſed infinitum primo modo eſt accidens, quia magnitudo eſt quantitas, quæ eſt accidens, vt patet in Prædicamentis. Similiter infinitum ſecundo mō non habet rōnē principij: quia nulla priuatio ſimpliciter eſt principium: quia nullum non ens eſt principium, ſed priuatio eſt non ens. quia eſt in ſubiecto apto nato ad habendum habitū, ſed infinitum eſt priuatio terminorum magnitudinis & finitatis, & hic non eſt immediate. Tertio dicendum, ꝙ, ſi infinitum conſideratur tertio modo, ſic ſi eſſet, haberet rationem principij: cuius ratio eſt. ſubſtantia ſubiecta infinitę magnitudinis vel eſſet principium, vel principiatum per ſufficientem diuiſionem. ſi talis ſubſtantia non eſt principiata & cauſata, quia ſi huiuſmodi ſubſtātiā infinitæ magnitudinis ſubiecta eſſet cauſata, vel hæc eſſet à principio intrinſeco, vel extrinſeco, per ſufficientem diuiſionem principij, vt patet Quinto Metaphyſi. ſed præcipue per Cōmentatorem, ſed ſi talis ſubſtantia eſſet, nō eſſet à principio intrinſeco, quia illa eſt materia vel forma, vt patet ſeptimo Phyſico. & quinto Meta. ſed talis ſubſtantia non habet formam, quia forma terminat materiam, & ita eſſet finita & infinita: quod eſt cōtradictio. Similiter non poteſt eſſe materia, quia materia non eſt ſine forma, quia idē rediret quod prius. Similiter iſta ſubſtantia non habet principium extrinſecum, vt agēs, quia vel eſſet vt ab agente de nouo, vel ab æterno, non de nouo, quia quicquid de nouo fit eſt magnitudinis finitę, & in principio habet quantitatē diminutam. nec eſt ab ęterno, quia ſubſtantia ſimplex & æterna non dependet ab agente ſm Ariſt. ſed iſta ſubſtantia ſi eſſet, eſſet ſimplex: quia non haberet materiam neq; formam, nec dependet à fine, quia finis ſubſtantiæ eſt mouens, ſed iſta ſubſtātia ſi eſſet ipſa eſſet immobilis, quia non haberet locū in quo moueretur, quia totū occupat. ergo relinquitur, ꝙ ſit principium. & hoc ſenſit Ariſto. ꝙ infinitum haberet principij virtutem, & maxime virtutē quanti, & hoc vult, nō quod abſtracte ſit principium, ſed ſi eſſet infinitum. &

F hoc etiam videntur dicere omnes antiqui, qui dixerunt infinitum attribuerunt ei rationem principij, et oīa continere, & eſſe quid diuinum, vt patet tertio phyſicorum.

Concluſio iſta eſt falſa & ſua ꝓbatio ac Diſcurſus, tres errores includit: nam motus cœli motus q eſt accidēs cā eſt oium inferiorū. Silr priuatio cōputatur inter naturalia principia neq etiā verum ē ſi eēt ſubſtātia, ꝙ eſſet principium, quia ageret i nō tpe, neque principia ſtū, quia eſſet finitū. ſic igit dicitur rectius ꝙ ſi infinitū eēt ſubſtantia nec hēt principij, vel principiat rōnem & loquitur Philoſophus ſecundū antiquorū ſniam.

Rñſiones. AD rationem illud extra quod &c, dicendum ꝙ verū eſt quod nihil habet extra ſe vt eſſentialiter nec accidentaliter ſm ſubiectum & locum. Et cum dicitur, infinitum &c. dicendum ꝙ licet infinitum ſic nihil habeat extra ſe ſecundum ſubiectum, tamen eſſentialiter vt quantitates quorum eſſet principium & cauſa, vt iā viſum eſt in poſitione, ideo non valet.

QVAESTIO XX.

An Corpus Circulare ſeu ſphæricum, ſi infinitum eſſet, haberet centrum.

Conſequenter quæritur, Vtrum, ſi corpus ſphæricum eſſet infinitum, haberet centrum. arguitꝰ ꝙ non. quia, ſi infinitum eſſet ſphæricum, tunc non haberet circunferentiam vltimam, quia in-

G finitum non habet vltimum, quia aliter eſſet finitū & infinitum, ſed circunferentia eſt vltimum. ſed quod non habet circunferentiam non habet cētrum, quia centrū eſt à quo oēs lineę ductę ad circunferentiam ſunt æquales.

Te. cō. 31. OPPOSITVM vult Ariſt. quia, ſi ſphæra eſſet infinita, tunc duæ lineę ducerentur à cētro in infinitum, & hoc non eſſet niſi haberet centrum.

CONCLVSIO.

Corpus ſphæricum eò q. ſphæricum eſt, centrum habet, quo infinitum non habet centrum.

Dicendum, ꝙ corpus ſphæricum dupliciter conſideratur. vno modo inquantum ſphęricum, & ſic habet cētrum: et ideo dictum eſt, quia ſphęra eſt, quæ habet punctum, à cuius medio omnes lineæ ductæ ſunt æquales, ſed hoc punctum eſt centrum, vt patet ex Geometria. ſecundo modo conſideratur inquantum infi-

H nitum, ſic non habet centrum, quia ſi centrum haberet, tunc eſſet vltimum & extremum, quia medium dicitur in comparatione ad extremum, ſed centrum eſt mediū, vt dicit Commenta. ſed vltimum repugnat infinito.

Solutio iſta in ſe vera eſt, ſed non ad propoſitū, quęritur enim ſi corpꝰ ſphęricum eſſet infinitum haberet cētrum.

Sciendum, quòd aliqui dicunt, ſi aliquis concedit ſphęricum infinitum, tunc concedit contradictoria, quia habet centrum & non habet, inquantum ſphæricum habet, ſed inquantum infinitum non habet centrum. Illud non valet, quia contradictoria eſt ſecundum idem, vt patet in Elencho, & Quarto Metaphyſi. ſed illud eſt reſpectu diuerſorum, vt patet. vnde, ſi fuiſſet contradictoria magnum inconueniens aliter expreſſiſſet, & cito euaſiſſet, ſed hoc non fecit, ſed aliter improbauit hoc. (Te. cō. 22. & 9.)

Rñſiones. AD argumenta patet primum concludit ꝙ non haberet centrum inquantum infinitum, ſed ſecundum quod haberet centrum inquantum ſphæricum, vt prius dictum fuit &c.

Quęſtio

QVÆSTIO XXI.

An Impoſſibile factum eſſe ſit impoſſibile fieri.

COnſequenter quæratur circa illud capitulũ quod autem non eſt corpus, Vtrum id, q̃d impoſſibile eſt factum eſſe, impoſſibile ſit fieri, & arguitur ꝙ non. quando aliqua ſe habent ſicut prius & poſterius, ſi poſterius eſt impoſſibile, non oportet ꝙ prius ſit impoſſibile, ſicut animal & homo habent ſe ꝙ vnũ eſt poſt, vt homo, cui impoſſibile eſt ad eſſe hominem, vt aſino: quia huic etiã, animal, quia prædicatum eſſe & etiam de neceſſitate ineſt aſino, ſed factum eſſe & fieri ſunt huiuſmodi, quia factum eſſe eſt poſterius fieri, quia fieri præcedit factum ſi
Text. c. 1. Text. c. 2. cut motus terminum. Item, continuum poteſt eſſe diuiſibile in infinitum, & tñ nunquam eſt diuiſum in infinitum etc. maior patet quinto Phyſico. & primo Cœ. quia
Tex. c. 56. & 57. eſt diuiſibile in ſemper diuiſibilia. minor patet. continuũ actu non eſt diuiſum in infinitum, quia tũc infinita eſſent in actu, quod eſt contra Ariſt. tertio Phyſi. ergo, factum eſſe poteſt eſſe impoſſibile & fieri poſſibile & diuidi eſt fieri diuiſum eſſe, quia tunc ceſſaret à motu, quia quãdo aliquid eſt motum ad terminũ ad quem, tunc ceſſat motus. ergo non oportet ſi factum eſſe ſit impoſſibile, quod fieri ſit. Item, poſſibile eſt aliquem moueri ꝙ ſit intellectus, ſicut patet de illis, qui volebant turrim conſtruere, vt aſcenderent in cœlum, quia cœlum conſtruxit, vt cœlum aſcendere poſſet, & Ariſtot. recitat in lib. ſuo de mundo in quadam epiſtola, quam ſcribit ad Alexãdrũ, ꝙ aliqui putauerunt ſe adipiſci locum cœleſtem & proficiſci. ſed hoc eſt quod aliquis ſit in cœlo & tangat ſuperꝰ ſm naturam. Item poſſibile eſt aliquẽ moueri ad habẽdum omnes ſcientias, ſed nullus homo inuenitur qui habeat omnes ſcientias, et impoſſibile eſt. ergo factum eſſe
Tex. c. 58. impoſſibile, & fieri poteſt eſſe poſſibile.

OPPOSITVM vult Ariſt. in litera vbi dicit impoſſibile factum, & poſſibile eſt fieri ſm ſubſtantiã & vbi & q̃ritatẽ, vt patet, & hoc idẽ vult Cõ. & alij expoſitores. C

CONCLVSIO

Quod impoſſibile eſt factum eſſe, impoſſibile eſt fieri.

Tex. cõ. 1. Tex. c. 22. NOtandum vt patet ſecundo Phyſic. & ſeptimo Meta. aliqua fiunt à diuerſis principijs, vt à natura, aliqua ab arte, & ſimiliter aliqua ab imaginatione, & hoc dupliciter: vel recta & ordinata, vel inordinata & erronea. modo, quod impoſſibile eſt factum eſſe, impoſſibile eſt fieri ſm naturam. ſimiliter ſm artem et ſm imaginationem ordinatam. & quarto ſi eſt imaginatio inordinata aliquid poteſt fieri, quod impoſſibile eſt factum eſſe. Ratio primi. Cum aliqua ſic ſe habent vt finis, & vt ordinata in finẽ, ſi finis eſt impoſſibilis, & ordinata in finem & è conuerſo. quia ſi ordinata in finẽ eſſent poſſibilia & finis impoſſibilis, tũc eſſet fruſtra, quia fruſtra eſt quod ordinatur in finem, in quem non poteſt
Tex. c. 62. ſecundo phyſi. & ſi ordinata in finem poſſibilia ſunt, & finis, ſed iſta ſunt huiuſmodi, quia factum eſſe habet ſe vt D finis, & ſi ordinatur in factum eſſe, quia ſi eſt minus perfectum eſt bonum factum eſſe eſt magis bonũ. modo, in naturalibus & artificialibus minus bona ſunt gratia me
Te. cõ. 31. & 54. lioris boni ſeptimo Poli. ſimiliter quies in termino à quo eſt conſummatio & perfectio motus, vt calidũ eſſe calefactionis, vt patet quinto Phyſi. ergo, ſi factum eſſe eſt impoſſibile, & fieri eſt ĩpoſſibile, & è cõuerſo, & ſi vnũ eſt poſſibile, & aliud. modo, Ariſt. non probauit niſi per cõtradictionem, quia hoc accipit pro principio, ad quod declarandum ſufficit modicula declaratio, vt inductio. Præterea, Quando duo eſſentialiter ſunt vnum, ſi vnum
Tex. c. 4. Tex. cõ. 5. Tex. c. 22. & 79. eſt impoſſibile & reliquum, ſed fieri & factum eſſe ſunt vnum eſſentialiter, quia motus eſt idem eſſentialiter cauſa termini ad quem, vt patet tertio Phyſico. & quinto.

Ratio ſecundi patet, quia ars imitatur naturam in-
A quantum poteſt & ſequitur opus eius, vt patet ſecundo Phyſi. & quarto Metheorõ. ſed iam declaratum eſt de natura huius, quia, ſi factum eſſe eſt impoſſibile fieri, ergo etiam in arte. hoc ſimiliter patet in imaginatione recta, quia ſi impoſſibile eſt fieri & impoſſibile eſt factum eſſe, ſi non, da oppoſitum, impoſſibile eſt factum eſſe, tũc id impoſſibile nunquam perficitur, & vilis eſt intellectꝰ qui incipit quod non poteſt perficere, vt dicit Commen. primo Phyſi. &c. Si autem eſt erronea imaginatio, tunc Comẽ. 39. non oportet, quia talis imaginatio poteſt incipere, quod non põt perficere, ſicut illi qui putãt ſe proficiſci ad locũ cœleſtem. Notandum in expediendo breuiter in tota ſpecie. ſi impoſſibile eſt factum eſſe & fieri, quia in indiuiduo non oportet, quia poteſt eſſe quòd factum eſſe nõ poteſt perfici, tamen fieri eſt poſſibile, et quando dicitur, nihil eſt ocioſum in natura. verum eſt in ſpecie, non tamen oportet in indiuiduo.

AD rationes, quando aliqua ſe habent ſicut &c. ratio Rñſiones. B tentatiua eſt. poteſt maior negari, quia homo & riſibile ſunt prius & poſterius ſm naturam, & cum dicitur quicquid impoſſibile eſt riſibili, quod eſt poſterius, impoſſibile eſt homini, non eſt verum. Vel aliter dicendum ad maiorem per interemptionem. Et cum probatur per alias. dicendum ꝙ ſi alicui impoſſibile eſt homo ſm naturam totam & impoſſibile eſt alias ſimiliter, vt cœlo. Et cum dicitur de aſino. dicẽdum ꝙ hoc totum eſt ex parte formę & nõ ex pte materię. quare &c. Ad ſcd'm cum dicitẽ, continuum poteſt eſſe diuiſibile &c. dicendũ, ꝙ ſicut diuiſibile eſt, ita & diuiſum: quia eſt in potẽtia ad diuiſum eſſe, cui eſt permixta potentia. ſed nõ eſt diuiſibile, ꝙ ſit in potentia ad actum perfectũ: modo continuum eſt diuiſum primo modo, ſecũdo non. vt patet tertio phy Tex. c. 57. ſicorum. Ad tertiũ. cum dicitur. poſſibile eſt cœlũ moueri &c. verũ eſt. impoſſibile eſt cœlum eſſe motũ quo ad totum motum: ſed quo ad priores circulationes bene eſt motũ: quia adueniente vna ceſſabit alia. Ad quartum poſſibile eſt aliquam &c. dico ꝙ talis imaginatio C eſt inordinata. Vel dicendum aliter ꝙ tale nõ eſt poſſibile ſm naturam mouentis & motus, ſed ſecundum exiſtimationem & opinionem mouentis tantum: ſed ex natura motus & ſtatus non eſt ꝙ ordinatur niſi ſit poſſibile compleri. Vel aliter poteſt dici, ꝙ poſſibile eſt aliquẽ hominem habere omnes ſcientias & aliquis habuit. vt Ariſto. ſecundum ꝙ de eo dicitur, ſed pauci inueniuntur tales. ideo non valet.

Infinitum autẽ principij habet virtutem, & Text. c. 12. quanti maximam. Itaq; nihil inconueniẽs, neq; irrationabile mirabilem eſſe differẽtiã, ex eo ꝙ ſumitur ꝙ eſt aliquod corpus infinitũ, propter quod de ipſo dicendũ à principio reſumẽtibus.

QVAESTIO XXII.

An ſit Aliquod corpus infinitum ſimpliciter.

D COnſequenter quęritur. Vtrum poſſibile ſit corpus eſſe infinitũ ſimpliciter. Et arguitur ꝙ ſic: quia quantacunq; magnitudine data poſſibile eſt accipere maiorẽ. vt dicit Commen. tertio Phyſico. quia iſta propoſitio eſt Comẽ. 75. & 71. vera. ſed hoc non poſſet eſſe ſi omne corpus eſſet finitũ: quia infinito non eſt dare maius ſemper. ergo corpus ſimpliciter eſt infinitum.

OPPOSITVM vult Ariſto. in litera. qui demonſtrat multipl'r impoſſibile eſſe corpus infinitę magnitudinis.

CONCLVSIO.

Corpus aliquod eſſe Infinitæ magnitudinis ſimpliciter eſt impoſſibile.

DIcendum ad quæſtionem, ꝙ impoſſibile eſt eſſe corpus infinitæ magnitudinis ſimpliciter. i. extẽſum ſine terminis, quia ſi hoc eſſet, tunc eſſet mobile

Te,cõ,12. &.48. Tex.cõ.5. Text.c.31. bile motũ recto vel circulari, nam ſexto Phyſicorũ, patet ꝙ omne corpus eſt mobile, & omnis motus eſt rectꝰ vel circularis, vt patet primo huius. ſed corpus infinitũ non poteſt moueri aliquo modo. non circulariter, & hoc probat ratione Ariſto. in litera: quia ſi eſſet corpus motum circulariter infinitum, tunc infinita eſſet diſtantia inter duas lineas exeuntes à centro, quia quanto magis lineæ elongantur à centro plus diſtant, & quia in infinitũ elongantur: ergo infinita eſt diſtantia, & ſi infinita eſt diſtantia linearum, non poteſt pertranſiri à mobili, qa vna linea nunquam veniet ad ſitum alterius, ſi mobiles ſunt. ergo non poteſt moueri perficiendo motum ab vno pũcto ad aliud, ſed hoc eſt falſum, quia videmus oppoſitũ.

Nec etiam mouetur motu recto, quia ſi moueretũ motu recto vel hoc eſſet à medio, vel ad medium, & ſi corpꝰ eſſet infinitum, tunc grauitas & leuitas eſſet infinita, ſed
Tex.c.45. hoc eſt impoſſibile, quod probat Ariſto. in litera, quia ſi aliquod corpus habet grauitatem infinitam, ſequeretur ꝙ moueretur & non moueretur, quæ ſunt contradictoria. falſitas conſequentis probatur: quia ſi grauitas eſſet infinita, nõ poſſet corpus moueri, quia vel moueretur in tempore, vel in inſtanti: ſed non poteſt moueri in non tẽpore, quia hoc eſt contra naturam motus & præcipue localis, qui eſt continuus, & huius prius & poſterius durationis non poteſt moueri in tempore determinato, quia cuiuſlibet tẽporis eſt proportio ad aliud tempus, ſicut cuiuslibet finiti eſt proportio ad aliud finitum. ſi ergo moueret infinita grauitas, & illud tempus in quo mouet grauitas infinita habet proportionẽ ad aliud tempus in quo mouetur velocius vel tardius, non eſt niſi ſm proportionem virtutis ad virtutem, ſed grauitas infinita nõ habet proportionem ad grauitatem finitam, quia finiti ad infinitum nulla eſt proportio. Similiter oportet ꝙ moueatur id cuius eſt grauitas infinita, quia grauitas eſt principiũ motus. ergo ſimul mouetur corpus & non mouetur, qđ eſt impoſſibile. ergo id ex quo ſequitur, ſed hoc eſt, quia ponitur grauitas infinita. Eodem modo eſt de leuitate infinita. conſequentia patet, quia poſtquam corpus graue eſt infinitum, oportet ꝙ grauitas ſit infinita, quia in maiori magnitudine eſt maior virtus. ergo ĩ infinita magnitudine eſt infinita virtus. Similiter mixtum non poteſt eſſe infinitum, quia quantitas mixti non eſt niſi ſm quantitatem ſimplicium. Sed eſt dubiũ contra primam rationem, quia accipit falſum, ſ. ꝙ diſtantia duarum linearum, quæ procedunt à centro, ſit infinita: quia, ſi hoc eẽt, tunc pars eſſet æqualis toti, quod eſt contra dignitatem, quia omne totum eſt maius ſua parte. conſequẽtia patet, quia diſtantia duarum linearum à centro eſt pars reſpectu diſtantiæ trium linearum, & ſi diſtantia inter duas lineas eſt infinita, & illa eſt pars alterius diſtantiæ, vt triũ linearum. ergo eſt pars æqualis toti, quia nihil eſt maius dare infinito, & pars infinita eſt ſicut totum. ergo ſupponit falſum. Dicendum, ſi eſſet corpus infinitum ſphæricum, oporteret ꝙ diſtantia duarum linearum ſimpliciter eſſet infinita, quia quanto lineę plus à cẽtro elongantur, tanto maior eſt ibi diſtantia, quia in infinitum elongant. ideo eſt infinita diſtantia & diſtantia eſt infinita, ſi lineæ ſunt infinitæ, quia diſtantia eſt idem cum terminis linearum, & lineæ illæ ſunt infinitæ. Ad formam rationis, cum dicitur. ſi hoc eſſet &c. dicendum, ꝙ impoſſibile ſequitur, ꝙ ponitur impoſſibile, ſ. ꝙ ſphęricum ſit infinitũ: quia implicat illud impoſſibile, ꝙ inter duas lineas diſtãtia ſit infinita. & ſic æqualis diſtãtia trium linearum quæ habẽt ſe vt totum, & ſicut pars eſt æqualis toti, quia vno impoſſibili dato multa ſequuntur. Secundo dubiũ eſt contra ſecundam rationem, ſ. ꝙ grauitas ſit infinita, quia per iſtam rationem probatur ꝙ Deus non ſit infiniti vigoris, quia, ſi Deus eſſet infiniti vigoris intẽſiue, tũc corpus cœleſte moueretur & non moueretur, quia ſi mouet vel in tempore, vel in non tempore: ſed non poteſt moueri in non tempore, qm̃ hoc eſt contra naturam motus, &

E non eſt intelligibile. Si dicas ꝙ mouetur in tempore. hoc non videtur, quia aliqua virtus finita moueret in maiori tempore, & tunc eſſet proportio temporis ad tempus in quo finita virtus moueret & infinita, & hoc non poteſt eſſe, quia proportio temporis ad tempus, & motus in velocitate ad motum non eſt niſi ſm proportionem virtutis ad virtutem, ſed infiniti ad infinitum non eſt proportio. ergo non mouetur corpus, & ſimiliter mouetur, quia virtus eſt principium motus &c. dicendum, ꝙ ſm intentionem Ariſto. iſta ratio concludit de motione vigoris infiniti ſicut de grauitate. vnde Ariſt. non concedit motorem primum eſſe vigoris infiniti intenſe, ſed infinitę durationis, & in hoc excludit alios motores in hoc ꝙ eſt cã perpetuitatis & durationis infinitæ. Tamen ſm fidem et veritatem & reuerenter aſſentiendo ſanctis ſacrę fidei doctoribus, dicamus ꝙ primus motor ſimpliciter ſit infiniti vigoris intenſiue, & illud eſt verum, quia ex nihilo omnia producit, ꝙ arguit infinitatem vigoris. Ad rationem, quæ eſt contra illud. dicendum ꝙ mouet in inſtanti
F temporis quantum eſt ex parte ſui, ſed ſi mouet in tempore, hoc non eſt ex parte ſui, ſed ex parte mobilis, quod non poteſt recipere motum in inſtãti, ſed bene poſſet mouere ſic. Sed dices. omni virtuti actiuæ correſpondet virtus paſſiua. dicendum ꝙ non oportet ꝙ vniuerſali virtuti correſpondeat paſſiua virtus, ſed ſufficit ꝙ particularibus, vt aliĵs virtutibus à prima &c.

AD rationem primam, quacunq; &c. dicẽdum ꝙ magnitudini non repugnat in quãtum magnitudo, ſed repugnat ex parte alterius, vt ſubſtantiæ cœleſti ſubiectę magnitudini, quæ determinat ſibi talem magnitudinem determinatam ad motum. vnde Commen. dicit, ꝙ ꝓpoſitio geometrica, quæ dicit, ꝙ omni linea data eſt accipere maiorem, eſt vera, quia lineæ non repugnat primo & ꝑncipaliter inquantum linea, ſed propoſitio eſt falſa naturaliter, quia naturalis conſiderat lineam determinatam ad maximum & ad minimum. vnde intellectus eſt falſus dicens, ꝙ quacunq; linea data & in quacunq; natura eſt ac-
G cipere maiorem, ſic falſum eſt. ex quo patet, ꝙ ꝓpoſitio de eiſdem terminis poteſt eſſe vera & falſa diuerſimode conſiderata. ideo &c. Rñſiones. Comẽ.71.

Conſiderandum autem iterum quid horũ dicitur bene, & quid non bene. Alteram quidẽ igitur eſſe rõnem eam quę ſine materia, & eam quæ in materia formę bene quidem dicitur, & ſit hoc verum, ſed nihilominus, neq; vna neceſſitas ꝓp hoc plures eſſe mundos, neq; contingit factos eſſe plures: ſiquidem iſte ex tota eſt materia, quemadmodum eſt. Tex.c.88.

QVAESTIO XXIII.

An Cœlum ſit Compoſitum ex Materia & Forma.

H COnſequenter poteſt quæri, Vtrum cœlum ſit compoſitum ex materia et forma. Arguitur ꝙ ſic. in omni eo quod mouetur neceſſe eſt intelligere materiam, ſecũdo Metaphy. ſed cœlũ mouetur, vt patet pri̊o huius. iđ &c. Text.c.16. &.12.

OPPOSITVM arguitur auctoritate Ariſto. in primo huius, qui vult, ꝙ cœlum nõ habet ſubiectũ ex quo fiat, & hoc idem vult Commentator. Te.cõ.8. Comẽ.20.

CONCLVSIO

Si qua in cœlo eſt materia, ea non eſt in potentia ad aliquã formam, ſed eſt materia quæ eſt in potentia ad locum

SCiendum ꝙ de iſta quæſtione duæ ſunt opiniones expoſitorum latinorũ. Vna eſt opinio fratris Thomę. vult enim ꝙ cœlum ſit compoſitum ex materia & forma, & hoc probat. Omne quod eſt ens actu, vel eſt actus, vel eſt habens actus, ſed cœlum eſt ens actu, quia mouetur motu locali, & illo motu nihil mouetur niſi ens actu. Opinio.1. Thomæ.

actu. aut ergo eſt actus vel habens actū. ſed non eſt actus per ſe ſubſiſtens: qa tunc eſſet intelligentia, & intelligens & intellectum. ergo eſt habens actum, & per cōſequens habens materiam. Tunc addit ille, ꝙ quis cœlum habeat materiam ſubiectam formæ, nō tamen eſt eiuſdem rationis cum materia inferiorum: quia materia inferiorū eſt ſubiecta priuationi, & habet priuationem annexam: ſed materia cœli non habet priuationem annexam, quia priuatio eſt abſentia formæ in ſubiecto apto nato. ſed materia cœli nō eſt apta ad aliam. quia forma cœli replet & ſatiat totalem potentiam materię, & nō permittit appetitum ad aliam formam. vnde habet virtutem vniuerſalem forma cœli reſpectu omnium inferiorum. ergo replet totam. vnde materia cœli & materia inferiorū differunt ſecūdum habitudines ad formas: quia materia cœli habet habitudinem ad formam totalem: ſed materia inferiorum habet habitudinem ad formam particularem.

Ex hoc arguit̄ ſic. illę materię nō ſunt eiuſdē naturę, et rōnis, quarum vna habet habitudinē ad formā totalē, & alia ad formā particularē: qa vna perficitur forma totali, & forma eius replet totam potentiam eius: ſed alia perficitur forma particulari, & forma eius non replet totalem potentiam. ſed materia cœli & materia inferiorū ſe habent huiuſmodi. & hoc patet ex dictis. Quòd autem forma cœli ſit vniuerſalis virtutis patet, quia formę omnium ſunt in terminis, vt patet ſecundo de Generatione. vnde materiæ non differunt per cōpoſitionem, ita ꝙ materia habeat compoſitionem in natura eius per diuerſas habitudines, vt dictum eſt.

Improbō.

Sed iſta opinio non valet: quia, ſi cœlum haberet materiam, quæ eſt in potentia de ſe, ſequeretur, ꝙ cœlum ſit generabile & corruptibile ſecundum naturam: ſed hoc eſt falſum, vt iſti dicunt: quia nō corrumpitur ſm naturam, licet à virtute ſuperiori, vt à Deo, qui pōt cœlū annihilare. cōſequentia patet: quia quod habet materiam, quæ eſt in potentia ad eſſe & ad non eſſe, eſt generabile & corruptibile. Et confirmatur: materia prima eſt primum ſubiectū, ex quo aliquid fit primo cum inſit & in quod ſi reſoluitur vltimum abibit. ergo omne quod habet materiam eſt factū: quia materia eſt ex qua fit primo &c. Vel ſm actum vel ſm aptitudinem. Sed dices ꝙ iſta materia non eſt eiuſdem rationis cū materia inferiorum. Tunc quęro aut iſta materia eſt primū ſubiectū, aut non: ſi non eſt primum ſubiectum, tunc non eſt materia prima. ſed ſi eſt ſubiectū primum, tūc ipſa eſt ex qua fit aliquid primo cum inſit. &c.

Opinio Egidii. Cœlo ineſt materia ꝙ inferioribꝰ ineſt, nō tñ priuationē aliquā habens.

Alia eſt opinio fratris Egidij qui dicit, ꝙ cœlū habet materiam, quæ eſt in potentia ad eſſe ſubſtantiale, & iſta materia eſt eiuſdem rationis cum materia inferiorum inquantum eſt de ſe: & in hoc differt a priori opinione. & hoc probat ex tribus. primo ex quantitate ſic. Si id quod magis videtur ineſſe nō ineſt, nec id quod minus: ſed magis videtur ꝙ forma pręcedens dimenſiones in materia extendatur & ſit quanta ꝙ̃ forma immaterialis: ſed forma præcedens dimenſiones in materia ſi eſſet aliqua quę præcedit non eſſet extenſa & quanta: & hoc habetur per Cōmenta. in primo tractatu ſuo loquētem cōtra Auicē. qui dixit aliquā formam præcedere dimenſiones in materia. vnde dicit, ſi pręcederet forma dimenſiones in materia: non eſſet extenſa & eſſet indiuiſibilis nec quanta, ſi ſic eſt, quia forma immaterialis eſt extēſa & quanta: ſed ſi eſt aliquid extenſum oportet habere formā materialē.

Secunda ratio ſumitur ex parte denſitatis & raritatis: quia illud, cuius partes differunt penes rarum & denſum & rarius & denſius vidētur habere materiam: & hoc patet Secundo de Generatione, vbi Ariſto. loquitur cōtra Empe. ꝙ ſi elementa ſunt comparabilia ſm rarū & denſum, oportet ꝙ habeant materiam cōmunem, cuius oppoſitum dixit Empe. ſed partes cœli differunt ſecundum rarū & denſum: quia ſtella eſt dēſior pars ſui orbis, quia illa pars quæ plus habet de materia eſt denſior, ſed quæ minus de materia habet, eſt rarior.

T. cōmē. 6. & 37.

Tertia ratio ſumitur ex ſenſibilitate & indiuiduatione. quia illud, quod eſt ſenſibile & indiuiduatur, habet materiam: quia nihil eſt ſenſibile niſi quod habet materiam: & hæc eſt reſolutio ſm eum. Similiter non poteſt eſſe indiuiduatum, ꝙ ratio eius ſit alia à ratione ſpeciei niſi per materiam: quia in quibus non eſt materia non eſt aliquod indiuiduatum & diſtinctum à ſpecie: quia intelligentia indiuiduum nō differunt à ſpecie: ſed cœlum eſt ſenſibile, vt patet ad ſenſum: & etiam indiuiduatum eſt: quia ſm Ariſto. quia dicit cœlum dicit formā tantū, ſed qui dicit hoc cœlum dicit formam in materia: & dicit ꝙ iſta ſit intentio Ariſto. in primo huius. & dicit, ꝙ cœlum inquantum eſt ex parte formæ poteſt habere plura ſuppoſita, ſed ex parte materiæ non: quia tota materia eius occupatur per formam eius: & dicit, ꝙ iſta materia non poteſt eſſe alterius naturæ à materia inferiorum. & hoc probat: quia puræ potētiæ non poſſunt diſtingui adinuicem, quia omnis diſtinctio fit per actum. ſeptimo Metaphyſicæ: ſed duæ materiæ ſunt duæ puræ potentiæ: ergo non poſſunt diſtingui ſm naturam & per ſe.

T. cō. 82.

T. cō. 42.

Item ſecundo, quæ equaliter recedunt à primo ſunt eiuſdē rationis: quia quæ ſunt in ęquali diſtantia ab illo, quod eſt perfectū ſubſtātialiter, æqualis ſunt perfectionis et entitatis: ſed duæ materiæ æqualiter recedunt à primo principio: qa, ſi vna materia eſſet propinquior Deo, tunc eſſet magis in actu, & tunc non eſſet materia prima. Et addit, ꝙ licet materia ſit in cœlo, & ſit eiuſdem rationis, tamen non habet annexam priuationem, quia non eſt ſubiecta formæ habēti contrariū: quia contraria nata ſunt ſibi ſuccedere in eodem ſubiecto. ſed forma cœli non habet contrariū, nec motus eius, nec ſecundum totum, nec ſecūdum partes, vt dictum eſt in primo huius: ergo cœlum non eſt generabile, nec corruptibile: quia materia eius non eſt cauſa generationis et corruptionis, quia ſine priuatione: nam Cōmenta. dicit primo huius, ꝙ priuatio in materia eſt cauſa deſiderij alterius formæ & generationis & corruptionis.

T. cō. 20. & 2. te. cō. 24. vſq; ad 32.

T. cō. 20. Impro. 4.

Iſta opinio eſt contra Ariſto. & Auer. & veritatem: quia ſi cœlum haberet materiam, tunc eſſet generabile & corruptibile ſm naturam: ſed hoc eſt falſum ſecundum iſtos: quia concedunt ꝙ non eſt generabile & corruptibile ſm naturam. & conſequentia patet: quia materia eſt primū ſubiectum cum inſit, ex quo fit aliquid &c. ſm actum vel aptitudinem: aliter non eſſet ſubiectum primum. Sed ꝙ addit Egidius, ꝙ materia cœli eſt eiuſdem rationis cum materia inferiorum: & tamen nō habet priuationem annexam hoc tollit Cōmenta. primo huius, vbi ponit talē conſequentiā. Cō. 20.

Si forma eſſet in materia, quæ non haberet contrarium, tunc natura egiſſet ocioſum: ſed hoc eſt falſum, quia in natura nihil eſt ocioſum perpetue, licet ad tempus aliqd poſſit eſſe ocioſum. cōſequētiam declarat: quia in ſubiecta materiæ non eſt niſi potentia ad hoc ꝙ aliquid fiat ex ea quia materia eſt primum ſubiectum, ex quo fit aliquid &c. ſed ſi forma in materia careret contrario, tunc ex materia non poſſet fieri aliquid, & non haberet potentiam vt aliquid fieret ex ea: quia potētia ad formam non eſt in materia niſi prior forma poſſit ſeparari ab ea, quia ſimul non recipit diuerſas formas: quia generatio vnius eſt corruptio alterius. vnde ſi forma in materia non haberet contrarium: tunc potentia materiæ eſſet fruſtra perpetue.

Sed forte dices ꝙ materia cœli habet potentiam, & forma cœli non habet contrarium: quia ex materia cœli nūꝙ̃ fit aliqd aliud. hoc remouet Cōmē. qa potētia materię ordinat̄ ad generationē materie & corruptionem, ſicut acumē gladij ad incidere. Vnde, ſicut materia iſta haberet potētiam, & tamen nihil generaret̄ ex materia, tunc potentia eſſet fruſtra æternaliter, quia nunꝙ̃ attingeret finem: ſed hoc eſt ocioſum, quod natum eſt includere aliquē finem quem nunquam includit, ſecūdo Phyſicorum.

Cō. 20.

Cō. 82.

Vnde quæratur ab iſtis, ſi cœlum ſit compoſitum ex materia & forma, vtrum forma ſit anima vel non. ſi non, hoc eſt irrationabile: quia tunc forma

cœli

cœli eſſet minus nobilis q̃ formæ inferiorum animaliū:
quod eſt falſum. conſequentia patet: quia forma quę non
eſt anima eſt minus digna q̃ quę eſt anima. Si dicatur, q̃
eſt anima, vel eſt anima vegetatiua, vel ſenſitiua, vel in-
tellectiua. non eſt vegetatiua, quia non augetur neq; di-
Text. c. 21. minuitur, vt patet primo huius. nec eſt anima ſenſitiua,
Tex. c. 11. quia non habet organa ſenſitiua, nec motiua, quia illa nō
Tex. cō. 4. eſt ſine ſenſitiua & vegetatiua. nec eſt intellectiua: quia
Philoſophus dicit ſecundo & tertio de anima q̃ nullā ma
teriam eſt perficiens dans ei eſſe, quia nō eſt extenſa, quia
non ſunt plures aię, niſi fingamus alias aīas præter has.
Deciſio q. Demum eſt dicendum ad quæſtionem, q̃ per mate-
riam poſſumus intelligere duo primo modo materiam,
quæ eſt ſubiectiua & in potentia ad formas ſubſtātiales.
Alio modo per materiam poſſumus ītelligere ſubiectū,
quod eſt in potentia vnde, & à quo & ad terminos tranſ
mutationis localis, vt dicitur. Duodecimo Metaphyſi.
Text. c. 10. Tunc dicendum, q̃, ſi accipiatur materia primo mo-
Tex. cō. 2. do, quæ eſt in potētia ad eſſe, de qua dicitur ſeptimo Me
taphy. q̃ materia prima nec eſt quid, nec quale, nec quā-
tum &c. nec priuationes, ſed eſt in potētia omnia hic, tūc
cœlum non eſt compoſitum ex materia & forma. & ra-
tiones huius tactæ ſunt prius & reſeruantur, niſi q̃ adde-
batur de Intellectu, q̃ non eſt forma perficiens materiā:
hoc eſt verum ſm viam Ariſto. Tamen debemus tenere
firmiter, q̃ intellectus det eſſe formaliter materię. Se-
cundo dicendum, q̃ ſi accipitur materia ſecundo modo,
dicendum, q̃ cœlum eſt materia, i. ſubiectum ſimplex p
Comēt. 4. ſe ſubſiſtens. & hoc patet per Commen. octauo quando
illud habet materiam vnde & quo, quod mouetur locali
ter debet habere potentiam ad terminos localis motus,
quia ſicut tranſmutatio in ſubſtantia facit ſcire terminos
tranſmutationis, ſic trāſmutatio per locum facit ſcire ter-
minos loci & locum, ſed cœlum localiter mouetur, vt pa-
tet ad ſenſum, ergo eſt materia, i. ſubiectū ſimplex in actu
non per formam inhærentem, quæ debet eſſe ſubiectum,
Dubitōnes ideo &c. Sed difficultates ſunt circa iſtam quæſtionē.
1. ca. cō. 5. prima eſt quam mouet Commen. ſecundo cap. primi. &
dicit, q̃ fortior locus, qui fecit errare omnes accipientes
cœlum eſſe compoſitum ex materia & forma, dicunt, q̃
diuerſitas motus ad motum non arguit diuerſitatem mo
bilium, niſi ex diuerſitate formarum mobilium, vt motꝰ
ignis diuerſus à motu terræ arguit diuerſitatem naturæ
ignis à natura terrę, niſi per diuerſitatem formarum, ſed
diuerſitas motus cœli à motu inferiorum arguit diuerſi-
tatem corporis cœleſtis à natura inferiorū, ergo hoc erit
per diuerſitatem formæ cœleſtis ad formas inferiorū. &
per cōſequēs erit compoſitum ex materia & forma, quæ
arguit diuerſitatem naturæ eius, ita q̃ habet formam per
ficientem & materiam perfectam. Aliud dubium eſt
Scda dubō quod recitat Commen. in Primo in alio loco, q̃ in corpo
Comē. 91. re cœleſti vel eſt idem ſenſata res, & itellecta, vel alia eſt.
Si eſt alia, tunc eſt compoſita ex materia & forma perfi-
ciente materiam. Si idem, tunc eſt inconueniens, quia res
ſenſata non eſt res intellecta, ſicut intellectus nō eſt idem
cum ſenſu, quia ſm q̃ res eſt ſenſibilis, non eſt intelligibi
lis, quia eſt abſtracta à ſenſu. Item tertium dubium eſt.
tertia dubitatio. quæcunq; conſtituunt vnum in numero, neceſſe eſt vnū
eſſe materiam & aliud formam perficientem materiam,
ſed forma & formatū in corpore cœleſti conſtituunt vnū
in numero, vt dicit Commen. in principio Secūdi. iō etc.
Item Quarto, multitudo indiuiduorum in eadem ſpe-
Comen. 1. cie non eſt ſine materia, vt dicit Cōmen. in ſeptimo Me-
quarta dubitatio. taphy. ſed in corpore cœleſti ſunt multa īdiuidua ſub vna
Comē. 18. ſpecie, vt dicit Commen. ſecundo huius, quia orbes cor-
& 22. porum cœleſtium non cōueniunt in genere, ſed differūt,
Comē. 49. ſed coniuncta ſunt in ſpecie. ergo ſunt plura indiuidua, &
per conſequens habent materiam. Item Commen. di-
cit in de Subſtantia Orbis, q̃ forma corporis cœleſtis nō
recipitur mediantibus dimenſionibus, ſed dimenſiones
corporum cœleſtium recipiuntur mediante forma eius.

E Ex hoc arguitur. illud videtur eſſe in corpore cœleſti in-
hærenter, mediāte quo cœlum recipit dimenſiones, quia
dimenſiones videntur eſſe in corpore cœleſti ſm eſſe &
inhærenter. ergo etiam illud ſm eſſe & inhærenter eſt in
cœlo mediāte quo recipit dimenſiones, vt albedo recipi-
tur in corpore mediāte ſuperficie, ergo ſuperficies inhæ-
renter eſt in corpore, ſed cœlum recipit dimenſiones me-
diante forma eius, vt patet in auctoritate præallegata.
Alia eſt ratio fratris Thomę, et alię rōnes ſunt Egidij,
& ſunt tactę prius, & oēs dubitationes p̄tactæ ſunt, quæ
poſſunt haberi ex verbis Cōment. contra pōnem ſuam.
Ad primum dubium dicendum, cum dicitur, diuerſi- Solutiones
tas motuum &c. Commenta. dubitat hic & dicit, q̃ poſt Cōmen. 18
diceretur, tunc ex verbis ſuis poteſt accipi ſolutio iſta. cū
dicitur, diuerſitas &c. dicendum, q̃ non eſt verum, quia
non oportet q̃ diuerſitas motuum arguat diuerſitatem
mobilium propter diuerſitatem formarum inhærētium a
ſed hoc tm̄ habet veritatem in generabilibus & corrupti
F bilibus. vnde ratio accipit falſum, quia in corporibus po-
teſt accipi vniuerſitas mobilium propter diuerſitatē for-
marum abſtractarū ab inferioribus, quia formæ abſtra-
ctæ in corporibus cœleſtibus q̃ illud quod mouetur ab
eis non ſit graue neq; leue, ſic requiritur, q̃ ſint ſphæricæ
figuræ. vnde ſicut motus ignis diuerſus eſt à motu terrę,
& arguit aliam naturam per diuerſitatem formarum in-
hærentium ſic diuerſitas motus cœleſtis ab inferiorū mo
tibus arguit diuerſitatem naturarum non per formā in-
hærentem, ſed per abſtractam. Ad ſecundum cum di- Ad ſecūdū
citur. in corpore cœleſti aut eſt idem &c. Commē. reſpō- Comē. 91.
det per quædam verba obſcura dicens. dicamus in ſoluē
do q̃ natura in corpore cœleſti, quæ eſt neque grauis ne-
que leuis, nec eſt natura per ſe exiſtēs, ſed eſt materia cor
poris cœleſtis exiſtens ibi, vnde, ſicut materia prima non
cognoſcitur niſi per comparationem ad formam, ſic illa
natura non intelligitur niſi in habitudine ad aliud, inquā
tum eſt ſubiectū operationis intellectus. Sed tu dices,
G forte non eſt corpus cæleſte exiſtens in actu. hoc eſt con-
tra eum, qui ponit ſubiectum ſimplex per ſe exiſtens.
Dicendum, q̃ ſic intelligit q̃ corpus cæleſte non eſt p
ſe exiſtens in actu, i. ſolitarie ſine alijs, vt tertius modus p
ſe de quo dicitur Primo Poſteriorū. et quinto Metaphy. Tex. c. 10.
quia non exiſtit ſine quantitate & lumine, ſicut motores
orbium per ſe exiſtunt in actu, i. ſolitarie ſine quantitate
& lumine, quia iſta non ſunt inhærēter in corporibus cæ
leſtibus. Etiam per hoc ad formam. in corporibus &c. di
cendum q̃ non ſunt eadem res intellecta & ſenſata. Et cū
dicitur, dicendum q̃ non ſequitur: quia bene ſequitur, q̃
corpus cæleſte non exiſtit in actu per ſe, i. ſolitarie, vt lu-
mine & quantitate. vnde lumen, figura, motus ſentiunt,
ſed natura eius non ſentitur. vnde Commentator imagi-
natur q̃ corpus cæleſte circunſcripto motore eſt ſubſtan
tia ſimpliciſſima, quia non dicit compoſitionem in ſub-
ſtantia, ſed tamen per ſe non eſt, quia habet alias res ſibi
inhærentes, quia cælum eſt ſubiectum ſimplex habēs po
H tentiam ad vnde & quo. vnde ſicut tranſmutatio in ſub-
ſtantia ſcire fecit materiam, quæ eſt in potentia ad diuer-
ſas formas, ſic trāſmutatio ſm locum ſcire fecit materiā,
quæ eſt in potentia ad diuerſa vbi. Ad tertium. quęcū Ad tertiū.
que conſtituunt &c. dicendum, q̃ ſubſtantias conſtitue-
re vnum in numero poteſt intelligi dupliciter. vno mō
ſm ſubſtantiam & eſſe indiuiſum, & quæ ſic conſtituunt
vnum inuenitur ibi vnum, vt eſt materia, & aliud eſt ſi-
cut forma. Sed alio modo conſtituere vnum numero eſt
quo ad effecti conſtitutionem & operationis immediate
dependentis ab hoc. & ſic non oportet: modo, iſtę ſubſtā
tiæ in cælo conſtituunt vnum effectum, vt motum vnū,
qui immediate dependet à motore & mobili: & ſic etiam
dicitur q̃ anima intellectiua & corpus conſtituunt vnū
in numero quantum ad actum intelligendi, qui diuerſus
eſt in hominibus, vt mouetur à diuerſis phātaſmatibus.
Et notandum q̃ licet in corporibus cæleſtibus conſti-
tuatur

tuatur idem numero per formam & formatum, tamẽ nõ ita perfecte conſtituitur ſicut forma & formatum in motoribus cœleſtibus, quia ibi forma & formatum ſicut intelligens & intellectum conſtituunt idẽ numero & vnũ, quia forma & formatum ſunt vnum ſm ſubſtantiã, quia intellectio non dependet à ſubſtantia: quia nihil addit ſuper ſubſtantias intelligentis, quia per extrinſecum nõ intelligit, ſed per ſubſtantiam eius, & ita intelligens et intellectum ſunt idem ſm ſubſtantiam in numero, ſed forma & formatum non conſtituunt vnum ſm ſubſtantiã, quia tm̃ ſm vnitatem operationis, quia ibi effectus vt motus cœli ſuperaddit aliquid ſuper ſubſtantiam cœli. Ad quartum dicendum, ꝙ multitudo indiuiduorum in ſubſtantijs generabilibus & corruptibilibus arguit materiã, quia materia & diuiſio quantitatis in partes materiæ, in quas agit generãs eſt cauſa multitudinis indiuiduorum. ſed in ſubſtantijs in materialibus non arguit compoſitionem ex materia & forma, quia non eſt ex materia, nec diuiſio materiæ in partes in quas agat generans, & iden aliter eſt ibi multitudo indiuiduorum ꝙ̃ per diuiſionẽ materiæ, ſed per aliquod magis quod ordinatur ad diuerſos motus, & ꝙ multitudo indiuiduorum ſit in generabilib⁹ & corruptibilibus per diuiſionem materiæ, hoc habetur

Cõmen. 8. & 21.

ſatis per Commentatorem ſeptimo Metaphy. Ad quintum cum dicitur, illud mediante quo &c. dicendũ ꝙ corpus cœleſte recipere dimenſiones mediante forma, intelligitur dupliciter. vno modo mediante forma tanquã diſpoſitione & ſubiecto, quia medium & extrema idẽ ſunt ex ſecundo Poſteriorum. & ſic cœlum non recipit dimẽſiones mediãte forma, vt diſpoſitione & ſubiecto, vt corpus recipit albedinem mediante ſuperficie, vt diſpoſitione ſubiecti, & ſic corpus cœleſte non recipit dimenſiões mediante forma, vt intelligentia, ſed alio modo recipit, vt mediante fine, & hoc eſt propter finem recipit dimenſiones, vt cœlum poſſit moueri, quia nihil mouetur niſi quantum & extenſum.

Rñſiones. ad rõnes. s. Thomę.

PEr hoc ad rationes expoſitorum. Ad primam, omne quod eſt ens actu &c. Commenta. ſoluit ſi voluit Thomas reſpicere. vnde conceditur. Et cum dicitur, omne quod eſt ens actu &c. dicendum ꝙ duplex eſt actus ꝑ ſe exiſtens. vno modo ꝙ ſit actus per ſe exiſtens ſine quocunq; alio, vt intelligentia, & ibi eſt idem intelligẽs & intellectum, & hoc modo per ſe eſt ſolitarium, modo, cœlũ non eſt actus per ſe exiſtens, i. ſolitarie, vt ſine quantitate & lumine & corporeitate, quia ſm hoc indiuiduatur corpus cœleſte. Alio modo aliquid per ſe exiſtens eſt actus per negationem materiæ, quæ eſt in potentia ad eſſe & non eſſe, & formam ſubſtantialem, et ſic cęlum per ſe exiſtens eſt actus, & illud non oportet eſſe intelligens & intellectum, ſed quod primo modo eſt actus per ſe exiſtens ſine quocunq; alio, vt intelligentia, ſed ſecundo mõ non. Vnde deceptus eſt per æquiuocationem, quia actus per ſe exiſtẽs æquiuocatur, & ipſe fuit deceptus per æquiuocationem, & fallaciam conſequentis, quia vbicunque eſt idem intelligens & intellectum, eſt actus per ſe exiſtens & non è conuerſo.

Ad rõnes Aegidij.

Tunc ad rationes Egidij. magis videtur &c. dicendum ꝙ duplex eſt forma immaterialis. vna, quæ nec eſt in potentia ad eſſe, nec ad vnde & quo, ſicut intelligentia, & de illa habet veritatem, ꝙ eſt indiuiſibilis omnino per ſe. & per accidens & non eſt extenſa. Alia eſt forma immaterialis, quæ tñ eſt in potẽtia ad vnde & quo & ad huiuſmodi terminos tranſmutationis, & de tali forma immateriali non habet veritatẽ, quia oportet illam formam extendi cum moueatur, & nihil mouetur niſi quantum & extenſum, & ſic cęlum eſt forma immaterialis quanta & extenſa, & ordinatur per motorem eius ſic ad motum. Vel aliter dicendum, ꝙ, ſi illud qđ magis videtur ineſſe conceditur. Et cum dicitur, ꝙ magis &c. dicendum ꝙ formam præcedere dimenſiones in materia poteſt intelligi dupliciter. vno modo tẽpore. & ſic eſt verum ꝙ forma præcedens dimenſiones in materia tempore eſſet indiuiſibilis: & concludit contra Auic. qui hoc voluit, ꝙ forma in corpore cęleſti pręcedet tempore dimenſiones, & tunc eſſet indiuiſibilis, ſicut pũctũ. Alio modo intelligitur formam præcedere natura dimẽſiones, ſic nõ habet veritatem ꝙ ſit indiuiſibilis talis forma: quia, ſi hoc intenderet Commen. tunc contradiceret ſibimet, quia ponit, ꝙ cęlum præcedit natura dimenſiones, cum dicat ipſum eſſe ſubiectum dimenſionum, & tñ eſt extenſum. ergo male primo modo. Ad aliam rationem conſiderandum, ꝙ ſuperficialiter iſte homo proceſſit, quia, ſi iſta ratio valeret, nõ ſolum probaret ꝙ cęlum eſſet compoſitum ex materia & forma, ſed etiam ꝙ eſſet generabile & corruptibile, quod eſt contra ipſum, quia ſm naturam ponit ipſum eſſe ingenerabile & incorruptibile. vnde Ariſt. in Secundo de Generatione dixit, ꝙ elementa ſunt comparabilia: quia habent materiam cõem & vnam, & ꝙ ſunt generabilia & corruptibilia, cuius oppoſitum dixit Empe. vnde dicendum eſt ad formam rationis. Illa quæ differunt &c. verum eſt. ſi raritas & denſitas dicuntur vniuoce hic & ibi: ita ꝙ ſint cõtraria in eodem ſubiecto ſibi ſuccedentes hic & ibi, tunc verum eſt: ſed, ſi ſe habent modo oppoſito, tunc non oportet. Et cum dicitur, corpora cæleſtia differunt ſm magis dẽſum & minus, quia Comment. dicit ſecundo huius, ꝙ ſtella eſt denſior pars ſui orbis. Vnde dicit, ꝙ, ſi virtute diuina ex ſtella fieret orbis, tunc ex pugillo ſtellæ fierent decem pugilli orbis hic. ſi ex aqua fit aer, tunc ex vno pugillo aquæ fierent decẽ pugilli aeris, quia denſius eſt, ita, ſi ex ſtella, quæ eſt denſior pars fieret totus orbis, tũc ex vno pugillo ſtellæ fierent decem pugilli orbis. Dicendum ad hoc ſm ꝙ Commen. reſpondet ꝙ raritas & denſitas in corporibus cęleſtibus & hęc non vniuoce dicuntur ſed æquiuoce, quia raritas & denſitas in inferioribus ſunt contraria & ſuccedunt ſibĩnuicem in eodem ſubiecto, quia illa pars, quæ iam eſt denſa, poſtea erit rara. ergo in generabilibus & corruptibilibus arguit materiam vnam & cõem, ſed in corporibus cęleſtibus non arguit materiam vnam & ſubiectum compoſitum ex materia & forma. Vnde notandum quid ſit dictum tam æquiuoce in cęlo & in inferioribus, & eſt, quia dicitur hic & ibi ſm diuerſas rationes, quia in inferioribus dẽſum eſt, qđ plus habet de materia & minus de forma, i. formã ignobiliorem, vt terra reſpectu omnium eſt denſior, & aqua reſpectu duorum vt aeris & ignis, & formam ignobiliorem habet his. ſimiliter aer reſpectu ignis. Et è conuerſo de raro, quod minus habet de materia et magis de forma idest nobiliorem formam, vt ignis reſpectu omnium elementorum eſt rarior. Sed denſum in cęlo dicitur per aliã rationem, quod poſitum inter viſum noſtrum, & illud, quod eſt ſupra ipſum, impedit & prohibet viſionem: quĩ non recipit ſpeciẽ viſibilis vſq; ad viſum. vt patet in qualibet parte orbis non ſtellata quod eſt perſpicuum & aliquid ſupra ipſum videtur, & non quod eſt ſupra ſtellam.

Te. cõ. 6. & 17.

Cõmẽ. 42.

2. cap. 42.

Rarũ ęquiuoce dicit in cęlo & in inferiorib⁹

Ad aliud cum dicitur. illud quod eſt ſenſibile &c. conceditur ſi eſt ſenſibile à tactu, tũc eſt verum, quia recipit qualitates tangibiles contrarij, ſ. calidi & frigidi &c. et ꝑ conſequens eſt generabile & corruptibile, ſed, ſi eſt ſenſibile per viſum, tunc non oportet ꝙ ſit compoſitũ ex materia & forma, quæ eſt in potentia ad formam ſubſtantialem, ſed ſufficit ꝙ ſit ſubiectum ſimplex quantum, qđ eſt materia in potentia vnde & quo. Et cum dicitur, omne quod eſt indiuiduatum &c. conceditur quantum ad propoſitum. Et cum dicitur, cęlum eſt indiuiduatum, dicendum, ꝙ hoc non eſt ad propoſitum, quia, ꝙ Ariſtot. dixit ibi dixit per modum diſputationis, & non per modum determinationis. ergo nõ voluit pręciſe dicere, hoc, ꝙ cęlum differt ab hoc cęlo, quia cęlum dicit formã, hoc cęlum dicit formam in materia. Vel dicendum, ꝙ Ariſ. accepit cęlum non vt hic loquimur de cælo, ſed pro toto vniuerſo corporeo, & ſic habet formam & materiam, ſed cælum eſt indiuiduum per aliquid, vt per quantitatem

primo cap. Te. cõ. 92.

tem ſuperadditam, & non per materiam & formam.

Scdo Met. cap. 12. AD argumentum principale reſponder Commeorat. q in omni re mota &c. dicit q hoc debet intelligi in omni re mota motu generatiōis & corruptionis, quia ibi oportet eſſe materiam perfectam per formā, quæ eſt ſubiectum terminorum tranſmutationis ſecundum eſſe, & non eſſe, ſed ſi aliquid mouetur motu locali, non oportet q habeat materiam, quæ perficiatur per formam, ſed ſufficit q ſit ſubiectum ſimplex exiſtens in actu, & non ſolum habet potentiam vnde & quo: & ſic eſt ſubiectum motus localis tantum.

Text. c. 76. Quia autem neque plures poſſibile eſt eſſe cœlos dicimus. Hoc enim dicebamus intendendum: ſi quis non putat vniuerſaliter oſtenſum eſſe de corporibus q impoſſibile eſt eſſe extra mundum, ſ. de quocūq; ipſorum, ſed ſolum in infinite poſitis dictam eſſe rationem.

Te. cō. 92. Quod autem non ſolum vnus eſt, ſed & impoſſibile fieri plures. Adhuc autem quod ſempiternus incorruptibilis exiſtens & ingenitus dicimus primum dubitantes de ipſo.

QVAESTIO XXIIII.

An ſit poſſibile eſſe plures mundos.

COnſequenter quæritur, Vtrum ſit poſſibile eſſe plures mundos, ex qua qōne apparet q actu nō ſunt plures. Et arguitur primo q poſſibile ſit plures eſſe mundos, quia agens virtutis infinitę habet potentiam, quæ non terminatur ad vnum effectum. nam agens virtutis finitę terminatur ad vnū effectum, vt inferiora entia. ergo multo magis agens virtutis infinitæ non videtur terminari ad vnum effectum, ſed agens mundi eſt virtutis infinitę, vt Deus, qui eſt potentiæ infinitæ, vt patet octauo Phy. & Duodecimo Metaphy. (Tex. c. 85, 86. 81. Te. tō. 41.) Item, quanto aliquid eſt nobilius, tanto ſpecies eſt nobilior & virtuoſior, quia virtꝰ conſequitur ſpeciē & eſſentiā, ſed mundus eſt ſpēs nobilior omnibus inferioribus, ergo ſpēs eius eſt virtuoſior: & hoc non eſſet niſi eſſent plures mundi ſub vna ſpecie.

Text. c. 34. Et confirmatur. perfectum debet poſſe ſibi ſimile generare, vt patet ſecundo de aīa. naturaliſſimum enim operum eſt quęcunq; perfecta & non orbata generare tale quale ipſum eſt. ergo poſſibile eſt mundū ſi eſt perfectus habere plura ſuppoſita vel eſſet minus virtuoſus. Itē melius eſt eſſe plura optima q̄ plura minus bona, ſed mūdus eſt optimum reſpectu cuiuslibet entis particularis. ergo plures eſſe mundos melius eſt q̄ plura aīalia vel plātas quæ ſunt plura, & hę ſunt rationes Thomę. Item quarto. ſi repugnaret ſibi pluralitas: vel hoc eſſet ex parte agentis vel materię vel formę, ſed nō repugnat ſibi ex parte agentis: quia eſt infiniti vigoris. nec ex parte materię, quia indifferēs vnitati & pluralitati. nec ex parte formę, quia innata eſt habere in pluribus, cum ſit ſubiectū vniuerſalitatis. vt Commen. dicit hic & vniuerſale natū (Cōmē. 92. Te. cō. 92.) eſt eſſe in pluribus. Item quinto arguitur ratione Ari. quæ forma eſt omnium vt dicit Commen. omne corpus naturale eſt compoſitum ex materia & forma, quia forma & materia ſunt principia naturalis entis: ſed cœlū eſt ens naturale cum ſit mobile, tunc virtus argumentatiōis huius eſt. Omne compoſitū ex materia & forma vel habet vel contingit habere plura ſuppoſita indiuidua, quia forma nata eſt eſſe in pluribus. vt dicit Cōmen. ſed mūdꝰ eſt compoſitus ex materia & forma. vt probatū eſt priꝰ.

3. 76. vſque ad. 96. OPPOSITVM huius patet auctoritate Ariſt. & Cōmen. & probatur per rationem fratris Thomę. Si deus faceret plures mundos vel eſſent ſimiles, vel diſſimiles, per ſufficientem diuiſionem: ſed neutro modo. quia, ſi eſſent ſimiles, tunc vnus eſſet fruſtra, quia in vno eſſent perfe- E ctiones omnes alterius. ſed Deus & natura nihil faciunt fruſtra. Nec poſſunt eſſe diſſimiles, quia tunc vnus non comprehenderet omnem naturam corporis ſenſibilis, gada q omnem naturam ſenſibilis comprehēderet, tunc eſſet ſimilis præcedenti, & qua ratione vnus non comprehenderet omnem naturam rei ſenſibilis, nec ambo, & ſic eſſent imperfecti & ex eis fieret vnus perfectus, & ſic rediret propoſitum.

CONCLVSIO

Mundos Plures eſſe eſt impoſſibile.

DIcendum, q ſm Ariſt. impoſſibile eſt eſſe plures mūdos, & rationes eius ſunt. Si eſſent plures mūdi, tunc terra alterius mūdi moueretur ad mediū illius mundi, ſed hoc eſt impoſſibile, quia quod aptū natum eſt moueri ad aliquid naturaliter, oportet q moueatur naturaliter per locum quo perueniē ad illum locū naturalem, ſed terra alterius mūdi nō poſſet peruenire huc F niſi moueretur per circunferentiam eius, & illa circunferentia eſt ſurſum, et ſic naturaliter moueretur ſurſum, qđ falſum eſt: cōſequentia patet. terra alterius mūdi eſt eiuſdem ſpeciei cum terra iſtius mundi, et differunt numero, & illorum quæ differunt numero & ſunt eiuſdem ſpeciei eſt vnus motus & locus in ſe, vt dicit Commē. hic. Sed cauillatio eſt hic vna in littera, videtur q poſſibile ſit aliū eſſe mundum, & tñ terra illius mundi nō mouetur ad medium iſtius, quoniam non ſunt eiuſdem ſpeciei. Cōtra hoc obijcit Ariſt. q eadem ratione corpora illius mundi non eſſent eiuſdem ſpeciei, & tunc illi mundi non eſſent eiuſdem ſpeciei, cum conſtituantur ex diuerſis partibus in ſpecie. Sed hoc eſt contra illos, qui dicunt plures eſſe mundos, quia dicunt omnes eſſe eiuſdē ſpeciei, & q hoc ſequatur probo, quia terra eſt ſpecies ſpecialiſſima, & ſi plures eſſent eius ſpecies & ſimiliter hominis & aſini & aliorum. & dicit Commen. qui aſſueti ſunt audire oppoſitum non poſſunt recipere tales propoſitiones, quia dicunt omnia eſſe poſſibilia. Item, alia cauillatio, q terra G alterius mundi non moueretur ad medium iſtius mundi: quia nimis diſtat, ſicut ferrum in quacunq; diſtantia non attrahitur à magnete. Ariſt. remouet cauillationem & dicit, q maior diſtantia & minor non diuerſificant naturā, nec motum localem, qui ſequitur naturam, quia diuerſificatur quantitas, quia naturalis motus in fine penes locū velocior eſt q̄ in principio. & dicit Commē. q res naturalis non diuerſificatur ſm accidens, vel quātitatem: ſed talis diſtantia eſt quantitas, ſed per ſe & per ſuas formas diuerſificatur. Et cum dicitur q ferrum nō attrahitur. dicendum q ex ſe ferrum non mouetur ad magnetem, & à principio intrinſeco niſi tranſmutetur aliqualiter à virtute magnetis. ergo non mouetur niſi vbi poteſt alterari à virtute magnetis: ſed iſta grauia per ſe & à principio intrinſeco mouentur ad ſuum locum, & ita vult Commentator, q grauia naturaliter mouentur à principio intrinſeco effectiuo & non tantum per paſſiuum. Ergo terra alte- H rius mundi & iſtius ſunt eiuſdem ſpeciei: ergo debet naturaliter moueri ad medium iſtius mundi, & hoc nō poteſt eſſe niſi tranſeat circunferentiam, quæ eſt ſurſum, & ſic naturaliter mouetur ſurſum. Item ſecūdo, ſi eſſet alius mundus tunc in ſeparatis à materia eſſent plura ſuppoſita, ſed hoc eſt falſum, & ſupponatur ad præſens, quia fiet quæſtio de hoc. conſequentia patet, quia, poſtquam eſſet alius mundus, tunc eſſet alius motus circularis, vt ſupremę ſphærę, quia motor in alio mundo faceret alium motum in numero & ille motus cauſaret in inferioribus generabilia & corruptibilia, ſicut hic & illa entia generata differunt in numero, ergo motus differunt numero, ſicut corpora cœleſtia & vltima ſphæra. ergo eſſent à motoribus diuerſis in numero: ſed illi motus ſunt ſeparati à materia, quia motor, qui mouet perpetuo motu, eſt ſeparatus à materia, quia nulla virtus in magnitudine pōt mouere motu perpetuo, ſed iſtud non præiudicat potentiæ diuinæ:

Marginalia (right column): Comē. 79. & 80. — Tex. cō. 80. — Comēt. 9. — Text. c. 81. — Cōmē. 81.

diuinę, quia ſemper in ea ſeruatur libertas infinita & potentia inſiotra faciendi plures mundos, quia licet nõ poſſet conuinci à ſenſibilibus, à quibus accipitur ratio Ariſt. tamen credendum eſt hoc firmiter ſacris doctoribus fidei reuerenter aſſentiendo.

Rãſiones. PEr hoc ad rationes. Ad primam cum dicitur. agẽs virtutis &c. verum eſt non terminatur ad vnũ effectũ imperfectum, ſed bene terminatur ad vnum actum perfectum. Et cum dicitur agens &c. conceditur: & cum dicitur. ergo non &c. dicendum ꝙ non terminatur ad vnum effectum diminutum, ſed bene terminatur ad vnum effectum perfectum. vnde ſi plures eſſent mundi, tunc eẽnt imperfecti vel vnus eſſet fruſtra vt probatum eſt. Ad ſecundum, quanto &c. dicendum ꝙ eſt maioris virtutis facere vnum perfectum q̃ facere plura imperfecta, quia inferiora imperfecta ſunt reſpectu mũdi. vnde pluralitas ſuppoſitorum arguit diminutionem & imperfectionem. vnde nobilis eſt nobilius multo ignobili. Ad tertiũ dicẽdum ꝙ iſta ratio eſt onetoſa: quia per eam probaretur plures eſſe deos, quia Deus eſt optimum. vnde dicẽdum ꝙ verum eſt poſſibile, ſed plures eſſe mundos nõ eſt poſſibile: qm̃ pluralitas & diuerſitas eſt imperfectum, vnde plura optima non poſſunt eſſe, quia tunc aliquid deficeret vni. Sed poſſet argui aliter & melius, quod eſt melius, eſt magis poſſibile q̃ quod eſt vilius, quia licet non ſit ſimpliciter nobilius, tamen aliquo eſt nobilior vt homo licet non ſit ſimpliciter nobilius omnibus, tamen alicui eſt melius: ſed mundus eſt melius q̃ inferiora, concedatur maior: & conceditur ꝙ mundus ſit melior inferioribus. Et cum dicitur, ergo plures, dicendum ꝙ nõ: quia plures eſſe mundos non eſt melius, quia non eſt bonum & comparatiuus præſupponit poſitiuum. Vnde non eſt bonum plures eſſe mundos: quia arguit diminutionem.

Ad quartum dicendum ꝙ ex parte materie repugnat, inquãtum materia occupatur tota forma cœli, qui, ſi materia hominis tota eſſet ſub forma hominis, non eſſet niſi vnus homo. Ad quintum conceditur totus proceſſus: & cum dicitur, Commen. dicit ꝙ mundus eſt cõpoſitus, quia forma eius eſt natura neutra, neq; grauis, neq; leuis vt cœlum, ſed materia eſt ſphæra elementorum. Tũc qñ

Text. c. 93. & 94. dicitur in omni compoſito ex materia &c. Ariſt. reſpondet ꝙ verũ eſt niſi materia tota ſit ſub forma, tunc nõ eſt poſſibile plures eſſe mundos & ponit plura exempla de ſimilitate &c. Sed ad hoc arguitur, ſi mundus eſt vnus vel eſt vnus numero vel genere vel ſpecie, dicendũ ꝙ nõ eſt vnus numero, quia nõ eſt cõtinuus, nec ſpecie quę eſt ſub genere: quia tunc haberet aliã ſpẽm oppoſitam ſibi, ſed ergo analogie, i. attributionis ſicut ordinata in finem, vt patet quarto Metaphy. per Commen. vñ oĩa in mun

Comen. 2. do ad vltimam ſphæram attribuuntur ſicut ad finem.

Te. cõ. 92. Siue enim ſint ſpecies, quemadmodum dicunt quidam neceſſe hoc accidere: ſiue etiam ſeparatim nullum talium nihil minus. In omnibus enim ſic videmus quorumcunq; ſubſtantia in materia eſt plura & infinita entia, quę eiuſ D dem ſpeciei. Itaque aut ſunt plures cœli, aut cõtingit eſſe plures.

QVÆSTIO XXV.

An in ſeparatis à Materia ſub una ſpẽ Plura Indiuidua ſint.

COnſequenter quæritur, Vtrum in ſeparatis à materia poſſint eẽ plura îdiuidua ſub vna ſpecie. Et arguit̃ ꝙ ſic. ſicut ſe ſe habet agens materiale ad effectus materiales, ſic agẽs immateriale ad effectus immateriales, per conuenientem ſimilitudinem, ſi agens materiale poteſt agere plura indiuidua eiuſdem ſpeciei, ergo agens immateriale poteſt agere plures effectus immateriales eiuſdem ſpeciei: nam homo poteſt agere plures homines. Item A agens perfectioris virtutis poteſt producere plures effectus q̃ agens imperfectioris virtutis, ſed Deus eſt agens perfectioris virtutis actiuæ q̃ iſta inferiora, & iſta agentia inferiora generant plura indiuidua eiuſdem ſpeciei.

Et confirmatur, quia agẽs infinitę virtutis poteſt producere plura indiuidua eiuſdem ſpeciei, quia aliter non eſſet infinitæ virtutis, & omnipotens non poſſet plures effectus immateriales facere: ſed Deus eſt agẽs infinitę virtutis & omnipotens, ergo poteſt producere plura indiuidua eiuſdem ſpeciei in ſeparatis à materia. Item ſpecies perfectior debet habere plura indiuidua ſub ſe q̃ imperfectior: ſicut homo eſt perfectior ſpẽs alijs, ergo plura indiuidua habet in materia ſub ſe, ſed ſpecies immaterialis perfectior eſt rebus materialibus, quare &c. Cõfirmatur maior per Commen. ſecundo Phyſicorũ. Qm̃ natura magis debet eſſe ſollicita circa perfecta q̃ circa imperfecta: ſed hoc non eſſet niſi daret eis indiuidua plura eiuſdẽ ſpeciei. Itẽ quarto in quocunq; differt quidditas ab ha B bente quidditatem debet habere plura indiuidua, vt homo, hic homo, & lapis, & hic lapis, ergo plura indiuidua ſunt ibi. ſed in abſtractis à materia, vt in intelligentijs differt quidditas ab habẽte quidditatem, vt intelligẽtia ab hac intelligentia. Item quinto quælibet ſpecies debet habere plura indiuidua per diffinitionem ſpeciei, quã poſuit Porus. ſpecies eſt quæ pręedicatur de p. &c. Et con firmatur ſpecies eſt vniuerſale, & vlẽ diffinitum eſt eſſe in pluribus vt dicit Commen. hic: ſed intelligentiæ ſunt ſpecies ſubſtantię, quia ſubſtantia eſt genus generaliſſimum ad ſubſtantias corporeas & incorporeas. Item ſexto ſicut eſt de mobilibus ſic eſt de motoribus: quia dicit Commen. ſecundo huius, ꝙ motores cœleſtium conueniunt ſimili conuenientia ſicut mobilium & differunt ſimili differentia, ſicut mobilia, ſed mobilia vt orbes cœleſtes plures ſunt eiuſdem ſpeciei & differunt numero, vt dicitur Commentator ſecundo huius, ergo etiam plures motores ſunt eiuſdem ſpeciei & differunt numero & illi motores ſunt abſtracti à materia.

1. cap. 82.

Cõmẽ. 66.

Cõmẽt. 39.

C OPPOSITVM arguitur auctoritate Ariſt. implicite, quia vĩ probare ꝙ nõ, ſit alius mũdus, quia tũc eſſet aliꝰ motor primus differẽs numero à motore primo alterius mũdi, & cõuenirent in ſpẽ, & hoc deducit Cõmẽt. qm̃ ſi eſſet alius mũdus, tunc eſſet alius motus primus & aliud mobile primũ, & etiã eſſet alius motor primus, q ageret illũ motũ primũ, & quia mundi cõueniunt in ſpecie tunc mobilia prima ſimilit̃ & motus, & ꝑ cõſequẽs ꝑmi motores cõuenirẽt in ſpẽ & differrent numero, et iſti motores ſunt abſtracti à materia, & hoc idẽ dicit expoſitor: & põt formari rõ. Illa, q̃ põt ꝑpetuari eadẽ nũero nõ debẽt plurificari, quia plurificatio îdiuiduorũ eſt ꝓp ꝑpetuitatem, cũ idẽ in numero nõ põt perpetue permanere, tñ manet in ſpẽ: ſed in abſtractis à materia indiuiduũ in numero ſp poteſt permanere, quia non habet materiam, & abſtractio à materia ſm Commentatorem eſt cauſa perpetuitatis.

Te. cõ. 90.

Com. 92. & 12. Met. 49.

CONCLVSIO

In abſolutis à materia non eſt niſi unum indiuiduum ſub una ſpecie.

NOtãdum ꝙ omnes Philoſophi cõueniunt in hoc ꝙ in abſtractis à materia nõ ſunt plura îdiuidua vno ſub ſpẽ. Et ſciendũ ꝙ oĩa indiuidua eiuſdẽ ſpẽi alio mõ drñt q̃ ſpẽs diuerſę: q̃a indiuidua eiuſdẽ ſpẽi nõ hñt diſtinctionẽ nõ ꝑ ſe: q̃a, ſpẽs ꝑ ſe hñt drĩam ꝑ quã per ſe diſtinguuntur. Nam ſi indiuidua per ſe diſtinguerẽtur, tunc haberent & non haberent eandem naturam, qđ eſt maxima contradictio. Deducitur ſequela, ac contradictio, quorum. n. eſt per ſe diſtinctio non eſt eadem natura, quæ autem ſunt ſub ſpecie communicant in natura, ſi ent indiuidua, & ſic inquantũ per ſe diſtinguuntur, nõ habent eandem naturã, & vt indiuidua hñt eãdem naturã: qđ eſt contradictio: q̃a dr̃. ſecũdo Poſter. ꝙ in eadem ſpẽ põt eſſe plures drĩæ ꝑ accidẽs non ꝑ ſe, mõ, ſi diſtinguuntur

tur per ſe hoc eſt per naturam, quod eſt impoſſibile, quia conueniunt in vna natura, ita ꝙ in iſtis ſubſtantijs materialibus diuerſitas indiuiduorum non eſt niſi ex diuerſitate accidentium. vnde dicit Commē. ſeptimo Metaphy. ꝙ diuerſitates indiuiduorum eiuſdē materiæ ſunt ex parte materiæ, in quas agit agens. vnde ex hoc arguitur. In quibus non ſunt partes materiæ in quas agens agit non ſunt plura indiuidua ſub vna ſpecie, quia multitudo partium materiæ eſt cā indiuiduorū, quia in ſubſtantijs abſtractis à materia non ſunt partes materiæ in quas agēs agat, quia ſunt immateriales, ideo &c. Item in illis nō ſunt plura indiuidua ſub vna ſpecie vbi non ſunt plura accidentia, quia indiuidua ſub vna ſpecie differunt per accidentia in eis vel per quidditates. ſi per accidentia, tūc habetur propoſitum, vbi non ſunt plura accidentia ibi non ſunt plura indiuidua. ſed ſi per quidditates differunt, tūc ſunt idem ſpecie, & non idem ſpecie, quia quæ differunt per quidditates differunt ſpecie, & hæc eſt contradictio. ſed in ſubſtantijs materialibus non ſunt accidentia, quia licet accidentia ſint in materialibus non tñ ſunt in immaterialibus, vt dicit Commen. Duodecimo Meta. & aliq reſoluunt ſm ꝙ non ſunt accidentia in immaterialibus: quia in quocunq; non ſunt prima accidentia ibi non ſunt ſecunda accidentia: quia remoto primo non ſtat ſecūdū: ſed prima accidentia ſunt dimēſiones: qm̄ præcedūt qualitatem & relationem &c. ſed in ſubſtantijs immaterialibus non ſunt dimenſiones, qm̄ motores orbium cœleſtiū ſunt virtutes ſine magnitudine, vt patet octauo Phyſic. quia mouent motu perpetuo, ſed nulla virtus in magnitudine poteſt mouere motu perpetuo. Sed illa ratio patitur difficultatem, quia intellectus humanus non habet prima accidentia, vt dimenſiones, quia eſt virtutis immaterialis, vt patet tertio de Anima: & tamen habet accidētia, vt intelligere ex phantaſmatibus. Dicendum vno modo, ꝙ intellectus habet accidentia, quia eſt forma corporis ſubſtantialis dans eſſe inhęrenter, & ideo gratia huius inhærentiæ habet accidentia, ſed alio modo, quæ non habent eſſe inhærenter in corpore vt ſunt intelligentiæ.

Comē. 23. — Supple pro Auic. ſpugnatione, ꝙ materia ſit qualitate & quantitate quoquo modo affecta. Sic in ſecūda rōne loquaris de accītibus materia ad formam diſponētib⁹. — Comē. o. — Text. c. 26. — Tex. cō. 4.

Vel aliter dicendum ꝙ non eſt ſimile quia intellectus non habet eſſe coexiſtenter & inhærenter corpori, tamen eius operatio dependet ab aliquo ꝙ habet accidentia, qa intelligere non eſt ſine phantaſmatibus. Ex hoc meli⁹ poteſt formari ratio. In quo non ſunt prima accidētia nec operatio dependens ab aliquo in corpore non habet accidentia aliqua: ſed hoc eſt in intelligentijs. ergo non habēt accidentia, quia non habent prima accidētia materię, vt dimenſiones, nec operatio ipſarum depēdet à virtute ſenſitiua, quia intelligere ipſarum non eſt cum phantaſiari, vt in nobis. quare &c. cum ergo diuerſitas indiuiduorū non poſſit eſſe niſi per accidentia & illa non ſunt in ſubſtantijs abſtractis, ideo ibi non ſunt plura indiuidua ſub vna ſpecie. Notādū, ꝙ quamuis iſto modo dicat Phyloſophus, tñ debemus aliter dicere ſm fidem & veritatē ſanctis doctoribus reuerenter aſſentiendo, ꝙ Deus poteſt plura indiuidua ſub vna ſpecie facere & ſunt plura ſub vna ſpecie. ſed Ariſto. hoc non vidit, quoniam nō potuit hoc demonſtrare ex ſenſatis.

Rñſiones. PEr hoc ad rationes ſm fidem & veritatem determinemus In quocunq; &c. verum eſt indiuidua materialia: ſed poſſunt plura eſſe immaterialia &c. dicendū ꝙ bene concluditur ꝙ nō ſunt ibi plura indiuidua materialia, ſed immaterialia plura. Ad ſecundum. in quocūq; nō ſunt &c. maior eſt vera quātum ad illud. Et cum dicitur. ſed in ſubſtantijs &c. dicendū ꝙ ibi ſunt accidētia aliqua vt ſpecies concreatę per quas intelligunt vel huiuſmodi, quæ à nobis ſunt ignota.

Ad primū. Per hoc diceretur ad rationes primas ſm viā Ariſto. cū dicitur, ſicut ſe habet agēs &c. dicendū ꝙ eſt ſimile quantum ad dependentiam, quia ſicut effectus materialis dependet ab agente materiali, ſic effectus immaterialis ab agente immateriali, ſed eſt diſſimile, quia effectus materialis agentis diuerſificatur pp

E diuerſitatem partium materiæ, in quas agens agit, ſed effectus immaterialis non eſt multiplicabilis per partes materiæ, quia non habent materiam &c. Ad ſecūdū agēs perfectioris &c. verū eſt ſi eſſet factibile in natura ſua, qa facere impoſſibile non eſt factibile in natura ſua. Et cum dicitur, iſta inferiora &c. dicendum, ꝙ bene plura indiuidua in materiali ſubſtātia ſub vna ſpecie eſt factibile, ſed in immaterialibus non ſunt plura indiuidua ſub vna ſpecie factibilia, quia non pertinent ad perfectionē rei. Et ad confirmationem agens inferioræ &c. verum eſt ſi ſunt factibilia, ſed ſi non ſunt factibilia non oportet. Et cū dicis, Deus &c. dicendum ꝙ iſta indiuidua plura ſub vna ſpecie ſunt factibilia in ſubſtātijs materialibus, ſed in ſubſtantijs immaterialibus non ſunt factibilia, quia non habent partes materiæ in quas agens agat. Vel aliter dicendum ſm Ariſto. ꝙ verum eſt, ſi eſt infinitum in vigore in quantitate actionis & paſſionis intenſiue, ſed, ſi eſt infinitum in duratione non oportet, ſed ſic eſt hic, qa virtus in

F Deo, vt dicit Ariſt. nō eſt infinita in vigore, ſed in duratione tm̄. Et cum dicitur, quomodo differt tunc primus motor ab alijs. dicet Ariſto. ꝙ primus motor iſtam durationem habet à ſe, & non depēdet ab aliquo, ſed alia perpetua habent durationem infinitam dependentem à Deo. vnde Deus eſt cauſa perpetuitatis durationis aliorum, quare non dependet ab alio primo. Ad tertiū ſpecies perfectior &c. dicendum ꝙ verum eſt ſi ſit generabilis. & non permanens vnum in numero. Et cum dicit̄, ſpecies immaterialis &c. dicendum ꝙ hoc eſt propter hoc, quia homo vnus in numero non poteſt perpetue permanere, ſed hoc non eſt propter perfectionem naturæ ipſi⁹.

Et ad confirmationem, natura magis eſt ſollicita &c. dicendum ꝙ verum eſt in dando cuilibet quæ conueniūt ſibi, ſed non dat quæ non conueniunt ſibi, modo in imaterialibus ſubſtantijs non conuenit multitudo indiuiduorum: quia arguit plus imperfectionem ꝗ perfectionem.

Ad quartum. in quocunq; quidditas differt &c. verū

G eſt ſi differunt realiter. Et cum dicitur. in abſtractis &c. dicendum ꝙ ibi non differt realiter quidditas ab habēte quidditatem ſed ſolum vocaliter, quia ſolum differunt ſecundum noſtrum modum concipiendi. Ad quintum. quælibet ſpecies &c. dicēdum, ꝙ verum eſt, ſed in diuerſis diuerſimode p̄dicatur ſpecies de pluribus, quia quędā ſpēs plura indiuidua habet actu & aptitudine, vt ſpēs naturales, quædam aūt aptitudine & nō actu, vt Sol & Luna, & quædam non habent plura indiuidua nec actu nec aptitudine, ſed quia non repugnat eis vt naturæ non repugnat multitudo. Vel aliter dicēdum ꝙ verum eſt, ſi eſt ſpecies generis prædicabilis, & continetur ſub genere vniuoce. ſed ſi eſt ſpecies. i. quidditas diſtincta ꝑ ſe non oportet. Et cum dicitur ſubſtantia &c. negatur: quia intelligentiæ nō ſunt ſpecies prædicabiles & ſub genere vero & logico, quia ſpecies prædicabilis eſt compoſita realiter ex genere & differentia, quę differentia habet aliam differentiam ſibi contrariam. & ſic ſpecies ſunt cōtrarię.

H qa qđ cōſtituit̄ ꝑ contrariū eſſentialiter habet contrariū: & ſic ſpēs ſunt in eodē ſubo ſucceſſiue, ſed hoc repugnat intelligētijs, ſed intelligētię bñ hn̄t ſpēs. i. qdditates diſtinctas ꝑ ſe, et nō ſequit̄, ꝙ, ſi aliquę ſint qdditates diſtinctę, ꝙ ſint verę ſpēs quia. x. p̄dicamenta ſunt qdditates verę diſtinctę, & tñ non ſunt ſpēs diſtinctę, ſed tñ bñ ſequetet. ſi ſpēs vere ſunt, tūc ſunt qdditates diſtictę. Et dices, qūo ergo ſunt intelligentię in p̄dicamēto. dicēdū ꝙ ſunt in p̄dicamēto ſubę ꝑ reductionē, ſicut ꝓncipiū, vt ēt de materia & forma reducunt̄. Ad aliud ſic eſt de mobilib⁹ etc. conceditur per conuenientiam & differentiam, vt di & Commen. Et cum dicitur, ꝙ Comment. dicit. ꝙ corpora &c. dicendum ꝙ corpora cœleſtia eiuſdem ſpeciei eſſe intelligitur dupliciter. Vno modo poſitiue, qa in vna ſpecie prędicabili ſunt. Alio modo negatiue, quia nō habent diuerſas formas perficientes ea ſicut materia prima debet eſſe vna numero priuatiue per priuationem

omnium

omnium formarum ſed poſsibiue nõ eſt vna in numero, modo corpora cœleſtia ſecundo modo dicunt eſſe idem ſpecie ſeu eiuſdem ſpeciei, quia non habeot formas diſtinguentes ea. vnde diuerſæ quidditates per ſe ſunt, ſed non ſunt ſpecies diſtinctæ.

Tex. c. 99. Simul autem manifeſtum, ꝙ neq; locus, neque vacuum, neq; tempus eſt extra cœlum.

QVÆSTIO XXVI.

An Extra Cœlum ſit Vacuum.

CONſequenter quæritur circa illud capitulum. Itaque ſic ſe habent, Vtrum extra cœlum, ſit vacuum. Et arguitur ꝙ ſic. Illud eſt extra cœlom, quod virtus imaginatiua imaginatur extra cœlum, quia imaginatio eſt virtus paſſiua, & mouetur à re imaginata, vt quælibet virtos elemẽti, ſed virtus imaginatius extra cœlũ imaginatur vacuũ. Et confirmatur, quod mouet virtutem paſſioam ad ſuũ actom, hoc debet eſſe ens, quia non ens non mouet virtutẽ paſſiuam, quia æſtimabitur aliqua ſpecies ſemper mouens tertio Phyſi. ſed vacuum mouet virtutem imaginatiuam ad actum imaginandi: qm̃ vel mouetur à ſe ad imaginandum, vel à vacuo, non à ſe: quia virtus paſſiua non reducit ſe ad actũ quinto Meta. ergo à vacuo. & per conſequens eſt extra cœlum. Item ſecũdo. nam dicit quarto Phyſi. ꝙ vacuũ eſt locus non repletus corpore, tamen aptus recipere corpus, quia conuenientior eſt illa deſcriptio vacui, quia in hoc omnes conuenerunt, ꝙ aliquid dixerũt de vacuo: ſed extra cœlum eſt locus, quia extra differentiam loci. & non eſt repletus corpore, quia ibi non ſunt corpora, vt dicit Ariſt. in litera, ſed eſt aptum natum eſt recipere corpus, vt patet quarto Phyſi. Item tertio ponatur ꝙ homo ſit in vltima ſphæra, vel ille poteſt extendere manum vel non. ſi oon poteſt, tunc eſt aliquid ꝓhibens ibi, quod eſt corpus: quod eſt inconueniens. ergo poteſt extendere manum. ergo prius fuit locus non repletus corpore, & hoc eſt vacuum.

Tex. c. 17.
Tex. cõ. 5.
Text. c. 6.

Text. c. 6. 61.

Tex. c. 121. OPPOSITVM vult Ariſto. in litera. extra cœlum nõ eſt vacuum, nec locus, nec tempus.

CONCLVSIO.

Extra Cœlum nullũ eſt Vacuũ, nec Motus, neq; tẽpus.

NOtandum, ꝙ extra cœlum. non poteſt eſſe corpꝰ naturale, quia, ſi hoc eſſet, vel eſſet ibi ſm naturam, vel præter naturam, per ſufficiẽtem diuiſionem. ſed oon eſt ibi ſm naturã, quia vel eſſet corpus ſimplex, vel mixtum. non ſimplex, quia vel eſſet graue, vel leue, vel neutrum: ſed ooo poteſt eſſe neutrum, vt cœlũ, quod nec eſt graue, nec leue, quia tunc cœlum eſſet extra cœlum. vel ſic cœlum poſſet mouere extra locum ſuum: quod falſum eſt. nec poteſt ibi eſſe graue vel leue, quia iſta habẽt alia loca ſm naturam, quia graue circa mediũ, leue vero in circunferentia ergo extra cœlum oon ſunt ſecũdum naturam, quia vnius corporis ſimplicis vnus eſt locus ſimplex ſm naturam, vt patet in litera. Nec põt ibi eſſe corpus mixtum, quia in quocunq; mixta ſunt & ſimplicia, quia ſimplicia ſaluaotur in mixto aut omnia aut vnum eorum. Nec poteſt ibi eſſe corpus naturale præter naturam, quia vbi aliquid eſt præter naturam, in illo loco eſt aliquod corpus ſm naturam, ſed nullum corpus eſt ibi ſm oaturam, vt probatum eſt ergo ocioſus eſſet ille locus. quod eſt cõtra dignitatem, quia Deus & natura oihil faciunt fruſtra & ocioſe. Tunc dicendum eſt, ꝙ extra cœlum non eſt vacuum, quia vbi eſt vacuum, ibi eſt locus noo repletus corpore, quia illa eſt conuenientior deſcriptio vacui quarto Phy. ſed extra cœlum ooo eſt locꝰ, quia in omoi loco põt eſſe corpus vel ſm naturam vel ꝑter naturam, ſed extra cœlum non eſt corpus nec ſm naturam, nec ꝑter naturã, vt iã probatũ eſt, ex hoc ſequit̃, ꝙ non eſt motus extra cœlum, quia vbi eſt motus, ibi eſt mobile, ſed extra cœlum non põt eſſe mobile, vt declaratum eſt, nec põt ibi eſſe tempus, quia tempus vel eſt motus vel aliquid motus quarto Phyſi. ſed extra cœlum nõ eſt motus, vt iam declaratum eſt. Sed quid eſt ibi. dicẽdum ꝙ ibi ſunt inalterabilia entia & incorruptibilia optimam & ſufficientiſſimam vitam ducentia.

Text. c. 71.

Tex. c. 97. & 98.

PEr hoc ad rationes. Ad primam. Illud quod imaginatur &c. Ariſt. ſoluit conſimile argumentum in tertio Phyſi. per quod probatur eſſe infinitũ: quia imaginatio põt imaginari infinitum, dixit, ꝙ non eſt credendũ imaginationi, quia aliquis poteſt ſe imaginari in duplo maiorem ꝙ ſit, & etiam extra ciuitatem poteſt ſe aliquis imaginari, vt dicit Commen. vnde res non ſequitur imaginationem, & tunc ad rõnem, cum dicitur, ꝙ mouet &c. dicendũ ꝙ verum eſt, ſi vera eſt imaginatio, ſed ſi eſt falſa, non oportet. Et cum dicitur, vacuum &c. dicendom, ꝙ imaginatio eſt falſa, ideo non oportet ꝙ ſit ens, Et cum dicitur, virtus paſſiua &c. dicendũ, ꝙ pure non ens nec mouet ad actum corporalem, nec ad incorporalem. & ideo vacuum noo mouet, quia ſicut non ens non intelligitur nec per ſe nec per ſpeciem à ſe cauſatam, ſic non ens non imaginatur nec per ſe nec per propriam ſpeciem, ſed per habitum aliquem imaginatur. Vnde vacuum non mouet imaginatiuam virtutem nec per ſe nec per propriam ſpeciem, ſed mouet à pleno. Et ſi dicas, quod ens mouet ſe ad intelligendum & imaginandum & non aliud. dicendum, quod ens primo mouet intellectum ad intelligendum ſe vel ſpeciem eius, ſed ex conſequenti non ens. ſic imaginatum primo mouetur à pleno, & per conſequens non imaginatur non ens vt vacuum. Ad ſecũdum, vacuum eſt locus &c. verum eſt. Et cum dicitur. & eſt extra cœlum &c. dicendum quod extra cœlum non eſt locus. & cum probatur, quod extra & intra dicunt differentiam loci. dicendum, quod extra dupliciter conſideratur. Vno modo poſitiue quod circumſcriptiue ſiue contentiue eſt extra cœlum. Alio modo negatiue accipitur, quod extra cœlum nihil eſt aliud nec circunſcriptiue nec incluſiue. modo extra primo modo dicit differentiam loci & eſt aliquid ibi, ſed ſecundo modo non: quia negatiue intelligitur ꝙ nihil eſt contentum à loco, ſicut etiam materia prima dicitur vna numero, quia non habet multitudinem formarum nec includit aliquam, vt patet Duodecimo Metaphyſi. Ad tertium ponatur ꝙ homo &c. aliqui dicunt ꝙ poſitio eſt impoſſibilis. ergo non eſt mirum ꝙ ſequatur impoſſibile: quia vno impoſſibili dato multa ſequuntur, & hoc non eſt graue videre, quia impoſſibile eſt eſſe hominem in vltima ſphæra. alijs non placet iſta ſolutio: quia impoſſibile illud non eſt ex parte illius quod quæritur, ſed ex parte alterius. vnde illud impoſſibile oon prouenit ex impoſſibili poſitionis, quia tantum prouenit ex parte cœli, ſed nos quærimus de illo quod eſt extra cœlum vt vacuum. vnde, ſi totum vniuerſum eſſet aereum, tũc poſitio eſſet poſſibilis, quia homo poſſet ibi eſſe in aere vbi eſt vltima ſphæra. Vnde aliter reſpondeĩ ꝙ ſi homo eſſet in vltima ſphæra &c. non poſſet manum extendere &c. ꝙ aliquid eſſet prohibens. dicendum ꝙ non: ſed prouenit ex natura particularis corporis, quia de natura cuiuslibet corporis naturalis eſt ꝙ cõtineatur ſub circũferentia extrema, qa aliter vniuerſum non eſſet totum, quia aliter aliquid eſſet extra ipſum, & ſic eſſet totum & non totum, & ſic etiam quod eſſet extra ipſum corpus eſſet pars vniuerſi totius inquantum natum eſt contineri ab ipſo & non eſſet pars inquantum eſſet extra ipſum: & illa ſunt contradictoria, ideo oon poteſt ibi eſſe corpus aliquod.

Rñſiones.

Tex. c. 75.

Comẽ. 75.

Text. c. 11.

Te. c. 100. Propter quod quidem neque in loco quæ ibi apta nata ſunt, neque tempus ipſa facit ſeneſcere. Neque etiam nullius, neque vna trãſmutatio eorum quæ ſuper eam: quæ maxime extra ordinatam lationem.

QVAESTIO XXVII.

An Aeternitas ſit eadem, uel diſtinguatur à tempore.

COnſequenter quęritur, Vtrum ęternitas ſit eadē cum tpe. Et arguitur ꝙ ſic. Illud qđ eſt mēſura ſucceſſiuorū eſt tempus, nihil enim eſt tempus niſi menſura ſucceſſiuorū & ē cō uerſo: & æternitas eſt menſura ſucceſſiuorū: quia tempus eſt ęternum & motus.

Te, c, 100. OPPOSITVM arguitur. ſi æternitas eſſet idem cū tēpore, tunc quęlibet pars temporis eſſet æternitas, ſed hoc eſt falſum, quia quælibet pars temporis non eſt æterna, nec infinita, ſed finita. conſequentia patet: quia quælibet pars temporis eſt tēpus, vt dies eſt tēpus, vt patet quarto Phyſi. & per conſequens, ſi tunc eſſet æternitas, tunc quælibet pars temporis eſſet æternitas. (Tex, c, 19.)

CONCLVSIO.

Aeternitas, quæ ſubſtantijs tribuitur, non eſt idem cum tempore: Verum æternitas tempori tributa, licet nō omnino à tempore diſtincta ſit, quia illi eadem realiter exiſtens, ab illo ratione nihilominus ſeparatur.

SCiendum, ꝙ Boetius quinto libro diffinit æternitatē, ꝙ æternitas eſt interminabilis vitæ totaq; ſimul perfecta poſſeſſio. Iſta diffinitio diſſonat à verbis Philoſophi, vbi loquitur de æternitate, in hoc ꝙ dicit, Interminabilis vitæ: quia multa ſunt ęterna, quæ non hñt vitam: vt materia prima, & cœlum circunſcripto motore. vnde notandum, ꝙ æternitas dupliciter accipit̃. Vno modo inquātum attribuitur tempori vel motui, quia dicimus tempus eſſe æternum vel motum. Alio modo inquantum attribuitur ſubſtantijs, vt primæ materiæ, cœlo, motoribus orbium, omnia enim huiuſmodi ſm Philoſophum ſunt æterna. Tunc dicendū ad qōnem, ꝙ capiendo æternitatem primo modo, ꝙ oīno non eſt idē cū tempore. Secundo dicendū ꝙ etiā oīno non differt à tempore. Tertio dicendū ꝙ realiter eſt idem cum tempore et differt ratione. Ratio primi dicta eſt prius, quia ſi ęternitas eſſet idem cum tempore omnino, tunc quælibet ps tēporis eſſet æternitas, ſed hoc eſt falſum, quia quælibet pars temporis non eſt ſemper & æterna, cum æternū denominationem accipiat à ſemper eſſe, & conſequentia patet ex dictis. Ratio ſecundi eſt, quia duratio ſucceſſiua non poteſt eſſe omnino alia à tempore, ſed æternitas, quę attribuitur motui & tempori, eſt duratio ſucceſſiua, qm̃ motus vel tempus durat ſucceſſiue in infinitum: quia qñ aliqua realiter durant duratione ſucceſſiua & differūt ratione, illa ſunt idem realiter, ſed tēpus & æternitas vtrūque eſt duratio ſucceſſiua, ſed differūt in ratione, quia duratio illa inquantum caret principio & fine, tunc eſt ęternitas, ſed inquantum habet prius & poſt, tunc dicitur tēpus. vnde vnum & idem poteſt diuerſificari à ſe diuerſis rationibus. Tertio dicendum, ꝙ æternitas, quæ attribuitur ſubſtantijs, non eſt idem cum tempore, quia illa non ſunt idem, quorum vnum eſt in ſubiecto, in quo nō eſt aliud, ſed tempus & æternitas ſunt huiuſmodi, quia æternitas eſt in ſubſtantia, vt in motore, ſed tempus eſt in motu vel in mobili. Sed quæritur, vtrum illa æternitas ſit ſubſtantia vel accidens, & videtur, ꝙ neutrum poteſt eſſe, non poteſt eſſe accidens, quia in Deo nullum cadit accidens, nec poteſt eſſe ſubſtantia, quæ ſubſtantia Deus eſt, quia nulla menſura eſt ſubſtantia, ſed æternitas eſt menſura ſubſtantiarum, ſicut tempus eſt mēſura motuum. ergo relinquitur, quòd æternitas eſt nihil. Ad hoc dicunt aliqui, ꝙ æternitas, qua ſubſtantia eſt æterna, nec eſt ſubſtantia, nec eſt accidens, ſed quia ponunt tertium ens, quod nec eſt ſubſtantia nec accidens. vnde dicunt cum ens diuidatur in ſubſtantiam & accidens, nō eſt verum de ente toto, ſed tantum verum eſt de ente reali. vnde ens rationis non eſt vere ſubſtantia nec accidens.

E vnde dicunt, ꝙ nec eſt ſubiectiue in re, nec in anima, ſed eſt in intellectu obiectiue, ſed perſpectiue, vt intelligens roſam, illa roſa intellecta nec eſt in anima, nec in re, quia hoc eſt ſingulare, ꝙ reſpondet roſæ, quia ſic non eſſet vniuerſale, ſed obiectiue in intellectu vt dicunt. Iſta opinio eſt contra Ariſt. in multis locis, vbi diuidit ens in ſubſtantiam & accidens, quia omne quod eſt, vel inhæret alteri, vel non. ſi inhæret alteri, tunc eſt accidens. ſi aūt non inhæret alteri, ſic eſt ſubſtantia. ergo diuiſio Ariſt. eſt ſufficiens. Vnde dicendum eſt aliter, ꝙ æternitas quantum ad rem ſignificatam eſt ſubſtantia, ſed ſm rationem non eſt ſubſtātia. vnde illud, quod intelligit intellectus, vt intelligit, eſt ſubſtantia & æternitas: ſed quo ad rōnē qua ſignificatur, non eſt ſubſtantia, vt inquantum ipſum intelligit carere principio & termino. vñ conceptus ęternitatis à carentia principij & finis. Tūc quęritur de carētia, vtrum ſit aliquid vel nihil. ſi eſt aliquid, tūc eſt ſubſtantia vel accidens, non poteſt eſſe ſubſtantia per idem

F quod prius &c. contra dicta. nec accidens, quia tūc in abſtractis à materia eſt accidēs. Nota, ꝙ, cum intelligimus intelligentiam, tunc eadem res, quæ eſt ſubſtātia quo ad rem ſignificatam eſt ęternitas, ſed differt ratione, quia in quantum caret principio & fine, tunc non eſt ſubſtantia, quia dicit gręciſmus, æternum vere ſine principio ſine fine. Ad rationem, cum dicitur, vel eſt aliquid &c. dicēdum ꝙ eſt aliquod ens, vt negatio terminorum durationis, vnde negatio dicitur etiam ens quarto Meta. Et cum dicitur, vel eſt ſubſtantia vel accideos &c. dicendum ꝙ eſt accidens. Et cum dicitur, ergo in ſeparatis ſubſtantijs eſt accidens. dicendum quòd ibi bene eſt accidens negatiuum, & per negationem, ſed accidens poſitiuum non poteſt eſſe in eis. (Text, c. 2.)

AD rationem in oppoſitum, cum dicitur, illud quod eſt menſura &c. conceditur ꝙ idem eſt realiter cum tempore ſed differt ratione, quoniam inquātum caret termino dicitur æternum, ſed inquantum habet prius & poſterius dicitur tempus. (Rñſiones.)

G Extra cęlum autem oſtenſum eſt quia neq; eſt neq; cōtingit fieri corpus. Manifeſtum igitur quia neq; locus, neq; vacuum, neq; tempus eſt exterius. (Te, c. 100.)

QVAESTIO XXVIII.

An Entia extra cœlum ſint intranſmutabilia.

COnſequenter quæritur, Vtrum entia extra cœlum, quæ Ariſtot. ibi dicit, ſint intranſmutabilia, & arguitur quòd ſic. Illud quod eſt in loco eſt tranſmutabile. quia locatum mobile eſt ſecundum locum, vt patet quarto Phyſi. ſed iſta entia extra cœlum ſunt in loco, qm̃ extra & intra dicunt loci circunſtantiam, ſicut prius & poſterius ſunt differentiæ ordinis. (Tex, c. 12.) Item, illud, quod nunc agit & prius non agebat nec poſtea aget eſt tranſmutabile, quia quod agit effectū

H quem prius non agebat nec aget poſtea eſt tranſmutabile, ſed intelligentia agit effectum, quem prius nō agebat, nec aget poſtea, vt reuolutionem hodiernam, quæ corrumpitur vel reuertitur. Item, quod prius habuit virtutem quam poſtea non habet, vel quod fuit virtus prius & poſtea non erit eſt tranſmutabile, ſed intelligentia habet aliquam virtutem quam prius non habuit, nec poſtea habet, vt antequam egiſſet reuolutionem iſtam habuit virtutem ad faciendum eam, aliter non egiſſet eam: ſed poſtquam iam egit eam, non habet virtutem iterum ad eā, qa tūc idē in numero rediret, qđ eſt falſum. mō ꝙ alıqd ſit virtus, quæ poſtea non erit, nō eſt niſi tranſmutatio. Itē qđ ſimplr non eſt liberatū à potentia eſt trāſmutabile, quia potētia eſt principiū trāſmutationis ſaltē receptiuū: ſed multæ intelligentiæ non ſunt liberatę à potentia, quia Cōmentator dicit tertio de Aīa, ꝙ nulla ſimpliciter eſt liberata à potentia, niſi illa, quæ nihil itelligit (Comē. 5.)

extra.

extra. vnde ſubdit, quòd natura intellectus poſſibilis eſt in omni intelligentia. Item, quod recipit eſt transmutabile, quia recipere non eſt ſine tranſmutatione. ſed intelligentiæ recipiunt, quia intelligunt, ſed intelligere eſt recipere & pati, vt patet tertio de Anima.

Tex. cõ. 2. Te. c. 100.

OPPOSITVM vult Ariſtot. in litera ſm ꝙ illa entia quæ ſunt extra cœlũ ſunt inalterabilia et intrãſmutabilia ſufficientiſſimã vitã & optimã habentia in toto æterno.

CONCLVSIO

Corporum cœleſtium motores, ac cœleſtes ſpiritus intranſmutabiles ſunt.

t. c. 2. 79. in finem.

SCiendum ſicut dicit Ariſto. octauo Phyſic. ꝙ nulla virtus in magnitudine finita mouet per tempus infinitum, quia in virtutibus, quæ ſunt in magnitudine, virtus partis eſt minor ꝙ̃ virtus totius, ſed quodlibet finitum habet partes ęquales finitas, quia nullũ finitũ diuiditur in ptes ęqualiter infinitas, quia cõſumitur per ptes illas, vt patet primo & tertio Phyſi. ſed bene diuiditur in infinitũ ſm partes inæquales. modo. accipiamus partem in illa parte minori eſt minor virtus ꝙ̃ in toto, ſimiliter in alia parte, & ſic habet infinitas partes. modo, ſicut virtus, quę mouet infinita magnitudine habet ptes finitas, ſic tp̄s quod eſt mẽſura motus. Ex hoc arguitur. Illud, quod habet partes finitas, eſt finitũ, ſed virtus in magnitudine eſt hmõi: & ꝑ cõſequens tp̄s procedens ab illa virtute eſt finitum. Secundo ſciendum, ꝙ motus primus eſt infinitus, vt patet octauo Phyſi. à principio ꝑ lõgum proceſſum, & ibi demõſtratur ex ſenſibilibus. Per hoc dicendũ ad qõnem ꝙ motores corpoꝝ cœleſtium ſunt intranſmutabiles, quia ꝙ nõ eſt corpus nec virtus in corpore non eſt tranſmutabile, quia nihil mouetur niſi corpus, vt patet ſexto Phyſi. ſed motores corporũ cœleſtiũ nec ſunt corpus, nec virtutes in corpore, quia tunc nõ mouerentur motu æterno. Contra hoc inſtatur. Intellect⁹ humanus non eſt corpus nec virtus in corpore: & tamen tranſmutatur ab intelligibili. Dicendũ ꝙ intellectus non mouet motu perpetuo nec eſt ſimile de intellectu & intelligentia, quia intelligere nouum eſt: quia cõtingit intelligere ſicut ſentire, ſed motus cœli, quem facit intelligẽtia non eſt nouus. ergo intelligentiæ ſunt intranſmutabiles. Et hoc apparet principaliter de primo principio: quia, ſi moueretur ab aliquo, vel hoc eſſet in peius, vel in melius: ſed nõ põt in peius mutari, quia nihil põt eſſe prauũ in eo: nec in melius, quia tunc aliqd eſſet melius eo: qđ eſt falſum, quia optimũ eorum, quæ in natura eſt Deus.

Text. c. 38. Text. c. 58. Te. cõ. 32. 37. & 48.

Rñſiones. PEr hoc ad rõnes. Ad primam. Illud quod eſt &c. verum eſt ſi eſt in loco poſitiue & circunſcriptiue, ſed ſi negatiue, tunc non oportet. Et cum dicitur, ſed iſta &c. dicendum ꝙ poſitiue non ſunt in loco, ſed negatiue ſolũ. Et cum dicitur, intra & extra &c. veꝝ eſt ſi intra et extra accipitur poſitiue & circunſcriptiue, ſed ſi ſolũ negatiue, tunc non oportet, & ſic intelligentiæ non ſunt in loco negatiue, quia non circunſcribuntur à loco. Ad ſecundũ, illud quod nunc agit &c. põt negari: quia intelligẽtia poteſt agere effectum tm̃, quem prius non agebat, vt illuminare aliquid quod prius nõ illuminabat ꝑꝑ impediẽs: nõ tñ oportet ꝙ ſit tranſmutabilis. vnde, ſi primus motor efficit aliquid quod prius non fecit, hoc nõ eſt ex parte ſui, ſed mobilis, quod eſt defectuoſum, ſed ſi efficeret aliquid quod prius non fecit, ꝙ hoc eſſet ex parte ſui, tunc eſſet trãſmutabilis. Aliter dicitur, ꝙ verum eſt ſi agat illud tanꝙ̃ immediatum effectũ, ſed ſi mediate, tunc non oportet. Et cum dicitur. quod facit &c. dicendum ꝙ non immediate facit reuolutionem hanc, quia ſemper alia reuolutio præceſſit. vnde ſi non pręceſſiſſet alia reuolutio, tũc eſſet tranſmutabile vel per ſe vel per accidens. Ad tertium. illud, quod nunc habet &c. dicendum, ꝙ non põt eſſe ſine tranſmutatione vel diuiſibili: quia ad primã qualitatis ſpeciem non fit alteratio, tamen ſequitur alteratio-

A nem. Et cum dicitur, ꝙ intelligentia &c. dicendum, ꝙ ſicut prius habuit virtutem, ita nunc habet eam. ſed ꝙ nõ agit ſm illam idem in numero quod prius hoc non eſt ex parte ſui, ſed ex parte mobilis, quia quod corruptum eſt non redit idem numero: quia quorum ſubſtantia deperit non redeunt eadem in numero ſecundo de Generatione.

Sed dices ꝙ potentiæ actiuæ debet correſpondere potentia paſſiua. dicendum, ꝙ verum eſt in prętetito vel in futuro, ſed non vult ꝙ vniuerſaliter correſpondeat ſibi potentia paſſiua & ſemper. Vnde poſtquam circulatio eſt finita, tunc illi virtuti correſpondet potentia paſſiua in præterito, ſed non oportet quòd potentia paſſiua eadem in numero in futuro, ſed ſufficit in ſe. & ſi dicitur ꝙ ſi aliquid non habuit prius virtutẽ & modo habet oportet tranſmutari, quia aliter non eſſet virtuoſum. dicendũ ꝙ verum eſt ſi illa virtus eſt reſpectu effectus immediati, ſed ſi reſpectu alicuius mediati non oportet tunc. modo circulatio non eſt immediatus effectus intelligentię, B quia alia præceſſit, quia cœlum non incipit moueri dum quieſcit, vt patet. Ad quartum, quod ſimpliciter &c. dicendum quod non eſt liberatum à potentia remota actui hoc eſt tranſmutabile, ſed quod non eſt liberatum à potentia propinqua non oportet ꝙ ſit tranſmutabile, qa ad habitum non eſt motus. ex quinto Phyſicor. Et cum dicitur. intelligentia &c. dicendum ꝙ intelligentia non liberata à potentia propinqua nec cõiuncta actui bene habet ſe ad modum potentiæ paſſiuę, i. minus nobilis, quia intelligentia inferior eſt ignobilior ꝙ̃ ſuperior. & ſic ſolũ primum eſt liberatum: quia eſt optimum et diuiniſſimũ; ſed intelligentia ſemper eſt in actu intelligendi & ſemper mouet. Aliter dicitur. ꝙ verum eſt ſi habet potentiam paſſiuam, quæ eſt receptiua tranſmutationis. Et cum dicitur. intelligentiæ &c. dicendum, ꝙ intelligentia habet potentiam ſecundum ſimilitudinem, quia habet diminutionem & perfectionis carentiam quæ eſt in primo principio vel quando Commenta. dicit ꝙ natura intellectus poſſibilis &c. dicendum ꝙ eſt intelligẽdum ꝙ naturę in- C tellectus poſſibilis &c. per diminutionem quam habet reſpectu perfectionis in primo. ergo non eſt vera potentia. Ad quintum. quod recipit &c. dicendum ꝙ verũ eſt ſi recipit vera receptione. Et cum dicitur. intelligentiæ &c. dicendum, ꝙ intelligere humanum eſt pati: ſed intelligere intelligentiarum non eſt pati, quia non recipiunt & intelligunt de nouo, ſed ſecundum aſſimilationem eſt pati in eis inquantum vna intelligentia eſt inferior alia, tunc dicitur in potentia reſpectu illius, quia eſt imperfectior.

quito Phy. 9. & 19.

His autem determinatis, dicamus poſt hoc vtrum ingenitus aut genitus, & vtrum incorruptibilis aut corruptibilis pertrãſeuntes prius aliorum ſuppoſitiones. Tex. c. 101.

QVÆSTIO XXIX.

An Mundus ſit Genitus.

D

COnſequenter quæritur circa capitulum de creatione ipſius mundi. Vtrum mundus ſit generatus. & arguitur quòd ſic. Illud, quod dependet ab aliquo tanquam ab agente eſt generatum: quia ſic dependens ab alio eſt actum, ſed actum eſt genitum: & mundus dependet ab aliquo vt ab agente, per Commenta. in de Subſtantia orbis. ibi dicit indifferenter omne corpus indiget virtute agente, ſiue ſit ſimplex, ſiue compoſitum, ſiue genitum, ſiue ingenitum. vnde dicit, nulla eſt differentia inter indigẽtiam virtutis actiuæ inter omnia corpora, ſiue ſint genita ſiue ingenita ſiue ſimplicia ſiue compoſita.

Item, omne corpus corruptibile eſt genitum, quia corruptibile & genitum cõuertuntur, ſicut ingenitum & incorruptibile, ex Primo huius, ſed mũd⁹ eſt corruptibilis:

quia eſt compoſitus ex contrarijs, vt igne, & aqua &c.
quę cootrariantur, ſaltim ſm qualitatea, & corruptio eſt
Tex, c. 11. inter contraria, vt patet primo de Generatione. Item,
mundus aut eſt genitus, aut ſemper fuit, per ſufficientem
diuiſionẽ, ſed ꝙ mundus non fuit ſemꝑ probatur tripli-
Text, c, 19. citer: quia ſi ſemper fuit, tunc ſunt infinita pertranſita, ſed
hoc eſt impoſſibile, vt patet ſexto Phyſicorũ, non con-
tingit infinita pertraoſiri, nec eſſe pertranſita. conſequen-
tia patet, quia infinitæ reuolutiones circulares pręceſſe-
runt, ſed ſemper fiunt, & illæ iam ſunt pertranſitę. Itẽ
Text. c. 35. vſq; ad fin. infinitũ eſſe maius infinito falſum eſt, ex tertio Phyſi. q̃a
infinitũ nõ eſt & deficiente poſitiuo deficit cõparatiuus.
cõſequentia patet: reuolutiones Lunæ plures ſuot q̃ So-
lis, quia Luna perficit reuolutionẽ ſuam 10 menſe venien
do ab vno puncto in idẽ: ſed ſol in anno tm̃ perficit reuo-
lutiooẽ ſuã. modo plures ſunt menſes q̃ anni, & reuolu-
tiones ſolis ſunt finitæ & minus, quia duodecies infini-
ties plus. Itẽ, ſi ſemꝑ fuit mundus tunc infinitum eſt in
Te, cõ, 16. actu, ſed hoc eſt impoſſibile, vt patet tertio Phy. quia in-
finiti holes ꝓceſſerunt, ſi mũdus ſemꝑ fuit, & quilibet ho
mo habet ſuũ intellectũ, cũ intellectus ſit forma ſubſtan-
tialis corporis, & intellectus eſt incorruptibilis, vt patet
Text, c, 21. ſecundo de Aĩa, ſeparatur, n. hoc ab hoc tanq̃ perpetuũ
à corruptibili, & infiniti ergo ſic ſunt in actu intellectus:
quia remanſerunt infiniti intellectus hominum.
Tex, c 101. OPPOSITVM vult Ariſt. in litera ꝙ mundus non eſt
genitus nec corruptibilis: & idem dicit Commentator.

CONCLVSIO

Totum mundum ingenitum ſecundum totum neceſſe eſt eſſe, tametſi ſecũdum ſui partes generatur ac corrumpitur: neque huic obſtat ipſum à deo per ſimplicem productionem ſeu creationem fuiſſe factum: quod fide firmatur.

AD quæſtionem dicet Ariſtot. ꝙ mundus non eſt
genitus ſm totum, cuius ratio eſt, quia, ſi mũdus
eſſet genitus ſm totum, tunc corpora cœleſtia eſ-
Text. c. 11. ſent genita, ſed hoc eſt falſum, vt patet primo huius: quia
Tex, c, 20. quicquid eſt genitum generatur à cootrarijs, ſed cœlum
oon habet contrarium, vt probauit prius. conſequentia
probatur, quia poſtq̃ totus mundus corporeus eſſet ge-
nitus, & cœlũ quod eſt pars mundi, immo eſt glorioſior
pars inquantum plus diſtat à ſitu inferiorũ: ergo & toto
genito & pars generatur. Item, ſi mundus eſſet genit⁹,
vel hoc eſſet ex aliquo, vel ex nihilo, per ſufficientem di-
uiſiooem, ſed nõ poteſt eſſe geoitus ex nihilo, quia in hoc
omnes cooueniunt, qui de natura loquuntur, ex nihilo ni
hil fieri, quia oportet aliquid ſubijci ei quod fit. vnde etiã
quod fit oportet ꝓexiſtere ſaltim in potentia, primo Phy
Te, cõ. 71. ſico. & ſeptimo Metaphy. nec etiam poteſt eſſe genitua
Te, cõ. 24. ex aliquo, quia ſi mundus eſſet totus genitus nihil eſſet
ante eum: q̃m tunc aliquid eſſet præter mundum, quod
falſum eſt. ſimiliter probatur ꝙ non eſt corruptibilis eo-
dem modo ſm totum. & dico ſm totum, quia aliquę par-
tes generaotur & corrumpuntur, vt indiuidua, quæ ſunt
in ſphæra actiuorũ & paſſiuorꝫ, & hñt materiã, quæ eſt
principiũ generationis & corruptionis. vnde mũdus nõ
recipit eſſe in aliquo principio temporis, quod prius non
fuit. Item, ſi mundus eſſet genitus, tunc principium ge
nerans totum mundum præceſſit vel natura vel duratio
ne ſucceſſiua. oatura, vt cauſa præcedit effectum. duratio
ne ſecundum prius & poſterius, per ſufficientem diuiſio
nem: ſed primum generans mundum noo præceſſit dura
tione ſucceſſiua, quia tunc tempus præceſſiſſet, quia non
eſt alia duratio ſucceſſiua q̃ tempus, ſed ſic non præceſ-
ſit, quia tempus non eſt ſine motu, & motus non eſt ſine
mobili: et iſta ſunt de toto vniuerſo corporeo. Nec etiam
natura præceſſit, quia ad hoc ꝙ effectus ſit nouus nõ ſuf-
ficit ꝙ cauſa ſit prior natura, quia, ſi Soc. eſſet ab æterno,
tunc etiam riſibile eſſet ab æterno, & non eſſet de oouo
E cauſatum ab hoĩe: & tñ natura prior eſſet riſibili, ſed non
obſtantibus omoibus his, muodus de nouo eſt produ-
ctus, cum prius omnino nõ eſſet. nõ tñ generatione vni-
uoca & paſſione, vel per aliquam tranſmutationem, ſed
per creationem, quæ eſt generatio æquiuoca & ſimplex
emanatio, & hoc ipſi ignorauerunt, qui ex ſenſibilibus fi
dem receperunt de omnibus. vnde non poteſt demõſtra
ri, quia ſuper naturã eſt, & eſt fides & veritas, & debem⁹
credere firmiter, ꝙ Deus omnia ex nihilo creauit Sacris
fidei doctoribus aſſentiendo. Tunc reſpoodeodum ad
rationes ſm fidem ꝙ non eſt motus vniuocus nec gene-
ratio ad productionem muodi, ſed eſt productus ſine mo
tu, vt per creationem & ſimplicem emanationem à Sum
mo Creatore, qui eſt actionis exceptæ. vnde, cum dicit,
ſi hoc eſſet. tunc corpora cœleſtia &c. Dicendum, ꝙ noo
ſunt genita generatione vniuoca, quæ eſt motus, ſed per
creationem ex nihilo, i. poſt nihil. nõ ꝙ nihil ingrediatur
ſubſtantiam entium. Et cum dicitur in ſecundo argumẽ-
F to ex nihilo nihil fit. verum eſt per ſe, ſed per accideos be
oe cauſatur aliquid ex nihilo. Et ſi dicatur eſſe per accñs
reducatur ad per ſe. dicendum ꝙ verum eſt in particula-
ri factiooe quæ eſt per motum, ſed in vniuerſali nõ bene
quæ eſt creatio. Vnde aliquid fit ex nihilo, ita ꝙ præpo-
ſitio ex, dicat circunſtantiam ordinis. Et cum dicitur, ꝙ
in hoc omnes conueniunt &c. Dicendum, ꝙ verum eſt
ꝙ ex nihilo fiat aliquid tanquam ab agente particulari,
tamen ab vniuerſali agente ex nihilo bene fit aliquid, vt
à Deo, qui habet potentiam ad faciendum plus q̃ intelle
ctus noſter poſſit ex ſenſibilibus cõcipere. Et ſi quęritur
quare fecit ſic mundum ex nihilo. dicendum eſt, ꝙ nihil
quæris: quia propter ſe fecit, quia Deus eſt finis omniũ.
Ad tertium. ſi mundus &c. cõceditur. Et cum dicitur.
dicendum ꝙ deus fecit mundũ & tñ non præceſſit dura-
tione ſucceſſiua, ſed æternitate, quæ eſt ſubſtantia ſua. Et
cum dicitur. ad nouitatem effectus &c. Dicendũ ꝙ hoc
non ſufficit. Dicendum ꝙ verum eſt in alijs agentibus à
G Deo, ſed in Deo ſufficit, qui cauſat aliquid de nouo & ꝓ-
cedit ipſum ſua natura & cauſalitate naturæ.

TVnc ad rationes principales reſponderet Ariſ. illud Rñſiones.
quod dependet ab alio &c. conceditur. Et cum dici
tur mundus dependet &c. Ariſtot. negaret ꝙ ab agente
eſſet vt agens diſtinguitur contra finem, quia æterna nõ
dependent ab aliquo tanq̃ à vero efficiente, quod diſtin
guitur contra finem, vt dicit Commen. 4. huius & Duo-
decimo Meta. Ad auctoritatẽ Commẽ. dicendum ꝙ Comen. 1.
ipſe accepit virtutem actiuam pro fine ſubſtantiæ, & nõ Com. 44.
ſolum motus cœli eſt ꝑꝑ aliud, vt finem, vt conſeruans,
et hoc vult dicere Cõmen. vnde totum agens eſt totus fi
nis. vnde, ſi intelligeret ꝙ cœlum dependeret ab agente
vero, ꝙ diſtinguiť cootra finem, tunc contradiceret ſibi,
& ideo habens efficiens, i. finem, quia Deus eſt melior q̃
cœlum, & melius eſt finis minus bono. ex ſeptimo Poli
ticæ. vnde etiam quando Commen. dicit, ꝙ finis ſignifi- Comẽt. 2.
cat efficiens ſignificatione oeceſſaria, intelligit ꝙ efficiẽs Caꝑ. de ſub
H non diſtinguitur contra finem, quia eſt finis ſubſtantiæ ſtantia or
mobilis. Ad ſecũdum. omne corpus corruptibile etc. bis.
conceditur. Et cum dicitur, mundus &c. dicendũ ꝙ non
niſi ſm partes, vt inferiora, quæ ſunt generabilia & cor-
ruptibilia ex cootrarijs, & corpora cœleſtia nõ, quia ſunt
incorruptibilia. Ad tertium mundus aut eſt genit⁹ etc.
conceditur. Et cum dicitur. ſi ingenitus tunc infinita &c.
negatur: quia infinita non eſſent pertraoſita, quia pertrã
ſitus eſt ab extremo ad extremum, ſed oon eſt extrema
reuolutio, quia non eſt vltima, quia poſt quamlibet reuo
lutionem eſt alia. ergo non eſt pertranſitum infinitum.
Ad ſecundam confirmationem. Infinitum eſſet me-
lius &c. dicendum ꝙ reuolutiones Solis & Lunæ dupli-
citer comparari poſſunt. Vno modo ad determinatum
tempus, vt. 100. annos, et ſic plures ſunt reuolutiones Lu
næ q̃ Solis. Alio modo poſſunt comparari ad totum tẽ-
pus, ſic non ſuot plures reuolutiones Lunæ q̃ Solis, quia
vtræq;

vtrę𝔮ꝫ ſunt infinitæ, & infinito non eſt maius, ſicut in maiori luna non ſunt plura puncta ꝙ̃ in minori. Ad tertiã confirmationem ſi ſic tunc infinitum &c. negaret Ariſt. Et cum dicitur, ꝙ intellectus ſunt plures, diceret Ariſtu. ꝙ vnus intellectus eſt in omnibus in numero, qui eſt ſubſtantia immaterialis, vbi non inueniuntur plura indiuidua vno: quoniam omnes intelligunt per vnum intellectũ motum à diuerſis phantaſmatibus & cogitationibus.

Te. cõ. 111. Dicitur autem ingenitum vno quidem modo: ſi ſit aliquid nunc prius non ens ſine generatione & tranſmutatione: quemadmodũ quidam tangi & moueri dicunt.

QVAESTIO XXX.

An ſine generatione poſsit eſſe aliquid, poſtquã nõ fuit.

COnſequeuter quæritur circa illud capitulũ, primum aũt, Vtrum contingat ſine generatione & tranſmutatione aliquid eſſe poſtꝙ̃ non erat. Et arguitur ꝙ non, quia quod nũc alter ſe habet quam prius hoc tranſmutatur, vt patet ſexto Phyſi. ſed, ſi aliquid incipit eſſe poſtꝙ̃ non fuit, alter ſe habet nũc ꝙ̃ prius: quoniam ſi haberet ſe vt prius, tunc non haberet ſe vt prius, & ponitur eſſe, & ita haberet eſſe & non eſſe. Item, quando aliquid reducitur de potentia ad actum, oportet ꝙ in illo ſit tranſmutatio: quia nihil exit de potentia ad actum niſi per trãſmutationem: quia ſm Ariſto. vnum agens non cõgregat inter diuerſa, ſed illud, quod eſt in potẽtia, reducit ad actum, ſed actio præſupponit tranſmutationem, ſed ſi aliquid eſt quod prius non fuit, oportet quidem fuiſſe in potentia, quia ſi non, tunc fuiſſet impoſſibile, modo nihil eſt quod impoſſibile ſit fieri. Item, vbicunq; aliquid abijcitur & aliquid acquiritur, ibi eſt tranſmutatio, quia ſine tranſmutatione nihil poteſt abijci vel acquiri, ſed cũ aliquid eſt quod prius non fuit ibi non eſſe abijcitur & eſſe acquiritur. Item vbi ſunt termini tranſmutationis ibi eſt tranſmutatio: ſed ens quod incipit eſſe poſt non eẽ habet terminos tranſmutationis nõ eſſe quod eſt priuatio: & eſſe quod eſt forma &c. Item ſi aliquid incipit eſſe poſt non eſſe ſine tranſmutatione ſimpliciter, tunc ſecundum naturam ex nihilo aliquid fit, ſed eſt contra omnes de natura loquentes quod ex nihilo nihil fit, ſed oportet ſubijci ei ꝙ fit. conſequentia patet, quia æſtimatur ex nihilo nihil fieri niſi ratione tranſmutationis, quæ oportet habere ſubiectum, in quo fit: quia aliquid oportet ſubijci ei quod fit:

Te. cõ. 12. & quinto Phyſico. 7.

Tex. c. 111. OPPOSITVM vult Ariſt. in litera. quia ingenitũ vno modo eſt, quod nunc eſt, quod prius non eſſet ſine tranſmutatione, vt tangere & moueri.

CONCLVSIO

Quod incipit eſſe, poſtquam nõ erat, non ſemper per tranſmutationem aſſequitur eſſe.

DIcendum ꝙ incipere poſtquam non erat põt intelligi dupliciter. Vno modo ꝙ omnino incipiat eſſe ſine tranſmutatione, ꝙ nec præcedit tranſmutatio cuius terminus ſit per ſe nec cõcomitatur ꝙ trãſmutatur. Alio modo ꝙ incipiat eſſe ſine tranſmutatione, vt terminus ſit per ſe, tñ cõcomitatur aliquod ens, quod ꝑ ſe eſt terminus illius. Tunc dicendum ad qõnem ꝙ primo modo eſt impoſſibile ſm naturam, & hoc ſufficiẽter probant rationes dictæ & recurratur ibi. Secundo modo dicendum ꝙ põt incipere eſſe quod prius non fuit ſine tranſmutatione, quæ per ſe terminetur ad hoc: vt tangere nunc eſt ꝙ dum tangant ſe quæ prius non tetigerunt ſe ſine tranſmutatione, quem terminum per ſe: ſed mot⁹ localis terminorũ duorũ terminat ad vbi, ſed bñ cõſequit. Similiter viſio fit à viſu, & prius non fuit, tñ motus localis ꝓceſſit, & diſpoſitio: & ille terminatur ad vbi per ſe & ad hoc conſequitur immediate & in inſtanti viſio, ratio huius poſſibile eſt motũ incipere poſtꝙ̃ nõ erat, quia oĩa non ſemper mouentur, nec ſemper quieſcunt, ſed aliquando mouentur & aliquando quieſcunt, vt patet octauo Phyſi. ſed motus non eſt per motum, ꝙ terminet per ſe motum, quia motus non eſt per ſe motus, vt ſubiecti, vel termini, quinto Phy. quia aliter procederetur in infinitum. Notandum, quãuis motus poſſit incipere eſſe põt non eſſe ſine motu ꝑ ſe, cuius ꝑ ſe ſit terminus, tñ non põt eſſe niſi tranſmutatio ꝓceſſit in mobili vel in alio. vnde licet hic motus non ſit terminus motus per ſe, tñ conſequit aliquod ens, quod ꝑ ſe terminat motũ, ſicut Ariſ. declarat octauo Phyſi. ꝙ poſt ſomnum aliquis ſurgit & prius præceſſerunt motus in animali, ſicut conſumptio humiditatis, ſed tñ ille motus non eſt per ſe terminus illius, vt dicit Ariſt. & Cõmen. Item, ſi indiuiſibile eſt incipit eſſe poſt non eſſe, & tñ illud eſſe non acquiritur ꝑ verum motũ, quia verus motus eſt partis poſt partẽ alicuius perfectionis, donec totũ perficiatur. dicit Cõm. tertio Phyſi. ſed indiuiſibile non habet partẽ poſt partẽ, quia tunc eſſet diuiſibile, modo ſunt aliqua entia indiuiſibilia, quæ hñt eſſe cũ prius non haberent, vt viſio cõpletur in inſtanti poſt motũ localẽ & delectatio fit in inſtanti quãdo appropinquatum eſt delectabile ſeptimo Ethi. Similiter illuminatio cum ſol mouetur ſuper hemiſphęrium noſtrũ, tunc fit in inſtanti. vnde hic fiunt per tranſmutationem cum ſint termini per ſe, ſed cõſequuntur aliquod ens quod per ſe eſt terminus huius. Et notandum, ꝙ quãuis motus incipiat eſſe poſt non eſſe ſine tranſmutatione cuius ſit terminus per ſe, quia per ſe motus non terminatur ad motum, ſed ad aliud vt quantitatem &c. tñ mot⁹ dependet ab aliquo agente per ſe.

Tex. c. 24.

Te. cõ. 12.

Text. c. 17. & 20.

Cõmẽt. 4.

Rationes primæ concedendæ ſunt vijs ſuis, quia concludũt, ꝙ nõ ſunt factę ſine motu primo mõ, vt dictũ eſt.

Necesse quidem igitur potens ſm excellentiam tanta, & quæ infra poſſe, puta ſi talenta centum tollere, & duo: & ſi ſtadia centum, & duo poſſe ire: virtus autem excellentiæ. Tex. c. 116.

QVAESTIO XXXI.

An Potentia ſeu uirtus per excellentiam determinetur.

COnſequenter quęritur, Vtrum potentia rei materialis debeat eſſe determinata per excellẽtiam. Et arguitur ꝙ non. Illud, ꝑ quod determinatur potentia, debet eſſe tale, ꝙ ſi potentia poteſt in ipſum, poteſt, & in alia. et hoc Ariſto. probat in litera. ſed aliqua potentia eſt, quæ etſi poſſit in excellens & maximum, non poteſt in minimum, vt ſi viſus poteſt videre ſtadium non oportet videre minimum ſtadij.

Tex. c. 116. & 117.

Tex. c. 116. OPPOSITVM vult Ariſto. in litera, ꝙ virtus eſt excellentiæ & determinata ad excellentiſſimum, & hoc idem vult Commen.

CONCLVSIO.

Potentia actiua rei naturalis per excellentiam menſuratur, paſſiua uero materialis per minimum, ſpiritualis aũt per maximũ determinatæ ſunt.

NOtandum ꝙ potentia dicitur dupliciter. Vno modo eſt principium operationis, & illa eſt duplex ſecundum Auer. quædam eſt actiua, & illa eſt principium tranſmutandi alterum ſecundum quòd in alterum, & paſſiua potentia eſt principium tranſmutandi ab altero vel ſecundum quòd ab altero, vt patet quinto Metaphyſi. vnde etiam dicit Commenta in tertio quòd potentia actiua mouet illud, cui attribuitur: ſed potentia paſſiua eſt illud, per quod mouetur illud cui attribuitur. Potentia metaphorice: & ſm ſimilitudinem iſta inueniũ in diuinis: quia dicimus ꝙ intelligẽtia põt eẽ intelligentia, & deus põt eſſe deus, & ſic nõ accipitur po-

Text. c. 17

tentia pro actiua vel paſſiua, ſed accipitur pro noo repugnantia, vt intelligentia poteſt eſſe intelligentia, i. intelligentiæ noo repugnat eſſe intelligentia. Similiter etiam dicimus ꝙ oulla intelligentia liberata eſt à potentia ſimpliciter, i. ſm ſimilitudinem. i. ſm perfectionem præter Deum, qm̄ omnes aliæ ſubſtaotiæ à Deo habent aliquid diminutionis & imperfectionis, vt vult Commen. tertio

Cōmen. 5. de Anima. Sciendum, ꝙ tm̄ cum quæritur, vtrum potentia rei naturalis ſit ſm excellentiam loquimur de potentia actiua vel paſſiua, quę eſt principium operationis.

Per hoc dicendum eſt ad quæſtionem, ꝙ potentia rei naturalis eſt excellentię, & debet determinari per excellentiam, quia ſi aliquis determinatur in potentia ſua debet hoc eſſe per excellentiam, i. per maximum, & nō minimum, vt ſi aliquis poteſt leuare. 100. libras, ille poteſt leuare. 10. ergo determinatur per. 100. ſic potentia determinatur per excellentiam inquantum poteſt. Vnde etiā in antiqua tranſlatione dicitur, ꝙ virtus eſt vltimum potentię, vnde poteſt ſyllogizare ſic per illud determinatur F potentia in quod ſi poteſt, poteſt etiam in alia, ſed ſi aliquis poteſt in excellētiſſimū ille poteſt etiam in minimū, vel qui habet poteotiam leuandi. 100. libras etiam habet potentiam leuandi. 50. libras. & noo è conuerſo. Et cō firmatur. potentia rei debet eſſe determinata per illud ꝑ quod eſt determinatum & vnum, & non per illud quod eſt indeterminatum & multa, quia oon ootificatur aliqd niſi per finitum, quia per infinitum nihil notificatur. ſed excellentiſſimū eſt determinatū et vnum: vt quod potentiam habet leuandi. 100. libras. hoc eſt determinatum & vnū: quia non pōt in plura q̄ in vnum iſtud: ſed quę ſunt ſub eo ſunt indeterminata & multa, vt. 70. &. 60. &c.

Sciendum, cum quædam ſit poteotia actiua, quędam paſſiua, noo æqualiter determinantur per excellentiā eādem, quia potentia actiua determinatur per excellentiā, quæ eſt in re extrinſeca & in obiecto virtutis realis, vt dictum eſt de potentia leuandi. 100. libras. ſed potentia paſſiua determinatur per excellētiā, quæ eſt in virtute met: G & non in extrinſeco, vt potentia viſiua per actū excellentem determinatur quæ eſt reſpectu minimi viſibilis. vnde ſi poteſt pati ab illo minimo, & à maximo & non è cōuerſo. Notandum tn̄, ꝙ de oumero potentiarum paſſiuarum quædā eſt organica, vt viſiua auditiua, & de iſta habet veritatem qd determioatur ꝑ excellentiam quę eſt in potentia et per actū reſpectu minimi obiecti qd poteſt per ſe exiſtere. Alia eſt potentia oon organica, vt intellectiua & de illa non eſt ita ꝙ determinatur per actiuū minimi intelligibilis, quia oon ſequitur, quod poteſt intelli-

Te. cō. 7. gere minus pōt intelligere maius, ſed ſi maiora pōt intelligere & minora, ſicut patet tertio de Anima.

Rñſiones. AD rationem in contrarium. illud per quod potentia &c. conceditur. Et cū dicitur. aliqua; porētia etc. verum eſt per minimum quod eſt intelligere extra tamē per excellentiam quę eſt in virtute viſiua, quia ille actus eſt maximus reſpectu mioimi illius rei viſibilis, & hoc

Tex. c. 116. eſt excellentiſſimum in illis. ideo non valet.

H Et vtriq; ſiquidem impoſſibile tm̄ ſm excellentiam dicentibus & plura impoſſibile: puta non potens mille ire ſtadia, manifeſtum quia mille & vnum.

QVÆSTIO XXXII.

An potentia, uel uirtus per minimum, in quod non poteſt determinata ſit.

Tex. cō. 1. COnſequenter quæritur vtrum impotentia vel noo potentia ſit determinata per minimum in quod non poteſt. Arguitur ꝙ non. quia ſi eſſet minimum in qood non poſſet potentia, tunc continuum eſſet compoſitū ex indiuiſibilibus, quod eſt falſum, vt patet ſexto Phyſicorum, & in libro de lineis indiuiſibilibus. conſequentia E probatur, quia, ſi minimum eſt in quod oon poteſt, accipiatur in exemplo, quia minimum in quod oō poteſt potentia quæ leuat. 100. libras. ſit primum illud minimum ſuper. 100. vel illud eſt ęquale. 100. vel magis, vel minus. non poteſt eſſe æquale cum. 100. quia qua ratione virtus illa poſſet in. 100. et in illud minimum cum ſit ęquale. nec poteſt eſſe minus, quia quod poteſt in maius, poteſt etiā in minus. ergo relinquitur ꝙ ſit maius: modo tunc illud minimum vel excedit. 100. in indiuiſibili, vel io diuiſibili. non poteſt in indiuiſibili dici, quia oihil excedit quid eſſe alterius in aliquo niſi ſit compoſitum ex illo, quod eſt falſum. quia indiuiſibile additum alicui non facit ipſum aliud excedere quaotitate, quia indiuiſibile nihil auget. ergo in diuiſibili excedit illud, tunc id diuidatur, & remota parte ab eo vel poteſt in reſiduum vel noo. Si poteſt in reſiduum, tūc id non fuit maximum. 100. in quod potuit. Si noo poteſt in ipſum: tunc id non fuit minimum F in quod non potuit, quia illud eſt minus eo.

OPPOSITVM attribuitur Ariſt. in litera. vnde dicūt expoſitores, quòd ſicut potentia naturalis determinatur ad maximum, ſic impotentia determinatur ad minimū; Tex. c. 116.

CONCLVSIO

Naturalis Impotentia ad minimum determinata eſt, ſicut naturalis ad Maximum.

VNde ſciendum ꝙ aliqui dicūt, ꝙ licet ſit dare maximum in quod poteſt potentia naturalis, tamen non eſt dare minimum in quod non poteſt, vnde etiam Ariſto. hoc non dicit in litera, quia dicit ꝙ non poteſt in minus noo poteſt io maius, etiam iſti dicunt ꝙ nō eſt ſimile de poſſe & non poſſe, quia potentia eſt res naturalis, & etiam determinata ad maximum, ſed impotentia dicit defectum, & ideo, ſi potentia terminatur ad maximum, non oportet ꝙ impotentia determinetur ad minimum. Sed illud difficile eſt demonſtrare: quia eſt cō Cōmē. 116. G tra Commen. expreſſe, qui dicit, ꝙ ſicut potentia ad maximū determinatur, ſic defectus ad minimum: poſſe eſt vna dictio. i. noo poſſe. vnde licet Ariſt. in litera oon dicat expreſſe ꝙ bene dicit ꝙ non pōt in minus noo poteſt in maius, ſed de diminutiooe noo dicit & expoſitores volunt, ꝙ Ariſt. intelligat minimum. vnde, ſi aliquis nō poteſt plus leuare q̄. 100. marcas, illa vltima. 100. marcas multa ſunt & habent latitudinem. vt. 100. 200. &c. tamen primum eſt vnum et minimū io quod non poteſt, & poteſt formari ratio. Sicut ſe habet poteotia ad maximum ſic impotentia ad minimum. per conuenientem ſimilitudinem: ſed potētia eſt determinata ad maximum, ideo &c. Et confirmatur. res naturales debent eſſe determinatę ad maximum & ad minimum: ſed impotentia eſt res naturalis: ſicut quies quę ē priuatio motus eſt res naturalis vel cōſequitur rem naturalem. ſimiliter impotētia eſt res naturalis cùm ſit priuatio rei oaturalis. ergo eſt determinata ad minimum.

H AD rationem dicendum. ſi ita eſſet &c. conſequentia Rñſiones. negatur. Et cum dicitur. accipiatur primum minimum &c. dicendum ꝙ eſt maius. & cum dicitur. vel excedit in diuiſibili &c. dicendum ꝙ illud oon eſt iodiuiſibile vt punctus vel vnitas: quia ſic noo redderet maiorē quantitatem: quia indiuiſibile additum alteri noo reddit maiorem quantitatem: vnde eſt diuiſibile ſm quantitatem: quia habet partem extra partem: tamen eſt diuiſibile ſm auferibilitatem. vnde nō poteſt auferri vna pars q̄ diuiſim & ſeorſum exiſtat: quia reſolueretur in continēs: quia auferibilitas eſt determinata ad minimum. ergo in illo eſt minimum quod poteſt auferri. licet ſit diuiſibile ſm quantitatem & partes in toto. vnde ſimile eſt quod dicit Ariſto. oſtauo Phyſico. in illo cap. Principium au- Tex. c. 21. tem conſiderationis. dicit quòd ſi multę guttę cadunt remouent aliquid de lapide: & id eſt multum ſicut guttę

multę

multę ſunt: tamen quælibet gutta non remouet vnã partem prius tempore a lapide ꝗ̃ aliam: ſed ſimul remouentur a lapide: quia non poſſunt ſeorſum & diuiſim exiſtere, licet quælibet ſit diuiſibile vt eſt in toto: tamen ſucceſſiue eſt minimum. vnde partes in toto ſunt potentia. vnde licet in vna maſſa remoueatur magna pars poſt aliã: tamen in illo eſt deuenire ad minimum quód habet multas partes in toto & quælibet diuiſim non requiritur: qa non poteſt exiſtere per ſe. vnde ſic eſt in propoſito, ꝙ licet illud in quo excedit id. 100. ſit diuiſibile ſecundũ partes quidditatiuas in toto: tamen ſeorſum non eſt diuiſibile ꝙ poſsit per ſe quælibet partium exiſtere. ergo rõ illa non concludit. Et ſic dictum ſit de hoc.

Tex,c,121.

Impoſsibile igitur & ſemper quidẽ aliquid eſſe, corruptibile autem eſſe &c.

QVÆSTIO XXXIII.

An aliquod ſempiternum corruptibile eſſe poſsit.

Tex,c,338.

Conſequenter quæritur circa illud capitulũ. Determinatis autem his. Vtrum aliquod ſempiternum poſsit eſſe corruptibile. Et arguitur ꝙ ſic. illud, quod habet contrarium, eſt corruptibile, quia corruptio eſt à contrario & inter contraria, vt patet primo de Generatione. &

Tex,c,50. & 51. Text,c,81. Tex,c,86. 12, Me,41.

primo Phyſi. ſed aliquod ſempiternum habet contrariũ, vt motus cœli eſt ſempiternus, ex octauo Phyſic. ſed motus cœli habet contrarium, vt Commen. dicit, quia quietem habet contrariam. Item, quod habet materiã hoc eſt corruptibile. & hoc dico materiam ſubiectam formæ

Tex,c,20.

ſubſtantiali, quæ eſt in potentia ad eſſe & ad non eſſe, qa potentia materiæ eſt cauſa generationis et corruptionis, ſicut abſciſio a materia eſt cauſa perpetuitatis: ſicut dicit Commen. primo huius. ſed aliquod ſempiternum habet materiam ſubiectam formæ ſubſtantiali, & eſt in poten-

Tex,c,125.

tia ad eſſe & ad non eſſe vt ſpecies humana & aſinina ſũt perpetuæ: & habent materiam quæ poteſt eſſe & non eſſe, quoniam aut Socr. vel indiuiduum non corrũperetur. Item, omne genitum eſt corruptible, primo huius: qa genitum & corruptibile conuertuntur, ſicut ingenitum & incorruptibile: ſed aliquod ſempiternum eſt genitum: quia quod dependet ab agẽte eſt genitum & actum: ſed aliquod ſempiternum eſt huiuſmodi, vt dicit Commen. in de Subſtantia orbis, quia cœlum non ſolum indiget virtute mouente, ſed etiam virtute largiente ſibi eſſe & exiſtentiam: & nulla eſt differẽtia inter indigentiam virtutis actiuæ in corpore ſimplici & compoſito, vel generabili & ingenerabili &c. & cum cœlum ſit perpetuũ, &

Tex,c,120 125.

habet agens, ideo videtur ꝙ ſit genitum.

OPPOSITVM credit Ariſto. ſe demonſtrare in litera: quia dicit ꝙ omne ſempiternum eſt ingenitum & incorruptibile & nullum ſempiternum eſt corruptibile: & hoc idem vult Commen. & expoſitores.

CONCLVSIO.

Sempiternũ aliquod eſſe genitum, uel corruptibile, eſt impoſsibile.

Tex,c,119.

NOtandum ꝙ non eſt dubium. ꝙ ſm Ariſtot. intentionem eſſet dicendum ꝙ nullum ſempiternum eſſet genitum, quia impoſsibile eſt ſempiternum eſſe corruptibile. & hoc probat Ariſtot. ſupponendo duo principia. quorum vnum eſt, poſsibili poſito in eſſe, nullum ſequitur impoſsibile, licet poſſet ſequi falſum, quod eſt naturaliter intellectum. aliud ſupponit ꝙ impoſsibile eſt vnum & idem eſſe et non eſſe ſimul: quia prima dignitas eſt, non contingit idem eſſe & non eſſe ſimul. Ex his probatur concluſio. illud eſt impoſsibile corrumpi, quod, ſi poneretur corrumpi in eſſe ſequeretur impoſsibile: ſed ſi ſemper ens ponitur corrumpi, ſequitur impoſsibile, quòd ſemper ens corruptum eſſet, quia perpetuum dicitur eſſe ſemper & non eſſe, quia genitum eſt quod iam eſt & prius non fuit, modo ſignetur illud in-

A ſtans vel hora in quo ſit poſsibile non eſſe, & cum ſit corruptibile non eſt, & tu ponis ſemper eſſe, ergo in eodem inſtanti eſt & non eſt. Et confirmatur. ſi aliquod ſempiternum eſt corruptibile, tunc ſequitur, ꝙ potentia ad eſſe & non eſſe non diſtinguitur in tempore: ſed hoc eſt inconueniens, quia in omni quod poteſt eſſe & non eſſe tempus potentiæ ad eſſe & non eſſe diſtinguuntur, ſed ſi ſi aliquid poteſt eſſe & non eſſe, tunc non diſtinguuntur. conſequentia patet, quia quod ſemper eſt ponitur in tempore infinito ſemper eſſe & incorruptibile, & quia corruptibile & in eodem põt non eſſe, quia extra tempus infinitum non eſt tempus. Sed ſi dicatur. aliquid eſt corruptibile de natura ſui & perpetuatur ab alio, de hoc fiet quæſtio ſpecialis. Vtrum illud quod eſt corruptibile de ſui natura põt ꝑpetuari ab alio quod eſt extrinſecũ ſibi.

Et notãdum, ꝙ per eandem rõnem poteſt probari ex principiis Ariſto. ſm naturam ꝙ impoſsibile eſt ꝙ ſemper non ens ſit generabile, quia anteꝗ̃ ens ſi eſſet genera-
B bile, tunc idem eſſet ſimul & non eſſet, ſed illud eſt impoſſibile, quod ſi ponatur eſſe ſequeretur impoſsibile, ſed ſi ſemper non ens ponitur generabile, tunc idem ſimul eſt & non eſt, quia ſi nunꝗ̃ eſt ſemper ponitur non eſſe &c. quia ponitur generabile, & illud habet veritatem tam de ſubſtantiali ꝗ̃ de accidentali prædicato quod eſt ſemper non ens eſſe generabile: quia implicat contradictionem eandem. vnde ſemper eſt eadem, & ex eiſdem principiis: ſicut nullum ſempiternum eſt corruptibile, ſic nullũ ſemper non ens poteſt eſſe generabile. Et cõfirmatur. ſemper ens & non ens opponũtur, ſicut omnis & nullus. modo impoſsibile & neceſſarium ſunt oppoſita, ex ſecundo. peri hermenias. mõ ſi oppoſitum in oppoſito & propoſitum in propoſito. illa regula non fallit in prędicatis per ſe modo, omne ſemper ens neceſſarium eſt eſſe ex prædictis. ergo ſemper nõ ens impoſsibile eſt. vnde locus. ſi oppoſitum in oppoſito &c. modo ſi ſemper nõ ens eſſet generabile, tunc nen eſſet impoſsibile nõ eſſe. ergo ſemper
C non erit & etiam erit. Notandum, ꝙ aliqui dicunt, ꝙ ſemper non ens aliquod dicere generabile poteſt teneri, & ſemper ens corrumpi poteſt teneri, etiam cõtradictio. Ariſto. quia poteſt eſſe aliquid & non eſſe ſimul in eodẽ inſtanti temporis, ſed non naturæ. ſed hoc non valet: qa, ſi aliquid poteſt eſſe & non eſſe in eodem inſtanti temporis, tunc inſtans naturæ, quia oportet illud inſtans naturæ eſſe indiuiſibile: qm̃, ſi eſſet diuiſibile, tunc melius poſſet eſſe in illo ꝗ̃ in inſtanti temporis, quia magis diuiſibile eſt. ergo eſt indiuiſibile. vel eſt ſubſtantia vel accidẽs, vel nihil. non poteſt eſſe nihil, tunc ex nihilo aliquid eſſet & non eſſet, quod eſt impoſsibile. Si ſubſtantia indiuiſibilis, tunc aliquid habet eſſe & non eſſe in intelligentia indiuiſibili: quia intelligentia eſt ſubſtãtia indiuiſibilis: qđ eſt impoſsibile. Si eſt accidens indiuiſibile vel reducitur ad continuum, vel diſcretum. ſi cõtinuum vel eſt permanens vel ſucceſsiuum. ſi permanens tũc eſt punctum: tũc aliquid habet eſſe & non eſſe in puncto indiuiſibili. Si eſt
D ſucceſsiuum tunc eſt inſtans temporis: & tũc redibit idẽ qđ in eodem inſtanti temporis habet eſſe et nõ eſſe: quia indiuiſibile non eſt ſucceſsiuum niſi inſtans tẽporis. non poteſt autem dici ꝙ ſit indiuiſibile accidens quod reducitur ad diſcretum: qa tunc eſſet vnitas, & aliquid in vnitate indiuiſibili eſſet & non eſſet. Sed aliquis poſſet dicere ꝙ illud indiuiſibile & inſtans naturæ non eſt poſitiuum aliquod naturæ, ſed eſt negatio. tunc oportet dici, quòd ſit negatio prioris & poſterioris in cauſa, quia bene dicimus, quòd homo & riſibile ſunt in eodem tempore, ſed non ſunt ſimul natura: quia vnũ eſt cauſa alterius, vt homo eſt cauſa riſibilis vt ſic: quia prius eſt natura tãquàm cauſa, & tamen non eſt prius tempore. cum ergo aliquid ſit prius & poſterius ſm naturam, tũc hoc eſt poſitiuum. ergo indiuiſibile eſt ſm naturam, & ſi ſit negatio, oportet ꝙ ſit negatio prioris & poſterioris in cauſa: & ſic ſm carẽtiam eſſe prioris & poſterioris: tunc in eo-

dem

dem tempore ſimul contradictoria vera eſſent: quia tūc eſſe & nō eſſe ſimul in eodem inſtanti naturæ ſunt ſm carentiā cauſæ prioris & poſterioris, quia neutrū eſt cā alterius, vt nō eſſe nō eſt cā eſſe, nec ecōuerſo. & ſic ſunt in eodē inſtāti. Sed iſtud nō p̄iudicat diuinæ potentiæ & fidei: quia veritas eſt, q̄ Deus pōt aliqd qd nūq̄ erit facere generabile & ſempiternū corruptibile: ſed hoc eſt ſup naturā: qa ex ſenſibilibus nō pōt demōſtrari: qd ſi demonſtrari poſſet, tūc nō haberemus meritū credēdo. vñ diuina potētia plus facit q̄ intellectus vnq̄ pōt cōcipere. Et rōnes Ari. valēt q̄ idē eē in eodē inſtāti & nō eē &c. Dicēdū q̄ ſequit ſm naturā: ſed Deus pōt facere hoc eſt deducere q̄ nulla erit cōtradictio: ſed in hac vita ignoramus quomodo euitaretur illud impoſsibile.

Rōnes; PEr hoc ad rōnes rñderet Ariſto. Ad primā. oē quod habet cōtrariū &c. cōceditur vt ſic. Et cū dr̄. ſempiternū aliquod &c. dicendū q̄ nō eſt verū: quia motus cœli ſm totum eſt ſempiternus, & ſic nō opponit ſibi quies: quia ſic non incœpit, nec deſinet: ſed ſm partē incœpit & deſinet: quia vna reuolutio particulariter ſuccedit alteri, & ſic quies opponit ei: quia quies, quæ nunc eſt, reſpectu craſtinæ reuolutiōis, opponitur craſtinæ reuolutioni: ſed ſecus eſt de ſubſtātia, quę nō habet oppoſitā quietē: quia vna pars non ſuccedit alteri: ergo ſempiterna ſubſtantia nec ſm totum, nec ſm partem habet quietē contrariā, &
12. Me. 41. ita debet intelligi dictum Cōm. Ad ſecundū, cū dr̄, q̄ habet materiā &c. cōcedit. Et cū dr̄, aliquid vt cœlū &c. dicēdū, q̄ non habet materiā, quæ ſit in potentia ad eſſe & ad non eſſe. & cum dicitur de ſpecie humana &c. dicē dum, q̄ habet materiā in indiuiduis in potentia ad eē & nō eſſe. & ſic corrūpitur in indiuiduis. Et cum dr̄, ſpecies eſt perpetua, verū eſt: quia totū non corrumpit & ſimul quo ad omnia indiuidua: quia ſemper manent, ſed indiuiduum corrūpit: quia nō ſemp manet, ſicut ſpēs, ſed corrūpitur ſm partes ſucceſsiue. Ad tertiū: oē genitū &c. cōceditur. cum dr̄. aliquod ſempiternū &c. negat accipiendo genitū qd eſt & prius nō fuit: quia tūc ſimul eſſet ens & non eſſet. ad probationē. oē qd dependet &c. verum eſt ſi dependet ab agente vt diſtinguit cōtra finē. & cum dr̄, cœlū &c. dicendum q̄ non dependet ab agente vt diſtinguit cōtra finem: ſed accipit ibi agens pro fine ſubſtātiæ. & dixit hoc, vt diſtingueret etiā inter motū cœli & ſubſtantiam: q̄ non ſolū motus dependet à virtute mouente, ſed etiam ſubſtantia cœli dependet à virtute actiua, id eſt fine cōſeruāte ſuum eſſe, & nō ſolum motus. vñ dicit q̄ totum mouens eſt totum agens quantum ad finē
Cōmen. 1. ſubſtantiæ. Vnde non vult dicere, q̄ dependet à virtute actiua tanquàm vero agente: quia dicit quarto hu-
Cōmēt. 4. ius, q̄ cœlum de quatuor cauſis habet duas, vt formam & finem, quia non habet proprium efficiens & materiā: vnde dicit & in 12. q̄ in corporibus cœleſtibus nō eſt cōſecutio cauſæ ad cauſatum proprie, vt efficiens, ſed eſt conſecutio prouenitus ad finem: quia agens verum apud Ariſtote. non extrahit niſi illud quod eſt in potentia ad actum & cetera.

Corrumpitur igitur quādoq; corruptibile,
Tex. c. 111. et ſi generabile factum eſt: poſsibile enim factū eſſe: & non ſemper quidem eſſe.

QVAESTIO XXXIIII.

An quodlibet generabile ex neceßitate generetur.

COnſequenter quæritur, Vtrum omne generabile ex neceſsitate generetur. Arguitur q̄ non. quia ſi omne generabile ex neceſsitate
Tex. cō. 5. generetur, tunc omnia futura de neceſsitate euenient quę ſunt futura: ſed hoc eſt falſum, & contra Ariſto. primo Peri herme. & ſexto Metaphy. q̄ non omnia de neceſsitate eueniūt quæ futura ſunt: qa tunc non oporteret conciliari & negociari. conſequentia eſt manifeſta: quia poſtq̄ omne generabile de neceſsitate generabitur, tunc omne futurū de neceſsitate eueniet; quia generabile de neceſsitate generari nihil aliud eſt q̄ futurum ex neceſsitate euenire.

OPPOSITVM arguit. ſicut ſe habet corruptibile ad corruptionem, ſic generabile ad generationem: ſed omne corruptibile ex neceſsitate corrūpitur. quare &c. maior patet per conuenientem ſimilitudinem. minor patet Tex. c. 121.
ex prædictis ſecundum Ariſto. quia nullum ſempiternū eſt corruptibile, & nullum corruptibile eſt ſempiternū, quia negatiua conuertitur: & ex hoc ſequitur corruptibile neceſſario corrumpi.

CONCLVSIO

Quodcunq; generabile licet neceſſario generetur: oppoſitum nihilominus catholice aſſerere non inconuenit.

DIcendum eſt ad quæſtionem ſm principia Ariſto. quę ſi tenent, tunc videtur ex intētione eius omne generabile ex neceſsitate generabitur, & hoc ſiue ſit ſubſtantia ſimplex, ſiue compoſita, vel accidens reale, vel intentionale: quod apparet per eandem rationem, per quā probauit nullum ſempiternum eſſe corruptibile, quia ratio illa habet eandem virtutem quantū ad vtrāq;. id impoſsibile eſt corrumpi, quod ſi poneretē corrūpi ſequeretur impoſsibile, quia poſito poſsibili in eē nullum ſequitur impoſsibile, licet poſsit ſequi falſum: ſed, ſi ſempiternum eſſet corruptum, ſequeretur impoſsibile, ſ. q̄ idem ſimul eſſet & non eſſet, componēdo ſimul eſſe cum eſſe & non eſſe: ſed hoc eſt contra primam dignitatem. nō cōtingit idem ſimul eſſe & non eſſe. Quòd autem ſequeretur patet, quia ſigna inſtans, in quo ſit corruptum. in illo non, vt ponis modo, quia tunc ſemper eſt in illo eodem inſtanti non eſt. & hoc ſequitur cōuerſa eius, quia nullum corruptibile ſempiternum eſt. ex his ſequitur, q̄ omne corruptibile de neceſsitate corrumpitur, & ſi iſta ratio eſt demonſtratiua, tūc per eandem rationem deducetur: q̄ omne generabile de neceſsitate generabit. illud eſt impoſsibile, quo poſito in eſſe ſequitur impoſsibile, & hæc maior probata eſt prius. ſed, ſi ſemper non ens eſſet, eſſet generabile, tunc idem ſimul eſſet & nō eſſet: ſed hoc eſt impoſsibile, vt prius probatum eſt. conſequentia patet, quia ſigna inſtans, in quo generabitur, & in illo habet eſſe, quia in illo inſtāti generabile eſt in quo generatum eſt: ſed ponitur ſemper non eſſe. vnde tūc nullum ſemper non ens eſt generabile conuertitur negatiua vniuerſalis, nullum generabile eſt ſemper non ens, & ex his ſequeretur omne generabile de neceſsitate generabitur. Item, ſemper ens & ſemper non ens ſunt oppoſita, ſicut impoſsibile & neceſſariū. Ex hoc ſic. omne ſem- Te. c. 122.
per ens eſt neceſſarium eſſe. ergo omne ſemper non ens eſt impoſsibile. antecedens patet. quia illa cōuertuntur. conſequentia patet. ſi oppoſitum in oppoſito & propoſitum in propoſito, ſed ſemper ens & ſemper non ens opponuntur ex vna parte, ſicut neceſſarium & impoſsibile ex alia parte. modo, quod impoſsibile eſt non eſt generabile. ergo, q̄ nunq̄ eſt non eſt generabile. modo conuertitur in iſtam. nullum generabile ſemper nō eſt. & ex his ſequitur iſta, omne generabile de neceſsitate habebit eſſe, & non pōt habere eſſe niſi per generationē. ergo omne generabile de neceſsitate generabitur.

Argumēta contra concluſionē. Contra hoc arguitur, ſi omne generabile de neceſsitate generabitur, tunc tollitur contingens ad vtrumlibet; modo, de ratione contingentis ad vtrumlibet eſt q̄ poſſit eſſe & non eſſe. et quod poteſt non eſſe non eſt neceſſarium eſſe. ergo tollitur contingens ad vtrumlibet.

Secundo. Similiter tollitur libertas arbitrij: quia de ratione arbitrij liberi eſt q̄ poſsit velle quod nunq̄ poteſt velle, et poteſt facere & poteſt nūq̄ facere, quia ad hoc q̄ homo habeat libertatem arbitrij requiritur q̄ poſsit velle, & q̄ id poſsit nunq̄ velle & poſſe facere q̄ nunq̄ faciet: ſed, ſi omne generabile de neceſsitate generetur, tūc actus vo-

luntatis

luntatis determinatur neceſſario ad eſſe quod nunquam poſſet non eligere vel non facere. & per hoc tollitur pœna malorum & pręmium bonorū, quia ex his, quæ de neceſsitate inſunt, non contingit vituperari vel puniri, vel pręmiare aliquem vel laudare. modo omnes actus humani ex neceſsitate euenient. & hoc eſt contra omnes leges, quæ dicunt, ꝙ aliqui ſunt laudandi & aliqui vituperandi & aliqui puniendi & aliqui pręmiandi.

Tertio. Item ponatur ꝙ iſte homo moriatur anteꝗ̄ cogitauit triangulum habere tres, & tamen poſsibile eſt ante mortem ipſum cogitare. tunc quæritur, vtrum ante mortem habuit potentiam vel non. Si habuit potentiam cogitandi, tunc ille actus cogitandi fuit in eo generabilis, & nunꝗ̄ generabitur: quia mortuus eſt. Si dicis, ꝙ non habuit potētiam cogitandi, hoc falſum eſt: quia potentia cogitatiua ſequitur formam humanam: & ipſe habuit naturam humanā, ergo habuit potentiam cogitandi: & actus cogitandi potuit generari in eo: & tamen nunꝗ̄ generabitur.

Quarto. Item, ſi ita eſſet, tunc nihil eſſet fruſtra: ſed fruſtra eſt quod ordinatum eſt ad acquirendum aliquem finem, quem non acquirit: ſed, ſi omne generabile de neceſsitate generabitur, tunc omne natum attingere aliquem finem de neceſsitate attinget ipſum: & ita hęc eſt difficultas, qa ex vna parte eſt contra primam dignitatem, ex alia parte ſequitur multa inconuenientia. Siquis vult tenere principia Ariſto. tunc ſicut nullum æternū eſt corruptibile, ſic nullum ſemper non ens eſt generabile, & per cōſequens nullum generabile eſt ſempiternum, & per cōſequens, omne generabile de neceſsitate generabitur.

Solutiones

Ad primū. Ad primum dicendum cū dr̄. ſi ita eſſet &c. dicēdū ꝙ non tollitur cōtingens ad vtrumlibet. Et cum dicitur de ratione contingentis eſt &c. dicendum ꝙ de ratione contingentis ad vtrūlibet eſt ꝙ in aliquo tempore poſsit eē, & in aliquo tempore non poſsit eſſe, & non eſt de ratiōe eius ꝙ nunꝗ̄ fit. vel ſi Socra. currat cras ante currere pōt & in aliquo tempore non currere: & non poteſt nunquā non currere. vnde poſtꝗ̄ curret non poteſt nunꝗ̄ currere. & hoc ſufficit ad contingens.

Ad ſecūdū. Ad aliud tunc tolleretur liberum arbitrium. dicendum, ꝙ non ſequitur, quia liberum arbitrium eſt quod eſt gratia ſui. vt patet in prooemio Metaph. ergo liberum. habet illud, quod eſt gratia ſui, licet ex neceſsitate agat. vnde hoc non tollit libertatem, ſed ageret gratia alterius. Et cum dicitur, ꝙ aliqs poteſt eligere &c. dicendum ꝙ non: quia eligit propter intrinſecum quod pōt eligere hoc quod non aliud: et hoc eſt de natura ſui. nam Deus habet maiorem libertatē & mouet vniuerſale, & non poteſt non mouere ſecundum Ariſto. quia de neceſsitate mouet, & ſic homo poteſt eligere & non pōt nunꝗ̄ id eligere: quia homo eſt gratia ſui ꝙ eligit, & eſt de ratione libertatis quòd non eligat gratia extrinſeci. & in hoc differt liber a ſeruo: quia liber nō vult eligere propter extrinſecum aliud, ſed gratia ſui. ſed ſeruus eligit propter aliud vt propter dominum: & hoc eſt ratione libertatis ꝙ eligat gratia ſui, & non propter aliud & non poteſt hoc nunꝗ̄ eligere.

Ad tertiū. Ad tertium cū dicitur. tunc tolleretur punitio &c. dicendum ꝙ non ſeqtur: quia Deus honoratur ex neceſsitate naturæ ſuæ, qa eſt bonus. vnde ad hoc ꝙ aliquis laudetur, non oportet ꝙ illud quod pōt facere poſsit nunꝗ̄ facere: quia hoc nō eſt de ratione honoris & laudis: ſed ſufficit ꝙ in ſe ſit bonum ad hoc ꝙ laudetur. & cum dicitur, quæ ex neceſsitate inſunt &c. dicendum ꝙ verum eſt ... inſunt ex neceſsitate violētię. vt ſi aliquis traheret per crines aliquem, & faciat malum non eſt vituperabilis actus: ſed ex illis quæ inſunt ex neceſsitate naturæ, quod impoſsibile eſt aliter ſe habere contingit laudari, ſi ſit bonum in ſe, & ſi ſit malum in natura ſua vituperari. & ſimiliter de poena & punitione.

Naturalia digna laus de q̄nq̄ ſūt & honorari debēt: & ecōtra mala vituperari, ac puniri.

Ad quartum. cum ponatur ꝙ hic homo &c. tu quæris. an &c. dicendum ꝙ in toto tempore præcedēti non potuit cogitare ex neceſsitate: quia ſi aliquis in tota vita ſua non videt impoſsibile eſt ipſum videre. Et cū

A dicitur, potentia cogitatiua &c. verum eſt eorum quę cogitabuntur: ſed eorum quæ non cogitabuntur impoſsibile eſt: quia potentia non eſt realis reſpectu illorum, quæ non cogitabuntur, vnde eſt figmētum, quia implicat cōtradictionem, ꝙ nunꝗ̄ cogitabit quod potētiam habeat cogitate: quia tunc cogitat ſimul & non cogitat.

Ad quintū. Ad quintum dicendum. ſi omne generabile &c. dicendum ꝙ nihil eſt fruſtra: quia eſt dignitas in natura perpetuo nihil eſt fruſtra, quia quod poſsibile eſt attingere finem neceſſario attinget eum. Sed diceres, iſte poteſt eſſe Papa ante mortem, ſed non erit. dicendum ſi non ſit Papa añ mortem nunꝗ̄ habuit potentiam. dicendū tamen ſecundum fidem & veritatem: quòd aliquod eſt generabile & nunquàm generabitur & poteſt generari: aliquis poteſt velle quod nunquàm poteſt velle, & poteſt facere quod nunꝗ̄ poteſt facere: & hoc eſt credēdum, licet Ariſto. non popotuerit concipere, quia ex ſenſibilibus nō potuit demonſtrare: ſed eſt principium noſtrum, quia eſt ſu-

B per naturam & in potentia dei qui omnia pōt: & ex hoc credendo habemus meritū, quia ſm Aug. ibi ceſſat meritum vbi ratio humana prębet experimentum. vnde in materia prima eſt aliquid generabile, quod nunquàm generabitur.

Rñſiones. AD argumentum cū dr̄. ſicut ſe habet &c. conceditr̄. Et cum dr̄. quod eſt corruptibile &c. dicendū ꝙ nō ſequitur impoſsibile. & cum dr̄ ꝙ idem eſſet in eodē &c. dicendum ꝙ non eſt in eodem inſtanti temporis. Et cū dr̄. ꝙ hæc eſt prima dignitas. dicendum ꝙ non contingit eſſe & non eſſe non eſt prima dignitas, ſed illud ꝙ nō eſt. idem eſſe nō eſſe ſimul: eſt prima dignitas. Sed hæc ſolutio non placet aliȷs. vnde iſta propoſitio, non contingit idem eſſe & non eſſe, eſt cōtingens vel neceſſaria, ſed nō poteſt eſſe cōtingens, quia tunc prima eſſet contingens: quod eſt falſum, quia demonſtratio eſt ex neceſſariȷs primo Poſteriorum. ergo eſt neceſſaria. non cōtingit idem eſſe & non eſſe ſimul. ergo ſua oppoſita eſt impoſsibilis:

C contingit idem eſſe & non eſſe. Vnde dicendū eſt aliter ſm aliquos, ꝙ idem contingit ſimul eſſe & non eē in eodem inſtanti temporis, ſed non naturæ. ſed hoc nō valet: quia illa ſunt ſimul natura & nō ſolum tempore, quæ ſimul ſunt tempore, & vnum nō eſt cauſa alterius, vt patet ex prædictis, & per oppoſitum prius natura eſt quod eſt ſimul in tempore cum alio, & tamen vnum eſt cauſa alterius, vt homo eſt cauſa riſibilis, vt patet ex prędictis, & quinto Metaphyſi. ergo illa dicuntur eſſe ſimul in eodem inſtāti naturæ, quæ ſunt in eodem tempore, & vnū non eſt cauſa alterius, & per oppoſitum prius natura. vnde ſimul in eodem inſtanti naturę, dicit priuationem cauſæ. Et dices, vnde habebis hoc. dicendum ex ſecundo de Anima. cap. de tangibili, quia differentia eſt inter tangibilia & alia ſenſibilia, quia tangibile ſimul immutat medium tactum. modo, certum eſt, quòd non dicit ſimul tātum ſimultatem temporis, ſed etiam ſimultatem naturę, quia viſibile etiam ſimul tempore immutat medium &

Tex. c. 16. Tex. c. 115.

D viſum, cum in inſtanti fiat. ergo oportet quòd ſimul dicat ſimultatem naturæ, Ideſt ſimul natura, ideſt ꝙ neutrum ſit cauſa alterius, vt medium non eſt cauſa immutationis tactus. ergo videtur, ꝙ ſimul in eodem inſtanti dicat priuationem prioris & poſterioris in cauſa, ſed eſſe & non eſſe habent ſe ſic, ꝙ vnum quod non habet cauſalitatem ſuper aliud, quia non eſſe non eſt cauſa eſſe, nec econuerſo. Similiter ꝙ eſſe eſt cauſa non eſſe, vt tantum eſſe non eſt cauſa non eſſe. ergo ſi contingit idem eſſe & non eſſe in eodem inſtanti temporis, tūc etiam habet veritatem quod in eodem inſtanti naturæ, ſed qui tenet aliā viam reſpōdet ad rationem. Si omne generabile &c. tūc omnia futura &c. dicendum quòd duplex eſt neceſsitas, ſ. intercisa & cōtinua, & intercisa eſt duplex, quędam eſt determinata quo ad nos & naturā vt eclipſis Solis. Sed alia eſt determinata quo ad naturam, indeterminata quo ad nos. modo omnia futura non eueniunt ex neceſsitate

continua,

E continua, ſed intercisa neceſsitate quę determinata eſt in natura, non tamen quo ad nos: & ſic non valet.

Tex, c, 126. Si autem non conſequuntur adinuicē incorruptibile & ingenitum, neceſſe neque ingenitū, neque incorruptibile ſempiternum eſſe.

QVAESTIO XXXV.

An ex ſui natura corruptibile, ab extrinſeco perpetuari ualeat.

CONſequēter quæritur, Vtrum aliquod corruptibile de ſui natura poſsit perpetuari ab extrinſeco. Et arguitur ꝙ ſic. agens omnipotens poteſt perpetuare illud quod eſt de ſe corruptibile, quia poteſt omnia facere, aliter non eſſet omnipotens: ſed aliquod eſt agens omnipotens extrinſecum ſm quòd omnes leges dicunt. ideo &c.

Cōmē, 41. Item, motus cęli eſt per ſe corruptibilis: quia dicit Cōmenta. duodecimo Metaphy. ꝙ motus cœli de ſe poſsibilis eſt eſſe & non eſſe. F ſed motus cœli perpetuatur ab alio, vt dicit Commentator ibidem. Item quælibet, ſpecies materialis eſt corruptibilis: quia habet materiā, quæ eſt principium generationis & corruptionis: etiam quod eſt idem eſſentialiter cum corruptibili eſt corruptibile, ſed ſpecies eſt eadem cum indiuiduis, quæ corruptibilia ſunt, vt homo idem eſt cum hoc homine, ſed ſpecies materialis perpetuatur, aliter enim totum vniuerſum nō eſſet perfectum, niſi haberet ſpecies omnes ſuas.

a, tex, c, 121 vſque in finē. OPPOSITVM vult Commenta. in iſto primo: quia vult quòd non ſit aliquod corruptibile quod poſsit perpetuari ab alio: quia quod eſt corruptibile per ſe non perpetuatur ab alio. ergo corruptibile non perpetuatur ab alio, & poteſt formari ratio. nullum perpetuum eſt corruptibile, ſed quod perpetuatur ab alio eſt perpetuum, ideo &c. maior patet ex dictis: quia nullum ſemper ens eſt corruptibile: modo, ſi nullum perpetuum ab alio eſt G corruptibile, tūc nullū corruptibile perpetuatur ab alio: quia vniuerſalis negatiua conuertitur.

CONCLVSIO.

Corruptibilium ex ſe ſecundum totum, nullum ab aliquo extrinſeco perpetuari poteſt, corruptibilia uero ſecūdum partium ſucceſsionē ab alio perpetuari ualent: cui non obſtat contrariū Catolice aſſerere.

Tex, c, 121. VNde dicendum ſm principia Ariſtote. & Commenta. quòd corruptibile dicitur habere potentiam ad nō eſſe: modo aliquid dicitur habere potentiam ad corruptionem & nō eſſe dupliciter. Vno modo quod poteſt totum ſimul corrūpi, vt hic homo. Alio modo quòd non poteſt ſimul corrumpi totum, ſed vna pars eius ſucceſsiue poſt aliam, vt poſteriori parte adueniente præcedens corrumpatur. Vlterius notandum, quòd aliquid perpetuari ab alio poteſt intelligi duobus H modis. Vno modo ſecundum idem ſui, vt quod remaneat ſm eandem formam in numero. Alio modo nō ſm idem ſui, ſed ſecundum aliam & aliam partem ſui.

a, te, c, 121, in finem. Tunc ſecundum Ariſto. dicendum eſt ad quæſtionē, quod eſt corruptibile primo modo non perpetuatur ab alio: ſed quod eſt corruptibile ſecundo modo bene perpetuatur ab alio. Rō primi eſt, illud eſt impoſsibile non eſſe quod ſi poneretur non eſſe ſequeretur impoſsibile: quia ſimul eſſet vel non eſſet: quia quod perpetuatur ab alio ponitur eſſe, ſed non eſt: quia ponitur non eſſe.

Item ſecundo, poſsibile eē & impoſsibile eſſe ſunt oppoſita: modo, poſsibile eſſe ex ſe eſt impoſsibile eſſe ex alio: ergo per oppoſitum, quod eſt impoſsibile ab intrinſeco eſt impoſsibile ex ſe. ergo, ſi aliquod eſt corruptibile ex ſe & perpetuaretur ab alio, eſt corruptibile ab extrinſeco. Item, ſi aliquod eſt corruptibile ex ſe, & perpetuatur ab alio, tunc potentia illa ad corruptionem in toto tempore eēt ocioſa: ſed hoc eſt falſum: quia licet in natura ad tempus determinatum ſit ocioſum, nō tamen eſt ocioſum æternaliter: quia tunc illa potentia eſſet fruſtra. conſequentia patet, quia hic homo haber potentiam ad nō eſſe & perpetuatur: & ſic habet eſſe æternaliter & nūquàm non eſſe. ergo potentia ad non eſſe eſt fruſtra.

Ratio ſecundi, quia motus cœli eſt perpetuus ab extrinſeco, & eſt corruptibilis ſecundo mō: quia eius partes ſucceſsiue corrumpuntur, non ꝙ totus ſimul corrumpatur, quia non eſt timendum quòd cœlum ſtet: ſed ſecūdo modo eſt corruptibilis. quia habet cōtrarium, vt quietem & perpetuatur ab alio non ſecundum idem ſui: ſicut cœlum manet idem ſecundum ſui ſubſtantiā. Sed hic eſt dubium, quia ſicut ſe habet generabile ad ſemper nō ens, ſic corruptibile ad ſemꝑ ens. ſed generabile aliquod poteſt eſſe ſemper non ens. ergo corruptibile ſemper erit ens non ex ſe ſed ab alio, quia omnes leges conueniunt in F hoc quòd omnia eueniunt ex neceſsitate, quia ſi ſic, tunc non oporteret conſiliari & negociari, quod eſt cōtra bonos mores & omnes leges. Dubium. Ad iſtam rationem dictū eſt prius. cum dicitur. ſicut &c. conceditur. Et cum dicitur &c. dicendum quòd ſecundum Ariſto. eſt impoſsibile. & cum dicis. ergo omnia eueniunt ex neceſsitate, dicēdum ꝙ duplex eſt neceſsitas. Continua ſecundum ꝙ aliquid in quolibet tempore eſt vt Deus. Alia intercisa ſecundum ꝙ aliquid eſſe habet in determinata parte temporis quo ad nos, & quo ad naturam, vt eclipſis Solis & Lunę habent eſſe in determinata parte temporis & non eſſe in determinata parte, & intellectui humano notum, quia bonus Aſtronomus bene ſcit diſtantiam eius a præſenti nūc, & etiam determinata quo ad naturam. Solutio. ſed alia eſt neceſsitas intercisa determinata quo ad naturā & nō quo ad nos: cuius diſtantia non eſt menſurata & nota a nobis a præſenti nunc, vt ire cras ad eccleſiam: & illa eſt contingens ad vtrumlibet. Vnde, quando dicitur, ꝙ G tunc omnia ex neceſsitate euenirent, dicendum, ꝙ nō neceſsitate continua, nec etiam determinata quo ad nos & quo ad naturam: quia illa diſtantia a præſenti nunc non eſt menſurata quo ad nos, ſed bene eſt determinata quo ad naturam. & cum dicitur, quòd tunc non oporret conſiliari &c. dicendum ꝙ de neceſsitate, quæ eſt in futurū, & oportet conſiliari: quia conſilium eſt de numero omni & ipſa conſilijs ſuper omnes res neceſſarias. vnde neceſsitas meludit cōſilia: ſicut ſi omnis homo eſt animal oportet ꝙ Socr. ſit animal: quia eſt homo. vnde bene concluditur ꝙ nō eſt de neceſsitate continua nec intercisa, quæ eſt determinata quo ad nos & naturam, quia non conſiliamur de eclipſi Solis & Lunę: ſed oportet cōſiliari quo ad neceſſaria quo ad nos: indeterminata tamē quo ad naturam. Quę nā cōſilium exigant. vnde conſilia non ſunt fruſtra: quia fruſtra eſt qđ ordinatur in finem, quem non attingit: ſed illa conſilia attingunt finem ſicut ſolem oriri cras non eſt fruſtra potētia, quia orietur. vnde conſiliatio non ordinatur ad hoc ꝙ nunquam poſsit eſſe. Tenendo principia veritatis & fiH dei, dicēdum, quòd aliquod corruptibile de ſe poteſt perpetuari ab alio, vt a Deo, & hoc non poteſt conuinci ex ſenſatis: ideo Ariſto. hoc non potuit capere, quia tātum fidem habuit de illis, quæ poſſunt conuinci ex ſenſatis, et ſimiliter Commenta. Quid fidei in hac parte tenēdū. Ad argumentum in contrariū. cum dicitur. illud eſt impoſsibile non eſſe &c. conceditꝰ. Et cum dicitur &c. dicendum quòd non ſequitur impoſsibile: quia Deus poteſt facere hoc ſine conſecutione impoſsibilis, ſicut fecit tempus & potentiam, & ita poteſt retrahere eam.

Rñſiones. AD rationes in contrarium reſponderet Ariſtote. ꝙ Deus eſt omnipotens &c. diceret Ariſtot. ꝙ Deus eſt omnipotens reſpectu poſsibilium, ſed non habet potentiam ad impoſsibilia, ſed illud impoſsibile eſt ſm eū.

Ad ſecundum. cum dicitur. motus &c. dicendum ꝙ motus cœli eſt corruptibilis ſucceſsiue, & non totus ſimul, ſed quo ad partes: & cum dicitur. perpetuatur ab alio.

alio. dicendum quòd non perpetuatur ſecundũ idem ſui,
ſed ſecundum diuerſa ſui, vt dictum eſt. Ad tertium.
ſpecies materialis &c. dicendum quòd ſpecies materialis
non eſt corruptibilis ſimul ſecundum omnes partes ſui
& quantum ad omnia ſuppoſita ſimul, ſed ſucceſsiue, ſic
Tex. c. 117. perpetuatur.

Quod autem neceſſe cõſequi ex his manife
ſtum: Genitum enim & corruptibile cõſequũ
tur adinuicem.

QVÆSTIO XXXVI.
An omne Genitum ſit corruptibile.

CONſequenter quæritur, Vtrum omne geni
tum ſit corruptibile. Arguitur quòd nõ:
quia, ſi omne genitũ eſſet corruptibile, tunc
contingeret aliquod corruptum idem in nu
mero regenerari: ſed hoc eſt falſum naturali
Tex. c. 70. ter, quia dicit Ariſtote. ſecundo de Generatione, quòd
quorum ſubſtantia deperit, non eadem in numero rede
unt. quinto Phyſicorum. etiam ſatis patet conſequentia,
ſupponendo vnum: quòd priuatio alicuius formæ non
corrumpitur niſi generetur forma cuius eſt priuatio: er
go, ſi ille homo corrumpitur, tunc priuatio formæ eſt ge
nerata. modo, ſi tunc omne genitum eſt corruptibile, &
tunc priuatio formæ præcedentis corrumpetur: et opor
tet quòd eadem forma præcedẽs in numero regeneretur:
quia priuatio formæ in numero nõ corrumpitur niſi per
aduentum illius formæ in numero, & illa eſt corrupta: er
go regenerantur eadem in numero.

Tex. c. 121. & 122. OPPOSITVM vult Ariſtote. in litera. ex intentione
enim ꝓbat ꝙ omne generabile eſt corruptibile, quia iſta
duo conuertuntur.

CONCLVSIO.
Genitum omne neceſſario corruptibile eſt.

Tex. c. 52. DIcendum ad quæſtionem, quòd omne genitũ eſt
corruptibile, quia quod habet materiam eſt cor
ruptibile. quia materia eſt principium quo res po
Tex. c. 22. teſt eſſe & non eſſe, Septimo Metaphyſi. ſed omne geni
tum habet materiã: quia aliquid generatur ex ſubiecto,
quia ex nihilo nihil fit. primo Phyſicorum. & illud ſub
iectum eſt materia. vnde, ſi eſt genitum quo ad eſſe ſub
ſtantiale, & ſi eſt genitum quo ad eſſe accidentale, tunc
habet materiam, quæ eſt potentia ad eſſe accidentale.

Tex. c. 126. Item, ſecundo ſecundum Ariſtote. inter ſemper ens &
ſemper non ens eſt medium, de quo verificatur negatio
vtriuſq;, vt non ſemper ens, & non ſemper non ens. ſed
hoc medium eſt genitum: quia aliqñ eſt, aliqñ non eſt, &
ſic non ſemper eſt ens, & non ſemper non ens.

Rñſiones. AD rationem. ſi omne genitum &c. negatur conſe
quentia. cum dicitur. priuatio &c. dicendum ꝙ pri
uatio non eſt genita. quia quando indiuiduum corrum
pitur, tunc priuatio generatur. quia priuatio eſt tranſmu
tatio ad eſſe, & ad formam dans eſſe. ſed priuatio non eſt
ens nec forma dans eſſe. ergo non eſt genita.

Sed contra hoc obijcitur, quod nunc eſt & prius non
erat entitate debita ſibi hoc genitum eſt: ſed priuatio for
mæ corrumpitur nunc, & prius non erat. quare & cetera.
ergo ſi eſt genita corrumpitur: tunc non corrumpitur ni
ſi adueniente forma eadem in numero corrupta. Di
cendum, quòd priuatio non eſt genita: quia non ens nõ
generatur: & cum dicitur quòd nunc eſt & prius nõ &c.
dicendum quòd verum eſt ſi eſt entitate poſitiua: ſed ſi
eſt entitate priuatiua non oportet. Aliter dicitur, ſi o
mne genitum &c. conceditur. tu dicis, dicendum ꝙ pri
uatio eſt genitum nouũ. ergo corrumpitur priuatio cor
ruptibilitate quam requirit forma indiuidui. ſed cum di
citur niſi per formam & cetera. dicendum quòd priua
tio poteſt corrumpi non generatione formæ, cuius eſt
priuatio: ſed gratia illius formæ corruptionis quam con
ſequitur priuatio.

A Palam autem & hoc ex Prioribus: ſemper Tex. c. 117.
enim entis: & ſemper non entis, eſt interme
dium cui neutrum conſequitur: hoc autem eſt
genitum & corruptibile: poſsibile enim & eſ
ſe, & non eſſe determinato tempore vtrunq;.
Dico autẽ vtrũq;, & eſſe quanto quodam tem
pore & non eſſe. Tex. c. 118.

Si igitur eſt quod genitum, aut corruptibile:
neceſſe hoc intermedium eſſe.

QVAESTIO XXXVII.
An omne corruptibile ſit Genitum.

COnſequenter quæritur, Vtrum omne corrupti
bile ſit genitum. Arguitur ꝙ non, illud quod
præceſsit in tempore infinito præterito non eſt
genitum. quia genitum eſt quod nunc eſt & pri
B us non fuit, ergo quod infinito tempore præterito fuit nõ
eſt genitum. ſed aliquod corruptibile vt iſte homo ante
quàm ſit genitus præfuit in infinito tempore in potentia
materiæ. quia ſi non præceſsiſſet potentia, tunc impoſsi
bile fuiſſet ipſum fieri: ſed iſta potentia corrumpitur ad
ueniente forma, vt dicit Commen. primo Phy. quia per Tex. c. 70.
hoc probat ꝙ potentia differat à materia.

OPPOSITVM vult Ariſto. in litera, quoniam omne Tex. c. 121.
corruptibile eſt genitum & econtrario, quia cõuertunt: & 122.
& hoc probat ex intentione in litera.

CONCLVSIO
Corruptibile omne neceſſario Genitum eſt.

DIcendum eſt ad quæſtionem, quòd omne corru
ptibile eſt genitum accipiendo genitum pro illo
quod prius nõ ens, poſtea eſt ens. cuius ratio eſt.
quia, ſi eſſet aliquod corruptibile quòd non eſſet genitũ,
tunc aliquid poteſt eſſe & non eſſe ſimul in eodem inſtan
C ti temporis, ſcilicet copulando cum hoc ſimul quod eſt
eſſe & non eſſe. ſed hoc non eſt: quia tunc contradictoria
ſimul eſſent. quia accipiatur ens quod ſemper fuit, & ta
men ſit corruptibile. modo, tunc ponatur quòd corrum
patur, quia non eſt ratio quare plus in iſto inſtanti cor
rumpatur quàm in alio præterito: & ſic ſemper fuit in p̃
terito. & etiam potuit nõ eſſe in præterito, ſicut nunc po
teſt corrumpi, ita in quolibet inſtanti præteriti temporis,
ſed ſi eſſet genitum nõ eſſet ſimile. quare nunc plus q̃ pri
us non fuit: & ſic poteſt eſſe per aliquam cauſam.

PEr hoc ad rationem. illud quod præceſsit &c. conce Rñſiones.
ditur. Et cum dicitur. ſed aliquod corruptibile & ce.
negatur. & cum dicitur. potentia &c. dicẽdum quòd po
tentia propinqua non ſemper præfuit in tempore infini
to quæ eſt diſpoſita materia, quia potentia illa ad eſſe eſt
terminata ex vtraq; parte. Alia eſt potentia remota:
tunc adhuc eſt difficile, quia videtur quòd in tempore in
finito præceſsit, quia materia, quæ recipit iſtam formam,
D prius fuit in potentia in tempore infinito, vel non fuit in
potentia. ſi non fuit, tunc impoſsibile eſt fieri: quia ſicut
nihil facit quod impoſsibile eſt facere, ita nihil fit quod
impoſsibile eſt fieri: ſed ſi fuit in potentia tunc ſemper p̃
ceſsit in infinito tempore. Dicendum, quòd potentia
propinqua non fuit in tempore infinito: ſed remota præ
fuit in tempore infinito: & potentia remota dicitur eſſe
ſubiectum potens & reſpectum illius ſubiecti. modo ca
piendo illam potentiam pro ſubiecto potente tantum p̃
ceſsit in infinito tẽpore: quia materia prima ſemper fuit
in potentia. ſed ſi accipitur pro reſpectu ſuperaddito ma
teriæ, non oportet ꝙ ſemper p̃ceſſerit illa potentia, ideo
ratio illa non valet.

Sed adhuc neq; verũ dicere nũc, quia eſt an Tex. c. 117.
nus prior, neq; annus prior, quia nunc eſt &c.
Verumtamen non eius quod tunc non eſſe, Tex. c. 118.
exiſtit

exiſtit enim actu ens, ſed in anno priore & in p̄terito tempore &c.

QVÆSTIO XXXVIII.

An aliqua potentia præteritum reſpiciat.

Onſequenter quæritur, Vtrum aliqua potentia ſit reſpectu præteriti. Et arguitur ꝙ ſic, ſi ad præteritum non eſſet potentia: tunc eſſet impoſsibile: ſed hoc eſt falſum: quia inconueniens eſt ꝙ præteritum ſit impoſsibile: quia impoſsibile eſt quod nunquam fuit, nec eſt nec erit: ſed præteritum fuit. conſequentia patet: quia poſtꝗ ad præteritum non eſſet potentia eſſet impoſsibile, quia illud eſt impoſsibile ad quod non eſt potentia.

Tex,c,138. OPPOSITVM vult Ariſtote. quòd non ſit reſpectu præteriti.

CONCLVSIO.

Nulla eſt potentia ad præteritum.

F Dicendum quòd non eſt potentia reſpectu præteriti ſic intelligẽdo ꝙ nulla potẽtia eſt ad eſſe vel non eſſe in præterito, quia quicquid habet potentiam ad eſſe & ad non eſſe eſt ad futurum. et ſic intellexit Ariſtote. quia ſi potentia eſſet ad præteritum: tunc ſequitur ꝙ præteritum poſſet eẽ in futuro, ſed hoc eſt falſum: quia impoſsibile eſt præteritum eſſe. ꝙ ſi eſſet poſsibile ineſſe præteritum, tunc præteritus æternus eſſet præſens: & ſic præteritum & præſens eſſent ſimul: quod eſt impoſsibile. conſequentia patet: quia poſtꝗ aliquid eſſet in præterito, tunc præteritum poſſet eſſe. vnde ſic intellexit Ariſto. ꝙ, ſi aliquid poteſt eſſe vel non eſſe, potentia remota ab actu, illa potentia non eſt ad præteritum.

Rñſiones. AD argumentum, ſi non eſſet &c. dicendum, quòd eo modo præteritum eſt impoſsibile, quo modo potentia non eſt ad ipſum, ſed potentia non eſt ad præteritum, vt ſit. ergo impoſsibile eſt vt præteritum ſit: ſed ex hoc non ſequitur quòd non fuit. vnde poſsibile eſt quod non repugnat ſibi fuiſſe, ſed repugnat ſibi eſſe. vnde hoc G ſolo Deus eſt priuatus, vt non faciat genitum ingenitum & incorruptibile: ſicut dicit Ariſtoteles. in ſexto Ethicorum.

Quæſtionum libri primi de Cœlo & mundo Finis.

QVAESTIONES SVPER LIBRVM SECVNDVM DE COELO ET MVNDO.

Tex,cõ.2. Cœlum autem, & eum, qui ſurſum locũ, antiqui quidem dijs attribuerunt, velut exiſtens ſolum immortale.

QVÆSTIO I.

An Cœlum ſit locus Dei.

H Onſequenter quæritur circa ſecundum librum. & primo circa principium, quia Ariſtot. dixit ꝙ cœlum eſſet locus dei. Vtrum hoc ſit verũ. Arguitur primo quòd non: quia incorporeum non eſt in loco, quia eſſe in loco eſt proprietas corporum, vt quarto Phyſicorũ. & 12. Metaphy. ſed Deus eſt ſubſtantia incorporea intranſmutabilis inalterabilis, intantum ꝙ motores orbium mouẽnt ſine labore & fatigatione. Item locatum debet eſſe equale loco quarto Phyſicorum. ſed cœlum non eſt ęquale Deo, quia cœlum eſt finitum. vt primo huius. ſed Deus eſt infinitus. vt patet octauo Phyſicorum. & 12. Metaphyſi.

Tex,cõ.2.

Text,c.45.

Tex,cõ.5.

Text,c.30. Item ſi cœlum eſſet locus Dei: Deus moueretur localiter. ſed hoc eſt falſum, quia Deus eſt immobilis, vt pa-

Tex,cõ.4.

E tet octauo Phyſicorum. conſequentia patet. quia quod eſt in loco eſt mobile quarto Phyſi. & quia locus quæſitus fuit propter motum localem. Text,c.16. Text,c.41. Tex,c.46. Tex,c.42.

OPPOSITVM vult Ariſtot. in litera. in principio Secundi, ꝙ cœlum attribuitur Deo. Item etiam dicit in primo huius, omnes de dijs habent exiſtimationẽ: & locum qui ſurſum eſt attribuunt Deo: & hoc tam Græci, ꝗ Barbari tanꝗ immortale coaptantes immortali. Tex,cõ.2. Tex,c.22.

CONCLVSIO.

Deus non eſt in cœlo, vel aliquo alio loco circunſcriptiue, ſed manifeſtatiue.

SCiendum ꝙ Deum eſſe in loco, vt in cœlo poteſt intelligi dupliciter. vno modo circunſcriptiue & cõſentiue: quod eſt ſm incluſionem corporalis magnitudinis. Alio modo intelligitur Deum eẽ in loco manifeſtatiue, & hoc ſm excellentem & eminentem manifeſtationem virtutis eius. Primo modo, Deus non eſt in loco, ſed ſecundo modo. Primum patet rationibus prædictis. Sed ſecundum probatur. in illo corpore, quod velociſsime mouetur et motu rariſsimo et vniformiſsimo, manifeſtatur euidentiſsime virtus Dei: ſed cœlũ eſt huiuſmodi, vt patet Octauo Phyſicorum: quia nullum corpus de mundo ita tornatum eſt & ſphœricum, quia excedit facturam omnis artificis præter Deum. & patet Secundo huius. vnde etiam Commenta. dicit Secundo huius, capitulo de dubitatiõibus poſitiõis in cœlo: ꝙ Ariſ. oſtẽdit in Phyſicis. vt in octauo Phyſicorum locum primi motoris eſſe maximum circulum maximi orbis, & ibi apparet potentia mouendi velociſsimi motus. quia maximus circulus maximi orbis in æquali tempore maximum ſpatium pertranſit: & hoc manifeſtat locum eius determinatum, quia dextrum eſt locus eius, quia ibi apparet maxime virtus. Text,c,83. Text,c.15. Text,c.85.

PEr hoc patet ad rationes. illud quod eſt in loco &c. verum eſt circunſcriptiue. modo Deus non eſt in cœlo circunſcriptiue, ſed manifeſtatiue, vt dictum eſt in poſitione. ideo non valet. Rñſiones.

G

Adhuc autem ſine labore propter neꝗ vna indigere violenta neceſsitate, quę detineat prohibens ferri aptum natum ipſum aliter. Tex,cõ.3.

QVÆSTIO II.

An Cœlum moueatur cum labore & Fatigatione.

COnſequenter quæritur, Vtrum cœlum moueatur cum labore & fatigatiõe. Et arguitur ꝙ ſic, ille motor mouet mobile cum fatigatione, cuius mobile reſiſtit motori: quia ex alio non videtur prouenire labor & fatigatio, niſi quia mobile reſiſtit motori. ſed cœlum reſiſtit motori. quia dicit Cõmentator Quarto Phyſicorum, ꝙ in omni motu eſt reſiſtentia mobilis ad motorem. Item, mobile quod mouetur motibus contrarijs, mouetur cum labore & fatigatione: Cõmẽ.71.

H quia hoc mobile fatigatur quod mouetur motibus contrarijs & contra inclinationem, ſicut corpora animaliũ, quæ mouentur deorſum, qui eſt oppoſitus motui ad latus quo mouet alia: ergo fatigatur. ſed cœlum mouetur motibus contrarijs, vt orbes planetarum inferiores mouentur duobus motibus contrarijs, vt motu diurno, qui eſt ab oriente in occidens, & econtrario. a proprijs motibus ab occidente in oriens, vt dicunt omnes. Item, ille motus videtur eſſe cum fatigatione, cuius mobile aliqñ velocius, aliquãdo tardius mouetur: quia animalia, quæ ſunt hic, dicimus fatigari: quia aliquando velocius, aliquando tardius mouentur: ſed corpora cœleſtia ſunt huiuſmodi, quia aliquando mouentur tardius, & aliquando velocius: quoniam in vno tempore maiorem arcum tranſeunt in Zodiaco, aliquando vero minorem in alio tempore, vt per obſeruationes Aſtronomorum certas compertum eſt.

Oppoſitum

OPPOSITVM vult Ariſto. in litera, qui dicit, ꝙ cęlũ mouetur motu inceſſanti ſine labore & ſine fatigatione. & Commen. idem vult.

CONCLVSIO.

Mouetur Cœlum ab anima ſua ſine labore & fatigatione.

SCiendum, ꝙ de cœli motu diuerſæ ſunt opiniones, vt Ariſto. recitat in litera. Aliqui dicũt ad hoc, ꝙ coelum detineatur ſuperius & non deſcendat, indiget virtute animata quæ detineat & ſuſtineat cœlum

Text, c. 4. ne deſcendat, vt iſti poſuerunt Athlãtem qui ſuſtinet cœlum. hoc demum Ariſtote. improbat breuiter, quia eſt fallacia, & non debemus aſſentire fabulæ, quæ ponit cœlum eſſe graue. tunc enim indigeret virtute ſuſtinente ipſum, ſed prius demonſtratum eſt cœlum nec eſſe graue nec leue. Alij dicunt, quòd cœlum detineatur per velocitatem excellentiæ circũgyrationis, quia, quamuis cœlum ſit natum deſcendere, tamen quia velocius circũgyratur quàm natum ſit deſcendere, ergo manet ſuperius, vnde motus circũgyrationis præanticipat velocitate motum deſcenſus, vt, ſi aqua ponitur in vaſe, quod habet foramẽ aliquod verſus terram tanquã apta nata ſit ſic deſcendere, tamen velocius poteſt circunduci, quòd aqua non deſcendit: quia motus circungyrationis ꝑuenit motum deſcenſus deorſum. ſimiliter in vrina vbi groſſum corpus eſt terreſtre, & ſi in aqua circunducitur vrina graue manet ſuperius, & non deſcendit ad fundum, quãuis

Tex, cõ. 5. natum ſit deſcendere: ſed impeditur velocitate circungyrationis. Ariſtot. improbat hoc: quòd tanto tempore & perpetuo aliquid mouetur à virtute violentante, & violente impoſsibile eſt. vnde ille motus eſt violẽtus: & violenta non ſunt perpetua, quia quę ſunt extra naturam vid") demus citiſsime deficere, vt patet primo huius. quia violentum eſt poſterius naturali, modo poſterius impoſsibile eſt exiſtere non exiſtente priori. Alia eſt opinio Platonis: ꝙ anima prudens accepit cordi & ſuſtinet & mouet cœlum. vnde dicit ꝙ ex medio ad extrema vndiq; complexa incepit inceſſabilem vitam & motum ad om

Tex, cõ. 6. ne tempus. Contra hoc dicit Ariſto, quòd anima, quę ſic cœlum cogeret moueri & manere ſuperius, haberet triſtitiam & careret labore: ſed hoc eſt inconueniens, quia tunc anima cœli eſſet ignobilior quàm anima animaliũ, quæ non mouet ſemper cum triſtitia, & cum prudenti labore, conſequentia patet: quia, poſtquam inciperet illũ motum cum triſtitia eum cogeret & retineret cœlum ꝑplexa ei: ſed beata tunc non eſt: quia beatum & ſine triſtitia eſt: quia optimum & delectabiliſsimum & iocundiſsimum vult eſſe felicitas, primo Ethicorum. Item caret robore prudenti omni conatu prudenter ad mouendum appoſitio: quia ꝙ aliquid incipiat laborare & fatigari non eſt laudabile, licet ad tempus ſit laudabile: quia ſicut dicitur in prouerb. glorioſas animas labor nutrit: tamen non eſt laudabile, ꝙ anima cœli ſic ſemper moueat cum triſtitia, quia tunc deterior eſſet animabus animalium, quæ non ſemper mouent, ſed quieſcunt aliquando.

Et ſciendum ꝙ Commenta. dicit de iſtis dictis: ꝙ iſta omnia ſunt apologi, id eſt ſermones vulgares, quos ponunt legiſlatores: & ſunt remoti a veritate & intellectu humano. vnde etiam dicit in tertio Phyſicorum. in pro-

Aduocatorũ abuſus. logo, ꝙ apologi noſtræ legis, quos ponimus in ciuitatibus, corrumpunt multa principia neceſſaria propter cõſuetudinem. Et ipſe Comment. loquitur de apologis ſuæ legis, quæ ſumitur de lege Maumeth. Et ſi loqueretur de noſtra lege mẽtiretur: quia omnia in lege noſtra ſunt vera & probata per miracula Dei & Creatoris glorioſi.

Tunc dicendum eſt ad quæſtionem, ꝙ motus cœli nõ eſt cum labore & fatigatione: & hoc probatur ratione Ariſto. quia, ſi motus cœli eſſet cum labore & fatigatione, tunc motus cœli laborioſus eſſet, & magis fatigatus & expers optimæ diſpoſitionis: ſed falſum eſt hoc, quòd

A cœlum ſit magis fatigatum & laborioſum & recedens ab optima diſpoſitione. conſequentia ſupponitur: quia patet ex animalibus: quanto animalia magis laborant tãto magis fatigantur, quia homo tantum poteſt ambulare, ꝙ deficit homo, ita ꝙ ſpiritus & nerui corrumpũtur: quia talis potentia magis facta abijcit à ſubſtantia.

Item, probatur ex dictis Commentatoris, qui dicit, ꝙ Cõmẽt. 1. cauſa fatigationis & laboris in mobilibus eſt ꝙ mobile habet naturalem inclinationem ad motum oppoſitum & alium terminum ad quem mouetur & mouet, vt anima mouet animal ad latus, & animal quia graue naturalem habet inclinationem ad motum deorſum, qui opponitur motui ad latus, quo mouet anima. Ex hoc ſic. ille motus non eſt cum labore, cuius mobile non habet naturalem inclinationem ad motum oppoſitum illi motui quo mouet motor: ſed cœlũ eſt huiuſmodi, quia mouetur circulariter & nullam habet prorſus inclinationẽ ad motũ alium quàm circularem: quia nullus motus eſt

B oppoſitus motui cœleſti nec ſecundum totum, nec ſecundum partes, vt probauit primo huius, nec habet inclina- Tex. c. 20. & 24. tionem ad motum deorſum, nec ſurſum, quia cęlum nec eſt graue nec leue, ſed eſt neutrum, vt dicit Commentator, & ita anima mouet ipſum ſine labore & fatigatione: quia eſt in mouendo in optima diſpoſitione & delectatione: quia Ariſtote. dicit quòd entia illic exiſtentia ſunt inalterabilia & intranſmutabilia optimam vitã ducentia in toto æterno.

AD rationes, ille motor &c. dicendum, ꝙ reſiſtentia Rñſiones. mobilis ad motorem duplex eſt. Vno modo ex inclinatione naturali ad alium motum illi ad quem mouet motor, vt corpus animalis habet naturalem inclinationem ad motum deorſum, quia graue eſt: & ille motus eſt alius ab illo, ad quem mouet motor, vt anima mouet: & vbi eſt talis reſiſtentia, ibi eſt labor & fatigatio.

Alia eſt reſiſtentia, quę eſt ex potentia mobilis ad ac-

C tum: quæ tamen caret inclinatione naturali ad alium motum: & illa eſt in cœlo, quia eſt in potentia hoc, quo motor mouet actum, & hoc dicit Commentator Quarto Phyſicorum eſſe ex tali reſiſtentia non eſt labor & fatigatio. Ad aliud, mobile quod mouetur cõtrarijs &c. conceditur, ſi eſt vera contrarietas. Et cum dicitur quòd orbes &c. dicendum quòd mouentur motibus contrarijs, quia non ſunt ſuper eoſdem polos & axem, ſed diuerſos. vnde motus ſunt diſperati, ſed ſi eſſet vera contrarietas, tunc oporteret quòd motus eſſent ſuper eoſdem polos ſicut dicit Cõmentator. Ad tertiũ, ille motus &c. verum eſt ſi ſecundum rem & veritatem eſt, ſed ſi ſecundum apparentiam eſt, tunc non oportet. & cum corpora cœleſtia &c. dicendum, quòd non in rei veritate velocius & tardius mouentur: quia ſemper æquales arcus ꝑtranſeunt in ſuo orbe in æquali tempore. Et cum dicitur, planetæ &c. ſunt aliquando retrogradi & cetera. dicendum, quòd hoc non prouenit ex hoc quòd in rei ve-

D ritate ſint velocioris motus, ſed fit propter motus in epiciclis, quia quando planeta eſt in ſuperiori arcu epicicli, tunc velocius mouetur: quia mouetur motu epicicli, ſed in inferiori tardius mouetur, quia oppoſito motu deferentis circuli, vt habet videri in Aſtrologia.

Si autem oportet Cœlo adaptare aliquid talium & primum, quemadmodum diximus in Tex. cõ. 2. animalibus exiſtens rationabile exiſtere in ipſo. Tribus enim entibus vnumquodque velut principium quoddam eſt. Dico autem tria ſurſum & deorſum, & anterius: & oppoſitum, & dextrum & ſiniſtrum: has enim diſtenſiones rationabile exiſtere corporibus perfectis omnes.

Quæſtio.

QVAESTIO III.

An ſex tantum ſint poſitionis differentiæ.

COnſequenter quæritur circa ſecundum capitulum huius Secundi, Vtrum differentiæ poſitionis ſolum ſint ſex. Arguitur primo ꝙ ſint plures: quia ſicut eſt de motu augmẽtationis, ſic de motu generationis & nutritionis, per conuenientem ſimilitudinem, & etiam magis videtur de motu generationis: quia nobilior eſt generatio augmentatione, cum ſit ſm ſubſtantiam, ſed augmentatio eſt ſm accidens: ſed duæ differentiæ ſumuntur ſm motum augmentationis, & ſurſum, & deorſum. quare &c. Item, ſicut eſt de motu ſenſus, ita eſt de motu intellectus, per conuenientẽ ſimilitudinẽ, qa ſicut intellectus immutatur ab intelligibilibus, ita ſenſus a ſenſibilibus, vt patet .3. de aīa. ſed duæ differentiæ accipiunt ſm motum ſenſus: vt ante & retro, vt dicit in litera: ideo ſm motum ſenſus etiam duæ debent accipi. Item, ſicut ſe habet ſenſus, ſic & appetitus. ergo ſicut eſt in motu ſenſus, ita & in motu appetitus: ſed ſm motum ſenſus duæ differentiæ accipiuntur, vt dictum eſt. ideo &c. Item quarto arguitur ꝙ ſint pauciores q̃ ſex: quia omnia ſunt tria &c. vndequaq;. ex primo huius: ſed dimenſiones & differentiæ poſitionis ſunt de natura omnium. ergo tm̃ ſunt tres differentiæ poſitionis.

Tex, cõ, 2.

Text, cõ. 3.

OPPOSITVM vult Ariſtote. in litera, qui enumerat ſex differentias poſitionis, & non plures, vt dextrum, ſiniſtrum, ſurſum, deorſum &c. vnde etiam reprobat opinionem Pithagoricorum, qui non ponunt niſi dextrum & ſiniſtrum.

Tex, cõ, 7.

CONCLVSIO

Sex Tantum ſunt poſitionis differentiæ. Surſum Deorſum, Ante, Retro, Dextrũ, ac Siniſtrum.

NOtandum, ꝙ differentiæ poſitionis accipiũtur in corporibus animatis perfectis ſm virtutes, q̃ ſunt principia motuũ diuerſorum, vnde in corporibus animatis perfectis tria inueniuntur, ſ. motus localis, & augmentationis, & ſenſus. modo, illa pars, vbi eſt virtus incipiens motum augmentationis, eſt ſurſum vt in animalibus incipit augmentatio a capite. ergo caput eſt ſurſum non ratione totius, ſed ratione partis. Similiter in plantis à radicibus incipit motus augmentationis; quia per radices accipiunt nutrimentum, per quod fit augmentatio. vnde eſt ſurſum. Quia augmentatio fit adueniente aliquo quod reſoluitur in materiam: & recipit formam illius ſubſtantialem, cui aduenit: et illud oportet ꝙ præparetur & diſponatur. Vnde & nulla digeſtio eſt ſm medicos in ore, ſed præparatio, vt maſticatio: quia cibus maſticatus habet virtutem aliquam, quam prius non habuit, quia ſanat vulnera, vt dicit Auic. vnde a capite incipit motus augmentationis nõ eſſentialiter, ſed formaliter, quia hoc eſt a corde, quod eſt principium omnis motus, & q̃libet pars aucti eſt aucta. ergo prius cor augmentatur vel ſimul cum aliis partibus. vnde nutricatio & diſpoſitio fit a capite, quia ibi præparatur cibus, & diuiditur per os in animalibus, & per radices in plantis. Vñ ſicut dr̃ ſecundo de Anima, ꝙ radices in plantis aſſimilãtur in animalibus ori, quia vtraq; pars trahit alimentũ: & ita illa pars vbi incipit motus augmentationis eſt ſurſum, ſed oppoſita deorſum eſt. Similiter penes virtutem, per quam eſt motus ſenſus, accipiuntur duæ differẽtiæ, quia vbi initiatur motus ſenſus & immutatur ſenſus a ſenſibili eſt ante, & oppoſita pars eſt retro. ergo facies dicitur ante: quia ibi exiſtit virtus initiatiua motuũ ſenſus. vnde licet virtus viſiua non ſit in extremo oculi, tamen ibi initiatur motus, quia ibi recipitur ſpecies viſibilis ſine qua non fieret viſio. Similiter dextrum & ſiniſtrum diſtinguuntur ſm virtutem, quæ eſt principium motus localis. dextrum enim eſt a qua incipit motus localis, ſiue viget: & huius ſignum eſt, quia dextra magis

Virtutes animatorũ, a qbus quo quomõmotus initiaſ, ſunt radices, a qbus omnis ſumitur poſitionis differentia.

E eſt calida q̃ ſiniſtra: quia licet cor, quod eſt fons caloris, declinet ad ſiniſtram magis, tamen aperturas habet verſus dextrum: & hoc propter motum localem. Vnde in pluribus nos videmus, ꝙ, quando volunt ambulare mouere primo dextrum pedem, & ad aliquid faciendũ mouent primo dextram manum: ſed, ſi accidit oppoſitum, hoc eſt, vt in paucioribus & per accidens & ſiniſtra eſt oppoſitum. Tunc dicendũ eſt ad quæſtionem, ꝙ drīæ poſitionis ſunt ſex: quia tot debent eſſe drīæ poſitionis, quot modis motus poſſunt diſtingui per virtutes, quæ ſunt principia motuum, & à quibus virtutibus initiantur motus: ſed hoc fit ſex modis: qa duę differentiæ ſunt, a quibus initiatur motus augmẽtationis: quia a ſurſum, & terminatur deorſum. ſimiliter motus localis initiatur a dextra, vt dictum eſt. Notandum, ꝙ omnes differẽtiæ poſitionis inueniuntur in omnibus corporibus, ſed etiam non in omnibus animatis: quia in plantis tantũ eſt ſurſum & deorſum: & quia licet dimenſiones inueniantur in omnibus corporibus, tamen non ſufficit ad differẽ- F tias poſitionis niſi ſint informatæ virtutibus, a quibus initiatur motus: quia in animatis non diſtinguuntur virtutes, quę ſunt principium motus, cum lapis non habeat motus ſenſus augmentationis, & localis proceſſiui. Similiter plantę non habent dextrum & ſiniſtrum nec ante et retro: quia nec habent virtutes motus localis & ſenſus. ergo non habent virtutes, quæ diſtinguuntur penes has, ſed ſolum habent drīas poſitionis ſurſum & deorſum, q̃ diſtinguuntur penes virtutes motus augmenti.

PEr hoc ad rationes. ſicut eſt de motu &c. aliqui dicũt ꝙ eſt ſimile in aliquo, quia per vtrũq; aliquid acquiritur de nouo, ſed eſt diſſimile in hoc: qa generatio et nutritio non ſunt motus, ſed ſunt mutationes momẽtaneę: quia per ipſas generatur forma, vt per nutritionem forma ſubſtantialis in eodem: ſed per generationem ſimiliter forma ſubſtantialis: & vtraq; recipit eſſe à nutrimento, licet per nutritionem forma ſubſtãtialis carnis in alio G vt in nutrimẽto: ſed per generationem generatur forma ſubſtantialis mixti: ſed augmentatio eſt verus motus. ergo penes motum augmenti poſſunt accipi differentię poſitionis, & non per generationem & nutritionem.

Rñſiones.

Sed hæc ſolutio non videtur ſufficere ad ſuſtinendum differentias poſitionis, ꝙ accipiãtur penes veros motus. tunc non accipiuntur penes motum ſenſus, qa motus ſenſus non eſt verus motus ſucceſſiuus, ſed eſt inſtãtaneus: quia anima in inſtanti imutatur a ſenſibili. Itẽ augmẽtatio non eſt motus continuus, ſm Commenta. octauo Phyſi. ideo hæc ſolutio non valet. Videtur & quod differentiæ poſitionis magis debent diſtingui a motu generationis: quia generatio eſt operatio nobilior animæ: quia per virtutem generatiuam diffinitur anima, quia anima eſt principium faciendi tale quale ipſum eſt: quia generatio eſt finis reſpectu aliarum operationum & vnũquodq; denominatur a fine ſecundo de Anima. Dicendum ergo eſt aliter ꝙ ſicut accidentia notiora ſunt ſubſtantiis, H ita motus ſm accidentia notiores ſunt motibus ſm ſubſtantias. modo, augmentatio eſt motus ſm accidens, vt ſm quantitatem: ſed nutritio et generatio ſunt motus ſm ſubſtãtias. ergo augmẽtatio notior eſt q̃ ſit generatio & nutritio & quo ad nos. ergo differentię poſitionis magis diſtinguuntur per principium augmentationis q̃ generationis & nutritionis. Vnde ſine peccato pōt dici, ꝙ vbi eſt ſurſum penes principium augmentationis, & ibi etiã eſt ſurſum penes principium generationis & nutritionis: quia ad omnes motus hos deſeruit nutrimentum, qm̃ a capite incipit motus nutritionis: quia ibi nutrimentũ pparatur, & diſponitur: & illud & idẽ quod eſt principiũ nutritionis eſt principium generationis: quando ſuperfluum eſt, tunc mittitur ad vaſa generationis ſiue ſeminaria. Ad aliud. ſicut ſe habet ſenſus &c. dicendum ꝙ eſt ſimile: quia ſicut ſenſus immutatur a ſenſibili, ita intellectus ab intelligibili: tamen eſt diſſimile, quia ſenſus

Cõmẽ, 21.

Cõmẽ, 49.

eſt virtus in corpore & habet diuerſitatem in partibus, ſed intellectus non habet diuerſitatem in partibus corporis & non eſt virtus organica, ergo non habet partes vbi diſtinguantur differentię poſitionis. Ad tertium, ſicut ſe habet ſenſus &c. conceditur de appetitu ſenſitiuo, qui eſt negatiuus, tertio de Anima, & ideo penes ipſum tam bene diſtinguuntur differentię poſitiōis, ſicut penes principium ſenſus. Et ideo dicendum, quòd idem eſt organū vtriuſq; : quia ſenſitiuum & appetitiuum non eſt aliud

Tex. c. 29.

ſubiecto, vt patet tertio de Anima. Similiter non oportet quòd diſtinguantur differentiæ poſitionis per principium appetitus, ſed ſufficit quòd diſtinctæ ſint per ſenſum. Sed poſſes dicere, quòd magis videtur quòd differentiæ poſitionis debeāt diſtingui per appetitiuum magis quàm per ſenſitiuum: quia appetitus eſt virtus nobilior quàm omnis ſenſus particularis, & diſtinctio ſemper debet eſſe penes nobilius.

appetit⁹ nō eſt virt⁹ nobilior ſenſus.

Dicendum, quòd non eſt verum quòd appetitus ſit virtus nobilior quàm ſenſus: quia cognoſcitiua virtus eſt nobilior non cognoſcitiua: ſed appetitus ſiue ſenſitiuus, vt iraſcibilis vel cōcupiſcibilis, ſiue intellectiuus, vt voluntas, nihil cognoſcit: ſed ſenſitiua virtus eſt cognoſcitiua, ergo melius fiunt diſtinctiones penes principium ſenſus quàm appetitus. Ad quartum, cum dicitur, omnia ſunt tria & cetera, dicendū quod tria ſunt plura duobus, vel ſecundum ſubſtantiam vel ſecundum diſpoſitionem: ſed non oportet quòd ſolum per ſubſtantiam omnia ſunt tria: quia aliqua ſecundum ſubſtantiam nō ſunt tria, ſed ſex, vel octo &c. Sed ſecundum diſpoſitionē omnia, quæ plura ſunt duobus, ſunt tria: quia poſſunt reduci ad tria, quia omnes ſubſtantiæ ſunt tres per reductionem: quia omnis ſubſtantia vel eſt nobiliſſima, vel viliſſima, vel media. ſimiliter omnis digitus vel eſt maxim⁹, vel minimus, vel medius. Similiter omnis differentia poſitiōis eſt nobiliſsima vt ante, vel viliſsima vt deorſum, vel media vt aliæ quatuor. Vnde quæ differentia poſitionis ſit nobilior, hoc manifeſtum eſt ſecūdū virtutes, quibus diſtinguuntur, vnde, ſi motus ſm ſenſum ſit nobilior q̃ motus augmentationis & localis, tunc etiam ante eſt nobilius q̃ aliæ differentiæ: ſed motus ſenſus eſt huiuſmodi, qa eſt a virtute ſenſitiua, q̃ eſt cognoſcitiua, ſed alij motus ſunt a virtute non cognoſcitiua. ergo ſenſus, et per conſequens motus ſenſus & differentia poſitionis, quæ accipitur penes motum ſenſus eſt nobilior alijs differentijs poſitionis.

Text. c. 13.

Nobis autem quoniam determinatum eſt prius. q in habentibus principium motus tales virtutes exiſtunt. Eſt autem cœlum animatum, & habet motus principium manifeſtum, quoniam habet ſurſum & deorſum, & dextrū & ſiniſtrum.

QVAESTIO IIII.

An Cœlum ſit animatum.

Tex. c. 22.
Tex. c. 47.

CONſequenter quæritur, Vtrum cœlum ſit animatum. Et arguitur quòd nō. ſi ſic eſſet, tunc cœlum eſſet corruptibile, ſed hoc eſt falſum: quia eſt perpetuum primo huius. conſequentia patet: quia, ſi cœlum eſſet animatū, tunc eſſet compoſitum ex materia & forma, & tale eſt corruptibile, vt patet primo Phyſi. quia forma in mate-

Tex. cō. 6.

ria exiſtens habet contrarium ſibi, per Commentatorē primo huius. modo, ſi cœlum eſſet animatum, tunc eſſet compoſitum ex materia & forma: quia anima eſt forma corporis, ſecundo de Anima. Item, omne corpus animatum eſt organicum, & hoc patet ex diffinitione animæ, ſecūdo de Anima. anima eſt actus corporis &c. ſed cœlum non eſt organicum, quia organicum eſt compoſitum ex diuerſis partibus, quę differunt complexione, cōpoſitione, & figura, vt dicit Albertus ibidem: quia au-

A tem eſt alterius complexionis, compoſitionis, & figurę q̃ oculus: ſed cœlum non eſt ſic compoſitū ex diuerſis partibus compoſitione &c. Item, omne corpus animatū eſt in potentia ad vitam, ex diffinitione animæ, ſecundo de Anima. quia anima eſt actus corporis Phyſicis habētis vitam in potentia: ſed cœlum non habet vitam in potentia: quia, ſi haberet vitam, hoc eſſet in actu. vnde, cum ſint quatuor modi vitæ, ſenſitiua, vegetatiua &c. quia, ſi eſſent plures reducerentur ad hoc, modo, cœlum non participat niſi motum localē, & illum habet in actu.

OPPOSITVM vult Ariſtote. in litera ſecundo huius. vbi dicens de partibus ſitualibus cœli ſupponit quòd cęlum ſit animatum cum aliter non poſsit ſoluere dubitationes & quæſtiones difficiles: ſupponit & dicit q cœlū ſit animatum: & hoc idem vult Cōmentator.

CONCLVSIO.

B *Cœlum non eſt animatum anima ſibi formaliter inhærente, ſed cœlum cum ſuo motore eſt animatum non anima inhærente, ſed anima, quæ eſt illi immediatum motus principium determinatum.*

NOtandum duplicem diſtinctionem. per cœlum poſſumus duo intelligere. Vno modo corpus ſecundum quod nec eſt graue nec leue quod mouetur circulariter: & hoc circunſcripto motore. Alio modo accipitur cœlum pro compoſito ex motore & mobili: & ſic ab intelligentia mouetur circulariter: & ſic accipitur cœlum octauo Phyſi. quando dicit, cœlum mouetur circunſcripto motore, præciſe non mouet: quia quod ex ſe mouetur diuiditur in duas partes: quarum vna eſt mouens & alia mota. Tertio diſtinguitur cœlum ſecundum Commentatorem in capitulo illo vbi mouet difficiles quæſtiones duas, dicit q animatum dicitur ęquiuoce de cœlo & de animantibus, quæ ſunt hic, id eſt ſm diuerſas rōnes: quia vno mō animatum dr̄ anima inexiſtē-

Animatū dupliciter.
Cōmen. 7.
Cōmen. 5.

C te corpori, & quæ eſt conſtituta per ſubiectum inhærentem. Alio modo animatum dicitur anima non inhærente corpori nec conſtituta per ſubiectum, quæ eſt principium dans ſibi eſſe: ſed ſolum animatum anima non inhærente corpori nec conſtituta per ſubiectum, quæ eſt principium motus et coniungitur ei ſm motum: quia eſt principium immediatum & determinatum motus.

Per hoc dicēdū eſt ad quæſtionem, q, ſi animatū primo mō accipitur, cęlū non eſt animatum. Secundo dicendum quòd ſi cœlum ſecundo modo accipitur circunſcripto motore non eſt animatum ſecundo modo. Tertio dicendū q cœlum eſt animatum anima mouente ſecūdo modo animati ſi accipiatur cū motore. Ratio primi eſt. ſi cęlum eſſet animatum primo modo, vel eſſet animatū anima ſenſitiua, vel vegetatiua, vel intellectiua, vel motiua, per ſufficientem diuiſionē, quia non ſunt plures animæ, vt patet ſecundo de Anima. Sed cęlum non eſt animatū anima ſenſitiua, quia tunc haberet omnia organa,

D quæ deſeruiunt ad ſenſum, vel quædam vt aures, qđ nō videmus, quia ridiculū eſſet hoc dicere: q̃uis Simplicius hoc voluit. Nec vegetatiua aīa: qa nō nutrit nec augmētat, vt patet primo huius. ſimiliter nec anima motiua ſm locū, quia illa non eſt ſine ſenſu. etiā non procedit de vno loco ad aliū vt animalia. Nec eſt animatū aīa intellectiua, quia intellectus nullius corporis eſt actus ſecundo de aīa & tertio dans eſſe corpori: & cū cœlū ſit corpus non pōt aīam habere pro actu primo. Rō ſecūdę cōcluſionis dicta eſt prius: qa ſi hoc eēt. tūc eēt cōpoſitū ex materia & forma &c. Tertiū Commentator probat tribus rationibus in illo capitulo vbi Ariſto. ſoluit illas difficiles dubitationes. Prima eſt, illud quod eſt nobilius animatis eſt animatum, hāc habet manifeſtam, quia quod nullo modo poteſt eſſe animatum non poteſt eſſe nobilius animato, ſed cœlū eſt nobilius animato, quia dicit q nos opinamur cęlū eē nobilius animato. Item, illud quod

mouetur localiter eſt animatū, & habet figurā determinatā & propriam: quia hoc tm̄ contingit aīatis, quia inanimata nō mouent ſe de potentia elementali, nec habēt figuras proprias & determinatas: quia remanētibus in ſpecie poſſunt habere diuerſas figuras, vt patet in lapidib⁹: ſed cœlū mouetur localiter: quia diuiditur in partē mouētem & partem motam, ergo & habet propriam figuram ſphęricam, vt patet in iſto ſecundo: & illa ratio eſt vt dicit, quia accipitur ex parte figuræ & motus, quæ ſunt potiora. Item tertio, iſta ratio dicit ꝓpter quid, quia fundatur ſuper rōnes naturales & diuinas, ſic, illud cōpoſitū eſt animatū, cuius altera pars eſt ſubſtātia ſine magnitudine & materia: quia dictum eſt in ſcientia de Anima, ꝙ omne tale ens abſtractū a materia eſt intellectus: ſed alta pars cęli eſt immaterialis, quia declaratum eſt in octauo Phy. quia motor eius eſt immaterialis, & addit Cōm. in

Cōmē. 18. 12. primæ Philoſophiæ ꝙ forma intellectualis non mouet niſi per deſiderium primi: & primum mouet vt amatum & deſideratum. ergo cœlū eſt compoſitum ex motore & mobili nō tanq̄ inhærente corpori ſm eſſe, ſed tā

Cōmen. 3. tum ſm motum: & ad hanc intentionem dicit Cōm. verſus principium ſecundi huius. ꝙ in corpore cœleſti forma & formatum ſunt vnum numero, vt cęlū & intelligētia, quæ eſt motor, licet magis diminute quàm intelligentia, vbi forma & formatum vt intelligens & intellectum ſm ſubiectum ſunt vnum numero, quia motor ſm eē nō coniungitur mobili in corpore cœleſti, ſed tm̄ ſunt vnū numero ſm effectum & motum. nam motus qui eſt in mobili immediate ꝓcedit a motore. Sed dubiū eſt cōtra primam concluſionem ꝙ cœlū circunſcripto motore nō eſt animatum, cōtra illud qđ eſt nobilius animato eſt animatū. Iſta probatio eſt Cōm. ſed cęlū eſt nobilius animato: vt muſca vel vermi, probatio huius. perpetuū eſt nobilius generabili & corruptibili octauo Phy. ſed cœlū eſt ſubſtantia perpetua: ex primo huius.

Dubium. Tex. c. 75. Tex. c. 22. Sed aliqui dicunt, ꝙ cœlū circūſcripto motore non eſt nobilius animatis. ratio eſt. qm̄ optimum in aliquo genere eſt nobilius optimo alterius generis, tūc totū ſimpliciter genus eſt nobilius toto illo genere: ſed optimum in genere cognoſcentium eſt nobilius optimo in genere nō cognoſcentiū, quare &c. maior patet: quia homo optimus eſt nobilior optimo aſino, ergo totum genus nobilius eſt omnibus aſinis. minor patet etiam: qa Deus, qui eſt optimus in genere cognoſcentium, eſt nobilior in genere nō cognoſcentium. ergo totum genus cognoſcentium eſt nobilius omnibus alterius generis: ſed cœlum eſt in genere non cognoſcentium. animalia vero in genere cognoſcentium. quare &c. Dicendum, ꝙ corpora cœleſtia circūſcripto motore ſunt nobiliora multis animalibus, q̄ ſunt hic, vt muſca & vermi. vnde hoc probatur per eandem rōnem, qm̄ optimū in aliquo genere &c. ſed optimum in gn̄e ſubſtātiarū ſimpliciū eſt nobilius optimo in genere ſubſtātiarū cōpoſitarū, vt Deus, q eſt ſubſtātia ſimplex, eſt nobilius oībus i gn̄e ſubſtātiarū cōpoſitarū. Et cōfirmaī. qm̄ optimū &c. ſed in genere ſubſtātiarū æternarū Deus eſt optimū, quia eſt optimū eorum quæ in natura, prooemio Meta. ſed cœlū eſt æternū, & animalia in gn̄e corruptibili. Per hoc ad rōnē, qđ eſt nobilius &c. verū eſt in aliquo iſtorū mōrū, aut ꝙ anima ſit pars ſui, aut ꝙ ſit inſtrumētū mediatū nobilioris animę oīno: mō, quod eſt nobilius &c. verū eſt ſi vr̄ animatum eſſe aliquo mō, & ſic cęlū eſt animatū nō aīa parte ſui ſm eſſe, vt homo: ſed eſt animatum anima mouente. vnde cœlum eſt quaſi

Cōmē. 22. ligamentum inter iſta ingenerabilia & corruptibilia, vt dicit. Commentator primo huius. Ad rationem illorum dicendum ꝙ non valet, quia tantum eſt in contrarium inquantum eſt pro eis, vt viſum eſt. vnde poteſt dici, quòd debet intelligi de ſpecie ſpecialiſsima, quoniam genus vno modo accipitur pro ſpecie ſpecialiſsima, vt patet Quinto Metaphyſ. quia indiuidua ſpeciei ſpecialiſsimæ ſunt eiuſdem perfectionis in ſubſtantia, vt om-

E nes homines, ſed differunt per accidentia, & in illis habet veritatē, quia optimus homo eſt nobilior & ce. quia omnes homines ſunt eiuſdem perfectionis: ſed in generibus, quæ plures ſpecies habent, & præcipue in analogis, non habet veritatem: & ſic eſt in propoſito, quia cognoſcens eſt analogum. Aliter poteſt dici, optimū &c. cōceditur: vt ſic. Et cū dicitur. optimum in genere &c. volo ꝙ totum genus cognoſcentium vt ſunt. cognoſcentia ſub iſta reduplicatione non cognoſcentibus, quia affirmatio nobilior eſt negatione: ſed id quod eſt cognoſcens ſimpliciter non oportet ꝙ ſit nobilius non cognoſcente: quia viſus eſt cognoſcens & voluntas nō eſt cognoſcēs: tamen viſus non eſt nobilior voluntate, licet inquantum cognoſcens ſit nobilior.

Rāſones. PEr hoc patet ad argumēta. Ad primū ſi cœlū &c. verum eſt, ſi animatum anima inhærente ſecundum eſſe, & quæ conſtituitur per ſubiectum: ſed, ſi eſt animatum anima mouente, quę non conſtituitur per ſubiectū, tunc non oportet: & ſic eſt in propoſito, vt dictum eſt.

F Ad ſecundum, omne corpus animatum &c. verū eſt ſi eſt animatum anima, quæ perficit corpus: ſed, ſi eſt anima mouens, non oportet habere diuerſas partes organicas, quæ differunt compoſitione, complexione &c. ſed ſufficit, quòd ſint aliquo modo diuerſæ. Et cum dicitur, cœlum &c. dicendum ꝙ non habet animam hoc modo, quæ requirat diſtinctionem partium quantitatiuarū & in figura & compoſitione &c. ſed ſufficit ꝙ habeat partes, quarum vna eſt nobilior alia. Ad tertium cum dicitur, omne corpus &c. verum eſt ſi eſt animatū anima perficiente corpus ſm eſſe: quia illa aliquando operatur aliquando non: quia fatigatur per molem corporis: ſed ſi eſt animatum anima mouente & nō fatigatur, tunc ſemper eſt in actu. vnde cœlum ſemper intelligit per intelligentiam, quia motor eius non fatigatur, vt patet ſecundo huius.

G Dextrū enim vnūquodq; dicimus, vn̄ principium eius qui ſm locum motus. Cęli autem principium circulationis, vnde ortus aſtrorū. Text. c. 11.

QVÆSTIO V.

An Oriens ſit Cœli pars Dextra.

COnſequenter quæritur. Vtrum oriens ſit pars dextra in cęlo: & arguitur ꝙ non. Illa pars eſt dextra, a qua motus localis incipit: quia illo modo diſtinguitur dextrum a ſiniſtro, vt patet i litera: qa dextra pars eſt illa, à qua incipit motus localis, vt patet in animalibus quæ ſunt hic: ſed ab oriente motus cœli nō incipit, qa in omni tpe mouetur ēt mouebatur, vt patet octauo Phy. Item, ſi oriens eſſet pars dextra in cœlo, tūc ſequeret, ꝙ vna & eadem pars qn̄q; eſt dextra, qn̄q; ſiniſtra: ſed hoc eſt falſum: quia dextrum & ſiniſtrum ſunt terminata & diſtinctæ partes & determinatę ſm naturā, vt patet in animalibus hic: quia dextra manus nō eſt ſiniſtra, nec ecōuerſo Tex. cō. 12.

H in nullo tpe dextra pars in cęlo eſt ſiniſtra, cū cęlū ſit animatū perfectius & nobilius. cōſequētia patet. qa eadem pars, quæ prius erat eleuata ſup orientē in ſupiori hemiſphęrio, quæ eſt pars dextra, poſtea in occidēte deſcēdit in inferiori hemiſphęrio: & erit ſiniſtra. ſicut Sol, qui de mane orit prīo ſupra orizōtē de nocte occidit ſub orizōte, Itē, ſi oriens eſſet pars dextra, tūc nō eſſet idem dextrū in cœlo ſup omnes regiones, ſed hoc eſt falſum, qm̄ in cœlo dextrū ſm naturam determinatum eſt, & quod eſt dextrum apud aliquos in vna regione, etiam eſt dextrum apud alios in alia regione. conſequentia patet: qa pars, quæ primo oritur in vna regione ſupra orizontem adhuc non oritur propter diuerſitatem orizontium in diuerſis regionibus: & etiam propter ſphœricitatē terræ hoc eſt, & ſic non eſt idem dextrum & ſiniſtrū in cœlo apud omnes regiones,

Oppoſitum

Text.c. 15. OPPOSITVM vult Ariſto. in litera: quoniam determinat quòd in cęlo ſunt illæ duæ differentiæ poſitionis dextrum & ſiniſtrum: & ſubdit, quòd dextrum in cœlo eſt oriens, ſiniſtrum vero occidens: & hoc idem vult Cõmentator & alij expoſitores.

CONCLVSIO.

Dextrum Cœli eſt ipſum Oriens, a quo moueri inciperet, ſi motus inciperet, hoc tamẽ nõ tẽpore prius, ſed ſecundum motoris intentum.

Tex. c. 26. NOtandum quòd licet quilibet orbis cœleſtis ſit cõtinuus ex ſecundo huius, nihilominus tamen in orbe cœleſti ſunt diuerſę partes diſtinctę ſm virtutes: quarũ ſtella eſt nobilior aliquo modo: quia virtuoſior & fortiorem efficaciam habet in transmutando inferiora quàm pars orbis in cœlo non ſtellata: & ſic ſentit Commenta. ſecundo huius. & ſimiliter Aſtronomi. vnde motus orbis non eſt niſi ſecundum motum ſtellati, quæ eſt pars nobilior & denſior. vnde licet orbis totus ſimul ſit B continuus, tamen ſtella eſt efficacior & virtuoſior pars: propter hoc motor, qui mouet ſphęram principalius intendit motum ſtellæ: quia agẽs ſemper intendit id quod eſt principalius in re. Tunc dicendum eſt ad quæſtionem quòd ſecundum Ariſtote. & Commenta. oriens eſt pars dextra in cœlo: & ratio eius. Illa pars eſt dextra in cœlo, a qua inciperet motus ſi inciperet, & a qua motor principalius intendit mouere: ſicut in animalibus dextra pars eſt illa, a qua incipit motus localis: ſed, ſi inciperet cœlum moueri, tunc inciperet moueri a parte ſtellata: quia eſt virtuoſior & perfectior partibus non ſtellatis. vnde etiam motor intendit principalius motum ſtellæ: & ſi inciperet moueri cęlum principalius intenderet incęptionem motus ſtellæ, & propter tranſmutationem aliquam inferiorum, ſi motor inciperet mouere ſecundaria intentione: quia primo mouet propter ſe: & quia moueret principaliter ſtellam & intenderet principalius incęptionem motus eius: quia fortiorem virtutem habet & C efficaciam ad tranſmutandum inferiora quàm pars non ſtellata, ergo oriens in cęlo vt ſtella, eſt pars dextra.

Et eſt notandum, quòd vnam partem prius incipere motum quàm aliam, ſi inciperet poteſt intelligi dupliciter. Vno modo prius duratione & tempore: ita quòd vna pars prius incipiat moueri tempore quàm alia: & ſic nõ debet intelligi, quia cœlum eſt continuum & continuum Text. cõ. 8. totum ſimul mouetur, ex quinto Metaphyſi. Alio modo intelligitur vnam partem prius moueri alia primæuitate & principalitate intentionis motoris, quia motor principalius intendit motum vnius temporis quàm alterius: & talis eſt pars in qua eſt ſtella, quæ eſt perfectior nobilior et virtuoſior parte non ſtellata. vnde totus orbis eleuatur ſuper orizontem: tamen motor principalius intendit eleuationem orizontis & dextri ſuper orizõta quod eſt pars ſtellata. Notandum vlterius quòd principalius quod eſt in orbe Solis, ſimiliter & in alijs, Sol eſt perfectior pars & virtuoſior in mouendo a toto reſiduo illius D orbis: & licet Sol cum alijs partibus incipiat moueri ſuper orizonta, tamen motor principalius intendit inceptionem eius ſi inciperet moueri. & etiam eleuationem eius ſuper orizonta, quia virtuoſior eſt & perfectior parte non ſtellata. ſimiliter in omnibus planetarum orbibus pars ſtellata prius incipit moueri, & ſic eſt etiam in firmamento quod eſt aliqua ſtella vel aliquod ſignum nobilius vel perfectius, quòd motor principalius intendit moueri & inceptionem motus eius principaliter, & hoc vtrum ſit aries vel aliud ſignum ſpectat perſcrutatio ad Aſtronomos: ſed non eſt naturalis intentionis. hoc tamen Aſtronomi ponunt ſignum arietem, quia virtuoſius eſt & perfectius omnibus partibus nõ ſtellatis in mouendo inferiora: cuius motum & inceptionem motus principalius intendit motori: & in illo ſigno firmamentum inciperet moueri, ſi inciperet moueri: & hoc intel-

A ligendum eſt modo ſupradicto. Notandum etiam diligenter ſecundum Commenta. cum Ariſto. dicit oriens eſſe dextrum cœli intelligit per oriens principium eorum, quæ aſcendunt ſupra primum orizontis habitabilis: & per occidens intelligit vltimum eorum, quæ deſcendunt ſub vltimo orizonte habitabilis: & hoc totũ eſt cum poſuerimus terram naturaliter habitabilem, & non tranſeatur ad aliam habitationem hac. Et notandum, quòd licet in terra habitabili ſint diuerſę partes circuli, quæ dicuntur orizonta, & Sol prius eleuatur ſuper orizonta vnius regionis quam alterius. & hoc eſt propter ſphęricitatem & gibboſitatem, & quando oritur aliquibus exiſtentibus in vna regione, adhuc alij plus inferius ſunt quaſi ſub monte & Sol adhuc non oritur eis, ſed poſtea. & licet vna pars non ſit habitabilis ſemper, quoniam illa pars, quæ nunc eſt habitabilis, poſtea non erit habitabilis: quia vna exiccatur & alia humeſcit tota & aquoſa propter diuerſos aſpectus aſtrorum & cõiunctiones: tamen vt Commenta. vult eſt terminus habitabilis ex parte orientis naturalis antequam alia pars non eſt habitabilis. vnde ex parte orientis eſt deuenire ad primam partem habitabilem terræ naturaliter, antequam alia non eſt habitabilis propter diuerſitatem aliquam aſtrorum & effectus quos faciunt ibi mirabiles. ſimiliter ex parte occidentis eſt vltimus terminus naturalis habitabilis, vltra quæ alia non eſt habitabilis, & hoc propter maria & intolerabiles effectus aſtrorum ibi. & bene innuit Commentator, qui dicit primum eorũ, quę aſcendunt primum ſuper orizonta, ideſt primam partem habitabilem ex parte orientis, & ſimiliter intelligatur ex parte occidentis

Cõmen. 15. Dextrũ cęli quõ oriẽs dicitur eẽ.

Vult ergo dicere Ariſtote. ſecundum Commentatorem, quòd in cœlo dextrum eſt oriens primum eorum, qui aſcendunt ſupra primum orizõtis habitabilis, & motor illius partis in quocunque orbe ſit, vt ſtellæ in orbibus planetarum inceptionem motus principaliter & eleua- C tionem ſuper orizontem primo, nõ quo ad vnam regionem, ſed primo naturaliter habitabilis, & vbicunque illa pars ſit, vt Sol, & alia pars orientalis vbicunque ſit ſemper eſt dextra, vt Sol ſiue ſit in oriente ſiue in occidente & ſemper dextra eſt: vt in homine quocunque vertat ſe ſemper dextra pars eſt dextra. & dicit Commenta. quòd iſtis intellectis ſoluuntur difficultates, & Commenta. ſubiungit quòd illud quod Ariſtote. dicit eſt ſimile illi quod dicit in octauo Phyſic. Vnde dicit quòd primum mouens orbis eſt in maximo circulo qui mouetur motu velociſſimo & in æquali tempore maius ſpatium pertranſit quàm alij circuli, & non eſt in maximo circulo circũſcriptiue ſed ſecundum apparitionem effectus: & non includitur in loco poſitione, ſed eius effectus maxime apparet in illo circulo. & hoc dicit hic. ſimiliter quòd primum mouens eſt in parte illius circuli determinata vt orientali, ita quòd vocat oriens in quo ens mouens primæuitate intentionis, quia principalius intendit illam partem D mouere quàm alias illius orbis. ergo dextrum in cœlo non diuerſificatur, quia vbicunque Sol eſt, tamen eſt oriens, quia motor eius principalius intendit eleuationem eius ſuper primum orizonta, Tunc Commenta. concludit, quòd Ariſtoteles in Phyſicis docuit maximum circulum, in quo eſt mouens. hic autem docet partem circuli determinatam, in qua eſt mouens, quæ eſt nobilior & perfectior, cuius motum motor principalius intendit. Notandum, quòd in corporibus cœleſtibus duplex eſt motus, ſcilicet communis & diurnus, & eſt primi mobilis, & iſto motu participant omnes inferiores orbes, & in illo motu conueniunt omnes ſphęræ & planetæ, quia motu illo mouentur omnes ſphæræ planetarum in die naturali ab oriente in occidens redeundo in oriens. Alius motus eſt oppoſitus aliquali diuerſitate, non quòd directe oppoſitio ſit ibi, vt dictum eſt prius, quæ eſt ab occidente in oriens & eſt omnium

Termini habitabilis & inhabitabilis terræ natura reperiri ex aſtrorum diſpoſitione, & aſpectibus, certũ eſt.

ſphærarum inferiorum a primo mobili & illum diuerſi planetæ in diuerſis temporibus perficiunt. modo, dicit Ariſtote. nos qui habitamus verſus polum ſeptentrionalē ſumus in loco deorſum, & ſiniſtra parte: & hoc ſm motū primæ ſphęrę, quæ incipit motū ab oriēte: ſed alij qui ſunt ad alium polum ſunt in loco ſurſum & in dextra parte: ſed ecōuerſo eſt quo ad motū ſm, qui incipit ab occidente: qui eſt motus planetarū ſic habemus eſſe ſurſum & in dextra parte: quia totus motus planetarū inciperet ab occidente ſi inciperet. & dicit Cōmē. ꝙ hæc cōſideratio habet locum, quæ pars ſit nobilior, verū ſeptētrionalis, vel meridionalis. & dicit, ꝙ meridionalis eſt nobilior ſm motū primæ ſphęrę nobiliorē, & eſt ſurſum ſimpliciter. ſed alius motus minus nobilis, ſicut planetæ minus nobiles ſunt ꝙ̃ primum mobile. & ſic ſeptētrionalis pars eſt ignobilior ſimpliciter. Et ſubdit Commen. ꝙ intellectus humanus non poteſt apprehēdere verificationē huius propoſitionis: & debet exponi non poteſt, ideſt difficulter: tñ ſimpliciter nō eſt impoſsibile. Vñ impoſsibile vno modo accipitur pro difficili, vt patet in Metaphyſi.

Rñſiones.

PEr hoc ad rationes. Ad primā. illa pars &c. verū eſt a qua incipit motus, vel inciperet ſi inciperet. Et cū dicitur. ꝙ ab oriente &c. dicendum ꝙ oriens nō eſt pars quantitatiua, a qua prius tempore incipiat motus, tñ eſt pars a qua inciperet primus motus, ſi inciperet. non dico primæuitate temporis, ſed intentiōis motoris, quia principalius intendit mouere illam partem, quę eſt principalior, perfectior, virtuoſior alijs partibus in mouendo.

Et ſciendū, ꝙ dato ꝙ motor coeli non incipiat mouere, ſicut verum eſt, tamen non eſt inconueniens eſſe dextram partem in coelo, a qua inciperet motus ſi inciperet. verbi gratia, ſi eēt homo, qui nunꝙ̃ motus fuiſſet vel nunꝙ̃ moueretur: ille nunꝙ̃ inciperet motum: & tamen hoc non obſtante haberet dextram, a qua parte inciperet moueri, ſi inciperet motum. Ad ſecundum, ſi pars dextra cęli &c. dicendum ꝙ per partem orientalē duo poſſumus intelligere. vno modo partem orientalem, qua eleuatur ſupra orizonta artificialia. ſic non eſt intelligendū, ꝙ illa ſit dextra: quia ſic quælibet pars eleuatur ſupra orizontem & occidit: & ſic vna & eadem pars eſſet dextra & ſiniſtra. Alio modo intelligitur oriens pro illa parte, quæ primo eleuatur ſupra primum orizonta habitabilis naturaliter terræ. & hoc primæuitate intentionis motoris: quia ſic eſt dare primum orizonta habitabilis ſimpliciter, vt dicit Commentator. & ſic Sol in orbe ſuo eſt oriens: qa principalius motor intendit eleuationem eius ſupra primum orizonta: & ſic determinata pars eſt oriens: & vbicunꝙ̃ eſt Sol eſt oriens & dextrum: ſicut dictum fuit de dextra hominis, ita intelligatur de alijs orbibus. Ad tertium: ſi oriens eſſet &c. dicendum, ꝙ verū eſt ſi intelligatur ſuper orizonta artificialiter diſtincta, et ſic quælibet pars eſſet orientalis, ſed ſic non intelligitur: ſed intelligitur ſuper primum orizonta habitabilis terræ ſimpliciter quam partem intendit mouere principalius eleuare orizonta artificialia diſtincta ſecundum regiones, tamen omnia determinata ſunt quo ad primum & vltimum terrę habitabilis in natura ſimpliciter, vt dictū eſt ſm Commentatorem.

Text.c.18. Neceſſe igitur terrā eſſe: hoc enim quieſcit medio. Nunc quidem igitur ſupponatur hoc: poſterius autem demonſtrabitur de ipſo.

QVÆSTIO VI.

An Terra propter Coeli motum neceſſaria ſit.

COnſequenter quæritur circa illud capitulū, Quoniam autem non eſt contrarius motus. Vtrum ad motum coeli ſit terra neceſſaria: & arguitur quòd non: quia poſterius nō requiritur ad eſſe prioris, quia prius poteſt abſolui a poſteriori nono Metaphy. ſed terra & omnia elementa ſunt poſteriora ad motum coeli: quia coelum per motum ſuum eſt cauſa omnium inferiorum, ex octauo Phyſi. & ſecundo de Generatione.

OPPOSITVM vult Ariſtoteles. in prædicto capitulo. vnde vult, quòd terra ſit neceſſaria ad motum: & etiam, quòd quieſcat in medio: ita quòd ſi motus coeli eſt perpetuus, neceſſario terra perpetuo quieſcit in medio. Text.c.13. Tex.c.71. Tex.c.56. Tex.c.17.

CONCLVSIO

Terra neceſſaria eſt præter coeli motum, ad eius tantum diuerſificationem.

DIcendum eſt ad quæſtionem, quòd ad motum coeli neceſſaria eſt terra. ratio eſt. ad omnem motum localem neceſſario requiritur quieſcens, reſpectu cuius mobile per motum ſuum diuerſimode ſe habeat, vt patet ex libro de cauſis motuum animalium. quia ſi hoc non eſſet, tunc motus localis non eſſet: ſed nō inuenitur aliquod corpus quieſcens præter terram, reſpectu cuius coelum per motum ſuum in partibus ſuis diuerſimode ſe habeat, & hoc patet per inductionem. Vnde patet quòd ignis non eſt: quia mouetur. ſimiliter aer mouetur. ſimiliter aqua non eſt: quia non eſt in medio ſimpliciter. ergo relinquitur quòd terra ſit: quia reſpectu eius coelum per ſuum motum appropinquat ſecundum partes plus, ſimiliter elongatur: vt patet de planetis in ſignis ſeptentrionalibus & meridionalibus.

Notandum quòd terram requiri de neceſsitate propter motum coeli poteſt intelligi dupliciter. Vno modo quòd affigetur & appodiatur terræ motor coeli in mouendo, & iſto modo non requiritur terra ad motum cęli, quia motor coeli eſt immaterialis ſubſtantia & nulli appodiatur, vt patet ex libro de cauſis motuū animalium. Secundo modo poteſt intelligi quòd terra requiratur ad motum coeli propter diuerſificationem coeli, ita quòd coelum reſpectu eius per motum ſuum diuerſimode ſe habeat, ita quòd ſecundum partes plus appropinquat, vel recedit propter generationem & corruptionem animalium, & ſic requiritur de neceſsitate ad motum, ſicut ad motum localem cuiuslibet corporis neceſſario requiritur quieſcens, reſpectu cuius coelum per motum ſuum diuerſimode ſe habeat ſecundum partes, vt dictum eſt.

Rñſiones. Neceſſario reqrit quieſcēs ad motū cęli, ſaltē ī genere cauſæ formalis, cum motū per qeſcens diffiniri oporteat, qd et tutius eſt, ꝙ coeli motus īdiget qeſcente, vt loco, vt materia circa quā, & vt forma. vide Auer. 4. Phy. 4. 8. 41.

AD argumentum. poſterius &c. Verum eſt cauſaliter nō requiritur ad eſſe prioris, ita quòd poſterius ſit cauſa eſſe prioris; ſed bene poteſt requiri ad eſſe eius concomitanter & conſecutiue. vt riſibile prius eſt homine, & requiritur tamen riſibile ad eſſe eius, quia homo non eſt ſine riſibili: nō tamen regulariter cauſaliter: quia ſic eſſet cauſa hominis. Aliter poteſt dici. ſic eſt in propoſito, quòd motus coeli eſt prior terra & terra non regulariter ad motum coeli cauſaliter, ſed bene conſecutiue: ſicut ad motum localem neceſſario requiritur quieſcens, reſpectu cuius mobile per motum ſuum diuerſimode ſe habeat. Aliter poteſt dici, cum dicitur. poſterius & ce. verum eſt quando prius indifferenter ſe habet ad oppoſita: vt materia prima indifferenter ſe habet ad formas oppoſitas: vt forma humana non requiritur ad eſſe hominis: ſed quando prius non habet ſe indifferenter: ſed determinate ad vnum tūc prius requiritur ad eſſe poſterioris: vt homo non habet ſe indifferenter ad riſibile & ad non riſibile. ſimiliter ignis non habet ſe indifferenter ad calidum & frigidum: ſed determinate ad calidum. ſimiliter motus coeli non ſe habet indifferenter ad quieſcens & non quieſcens: ſed determinate ad quieſcens. ideo & cetera.

Quoniam autē eſt dupliciter in circulo moueri, puta ab A hunc quidem ad B, hūc autem ad G. Quod quidem igitur non ſunt contrarij iſti, prius dictum eſt.

Quæſtio

QVAESTIO VII.

An in Cœlo plures motus ad diuerſas partes eſſe debeant.

Onſequenter quæritur, Vtrum in cœlo debent eſſe plures motus ad diuerſas partes, & arguitur ꝙ non. Corporis ſimplicis debet eſſe vnus motus ſm naturam, primo, & ſecundo huius: ſed cœlũ eſt corpus ſimplex, vt vult Commen. primo huius. ꝙ ſit corpus ſimplex nõ
Text.cõ.8. habens contrarium manifeſtũ eſt per Ariſto. primo hu-
Text.c.17. ius. ergo motus eius debet eſſe vnus & ad vnam differẽ-
Tex.c.20. tiam poſitionis. Itẽ, ſi eſſent plures motus in cœlo, vel eſſent diuerſi numero vel ſpecie, per ſufficientem diuiſio-
Tex.cõ.4. nem: ſed non ſm ſpeciem, quia ſm ſpeciem eſt contrarietas, vt patet quarto Metaphy. ſed motus cœli nõ habet contrarium nec ſecundum totum nec ſecundum partes, vt probatum eſt primo huius. Nec ſunt diuerſi numero:
Tex.cõ.4. quia motores orbium cœleſtium non differunt numero:
Text.c.24. quia immateriales ſunt, & in illis non eſt pluralitas indiuiduorum numero. ergo, cum motores cœli ſint immateriales, ideo non procedunt ab eis motus diuerſi numero, & hoc ſaltem quo ad vnum orbem.

OPPOSITVM vult Ariſt. in litera, quia alius eſt motus ab oriente in occidens, & econuerſo ab occidente in oriens. Idem vult Commentator octauo Phyſico. in illo cap. Et iterum conſiderãs. vbi dicit, ꝙ quidam motores corporum cœleſtium mouentur per accidens: quãdo mobilia mouentur pluribus motibus.

CONCLVSIO

Corporum Cœleſtium diuerſos motus eſſe oportet ad horum inferiorum generationem.

AD quæſtionem dicendum ꝙ in corpore cœleſti ſunt plures motus non directe oppoſiti, ſed diuerſi motus, ſic intelligendo, quòd omnia corpora cœleſtia in die naturali mouentur motu diurno ab oriente in occidens, & ecõuerſo. 24. horis: & hoc eſt motu primi mobilis: ſed aliĩ omnes orbes præter primum mouentur econuerſo non directe motu oppoſito, ſed diuerſo, qa non ſunt ſuper eoſdem polos & axem: & illo motu quilibet alter orbis mouetur ab oriente in occidens, occidente in oriens redeundo in occidens & hoc in determinato tempore. & aliquis in tribus annis vt Saturnus. aliquis in. 12. vt Iuppiter. aliquis in duobus, vt Mars, aliquis in vno, vt Sol, Venus, Mercurius. aliquis in menſe, vt Luna, vt patet ex Aſtronomia. & hoc Ariſto. probat in litera quinq; conſequentiis. primo, ſi motus cœli eſt, terra eſt, iſta conſequentia probata eſt per quæſtionem præcedentem. modo, ſi terra eſt, neceſſe eſt ignem eſſe, hoc probat Ariſto. quia ſi vnum contrariorum in natura eſt & reliquum, quia communicant in materia, quæ eſt in potentia ad vtrunq; contrarium & vtrũq; contrarium reducitur ad actum. aliter potentia eſſet ocioſa. Tunc vlterius, terra & ignis ſunt contraria, ſaltem ſecundum virtutes. Tunc eſt tertia cõſequentia, ſi terra & ignis ſunt elementa inter ſe media ſunt vt aer aqua. & probatur cõſequentia vt prior: quia iſta elemẽta ſunt cõtraria aliqualiter, quia aer terræ contrariatur duplici proprietate, vt patet ſecundo de Generatione. modo, ſi vnũ cõtrariorũ
Tex.cõ.16. eſt in natura & reliquũ. Tũc quarta cõſequentia eſt. ſi iſta quatuor elemẽta ſunt, tũc generatio & corruptio eſt. quia corruptio & generatio eſt inter cõtraria cũ ſint actiua & paſſiua, vt patet primo de Generatione. Tunc quinta eſt cõſequẽtia, ſi generatio & corruptio eſt, oportet eſſe plures motus corporum cœleſtium: quia ad generationem & corruptionem non ſufficit vnus motus ſolus: quia iſti ſunt diuerſi motus ad quos nõ ſufficit vnus motus ad cauſandum: quia vnum principium ſecũdum vnum motum non eſt natum facere niſi vnum effectum ſecundo generatione. & octauo Phy. ergo relinquuntur
Text.c.56. diuerſi motus corporũ cœleſtiũ ſm acceſſum et receſſum,

A ſm quos cauſant generationẽ & corruptionẽ inferiorũ.

Notandũ, ſicut dicit Cõmen. primo huius, ꝙ corporũ cœleſtium motus prima intentione non ſunt propter generationem & corruptionem inferiorum: quia nobilius non eſt propter vilius prima intentione: ſed corpora cœleſtia nobiliora ſunt inferioribus, & motus eorũ motuũ inferiorum. vnde motores corporũ principiorũ mouent propter ſimilitudinem ad primum principium cõſeruandum, quæ eſt cauſalitas: ſed cõtrario mouent propter generationem & corruptionem inferiorum: quia aliter nõ cauſalitatem conſeruarent niſi mouerent ad generationẽ & corruptionem. vnde dicit Commẽ. ſic. quicquid inuenitur propter ſe primo mouere cõtrarium inuenitur, ꝑpter aliud niſi eſſet in natura innata ad largiendum.

PEr hoc ad rationes. corporis ſimplicis &c. verum eſt ſecundum naturam propriam & vnũ motorem: ſed ſecundum diuerſas naturas & diuerſos motores poſſunt Rñſiones.
B habere plures motus. Et cum dicitur. cœlum &c. verum eſt pro vno orbe, licet totum cœlũ non ſit omnino vnũ. ergo quilibet orbis habet vnum motum ſecundum naturam propriam & vnum motorem, ſicut Solis orbis mouetur ab occidente in oriens. ſecundo huius. ſed ſecundũ plures motores poſſunt habere plures motus, & habent motum diurnum ſecũdum naturam communem & motorem primi mobilis. Ad aliud, ſi in corpore &c. dicẽdum ꝙ non ſunt plures in numero, ſicut indiuidua eiuſdem ſpeciei: ſed diſtinguuntur ſpecie. non dico diuerſarũ ſpecierum, quæ ſunt finales ſpecies generis vniuoci, ita quòd contineantur ſub vno genere vniuoco: ſic non differunt ſpecie, quia tunc haberent contrarietatem veram, quia diſtinguuntur ab aliis ſpeciebus oppoſitis, ſed differunt ſpecie, ideſt ſecundum diuerſas eſſentias diſtinctas, vt indiuidua eiuſdem ſpeciei non ſunt diuerſa ſecundum eſſentias, quia conueniunt in vna eſſentia ſpeciei ſpecialiſsime, ſed differunt per accidentia. ſed ſi aliqua differũt
C per eſſentias diuerſas, illa differunt ſpecie circunſcriptis etiam omnibus accidentibus, ſicut decem prædicamenta differunt ſpecie, ideſt per eſſentias diuerſas, quia quæ differũt ſpecie & genere, vt patet. quinto Metaph. & ſic motores cœlorũ differũt, & per cõſequẽs mobilia & motus cœlorum, non ꝙ ſint ſpecies vnius generis vniuoci.

De motu autem ipſius quia regularis eſt, & non irregularis, deinceps vtiq; dictis erit pertranſire. Text.c.31.

QVÆSTIO VIII.

An Motus cœli Vniformis ac Regularis eſſe debeat.

COnſequenter quæritur circa illud capitulũ. De motu autem temporis, Vtrum motus cœli debeat eſſe regularis & vniformis, & arguitur primo ꝙ non, Motus naturalis nõ vr̃ eſſe regularis: quia dr̃ in litera, ꝙ quæ mouentur naturaliter velocius mouentur circa terminũ quo feruntur, i. ter-
D minũ ad quẽ: ſed talis motus qui eſt velocior i fine q̃ in principio, nõ eſt regularis & vniformis: ſed motus cœli eſt naturalis, vt patet primo hu9. vbi dicit, omnia enim Phyſica corpora ſm ſe dicimus moueri ſm locũ. Itẽ, Text.cõ.1.
motus qui eſt a voluntate, non eſt regularis, qa volũtas habet ſe ad oppoſita. ſed motus cœli procedit a voluntate, quia dicit Cõm. 12. Metaph. & ſecũdo huius, ꝙ motores corporũ cœleſtiũ de virtutibus animæ habẽt duo, ſ. volũtatẽ & intellectũ. Itẽ, motus, q eſt aliqñ velocior aliquando tardior non põt eſſe regularis, quia motũ eſſe Cõmẽt.16.
aliqñ tardiorem & qñq; velociorem repugnat regulari- Secundo cœli.61.
tati & vniformitati: ſed motus cœli quãdoq; eſt tardior, quandoq; velocior, quoniã ſtellæ erraticæ quandoq; velocius, quandoq; tardius mouentur: quia dicuntur aliqñ directi, aliqñ retrogradi, aliqñ ſtationarii, vt per obſeruationes ſenſibiles aſtrorũ patet. Itẽ ille motus non eſt regularis & vniformis, cuius mobile reſiſtẽtiam habet ad

motorem: quia ex illa reſiſtētia prouenit difformitas mo
tus & irregularitas, vt patet in motu animalium: ſed mo
tus cœli habet mobile quod habet reſiſtentiam ad moto
rem: quia talis reſiſtentia eſt in omni motu, ſ. mobilis ad
motorem, aliter motus fieret in nō tempore vt vult Cō-
men. 4. Phy. Item, ille motus eſt regularis, qui eſt cau
ſa motuū irregularium: quia quicquid eſt in cauſato eſt in
cauſa, cum cauſatum dependeat a cauſa in motu, ſed mo
tus cœli eſt cauſa inferiorū motuū, qui ſunt irregulares:
Tex. c. 77. quia q̄nq; ſunt remiſsiores, quandoq; velociores, q̄nq;
Text. c. 12. velociſsimi, ſed cęlum per ſuum motū eſt cauſa horū mo
Text. c. 31. tuum, vt patet. 8. Phy. & Primo huius.

OPPOSITVM vult Ariſt. in litera. quia demonſtrat,
ꝙ motus cœli ſit regularis & vniformis: & hoc idē vult
Commen. & Aſtronomi ſupponunt hęc, quod quilibet
orbis regulariter & vniformiter mouetur circa centrum
aliquod: quia in æqualibus temporibus deſcribunt ęqua
les angulos & arcus æquales circa aliquod centrum.

CONCLVSIO.

Motus Cœli Regularis & Vniformis eſt.

DIcendum eſt, ꝙ ſm intentionem Ariſtot. motus
cœli eſt regularis & vniformis, & ſunt rationes
Ariſto. tres prima. in omni motu irregulari ſunt
tria: intentio, quæ quandoq; velocior eſt, & remiſsio, i.
quæ quandoq; erit tardior. vel virtus, i. ꝙ eſt velociſsi-
mus circa omnia naturalia cum determinata ſint ad ma-
ximū & ad minimum. vnde oportet eſſe iſtas tres condi
tiones in motu irregulari: ſed in motu cœli non ſunt hęc
tria: quia non eſt intenſior non velocior nec tardior vno
tempore q̄ alio, nec eſt virtus. quia velociſsimus in com
paratione ad inferiora vel econuerſo, quia in motoribus
inferiorum eſt velociſsimum vt in naturali motu in fi-
ne. in proiectis velociſsimum eſt circa medium. in violē
tis in principio: vt dicitur in litera. Item, ſi irregulari-
tas eſt in motu cęli, vel eſt ex parte mobilis, vel motoris,
vel vtriuſq;, per ſufficientem diuiſionē. non ex parte mo
bilis, quia non eſt alterius diſpoſitiōis q̄ in alio. quia eſt
ingenerabile & incorruptibile & inaugmentabile & in-
alterabile, & ſuſceptiuum alicuius mortalis diſpoſitio-
nis, vt patet primo huius, nec ex parte motoris minus:
quia motor eſt nobilior moto. cum ergo motum non ſit
ſuſceptiuum alicuius mortalis difficultatis vel diſpoſitio
Tex. c. 21. nis talis minus motor: qui non peioratur nec diuerſifica-
tur aliqua diuerſitate: ſed ſemper eodem modo ſe habet,
cum moueat motu perpetuo & continuo, vt patet octa-
uo Phy. nec amborum gratia eſt irregularis, quia q^d nō
Text. c. 83. eſt in partibus, non eſt in toto. & dicit Cōment. ꝙ iſta rō
fundatur ſuper firmiſsimas propoſitiōes. quia velocitas
motus eſt ex proportione motoris ad mobile: & alia ve-
locitas ex alia & alia proportione motoris ad mobile. &
addit Cōmen. ꝙ ſi alia nō mouetur tanta velocitate quā
ta conuenit moueri, hoc prouenit ex diuerſitate mobilis
& motoris. qa non videtur melior toto inſtrumento, ſed
per ſe tm̄ vt parte corporis naturalis & non toto. vnde ſi
vteretur toto inſtrumento vt calore naturali cōtingeret
velociſsime moueri: q̄m alia eſt virtus partis & alia to-
tius, modo, motus cœli non eſt per tale inſtrumentum et
per calorem & ſpiritus: quia non eſt diuerſitas aliqua in
ipſa. ſed non poteſt diuidi, cum non ſit ſuſceptiuum mor
talis diſpoſitionis. Item tertio. ſi motus cœli eſſet irre-
gularis, aut hoc eēt vno iſtorū modorū: aut quod in vno
tempore infinito intenderetur ſemper, & in alio tempore
infinito remitteretur ſemper. vel in toto tēpore infinito
intenderetur: vel ĩ toto tēpore infinito remitteretur, vel
viciſsitudinaliter, ita ꝙ iam intenderetur & poſtea remit
teretur, & ſic ſemper. et patet per ſufficientem diuiſionē:
quia pluribus modis motus irregularis nō poteſt imagi-
nari: ſed nullo iſtorum modorum motus cœli irregula-
ris eſt. quia non dr̄ ꝙ in vno tempore infinito intendatur
& in alio remittatur. quia remiſsio eſt propter impoten-

E tiam. ſed illa impotentia & defectus & omnis vilitas eſt
præter naturam, & illud non poteſt eſſe in infinito tēpo
re. quia non poteſt eſſe cum eo ꝙ eſt ſecundum naturam
in æquali tempore. non poteſt dici, ꝙ motus cœli ſem-
per velocitetur. hoc probat Ariſt. quia eſt dare tempus
minimum, in quo minori non poteſt moueri. modo non
eſſet dare minimum tempus, ſi motus ſemper per infini-
tum intenderetur tempus. ergo non ſemper velocitatur:
quia cuiuslibet operationis naturalis eſt dare minimum
tempus, in cuius minori non poteſt operari virtus, vt mi
nimum tempus citharizationis in cuius minori non po-
teſt fieri. & dicit Commenta. quòd ſequeretur quòd mo
tor primus eſſet infinitæ actionis in qualitate & vigore,
quod ſecundum eum inconueniens eſt, ſed tamen vtrum
hoc ſit poſsibile, fiet ſpecialis quæſtio. Similiter non po-
teſt ſemper per tempus infinitum remitti, cum remiſsio
ſit defectus, vt dicitur ſecūdo huius. Relinquitur tertiū; Tex. c. 17.
ꝙ viciſsitudinaliter, ita quòd iam intēdatur & poſtea re
mittatur. & ſic ſemper viciſsim. & hoc dicit Ariſt. ſimi-
F le eſſe fictioni & contra ſenſum, quia nō pōt demōſtrari
per ea quæ apparent ad ſenſum. Similiter eſt contra rō-
nem. quia non poteſt manifeſtari per rōnē concordantē
ſenſibus: & tñ hoc non lateret in his. quia oppoſita iuxta
ſe poſita fiūt ſenſibiliora. mō, ſi hoc fieret in ſtellis iuxta
ſe poſitis, ꝙ motus vnius intenderetur, iam & alterius re
mitteretur. & hoc patet manifeſtum. & Commenta. cō-
firmat ꝙ aliquod mobile viciſsitudinaliter diuertitur in
motu hoc non prouenit niſi ex diuerſitate deſiderij. vt
patet in animali quòd eſt hic, ꝙ aliq̄n debilius, aliq̄n for-
tius mouetur, ſm ꝙ aliq̄n deſiderat fortius, aliq̄n minus:
ſed diuerſitas nō eſt niſi ex parte continentis extrinſeci,
vt cœli vel aeris, vt patet in animalibus hic: quoniam ali
quando plus intenditur per deſiderium, quia caleſiunt a
motu cœli vel aere. ſed corpus cęleſte, nec motor eius eſt
in continente, ex cuius diuerſitate diuerſificetur deſide-
rium mouentis: ex his omnibus concluditur motum cœ
li eſſe regularem & vniformē.

G PEr hoc ad rationes. Motus &c. dicendum ꝙ motus Rñſiones.
eſt naturalis à materia & forma. quia vtrūq; dicitur
natura. modo natura dr̄ æquiuoce vel analogice de natu
ra inferiorū, & cœli. quia hoc eſt materia in potētia ad eē
& ad oppoſitā formā, qa habet cōtrariū formam in mate-
ria & forma dicitur hęc materialis & conſtituta per ſub-
iectum, ſed forma in cœlo dicitur immaterialis & nō cō-
ſtituta per ſubiectū, & ſi eſt materia ibi non eſt in poten
tia ad eſſe, ſed eſt ſubiectū ſimplex, q^d eſt in potentia vñ
& quo, i. quo ad terminos trāſmutationis. mō, motus na-
turalis, qui eſt a materia & forma, quæ eſt in potētia ad
eſſe & ad formā oppoſitā, & forma materialis illa nō eſt
regularis & de illa loquit̄, ſed motus, q eſt naturalis, q eſt
a forma & in materia, q̄ nō eſt in potētia ad eē, ſed vñ &
quo, ille bñ eſt regularis. Ad ſecūdū motus q eſt &c.
conceditur. ſi eſt a volūtate trāſmutabili, cuius actus de
pendet a cognitione generabili & corruptibili, vt eſt in
hominibus, quia illius cognitio dependet ex phantaſma
H te generabili & corruptibili: ſm Cōm. tertio de Anima. Cōmen. 15.
intellectiones materię ſunt colligatę cum phātaſmate ge
nerabili & corruptibili. ergo corrumpitur intelligere no
ſtrū: ſed, ſi motus dependet a voluntate nō mutabili, vt
motus cœli dependet a voluntate Dei, quæ non eſt tranſ
mutabilis, quia non eſt per cognitionem generabilem et
corruptibilem, ſicut in nobis, vbi dependet voluntas a
cognitione noua, quia voluntas diuertit̄ a continuitate.
vnde dixerunt antiqui, quòd voluntas augetur ad præ-
ſens in hominibus &c. vt patet ſecundo de Anima. ſed
voluntas dei non dependet a cognitione noua, quia ſem-
per habet ſe eodem mō volens & voluntas: & idem ſunt
in deo eſſentialiter idem volibile & voluntas, intelligēs
& intellectum, vt dictū eſt per Commē. prius. vnde mo
tor primus & voluntas eius eſt intranſmutabilis & per
ſe & per accidens. octauo Phyſic. Ad tertium, motus Tex. cō. 84.
qui eſt

qui eſt aliquando &c. verum eſt, ſi in rei veritate eſt iſta diuerſitas, ſed ſecundum apparentiam nõ oportet. Et cũ dicitur, de motu planetarum, dicendum, quòd ſm veritatem ſemper regulariter mouentur in ſuis orbibus & nõ vno tempore velocius quàm alio, licet hoc appareat nobis: & vtrum hic apparentia diuerſitatis ſit ſecundum epiciclos et eccentricos pertinet ad Aſtronomos: quia volunt, quòd hic apparentia ſaluentur per motum in epicentrico, vel propter eccentricum: ſed tantum ſufficit, ꝙ ſciamus quòd iſta diuerſitas non eſt niſi ſecundum apparentiam diuerſitatis motuum planetarum diuerſis orbibus. Ad quartum, ille motus &c. dicendum quòd in motu mobile reſiſtere motori intelligitur dupliciter. vno modo quòd mobile habeat naturalem inclinationem ad vbi motus, quo motor intendit ponere mobile. vt corpus animalis naturaliter inclinatur deorſum, qui motus eſt oppoſitus motui quo mouet anima, quia mouere poteſt ſurſum vel ad latus: & vbi eſt talis reſiſtentia in motu, motus eſt irregularis: & talis reſiſtentia non eſt in cœlo, cum neq; ſit graue neq; leue. Alio modo poteſt intelligi ꝙ mobile reſiſtat motori ſecundum diuerſitatem potentiæ ad actum, quia mobile eſt in potentia tale qualis eſt motor in actu: & illa reſiſtentia neceſſaria eſt in omni motu: & ex tali reſiſtentia non prouenit irregularitas motus: & ſic cœlum reſiſtit motori, quia in potentia eſt in aliquo vbi & in oppoſito vbi, vbi motor intendit ipſum mouere. Ad quintum dicendum: negando quòd omnem irregularitatem neceſſe ſit reducere ad regularitatem, aliter procederetur in infinitum. Et cum dicitur, quicquid eſt in canto &c. verum eſt quæ pertinent ad perfectionem cauſæ agentis, ſed quæ pertinent ad imperfectionem non oportet. Et cum dicitur, irregularitas &c. dicendum ꝙ iſta non pertinent ad perfectionem rerum, ſed ad vilitatem & orbitatem, ergo non oportet ꝙ ſit in cœlo. Vel dicendum eſt quicquid eſt in canto &c. dicendum quòd formaliter eſt verum per virtutem eſt in cauſa. Et cum dicitur &c. dicendum, quòd omnis motus inferiorum dependet a motu cœli exceptis duobus, ſcilicet intellectu & voluntate, quæ in actibus ſuis non neceſſitantur per motum cœli, ſed aliqualiter inclinantur: vnde eis remanet libertas. & cum dicitur, ꝙ irregularitas &c. dicendum quòd ſufficit ꝙ cauſaliter & virtute ſit in eis, ſed non oportet ꝙ formaliter: quia formæ omnes ſunt in terminis, ſecundo de Generatione.

Rectius reſpondebis cœlũ reſiſtere motori nõ rõe motus, ſed termini. quia nõ ita cito permittit motorẽ venire i terminũ, ſed puta in 24. horis.

A B C (margin letters)

Text. c. 50.

Calor autem ab ipſis & lumen generatur attrito aere ab illorum latione. Natus eſt enim motus ignire & ligna & lapides & ferrum. Rationabilius igitur propinquius igni, propinquius autem aer; velut & in latis ſagittis. Hæ ipſæ enim igniuntur ſic, vt liqueſcant plumbeæ. Et quoniam igniuntur iſtæ, neceſſe & eũ qui in circuitu ipſarum aerem hoc ipſum pati.

Tex. c. 42.

QVÆSTIO IX.

An motus localis habeat calefacere.

Conſequenter quæritur circa illud capitulũ, De vocatis autem aſtris, Vtrum motus localis habeat calefacere. Et arguit, quòd nõ. vnumquodq; ens generatur a ſuo ſimili, vt patet ſeptimo Metaph. nam vnumquodq; fit a conuenienti ſibi in ſpecie. & dicit Commenta. tertio de Anima: ꝙ nihil reducitur de potentia ad actũ niſi ab aliquo ſuę ſpeciei: ſed caliditas non eſt eiuſdem ſpeciei cũ motu locali, ſicut nec eiuſdem ſpeciei eſt cũ vbi ad quod fit motus localis. Item, ꝙ generat aliquid debet eſſe perfectum: quia generare eſt actus perfecti, vt patet ſecundo de Anima: ſed motus localis non eſt perfectus: quia eſt actus entis in potentia ſecundum ꝙ alij motus, vt patet tertio Phyſicorum. Item, ſi motus eſſet cauſa caliditatis, tunc ꝙ velocius mouetur eſt magis cauſa caliditatis: ſed hoc eſt falſum: quia graue velociſsime mouetur circa medium, & tamen ibi non magis calefacit: quia ibi eſt perpetua frigiditas, quia ibi terra ſimpliciter eſt frigida. cõſequentia patet: ſicut ſimpliciter ad ſimpliciter, ſic magis ad magis, & maxime ad maxime. ergo, ſi motus calefit, & quod mouetur magis, calefit magis, & quod velociſsime mouetur, maxime eſt cauſa caliditatis, tunc fluens aqua eſſet calidior ſtante, ſed hoc eſt falſum, quia aqua fluuiorum non eſt calidior aqua ſtagnante vt patet ad ſenſum. conſequentia patet: quia fluuij magis mouentur quam aqua ſtans. Item, nos videmus aquam calidam ſi mouetur multum infrigidari magis quam ſi permitteretur quieſcere & in vaſe: & hoc nõ eſſet, ſi motus calefaceret: quia tunc plus calefieret. Item vnum & idem in ſpecie non generatur a diuerſis in ſpecie: quia ſicut ab vno agente naturali non fiunt diuerſi effectus in ſpecie. ex octauo Phyſicorum: quia quædam mouẽt ſingulariter, id eſt producunt vnum effectum, etiam ſecundo de generatione, idem inquãtum idem non eſt natum facere niſi idem, ſic econuerſo vnus effectus in ſpecie nõ fit a diuerſis agentibus in ſpecie, ſed caliditas cauſatur a lumine, & motu, & calore, quæ differũt ſpecie, ideo &c.

Tex. c. 22. & 32.
Cõmẽ. 17. & 18.
Tex. c. 34.
Tex. cõ. 6.
Text. cõ. 8.
Tex. c. 52.

OPPOSITVM vult Ariſtote. In hoc capitulo. Vbi vult, quòd corpora cœleſtia per ſuos motus calefaciunt: qui dicit, quòd calor & lumen ab ipſis generatur, & hoc idem vult in Primo Metheororum. vbi dicit, videmus ita motum, quòd poteſt diſgregare aerem & ignem, vt etiam lata liqueſacta videantur ſæpe.

Tex. c. 42.

Item dicit ibidem, lato autem primo elemento circulariter, & corporibus, quæ ſub ipſo propinquius, ſemper inferius mundi & corporis diſgregationem motu attendere & facit caliditatem: & hoc etiã patet ad ſenſum, ꝙ homo, ſi mouetur, calefit, & non calefieret ſi quieſceret.

CONCLVSIO.

Motus per ſe cauſa caliditatis eſt.

Notandum, ꝙ non videtur eſſe dubium de concluſione in ſe, quin motus localis appropinquatus ſufficienter calefactibili & in ſufficienti velocitate calefit, ſed de modo ſecũdũ quem calefacit eſt diuerſitas. Aliqui dicunt, quòd motus calefacit, quia moueri eſt proprium calidi. ergo motus calefacit. & attribuunt expoſitores in iſto Secundo & etiam in Primo Metheororum, iſtam opinionem Cõmentatori, ſed iſta opinio non valet, primo propter hoc ꝙ moueri non eſt proprium calidi, quia, ſi eſſet ſibi proprium, nihil moueretur niſi calidum. ſed hoc eſt falſum, quia multa videntur moueri, vt corpora cœleſtia, quæ non ſunt formaliter calida, ſed terra & aqua ſunt elementa frigida. Secundo non valet, quia dato ꝙ moueri ſit proprium calidi, non tñ videtur intentum: quia proprium eſt poſterius eo cuius eſt proprium, ſed poſterius non eſt cauſa prioris agens, quæ requiritur hic. Sed qui iſtam opinionem attribuunt Cõmentatori peccant contra bonos mores, quia ipſe Commen. non hoc dicere inuenitur, ſi omnia commenta eius inſpiciantur: modo mendacium eſt prauum & per ſe fugiendum, vt patet Quarto Ethicorum. Alia eſt opinio, ꝙ motus localis calefacit, quia primum eſt in vnoquoq; genere cauſa aliorum. quinto Metaph. ſed motus cęli eſt primus motuum, vt patet octauo Phy. Iſta opinio nõ valet, quia ſi hoc eſſet non eſſet magis cauſa caliditatis quã frigiditatis, quia frigefactio eſt motus ſicut calefactio. ideo non valet.

Text. c. 16.
Text. c. 55.

Item ſi motus localis in eo quòd primus calefaceret tũc motus poſteriores nõ calefacerẽt. ſed hoc eſt falſum, quoniam motus violentus ſi velox ſit calefit. vt patet in ſagittis vbi plumbum calefit. Alij autẽ dicunt, ꝙ motus calefacit per accidens & nõ per ſe, & hoc dupliciter. vno modo ratione ſubiecti ꝙ mouetur, quãdo enim ſubiectũ

Nõ militãt aduerſus Thomã hæ duæ rationes, nam licet frigefactio ſit æq

mot⁹ ſicut calefactio, ſingefactio tñ nõ eſt ꝑ ſe pmo i tenta in ge neſ motuũ ſed ꝑ accis dens. Mo tus violens t⁹ ſimiliter calefacit in quantũ pri mus eſt nõ reſpectu la tionis, ſed aliotũ mo tuũ, puta al terationũ, & id gen⁹.

mouetur, tunc appropinquatum calefactibili tangit ipſm frequenter & ſm plures partes & minores: & poteſt formari ſyllogiſmus. Illud, per quod corpus habens virtutẽ calefaciendi tangit calefactibile frequentius, & ſm plures & mioores partes, eſt cauſa per accidens caliditatis: quia propter contactum illum frequentem & ſecundum partes minores et plures cauſatur caliditas, ſed mobile ꝑ motum eſt huiuſmodi, vt patet: & iſti dicunt, ꝙ hoc modo intellexit Ariſto. in litera in ſecundo huius: vbi dicit, ꝙ calor & lumen generãtur ab ipſis attracto aere, & ab illorũ latione: quia dicuot, quòd per attractionem non intelligit diuiſionem aeris in materia: ſicut ſi lapis diuidiť in duas partes nec intelligit per attractionem pulſionem violeotam: quia per corpora cœleſtia nihil violentatur. ergo per attractionem intelligit contactum ſm plures & minores partes calefactibilis. Secundo modo hoc fit virtute medĳ, in quo mouetur: quia contingit quando ſubiectum mouetur per aerem, et medium habet caliditatẽ ſopitam, vnitur aer in partibus & vnitis in partibus per caliditatem, fortificatur caliditas, quoniam omnis virtus vnita fortior eſt ſeipſa diſperſa, vt patet in libro de Cauſis, & Primo Metheororum. & tunc virtus fortificatur: quia, quãdo mouetur aer per ſagittam ſm eos vnitur ſm compreſsionem, & tunc medium debilis caloris vel habens potentiam calefaciendi ſurgit in actum calefaciendi, vt dicunt. Ex hoc poſſet formari ſyllogiſmus. Illud eſt cauſa caliditatis per accidens, per quod corpus & medium habẽs calorem remiſſum vnitur: ſed per motum localem aer vnitur vt dictum eſt. ex hoc ipſi concludunt corpore, quòd, ſi aliquod mouetur per medium nõ habens caliditatem nec ſopitam nec potentiam vt terra & aqua non calefacit: ita ꝙ nec quod mouetur eſt calidum nec medium. Sed licet iſta opinio ſit probabilis non tamen eſt vera: quia difficultas primo eſt, quia de illis, quæ pure ſunt per accideos, non intromittit ſe ſcientia, Primo Poſte. in illo capitulo. Si igitur demonſtratiua ſcientia. ſed ꝙ motus calefacit tractatur ab Ariſto. in multis locis, ſcilicet Primo Metheororum. & Secundo huius. Preterea. Omne agens per accidens eſt altero triũ modorum vel eſt agens caſuale, vel eſt agens remouens prohibens, vel eſt agens coniunctum cauſæ per ſe, ſicut album domificat, quia cõiungiť domificatori, & hoc patet per ſufficientem diuiſionem: ſed non poteſt eſſe cauſa per accidens caſualis: quia iſta cauſa eſt in paucioribus, ſic motus in paucioribus calefaceret. ſed hoc eſt falſum: quia motus localis appropinquatus calefactibili in ſufficienti velocitate ſemper calefacit vel frequenter.

Item, caſus et fortuna non tractantur per ſe in ſcientia. Sed motum calefacere tractatur in ſcientia, vt prædictũ eſt. Nec etiam poteſt eſſe agens remouens: quia ſi hoc eſſet tunc oporteret eſſe aliquam cauſam propinquam caliditatis, vt aperiens feneſtram eſt remouens prohibens, & eſt cauſa illuminationis: & eſt cauſa alia propinqua vt corpus luminoſum: ſed quòd motus calefacit quando ſagitta trahitur per arcum non eſt alia cauſa propinqua caliditatis, nec ipſi aſsignant aliam cauſam. Nec poteſt dici tertio modo quòd ſit agens per accidens cõiunctum in eodem ſubiecto per ſe cauſæ, quia non eſt dare illã cauſam per ſe caliditatis cui coniungatur motus, etiam ſi daretur licentia fingendi non poſſet fingere. Dicendum eſt ergo aliter quòd motus calefacit & hoc non indiget probatione: quia patet ad ſenſum, ſi ferrum & lignum cõfricentur & moueantur, tunc ille motus in calefactibili generat caliditatem: & hoc ſi appropinquatũ fuerit mobile illud calefactibili, & hoc eſt ſenſibile: & hoc vult Ariſtoteles. in loco prædicto: et præallegato primo Metheororum. Secundo dicendum, quòd motus velox ſufficienti velocitate per ſe calefacit, quando ſufficienter appropinquatus eſt calefactibili. Cuius ratio eſt: quia motus velox ſufficienti velocitate & debita appropinquatione calefacit ſecundum omnes: vel ergo per ſe, vel

E per accidens, per ſufficientem diuiſionem, ex primo Poſteriorum. Si igitur demonſtratiua &c. ſed non calefacit per accidens, vt probatum eſt. ergo per ſe & in ſecundo modo per ſe. Et ſciendum, quòd licet motus per ſe calefaciat, quia non pure ſecundum accidens, non tamen calefacit niſi ſufficienti velocitate. vnde tarde motum non calefit. Vnde velocitas motus eſt diſpoſitio ad calefaciẽdum, ſicut grauitas eſt diſpoſitio ad motum deorſum: nõ tamen quocunq; loco grauitas eſt diſpoſitio ad motum deorſum, ſed ſub eſſe extra locum, vt dicit Commenta. quia quando graue eſt in proprio loco, tunc grauitas nõ diſponit ad motum. ſic velocitas motus eſt diſpoſitio ad calefaciendum, inquantum eſt ſufficiẽs & appropinquatio debita ad calefactibile, & ſic motus calefacit, & eſt in ſecundo modo per ſe. Et notandum ꝙ motus, ſecundum ꝙ motus calefacit ſecundum Ariſto. eſt per rarefactionem corporis: quia quòd velociter mouetur calefactibile rarefit & rarefactio eſt diſpoſitio ad caliditatem.

F Vnde dicit: lato primo elemento circulariter &c. & Cõmenta. aſsignat modum ſecundum quem motus calefacit, & ſupponit vt manifeſtum eſt: quòd motus ſufficienti velocitate & appropinquatione calefacit in materia: quia motus localis eſt prima perfectio corporis mobilis. vnde ſicut Ariſtote. dicit, eſt ſicut vita eorum, quæ natura ſubſiſtunt: quia ſicut dicit Commenta. ignis, quando nõ mouetur, extinguitur: cum ergo motus localis ſit prima perfectio corporis ſiue mobilis: ergo, quando res mouentur, ſunt in prima perfectione: quando ergo eſt prima perfectio. debent eſſe omnia accidentia conſequentia primam perfectionem, quorum accidentium vnum eſt calor propter motus, & quando res mouetur habet caliditatem, ſi non prohibeat aliquid. vnde, iſte motus eſt conſtruens caliditatẽ, ſicut riſibile cauſaliter, cum homo eſt: quia eſt forma hominis. vnde, cũ ſunt perfectiones, ſunt omnes poſteriores conſequentes primas naturaliter.

Rñſiones.

G PEr hoc ad rationes. vnumquodq; &c. verum eſt in ſubſtantĳs non tamen accidentibus: quia albedo aliquando cauſatur ex caliditate, vt in incineratis. aliquando ex frigiditate vt in niue. vt dicit Commenta. in tractatu ſuo de ſenſu. vnde ſic eſt hic. caliditas poteſt cauſari a motu, qui non eſt calidus formaliter in ſpecie, tamen virtute. vnde ſicut non ſit impoſsibile fieri, ſic non facit impoſsibile facere. Ad ſecundũ, quod generat aliqd &c. verum eſt debet eſſe perfectum perfectione ſufficiẽti ad hoc: ſed nõ oportet quòd ſit ſimpliciter perfectum. Et cũ dicitur, motus localis &c. dicendum quòd eſt perfectus perfectione, quæ ſufficit ad cauſandum caliditatem: ſed non oportet quòd ſit perfectus reſpectu termini ad quẽ, quia eſt actus entis imperfecti, ſed tamen alio modo eſt perfectus. Ad tertium. ſi motus &c. verum eſt quantum eſt de ſe, tunc omnis calefacit: ſed poteſt impediri ꝑ extrinſecum, ſicut graue per motum deſcenſus debet calefacere: ſed impediri poteſt virtute frigiditatis, quæ magis obtinet infrigidando. vnde cauſa naturalis aliquando impeditur per extrinſecum in producendo effectum.

Mot⁹ in ſuo genere cauſalitatis pfectum eſt.

H Ad quartum. quòd aqua fluens &c. verum eſt inquãtum de per ſe motus, tunc fluens aqua calidior debet eſſe: ſed per accidens impeditur, quia per motum ſegregãtur corpora calida, vt vapores ab aqua qui per ſui præſentiam fuerũt cauſa caliditatis. Ad quintum de aqua calida, dicendũ ꝙ quantũ eſt de per ſe motus tũc fit calidior, ſed ꝑ accidens impediť, vt dictũ eſt, quia ꝑ motũ ſegregant corpora calida, quæ ſunt cã caliditatis, qa aqua pura non eſt calida, ſed eſt calida inquantum ei permiſcẽtur vapores calidi, vt dicit Comment. Secundo de Aĩa.

Com. 115.

Ad ſextum. vnus effectus &c. cõceditur in ſubſtãtĳs, vt homo nno eſt ab aſino & ab homioe, ſed in accidentibus poſsibile eſt vt dictum eſt de albedine, ſic eſt hic, quia calor & lumen & motus diuerſus ſunt ſpecies, tamen caliditas cauſatur ab his diuerſimode, vt videbitur etiam poſtea.

Quæſtio

QVAESTIO X.

An Lumen Generat Caliditatem.

Onſequenter quæritur, Vtrum lumen generet caliditatem. Arguitur ꝙ non. vnumquodq; generatur à ſibi ſimili. 7. Meta. ſed lumen nõ eſt ſimile cum caliditate: quia nõ ſunt eiuſdem naturæ. Itẽ, ſi hoc eſſet, tũc mõtes eſſent calidiores vallibus: ſed hoc eſt falſum: quia patet ad ſenſum: quia caliditas eſt maior in vallibus q̃ in montibus. conſequentia patet, quia montes propinquiores ſunt corporibus cœleſtibus q̃ valles. Item, illud, quod eſt ſpiritualiter in medio, non calefacit: quia cauſa eſt perfectioris entitatis q̃ effectus. ſed quod ſpirituale eſt non eſt perfectioris entitatis q̃ effectus realis: ſed lumen eſt in medio ſpiritualiter, quia ſenſibile poſitũ ſupra ſenſum ſm eſſe reale nullũ facit ſenſum, ſecundo de Anima. Item, vnum agens naturale non eſt cauſa diuerſorum effectuum ſm ſpeciem, vt patet octauo Phyſi. vbi dicitur, ꝙ quædam mouentia mouentur ſingulariter, i. producunt ſingulariter vnum effectum ſm ſpeciẽ: & ibi dicit, Commen. ꝙ agens naturale non producit niſi vnũ effectum ſm ſpeciem, ſed lumen et calor ſunt diuerſarum ſpecierũ, ideo. &c. Itẽ, ſi lumen calefaceret, tũc omnia corpora cœleſtia calefacerẽt. ſed hoc eſt falſum: qa Aſtronomi dicunt, ꝙ quædam aſtra infrigidãt, vt orbis Saturni. conſequentia patet: omnia corpora cæleſtia luminoſa ſunt, ſed præcipue ſtellę.

Tex. c. 22. & 31.

Tex. cõ. 8.

OPPOSITVM vult Ariſt. & Cõmen. quia volunt, ꝙ in inferioribus cauſatur calor à lumine corporum cœleſtium, & à mobili.

CONCLVSIO

Lumen per ſe calefacit, ut per ſe purum per accidens excludit, media tamen refractione.

Sciendum eſt de quæſtione. ꝙ lumen calefacit, non eſt dubium, ſed de modo ſm quẽ calefacit eſt diuerſitas. Vna eſt opinio rudis ſatis, ꝙ lumen calefacit iſto modo ꝙ radij corporum cœleſtiũ transeũt per ſphęram ignis et incorporant ſibi caliditatem quam deferunt vſq; ad nos. Sed iſta opinio eſt falſa: quia imaginatur, ꝙ radij ſolares procedunt tanq̃ corpora: quia aliter nõ incorporarent ſibi calorem: quia incorporare eſt propriũ corporis. ſed radij Solis non ſunt corpus. quia tunc duo corpora eſſent in eodẽ loco: quod eſt Impoſſibile, ex quarto Phyſi. co. Alia eſt opinio ꝙ lumen eſt cauſa caliditatis per accidens: qui omne agens, ꝙ agit virtute alterius eſt agens per accidens, vt inſtrumentum quod non agit niſi virtute principalis agentis: ſed lumen eſt inſtrumentum corporis cœleſtis. Iſta opinio nõ valet: quia agens p accidens, quod pure eſt diſtinctum contra per ſe: aut eſt caſuale, aut remouens prohibens, aut illud agens coniunctum in eodem ſubiecto cauſæ per ſe, per ſufficientem diuiſionem: ſed lumen non eſt primo modo agens caſuale: caſus producit effectum, vt in paucioribus. ſed lumen frequenter calefacit. Nec eſt remouens prohibens: qa lumẽ non remouet aliqd à calefactibili: quod enim remoueat non poteſt aſſignari: nec eſt cauſa coniuncta cauſe per ſe in eodem ſubiecto, quia non inuenitur alia quando lumẽ calefacit q̃ ipſum lumen: vnde etiam in ſpeculis exurentibus lumen generat caliditatem, & non eſt ibi aſſignare aliã cãm caliditatis q̃ lumẽ: et ſi daretur licẽtia fingendi.

Opinio .I. Radij ſolares trãſeuntes p ſpherã ignis deferunt caliditatem.

Opinio .II. Te. cõ. 53. Lumẽ cauſat calores per accñs.

Dicendum eſt ad quæſtionẽ, ꝙ lumẽ eſt calefactiuũ. Secundo dicendum ꝙ lumen per ſe calefacit, vt per ſe diſtinguitur cõtra pure per accidens. De primo non eſt dubium: quia patet per experientiam ſenſibilem: quia loca illuminata ſunt calidiora locis vmbroſis: etiam dies calidiores ſunt noctibus, & hoc per lumẽ eſt. Vnde Cõmẽ. dicit, ſi locus vmbroſus eſt vbi lumen non eſt & ſibi appropinquat aliquod corpus politum & terſum, tunc cauſat caliditatẽ: quia in ipſo refrangitur lumẽ. Vnde etiã,

Sedo. c. 42

A ſi lumen non calefaceret tunc periret ſcientia de ſpeculis vrentibus: vt dicit Albertus primo Metheo. illa enim ſcientia ſupponit, ꝙ lumen refractum cauſat calorem. Ratio ſecundi eſt, lumen calefactiuum vel per ſe vel per accidens, per ſufficientem diuiſionem, ex primo Poſte. ſed probatum eſt, ꝙ lumen non calefacit per accidens. ergo relinquitur ꝙ per ſe calefaciat. Et modus, ſm quem calefacit lumen ſm Cõmen. eſt: quia lumen eſt prima perfectio corporis luminoſi, vt ignei, ꝙ natum eſt calefacere: modo cum corpus luminoſum illuminatũ eſt, in vltima perfectione eſt: modo vnumquodq; cum eſt in ſumma perfectione debet habere omnia accidentia propria, quæ requiruntur ad vltimam perfectionem, vnde ſicut eſt de motu, qui eſt vita animalium, ꝙ eſt prima perfectio mobilis, ergo habet caliditatẽ. Sic eſt de lumie quod eſt prima perfectio luminoſi ergo cum lumen eſt in corpore habet omnia accidentia conſequentia lumen: quorum accidẽtium vnum eſt caliditas: ergo caliditas eſt in B corpore luminoſo ſm aliquem gradum vt accidentia inferiorum. Sciendum, ꝙ licet lumen per ſe habeat calefacere, non tamen hoc eſt niſi refractum. vnde caliditas maxima cauſatur in angulis refractiõis vel propinquis, vbi radius coincidens & reflexus vniunt maxime. vnde ex hoc apparet licet lumen tranſeat per medium interſtitium aeris: tamẽ nõ eſt ibi caliditas, ſed æterna frigiditas quoniam non eſt refractio nec locus propinquus refractionis angulis.

Secundo, cœli. 42

Per hoc ad rationes. vnunquodq; &c. dicendum ſi intelligatur ſimile, i. in ſpecie, tunc veritatem habet in ſubſtãtijs perfectis, quę generantur ex ſemine: ſed in accidentibus non oportet à ſimili in ſpecie, Imo, etiam nec in genere: quia motus cauſatur à motore: & tamen non cõueniunt in genere. vnde non oportet agens diſponi diſpoſitione effectus. Cõmen. in de ſubſtantia Orbis. & ſimiliter quæ generantur ex putrefactione non oportet conuenire in ſpecie cum generante, vt patet quarto Metheo. vt C animalia imperfecta. Ad ſecundum de montibus dicendum, ꝙ non ſequitur. tu probas, quia montes &c. dicendum, ꝙ cætera non ſunt paria: quia in vallibus, ad quas lumen peruenit, eſt maior refractio: quia in angulis refractionis radius incidens & reflexus magis vnitur: & virtus vnita eſt fortior ſeipſa diſperſa. vnde, ſi lumẽ eſt in ſuperficie montis, non ita fortis fit refractio & vnio radiorum, ſicut in vallibus. propterea licet ad montes & valles lumen adueniat, non tñ æqualiter ſuſcipiunt caliditatem: nam cætera non ſunt paria.

Rñſiones.

Similiter & in montibus ſunt venti qui impediunt caliditatem. Ad tertium. illud quod eſt ſpiritualiter &c. negatur. Et cum dicitur. cauſa debet eſſe &c. verum eſt per ſe: & cum dicitur. lumen &c. dicendum ꝙ lumen cõparatum ad idem poteſt eſſe imperfectius q̃ ſit illud vt reſpectu realis corporis luminoſi: tamẽ ad diuerſa poteſt eſſe perfectius q̃ ſit aliquod reale: vt ſi lumen comparatur ad caliditatem quam facit in medio: tunc eſt pfectius D ens: ſed abſolute ens ſpirituale habet eſſe imperfectius q̃ reale: ſicut etiam ſpecies albedinis in medio non eſt perfectior q̃ albedo: tamen poteſt reſpectu alterius vt relationis. Et cum dicitur. effectus realis &c. debet eſſe à cauſa reali. non oportet: quia motus localis eſt realis & prouenit à ſpirituali vt ſpecie appetibili. vnde intentio & ſpirituale non eſt cauſa eius: cuius eſt intentio vt ſpecies albedinis non eſt cauſa albedinis ſed alterius: ſic lumen in medio non eſt cauſa luminis in medio: ſed eſt cauſa alterius: quia eſt reale vt caliditatis & illa eſt nobilior & perfectior lumini in medio. Ad quartum. vnũ agens &c. verum eſt non eſt cauſa diuerſorum effectuũ contrariorum: ſed bene poteſt eſſe cauſa diuerſorum quæ non ſunt contraria ſed diſperata. modo ſic eſt hic. lumen & calidũ ſunt diſperata. vnde quamuis lumen te illuminet non obſtante hoc calefacit. Aliter reſpõdetur. vnũ agens &c. conceditur. eodem modo quo eſt vnum, ſed alio modo

bene

E bene poteſt eſſe diuerſorum cauſa. modo, ſic eſt hic ꝙ lumen eodem modo illuminat, & calefacit alio modo, quia illuminat per ſe, ſed eſt cauſa caliditatis cum alio, vt inquantum refrangitur. vnde ad lumen non ſequitur refractio, quæ eſt diſpoſitio, quæ requiritur ad calefactionem.

Comē. 42. Ad quintum. ſi lumen &c. Commentator concedit illud in Secundo huius, quia vult ꝙ nullum corpus cœleſte infrigidat ſimpliciter, ſed omnia calefaciunt. Sed aliquod frigefacit, ideſt minus calefacit ſm̄ ꝙ habet caliditatem remiſſam, Vnde dicit, ꝙ aliquod corpus cœleſte frigefaciat, hoc eſt extra fundamenta. iſta ſolutio eſt difficilis ad recipiendum hoc. Ergo aliter dicendum, ꝙ, ſi lumen &c. verum eſt quantum eſt ex parte luminis, ſed per aliam virtutem, quæ non eſt lumen, vt per virtutem frigefaciendi, poteſt frigeſcere, ſed quæ ſit illa virtus videbitur poſtea in alia quæſtione ſpecialiter &c.

Tex. c. 42. Et hac maxime cui Sol extat īfixus, propter quæ approximante ipſo & oriēte & ſuper nos F exiſtente generatur calor. Quod quidem igitur neque ignea ſunt, neque in igne feruntur, tantum nobis dictum ſit de ipſis.

QVAESTIO XI.

An Sol Calefacere debeat iſta inferiora.

CONſequenter quæritur, Vtrum Sol habeat calefacere inferiora. Arguitur ꝙ nō. quia, ſi Sol haberet calefacere inferiora vel hoc eſſet mediate, vel immediate, per ſufficientem diuiſionem. quia omne agens vel eſt propinquum, vel remotum, ſed Sol neutro modo calefacit inferiora. nō mediate: quia tūc calefaceret medios orbes, qui ſunt intermedij, vt Veneris, Mercurij, Lunę. quia corpus remotum mediatum nō calefacit extremum niſi mediantibus alijs, quæ prius tranſmutat. Sed orbes intermedij nō caleſiunt, quia ſunt inalterabiles, ex primo huius. nec immediate calefacit inferiora, qm̄ multi orbes ſunt in G medio. Item, ſi Sol calefaceret vel hoc eſſet per lumen, vel per caliditatem in ipſo, per ſufficientem diuiſionem,

Tex. c. 20. ſed nec ſic nec ſic. non per caliditatem, quia corpora cœleſtia non ſunt calida vel frigida, cum ſint inalterabilia, vt patet primo huius. nec per lumen, qm̄ tunc omnia corpora cœleſtia calefacerent: quia ſunt corpora luminoſa. ſed hoc eſt falſum: quia aliqua frigefaciunt, vt Saturnus.

Item, ſi Sol calefaceret inferiora, tunc tangeret ea, quia virtus in corpore non agit niſi per contactum, vt dicit

Comē. 74. Commen. ſecundo de Aīa capitulo de viſibili, ſed Sol eſt corpus. ideo virtus eius erit virtus in corpore, ſed ſol non tangit inferiora, cum multi orbes ſint intermedij.

OPPOSITVM patet per iudicium ſenſus, quia videmus ſenſibiliter, ꝙ Sole appropinquante ad zenit capitis noſtri maior eſt caliditas q̄ cū recedit. Hoc etiam patet

Tex. c. 42. auctoritate Ariſ. Primo Metheo. quia ſphæra in qua Sol eſt infixus maxime calefacit: quia eſt maxime propinqua nobis & velociſſime mouetur. & idem vult Commen. H in iſto ſecundo & etiam expoſitores.

CONCLVSIO.

Solem calefacere inferiora præter ea quæ inter ultimū mobile, et ſpheram Lunæ continentur, eſt impoſſibile: uerum eius uirtute, pars cœli in qua eſt, pricipaliter calefacere dicitur.

SCiendum ꝙ Solem calefacere poteſt intelligi dupliciter. vno modo ſingulariter & diuiſim ſine alijs partibus, quæ ſunt à cōcauo Lunæ vſq; ad conuexum vltimæ ſphæræ. Alio modo poteſt intelligi ꝙ Sol calefacit pro tanto, quia illa pars orbis, in qua eſt Sol, habet

Tex. c. 42. principaliter calefacere virtute Solis. Secundo notandum, ꝙ corpus non agit in corpus ſolum per virtutē exiſtētē in vltima ſuperficie, ſed per virtutē exiſtētē in tota ſua profunditate & extenſa ſm̄ extenſionem profunditatis: E & hoc declarat Commen. duobus ſignis. primum eſt, ꝙ duo corpora æquę calida, quorum vnum eſt profundius altero, & ſi ſint ęqualis ſuperficiei extremæ, vt ambo pedalis quantitatis, tunc cæteris paribus, quod eſt ſpiſſius, fortius agit: & hoc per virtutem, quæ eſt fortior gratia profunditatis: & hoc non eſt niſi qm̄ corpus non agit ſolum per virtutem, quæ eſt in ſuperficie, ſed etiam per exiſtentem in profundo. Secundum ſignum, ſi duo ſint corpora æqualis quantitatis in ſuperficie & profunditate, et vnum ſit denſius alio, ſi æque calida ſunt cæteris paribꝰ, dēſius fortius calefacit, vt ferrum plus calefacit q̄ lignū: quia in profundo habet fortiorem denſitatem, quia plus compactū & hoc eſt fortius q̄ diuiſum: quia virtus vnita fortior eſt ſeipſa diſperſa, Primo Metheo. & ex libro de cauſis. Itē, poteſt probari ratione, ſicut ſe habet paſſum ad patiendum, ſic agens ad agendum, per conuenientem ſimilitudinem, ſed paſſum non ſolum patitur à ſuperficie, vt aqua ab igne, ſed etiam patitur in profundo. Di F cendum ad quæſtionem, ꝙ Sol non agit caliditatem ſingulariter & diuiſim ſine alijs partibus à concauo Lunæ vſq; ad conuexum mobilis vltimi. Secundo dicendum, ꝙ illa pars, in qua eſt Sol, calefacit principaliter & ſpecialiter per virtutem Solis, quæ non ſolum eſt in ſuperficie, ſed in profundo vſq; ad concauum Lunæ. Primum probatur prima ratione facta in principio quæſtionis, quia ſi hoc eſſet, vel mediate vel immediate ageret, & recurratur ibi Ratio ſecundi. illa pars, quæ habet virtutem calefaciendi fortiorem q̄ aliæ partes eiuſdem orbis, debet principaliter calefacere materiam ſubiectam, ſed illa pars, in qua eſt Sol eſt huiuſmodi. vt declaratum eſt, quia non ſolum agit per virtutem in ſuperficie, ſed etiam in profundo. Vnde dicit Commen. ꝙ Sol inter omnes ſtellas magis habet de lumine & magis virtutem actiuam. iō &c. Cōmē. 42.

AD rationem primam. ſi ſol &c. poteſt dici ꝙ calefacit mediantibus alijs orbibus. Et cum dicitur. ergo Rñſiones. caliditatis &c. dicendum quòd non eſt neceſſe quòd cor- G pus extremum agens in aliquid mediante alio quòd tranſmutet illa eadem tranſmutatione qua agit, ſed ſufficit aliqua alia tranſmutatione tranſmutari. ſicut Alexan. poſuit exēplū piſcis, qui vocatur ſtupor, qui ſtupefacit manum piſcatoris mediante rhete, & tñ non ſtupefacit rhete: ſed ſufficit ꝙ tranſmutet ipſum aliqua tranſmutatione vt motu locali. Sic Sol tranſmutat iſta ad caliditatem mediantibus orbibus, & tñ non oportet calefacerē orbes medios, ſed ſufficit trāſmutare trāſmutatione alia, vel illuminare ea. Aliter poteſt dici, ꝙ Sol immediate vel pars orbis, in qua eſt Sol, eſt ſpecialis caliditatis, quia per virtutem in profundo exiſtentem, quia illa tangit aerem vel ignem qui calefacit. Ad ſecundum, ꝙ lumine ſuo calefacit per multitudinem eius ad inferiora. Et cum dicitur, ergo oīa &c. dicendum ſm̄ Commen. ꝙ oīa cor- Comē. 42. pora cœleſtia hn̄t calefacere quantum eſt ex parte luminis & motus. Sed, ſi frigefaciant, hoc eſt per aliam virtutem, vt per cōplexionē, cōiunctionē & oppōnem, ſed quæ H ſit virtus illa videbitur poſt. Ad tertiū ſi Sol &c. verū eſt ſi Sol immediate & ſingulariter calefaceret, ſic tāgere deberet, ſed nō ſic agit. Sed pars, in qua agit Sol, à concauo verſus nos, vſque ad conuexum calefacit per virtutē in profundo, & illa pars tangit ignē, et alia quę vltra calefacit aerē & pōt oſtendi in figura qm̄ ſol calefacit per virtutem in profundo & non ſolum in ſuperficie.

QVÆSTIO XII.

An Aliqua Cœleſtium corporum faciant in hæc inferiora frigiditatem.

COnſequenter quæritur. Vtrum aliqua corpora calefacta, faciāt frigiditatē in inferioribus. Arguitur ꝙ non: auctoritate Commē. in ſecundo huius. vbi dicit. dicere aliqua corpora calefacta infrigidare eſt extra fundamētum, & eſt falſum, quia omnia videntur calefacere. & ſi

aliqua

A aliqua frigefaciunt hoc eſt in comparatione, quia calidita tem remiſſam & proportionabilem vnicuiq; elementorum & elementatorum.

IN CONTRARIVM eſt auctoritas omnium aſtrologorum, qui dicũt, ꝙ aliqua corpora calefacta calefaciũt, aliqua vero infrigidãt, & in hoc conueniunt oẽs aſtronomi præter Commen. & idem videtur velle Ariſt. ſecundo de Gene. vbi dicit, ꝙ formę oĩum ſunt in terminis pręter virtutem actiuam, & terminos vocat corpora cœleſtia, in quibus eſt terminus cuiuslibet rei naturalis. Text. c.50.

CONCLVSIO.

Probabile eſt nullum cœleſtium corporum frigefacere, nihilominus firmius aſſeritur aliquas ſtellarum calefacere, aliquas frigefacere.

SCiendum, ꝙ Cõmẽ. videtur tenere partem negatiuã, ꝙ nullum corpus cœleſte frigefaciat, ſed oĩa calefaciant, ſed hoc tñ eſt diuerſimode, quia faciunt caliditatem aliquam maiorem, & aliquam remiſſam, vt eſt B conueniens cuilibet elemento & elementato, vt dicit. & forte ratio qua inductus fuit eſt hic, Motus & lumen calefaciunt, ſed omnia corpora cœleſtia mouentur motu locali & veloci, qui requiruntur ad motum, & etiam omnia corpora calefacta habent lumen, licet aliqua magis et aliqua minus, et lumen agens eſt naturale, & vnumquodq; naturalium eſt determinatum ad vnum producendum: quia in hoc eſt differentia inter agens naturale & agens ꝑ volũtatem, quia vnum habet ſe ad oppoſita, ſed aliud eſt determinatum ſm naturam ad vnum oppoſitorũ & non ad ambo, & hoc vult Ariſt. octauo Phyſicorũ. ſed lumen eſt vnum agens naturale: ergo eſt determinatum ad vnum oppoſitorum, cũ ergo generet caliditatẽ, quod eſt vnum oppoſitorum, non generat frigiditatem, & tñ omnia corpora cœleſtia ſunt luminoſa ſm magis & minus, vt dicit in de Subſtantia Orbis. ergo nullum eorum frigefacit ſimpliciter, ſed in comparatione. Tex. cõ. 8. Et cõfirmatur fortius hoc ex ſeptimo Phyſico. omnis alteratio fit ſecundum aliquam qualitatem ſenſibilem, ſed vnum corpus extremum nõ poteſt agere in extremum niſi mediãte alio, quia mouens propinquum ſimul debet eſſe cum moto quod non ſit medium nec vacuum neq; vltimum. ergo ſi agit in extremum, tũc illud corpus, quod mouet, oportet prius immutare medium, & id immutatum immutat alia inferiora. Hoc ſuppoſito arguit. Si aliqua ſtella alteraret inferiora ad frigiditatem, hoc faceret mediante ſphæra ignis quam prius tãgit, quia ignis eſt in medio ſub concauo lunæ, Primo Metheo. ergo ignis prius alterabitur: Tunc quæritur, quæ ſit qualitas illa, oportet. n. ꝙ ſit ſenſibilis, aut erit de primis aut de ſecũdis. Sed ignis non poteſt alterari qualitate ſecunda vt albedine, quia illę qualitates cõm ſunt in multis, vt dicit Commen. de Aĩa Ariſt. quarto Metheo. ergo ignis non poteſt alterari ad qualitatem ſecundam, ergo oportet ꝙ alteretur ad qualitatem primam. Tex. c. 20. C Sed videtur, ꝙ ad naturam primarum qualitatum non poſſit alterari, quia vel illa qualitas eſſet D caliditas, vel frigiditas, vel ſiccitas, vel humiditas, ſed, ſi alteratur ad caliditatem, vt mediãte ipſa frigefiat, hoc eſt abſurdum, ꝙ mediãte vno oppoſitorum per ſe fiat reſpectum, nec alteratur ad frigiditatem: qm̃ ignis in ſphæra ſua ſumme eſt calidus, & in vltima perfectione, ergo non recipit frigiditatem, nec poteſt alterari ad ſiccitatem, vt mediante ipſa frigefaciat, quoniam ignis eſt actu ſiccus, & etiam in alijs eſt frigiditas, ſicut in humidis, nec alteratur ad humiditatem, quia non poteſt ſtare cum ſicco in vltima perfectione, ſicut eſt ignis, Sed aliqui dicũt, ꝙ aliquæ ſtellæ infrigidant mediante ſphæra ignis, qui non alteratur ad aliquam qualitatem tangibilem, ſed ad alia, vt ad lumen, ita ꝙ ſtella multiplicat lumen ad ſphærã ignis, & mediante illo lumine infrigidat. dicendum, ꝙ hoc eſt falſum, quia lumen eſt naturale: & hoc non habet facere niſi vnum contrarium, cum ergo lumen calefaciat nõ po-

A teſt infrigidare. Iſta opinio difficilis eſt ad tenendum. Vnde dicendum niſi frigiditas cauſaretur ab aliquo corpore cœleſti, tunc non eſſet in genere qualitatum tangibilium, ſed hoc eſt falſum, quia eſt ſpecies tangibilis, vt patet ſecundo de Generatione. conſequentia patet, quia quod non ducitur ad cauſam primam agentem alicuius generis nõ eſt in illo genere, ſed corpora cœleſtia ſunt primo agentia naturalia formarum tangibilium &c. Te. cõ. 15. & 8. Itẽ ſecundo. quod per ſe eſt cauſa cauſæ eſt cauſa cauſati, qa hic eſt ordo naturalis, vt patet ex libro de cauſis: & octauo Phyſicoꝝ. formæ elementorum deducuntur ad corpora cœleſtia, vt ad agens, & non eſt aliquod corpus, cui non reſpondeat virtus in corpore cœleſti: quia formę inferiorũ ſunt in terminis, quia corpora cœleſtia per ſe ſunt cauſa generationis & corruptionis, ſecundo de Generatione, & formæ ſubſtantiales elementorum cauſantur à corporibus cœleſtibus & ſunt cauſæ qualitatum tangibilium. Text. c. 15. Tex. c. 50. Item tertio Primus motor eſt cauſa frigiditatis, B quia Commẽ. dicit Duodecimo Metaphy. ꝙ omnes potentiæ paſſiuæ, quæ ſunt in materia prima, ſunt in motore primo actiue, ſed Deus immediate non eſt cauſa frigiditatis. ergo mediante inſtrumento, & hoc eſt cœlũ ſecundum Commen. Primo huius. eſt enim quaſi ligamẽtum &c. Tex. c. 18. Comẽ. 22. Vnde propter iſtas rationes via affirmatiua tenetur. & dicitur, ꝙ ſtellæ aliquę per ſe ſint cauſa frigiditatis ſaltem remota. Vnde dicendum, ꝙ hoc eſt probabilius per ſe ꝙ corpora ſint per ſe cauſa frigiditatis in inferioribus. vnde ſicut aliquæ ſtellæ calefaciunt, ita aliquę frigefaciunt, & omnes Aſtronomi dicunt hoc. Et ſciendum, ꝙ licet aliquæ ſtellæ frigefaciant, hoc non eſt ꝑ motum localem vnde eſt motus: nec hoc eſt per lumen inquantum lumen: ſed hoc eſt, vnde tale & talis corporis. Vnde non eſt inconueniens ꝙ vni debeantur diuerſa accidentia alia & alia ratione. vnde riſibile non debetur homini inquantum animal, tamen ſibi debetur inquãtum tale animal, vt homo, & ſic ſtella non frigefacit per lumẽ C vnde lumen, ſed vnde tale lumen, ſ. Saturni.

AD rationes, illud quod calefacit &c. dicendum ꝙ lumen vnde lumen abſtracte non frigefacit, ſed lumẽ vnde tale lumen. Rñſiones. Ad ſecundum. ſi ſtellæ &c. non poteſt bene negari. vnde oportet ꝙ ignis alteretur ad aliquam qualitatem ſenſibilem, & illa qualitas eſt lumen: quia ſtellæ aliquę multiplicando lumen vſq; ad ſphæram ignis frigefaciunt, non ꝙ lumen per ſe & primo faciat frigiditatem, ſed per ſe & ſecundario. Et tu forte dices, hoc non valet, quia ſic etiam motus cœleſtis vnus ſufficeret ad generationem & corruptionem, quia per ſe & primo facit generationem, ſed per ſe ſecundario facit corruptionem. & ſic non oporteret plures motus cœli eſſe, quod eſt falſum, & per hoc Ariſt. conuincit plures eſſe motus cœli, quorum vnus eſt cauſa generationis, alter cauſa corruptionis, vt patet octauo Phyſicorum, & Secundo huius. Tex. c. 53. Tex. c. 56. Ad hoc dicendum, ꝙ ſtellæ alterant ignem lumine, quod lumen cauſet frigiditatem, non tamen vnde lumen D eſt, quia ſic nõ calefacit, ſed vnde tale lumen & illius ſtellę & per talem virtutem quę eſt ſpecialis naturę &c.

Non eſt autem rationabile, eandem rationẽ habere velocitates aſtrorum & magnitudines circulorum. Circulos quidem. n. nihil inconueniens, ſed neceſſarium analogice habere velocitates magnitudinibus. Aſtrorum autẽ vnumquodq; quod in his non valde rationabile: ſiue enim ex neceſſitate maiori circulo latum velocius erit, palam quia & ſi trãſponantur aſtra in eos, qui inuicem circulos. Hoc quidem erit velocius, hoc autem tardius. Sic autem non vtiq; habebunt proprium motum, ſed ferentur vtiq; à circulis, ſiue à caſu contingit. Tex. c. 44.

QVÆSTIO XIII.
An ſtellæ per ſe moueantur.

CONſequenter quæritur, Vtrum ſtellæ per ſe
moueantur. Arguitur ꝙ ſic, quod mouetur
neceſſario, mouetur per ſe, primo Poſterio.
ſed ſtellæ ex neceſſario mouentur ſm Ariſt.
in litera. Item ſtellæ mouentur aut per ſe
Tex.c.41. aut ſm accidens. per ſufficientem diuiſionem: ſed nō mo-
uentur per accidens, quia quod per accidens ponitur cō-
tingit non eſſe, per ſe aut ſemper eſt, vt primo Poſterio.
Te.cō.10. Item, omne, quod mouet ſeipſum, diuiditur in partem
per ſe motam, & in partem per ſe mouentem, octauo
Phyſico. quia alio modo non verificabitur aliquid moue
re ſeipſum, niſi ſic diuidatur, ſed cœlum mouet ſeipſum,
vt patet octauo Phyſi. ergo habet partem motam, & nō
Text.c.17. dicit alia pars, niſi corpus cœleſte, cuius ptes ſunt ſtellæ.
OPPOSITVM vult Ariſto. in litera, ſ. ꝙ ſtellæ nō mo
Text.c.51. uentur per ſe.

CONCLVSIO
Stellæ per ſe mouentur, i. per ſui naturam, non mouēt, non per ſe aūt mouentur, i. ſolitarie, uel diuiſim.

SCiendum. ꝙ per ſe dupliciter accipitur, vno modo
pro illo, quod dicitur ſm ſui naturam, alio modo di-
citur per ſe, i. ſolitarie. i. diuiſim, hæc diſtinctio habe
Text.c.21. tur primo Poſterio. & quinto Metaphy. ꝙ conuenit ali-
cui per ſui naturam, & ſi ponitur in diffinitiōe eius, ſic eſt
primus modus, ſi non, tunc eſt ſecundus modus. Tunc
dicendum eſt ad quæſtionem, ꝙ ſtellæ mouentur per ſe
primo modo, i. per ſui naturam: ſed ſecundo modo non
mouentur per ſe. rationes primi tactæ ſunt in principio
quæſtionis, quia illud mouetur per ſe quod ex neceſſitate
mouetur &c. Notandum ad probationem ſecundi, ꝙ
in orbe cœleſti ſunt diuerſi circuli: alij maiores, quia plus
diſtant ab vtroq; polorū, ſed minores ſunt, qui minus di
ſtant à polis, & aliqui volunt, ꝙ iſti circuli ſolum exiſtāe
in orbibus ſm imaginationē, vt articus vel æquinoctia-
lis circulus, & non realiter. Sed hoc nō valet, quia iſti cir
culi exiſtunt realiter in orbe ſed non actu ſunt diſtincti. ſi
militer ibi ſunt partes lineæ continuatæ per prædicta.
Sciendum, ꝙ circuli vlterius in motu habent propor-
tionem ſm magnitudines, quia maior circulus velocius
mouetur, ſicut maior velocitas eſt in maiori magnitudi
ne, & licet velocitates ſint in circulis ſm proportionem
magnitudinum, tamen hoc non eſt in aſtris, ꝙ ſtellæ ha-
beant proportionem ſm magnitudinem circulorum, ita
ꝙ aſtrum habeat ſe in proportione ad aliud ſm propor-
tionem ſui circuli ad magnitudinem circuli alterius aſtri.
Ratio huius. quia, ſi hoc eſſet, vel eſſet caſualiter, vel
naturaliter, per ſufficientem diuiſionem, ſed non caſuali-
ter, quia hoc fit in paucioribus. modo, in cœlo non eſt ali
quid præter naturam caſuale & naturaliter, quia tunc, ſi
aſtra transmutantur de circulis ſuis, vt illud quod fuit in
maiori circulo transmutatur ad minorem, & quod in mi
nori circulo transmutatur ad maiorem, tunc velocitates
etiam transmutantur, & tunc iſte motus non eſſet, pprius
ei cum transmutatur illa velocitas. Ex hoc arguitur. ſi
ſtellæ moueantur per ſe, i. diuiſim & ſeorſum, tunc, ppor-
tiones aſtrorum ſm velocitates motuum eſſent ſm pro-
portiones magnitudinum circulorū, ſed hoc eſt falſum:
quia ſuppoſito ꝙ ſtellæ mouentur per ſe, tunc deberet eſ
ſe ſm proportiones magnitudinum circulorum. conſe-
quentia patet, quia aſtra æqualiter reuoluūtur in circulis
ad motum circulorum, quia ſicut circuli reuoluuntur ab
eodem puncto in idem, & ſic aſtra in circulis, ergo opor-
tet quod proportio aſtrorum eſſet ſecundum proportio-
nem magnitudinum circulorum, & tunc eſſet contradi-
ctio, quoniam eſſet proportio motuum aſtrorum ſecun-
dum proportionem magnitudinum circulorum, & non
debet eſſe proportio, ſuppoſito ꝙ per ſe moueantur ſecū-
E dum Ariſto. vnde Ariſto. vult ꝙ ſtelle mouentur in or- Tex.c.51.
bibus ſicut partes continuatæ toti. Item, ſi per ſe, i. di-
uiſim mouerentur aſtra, vel mouerentur motu gyratio-
nis, vel motu volutationis, per ſufficientem diuiſionem.
non primo modo. vnde notandum, ꝙ motus circungy- Motus volutatiōis & circungirationis q̄uo differunt.
rationis & volutationis differunt in comparatione axiū
& polorum ad nos: quia aliquis circungyratur ſi moue-
tur ſuper axem cuius vnus polorum eſt verſus nos in ſu-
perficie, ſed motus volutatiōis eſt ſi mouetur ſuper axē,
cuius polus non eſt in ſuperficie verſus nos, ſed in alia par
te, vbi axis tangit orbem continuatur ei, ſed neutro mo-
do videtur, quia maxime videretur in Sole, qui videtur
tremere & facere tremorem propter diſtantiam ad nos
& ſplendorem. ergo non circungyratur. ſimiliter nō mo
uetur motu volutationis, quia, ſi hoc eſſet tūc videretur
verti, quia facies, quæ iam eſt verſus nos, poſtea eſſet ad
aliam partem, ſed hoc non videtur, quia ſemper in Luna
eadem facies eſt verſa verſus nos, vt macula &c. Itē
F ſi ſtellæ eſſent natę moueri per ſe, tunc natura dediſſet eis
organa conſequentia ad motum, ſed non habent talia
organa, quia ſunt ſphæricę figurę. non enim inflexiones
& incuruationes aliquas, ſicut animalia quæ mouentur
localiter, & tamen dignius eſſet ea habere ꝙ̄ inferiora
animalia cum nobiliora ſint eis.

RAtiones procedunt vijs ſuis, quia probant ꝙ mo- Rōſiones,
uentur per ſe, ideſt per ſui naturam, & non per acci-
dens pure, & hoc conceſſum fuit.

QVÆSTIO XIIII.
An Corpora Cœleſtia differant ſpecie, uel ſint indiuidua eiuſdem ſpeciei.

COnſequenter quæritur propter dictum Commē
tatoris. Vtrum corpora cœleſtia differunt ſpe-
cie, aut ſint eiuſdem ſpeciei indiuidua. & argui-
tur ꝙ non ſint indiuidua eiuſdem ſpeciei, quia
corpora cœleſtia illo modo differunt quomodo
motores eorum differunt, per Commentatorem ſecūdo Cōmēt.49.
G huius. loquentem de temporis conuenientia & differen-
tia huiuſmodi corporum cœleſtium: ſed motores nō dif-
ferunt numero. probatio. quoniam ſunt ſeparata à mate-
ria, & in illis non eſt multiplicatio indiuiduorum, per Cō Cōmē.49.
ment. primo huius. & Duodecimo Metaphyſi. ergo mo
tores differunt ſpecie, & per conſequens corpora cœle-
ſtia. Item, in ſubſtantijs ſeparatis in identitate numera
li, non debet eſſe pluralitas in eadem ſpecie, quia multitu
do indiuiduorum ſub eadem ſpecie eſt vt res perpetuan-
tur eædem in ſpecie, quæ non poſſunt perpetuari in nu-
mero, vt patet ſecūdo de anima, ſed corpora cœleſtia ſunt Text.c.34.
perpetua in identitate numerali primo huius, ideo &c.
Item tertio, illa, quæ dicuntur eſſentialiter ordinata, Tex.c.20.
non ſolum differūt ſicut indiuiduum eiuſdem ſpeciei, ſed
etiam differunt ſpecie, quia indiuidua eiuſdem ſpeciei nō
ſunt eſſentialiter ordinata, ſed accidentaliter, alter eſſet
proceſſus in infinitum in eis, vt patet ſecundo Metaphy. Tex.c.11.
ergo per oppoſitum, in quibus non eſt proceſſus in infini
H tum, ſunt eſſentialiter ordinata, ſed corpora cœleſtia ſunt
eſſentialiter ordinata. probatio: illa ſunt eſſentialiter or-
dinata, quorum ordo conſequitur in ſcientia, quia eorū,
quæ ſunt accidentaliter ordinata, ordo non conſequitur
in ſcientia. vt ordo Platonis ad Socratē. & hoc patet pri-
mo Poſterio. & ſeptimo Metaphyſi. ſed ordo corporum Text.c.18.
cœleſtium conſideratur in ſcientia. ſ. ꝙ vna ſphærarū ſit
prima, & alia media & alia vltima, & maxime hoc con-
ſideratur in aſtronomia, quia dicunt quòd ſphæra ſtel-
larum fixarum ſit prima poſt Saturnum, & poſt hanc
Iouis, & ſic vltima.
OPPOSITVM arguitur auctoritate Commentatoris
in ſecundo huius, in duobus locis dicit, ꝙ corpora cœle- Comē.46 & 19.
ſtia ſunt indiuidua eiuſdem ſpeciei, & non ſunt diuerſæ
ſpecies in eodem genere contentę. & hoc dicit reproban
do Auic. qui voluit ꝙ corpora cœleſtia non eſſent eiuſ-
dem

A dem ſpeciei. vnde dicit ꝙ ratiocinatio de Luña, per quã Ariſto. probat ſtellas non moueri per ſe & diuiſim, non eſt exemplum, ſed demõſtratio fundata ſuper hoc, quòd corpora cœleſtia ſunt indiuidua eiuſdem ſpeciei, & non genere, vt putauit Auic. Et poteſt ſumi ratio Comment. Si corpora cœleſtia differrent ſpecie, & conuenirent genere, tunc eſſent compoſita ex genere & differentia realiter, & eſſent generabilia & corruptibilia, ſed hoc eſt falſum, primo huius & octauo Phyſicor. Conſequentia eſt nota, quia ſubſtantia compoſita ex genere & differentia eſt corruptibilis, cum ſit compoſita ex materia et forma.

Tex. c. 20.

Hoc etiam probatur auctoritate Ariſt. quia ex intentione eius eſt vt videtur ꝙ ſint idiuidua eiuſdem ſpeciei, quia, cũ diſtinxiſſet motus & corpora cœleſtia, quę mouentur circulariter & alia motu recto, vlterius diſtinxit illa, quæ mouentur motu recto, vt à medio, & ad mediũ. & non diſtinxit corpus circulare, ergo per hoc videtur innuere, ꝙ conueniunt ſpecie, quia aliter diſtinxiſſet ea ſi differrent ſpecie, ſicut diſtinxit alia.

Octauo Phyſico. à pricipio, ꝑ lõgum proceſ.

B

CONCLVSIO

Omnia cœleſtia corpora ſunt eiuſdem ſpeciei non uniuoce, ſed analogice.

NOtandum ad euidentiam quæſtionis, ꝙ ſpecies poteſt accipi dupliciter. Vno modo pro quacũque quidditate per ſe diuerſa ab alia. & ꝙ hoc ſit verum patet ex intentione Ariſt. quinto Metaphyſi. capitulo de diuerſa ſpecie. vbi dicit ꝙ vno modo dicuntur diuerſa quæcunq; ſunt in eadem ſubſtantia habentia diuerſitatem adinuicem. Ex hoc ſequitur ꝙ nouẽ prędicamenta accidentium ſunt diuerſa ſpecie, quæ ſunt in eodem ſubiecto & habent diuerſitatem adinuicẽ. Alio modo ſpecies accipitur pro aliquo pdicabili ſub genere vniuoco, ſicut in Porphyrio, & in Prædicamẽtis, & hoc modo nouẽ prædicamenta non ſunt ſpecies, quia non ordinantur ſub genere vniuoco, & hoc patet in prædicamentis, quia non habent aliquod genus ſupra ſe. & tamẽ ſunt diuerſæ ſpecies primo modo accipiendo ſpeciem. Modo cum quęritur vtrum corpora cœleſtia ſint diuerſa ſpecie, vel indiuidua ſpeciei: Commentator reſpõdet ꝙ nõ ſunt diuerſæ ſpecies accipiendo ſpeciem pro prædicabili ſub genere. Secundo diceret ꝙ ſunt diuerſę ſpecies primo modo accipiendo ſpeciem. Ratio primi tacta eſt ſecundum Cõmentatorem, quia ſi eſſent diuerſæ ſpecies primo modo, tũc eſſent compoſita ex materia & forma, ſed hoc eſt falſum, quia tunc eſſent generabilia & corruptibilia, & tunc aliqua corpora eſſent priora eis, quia omni corpore generato neceſſario eſt aliquod corpus prius. conſequentia accipitur pro manifeſta, quia ſm eũ ſpecies vere vniuoce componuntur ex genere & differentia, tanquam ex materia & forma, ſed quod eſt compoſitum ex materia & forma ſm eum habens contrarium neceſſe eſt corruptibile eſſe. Ratio ſecundi, quia dicit Commentator ꝙ orbes corporum cœleſtium eodem modo diuerſificãtur ſicut motores eorũ, quia dicit, ꝙ motores ſiue naturæ mouentes ea conueniunt huiuſmodi conuenientia, & differunt huiuſmodi diuerſitate. ſ. qua conueniunt vel differunt corpora cœleſtia: ſed naturæ non mouentes ea differunt differenti ſpecie, i. ſunt eſſentiæ diſtinctæ & ſubſtantiæ, quia in ſeparatis à materia non ponuntur accidentia quibus diſtinguantur. Et ſciendum, ꝙ Commentator dicit ꝙ in corpore cœleſti ſunt diuerſæ partes & motus, ſed diuerſitas partiũ & motus in corpore cœleſti eſt demonſtratio diuerſitatis dextri & ſiniſtri, ſed dextrum & ſiniſtrum ſunt in eadem ſpecie. vnde non obſtante ꝙ homo ſit eiuſdem ſpeciei, tamen ſunt in eo diuerſæ partes & motus. Sic in corpore cœleſti. vnde omnia corpora cœleſtia ſunt vnus orbis: quia habent vnum motum primũ, & vnum primum motorem. & licet ſit vnus orbis, tamẽ habet diuerſas partes & motus, vt ab oriente in occidẽs: & è conuerſo. Item ſciendum, cum dicimus corpora

Tex. c. 10.

C

Cõmẽ. 49.

Cõmẽ. 49. in fine.

D

A cœleſtia eſſe per ſe in eadem ſpecie, nos debemus intelligere conuenientia in ſpecie ſm prius & poſterius, non ſecundum vniuocationem. Quia aliqua dupliciter conueniunt in ſpecie, i. ꝙ participant vnam eſſentiam, tamen vnum per prius, & aliud per poſterius, quia vna pars eſt prior, alia vero poſterior ſm illam eſſentiam, ſicut ex diuerſis membris fit vnum animal, cuius vnum membrũ eſt nobilius ſecundum diſpoſitionem illius, vt cor eſt ꝑus omnibus partibus animalis, & ſic ex omnibus orbibus fit vnus orbis, cuius vna pars eſt prior & nobilior alia, et iſta non ſunt vnum ſm vniuocationem, & ſm vnam rationem prædicabilem. Alio modo aliqua conueniunt in ſpecie ſm vniuocationem, quia participant vnam rationem. Sed dubium eſt. quia videtur ꝙ ratio Commentatoris non valeat, quia, ſi eſt bona, tunc per eandem rationem probatur ꝙ corpus commune non eſt genus ad corpora cœleſtia, & ad generabilia & corruptibilia, quia ſi eſſet genus, tunc cœlum eſſet compoſitum ex genere et

B differentia realiter, ex materia & forma. Aliud dubiũ eſt, quia, ſi corpora cœleſtia eſſent eadem realiter in ſpecie ſm prius & poſterius, & non ſm vniuocationem, tũc ratio Ariſto. non haberet efficaciam, quia Ariſt. probat corpora cœleſtia eſſe ſphæricæ figuræ. modo, ſi ineſt aliquid vni non oportet ineſſe alteri, niſi ſint indiuidua eiuſdem ſpeciei, vt ſi oculus eſt ſphæricus, non oportet ꝙ naſus ſit ſphæricus, quia non ſunt eiuſdem ſpeciei, tñ Ariſt. videtur ſic probare ſm Comment. ſphæricitatem vnius aſtri, quia omnia corpora cœleſtia ſunt ſphærica. ergo videntur eſſe eiuſdem ſpeciei vniuocæ, & per conſequens accidens quod ineſt vni eorum & reliquo. Ad primũ conceditur ꝙ per eandem rationem probatur ꝙ corpus commune non ſit genus ad corpus generabile & cœleſte, hoc patet per Commen. Decimo Metaphyſi. vbi dicit, ꝙ corpus, quod dicitur de æterno & generabili, non dicitur ſm vniuocationem, ſed ſm prius & poſterius: q͂a dicitur per prius de corpore cœleſti. Sed dices, ꝙ cœ- Cõmẽ. 26.

C lum & partes eius ſunt in prædicamento ſubſtantię. dicẽdum, ꝙ non ſunt in prædicamento ſubſtantię per ſe & directe, vt genus & ſpecies, ſed per reductionem, vt materia & forma, ſicut principium, ſic corpora cœleſtia ſunt in prædicamento ſubſtantiæ per reductionem, vt principia agentia, & vt fines. vnde etiam ſubſtantia in communi non eſt genus ad ſubſtantias æternas & generabiles, ſed eſt analogum. Ad aliud dicendum, ꝙ de numero diſpoſitionum accidentalium, quæ inſunt partibus eiuſdem totius quædam ſunt accidentales & ſeparabiles, de illis non oportet ꝙ ſi vna inſit vni parti, ꝙ alia inſit reliquo, vt non oportet ſi oculus habeat perſpicacitatem, ꝙ ſimiliter & naſus: ſed aliæ ſunt eſſentiales & inſeparabiles partibus eiuſdem totius, & de talibus oportet, quòd, ſi vna diſpoſitio inſit vni parti, & inſit alij parti & eiuſdẽ eſſentiæ, vt riſibile omnibus hominibus ineſt. modo, figura eſt de numero diſpoſitionum eſſentialium. ergo poteſt probari per hoc, quod vni parti ineſt ſphærica figu-

D ra in corporibus cœleſtibus & omnibus ineſſe. Vnde videmus in corpore hominis, ꝙ omnes homines neceſſario conueniunt in vna figura & diſpoſitione, quia oẽs homines ſunt ſphæricæ figuræ, ſaltẽ in extremitatibus mẽbrorum, vt dicit Ariſt. in Problematibus, quia non hñt figuram triangularem, vel quadrangularem.

AD rationes corpora cœleſtia &c. conceditur ꝙ Cõmen. ſic concedit. Et cum dicitur motores &c. dicẽdum ꝙ ſi ſpecies accipiatur pro prædicabili ſub vno genere, non eſt verum, quia non ponuntur in genere: ſed ſecundo modo bene ſunt ſpecies diuerſę, ideſt quidditates diuerſæ. vnde hoc non ſequitur, ſi ſunt quidditates diuerſæ, ꝙ ſint ſpecies diuerſæ prædicabiles ſub vno genere, ſed è conuerſo bene ſequitur, ſic eſt in propoſito. Sed dices, tamen intelligentiæ ſunt in prædicamento ſubſtantiæ, dicendum ꝙ non per ſe & directe in prædicamento ſubſtantiæ, ſed tantum per reductionem ad principia.

Rñſiones.

Ad

Ad ſecũdũ, in ſubſtãtijs ꝑpetuis etc. verũ eſt ſi ſunt ſub vna ſpẽ ſm vniuocationẽ, ſed tñ pñt eſſe plura ſi cõueniunt in vna ſpẽ ſm prius & poſterius. Et cũ dr̃, corpa cœleſtia &c. verũ eſt, & tñ nõ conueniũt in ſpẽ ꝑdicabili ſub gñe, ſed cõueniũt in ſpẽ ſm prius & poſterius. Ad tertiũ, q̃ ſunt eſſentialiter &c. verum eſt nõ ſunt eiuſdẽ ſpeciei ſm vniuocationem, tñ poſſunt eſſe partes eiuſdẽ naturæ & eſſentialiter ordinatã ſm prius & poſterius. vñ corpora cœleſtia p ſe & eſſentialiter ſunt ordinata ſm prius & poſterius.

Te, cõ. 71. Hæc aũt velut apponitur. oĩs aũt finiti corporis ad finitũ virtus eſt. Sed de circulari quidẽ motu latis aſtris dictũ eſt: qualia q̃dã ſm ſbam ſunt, & ſm figurã, & de latiõe, & ordine ipſorũ.

QVAESTIO XVI.

An uirtus corporis finiti debeat eſſe finita.

Conſequẽter q̃rit̃ circa ſequens capitulum. De dubitatione aũt dicta, Vtrũ virtus corporis finiti debeat eẽ finita. Et arguit̃ q nõ: F qa, ſi virtus cuiuslibet corporis finiti eſſet finita, tũc oẽ corpus finitũ eſſet generabile & corruptibile: ſed hoc eſt falſum: quia corpus cœleſte eſt finitũ, ex primo huius. & tñ eſt ingenerabile & incorruptibile, vt patet ibidẽ. conſequentia patet: quia nihil põt durare in infinitũ p virtutẽ finitã: quia quod põt durare per Comẽ. 51. tẽpus infinitum eſt ingenerabile & incorruptibile.

OPPOSITVM vult Ariſ. in litera, q dicit q oĩs corporis finiti virtus eſt aliqd finitũ: & ẽt dicit octauo Phy. q Text, c. 79. mouens finitũ non põt mouere p tp̃s infinitũ. ergo vult habere q in corpore finito non poteſt eẽ virtus infinita. Idem vult Commẽtator in de Subſtantia Orbis.

CONCLVSIO.

Cuiuslibet corporis finiti habentis potentiã ad eſſe p materiã partẽ ſui, eſt potentia finita ſecundũ durationẽ, habentis uero potentiã ad eſſe p ſuam ſubſtantiã uirtus eſt infinita ſecundum durationẽ: Corporis aũt finiti ad motũ in potentia finita eſt ſe G *cundũ uigorẽ uirtus, poſſibile eſt autẽ ipſius eſſe uirtutem infinitam ſecundum durationem ad motum.*

Notãdũ, q duplex eſt virt⁹ vel potẽtia. vna eſt ad eſſe, & illa põt eſſe dupl'r in corpore. Vno modo p materiã partẽ ſui, ſicut inferioribus. Alio mõ non p materiã partẽ ſui, ſed p ſbam ſuã ſimplicẽ. Alia eſt potẽtia ad motũ. Notandũ, q potentia ad motũ põt intelligi finita vel infinita dupl'r. Vno mõ ſm durationẽ, Alio mõ ſm vigorẽ. potẽtia infinita ſm durationem eſt, cuius duratio nõ habet principiũ et finẽ, ſed ſp fuit et erit. Sed potentia infinita ſm vigorẽ eſt q̃ non eſt limitata & determinata ad determinatã velocitatẽ, ſed ſp poteſt pl⁹ velocitari in infinitũ, & ſp maius facere q̃ illud qd̃ fecit, & per oppoſitũ intelligat̃ de potentia finita ad motũ dupliciter ſic. Illa q̃ eſt finita ſm vigorẽ eſt limitata & determinata ad determinatũ motũ, qd̃ non põt magis. Vnde vigor dicit virtutẽ relatã ad motũ determinatũ & velo- H citatem: & hoc habet̃ p Commẽ. octauo Phyſi. ſed potẽ Comẽ. 77. tia finita duratione eſt, q̃ habet ꝑncipiũ & finẽ in duratione eius. Tũc dicendũ eſt ad q̃õnẽ. primo, q cuiuslibet corporis finiti, qd̃ habet potẽtiã ad eſſe p materiã partẽ ſui eſt finita potẽtia ſm durationẽ. Scd̃o, dicẽdũ q corporis finiti, qd̃ habet potentiã ad eſſe non p materiã partẽ ſui, ſed p ſimplicẽ ſbam, habet potentiã infinitã in duratione. Tertio dicendũ, q cuiuslibet corporis finiti eſt finita potẽtia ſm vigorẽ ad motũ. Quarto, q corporis finiti, qd̃ habet potentiã ad motũ, põt habere potentiam infinitã ſm durationẽ ad motũ. Rõ primi. Oẽ corpus, qd̃ habet potentiã ad nõ eſſe, eius potentia eſt finita ad eſſe, quia corruptibile neceſſario corrũpitur, qd̃ põt nõ eẽ aliq̃n non erit. primo huius. Sed cuiuslibet corporis finiti, Tex, c, 121. qd̃ habet potentiã ad eſſe p materiã partẽ ſui, habet potẽtiã ad non eſſe, qa contrariorũ eadẽ eſt materia, & forma in materia habet contrariũ, & talis eſt corruptibilis, vt

B dicit Cõmẽ. primo huius. Rõ ſecundi. Illa ſubſtantia, q̃ nõ habet contrariũ põt eſſe p tp̃s infinitũ, & hoc dico cõtrariũ Comẽ, 20. per ſe, nec ſm diſpõnes accñtales, vt patet primo huius, qa oĩs cotuus eſt à contrario, ſed aliqua ſubſtantia ſimplex nõ habet cõtrariũ, ſicut cœlũ, vt patet primo huius. Itẽ tertio, q mouet̃ p ſe põt durare in infinitũ et habet potentiã Comẽ. 20. infinitã ad eſſendũ. & hoc dico potentiã coniunctã actui, qa nõ ens non mouet̃, ſed cœlũ mouet̃ ꝑpetue. ergo quia Comẽ. 20. nullus motus eſt ꝑpetuus niſi circularis: vt ibi probatũ eſt. Sed notãdũ, q potẽtia ad eſſe eſt duplex, ſ. remota Potẽtia ad & coniuncta actui. mõ, corpus, qd̃ ſp mouet̃, non habet eẽ duplex. potentiã remotã ad eſſe, qa tũc non eſſet aliq̃n, ſed habet potentiã coniunctã actui, qa p totũ tp̃s infinitũ habet eẽ. & põt eſſe. Rõ ſecũdi. ſi eẽt aliqua virtus ad motũ infinita ſm vigorẽ, tũc moueret in non tp̃e, ſed hoc eſt falſum, qa motus verus habet prius & poſterius, et illa non ſunt ſine tp̃e octauo Phy. conſequentia patet. vt Ari. declarauit in primo ſupponendo duo primo q cuiuslibet virtu- Tex, c, 10. F tis mouentis eſt ꝑportio ad aliã virtutẽ mouentẽ. Secũdo ſupponendo, q proportio vnius tp̃is, in quo fit mot⁹, eſt ad tp̃s alterius motus ſm proportionẽ virtutis mouẽtis ad aliã virtutẽ mouentẽ. Ex hoc arguit̃. ſi eẽt aliqua virtus infiniti vigoris ſm motũ, vel moueret in inſtanti, vel in tp̃e. non in inſtãti, qa hoc eſt contra naturã motus, cũ motus habeat prius & poſterius, q̃ nõ ſunt ſine tp̃e, in quo fit motus ad tp̃s finiti motus, ſed illud non põt eſſe, quia illa ꝑportio non eſt niſi ſm proportionẽ virtutis mouentis ad aliã virtutẽ mouentẽ, ſed virtutis mouẽtis infinitæ ſm vigorẽ non eſt proportio ad aliq̃ virtutẽ mouẽtẽ finitã, qa finiti ad infinitũ nulla eſt ꝑportio, ex primo huius. Rõ quarti. ſi aliqd̃ corpus finitæ magnitudinis eſt in- Tex. c, 52. finitæ duratiõis, multo magis mouẽs põt eſſe infinitũ ſm durationẽ: qa mouẽs & agens ꝑſtantius eſt paſſo & moto tertio de Aĩa. ſed aliqd̃ corpus finitæ magnitudinis eſt Text. c, 19. infinitæ durationis, vt corpus cœleſte, qd̃ eſt finitæ magnitudinis & ingenerabile & incorruptibile, ex primo h⁹. G Itẽ, virtus ſeparata à materia vr̃ eſſe infinitæ duratiõis, Tex, c, 20. quia ſicut incluſio materiæ eſt cã gñationis & corruptionis, ſic abſciſio à materia eſt cã ꝑpetuitatis, vt dicit Cõm. primo huius, vel ſaltẽ arguit ꝑpetuitatẽ, ſed aliqua virtus Tex. c. 30. eſt ſepata à materia, vt primus motor, vt patet octauo Tex. c. 43. Phy. & 12. Met. cũ moueat motu cõtinuo & ꝑpetuo, vt Tex, c, 24. patet octauo Phy. qd̃ non eſſet ſi eſſet virtus in corpore.

Ad argumẽtũ ſi cuiuslibet corporis &c. verũ eſt ſi eſſet finita p materiam partẽ ſui, ſed ſi finita ſm vigo- Rñſiones. rẽ ad motum, non ſequit̃. Et cũ dicit̃, incõuenĩẽs &c. vnde põt eẽ infinita duratione ex ſubſtantia ſimplici, nõ materia eius, q̃ ſit ps ſui, et ſic eſt in potẽtia cõiuncta actui, ſicut ẽt cœlũ eſt quantũ in infinitũ & figuratũ ſm durationem.

Reliquũ aũt de terra dicere vbi exiſtat poſita: & vtrũ q̃eſcẽtiũ, aut motorũ: & de figura ipſi⁹. Tex, c, 72.

QVÆSTIO XVI.

An Terra ſit in medio mundi.

H Conſequẽter q̃rit̃ circa cap. de terra, Vtrum terra ſit in medio mũdi. Arguit̃ q nõ. Nobiliſſimi elẽti dẽt eẽ nobiliſſimus loc⁹, qa locus debet eẽ ꝑportionat⁹ locato. 4. Phy. ſed Text, c, 28. ignis ẽ nobiliſſimũ elẽtũ, qa eſt maxĩe actiuũ & formale, & locus medius eſt nobiliſſim⁹: qa ſm Ariſt. in de Morte & Vita, regio media ẽ ꝑncipalis. Itẽ, nullũ corpus põt eẽ in indiuiſibili, ſicut in loco: qa locus eſt æqualis locato 4. Phy. ſed indiuiſibile non eſt æquale Tex, c, 28. corpori, ſed terra eſt corpus & mediũ mũdi ẽ indiuiſibile, cũ ſit punctus, à quo oẽs lineæ ductæ ad circũferentiã ſunt æquales. Itẽ ſ. ponat̃ q ignis minimus ſit in medio mũdi, & nõ ſit ibi ꝑhibẽs à motu, qd̃ detineat ipm, tũc quærit̃, vtrũ ignis ibi exiſtẽs mouet̃, vel nõ. ſi nõ mouet̃, tũc ille locus ẽ ei naturalis, & nõ eſt terræ naturalis: qm̃ vnus locus naturalis nõ ẽ pluriũ corporũ. ſi mouet̃, tũc mouet̃ ad vnã ptẽ mũdi, vel mouet̃ ſimul ad diuerſas partes,

ſuas partes, vt ad oriẽs et ad occidẽs ſurſum &c. nõ põt dici ꝙ moueat̃ ad vnã ptẽ determinate: qa qua rõne moueret̃ ad vnã partẽ, eadẽ rõne ad aliã, cũ æqualiter diſtat ab oĩbus, & ſic nõ eſt rõ quare plus moueat̃ ad vnã partẽ ꝙ̃ ad aliã. nec põt dici, ꝙ ſimul moueat̃ ad oẽs partes ſimul, qa nõ eſt poſſibile vnũ corpus moueri ad diuerſas partes vt ad oriẽs & occidens, meridiem & ſeptemptrionem.

Tex.c.110. OPPOSITVM vr̃ velle Ari. in iſto ca. qa vult ꝙ terra ſit in medio naturaliter & qeſcat ibi. & idẽ vult Cõmen.

CONCLVSIO.

Terra nõ eſt in medio mũdi tãquã ĩ extrinſeco cõtinẽte, ſed eſt in medio mundi tãquã in termino ſuæ quietis, & medium eius eſt illi realiter idem & ratione diſtinctum.

DIcendũ, ꝙ terra eẽ in medio mũdi põt intelligi dupl\'r. Vno mõ ꝙ ſit in medio mũdi tãꝙ̃ in extrinſeco cõtinẽte et circũſcribẽte ipſam. Secũdo mõ ita ꝙ mediũ terræ ſit mediũ mũdi, & ꝙ idẽ ſit mediũ mũdi & mediũ terræ. Tũc dicẽdũ eſt prio ad qõnẽ, ꝙ terra nõ eſt in medio mũdi prio mõ, ſed dicẽdũ ſecũdo ꝙ eſt in medio mũdi ſecũdo mõ. Rõ primi. nullũ ĩdiuiſibile vt extrinſecũ põt cõtinere diuiſibile, ſed mediũ mũdi eſt indiuiſibile: qa, eſt pũctũ, à quo oẽs lineæ ductæ ad circunferẽtiã ſunt æquales. ſed terra eſt diuiſibilis. Rõ ſecundi, cõſtat ꝙ terra vndecũꝗ mouet̃ ad mediũ mouet̃, & nõ ceſſat motus eius quouſque veniat ad medium mundi: et mediũ eius fiat mediũ mũdi, & hoc dicit Ari. in litera. et huius rõ eſt, qa, cũ motus terræ fiat deorſum, vel eſt in infinitũ, vel ad determinatũ locũ, vt ad mediũ mũdi. Sed dubitaret aliqs, vtrũ terra ſit in aliquo extrinſeco cõtinẽte ipſam. Ari. rñdet 4. Phy. ꝙ terra eſt in ſuperficie cõcaua aq̃ tãquã in cõtinẽte. vñ hoc eſt de natura aquæ, ꝙ terra eſt in aqua, aqua vero in aere, aer vero in igne, ignis in cœlo, cœlũ amplius nõ eſt in alio. Sed vnũ dubiũ eſt. certũ eſt ꝙ aqua hẽt grauitatẽ. mõ aliqua pars terræ non eſt coopta, vt illa vbi habitãt aĩalia, ergo vr̃ ꝙ mediũ terræ nõ eſt mediũ mũdi, qa ex quo terra in vna parte eſt ſup aquã & aqua eſt grauis cũ in illa parte vbi aqua eſt ſup terrã qa grauis eſt depellit & extrudit terrã à ſuo loco verſus illã partẽ vbi nõ eſt aqua, & tũc mediũ eius nõ eſt mediũ mũdi, qa graue vt aqua non hñs ĩpediens mouetur deorſum. Et cũ dicit terrã extra mediũ verſus aliã partẽ. Dicẽdũ ꝙ aqua habet grauitatem etiã in loco ſuo: tñ grauitas aq̃ nõ eſt tãta in mouẽdo terrã extra mediũ, qn terræ grauitas ſit fortior in deſiſtendo, vnde ſi aqua eẽt tam grauis vt terra tunc ratio bene concluderet.

Rñſiones. AD rõẽs nobiliſſimũ &c. cõcedit̃. Et cũ dr̃. ignis &c. verũ eſt, ergo habet locũ nobiliſmum. Et cum dicit̃,

Mediũ duplex rei, & magnitudinis. ꝙ iſte mediũ eſt &c. Dicẽdũ ꝙ mediũ eſt duplex. quoddã eſt magnitudinis qd̃ æqualiter diſtat ab extremis magnitudinis: vt in hoĩe vmbilicus eſt medium magnitudinis: qm̃ diſtat tm̃ à pedibus ꝙ̃tum à capite. Aliud eſt mediũ rei, & eſt qd̃ æqualiter influit aliĵs partibus per æque diſtãtiã influxus, vt in hoĩe cor eſt mediũ rei, ſed non eſt mediũ magnitudinis: qa nõ æqualiter diſtat ab extremis qa plus declinat ſurſum ꝙ̃ deorſum, et plus ad ſiniſtrã ꝙ̃ ad dextrã, ſed mediũ rei eſt mediũ influẽtiæ: qm̃ oĩbus ptibus influit ſm exigẽtiã cuiuslibet mẽbri ſm ꝙ natũ eſt, illud. mõ, mediũ mũdi eſt magnitudinis: qa æqualiter diſtat ab oĩ pte circũferẽtiæ mũdi: ſed cœlũ eſt mediũ rei, & locus eius eſt mediũ influentiæ, qa influit virtutẽ et opationẽ oĩbus, ſm ꝙ natura cuiuslibet nata ẽ recipe ſm magis & min⁹. mõ, terra eſt in medio magnitudinis: & hoc nõ ẽ nobiliſſimũ, ſed cœlũ in cuius cõcauo hẽt eẽ ignis. Ad ſcd̃m nullũ corpus &c. verũ ẽ tanꝙ̃ in extrinſeco cõtinẽte, ſed bñ eſt in eo, ita ꝙ mediũ eius ſit illud, & ſic eſt terra in medio mũdi. i. ꝙ mũdi mediũ ẽ terræ mediũ realiter, ſed tm̃ differũt rõne, qa idẽ centrũ et punctũ in cõparatiõe ad terrã inquãtũ ab illo puncto oẽs lineæ ductæ ad circũferẽtiã terræ ſunt æquales: ſed mediũ eſt mũdi in cõparatiõe ad cœlũ inquãtũ oẽs lineæ ductæ ad circunferentiã cœli ſunt æquales, & ſic eſt luc. Ad tertiũ dicẽdũ ꝙ

A ſuppoſitio eſt ĩpoſſibilis: & iõ nõ mirũ ſi ex ea ſequit̃ impoſſibile: tñ dicendũ, ꝙ cũ dr̃ ponamus &c. dicẽdũ, ꝙ, ſi loq̃remur de igne non minimo, & tũc poneret̃ in medio mũdi, & ſi nõ eẽt ĩpediẽs motũ ei⁹, tũc moueret̃ nõ ſimul ad vnã partẽ, ſed diuideret̃, & moueret̃ vna pars ad iſtã ptẽ, et vna ad iſtã circũferẽtiã pportionalẽ ſibi, quæ eſt ei plus ppinqua: ſed, ſi poneret̃ ibi ignis minimus indiuiſibilis, tũc eſt ibi difficultas. Vnde dicẽdũ ẽ, ꝙ, ſi poneret̃ ibi, tũc eẽt ibi implicatio cõtradictiõis, qa moueretur, & nõ moueret̃: moueret̃ inquã, cũ eẽt extra locũ ſuum, ſi nõ eẽt aliquid impediẽs ipm̃ à motu ſuo, ergo moueretur, inquãtũ eſt de ſe, ſed nõ moueret̃: qm̃ nõ eſt rõ quare pl⁹ ad vnã partẽ moueat̃ ꝙ̃ ad aliã, ſed non põt ſimul ad oẽs ptes moueri, cũ ſit indiuiſibile, & vnũ corpus ſimul non mouet̃ ad diuerſa loca 4. Phy. & 1. huius, & cõtradictio ſeqtur ex ĩpoſſibili poſito. Aliq dicũt, ꝙ vna pars ei⁹ mouet̃ ad circũferẽtiã, & alia ad aliã ptẽ: ſed hoc non valet, qa ille ignis nõ põt diuidi in plures ignes actu ſeorſum exiſtẽtes, licet poſſet diuidi infinitũ in potẽtia ſm partes ĩ toto exiſtẽtes. vñ formæ naturales ſũt diuiſibiles in ĩfinitũ in toto, ſed nõ ſeorſum & diuiſim exiſtẽtes: qa iſte ignis minim⁹ nõ ẽ diuiſibilis, imo ĩdiuiſibilis ſupponatur eſſe. Tex.cõ.ee Tex.c.32.

B

Quæſtionum libri ſecundi de Cœlo & Mundo finis.

QVAESTIONES SVPER LIBRVM QVARTVM DE COELO ET MVNDO.

Cũ qdẽ ĩgr̃ fiat ex aqua aer, & ex graui leue venit in ſenſum. ſimul aũt & leue & nõ ampli⁹ fit, ſed ibi eſt manifeſtũ: itaꝗ ꝙ potẽtia ens ĩ actũ iens venit illuc, & ad tm̃ & tale, & vbi endelechia, & quãti, & qualis, & vbi. Eadẽ aũt cauſa & eius qd̃ iã exiſtentia & entia terrã & ignẽ moueri in ea, quæ ipſorum loca nullo impediente. Etenim nutrimentum cum prohibens & ſanabile cum retinens non ſit; fertur confeſtim. Tex.c.31.

C

QVÆSTIO XVII.

An Grauia & Leuia mouea ntur à generante.

COnſequẽter q̃rit̃ circa q̃rtũ. Vtrũ grauia et leuia moueant̃ à generãte. Et arguit̃ ꝙ nõ, qa mouẽs debet ſimul eẽ, et qd̃ mouet̃. 7. Phy. qa inter mouens pppinquũ & motũ nihil debet eſſe mediũ nec plenũ nec vacuũ, ſed generãs nõ eſt ſimul cũ graui, qñ actu mouet̃, qa, qñ actu mouet̃, vt lapis deiẽt⁹ ſurſum qñ mouet̃ deorſum generãs ipſũ põt eſſe corruptũ. ſiľr, ſi nõ eſt corruptũ, põt eẽ nõ tãgẽs ipſum: quia generans ipſum eſt in mineris in terra, vt patet tertio Meteororum. Text.c.10.

D

OPPOSITVM vult Ariſto. qui dicit, ꝙ grauia & leuia moueantur à generante: quia quod eſt factiuũ grauis & leuis eſt motiuũ eorũ. Idẽ vult in octauo Phyſicorũ. .4. cœli. Tex.c.22.

CONCLVSIO Tex.c.12.

Grauia & Leuia Mouentur à generante.

SCiendũ ꝙ mot⁹ eſt act⁹ entis in potẽtia. 3. Phy. ſicut ergo habet potẽtiã diuerſimode ad motũ, ita ĩdiget mouẽte multiplr̃ & diuerſimode. Vno mõ eſt in potẽtia eẽntiali, alio mõ ĩ potẽtia accñtali. & eſt aliqd ĩ potẽtia eẽntiali gñaliter loquẽdo, cui deficit qdduas vel ſorã reqſita ad motũ, ſiue hẽat contrariũ ſiue nõ ſicut aq̃ actu eſt in potẽtia eẽntiali ad motũ ſurſum, qa deficit hitus, vt leuitas, q̃ eſt pñcipiũ illius mot⁹: & ſic eſt in potẽtia eſſentiali ad eſſentiã vel ad opationẽ cõſequẽtẽ illã eẽntiã. ſed aliqd eſt ĩ potẽtia actuali, qd̃ habet actu formã, vel habitũ, quẽ conſequit̃ motus: tñ ĩpediĩ p accñs, vt p detinens, Tex.cõ.6.

vt lapis

vt lapis detētus ſupra colūnā, habet.n. formā, quā cōſeqtur grauitas, q̄ eſt pncipiū mouēdi deorſum, & tñ īpeditꝑ extrinſecū detinēs. Siľr ignis eſt in potētia actuali ad calefactionē, qa actu habet formā, ꝑ quā pōt calefacere: ſed impedit ꝑ extrinſecū, vt calefactibile. Tunc dicēdū ad qōnē, ꝙ, ſi loquamur de potētia eēntiali, tūc grauia & leuia inaīata mouent̄ à generāte. Rō pmi. dans formā dat accñtia cōſequētia formā, ſm Auer. in iſto. 4. qa ab eodē dat̄ forma gñari et oīa accñtia formę, ſicut dās aīam hoīs ſic riſibile dat: ſed generans dat formā gñati, qm̄ extrahit ipſam de potētia ad actū, ſed motus eſt de accñtib⁹ ꝯñtib⁹ formā, & ſic itelligat̄ de motu leuis ſurſum: et dicit Cōm. ſi generat̄ ex oleo ignis, ꝙ fuit in potētia ſurſum, tūc q̄ntū generās dat ſibi de forma ignis, tm̄ dat de motu ſurſumq; & qñ cōpleta fuerit ignis in oleo, tunc cōpletus eſt mot⁹ et eſſe ſurſum. Et notādū, ꝙ licet generās qd̄ reducit graue de potētia eſſentiali ad actū moueat ipſum, nō tñ īmediate, ſed mediāte forma: qm̄ īter mouēs īmediatū et motū nō debet eē aliqd̄ mediū, ſed generās mouet graue mediāte forma quā pus inducit, vt dicit Cōmē. Notādū, ꝙ Cōmē. mouet correlarie, ꝓpriū iſtius mot⁹; qa iſte motus habet hoc ꝓpriū, qd̄ ꝑ ipſum res mouet̄ ex ſe, qa non mouet̄ à gñante extrinſeco, niſi mediāte pncipio intrinſeco vt forma. vñ forma eſt pncipiū intrinſecū motus grauis, qa qd̄ mouet̄ ab extrinſeco nō mouet̄ ex ſe: vt ſi lapis pure mouet̄ ab extrinſeco ſurſum nō mouet̄ à pncipio intrinſeco & ꝑ ſe. Rō ſcdi. mouēs ꝓpinquū & īmediatū debēt eſſe ſiľ cū moto: et nullū debet eē mediū nec plenū nec vacuū: ſed graue actu pt moueri de potētia actuali gñante corrupto vel adhuc exñte qd̄ nō eſt ſiľ ſecū, vt gñans metallū pōt eſſe ī mineris, et tñ iā mouet̄ deorſum ī aere.

Rñſiones. AD rōnē mouēs debet eſſe &c. verū eſt qd̄ mouet̄ vere motu īmediate. Et cū dr̄, generās &c. dicēdū ꝙ qñ graue mouet̄ ex potētia actuali, tūc nō oportet gñans eē ſiľ cū moto: qa pōt eſſe corruptū: ſed ſi mouet̄ ex potētia eſſentiali: tunc oportet ſiľ eſſe vſquequo totū factū eſt. & ſic mouet̄ à generāte vt faciens eſt ſimul cū facto & cōtinuū ſibi & ſic generans eſt ſimul, & tñ nō mouet īmediate ſic, ſed mediāte forma ſicut qd̄libet habet accñtia propria mediante forma, & ſic intelligitur de graui & leui.

Text. c. 21. Mouet autē & quod à principio fecit & impedimentum remouens aut vnde reſiluit.

QVÆSTIO XVIII.

An Graue & leue moueantur à mouente prohibens.

Conſeqnter q̄rit̄, Vtrū graue & leue mouent̄ a remouēte ꝓhibēs. Arguitur ꝙ nō. In oī mobili mouēs ꝓpinquū dēt eē ſiľ cū moto. 7. Phyſi. ſed remouēs nō eſt ſimul cū graui moto actu deorſum, quia poteſt multum diſtare ab ipſo vt remouēs columnam, quæ detinet lapidem, ideo &c. Te. cō. 10.

Tex. c. 25. OPPOSITVM vult Ariſt. in iſto. 4. & 8. Phy. ꝙ graue in actu, qñ mouet̄ a deſcendēte in aere, mouet̄ a remouente prohibens: & idem vult Commentator. Tex. c. 32.

CONCLVSIO

Grauia, & leuia mouentur à remouente probibens in initio motus, quo uero ad motus poſteriores partes, non mouentur ab illo ſufficienter & immediate.

NOtādū, ꝙ graue ī actu inq̄ntū deſcēdit dupľr cōſiderat̄. Vno mō q̄ntū ad initiū mot⁹, Alio mō quo ad ptes poſteriores initio motus. Tūc dicēdū ē ad qōnē, ꝙ graue in actu inaīatū, qñ deſcēdit deīētū ſuptius mouet̄ a remouēte ꝓhibēs q̄ntū ad initiū mot⁹.

Scd̄o dicēdū ꝙ q̄ntū ad ptes poſteriores initio motus nō mouet̄ a remouēte ꝓhibēs ſufficiēter & īmediate. Rō pmi. illud ē cā mot⁹ grauis, quo poſito et pñte ponit̄ motus, & quo remoto & deficiēte nō ē mot⁹, qa ex. 2. Phy. cā ē q̄ poſita ponit̄ effect⁹, et q̄ remota remouet̄ effectus. ſed pñte remouēte ꝓhibēs colūnā lapis deſcēdit, & nō pñte remouēte ꝓhibēs lapis nō deſcēdit, ıō &c. Rō ſcdi. In ql̄ motu mouēs ꝓpinquū dēt eē ſiľ cū moto, qa nō debet

E eſſe mediū nec plenū nec vacuū, et ita ꝑ negationē medij debēt eē ſiľ, vt patet. 7. Phy. & hoc ē magnū fundamētū, ſicut dicit Cōm. ibidē. ſed remouēs ꝓhibēa cōtigit aliqñ nō eē cū graui: qd̄ mouet̄ actu q̄ntū ad partes poſteriores initio motus: qm̄ pōt diſtare multū, vt patet ad ſenſum: vt ſi aliquis eſt ſuperius & facit lapidem cadere remouēdo columnam & ipſe non cadit cum lapide. Text. c. 10.

AD argm̄tū in oī motu &c. cōcedit̄ ſi ē mouēs ꝓpinquū & īmediatū &c. dicēdū ꝙ q̄ntū ad pncipiū motus: tūc remouēs ꝓhibēs eſt ſimul cū moto: qa tāgit tpm remouendo impediens, ſed quantū ad partes poſteriores initio motus non eſt ſimul cū moto; quia ſic non eſt mouens immediatum: vt dictum eſt in poſitione. Rñſiones.

Quēadmodū dcm̄ ē in pmis ſmōib⁹; in qb⁹ determinauim⁹ ꝙ nihil horū ſeipm̄ mouet: ꝓp quā igitur cauſam fertur latorū vnūqdq; & fertur in ſuipſius locum quid eſt, dictum eſt. Text. c. 24.

F QVÆSTIO XIX.

An graue inanimatum quoquomodo moueatur à naturali uirtute exiſtente in loco.

COnſeqnter q̄rit̄, Vtrū graue īaīatū moueat̄ a virtute nālis loci, ita ꝙ hmōi virt⁹ ſit pncipiū effectiuū mot⁹ grauis deorſū: argūit̄ ꝙ ſic. qa māifeſtū ē ꝙ graue actu motū deorſū, q̄to pl⁹ appropinquat ad locū mediū, tāto velocius mouet̄: qa mot⁹ naturalis velocior eſt in fine. pmo huius. ſed hoc nō eēt niſi virt⁹ naturalis loci ſui eēt pncipiū effectiuū mot⁹ deorſū. Tex. c. 89.

OPPOSITVM vult Ari. in iſto. 4. & 8. Phyſi. & vbicunq; inquirit Ariſ. de mouēte, ꝙ mouet inanimata grauia, & leuia, non inuenitur pure dicere principium effectiuum motus grauis & leuis virtutem naturalem loci, ſed dicit ipſa moueri à generante, vel remouente prohibens. Tex. c. 21. Tex. c. 32.

CONCLVSIO.

Graue inanimatum non mouetur à naturali uirtute loci.

G SCiendū, ꝙ aliq dñt, ꝙ graue ī actu, qñ mouet̄ de potētia actuali, tūc mouet̄ à virtute naturali deorſum. Siľr dicēdū eſt de motu leuis in actu ſurſum. hoc ꝓbauerūt ꝑ rōnē pus inductā & recurrat̄ ibi. Sed illud non valet: qm̄ vr̄ eē cōtra intētionē Ari. qa nunq; inuenit̄ ponere vbi loquit̄ de mouente grauiū & leuiū inaīatoꝝ virtutē naturalē loci eſſe pncipiū effectiuū motus grauiū & leuiū. ſed dicit vbiq;, ꝙ vel mouent̄ à gñante, vel à remouēte ꝓhibēs: vt de potētia eēntiali à gñante, & de actuali à remouēte, & hoc ꝓbat̄ rōne. Si graue inaīatum actu qñ mouet̄ deorſum, ſi moueret̄ à virtute naturali loci, tūc ſi eēt alius mund⁹ terra illius mūdi nō moueret̄ ad mediū iſtius mūdi: ſed hoc eſt falſū: & cōtra Ari. in pmo h⁹. vbi ꝓbat nō eſſe aliū mūdū: qa ſi eſſet alius mūdus, tñc graue vt terra illius mūdi moueret̄ ad mediū iſtius mūdi, conſequētia patet: qm̄ virtus loci eſt virtus corporea et mouet ad determinatā diſtātiā: & ſic nō moueret̄ ad terrā alteri⁹ mūdi cū illa virtus ſit qm̄ naturalia in ſuis orbibus. Tex. c. 77. Itē, H mouēs īmediatū debet eē ſiľ cū moto. 7. Phy. ſed lapis deſcendēs deorſum virtus naturalis loci nō eſt ſiľ cū lapide: qm̄ illa nō eſt niſi in loco naturali, ergo ſi eſſet ſiľ cū lapide, tñc lapis eēt in loco naturali cū mouet̄ deorſum & ſic nunq; moueret̄ deorſū niſi cū eēt in loco nāli eius, ſed hoc eſt ridiculū cū q̄eſcat in loco nāli eius. Itē illud eſt cōtra Cōm. q dicit ꝙ graue mouet̄ à ſua fōrā. vñ fōrā mouet ipſum inq̄ntū fōrā & mouet̄ inq̄ntū eſt forma ī materia, quā ſequitur virtus receptiua materialis, quæ eſt in materia. Tex. c. 110.

Rñſiones. AD argm̄ graue inaīatū &c. cōcedit̄: qm̄ motus nālis velocior eſt ī fine: & q̄nto ꝓpinquior eſt loco tāto velocī⁹ mouet̄ niſi ſit aliqd ꝓhibēs. Et cū dr̄, hoc nō eēt etc. negat̄: qs hoc eſſet ꝓp hoc vt effectiue mouet̄ à virtute loci: ſed qa plures partes aeris inſequunt̄ lapidē circa mediū q̄ in alio loco, q̄ partes aeris velocius impellunt lapidem ibi ꝓp hoc lapis velocius ibi mouetur, ideo non valet.

Queſtionum Ioannis Ianduni ſuper libros Ariſtotelis de Cœlo & Mundo, Finis.

Auerrois

AVERROIS CORDVBENSIS

DE SVBSTANTIA ORBIS ABSOLVTVS AC PERVTILIS SERMO

cum Ioannis Gandauenſis expoſitione.

Caput Primum. Ex ſubſtantiæ generabilium & corruptibilium comparatione, ſubſtantiam Cœli & eius formam ac Materiam, & libri titulum inueſtigat.

IN hoc tractatu intendimus perſcrutari de rebus, ex quibus cõponitur corpus cœleſte. Declaratum eſt enim corpus cœleſte componi ex naturis duabus, ſicut corpora generabilia & corruptibilia. Sed tamen in iſtis fuit declaratum has duas naturas eſſe per generationem & corruptionem, & eſſe inuentas in eis, in cœleſtibus autem propter motum localem.

LIber iſte, qui intitulatur de Subſtantia Orbis, diuiditur in procemium & executionem, quæ incipit C ibi, (Principium autem.) Circa procemium ſic procedit: quia primo p̃mittit Auerro. quod declaratum eſt ab Ariſt. in ſuis libris de natura corporis cœleſtis. Secũdo ex illis elicit ea, de quibus determinaturus eſt in hoc libro ibi. (In hoc tractatu.) Circa primum duo facit, primo dans intentionem ſuam generaliter, præmittit illud, quod declaratum eſt ab Ariſt. de corpore cœleſti: ſecundo tangit rationes, quibus illud fuit declaratũ ibi. (Quia enim declaratum eſt.) Primo dicit, ꝙ in hoc tractatu intendimus inquirere de rebus, ex quibus componitur natura cœleſtis corporis: & quia ſupponit corpus cœleſte eſſe compoſitum, quod declaratum eſt ab Ariſto. alibi, ex duabus naturis: ſicut corpora generabilia & corruptibilia, ſed diuerſis vijs & apparentibus fuit inuenta & determinata compoſitio generabilium & corruptibilium, & ipſius corporis cœleſtis. Nam determinatum, eſt generabilia & corruptibilia habere duas naturas, ſ. materiam & formam in ſubſtantia ſui eſſe per viam, quæ dicitur ge- D neratio & corruptio: corpora aũt cœleſtia habere duas naturas, ſ. motorem, & motum, fuit declaratum per motum localem. Notandum, ꝙ ſicut apparet ex Primo Phyſico. ꝙ natura materię primæ innotuit per tranſmutationem de forma in formam: & ideo dicitur ibi, ꝙ materia cognoſcitur in analogia ad formã, forma vero innotuit per operationem, vt dicit Comment. octauo Metaphyſi. quia ſicut tranſmutatio facit ſcire materiam, ita operatio formam: cum igitur appareant ſibi ſuccedere inuicem diuerſos actus: & omnis actus eſt forma, ſicut dicit Themiſtius in tertio de Anima: impoſſibile eſt tranſire de actu in actum, niſi ſubeunte potentia, quæ deferat actum illum: ergo neceſſe eſt illa eſſe compoſita ex materia & forma, in quibus diuerſi actus ſibi inuicẽ ſuccedũt.

Materia p tranſmutationẽ, forma p operationẽ nobis inotuit.

Quia enim declaratum eſt, hæc corpora moueri ex ſe, & in loco: amplius autem illud, quod mouetur ex ſe, componitur ex duabus naturis, ſcilicet recipiente & agente: quoniam declaratum fuit omnem motum habere motorem.

Tangit rationes, quibus dictum eſt cœlum componi ex duabus naturis: & primo tangit rationes, ſecundo cõcludit intẽtum ibi. (Cum hoc inquam ita ſit.) Ad hoc auctor tangit primo duas rationes, ſecunda ibi. (Amplius aliquid.) Primo dicit, corpora cœleſtia moueri ex ſe: omne autem quod mouetur ex ſe, cõpoſitum eſt ex agente motum, & recipiente: cuius declarationem ſubdit, qa omne motum habet motorem. Intelligẽdum eſt, ſicut apparet ſeptimo Phyſico. omne quod mouetur, mouetur ab alio. Item circa principium octaui Phyſicorũ oſtẽditur, ꝙ omne, quod mouetur ex ſe, diuiditur in ꝑ ſe mouens, & per ſe motum, & ſicut apparet Secundo Cœli & Mundi, cœlum mouetur ex ſe, & ideo dicitur animatum B ex quo concluditur, ꝙ cœlum diuiditur in per ſe mouens & ꝑ ſe motũ, & ſic compoſitum eſt ex duabus naturis.

Amplius aliquid motum eſſe & mouens in eodem impoſſibile eſt.

Tangit ſecundam rationem dicens, ꝙ aliquid eſſe mouens & motum eſt impoſſibile. Notandum, ꝙ mouẽs ſecundum ꝙ huiuſmodi eſt in actu, motum vero in potẽtia eſt: aliquid autem eſſe reſpectu eiuſdem & eodem modo actu ſimul & potẽtia eſt impoſſibile: quia actus & potentia ſunt differentiæ valde oppoſitæ, vt dicit Commẽ. in procemio de Anima, & ideo, cum cœlum mouetur ex ſe, & ſupple motor & motum ſint diuerſa, neceſſe eſt cœlum eſſe compoſitum ex diuerſis naturis.

Cum hoc inquam ſit, declaratum eſt cœlum componi ex duabus naturis.

Concludit hic quod dictum eſt, & apparet in litera. Deinde cum dicit.

C In hoc ergo tractatu perſcrutaturi ſumus de his duabus naturis, ex quibus corpus cœleſte componitur, vtrum ſint ſimiles illis naturis, ex quibus generabilia componuntur: quarum altera dicitur forma, altera materia, ſ. vtrum hæc materia & forma, quæ ſunt hic, ſint eædem cũ illis, aut diuerſæ ſm magis & minus. Sed, ſi ſint diuerſæ ſpecie, tunc ęquiuoce dicitur de eis corporeitas, aut ſm prius & poſterius.

Ex dictis elicit ea, de quibus determinaturus eſt in hoc libro. Secundo, quia aliqua de propoſitis ſunt quaſi manifeſta, ea abijcit à ſua perſcrutatione. Tertio concludit ea, quæ ſpecialiter ſunt hic determinanda tanquã minus nota: ſecunda ibi. (Quoniam autem hæ duæ.) tertia ibi. (Quæcunq; autem perſcrutando.) Primo dicit inferendo ex præmiſſis, ꝙ in hoc tractatu perſcrutabimus de iſtis duabus naturis, ex quibus cõponitur corpus cœ- D leſte, vtrum ſint ſimiles, i. eiuſdem generis cum illis duabus naturis, ex quibus componuntur generabilia & corruptibilia, quę ſunt materia & forma, ita ꝙ ſint eadem in genere & in ſpecie omnimode hic & ibi, aut iſtæ naturæ ſunt diuerſæ in genere & in ſpecie in cœlo, & in generabilibus & corruptibilibus: & hoc ſimpliciter, vel ſaltẽ differunt ſecundum magis & minus. Nam multum refert: quia, ſi iſtæ naturæ duæ, ſcilicet materia & forma ſunt diuerſæ ſpeciei in cœlo, & in iſtis inferioribus: corporeitas dicitur æquiuoce de iſtis vel ſecundum prius & poſteri⁹: quia corporeitas eſt quaſi genus vel natura, in qua cõueniunt iſtæ duæ naturæ. Nota, ſecundum ꝙ dicitur in prædicamentis, ſpecies coęqueue ſunt ſub genere, quantum ad hoc genus & ratio generis de ipſis ęqualiter p̃dicatur, & ideo genus inquantum huiuſ. eſt vniuocum ad ſuas ſpecies, modo, corporeitas ꝑ prius dr̃ de cœlo q̃ de iſtis inferioribus: quia corporeitas cœli eſt cã corporeitatis

iſtorum inferiorum,& cum aliquid dicit̃ de cauſa & cauſato, per prius dicitur de cauſa q̃ de cauſato, vt patet Primo Poſteriorum,& ſecundo metaphyſicę. Si igitur materia & forma cœli, & iſtorum inferiorum fuerit diuerſa in genere, certum eſt, ꝙ corporeitas dicitur de eis ęquiuoce: quia ſm nomen ſolum. Si autem fuerint diuerſæ in ſpecie, cõueniunt tñ in hac natura communi tanq̃ in genere, quæ eſt corporeitas: tunc ergo dicetur de ipſis ſm ꝑus & poſterius. Aut ergo iſtæ duæ naturæ, ex quibus componitur cœlum, & iſta inferiora non ſunt eadem, ſ. eiuſdẽ ſpeciei, aut corporeitas de eis dicitur æquiuoce, vel ſaltẽ ſm prius & poſterius, cum non poſſunt eſſe diuerſæ ſpecies ſub eodem genere, & tota ratio eſt, quia corporeitas per prius dicitur de cœlo q̃ de iſtis inferioribus.

Quod aũt hæ duæ naturæ exiſtentes in his generabilibus & cœleſtibus corporibus non ſint conuenientes ſpecie, manifeſtũ eſt, poſito corpore cœleſti ingenerabili & incorruptibili, & corporibus quę ſunt apud nos, generabilib⁹ & corruptibilibus .cauſas.n. corporis gñabilis ꝶ corruptibilis & æterni eẽ eaſdem impoſ̃e eſt.

Oſtendit manifeſtum eſſe iſtas duas naturas, ſ. materiam & formam generabilium & corruptibilium non eſſe eiuſdem ſpeciei cum duabus naturis, ex quibus cõponitur corpus cœleſte, & hic abijcit à ſua cõſideratione tã quam notum dicens, ꝙ hæ duæ naturæ exiſtentes in his duobus, ſ. in cœlo & in inferioribus non ſunt conuenientes in ſpecie, i. nõ ſunt eiuſdem ſpeciei: hoc eſt manifeſtũ, ſi ponamus corpus cœleſte eſſe ingenitum & incorruptibile: quod probatum eſt Primo Cœli & Mun. Et, ſi ponamus corpora, quæ ſunt apud nos generabilia & corruptibilia, quod probatur primo de generatione & ſecũdo: cuius rationem etiam ſubdit, ꝙ generabilium & corruptibilium & etiam æternorum impoſſibile eſt eſſe eaſdẽ cãs, ſ. intrinſecas. Nota, vt ſcribitur Decimo Metaphyſi. ꝙ corruptibile & incorruptibile plus differunt q̃ genere: quia differunt per habere materiam et non habere. Cum ergo cœlum ſit incorruptibile, iſta autem inferiora ſunt corruptibilia, vt iam dictum eſt, differunt genere & pl⁹: quare impoſſibile eſt, ꝙ habeant eaſdem cauſas intrinſecas, & dico cãs intrinſecas, ex quibus res componitur.

Non eadẽ ſunt intrinſeca principia generabiliũ & corruptibilium & incorruptibilium.

Excitatum eſt ergo has duas naturas, ex quibus cõponitur corpus cœleſte, non eſſe eiuſdẽ ſpẽi, necꝫ eiuſdem generis cũ duabus naturis, ex quibus componuntur generabilia.

Concludit ea, de quibus hic intendit inquirere dicens ita, ꝙ excitatum eſt has duas naturas, ex quibus cõponitur corpus cœleſte, non eſſe eiuſdem ſpeciei, nec etiã eiuſdem generis cum duabus naturis, ex quibus componuntur generabilia & corruptibilia: imo etia differunt pluſquam ſuo genere, & ſic non eſt inquirendum vtrum differant, cum ſit quaſi manifeſtum.

Deſunt I nõ nullis codi. hęc verba.

Reſtat igitur perſcrutari de eis, de quibus hę duæ naturæ, quæ ſunt in corpe cœleſti dr̃nt ab eis, quę ſunt in corpe generabili & corruptibili.

Remanet ergo perſcrutari de illis, in quibus hæ duæ naturæ, quæ ſunt in corpore cœleſti, differunt à duabus naturis quę ſunt in generabilibus et corruptibilibus, hoc eſt inquirere, quæ & quales ſunt iſtæ duæ naturæ, ex quibus componitur corpus cœleſte, ex quibus apparebit, in quibus differunt à duabus naturis iſtorum generabiliũ & corruptibilium, & in quibus conueniunt. hæc eſt ſententia lectionis procemij.

Principium quidẽ perſcrutatiõis eſt in hoc. Ariſt. enim, cum inuenit ꝙ indiuidua exiſtentia per ſe, hæc, quæ vocantur ſubſtantiæ, transferri

E de vna diſpoſitione ad aliam, & inuenit hanc transmutationem duobus modis, aut transmutatione in diſpoſitionibus extrinſecis à quidditatibus ſubſtantiarum exiſtentium per ſe, quæ non facit illa indiuidua differentia illas diſpoſitiones tranſmutari in nomine & diffinitione, ſicut ſunt diſpoſitiones, quæ dicuntur quantitates & qualitates, & alia prædicamenta, quę dicuntur accidentia: Aut tranſmutationem in diſpoſitionibus, quæ faciunt indiuidua differentia ipſas trãſmutari nomine & diffinitione, quę tranſmutatio dicitur generatio & corruptio.

Huius trãſmutationis meminit ét .1. Phy. .3.

Finito procemio, Commen. exequitur: & quia propoſuit ſe determinaturum de duabus naturis, ex quibus cõponitur cœlum, & de illis in quibus differunt & conueniunt à duabus naturis generabilium et corruptibilium, F ideo ſic procedit, quia primo determinat de natura cœli ſecundum ꝙ componitur ex iſtis duabus naturis, ſ. motore & mobili: oſtendendo qualiter iſtæ duæ naturę conueniunt & differunt cum duabus naturis generabilium & corruptibilium. Secundo determinat de iſtis duabus naturis, ſ. motore & mobili in propria forma, i. de quolibet eorum per ſe. ibi. (Quia declaratum eſt circa finem libri.) Primo facit duo. Primo oſtendit qualis eſt forma & materia cœli, vel motor & mobile, & qualis ſit forma generabilium & corruptibilium, & quomodo cõueniũt & differunt ſm iſtas eſſentias. Secundo oſtendit in quib⁹ conueniunt & differunt quantum ad accidentia ibi. (Remanet aũt conſiderare.) Circa primum duo facit. Primo oſtendit quæ, & qualis eſt ſubͣa cœli quantum ad materiam & formam, comparando ipſam ſub cõuenientia & dr̃a ad ſubͣam gñabiliũ. Scd̃o oñdit qualis eſt cõpõ cœli ex materia & forã, cõparando ipſam ad compõnem gñabiliũ & corruptibiliũ ex ſua mã & ſua forma ibi. (Perſcrutãdũ.) G Et qa natura gñabiliũ & corruptibiliũ eſt magis nota q̃tũ ad formã & q̃tũ ad materiã q̃ ſit ipſum cœlũ, ideo ſic ꝑcedit, qa primo oñdit q̃lis ſit materia & forã gñabiliũ &c. Scd̃o q̃lis eſt materia et forã cœli ibi. (Cum igĩ fuerit declarata.) Prima in duas: qa primo facit ꝙ dictũ eſt, ſecundo remouet dubiũ Auicẽnę. ibi (Vñ putauit Auic.) Circa primũ duo facit: qa ꝑmo oñdit qualis eſt materia gñabiliũ & corruptibiliũ. Scd̃o qualis eſt forma ibi. (Et qa formę mobiles.) Circa primum duo facit. Primo oſtẽdit qualis eſt materia generabiliũ &c. ſm ſe. Secũdo oſtendit qualis eſt in ordine ad recipiendũ formã ibi. (Et cum inuenit ſubͣles formas.) Adhuc circa primũ duo facit. Primo ponit diuiſionẽ vnã, per quã notificatur natura materię generabilium & corruptibilium. Scd̃o ex hac diuiſione cõcludit naturã ipſius materię ibi. (Vñ natura huius ſubiecti.) Prima adhuc in duas. Primo ponit diuiſionẽ. Scd̃o oſtendit conuenientiã & differentiã inter membra diuiſionis ibi. (Cum autem conſiderauit.) H Primo dicit ꝙ principium perſcrutationis in hoc libro, ſupple ſit hoc: ꝙ Ari. inuenit indiuidua ſubſtantię, q̃ ſunt per ſe ſubſiſtentia, trãſmutari de vna diſpoſitione in aliam, & vidit tranſmutationem fieri duobus modis, aut ſupple in diſpoſitionibus accidentalibus, ꝑ quarũ trãſmutationẽ nec tranſmutatur nomen nec diffinitio rei: ſicut eſt tranſmutatio in quantitate, qualitate, & in alijs accidentibus, vel prædicamentis, quæ vocantur accidentia: aut in diſpoſitionibus ꝑ quarum tranſmutationẽ nomen & diffinitio illius indiuidui, cuius ſunt diſpõnes, trãſmutantur, & hæc tranſmutatio dicitur generatio & corruptio, & ſic eſt duplex tranſmutatio. ſ. ſubͣlis vel in ſubͣa, & in accidentibus. Ad euidentiam huius nota ꝙ dicit̃ quinto Meta. & Cõmẽ. primo Phy. Ens dicit̃ de ſubͣa & accidente: modo, vt dr̃ primo Phyſi. oĩs tranſmutatio ad aliquod ens tẽdit: & ideo neceſſe eſt duos modos eẽ trãſ-

duplex trãſmutationis genus.

mutationis ſm duos modos entium, ſ. tranſmutationem ſubſtantialem & tranſmutationem accidentalem. Itē nota ꝙ tranſmutatio, quæ mutat ſuum ſubiectum nomine & diffinitione, eſt tranſmutatio ſubſtantialis: quã nomen & diffinitio comprehendit totam ſubãm rei: & talis tranſmutatio tendit ad ſubſtantiam primo, & ad accidēs ex conſequenti, vt Commen. dicit primo Phyſi. & quinto Metaphy. ſed tranſmutatio, quæ non mutat ſubiectũ ſuum nomine & diffinitione, tendit ſolum ad accñs, & iõ dicitur accidentalis, vt eſt tranſmutatio ad qualitatem, & ad alia accidentia, vt hic dicit Cōment. & primo Phy.

Cum autem conſiderauit hos duos modos tranſmutationis, inuenit in eis communia & ꝓpria. Communia quidem ſunt quinq́, quę inſunt trāſmutationi ſubſtantiali & accidentali. Eſt enim commune eis duabus habere vnum ſubiectum recipiens tranſmutationem.

Quinq; cōmunia ſunt tranſmutationi.

Comparat mēbra dictæ diuiſionis ſub conuenientia et differentia & primo oſtendit in quibus conueniunt, ſecundo in quibus differunt ibi (Differunt autē.) Prima in quinq;, ſm quinq;, quæ ponit, in quibus conueniunt, ſecūda ibi (Amplius neceſſariũ.) tertia ibi (Similiter inuenitur.) quarta ibi (Amplius inuenitur.) quinta ibi. (Et habere idem genus.) Primo dicit, ꝙ Ariſto. conſiderauit hos duos modos tranſmutationis ſubſtantialis & accidētalis, et inuenitur in eis aliqua cōia, in quibus conueniũt; & aliqua propria, in quibus differunt, & ſubdit, quę ſunt illa, in quibus conueniunt, & dicit ꝙ ſunt quinq;. Primũ eſt ꝙ in vtraq; tranſmutatione, ſ. ſubſtantiali & accñtali neceſſe eſt vt ſit aliquod vnum ſubiectum quod trāſmutatur de vno ad aliud & quod ſuſtentet tranſmutationē.

Subali & accidētali cōmunia primo hñt cōmune ſubiectum.

A

Intelligendum, ꝙ, ſicut dicit Commen. octauo & primo Phyſi. cōis conceptio oĩum philoſophoꝝ fuit, ꝙ ex nihilo nihil fit: ſed oē quod producit, oportet ex alio fieri: quia potentia non radicatur ex nihilo: ſimiliter oportet aliqd eſſe quod trāſmutationē recipiat, & hoc idem dicit Themiſtius in tertio de Aĩa, ſ. ꝙ ĩpoſſibile eſt tranſire de aptitudine in actũ non ſubijciente materia ſeu potentia, quæ differat illũ actum, et hoc eſt rationale. Deinde etiã dicit,

Amplius neceſſariũ eſt non eſſe ꝓcedere eſſe gñabilis & corruptibilis ĩ eis, & oĩno in habere eius eē qđ fit. Non. n. fit, niſi illud, quod nō eſt.

Secundum

Ponit ſcđm in quo cōueniunt, & eſt ꝙ in oĩ factione et tranſmutatione non eſſe pręcedit eſſe eius quod fit vel generatur, & pręcedit vr̃ & generaliter ſm ſuum eſſe, quia non fit niſi quod non eſt. Intelligendum, ꝙ ſicut dicit primo Phyſi. ꝙ omnis motus eſt de cōtrario in cōtrariũ, & eſt de cōtrario ꝓuatiuo, quia nihil mouetur ad illud qđ habet: & ideo, ſi aliqd fit ſiue ſubãliter ſiue accidētaliter, non eſſe vr̃ præcedit ſuum eſſe. Deinde cum dicit,

Similiter autem inuenitur poſſe præcedere in ſubiecto eſſe neceſſarium in vtroq; modo factionis, quod enim eſt impoſſibile, non fit.

Tertium.

Ponit tertium in quo conueniunt, & eſt ꝙ poſſe præcedit eſſe eius quod fit: quia nihil fit niſi qđ pōt eſſe. Nota vt dicitur tertio Phyſi. & nono Meta, nihil ꝑ ſe vadit ad actũ, ſed ꝑ aliquid exiſtens in actu, & ſic ſimplr̃ actus pręcedit potentiam, verumtñ in eodem prius eſt aliquid in potentia anteq̃ ſit in actu, & ſic potentia ꝓcedit actũ: & ſic neceſſarium eſt, ꝙ poſſe præcedat eſſe in ſubiecto.

Amplius inuenitur eē neceſſario illud, ex q̃ eſt factio illius rei, & ad quod eſt eſſe contraria.

Quartum.

Ponit quartum, & eſt illud ex quo aliquid fit: & illud quod fit ſunt contraria in vtraq; tranſmutatione. Nota ꝙ ſi aliquid tranſmutaretur ab eodem in idem trāſmutatio eſſet fruſtra: quod eſt impoſſibile. & ideo oportet ꝙ fiat tranſmutatio à contrario in contrarium: ſed iſta poſſunt eſſe perfecta cōtraria, vel nō perfecta, perfecta ſunt, quæ maxime diſtant, vt album & nigrum, dulce & amarum, & talia extrema, inter quæ eſt tranſmutatio, non ꝑfectę ſunt, quæ habent aliquid contrarietatis, ſicut aliquid medium cum extremo, vt Commen. dicit Quinto Phyſicorum, & Quinto Metaphyſi.

Et habere idē genus, & ꝙ illa cōtrarietas reducit̃ ad cōtrarietatē primã. ſ. nō eſſe & formam.

Quintum.

Ponit rem quintam quæ eſt, ꝙ tranſmutationes debēt habere idem genus ſubijcibile & prædicabile, & ꝙ illa contrarietas reducitur ad primam, quæ eſt non eſſe, hoc eſt priuationis & habitus. Nota ꝙ omnia contraria habent idem genus prædicabile adinuicem: quia omnibus contrarijs eſt vnũ genus primũ & ſubm̃, ad quod oĩa cōtraria reducunt, & non ſolũ cōtrarioꝝ eſt vnũ genus ꝓdicabile; ſed ſubijcibile quod eſt ſubm̃ primũ diſpōnum cōtrarioꝝ, vt apparet quarto Meta. Nota etiã, ꝙ omnia contraria reducunt̃ ad prima cōtraria. prima vero cōtraria ſunt, q̃ maxime diſtant: & talia ſunt ꝓuatiue cōtraria: & ad ea oĩa alia reducunt̃, vt apparet ꝓmo Phy. & quarto Meta. oẽ priuatio & habitus eſt prima radix cōtrarioꝝ.

Priuatio et habitus prima eſt contrariorum radix.

B

Differunt autem in hoc, qm̃ inuenit trāſmutationē indiuiduorum in ſuis ſubſtantijs cogere ſubiectũ non eſſe ens actu, & non habere formã, qua ſubſtantiatur. Si. n. haberet formã, nullam aliam reciperet niſi illa deſtructa: vnam. n. formã habere niſi vnũ ſubm̃ impoſſibile eſt. Et ſi eſſet ſubã ſimpliciter exiſtens in actu, tunc eſſet impaſſibile, & non receptiuum. Quod. n. eſt actu non recipit aliquid, quod eſt in actu.

Vnũ ſubm̃ hẽre pluſq̃ vnã forma eſt impoſſle.

Oſtendit in quibus differunt prædictæ tranſmutationes, & primo ponit differentiam, ſecundo probat eã, ibi (Si enim haberet formã.) Primo dicit, ꝙ licet iſtę tranſmutationes conueniant, vt iam dictum eſt, differunt tñ, quia ſubiectum tranſmutationis ſubãlis non eſt ens actu, ſed ſolũ in potētia. ita ꝙ de ſe nullã habet formã, qua ſubſtantiat̃ in actu, & ſtatim probat cũ dicit. (Si. n. haberet formã) duabus rationibus, quaꝝ ſcđam ponit ibi. (Si eēt ſubſtantia ſimplr̃.) Primo dicit, ſi ſubm̃ trāſmutatiōis ſubãlis haberet formã de ſe in actu, nullã reciperet, cuius declaratio eſt, quia impoſſibile eſt ꝙ vnũ ſubm̃ habeat niſi vnã formã ſubãlem, & è conuerſo, vna forma ſubãlis nõ eſt niſi vnius ſubti. Notandũ eſt hic, ꝙ ſubm̃ tranſmutationis ſubãlis oportet ꝙ ſit ens in potētia: quia, ſicut eſt in tranſmutatione accñtali, ita & in ſubãli: ſed in accñtali ſic eſt ſubm̃, ꝙ qñq; ſtat ſub vno accñte, qñq; ſub alio, et nunq̃ ſtat ĩ actu ſub vtroq; cōtrarioꝝ ſimul: quare eodē mō erit in ſubãli, ꝙ ſubm̃ qñq; ſtat ſub vna forma ſubãli in actu, ad quã prius fuit in potentia, et tñ ſub vna in actu exiſtens eſt ad eius operationē in potētia & non in potētia ſimul. Item notandum, ꝙ, ſi forma eſſet de eſſe materiæ, & ꝙ actu eſſet in ea, ſequeretur, vel ꝙ duæ formæ ſubſtãtiales eſſent in eodem actu, vel ꝙ aliquid fieret ex nihilo: quorum vtrunq; eſt falſum, quia, ſi forma eſſet de eſſentia materiæ, tunc non poſſet aliqua forma ſibi aduenire niſi illa prima deſtructa: et ſi illa prima deſtrueretur, deſtrueretur eſſe materiæ, & tunc oportet aliam fieri ex nihilo, vel dare omnes ſimul actu. (Et ſi eſſet ſubſtantia ſimplex.) Ponit ſecundam rationem ad hoc dicens, ꝙ, ſi illud ſubiectum, quod ſubſtentat tranſmutationem ſubſtantialem eſſet ſubſtantia ſimplex in actu exiſtens, tunc non pateretur aliquam tranſmutationem, nec eſſet receptiuum: quia nihil quod eſt in actu recipit aliquid ſm ꝙ eſt in actu. Notandum, ꝙ ſicut dicitur Secundo de Generatione, & tertio de Anima. Vnumquodq; agit ꝑ formam, & patitur per materiam, & recipit: licet alia & alia receptio arguat aliam & aliam formam.

C

D

Potētia eſt ſubſtantialis materię primę differentia. opposi. prio Phyſi. 70.

E Vnde natura huius ſubiecti recipientis formas ſubſtantiales, ſ. primę materię, neceſſe eſt eſſe natura potentię, ſ. ꝙ potentia eſt eius differentia ſubſtantialis. Et ideo nullam habet formam propriam et naturam exiſtentem in actu, ſed eius ſubſtantia eſt in poſſe: & ex hoc materia recipit omnes formas.

Concludit ex dictis naturam materię primę, & primo facit hoc, ſcd'o remouet dubiū ibi. (Sed poſſe hoc quo.)

Quid ſit materia prima.

Dicit, ex quo ita eſt ꝙ ſubiectum tranſmutationis ſubſtantialis non eſt ens in actu, neceſſe eſt ꝙ natura huius ſubiecti, ſ. materię primæ ſit natura potentię, ita ꝙ potentia eſt quaſi differentia ſubſtantialis eius, & ex hoc eſt ꝙ nullam haber propriam formam, nec accidentalem de ſe, ſed eius ſubſtantia eſt in potentia, vel in poſſe: & ex hoc habet ꝙ recipit omnes formas ſubſtantiales & accidentales, & hæc eſt deſcriptio materię primę. F Nota, ꝙ licet intellectus, & ſenſus, et materia prima ſint naturę receptiue, diuerſimode tñ recipiunt, vt dicit Commen. tertio de Aia, quia intellectus non recipit formas indiuiduales, ſicut ſenſus: & materia prima: nec etiam recipit formas cū corruptione contrarÿ, ſicut materia prima, nec ſenſus ſimiliter hoc facit: & ideo iſtæ receptiones ſunt ſimiles quā tum ad aliquid, & diſſimiles quantum ad alia. Itē nota, vt dicit Cōmen. tertio Cœ. & Mun. ex hoc ꝙ materia prima eſt ens ſolum in potentia, ex hoc eſt ꝙ recipit omnes formas de ſua natura: & ideo dicit Commen. ibidē, ꝙ, cum elementa ſint aliquid de ſe in actu, ideo de natura ſua non ſunt in potentia ad omnes formas, ſed ſolū ad formas mixtorum, quę ſunt in eis in potentia ſolum, ſed materia prima eſt in pura potentia ad oēs formas, ita ꝙ primo recipit formas imperfectas, ſ. elementorum, deinde perfectas, ſ. ſubſtantiales mixtorum. Tertio & vltimo accidētales: ſic etiam intellectus, ſi debet recipere omnes formas intellectuales, debet eſſe denudatus ab omnibus, & G nullam habere apud ſe, vt dicitur tertio de Anima à philoſopho, & Commentatore.

Sed poſſe hoc, quo ſubſtantiatur hoc ſubiectum, differt a natura ſubiecti, quod ſubſtantiatur per hoc poſſe in hoc, quod poſſe dicitur receptiu formę: hoc autem ſubiectum eſt vnū entium: exiſtentium per ſe & elementum vnum ęternum exiſtentium per ſe, quorum ſubſtantia eſt in potentia per ſe.

Hic remouet dubium, primo facit hoc, ſecundo ex dictis infert correlarium ibi (Et ideo difficile) primo, quia dixerat ſtatim, ꝙ natura materiæ primæ eſt natura potētiæ, ex hoc crederet aliquis ꝙ materia & ipſa potentia eſſent eiuſdem eſſentiæ primæ cum natura potētiæ, hoc remouet, & dicit, quod poſſe quo ſubſtantiatur hoc ſubiectum, ſ. potentia, quæ accipitur quaſi pro differentia ſub H ſtantiali ipſius materiæ primæ, differt à materia prima: quia materia prima eſt ſubſtantia & ens ſm ſe, potentia vero eſt quidā reſpectus & habituatio ad formas, & ſic materia eſt de natura ſubſtantiæ, habitudo aūt de natura accidētis & relationis: & ita differe materia prima & ſua potentia. Notandum, ꝙ, cum dicit Commen. ꝙ potētia non eſt de natura materiæ. ratio huius eſt: quia ſunt diuerſorum prædicamentorum, vnū, ſ. ſubſtantiæ eſt aliud relationis: & quia vnū corrumpitur, & aliud manet materia enim permanet, ſed potentia ſemper corrumpitur. Alia autem ratio eſt ad hoc: quia illa differunt, quorum vnum multiplicatur & aliud non, modo potentia multiplicatur & diuerſificatur ſm diuerſitatem formæ, materia autem prima ſemper eſt eadem & vna.

Et ideo difficile eſt intelligere, vel imaginari illud niſi in cōpatione ad alterū, ſicut dixit Ari.

E Infert correlarium ex dictis dicens, ꝙ materia prima ſit ſolum ens in potētia: & ideo difficile eſt eam intelligere niſi in comparatione ad aliquid, ſ. formam, vt dicit Cōmen. Notandum eſt, quia dicit hic Cōmē. & in primo Phyſi. ꝙ natura materiæ primæ non eſt bene intelligenda ſm ſe, ratio eſt, quia quicquid ītelligitur primo vel eſt actus vel in actu: ſed materia prima non eſt huiuſmodi ideo non bene intelligitur ſm ſe. Et eſt notādum, ꝙ ipſa intelligitur per analogiam ad alterum, ſ. ad formā: quia ſicut in artibus forma intelligitur in comparatiōe ad aliā formam, quæ iam eſt in actu, vel eſt aliquid quod eſt ſub tali forma: ſic eſt de intellectu materiæ primæ, quia nō intelligitur primo, ſed ex conſequenti: eo ꝙ de ſe non eſt in actu nec actus. Sic ſunt illa, quæ non hñt materiam, quæ materia eſt impedimentum intellectionis, vt deus eſt, et ſepata à materia, q̄ ſunt act⁹ puri, & de ſe maxīe intellīui.

Qūo materia pria eſt intelligibilis.

Et, cum inuenit ſubſtantiales formas diuidi F ſm diuiſionem huius ſubiecti, diuiſio autē non eſt huic ſubiecto, niſi inquantum habet quantitatem, ſciuit ꝙ primum eorum, quæ exiſtunt in hoc, ſunt tres dimēſiones, quę dicuntur corp⁹.

Poſtquam determinauit auctor de natura materię primæ generabilium & corruptibilium ſm ſe, hic determinat de ea in comparatione ad formas ſubſtantiales: & oſtendit in quo ordine & reſpectu ſe habet ad formas q́d idem eſt. circa quod duo facit. Primo oſtendit generaliter ꝙ dimenſiones interminatæ præcedunt formam vnamquāq; in materia ſm indiuiduum, & ꝙ dimenſiones terminatæ ſequuntur formam in materia. ſecundo redit ſpecialiter ad declarandum ꝙ dimenſiones interminatę nūquam ſeparantur à materia. ibi. (Et quia inuenit oēs formas.) Prima in duas. primo declarat generaliter ꝙ dimenſiones interminatæ præcedunt, ſecundo ꝙ dimenſiones terminatæ ſequuntur formam in materia ibi. (Et tamen inuenit in his dimenſionibus.) Primo dicit, ꝙ, cum G Ari. diuidi formas ſm diuiſionem ſubiecti, ī quo ſunt, diuiſio autem ſubſtantiæ non debetur niſi per quantitatē. cum ergo ſubiectum hoc ꝙ eſt materia ſit ſubſtantia: & prius naturaliter diuiditur q̄ habeat formam, ſequitur ꝙ prius naturaliter exiſtunt in hoc ſubiecto dimenſiones tres, quæ dicuntur corpus q̄ forma, & per conſequens q̄ aliquid aliorum, quæ ſequuntur formā, & ideo dicit abſolute, ꝙ primum eorum, quæ exiſtūt in hoc ſubiecto, ſunt dimenſiones. Notandum, vt Cōmen. dicit nono Met. ꝙ in multitudine generabilium & corruptibiliū ab vno generante, ſ. indiuiduorum, eſt multiplicatio per materiā & diuiſio in partes, in quas agens agit, cum ergo formæ non diuidantur niſi per diuiſionem materiæ, & materia diuiditur per dimenſiones. ergo dimenſiones prius adueniunt materiæ q̄ hæc forma vel illa, & etiam dicit octauo Phyſic. ꝙ quantitas immediatius adhæret materiæ.

Dimenſiones iterminatæ præcedūt formā in materia, terminatæ aūt ſequuntur formā.

Sed obÿcit, qa dimēſiones, ex quo ſunt accñtia, nō hñt eſſe niſi à forā, qa vt dr̄ ſeptimo Meta. accñtia nō ſunt en H tia niſi quia entis. quare non vr̄ ꝙ p̄cedant formā in materia. Ad hoc dicat, ꝙ dimenſiones vt ſunt interminatę debēt eē materię, vt aūt ſunt terminatę dicunt formę: & iō dimenſiones ſunt in cōpoſito terminatę rōne foræ, interminatę vero rōnę materię licet igit̄ dimenſiones nō hñt eſſe extra aīam actualiter, put ſunt interminatæ, ſicut nec materia pria hēt eē extra aīam ſine forā, vt dicit Cōmē. 12. Met. eēntia tñ materię eſt alia ab eēntia forę & cōpoſiti, ſic eſt de dimēſionib⁹, qa licet ſint ſp determinatæ in re extra, alia tñ eſt eēntia ſm ꝙ dimēſiōes. & vt ſunt dimēſiones hñtes terminos: qa terminū recipiūt à forma, eſſentia tñ dimēſionū nunq̄ corrumpit̄ cū corruptione huius & illius termini: ſicut nec eſſentia materię corrumpit̄, cum procedit ad hanc formam particularem, et ad illam.

Et, cū inuenit in his dimēſionibus cōicari formas oēs, quarum qualibet habet propriā quā

tiratem

Idē ſecūdo de Aia. c. 4 & 3. Cœl. c. 17. 72.

Terminatę dimēſiōes formam ſe quuntur.

titatem terminatam, ſciuit diuiſiones terminatas, vltimo actu non poſſe eſſe, niſi poſtquā forma ſubſtantialis exiſtit iu eo, ſicut eſt diſpoſitio de alijs accidentibus exiſtentibus in actu.

Oſtendit, ꝙ dimenſiooes terminatę coonſequuotur formam in materia: & hoc declarat tribus rationibus, quarū ſcd'am ponit ibi. (Et etiam inuenit) tertiam ibi. (Et etiam accepit ſignum.) Primo dicit, ꝙ, cum Ari. inuenit oēs formas cōicare in iſtis dimenſionibus, quælibet autē forma habet quantitatem terminatam propriam, manifeſtū fuit ei, ꝙ dimenſiones terminatę nnn poſſuot in vltimo actu & perfectione exiſtere in ſubiecto, niſi poſtq̄ forma ſubſtantialis in eo fuerit, ſicut nec alia accidentia in actu perfecto exiſtunt niſi ſm formas. Notandum, vt Cōmē. dicit ſexto Phy. ꝙ ſicut vnaqueq; forma habet qualitates determinatas, ita habet quantitatem determinatā ad minimum & ad maximum: & hoc idem dicitur ſecūdo de Aia. ꝙ omnium oatura conſtantium terminus eſt magnitudinis: & ideo, cū terminus quantitatis ſit forma dimenſionum, manifeſtum eſt, ꝙ dimenſinnes terminatæ ſm ꝙ actu hāt terminos proprios formarū, conſequūtur formas ſubſtanuales in materia. Item notandū ꝙ paſſiones & accideotia de ſe ſunt ioterminata, vt habetur ex octauo Meta. terminata vero ſunt à forma: quia omnis terminus eſt à forma, vt dicit Cō. tertio Cœ. & Mun.

Et inuenit etiā ſubiecta omniū accñtium indiuidua ſubſtantiæ, quæ ſunt in actu, de quibus determinatum fuit ab eo eſſe compoſita ex formis & ſubiecto, quod eſt in potentia.

Declarat hic ſcd'am rōnem dicens, ꝙ ſubiecta omniū accideotium ſunt indiuidua ſubſtantiæ, ſed dimenſiones ſunt de oumero accidentium exiſtentium actu in ſubiecto. ergo ſubiectum rorum vel ſubiecta erunt indiuidua ſubſtantiæ, ſed indiuidua ſubſtantiæ ſunt cōpoſita ex materia & forma: ergo dimenſiooes terminatæ poſteriores ſunt forma in materia: quia accidens eſt poſterius ſubiecto naturaliter. Notandum eſt ſicut dicit Cōmenta. tertio de Aia. ꝙ licet forma ſubſtantialis & accidentalis in hoc conueniant ꝙ ſunt in ſubiecto: differūt tñ, quia forma ſubſtantialis non requirit ꝙ præexiſtat ſuum ſubiectum actu, immo ipſa dat actum eſſendi: forma vero accideotalis non poteſt exiſtere niſi ſubiectum ſit to actu, quod eam in actu recipit, ſaltem natura prius, & ita eſt de dimenſionibus terminatis: & hoc eſt quod dicit Commen. ſeptimo Metaphyſi. ſ. ꝙ indiuiduum ſubſtātię pręcedit indiuiduum accidētium nctauo Phyſico. & dicit ꝙ via ſubſtantiæ ad eſſe præcedit natura eſſe accidentium.

Et accepit etiam ſignum ex hoc, ꝙ hoc ſubiectum recipit accidentia contingentia in eo ꝙ non eſt ſimplex, quoniam, ſi eſſet ſimplex actu, non poſſet recipere accidentia: pati enim contrarium eſt ipſi actui.

D Declarat hoc idem tertio dicēs, ꝙ ſignū etiā ad hoc, ſ. ꝙ dimenſiones terminatæ ſequantur formam in materia eſt, ꝙ illud ſubiectum quod habet dimenſiones terminatas, requirit accidentia contraria & cootingentia, ita ꝙ qñq; vnū, qñq; aliud, modo illud ſubiectū qđ qñq; recipit vnum qñq; aliud nnn eſt ſubiectū ſimplex in actu exiſtens: quia recipere eſt quoddā pati, illud autē qđ eſt ſimplex actus eſt impaſſibile. & non eſt paſſibile: quia pati cōtrarium eſt actui. ergo erit tale ſubiectū compoſitū ex forma, q̄ eſt actus, & materia q̄ eſt io potētia: & ita ſubm dimēſionū terminatarū eſt cōpoſitū ex materia et forma: q̄re dimēſiones termiatę ſequeoī formā ſubalē ī materia.

Non denudatur pria materia à dimēſionibus itterminatis.

Et quia inuenit oēs formas cōicari in dimenſionibus non terminatis, ſciuit ꝙ prima materia nunquā denudaī à dimēſionibus nō termi-

A natis: qm̄ ſi denudareī, tunc corpus eſſet ex nō corpore, & dimenſio ex non dimenſione.

Dimenſiones īterminatæ ſemp adſunt materiæ.

Deſcendit ad declarandum ſpecialiter, ꝙ dimenſiones interminatæ nunquam ſeparātur à materia: & primo declarat ratiooe, ſecundo declarat omnia ſupradicta ſenſu, & exemplo ibi. (Et hoc totum cootingit.) Circa primum ponit duas rationes deducentes ad inconuenientia duo ſecūda ibi. (Et tunc forma corruptibilis.) Primo dicit ꝙ omoes formæ cōicant in dimenſionibus oon terminatis. nam omnis forma materialis requirit quātitatem & dimenſionem: & ideo manifeſtum eſt, ꝙ materia nunq̄ denudatur à dimenſionibus ooo terminatis: quia ſi ita eſſet ꝙ denudaretur ab eis, tunc dimenſio fieret ex non dimenſionibus, & corpus ex non corpore, quod eſt impoſſibile, quare ſequitur ꝙ non denudatur ab eis. Notandum, ꝙ ſicut dicit Commen. Secundo Cœ. & Mund. Ex quo aliquid fit ex materia prima, oportet ipſum eſſe ſituatum in vniuerſo, cuius declaratio ſit, quia ex materia

B noo fit aliquid & maxime corpus oiſi per traoſmutationem, nihil autem tranſmutat materiā niſi corpus, vt Cōmen. dicit ſeptimo Meta. ſed illud, quod trāſmutatur ab agēte corporeo, debet habere ſitum determinatū in vniuerſo, & idem dicit quarto Phyſicorum: & Phyloſoph⁹ Primo de Generatiooe, corpus agit per contactum: quia ſi aliquid fit ex materia ipſa debet eſſe ſituata in vniuerſo, ſi tamen nnn haberet ſitum non eſſet dimeoſionata: ideo impoſſibile eſt aliquid fieri, ſcilicet aliquid corpus à materia non dimenſionata.

Et tunc formæ corporales eſſent contrariæ, & ſuccedentes ſibi in hoc ſubiecto, ſicut eſt diſpoſitio de formis ſubſtantialibus.

Oſtendit aliam rōnem hic. d. ꝙ, ſi materia prima denudaretur à dimēſionibus interminatis, tunc ſequeretur ꝙ formæ corruptibiles eſſent ſibī inuicem contrariæ & ſuccedentes ſibi in eodem ſubiecto, hoc eſt ꝙ corporeitas cō

C trariaretur corporeitati, ita ꝙ ſicut vna forma ſubſtātialis contrariatur alteri ſaltem per qualitates & diſpoſitiones proprias, & vna corrumpit aliam, ſic vna contrarietas corrumperet aliam: hoc autem eſt falſum: quare ſequitur, ꝙ materia prima ounquam denudatur à dimenſionibus interminatis. Notandum, ꝙ corporeitas, quæ eſt in materia, & forma corporeitatis oon opponuotur adinuicem nec contrariæ nec priuatiue. Non opponuntur priuatiue, quia oppoſitorum ꝓuatiue, ſi vnum eſt pfectum, reliquum imperfectum: modo, corporeitates nnn ſunt tales inquantum corporeitates. Nec opponuntur etiam cōtrarię, quia contraria maxime à ſe inuicem diſtant: modo in dimenſionibus vel incorporeitatibus nnn eſt dare maximum vel minimum, vt apparet primo Phyſico. quare oon erit maxima diſtantia, & per conſequens nec contrarietas. ergo dimenſinnes & corporeitates non corrumpunt ſe adinuicem, & ita onn ſuccedunt ſibi inuicem in eodem ſubiecto. Item quantitates non ſunt de genere vir

D tutum actiuarum, vt Commen. dicit quarto Phyſicoꝝ. & ita dimenſiones ooo agunt in ſe inuicem. Ex quo ergo materia prima nunq̄ eſt ſine dimenſionibus, ſicut nec ſine formis, & ſi dimenſinnes nō ſuccedunt ſnīæ ſubāli, ſequiī ꝙ materia prima ounq̄ denudetur à dimēſionib⁹, vt ſunt interminatę, quia termini bene ſucceduot ſibi inuicē, & corrumpuntur: ſed dimenſiones ſemꝑ permanēt.

Et hoc totum cōuenit ſenſui. Videtur enim ꝙ forma caliditatis qñ agit in aquā, incipit aqua augeri & creſcere in dimenſionibus, & vicinari dimēſionibus aeris: cum igitur peruenerit ad maximā quantitatē aquæ, tunc ſubiectum eius denudatur a forma aquę & q̄ritate dimenſionū aquę propria, & recipit formam aeris, & quan-

titatẽ dimẽſionũ propriarũ formę aeris. & ſimiliter facit contrarium forma frigiditatis, in aere, ſcilicet ꝙ dimenſiones aeris nõ ceſſant diminui donec expolieť à ſua forã & recipiat forãm aq̃.

Et hoc totum. declarat dictum ſuum exemplo. & primo declarat hoc de dimenſionibns terminatis di. ꝙ hoc totum, quod dictum eſt, inſinuatur ſenſu. nam videmus ꝙ ex aqua fit aer ab agente per caliditatem, & aqua incipit augeri in dimẽſionibus, et appropinquare dimẽſionibus aeris, cum autem aqua veoerit ad maximam extenſionem, quam aqua põt recipere, & tunc vlterius proceſſerit actio agentis, corrumpitur, forma aquę, & ſubiectũ ſimul denudatur à forma aquę, & à quanritate propria dimenſionum aquæ, & introducitur forma aeris in quantitate propria, & terminis proprijs dimenſionom aeris: & ſic eſt agens per formam ſufficiens, qñ ex aere fit aqua, ſ. dimenſiones aeris continue diminuũtur donec ſubiectũ expolietur forma aeris, & introducetur forma aquę cum terminis aquę proprijs. Deinde cum dicit.

Dimenſiones aũt ſimplices, quæ appellãtur corpus ſimplex, non denudantur à prima materia: ſicut nec alia accidentia communia omnibus corporibus contrarijs, aut duobus eorum, aut plus: verbi gratia dyaphanitatem, in qua communicant ignis & aer.

Declarat dictum ſuum ex dimenſionibus interminatis dicens, ꝙ dimenſiones ſimplices, quæ appellantur corpus, nunquam ſeparantur à materia prima, & dicit formas has non ſeparari à materia prima, ſicut nec alia accidentium, quæ ſunt communia omoibus formis contrarijs, vel aliquibus vel pluribus, quia tũc licet vna forma corrumpatur per aduentum formę cõtrariæ, accidẽs tñ, quod eſt cõe ambabus formis, non corrumpitur, vt apparet in dyaphanitate: in qua cõicãt ignis. & aer, quæ nõ corrumpitur quando ex igne fit aer & è conuerſo, vt apparet primo de Generatione. Notandum, ꝙ ſicut dicit Cõmen. 2. de Aĩa ignis habet raritatẽ maximam, deinde aer, poſtea aqua: ita ꝙ ignis eſt finis raritatis, ſed cum raritate ſua eſt latitudo ad maius et minus: ita ꝙ, ſi ex eo fit aqua vel aer, poteſt fieri minus rarus & magis, & ſic tota transmutatio fit in dimẽſionibus propinquis igois, vſque ad finem trãſmutationis qñ corrũpitur forma ignis & introducitur forma aeris vel aquę: ita ꝙ materia ſemper eſt ſub dimenſionibus, ſed noo eſt ſemper ſub eiſdem terminis dimenſionum. Nota, ꝙ iſta ſucceſſio non fit in forma ſubſtantiali, ſed magis in dimenſionibus & qualitaribus formarum ſubſtanrialium, & hoc eſt quod Cõmen. dicit Secuodo & ſexto Phyſi. ꝙ forma indiuiſibilis tranſmutationis non eſt in rebus diuiſibilibus Prĩo Phyſicorũ etiã dicit, ꝙ in ſpermate apud generarionem hoĩs non ceſſant partes ſpermatis recedere et partes hoĩs fieri, dooec forma humana perficiatur: ſi forma recipit partitionem. Si aũt noo, illud neceſſario ſequitur in actibus, proprijs formę generatę, & hoc vltimum eſt verum, ſicut dicit ipſe poſtea ſecundo, et ſextu Phy. Itẽ nota, ꝙ in generatiooe ſubſtantiali qualitas ſymbola non corrumpitur. ſed contraria corrumpuntur, vt vult Phyloſophus Prĩo de Gene. & iõ dicit in Scđo eiuſdẽ, ꝙ in habentibus ſymbolũ facilior eſt tranſitus. v. g. ſicut dicit Cõmen. in eodẽ ſecũdo, qñ ex aere fit ignis, caliditas, quæ eſt qualitas cõmunis vtriq;, nõ corrumpitur, ſed magis intenditur &c.

Habẽtium ſymbolũ facilior eſt eſt tranſitus q̃ non habentium.

Et quia illa forma, ſ. forma dimenſionis non terminatę exiſtit in prima materia primitus, & ſuccedit ſibi in ea, cum ſit impoſſibile hoc ſubiectum recipere duas earum inexiſtẽtia terminatę quantitatis, ideo impoſſibile eſt à ſubiecto denudare formam, vel ſubiectum denudari à

E forma, niſi per formę deſtructionem. Nec eſt etiã poſſibile ipſam fieri in ſubiecto, niſi per agens extrahens illam de potentia in actu. Vnde neceſſe eſt has formas eſſe contrarias, adeo ꝙ altera corrumpet ſuam contrariam, & ſubiectum reciperet formam ſimilem.

Poſtq̃ auctor determinauit de natura materiæ generabilium & corruptibilũ, hic determinat de oatura formæ ioſorum, circa quod duo facit, quia primo facit quod dictum eſt, ſecundo ex his, quæ determinata ſunt de natura materiæ & formæ generabilium & corruptibilium concludit cauſas geoerationis & corruptionis ibi. (Declaratum eſt igitur.) Adhuc prima in duas: quia primo determinat de natura formæ, ſecundo ex hoc infert duas cõcluſinnes ibi. (Vnde formę elementorum.) Primo dicit ꝙ iſta forma interminatæ dimenſionis, i. dimenſiooes

De natura Formę generabiliũ & corruptibilium.

F interminatæ, quæ appellantur ab aliquibus formę corporeitatis, exiſtuot primo in materia prima, dimẽſiones aũe terminatę ſuccedunt ſibi inuicem in materia, cum impoſſibile ſit formas ſubſtãtiales, quę habent proprios terminos & diſtinctos ſuaꝝ quantitatum ſimul exiſtere in eadem portione materię: iõ impoſſibile eſt voã formã ſubſtantialem denudari à ſubiecto, vel ſubiectum denudari à forma ſubſtantiali, niſi per corruptionem formæ illius, cum qua ibi introducitur, nec etiam poſſibile eſt fieri in hoc ſubiecto niſi per agens extrahens illam de potentia in actum: & ideo neceſſe eſt formas ſubſtanriales eſſe cõtrarias, ita ꝙ altera corrũpit alterã cui ſuccedit, vel agens generans vnam formam corrumpit aliam prius exiſtentem, & tunc ſubiectũ recipit formam ſimilem, ſ. ipſi agenti. Notaodum eſt, ꝙ in materia prima ſunt ſimul diuerſæ formæ ꝑꝑ hoc, ꝙ in ipſa materia naturaliter prius exiſtunt dimeoſiones, mediãtibus quibus diuidiť & recipit in diuerſis ꝑtibus ſuis diuerſas formas, ſed in eadem portione materię nunq̃ ſimul exiſtunt diuerſę formæ ſubales, ſed ſucceſſiue, ſ. mõ vna, mõ alia: & hoc ideo,

G q̃a vna cõtrariať alteri, & corrũpit eã, ſed ſubiectũ eſt cõe ad omnes vt infra patebit. Item nota, ꝙ forma contraria nõ fit de oouo niſi per nouã actionem et diſpoſitionem agentis contrarij: quæ erat io potentia actiua, & etiam in materia in poteotia paſſiua: & hoc eſt quod Commen. dicit Duodecimo Metaphy. ꝙ omnes formæ, quæ ſunt in materia prima in potentia paſſiua, ſuot in motore primo in potentia actiua. Item dicit Commen. ꝙ neceſſe eſt, ꝙ iſtę formæ ſint contrarię, vt patet primo de Generatiõe. generatio & corruptio ſunt ſimul natura et contraria: q̃a geoeratio vnius eſt corruptio alterius: & ideo per eãdem actionem, per quam agens corrumpit vnam formam, generat aliam: & è coouerſo. Quod non aduertunt diceotes in omni generatione ſimpliciter ſemper oportet fieri reſolutiooem ad materiam primam, ita ꝙ omnia accidentia, quæ prius fueraot corrumpantur ſimpliciter, & alia

H de nouo ſm totum fiant: quia tunc geoeratio vnius ooo eſſet corruptio alterius, ſed motus eſſent diſtincti.

Vnde formæ elementorum ſunt contrariæ. & ideo dicuntur paſſiua quodammodo eſſe cõtraria, & quodammodo eſſe ſimilia.

Infert duas cõcluſiones. ſecundã ibi. (Vnde ſi aliqua.) Primo dicit, ꝙ ex hoc apparet ꝙ formę elemeotorum ſunt contrariæ, quia mutuo ſe corrumpuot: & ideo paſſiua quodammodo dicuntur contraria eſſe, & quodãmõ ſimilia: oam paſſiua ſunt io principio cõtraria agenti, in fine vero ſimilia, vt apparet primo de gñatiooe, & . 7. Me. Notandũ, vt ſcribitur. 12. Meta. ꝙ contraria dicũtur, quæ maxime diſtant ſm proprias qualitates, & non ſolũ ſm magis & minus, & ideo, cũ Alex. credidit qualitates primas eſſe formas elntorũ, dixit elementa ſubalter eſſe cõtraria adinuicẽ, vt patet Scđo de gñatiõe, et 4. Meteororum,

Elntorum formæ ſunt contrariæ mutuoque agunt & patiuntur.

torum:ſed hoc non eſt verum de formis ſubſtantialibus, quia ſubſtantię nihil eſt contrarium, ſed, ſi accipiãtur cõtraria improprie & large ſm perfectum & imperfectũ, tunc elementa vt ſic bene ſunt contraria, & mutuo actiua & paſſiua per qualitates proprias: vt apparet primo de Generatione capitulo de actiuis & paſſiuis.

Vnde, ſi aliqua corpora ſimplicia ſunt, quorum forma caret contrarijs, contingit q̃ illę formæ ſint nec generabiles, nec corruptibiles, nec habentes ſubiectum commune.

Infert ſecundam concluſionem dicens, q̃, ſi ſint aliqua corpa ſimplicia, quorũ formę carẽt cõtrarijs, hmõi forãs nõ eſſe gñabiles et corruptibiles, nec habere ſubiectũ cõe contrarijs, vt ſunt formę cœleſtes. Notandũ, q̃ gñatio vel corruptio, vel natura generabilis vel corruptibilis non ſunt vbi non eſt contrarietas vel ſubiectũ cõe, vt patet ex libro de Longitudine & Breuitate vitæ: quia natura non ponit actiuum ſine paſſiuo, nec ẽ conuerſo: quia ſi ſic, tunc aliquid feciſſet ocioſum & fruſtra: ſed deus & natura nihil faciunt fruſtra, vt dicitur in Primo Cœli &c.

B

Declaratum eſt igitur, q̃ cauſa corruptionis entium & factionis eorum eſt contrarietas exiſtẽs in ſuis formis, & commune ſubiectum, qđ nullam habet propriam formam: ſed eſt potentia recipiens numerum ſm formas diuerſas in ſpecie, & numerum ſm formas diuerſas numero, & quæ ſit ſecundum maius & minus.

Ex omnibus præcedentibus concludit cauſas generationis & corruptionis iſtorum inferiorum, & primo facit hoc, ſecundo ex hoc elicit quãdam concluſionem aliã, ibi (Et quia iſtud,) Adhuc circa primũ duo facit: p̃mo ex dictis concludit cauſas generationis. ſecũdo ex dictis oñdit qũo prædicta concluſio infertur ibi. (Et cauſa huius totius.) Primo dicit, q̃ ex prædictis declaratum eſt. i. poteſt concludi ex dictis, q̃ cauſa corruptionis entiũ & factionis, i. generationis ipſorum eſt duplex, ſ. contrarietas, quæ eſt inter formas ſubſtanciales, & ſubiectum, qđ eſt cõe omnibus formis, i. materia prima, quæ eſt in potẽtia ad omnes formas nullam habens de ſe, ſed eſt recipiẽs numerum ſm diuerſas formas numero & ſpecie: & ſm diuerſas formas ſecundum magis & minus, i. q̃ ipſa materia prima eſt recipiens numerum per formas diuerſas ſecundum magis perfectum & minus perfectum: cuiuſmodi ſunt formæ ſimplicium & mixtorum.

C

Et cauſa huius totius eſt, quia hoc ſubiectum recipit primitus dimenſiones recipientes dimẽſionem terminatam: & quia eſt multum in potentia: quoniam, ſi non haberet dimenſionem, non reciperet inſimul formas diuerſas numero, nec formas diuerſas ſpecie* ſed in eodem tẽpore nõ inuenitur niſi vna forma. & cum hoc, q̃ eius materia eſt vna numero, ſi nõ eſſet multa in potentia, non denudaretur ab illa vna forma, quam reciperet, & eſſet forma in ſubſtãtia illius ſubiecti, & iſtud ſubiectũ eſſet impoſſibile, vt denudaretur à ſua forma omnino, aut corrumperetur illa forma, & fieret alia forma.

*a. l. addit, niſi in tpib[9] diuerſis.

D

Oſtendit qũo illud ſequitur dicens, q̃ cauſa huius, ſ. q̃ hoc ſubiectum eſt in potentia recipiens formas diuerſas in numero & ſpẽ, eſt quia illud ſubm, ſ. materia prima recipit dimẽſiones interminatas, quæ ſunt in potẽtia ad diuerſos terminos & ſunt recipientes dimenſiones terminatas. Per has aũt dimenſiones interminatas eſt ſubm multũ in potẽtia. Cuius rõ eſt: quia ſi non haberet dimenſiones, quibus diuideretur, non poſſet ſimul recipere diuerſas forãs nec ſpẽ, nec numero, niſi ĩ diuerſis tpibus ſucceſſiue, ſed in eodẽ tpe non eſſet niſi vna forma in tota materia, quia materia ſm ſe eſt vna numero, & ſi non haberet dimenſiones non poſſet diuidi: ex quo ſequeretur q̃ non eſſet multa in potentia, nec denudaret̃ ab illa forma, quã poſt reciperet, & tunc forma illa eſſet in ſubſtantia illius ſubiecti, i. eſſet de eſſentia eius: ita q̃ eſſet impoſſibile denudari ab illa forma oĩno: quare illa forma nunq̃ corrũperetur, nec alia generaretur. Ex quo apparet q̃ ꝑ dimẽſiones interminatas materia prima eſt multũ in potẽtia.

A

Ad intellectum huius nota q̃ Cõmẽtator dicit, q̃ materia prima eſt vna numero, & etiã Philoſophus in multis locis, Cõmentator ſeptimo Meta. oſtendit qũo materia prima eſt vna numero: & qũo vnum numero poteſt inueniri in pluribus, ſ. illud quod eſt in potẽtia, & tale dicitur vnum numero ꝑ priuationem drarum indiuidualium, per quas differunt ſingula abinuicem, & per priuationem etiam formę, per quam res etiam dicitur eſſe vna numero, & ex hoc etiam quia caret forma quę dicit̃ cõis oĩbus formis, non igitur eſt idẽ numero ex hoc, ſed quia caret differentijs formarum indiuidualium, ex hoc autẽ eſt communis pluribus, quia nullã formã habet in actu: & ſic materia prima eſt cõis omnibus formis ſm q̃ eſt ſolum in potentia, ita q̃ communicatio materiæ primę cũ oĩbus formis non intelligitur niſi per priuationem oĩum formarũ indiuidualiũ, & ita iſta cõicatio eſt pura priuatio. ſed materia prima cũ ſit quoddã ens extra aĩam: quia eſt ſubiectum indiuiſibile ſenſibilis, non habet eſſe extra aĩam ſm q̃ habet medium, ſed eſt extra aĩam ſm q̃ ſentitur ſub formis & paſſionibus, intelligitur autem eſſentia per priuationem oĩum formarum, & hæc eſt vera imaginatio materiæ primæ, vt idem dicit Commentator.

Qũo materia prima eſt vna numero ꝑ priuationẽ formarum indiuidualiũ.

B

Et, quia iſtud ſubiectum non recipit multas formas inſimul, vel ſucceſſiue, niſi ex hoc q̃ recipit dimenſiones tres primitus, manifeſtũ eſt, q̃, ſi ſubiectum aliquod ſit, quod non recipit niſi vnam formam ſemper, & eius ſubiectum eſt vnum numero ſimpliciter. & quod multitudo non eſt in eo oĩno, nec potentia in actu, & q̃ nõ diuidit̃ ſm formã, nec forma ꝑ eius diuiſionẽ.

Subm vnã formã recipiẽs eſt ſimpliciter vnũ, nullam actu vel potentia multitudinem admittens.

C

Ex præcedenti autem qõne elicit quandam aliam concluſionem. circa q̃ duo facit: primo facit quod dictũ eſt, ſecundo oſtendit quomodo dicta concluſio ſequitur ex prædictis. ibi. (Et cauſa in hoc.) Primo dicit q̃ idẽ ſubiectum, quod eſt materia prima, non recipit multas formas ſimul: ideo propter hoc non recipit dimẽſiones tres, ſcilicet interminatas: igitur eſt manifeſtum ſi ſit aliquid ſubiectum, quod non recipit niſi vnam formam, quæ ſp̄ eſt in eo, tale ſubiectum eſt ſimpliciter vnum in numero, ſcilicet in actu & in potentia, ita q̃ non eſt aliqua multitudo nec actu, nec potẽtia, nec diuiditur tale ſubm per formas: nec forma eius diuiditur ſm eius dimenſiones.

D

Et cauſa in hoc eſt, quia non recipit quantitatem primo ante receptionem formarum, quia, ſi reciperet, eſſet diuiſibile ſecundum formam, & forma diuiſibilis ſecundum eius dimenſiones, ſ. ſecundũ diuiſionem ſubiecti: & finiti eſſent actus ſm finitatem illius quantitatis: & eſſet poſſibile in ea formam recipere maius & minus, & partem & totum.

Dat cãm huius qõnis: vel oñdit qũo ĩfertur ex dictis, & primo facit hoc, ſecundo oſtendit cõuerſam iſtius ibi. (Si igitur aliqua forma eſt.) Primo dicit, q̃ cauſa hui[9], ſ. q̃ illud ſubiectũ, quod non recipit niſi vnam formam, eſt vnũ ſimpliciter nullã habens multitudinem nec actu nec potentia eſt diuiſibile ſm formas: tota cauſa eſt, quia non recipit quantitatem, poſt autem receptionem formarum

recipit diuiſionem, nam, ſi reciperet quantitatem prius naturaliter, tunc illud ſubiectum eſſet diuiſibile ſm formam: quia ex hoc haberet per quod diuideretur, ſ. quantitatem: & in diuerſis partibus eius poſſent recipi diuerſæ formæ in ſpẽ: et ſic illud ſubiectũ diuideretur per formas: forma etiam diuiſibilis eſſet ſm diuiſionem eius, quia in diuerſis partibus eius poſſet recipi forma eadem ſm ſpeciem: & ſic diuideretur forma ſm diuiſionem ſubiecti. Adhuc etiã, cum forma introducitur in ſubiecto dimenſionato eadem forma indiuidualis extẽderetur ſm extenſionem ſubiecti: & ſic actus eſſent limitati & finiti ſm finitatem quantitatis ſubiecti: ex quo ſequeretur, ꝙ talis forma poſſet recipere magis & minus, ita ꝙ ĩ maiori corpore eſſet maiori ſaltẽ ſm virtutem: & in minori minor etiã haberent partem & totum: quia eſſet diuiſibilis ſm diuiſionem ſubiecti. Notandũ, ꝙ ſicut apparet ſecundo & quarto Meta. in vnoquoq; genere eſt dare primũ, quod ſit cauſa illorum in illo genere: & etiam in genere diuiſibilium eſt dare vnum principium: & ſic cum quantitati & ſubſtãtię debetur diuiſio, quãtitati debetur primo & per ſe, ſubſtãtię vero per accidens: quia per quantitatem, vt apparet ſexto Phyſicorũ & primo a Cõmen.

Diuiſio ꝗ ntatis ꝑmo & p ſe conuenit.

E

Si igitur aliqua forma eſt, quę nõ recipit magis & minus, neq; diuiditur per diuiſionem ſui ſubiecti, nec ſubiectum diuiditur per diuiſionẽ formæ, ſ. per eius diuerſitatẽ, manifeſtũ eſt, ꝙ in ſubiecto iſtius formę non exiſtunt dimenſiones primitus, ſed poſtꝗ forma exiſtit. Et intelligo poſt, ſm eſſe, non poſt ſm tẽpus, ſicut eſt diſpoſitio in omnibus accidẽtibus in prima materia, ſ. ꝙ non inueniuntur in ea, niſi ſm ꝙ habet formam exiſtentem in actu.

G Oſtendit cõſequentiam dictæ concluſionis dicens: ꝙ, ſi eſt aliqua forma, quę non recipit magis & minus, ita ſupple, ꝙ non diuidatur per diuiſionem ſui ſubiecti, nec ſuum ſubiectum diuiditur per formas diuerſas ſpecie vel numero, manifeſtum eſt, ꝙ in ſubiecto talis formæ non exiſtunt dimenſiones primitus, i. prius ꝗ forma ſubſtantialis, ſed poſtꝗ forma ſubſtantialis in eo exiſtit. Et ſubdit ad intellectum huius, quod dicit, poſtꝗ eſt forma: & dicit, ꝙ intelligit ꝙ dimẽſiones exiſtunt in tali ſubiecto: poſtꝗ forma ſubſtantialis extiterit in eo poſt ſm eſſe, id eſt ſm naturam, non poſt ſm tẽpus: ſicut eſt diſpoſitio in omnibus accidentibus exiſtentibus in prima materia, ſ. ꝙ non inueniuntur in ea, ſ. in actu, niſi ſm ꝙ habet formã exiſtentem in actu. Sicut igitur materia, in qua dimenſiones naturaliter pręcedunt hãc formam ſubſtantialem & illam, eſt multa in potentia: & forma in ea eſt ſm diuiſionem ſubiecti, ſic à deſtructione cõſequẽtis, ſic aliqua forma non diuidit diuiſionem ſubiecti, nec ſubiectum per formas, tale ſubiectum non recipit prius naturaliter dimenſiones, ꝗ formas, nec formas per dimẽſiones, ſed magis è conuerſo dimenſiones recipiunt per formas. H Notandũ eſt, ꝙ ſicut dicit Cõmen. 4. Cœ. & Mun. agẽs trãſmutans ad formam ſubſtantialẽ tranſmutat ad accidentia propria formæ, ſ. ad quantitatem propriam & qualitatem ſimul tempore, ſed non ſimul natura. nam cauſa ꝑor eſt natura ſimpliciter ſuo effectu, licet nõ ſit ꝑor tpe &c.

Vnde putauit Auicẽna, ꝙ diſpoſitio trium dimẽſionũ exiſtẽtium in materia ſimpliciter, ſ. non terminatarum, eſt diſpoſitio dimenſionũ terminatarũ in ea: quapropter dixit neceſſe eſt primam formam exiſtere in prima materia, anteꝗ dimenſiones exiſtant in ea.

Poſtꝗ Cõmentator declarauit naturam materiæ & formæ generabilium & corruptibilium, hic excludit circa hoc errorem Auice. & primo ponit errorem, ſecundo

F excludit ibi. (Ex quo accidunt.) Dictum eſt prius, ꝙ dimẽſiones terminatæ ſequuntur formam in materia: quia prima accidentia nunꝗ inueniuntur in actu perfecto in materia niſi poſtꝗ forma ſubſtantialis fuerit in ea. dicit modo, ꝙ Auicen. ideo putauit ꝙ dimenſiones ſimpliciter, ſ. dimenſiones interminatæ, quę exiſtunt in materia, exiſtunt in ea ſicut dimenſiones terminatæ, ſ. poſt aliquã formam cõem: et ideo dixit Auicen. ꝙ neceſſe eſt primã formam exiſtere in prima materia anteꝗ dimenſiones exiſtant in ea. Notandũ eſt hic, ꝙ ſicut apparet ex primo tractatu ſufficiẽtię, Auic. capĩo. ſecũdo: opinio Aui. fuit, ꝙ in materia prima ſit forma corpeitatis, per quã formam inſunt in materia prima tres dimenſiones. iſtæ autem tres dimenſiones variabiles ſunt ſm veritatẽ ſubſtantialium formarum. ſicut cera, cum inter digitos multiplicatur, inuoluitur, & complicatur, multas figuras recipit, ipſa tamen ſemper manet corpus per formam corpeitatis cõem omnibus illis figuris: & ita dicebat in ma

Opio Aui. Forma corpons i materia pręcedit als oẽs formas.

E teria prima eſſe corpus, per quã formam cõem cõſequuntur dimenſiones interminatę, hæc autem corpeitas ſm ſe vacua eſt ab hac forma in actu, & ab illa. & ſicut eius aptitudo eſt recipiendi formas ſpecificas cohærẽtes ei, ſic aptitudo eius recipiendi formas ſpecificas eſt duplex, ſ. vniuerſalis & propria. vniuerſalis eſt ſm ꝙ cõſideratur ipſa corporeitas abſolute, vt cõmunis eſt omnibus. Propria vero, vt iſta corporeitas per aliquas diſpoſitiones appropriatur quibuſdam formis & non alijs, & ita corpus in eo ꝙ corpus habet hoc pricipaliter, ſupple vniuerſale, & formam corporeitatis: hæc fuit Auicẽnę opinio.

Ex quo accidunt ei multa impoſſibilia. quorum primum eſt, formam non diuidi per diuiſionem materiæ: quapropter non recipiet diuiſionem. & ipſam eſſe ęternam non diuiſibilem per diuiſionem ſui ſubiecti. & ipſam non habere contrarium ſuccedens ſibi in eodem ſubie-

G cto: quod ſi ita eſſet, tunc materia nullam reciperet formam præter iſtam ſibi propriam.

Excludit iſtam opinionem dicens, ꝙ ex iſta opinione Auice. accidunt multa inconuenientia. & ponit quatuor inconuenientia, quæ ad eã ſequuntur. Vnum, ꝙ illa forma, quæ pręcedit dimenſiones, non diuiditur ſm diuiſionem materiæ, & ſic nullo modo diuiditur: quia ſicut apparet ex primo Phyſi. diuiſio non debetur alicui niſi per quantitatẽ primo: ex quo igitur forma corporeitatis naturaliter præcedit dimenſiones & quantitatem, & ipſa forma ſm ſe non diuiditur, nec materia in qua forma recipitur ſimiliter ſm ſe diuidit. Ex quo ſequit impoſſibile ꝙ ſcd'm ipſa forma ſit ęterna. nam ex quo nõ extendit ſm extẽſionẽ ſubiecti, nec diuidit, nec ſubiectũ ꝑ cã diuidit nec extẽdit, ſeqtur ꝙ nõ corrumpit: quia nõ patitur, ex quo ſm ipſum nõ extẽditur. Ex quo ẽt ſeqtur tertiũ incõueniens, ſ. ꝙ illa forma nõ habeat cõtrariũ ſuc-

Opio Aui. eſt impoſſibilis.

H cedens ſibi in ſubiecto, eo ꝙ poſſet pati ꝑ ſubiectũ: & hęc ſunt abſurda. ſupple, ꝙ eẽt aliqua forma materialis iſtorũ īferiorũ, quæ nõ diuideret diuiſione ſubiecti, et eſſet æterna, non habens contrarium ſuccedens ſibi in ſubiecto.

Addit etiam quartũ inconueniens. ſi ita eſſet, ſ. ꝙ materia nullam ãliam formam reciperet habendo illam ſibi propriam. nam ex quo illa forma eſſet ſubſtantialis, quã ſequerentur accidentia ſeu dimenſiones daret, ipſi materiæ aliquem actum eſſendi & complete: & ideo aliam formam non appeteret nec reciperet, ſaltem ad eſſendum in actu, ſed ſi reciperet, hoc eſſet propter nobilius etiam: et tunc materia reperiretur vel poſſet reperiri in actu reali ſine omni forma ſpecifica: cuius oppoſitum Phyloſophus declarat Primo de Generatione. Notandum, ꝙ ex hoc, quod dicit Commentator, non eſt intelligendũ, ꝙ dimenſiones interminatæ præcedunt in eſſe actuali ſimpliciter oẽm formã: quia nec ipſa materia ita ſimpl.

præcedit

præcedit formam, ſed dimenſiones abſolutæ cum ſint ex parte materiæ communes, ſunt omnibus formis: & ideo præcedunt hãc formam vel illam: ſm vero q habent determinatam quaotitatem, eo q iſtos terminos habent a formis proprijs, vt ſic ſequuntur formas proprias, vt ſupra declaratum eſt.

Cum igitur fuerint declarata ab Ariſtot. iſta propria rebus generabilibus & corruptibilibus ex parte ſubiecti, & ex parte formæ, ex quibus accidit iſtis entibus ſenſibilibus generatio & corruptio, ſcilicet indiuiduis exiſtẽtibus per ſe: & fuit declaratum etiam de corporibus cęleſtibus, ipſa eſſe nec generabilia nec corruptibilia, negauit ea habere ſubiectum recipiens numerum & diuiſionem per exiſtentiam ſimplicium dimenſionum in eo primo ante exiſtentiam formæ, & ipſum eſſe in potentia multa, & vnum numero. Et negauit formas corporum cęleſtium diuidi per diuiſionem ſui ſubiecti: & eſſe finitarum actionum per finitatem eorum corporum: quoniam potentia totius in formis diuiſibilibus per diuiſionem ſui ſubiecti eſt maior quàm potentia partis.

Subiectum corporum cęleſtiũ alterius rationis eſt a materia corruptibiliũ & gñabiliũ. primo cęli. a Te. 324. vſq; in fine.

Oſtendit modo quæ & qualis ſit materia corporum cœleſtium. & primo facit hoc, ſecundo concludit intentionem huius capituli determinatam, ibi. (Declaratum eſt in fine huius lib.) circa primum duo facit: quia primo oſtendit generaliter qualis eſt materia & forma cœleſtiũ corporum per negationem eorum, quæ ſunt propria generabilibus & corruptibilibus. ſecondo hoc idem declarat per ea quæ ſunt propria ipſis corporibus cœleſtibus ibi. (Nam ſi formæ exorum exiſterent in materia.)

Primo dicit: quòd, cum fuerit declaratum ab Ariſto. ea quę ſupra dicta ſunt eſſe propria generabilibus & corruptibilibus tam ex parte materiæ, quàm, ex parte formæ, ex quibus contingit iſtis generabilibus & corruptibilibus generatio & corruptio: & fuit etiam declaratum corpora cœleſtia non eſſe generabilia & corruptibilia, igitur negauit illa propria eſſe in corporibus cœleſtibus. Et ſubdit recapitulando illa propria, quæ ſupradicta ſũt, ſ. negauit corpora cœleſtia habere ſubiectum recipiens numerum, i. diuiſionem, per hoc, q non exiſtunt in eo dimenſiones ſimplices, ſ. interminatæ prius ante illam formam ſubſtantialem: & hoc eſt, q ſubiectum corporum cœleſtium non eſt diuiſibile ſicut materia generabiliũs quia non exiſtunt in eo primitus dimenſiones interminatæ; quibus fiat diuiſibile ante receptionem formæ, et per conſequens nõ eſt multum in potentia, ſed eſt vnum numero. negauit etiam formas corporum cœleſtium diuidi per diuiſionem ſubiecti ex hoc, quòd ipſum non habet, per quod diuidatur ante ſuſceptionem formæ naturaliter: negauit etiam ex eodem formas corporũ cœleſtium eſſe finitarum actionum per finitatem ſuorum ſubiectorum: potentia enim totius eſt maior potentia partis, & ita finitantur formæ per finitatem ſubiectorum, & vniuerſaliter videtur ſic arguere, Subiectum, in quo primo exiſtunt dimenſiones ſimplices, quæ ſunt potentia ad diuerſos terminos, mediantibus quibus dimenſionibus recipit formas ſubſtãtiales, tale ſubiectum eſt multa potentia, & ex hoc eſt ſubiectum generañis & corruptionis ergo quod non eſt tale non recipit primo dimenſiones ſimplices & cętera. Notandum eſt, vt dicitur in procemio de Aĩa, accidentia magnã partem cõferunt &c. cũ igitur in corporibus cęleſtibus vt in iſtis inferioribus reperiantur diuerſimode dimenſiões & alia accidentia, ex diuerſitate accidentium arguitur rationabiliter alia et alia natura tam formæ q̃ materiæ.

Accidentia propria naturæ notitiam conferunt.

A Nam, ſi formæ eorum exiſterent in materia dimenſionibus mediantibus, tunc potentię eorum eſſent finitæ propter hoc, q diuidũtur per diuiſionem ſui ſubiecti. Cum igitur inuenit eorum actiones eſſe infinitas, cõcluſit eorum formas non exiſtere in ſubiecto mediantibus dimenſionibus, ſcilicet eas non eſſe potentias in corporibus, & demonſtrauit ex diuerſitate potentiæ totius & partis in formis diuiſibilibus p diuiſionẽ ſui ſubiecti: impoſsibile eſt enim potentiam infinitam eſſe in corpore finito, quæ agat actionem infinitam, aut potentiam finitam in corpore infinito. & cũ figebatur in iſtis propoſitionibus inuenit potentias cœleſtes agere actionem infinitam, concluſit mediantibus dimenſionibus has virtutes non eſſe in corpore

B omnino, nec habere materiam recipiẽtem eas mediantibus dimenſionibus. nec materiã multam in potentiam, nec recipere magnũ & paruum, nec habere contrarium. & totum hoc ſequitur ex hoc, q formę eorum agũt actionem infinitam, & eſt omne hoc probatum in Naturali Philoſophia.

Formę cœleſtiũ corporũ indiuiſibiles ſũt, & infinitę, nec recipiũtur i materia dimẽſionibus affecta, ſicut inferiorũ formæ.

Oſtendit naturam corporum cęleſtium per ea, quæ ſunt propria ipſis corporibus cœleſtibus: & primo oſtendit formas cœleſtes non diuidi per diuiſionem ſuorũ ſubiectorum, nec ſua ſubiecta recipere formas mediantibus dimenſionibus, & per conſequens non recipiunt prĩo dimenſiones. Secundo oſtendit quomõ eas recipiunt, ibi. (Et quia manifeſtum eſt ſenſui.) prĩa in duas, ſecundum

C q duabus rationibus probat corpora cœleſtia non recipere formã mediantibus dimenſionibus, nec habere materiam multum in potentia ibi. (Et quum perſcrutatus.)

Primo dicit, quod dictum eſt, q formæ cœleſtes non exiſtent in materia per dimenſiones præcedentes. quia ſi ſic eſſet, tunc earum potentiæ eſſent finitæ, i. finitæ virtutis, & finitæ actionis, eo quòd diuiderentur ſecundum diuiſionem ſuorum ſubiectorum. cum ergo actiones formarum cœleſtium ſint infinitę in duratione, concluditur ipſas non eſſe in ſubiecto mediãtibus dimenſionibus: & ita non ſunt potentiæ in corporibus, nec formæ materiales: & hoc demonſtratur ſecundum Ariſto. ex diuerſitate totius & partis, quæ eſt in formis diuiſibilibus per diuiſionem ſuorum ſubiectorum. nam impoſsibile eſt, q in corpore finito exiſtat potentia corporea, quæ agat actionem infinitam vel econuerſo. ex quo enim diuiditur ſm diuiſionem ſubiecti, neceſſe eſt ipſam finitari vel infinitari ſm finitationem vel infinitationem ſubiectorum. Et ſubdit, q, cum Ariſto. figebatur in iſtis propoſitioni

D bus ſic euidentibus, & vidit potentias vel formas cœleſtes agere actionem infinitã, concludit iſtas virtutes non eſſe in corpore, nec habere materiam recipientem eas p̃cedentibus dimenſionibus: ex quo ſequitur, q nõ habent materiam multum in potentia, nec ipſæ recipiunt magnum & paruum, ideſt non extendunt ſm intentionem ſubiecti, ita q in maiori parte ſubiecti ſit maior pars virtutis, & in minori minor. nec etiam iſtæ formæ habent contrarium, quia non ſunt paſsibiles, ex quo non ſubſiſtunt in ſubiecto. Et omnia illa ſequuntur ex hoc, q iſtæ formæ agunt actione infinita, vt declaratum eſt in Naturali Philoſophia, ſcilicet in ſeptimo Phyſicorum. & ſyllogiſmus iſtius rationis poteſt ſic formari, ille motor vel illa forma non diuiditur diuiſione ſui ſubiecti, vel mouetur, quæ agit per tempus infinitum: motores cœli vel formæ ſunt huiuſmodi: ergo &c. Item notandum, q formæ naturales diuiduntur diuiſione ſubiecti ſui, vt albedo, quæ

Formæ ſenſibiles extē duntur extēſione ſubiecti.

do, quæ eſt io pariete, diuiditur per diuiſionem parietis: & de talibus virtutibus ſemper eſt verum, quod eſt maior in maiori corpore, & minor in minori cæteris paribus, vt probatur Octauo Phy. Item notandum, ꝙ ſicut probatur in Octauo Phy. impoſsibile eſt potentiam infinitam vel virtutem exiſtere in corpore, ita vt ſit in materia, quia, cum nullum corpus poſsit eſſe infinitum, vt probatur Tertio Phyſi. & primo Cœli & Muodi, & potentia vel virtus in corpore extenditur extēſione corporis, cooſequitur omnem virtutem corpoream eſſe finitam, & ſic ooo agit per tempus finitum: quod igitur agit per tempus iofinitum noo exiſtit in corpore.

Tex. c. 20, 22, inde.

Et cum perſcrutatus eſt de natura iſtorum corporum in Primo Cęli & Mundi, fuit declaratum ipſa eſſe ſimplicia, ex hoc ꝙ motus eorū ſunt ſimplices, & ꝙ natura eorum nec grauis, nec leuis, ideſt natura non innata diſponi per grauita:em & leuitatem: &, fuit declaratum ei, ꝙ corpora grauia & leuia ſunt contraria, quia motus eorum ſunt contrarij: amplius, & ꝙ motus corporum cœleſtium non habent contraria: concluſit hæc corpora eſſe ingenerabilia & incorruptibilia, & ipſa non habere ſubiectum recipiens dimenſiones prima receptione, ita ꝙ ſuæ formę diuidantur per diuiſionem ſui ſubiecti, & hoc intendit cum dixit in primo Cœli & Mundi, ꝙ formæ horum corporum carent cōtrario & ſubiecto, quemadmodum concluſit hoc idem ex hoc, ꝙ motus eorum a principijs, quæ ſunt in eis, ſunt infiniti.

Secūda ad idem rō.

Hic ponit ſecuodam rationem ad hoc dicens, ꝙ cum Ariſto. fuit perſcrutatus de natura corporum cœleſtium in primo Cœ. & Mun. fuit manifeſtum iſta corpora eſſe ſimplicia per hoc, ꝙ motus eorum ſuot ſimplices, & ēt, ꝙ eorum natura noo eſt grauis, nec leuis. Et fuit ei manifeſtum corpora grauia & leuia eſſe contraria, per hoc, ꝙ motus eorum ſuot cootrarij: & quia motus corporū cœleſtium oō habet contrarium, igitur fuit ei manifeſtum, ipſa corpora cœleſtia non habere contrarium. quod autem non habet cootrarium, eſt ingenerabile & incorruptibile: & ideo concludit corpora cœleſtia eſſe ingenerabilia & incorruptibilia. ipſa etiam non habere ſubiectū, quod primo recipiat dimenſiooes, mediantibus quibus recipiat formas ſubſtantiales, ita ꝙ eorum formæ diuidātur diuiſione ſubiecti, ac ſi ſic argueret, illud, quod oon habet cōtrarium, oec eſt generabile nec corruptibile eſt: cuius ſubiectum non recipit primo dimeoſiones, ita ꝙ ſua forma diuidatur per diuiſionem ſui ſubiecti: ſed cœlū eſt huiuſmodi, ergo &c. Hoc eſt ꝙ intendebat Philoſophus primo Cœ. & Mund. cum dixit, ꝙ formæ iſtorum corporum oon habent contrarium, & carent contrario vel ſubiecto: & ex hoc volebat concludere eandem concluſionem, quam coocludit octauo Phyſic. ex infioitate actionis. Nota, ꝙ in corporibus ſimplicibus motus arguit naturā: quia ſicut in mixtis operatio arguit formā, & traoſmutatio materiā, & in cęleſtibus motus facit ſcire naturam, quia alius & alius motus arguit aliā & aliā naturam, & primus motus primam naturam. ideo Ariſto. primo Cę. & Mun. ex natura motus circularis, quia eſt alius a motu rectorum, quia eſt primus inter alios & ſimpliciſsimus non habens contrarium, arguit naturam aliā corporum cœleſtiū a naturis iſtorū inferiorū priorē & ſimpliciorem & ſine contrario & corruptione.

Et, quia manifeſtū eſt ſenſui, ꝙ corpora cęleſtia recipiunt dimenſiones, & terminatas ſecūdum ſuas formas, nec recipere poſſunt formas E mediantibus dimēſionibus interminatis, ſicut eſt diſpoſitio de formis generabilibus & corruptibilibus, neceſſe eſt ea recipere dimenſiones tali modo, ex quo non contingit formas eorū eſſe generabiles & corruptibiles: quod eſt quia materia eorum recipit dimenſiones prima receptione mediantibus ſuis formis, & non recipit formas mediantibus dimenſionibus exiſtētibus in eis in potentia, ſcilicet non terminatis, ſicut eſt diſpoſitio in dimenſionibus, quæ ſunt in prima materia cum forma iſtius materiæ, ſed dimenſiones, quæ ſunt in materia cœleſti, ſunt proprium propriorum eius.

Oſtendit quomodo corpora cœleſtia recipiunt dimenſiooes, & eſt impoſsibile recipere dimenſiones terminatas F oiſi per ſuas formas ita probatum eſt iam ꝙ noo recipiuot formas mediātibus dimenſionibus ioterminatis: ſicut faciunt generabilia. ergo oeceſſe eſt ipſa corpora cęleſtia recipere dimeoſiooes tali modo, ex quo ooo conuenit eorum formas eē generabiles & corruptibiles: & ſtatim ſubdit iſtum modum dicendi. ꝙ materia cœleſtis recipit dimeoſiones ſuas prīa receptione mediantibus ſuis formis, & non recepit formas mediantibus dimenſioonibus non terminatis, ideſt ꝙ in cœleſtibos corporibus dimenſiones oon præcedunt oaturaliter ſuas formas, nec terminatæ, nec interminatæ, ſicut eſt diſpoſitio io dimenſionibus, ſcilicet ioterminatis, quæ ſunt in materia prima quæ præceduot naturaliter vnamquāq; formam ipſius materiæ, ſed dimenſiones, quæ ſuot in materia cœleſti, ſuot proprium propriorum eius, ideſt ſed eſt dicendum ꝙ dimenſiooes cœli ſimpliciter ſunt ſicut accidentia proprie propria, quæ conſequuntur formas in materia. Notandum, ꝙ ſicut Commenta. ſcribit circa ſecū G dum Cœ. & Mund. in natura cęleſti eſt ſimile formæ naturali & formæ abſtractę. aſsimilatur enim forma cœleſtis formę naturali, eo ꝙ ipſa dat corpori ſuo motum circulare, & ita eſt in corpore quod mouetur per ipſam. Sed aſsimilatur formæ abſtractæ, quia forma talis non diuiditur per diuiſionē ſubiecti in qoo eſt: propter quod non dicitur habere ſubiectum nec cootrarium, & ipſa materia cœleſtis recipit formam cœleſtem & adunatur cū ea ſine aliquo, ad cuius adunationem naturaliter conſequūtur dimenſiones corporales, ſicut & alia accidentia, quæ in eo iouenіuntur: & ideo forma & formatum in eo ſunt idem oumero: verumtamen non ſunt in cœlo, forma & formatum idem numero ita perfecte, ſicut in formis abſtractis recipiens & receptum, intelligens & intellectū: & cauſa huius adunationis inter formā cœleſtem & materiam ſuam eſt, quia forma ooo cohęret materię ſuę mediantibus dimenſionibus, ſicut formę generabiles & corruptibiles: & ideo iſta oatura cœleſtis differt ab alijs for H mis. Et ex hoc ſequitur etiam, vt ſubdit ibi Commentator, quòd iſtæ formę non diuiduotur diuiſione corporis, ſicut intellectus: & ideo ſecuodum naturam ſunt intelligibilia & animata. Notandum, ꝙ dimenſiones, quæ ſuot in materia prima, ſunt in potentia ad multas figuras & terminos: quia, vt ſunt interminatæ non habent eſſe a forma, ſed magis ſunt ex parte materiæ, dimeoſiones vero cœleſtes non ſunt in potentia ad plures figuras, aut terminos: quia totum ſuum eſſe eſt naturaliter poſt formam. Ideo Commentator, io primo Cœlo. & Mun. dicit, quòd eſſe elementorum propinquius eſt ad eſſe materiæ quàm ad eſſe formæ, corpus autem cœleſte e contrario: nam ſuum eſſe propinquius eſt formæ: & ex hoc eſt, quòd cœlum oon poteſt habere maiorem quantitatem vel minorem, quia poteſt finitas inueniri in rebus per formas, & illud dicit Commenta. circa, quarto Cœli & Mundi.

Et, cum

Formę cęleſtes p ſe iõ ſubſiſtũt qa totã ſuã potentiã euacuãt, nec p ſua ſubiecta in eẽ cõſtituuntur, ſed ſeipſis.

A Et, cum fuerit declaratum ei de corporibus cœleſtibus eorum formas exiſtere in ſubiectis ſuis tali exiſtentia ꝙ ſcilicet non diuidũtur per diuiſionem ſui ſubiecti: & ꝙ cauſa in hoc eſt, quia non exiſtunt in ſubiectis, ſecundum quòd ſunt diuiſibilia, fuit declaratum ei, ꝙ iſtę formæ non conſtituuntur per ſubiectum: immo ſunt abſtractæ in eſſe. quoniam, cum exiſtunt in toto ſubiecto, & non diuiduntur per diuiſionem eius, contingit ꝙ non conſtituuntur per ſubiectum. Nõ enim exiſtunt in eo, nec in toto: nec in parte, & vniuerſaliter nec in diuiſibili, nec indiuiſibili.

Poſtquam determinauit & oſtendit formas cœleſtes non diuidi per diuiſionem ſuorum ſubiectorum, nec habere ſubiectũ in potẽtia, conſequenter declarat huiuſmodi formas nõ ſubſiſtere in eſſe per ſua ſubiecta, nec ecõtrario. Circa quod duo facit, primo facit quod dictũ eſt, ſecũdo circa hoc excludit errorem quorũdã ibi, (Quòd dicunt incipi.) Prima in duas, primo facit quod dictum eſt, ſecundo ex hoc infert quandam cõcluſionem ibi. (Et cum ita ſit.) Primo dicit, ꝙ, cum fuit declaratum ab Ariſto. de natura corporum cœleſtium, ꝙ eorum formæ exiſtunt in ſuis ſubiectis tali modo, ſcilicet ꝙ non diuidãtur per diuiſionem ſuorum ſubiectorum: & manifeſtum fuit ei, ꝙ cauſa huius eſt, ꝙ non exiſtunt huiuſmodi formę in ſuis ſubiectis mediantibus dimenſionibus: ex quo ſequitur, ꝙ non ſunt diuiſibiles, ideo ſciuit huiuſmodi formas non conſtitui in eſſe per ſua ſubiecta: ſunt enim formę abſolute in eſſe. nam, cum ſint in toto ſubiecto, & non diuidantur per diuiſionem eius, ſequitur, ꝙ ſuum eſſe non ſit per ſuum ſubiectum, nec ſubſunt per partem, nec per totum: & ita non ſunt quantum ad ſuum ſubſiſtere in parte diuiſibili, nec indiuiſibili. Ex quo etiam ſequitur, ꝙ huiuſmodi formæ non dant eſſe ſimpliciter ſuis ſubſtantijs: quia omnis forma dans eſſe ſuo ſubiecto conſtituitur in eſſe per ſubiectum, & ideo talis forma non præcedit ſuum ſubiectum. Nota, vt dicit Commentator ſecundo Phyſic. materia & forma mutuo ſunt ſibi cauſæ, ita ꝙ forma dat materiæ actum eſſendi, & materia ſuſtẽtat formam, & quia corpora cœleſtia non habent materiam, quæ ſit in potentia ad actum, vt haberi poteſt ex octauo Phy. & quarto Metaph. & primo Cœ. & Mun. a commen. non recipit formas mediantibus dimenſionibus, ideo manifeſtũ eſt formas non ſubſiſtere in eſſe per materiam, nec corpora cœleſtia recipere actum eſſendi a ſuis motoribus, quæ dicuntur ſuæ formæ. Item nota, ꝙ Com. dicit octauo Phy. ꝙ motores in nullo corpore ſunt: & hic dicit, ꝙ exiſtunt in toto ſubiecto ſuo. Dici debet, ꝙ intelligit hic has formas eſſe in toto quãtum ad influentiam & motua, quæ in eis influunt. vnde in .8. dicit, ꝙ in nullo ſunt ſubiecto quantum ad exiſtere, nec in parte diuiſibili, nec indiuiſibili.

Formę cęleſtes ſeipſis perficiunt, iferiores ãt per finem a quo p ſe diſtinctæ ſũt.

Et, cum ita ſit, neceſſe vt forma, quæ mouetur, ſit illa, ad quã mouetur. In formis enim conſtitutis p ſua ſubiecta differunt ſcilicet, quia forma, qua mouetur, non eſt illa, ad quam mouet: & ideo oīs forma huiuſmodi, ſcilicet quæ mouetur ad ſeipſam perficiendam per aliam formam, neceſſe eſt vt ſuũ mouere ſit finitum, cũ non mouet niſi cum mouetur. Et hoc etiam eſt vnum eorum, quæ mouerunt Ariſt. ad opinãdum, quòd formæ corporum cęleſtiũ non ſunt conſtitutæ per ſua ſubſtantia, quoniã tunc motus eorum eſſent finiti.

A Infert ex dictis quandam concluſionem. circa quod duo facit. Primo facit quod dictum eſt, Secundo circa prędictam concluſionem concludit quaſdam obiectiones, quę poſſunt ſibi fieri, vel reſpondet quibuſdã tacitis quæſtionibus ibi. (Et non eſt dicendum.) Primo dicit, ꝙ, cũ ita ſit, ſ. ꝙ cum formæ cœleſtes non conſtituuntur in eſſe per ſubiectum, neceſſe eſt ꝙ in cœleſtibus forma, qua fit motus, ſit eadem cum illa, ad quam fit motus: ſed forma, qua fit motus in inferioribus, nõ eſt illa, ad quam fit motus, i. efficiens & finis differunt. Et hoc probat ſtatim, qa omnis forma, quæ mouetur ad perficiendum ſe per aliã formam, ſuum mouere de neceſſitate eſt finitum. Cuius ratio eſt: quia huiuſmodi forma non mouet niſi mota ab appetibili, quod eſt ipſe finis: & ideo habito illo fine, ad quem fit motus, ceſſat motus, & quieſcit quod mouebatur, vt dicitur primo de Generatiõe: habitibus enim exiſtentibus in materia ceſſat motus &c. Et ſubdit, ꝙ hoc fuit vnum, quod mouit Ariſto. ad credendum, ꝙ formæ B corporum cœleſtium non conſtituuntur in eſſe per ſuum ſubiectum, vt ſupple motus eorum eſſent finiti, ac ſi Ariſto. ſyllogiſmus ſit, nulla forma conſtituta in eſſe per ſuũ ſubiectum mouet per tempus infinitum, ſed formæ cœleſtes mouent per tempus infinitum: quare non conſtituuntur in eſſe per ſuum ſubiectum. Notandum, ꝙ ſicut dicitur 12. Metaph. ꝙ in ſeparatis a materia non differt finis et efficiẽs: ſed i materialibus differũt iſta duo: ꝙ enim mouet nos in loco differt ab illo, quod eſt finis motus. verbi gratia, balneum duplicem habet formam, vt ibi declarat Commen. ſ. in anima, & extra animam: ſed per illam formam, quæ eſt in anima deſideramus balneum: & ideo hæc forma eſt agens: & ideo hæc forma eſt agens deſiderium & motum, forma autem, quæ eſt extra animam eſt in re finis motus, & non agens, & ideo, ſi forma balnei non eſſet in materia, tunc ipſa eadem moueret & ſecundum agens, & ſecundum finem: & ſic eſt intelligendum de motoribus corporum cęleſtium, ſm enim ꝙ C ſunt formæ eorũ: quæ ſunt hic, ſunt agentes motũ: ſm vero ꝙ non habent aliquid eſſe, ſ. materiale, ſunt fines eorũ nobiles mouentes, & vt finis.

Et non eſt dicendum, ꝙ formæ: quibus mouentur corpora cęleſtia, ſint aliæ ab eis, ad quas mouẽtur: & ꝙ illæ, quæ dicuntur eſſe nõ in materia oĩno, & ꝙ quæ carẽt ſitu, ſunt formæ: ad quas mouentur, cum tamen illæ in quibus mouentur, ſint formæ in materijs, & ſint diuiſibiles per diuiſiones earum. Quoniam, ſi ita eẽt: tunc illæ formæ exiſterent in ſuis ſubiectis, & mouerentur per motum ſubiectorum, & ſic diuiderentur ad diuiſionem ſubiectorum. motũ enim, ſi mouetur eſſentialiter, erit diuiſibile eſſentialiter, & ſi per accidens, per accidens. Er- D go nihil eſt in corporibus cęleſtibus, quo forma qua eſt motus, differat ab ea, ad quã eſt motus: immo ſunt eędem formæ, & non differunt niſi diſpoſitione. Et ſi ita eſſet, tunc ſuum mouere eſſet finitum: ꝙ enim mouetur quãdo mouet, īpoſſibile eſt vt ſit principiũ motus ęterni, vt dicit Ariſt. & quia intelligens & intellectum idem ſunt in corporibus cęleſtibus, & totũ hoc dictum eſt in alijs.

Niſi in cęleſtibus mouens et motum idem eſſent, æternus mot⁹ principiũ in eis non eſſet.

Secũdo Cęli, 13. & 74. com.

Excludit circa dicta duas dubitationes. ſecunda ibi. (Et non fuit dictum.) Circa primum ponit obiectionem dicens, ꝙ non eſt dicendum, ꝙ formæ, quę mouent cœlum, ſiue corpora cœleſtia, ſunt aliæ ab eis, ad quas mouẽt, ita ꝙ illæ formæ, ad quas fit motus, ſint omnino immateriales formę, & carentes ſitu, formę vero quę cau-

ſant

ſant motu effectiue ſint formæ in materia, & diuiſibiles per diuiſionem ſubiectorum, in quo ſunt. Deinde excludit hoc cum dicit. Quoniam ſi ita. dicendi ꝙ, ſi ita eſſet, vt iam dictum eſt, tunc ſequeretur, ꝙ illæ formæ efficientes motum ſubſiſterēt in eſſe per ſua ſubiecta, & mouerentur per motum ſuorum ſubiectorū, ſicut eſt de anima noſtra, quæ, cum mouet corpus noſtrum, ipſa mouetur per motum corporis: ex quo ſequæretur, ꝙ huiuſmodi formæ diuiderentur per diuiſionem ſuorum ſubiectorum. nā omne, quod mouetur, eſt diuiſibile: quod enim mouetur, ſi mouetur eſſentialiter, eſt eſſentialiter diuiſibile, ſi vero mouetur per accidens, eſt diuiſibile per accidens: & quia hęc ſunt impoſſibilia in formis cęleſtibus: igitur apparet ꝙ eadem eſt forma in cœleſtibus, qua fit motus, & ad quam eſt motus: & nihil eſt, in quo differant, immo ſunt eędem non differentes niſi in diſpoſitione. nam, ſi differunt, tunc ſuum mouere eſſet finitum, qa ſic mouerentur quando mouerent: & quod mouetur qn̄ mouet, impoſſibile eſt, vt ſit principium motus æterni, vt dicit Ariſto. octauo Phyſic. & ideo intelligens & intellectum idem ſunt in corporibus cęleſtibus. Et totum hoc dictum eſt in alijs, vt in octauo Phy. & decimo Metaphy. Nota, quod illud quod mouetur eſt diuiſibile: quia omne quod mouetur eſt corpus, vel in corpore. ſed corpus mouetur per ſe, vt apparet. 7. Phyſi. & ideo corpus, cum ſit continuum, per ſe eſt diuiſibile: quod autem mouetur in corpore poteſt eſſe diuiſibile per accidēs, eo ꝙ diuiditur per diuiſionem corporis. etiam declaratum eſt in ſexto Phy. ꝙ cauſa in continuatione motus eſt ipſum mobile quantūcūq; continuationem habet, vel per ſe vel per accidens ſecundum diuiſibilitatem. Notandum eſt, ſicut vult Commenta. ſeptimo Metaphy. & ſecundo Cœ. & Mun. ꝙ ęterna, ſicut formæ cęleſtes ſunt, & corpora cœleſtia agunt propter ſe prima intentione, & propter inferiora ſecunda intentione. Cum igitur formæ cœleſtes moueant corpora cœleſtia, & ipſæ non moueantur: motus autem earum eſt propter ſe prima intentione: mouent ergo ad ſeipſas, ideſt vt ſit ſimilitudo earū ad primum principium, quæ & in eis cōſeruetur: & ideo non mouent ad aliud nouum acquirendum, ſed ad conſeruationem ſuæ perfectionis & eſſe, vt habentes ſanitatem deambulant propter conſeruationem eius, vt dicit Commenta. 12. Metaph. & ex hoc non ceſſat motus earum: quia non mouentur ad aliud nouum acquirendum: ex quo patet ꝙ forma efficiēs motus, & ad quam eſt motus in cęleſtibus ſunt eadem.

Mobile p ſe vel p accidens diuiſibile eſt.

Mouenſ cęleſtia pp ſe prima intētione, ſecūdario vero, pp īferiora

Et non fuit dictum cœlum habere animam niſi propter appetitum exiſtentem in eo & motum localem. appetitus autem, q eſt in hoc corpore, nō eſt, niſi quia eſt corpus cęleſte viuum per ſe, appetens per ſe, non propter potentiam exiſtentem in eo diuiſibilem per eius diuiſionem: (eſſet enim generabile & corruptibile.) & dicitur eſſe motum per principium ſeparatum, quod eſt in eo, non per principium, quod eſt pars in eo: & hoc modo dicitur viuum & intelligens. Et ſi eſſet intelligēs per partem in eo, non eſſet intelligens per ſe: & eſſet ſimile homini in hoc, ꝙ homo eſt intelligens per partem in ipſo, & ſimiliter eſt viuus, & appetens, & motus in loco.

Mouef cœlū p principiū exiſtēs in eo indiuiſibiliter, nō aūt aliquo mō in rōne pris.

H

Excludit ſecundam obiectionem: & primo facit hoc, ſecundo ex hoc infert ſecundam cōcluſionem ibi. (Et qa vniuerſaliter.) Primo oſtēdit, quia dictum fuit prius, ꝙ formæ cœleſtes non ſubſtant per ſua ſubiecta: aliquis poſſet dicere, ꝙ immo, quia corpora cœleſtia non dicuntur animata niſi per animam exiſtentem in ipſis, ſcilicet

E

propter appetitum & animam mouentem localiter exiſtentem in ipſis, & hoc excludit dicens, ꝙ corpus cęleſte dicitur eſſe animatum, quia eſt viuum per ſe, et appetens per ſe, non parte ſui, vel per potentiam exiſtentem in eo: (eſſet enim generabile & corruptibile:) ſed eſt viuum, et motum per principium ſeparatum, ſcilicet in eſſe, quod eſt in eo indiuiſibiliter, ſi & nō per principium, quod eſt pars in ipſo, ſed dicitur ſic viuum & intelligens, ſi autem eſſet intelligens per partem, non eſſet intelligens per ſe & primo, ſed eſſet ſimile homini, eo. ſ. ꝙ homo eſt intelligēs per partem ſui, & ideo homo non eſt intelligens per ſe totum primo. & eodem modo homo eſt viuus & appetēs, motus in loco, ſcilicet per partem ſui. Nota, ꝙ ſicut dicit Commenta. circa principium Cœli & Mundi, & iam ſupra præaſſumptum eſt, in corporibus cœleſtibus forma & formatum ſunt idem numero maiori adunatione q̄ in iſtis inferioribus, licet non illa perfectione vnitatis ſicut in formis abſtractis recipiens & receptum, vel intelligens & intellectum: & cauſa huius adunationis maioris in cœlo q̄ in iſtis inferioribus eſt, quia forma cœleſtis non cohæret materiæ mediantibus dimenſionibus, ſed p ſeipſam: & dimenſiones ſimpliciter conſequuntur formam. & ex hoc eſt, ꝙ formæ non diuiduntur diuiſione corporis: & ex hoc ſequitur, quòd huiuſmodi formæ ſunt intellectiuæ, quæ non ſunt diuiſibiles per materiā, quia huiuſmodi corpora ſecundum numerum ſunt animata & intelligibilia, & ita ſunt animata per ſe primo, & non per partem.

Potior eſt vnitas ī cœleſtib⁹, quā in his inferioribus.

F

Et quia vniuerſaliter declaratum eſt actionē illius corporis eſſe æternam, declarabitur formam eius non exiſtere per ſuum ſubiectum, et ſuum ſubiectum eſt ſimplex non compoſitum ex materia & forma: quoniā ſi ita eſſet, eſſet generabile & corruptibile.

Cęlum nō eſt cōpoſitum ex forma & materia, & ingenerabile ac incorruptibile.

G

Infert ex dictis. quandam concluſionem: & eſt, ꝙ, qa declaratum eſt actionem huius corporis, ſ. cęleſtis eſſe ęternam, ſequitur ex hoc formam non ſubſiſtere per ſuū ſubiectum: ſequitur etiam ſuum ſubiectum eſſe ſimplex non compoſitum ex materia & forma, eſſet enim generabile & corruptibile: & de hoc autē vltimo, ſ. ſubiectū cœleſte nō eſſe compoſitum ex materia & forma, latius apparebit infra in illo capitulo, quia declaratum eſt &c. quia apparebit in prima quæſtione.

Et ꝙ dicunt incipientes Philoſophari, ꝙ animæ iſtorum corporum cęleſtium ſunt formæ in materijs, ſcilicet quæ ſunt in materia: & ꝙ acquirunt æternitatē ex formis immaterialibus, nihil eſt. Contingit enim ꝙ illud, quod non habet naturam eſſendi æternum, acquirat æternitatem ab alio. & totum hoc eſt impoſſibile. Natura enim generabilis & corruptibilis non recipit æternitatem ab alio, & hoc eſt manifeſtum ei, qui conſiderat fundamenta Ariſto.

Formę cęleſtes ſeipſis ęternę ſūt.

Excludit circa dicta errorem Quorūdam dicentium, ꝙ animæ cœleſtes ſint formæ materiales, & de ſe corruptibiles, & acquirunt æternitatem a formis non materialibus. ſed hoc nihil eſt, ideſt falſum eſt omnino, quod dicunt. nam, ſi ita eſſet, vt dicunt, contingeret quod nō habens naturam eſſendi æternum acquireret æternitatem ab alio: ſed hoc eſt impoſſibile, qa natura generabilis & corruptibilis non acquirit æternitatem ab alio: ſed hoc eſt manifeſtum ei, qui conſiderat fundamenta Ariſt.

Nollū ęternū corruptibile eſt apud Ariſtotelē.

Notandum, ſicut apparet in fi. primi Cœ. & Mundi. hęc opinio fuit Platonicorum primo, ſ. ꝙ aliquid ſit æternum, quod tamen poteſt corrumpi. & Commē. dicit circa finem octaui Phy. ꝙ Alex. in quibuſdam ſuis tractatibus dixit hoc de corpore cęleſti, ſupple ipſum de ſe eſſe corruptibile,

corruptibile, ſed acquirere ęternitatē a ſuo motore. Aui. vero audiens verba Alexan. opinatus eſt duplex eſſe neceſſarium, ſcilicet neceſſarium ex ſe & ſimpliciter, & neceſſarium ex alto, contingens tamen ex ſe, vt Commenta. dicit in dicto loco, ſcilicet. 8. Phy. ſed Ariſtote. in fine primi Coeli & Mundi multipliciter. & ſufficienter probat ꝙ ſit impoſsibile eſſe æternum, quod ſit in potentia ad corruptionem. dicit enim ibidem, ꝙ immo omne corruptibile de neceſsitate corrumpetur.

Declaratum eſt igitur ex hoc ſermone, quæ eſt ſubſtantia coeli: & hoc eſt quod fuit hic dictum, quemadmodum inuenitur probatū ab Ariſto. in ſuis libris, & quemadmodum ſequitur ex ſuis dictis. Sed apparet ex verbis Ariſto. ꝙ iam declarauit omnia iſta in libris, qui non peruenerunt ad nos. Vocetur ergo iſte tractatus ſermo de Subſtātia Orbis: dignius enim eſt hoc nomine quod intitulaui hoc titulo.

B

Concludit intentionem huius circa determinata, vel epilogat cum hoc imponendo titulum huic libro dicens. Quod declaratum eſt ex hoc ſermone, ſ. iam dicto, quæ eſt ſubſtantia coeli: & hoc quantum ad naturam ſui ſubiecti, & ſuæ formæ eſſentialiter. & ſubdit, ꝙ hoc fuit dictum de Subſtantia coeli, & de alijs quibuſdam accidentibus, prout inuenitur probatum ab Ariſto. in ſuis libris expreſſe, & quodammodo, licet non inueniatur expreſſe ab eo, poteſt haberi ex verbis eius. Sed apparet nihilominus ex verbis Ariſt. ꝙ omnia iſta determinata ſunt ab eo expreſſe in libris, qui non peruenerunt ad nos.

Quis Titulus libri.

Et ſubdit ꝙ vocetur tractatus iſte de Subſtantia Orbis, hoc eſt, ꝙ ex quo in iſto libello recolliguntur omnia quæ Ariſt. in pluribus libris declarauit de Subſtantia orbis, vocetur ergo iſte liber de Subſtantia orbis, nam dignius eſt intitulari hoc nomine ꝙ̄ alio.

CAPITVLVM II.

Quæ nam Corporis cœleſtis natura, quo pacto. s. ſimplex, non compoſitum ſit, nec graue, nec leue, deq; pluribus illius accidentibus.

PErſcrutandum igitur de natura corporis cęleſtis, & quid intelligunt, cū dicunt ipſum eſſe ſimplex, & nō cōpoſitum, & ipſum eſſe nec graue, nec leue.

POſtquàm Commentator oſtendit quæ & qualis eſt ſubſtantia coeli & natura comparando ipſum ad ſubſtantiam generabilium & corruptibilium, in hoc capitulo oſtendit quæ & qualis eſt ſubſtantia coeli et natura ex ſuo ſubiecto & ſua forma, comparando ipſam ad comparationem generabilium ex ſua materia & forma. Et primo facit hoc, ſecundo declarat incidentaliter quædā dubia, tertio recapitulat determinata in hoc capitulo. ſecūda ibi. (Et videtur ꝙ corpus cęleſte.) tertia ibi. (Quoniā igitur coelum.) Adhuc primo dat intentionem ſuam, ſecundo exequitur ibi. (Dicamus igitur.) Primo dicit, ꝙ perſcrutandum eſt de natura corporis coeleſtis, ideſt poſtquam dictum eſt & oſtenſum quæ & qualis eſt ſubſtantia coeli ex parte ſubiecti, & ex parte formæ, nunc inquirendum eſt de natura coeli quantum ad ſuam compoſitionem, & quomodo intelligendum eſt cū dicitur, coelum non compoſitum, & quomodo ſit intelligēdum ibi, vtrum coelum ſit cōpoſitum ex materia & forma, ſicut corpora ſimplicia, vel ſicut animalia ex corpore & anima. Et quia ad compoſitionem formæ cum materia ſequitur grauitas vel leuitas, quę ſunt formæ ſimplicium accidentales, vt patet Quarto Coeli & Mundi, ideo ſubdit, ꝙ inquirendum eſt quid intelligitur cum dicitur coelum eſſe nec leue nec graue.

Cęlū nō eſt cōpoſitum ex materia & forma, cum careat contradictionis potentia.

Dicamus igitur, ꝙ illud corpus non componitur ex materia & forma, ſicut corpora generabilia & corruptibilia componuntur. nulla enim potentia eſt in eo omnino. omne enim, in quo eſt potentia, non eſt potentia, niſi ad duo contradictoria, ſcilicet potentia, quæ eſt in ſubſtantia.

Hic exequitur & primo oſtendit corpora coeleſtia nō eſſe cōpoſita ſicut generabilia & corruptibilia, ſ. ex materia & forma, ſed ſolū ſicut animalia corpore & anima comparando ipſum ad conuenientia & differentia. ſecūda ibi. (Sed cum nos inſpexerimus.) Circa primum duo facit, quia primo oſtendit coelum non eſſe compoſitum ex materia & forma, ſicut ſimplicia generabilia & corruptibilia, ſ. ex materia & forma. Secundo excludit ipſum componi ex anima & corpore. ibi. (Remanet autem.) Circa primum duo facit, ſm ꝙ dupliciter probat coelum non componi ex materia & forma, ſicut iſta generabilia & corruptibilia: & primo ponit hoc ex parte ſubiecti ipſius coeli, ſecundo ex parte formæ, ibi. (Et manifeſtum eſt.) Primo dicit, dicamus igitur, ꝙ illud corpus cęleſte non componitur ex materia & forma, ſicut generabilia & corruptibilia. cuius ratio eſt, qa omne illud, quod habet potentiam ad eſſe, habet potentiam ad duo contradictoria, ſ. ad eſſe & ad non eſſe: modo, coelum nō habet potentiam ad non eſſe: ergo nec ad eſſe, quæ eſt potentia ad ſubſtantiam. Et ratio iſta poteſt componi ſic, omne illud, cuius ſubiectum non habet potentiam ad eſſe tale, non eſt compoſitum ex materia & forma: coelum eſt huiuſmodi. ergo &c. Maior eſt manifeſta de ſe, quum enim propria forma det eſſe, ipſa materia de ſe non habet eſſe.

C

nam, ſi haberet, tunc fruſtra componeretur cum forma, quia iam haberet actum eſſendi, & ita illud, cuius ſubiectum non eſt in potentia ad eſſe, non eſt compoſitum ex materia & forma. Minorem declarat, ſ. ꝙ ſubiectum cęli non habeat potentiam ad eſſe, quia tunc etiam haberet potentiam ad non eſſe. Quod autem coelum non habeat potentiam ad non eſſe, ipſe declarat primo Cęli & Mundi ex hoc, quia non habet iſtam potentiam, quum nunꝙ̄ corrumpatur, ſi propria autem operatio eius poſſibilis eſt aliquando corrumpi vel tranſire de forma in formam, quod idem eſt, tunc ſequeretur ꝙ illa potentia eſſet fruſtra: quia nunꝙ̄ includeret finem quem nata eſt includere, ſ. propriam operationē. hoc autem eſt impoſsibile: quia deus & natura nihil faciunt fruſtra.

Natura Cęli nō eſt potentia, ſed forma, quæ eſt aīa, quæ ipſum etiā mouet, nō vt eius naturalis forma. Cōmēt. 11.

Et manifeſtum eſt etiam, ꝙ forma, qua mouetur, non eſt generis formarum quatuor elementorum: quoniam ſi ita eſſet, eſſet graue, aut leue, aut moueretur per ſe, aut etiam per accidens, vt declaratum eſt in Octauo Phyſicorum. Remanet igitur vt natura eius ſit natura animæ.

D

Ponit ſecundam rationem ad hoc, & arguit ſic, omne quod mouetur localiter, aut mouetur a forma naturali, aut ab anima: cęlum eſt huiuſmodi: ergo &c. ſed non mouetur a forma naturali: ergo &c, huius rationis ſupponit maiorem, & minorem proſyllogiſmi ponit in litera, per hoc, ꝙ formam naturalem, quæ eſt principium motus localis, cōſequitur ſemper grauitas & leuitas, quę ſunt cauſæ immediatę motus localis: quum igitur corpus, cęleſte ſic non ſit graue nec leue, ſequitur ergo ꝙ non mouetur à forma naturali. Item, ſi moueretur a formali naturali, moueretur vt grauia & leuia, poſtꝙ̄ ſunt in actu cōpleto, quod eſt falſum, vt declaratum eſt in. 8. Phyſi. & ple-

nius a Comment. in Tertio & Quarto Cœli & Mundi: E quare, cœlum non mouetur a forma naturali, ex quo ſtatim concludit ꝙ remanet, vt natura mouẽs ipſum ſit anima. Notandum, vt dicit Commẽtator Tertio Cœli & Mundi, ꝙ cauſa formæ elementorum eſt locus eorũ: quia non eſt ita de locis corporum ſimplicium, ſicut eſt de locis compoſitorum. loca enim in elementis ſunt cauſæ locatorum, in alijs autem corporibus eſt econuerſo, ſ. ꝙ locata ſunt cauſæ, cuius principium eſt anima locatorum, ſed tamen ſm prius & poſterius, ita, ꝙ compoſitorum illud quod eſt propinquius elemẽtis prius indiget loco ſm ſuum eſſe, et quod eſt remotius minus indiget de hoc eo; & hoc eſt quia forma elementorũ eſt de minori: & ideo accidentia accipiuntur in ipſis loco differentiarũ ſubſtãtialium. quum igitur perfectio elementorũ ſit locus, neceſſarium fuit vt formæ elementorum ſint grauitas & leuitas, quæ ſunt principia motus localis: quibus mediantibus habent inclinationem mouendi ſe ad loca propria, quum violenter fuerint extra ipſa, & contra naturam: & F licet loca ſint magis eſſentialia, vt ſint accidentia ad perfectionem elementorum quàm compoſitorum, poſſunt tamẽ accidentaliter a locis proprijs ſeparari. Notandum ſicut apparet ex Septimo Phy. & Tertio ac Quarto Cœli & Mundi a Commen. corpora ſimplicia, quum ſunt extra loca propria mouentur ad ipſa a ſeipſis per accidens: quia, quum in eis non diſtinguatur mouens à moto, mouent ſeipſa, vt nauta mouet per ſe nauim, ſed ſeipſum per accidens, vt plenius declaratur Tertio Cęli & Mundi: quare hic concluditur, ꝙ, ſi cęlum moueretur à forma naturali moueret ſe per accidens, vt corpora ſimplicia grauia & leuia: ex quo ſequitur, quòd non eſſet primum motum: quia omne motum per accidẽs reducitur ad aliquid per ſe.

Sed, cum nos inſpexerimus animalia, quæ ſunt hic, inueniemus duo principia duorũ motuum: quorum alterum eſt principium motus G recti, ſcilicet motus ad inferius, aut ad ſuperius, & ſecundum principium eſt motus localis progreſſiui. Et inueniemus motum iſtum eſſe contrarium motui declinationis eſſentialis: qui eſt in eo. Et ideo accidit ei feſſitudo, & cogitur ad quietem. vnde neceſſe eſt, vt principium motus cœleſtis corporis ſit generis animę tm̃: & ꝙ motus, quem habet circulariter, ſit motus propriè animæ, ſm ꝙ eſt anima.

Cũ cęli motus ſit ſine labore, animã aſſequi neceſſariũ eſt, non aũt aliqd aliorũ corporum principiũ.

Oſtendit quomodo cęlum eſt compoſitum ex anima & ſubiecto, comparando ipſum ad compoſitum animalium ſub conuenientia & differentia. Circa quod duo facit primo oſtendit compoſitionem cęli, & comparat ipſum ad animalia ſm conuenientiam, ſecundo comparat ſm differẽtiam ibi. (Sed quia anima quæ eſt in corpore.)

H Circa primum tria facit. primo facit quod dictum eſt, ſecundo concludit quandam concluſionem, tertio reſpõdet tacitæ quæſtioni, ſiue reſpondet ad quoddam dubiũ. ſecunda ibi. (Et quum ita ſit.) tertia ibi. (Et anima quæ hic eſt.) prima in duas, primo ex motibus naturalibus animalium, oſtendit naturam compoſitionis eorum. ſecundo ex hoc infert naturam compoſitionis cœli, ibi. (Vnde neceſſe eſt.) vel poteſt legi continue, & melius eſt.

De prima dicit, iam dictum eſt prius immediate: ꝙ natura mouens cœlum eſt anima: & ſubdit, quòd, quũ nos conſiderauerimus animalia, quæ ſunt hic, inueniemus in eis naturas duorum principiorum motuum, vnũ eſt principium motus recti, ſ. ad inferius, aut ſuperius, & ille motus eſt ex parte principiorum naturalium, ſcilicet corporis, qui ſm naturam eſt elementi prædominantis, vt patet primo Cœli & Mundi. Aliud eſt principium motus progreſſiui, et ille motus progreſſiuus contrarius eſt alij

E motui recto, quem motum declinationis vocat, propter hoc, ꝙ per illum motum inclinatur corpus ad locum elementi prædominantis: & quia iſte motus progreſſiuus, cuius principium eſt anima, contrarius eſt motui recto, ideo accidit animalibus feſſitudo in motu progreſſiuo: & ex hoc coguntur animalia quieſcere. ex quo concludit ſtatim, ꝙ neceſſe eſt vt principium motus cęleſtis ſit anima, & quòd motus circularis, quem habet, ſit proprius animæ ſm ꝙ anima eſt: quia in motu cęleſti non accidit feſſitudo, nec intercipitur quiete, eo ꝙ non habeat aliud principium motus quàm animam ſolum. nam, ſi haberet contrariaretur motui animæ, & ita contingeret ei labor in mouendo, quare quieſceret. & vlterius, quum non habeat aliud principium motus niſi ſolam animam, nec eſt reſiſtentia ex parte mobilis, & motus eius eſt circularis, ſequitur igitur, ꝙ motus animæ proprius, ſm ꝙ eſt anima, eſt circularis. Nota, ſicut dicit Commmen. Secundo Cęli & Mundi, ꝙ laboris motus in animalibus eſt potẽtia F moti oppoſita potentiæ mouentis, id eſt inclinatio naturalis & potentia moti ſupra mouens, ita quòd ſi ſit ibi reſiſtentia, tunc cauſatur labor in mouendo: quia ergo in cœlo non eſt labor in mouendo, cõcludit ibi non eſſe cauſam facientem laborem.

Et, quũ ita ſit, ſequitur, ꝙ illa natura eſt, quæ facit ipſum eſſe corpus neq; leue, neq; graue, & moueri circulariter.

Idẽ primo de Aia, 10. & 2. Cęli, 6. & 71.

Ex dictis concludit quandam cõcluſionem dicens, ꝙ quum ita ſit, ſicut dictum eſt, ſ. ꝙ principium motus ſit anima, ſequitur ꝙ iſta eſt natura, ſ. anima eius, quæ facit ipſum eſſe nec graue, nec leue, & quæ facit ipſum moueri circulariter. Sed notandum, vt dicit Comment. primo Cœli & Mundi, formæ diuerſarum naturarum natę ſunt diuerſas materias informare: quia diuerſitas formarum eſt cauſa diuerſitatis magnitudinum recipientium formas, & maxime ex cauſa qualitatum diuerſarum: & G ideo dicit etiam primo de Anima, ꝙ membra vnius animalis non differunt à membris alterius, niſi quia anima differt ab anima: quum igitur cęlum habeat animam ſolum principium ſui motus & non aliud, & etiam anima eius differt ab anima inferiorum, vt infra patebit, neceſſe eſt quòd habeat aliud ſubiectum: & ideo eius ſubiectũ nec eſt graue nec leue.

Et animali, qđ eſt hic, cõtingit nõ moueri circulariter, niſi quia eius anima conſtituitur per corpus, quod mouetur motu recto: & ſic opponitur declinatio hic.

Qũo differant aia Cęli & aia animalium in motu.

Reſpondet quæſtioni tacitæ, quia dictum eſt prius, ꝙ motus circularis proprius eſt animæ ſm ꝙ anima eſt, aliquis poſſet dicere, ꝙ, ſi hoc eẽt verum, ſequeretur ꝙ animalia mouerentur circulariter, quia habent animas: qđ tamen non videbimus. Ad hoc excutiendum Commenta. reſpondet ꝙ ideo animal, quod eſt hic, non mouetur H circulariter, quia habet animam, quæ conſtituitur in eẽ per corpus, quod mouetur naturaliter motu recto, & ſic ſibi opponitur inclinatio: hoc eſt, ꝙ corpus quod ſubſtẽtat animam mouetur naturaliter motu recto ſm motum elementi prædominantis in ipſo. anima autem vellet mouere circulariter ſm ſe, ſed reſiſtit ſibi motus & inclinatio corporis: & ideo ex iſtis duobus motibus ſic differẽtibus, & quodammodo oppoſitis, cauſatur motus medius, qui eſt motus progreſſiuus, quem vocat hic declinationem, et ſic motus progreſſiuus cauſatur ex recto et circulari. Notãdum, ꝙ motus animalis eſt mixtus ex motu circulari & recto, & quodammodo circularis eſt: quoniam eſt ab eodem in idem, vt patet per ſiſtolem & diaſtolem cordis, & talis eſt ab anima appetitiua, à qua incipit motus, & ad quam terminatur, non tamen eſt purus circularis propter reſiſtentiam corporis, ſed anima cœleſtis mouet circulariter perfecte, quia eius ſubiectũ eſt

Motus progreſſiu9 ex recto & circulari mixt9 intelligit.

ſimplex

ſimplex non habens inclinationem contrariam. Vlterius notandum, q ſicut apparet Primo Cœli & Mundi, motus circularis eſt purus & ſimpliciſsimus & profundiſsimus, & ideo propriiſsime competit corpori ſimpliciſsimo & perfectiſsimo. A

*a.l. cęleſti.

Nõ mouentur cęleſtia corpora ad motũ ſuorũ ſubiectorũ, ſed ab ipſa ipſorũ anima. vide ꝑ hoc 1. de Anima. 11.

Sed: quia anima, quæ eſt ĩ corpore *graui aut leui, non eſt in nata moueri circulariter ab eo quod eſt ĩnatum circulariter moueri, quia non eſt anima in eo vt ĩ corpore graui aut leui, quũ ipſum moueatur ex ſe & ab anima, ideo animã habet tantum, & non habet aliud principium. & quia mouetur circulariter: ſcimus quòd proprium illius animæ ſecundum quòd eſt anima, eſt mouere circulariter. Natura igitur iſtius corporis non eſt, niſi natura animæ mouentis in loco.

B Comparat cęli compoſitionẽ ad iſta inferiora ſub differentia. Et primo oſtendit differentiam inter cœlum & animam ex parte compoſitionis, ſecundo oſtendit differentiam inter corpus cœleſte, & corpus animalium, & etiam inter animam cœleſtem & inter animas animaliũ diuiſim. ibi. (Sed quia natura corporis.) Primo dicit, q anima, quæ eſt in corpore graui & leui: & eſt litera corrupta vt videtur, & debet eſſe, anima, quę eſt in corpore cęleſti, nõ eſt nata moueri circulariter ab eo, quod eſt natum moueri circulariter. i. non eſt nata moueri ad motũ ſui ſubiecti, quod ipſum mouetur, ſicut ſup. quum animæ animalium mouentur ad motum ſuorum ſubiectorum. idcirco non eſt anima in ipſo, ſicut in corpore graui & leui, i. in corporibus, quæ cõſequuntur grauitatem & leuitatem, aut ſuorum ſimplicium, ex quibus componũtur. ſed ipſum corpus cœleſte mouetur ex ſe, et ab aĩa. ex ſe mouetur ſubiectiue, ſm q inclinationem naturalẽ habet ad illum motum, quo ipſum mouet anima ſua, & nõ ad motum animaliũ: & mouetur ab anima effectiue. ex hoc concludit quòd habet animam tantum, & non aliquđ principium motus actiuum, & ſubdit q mouetur eſſentialiter motu circulari. Ex quo enim non eſt ibi aliquod principium motus, nec eſt ibi aliqua reſiſtentia & eſſentialiter ſic eſt motum, ſequitur q proprium huius animę ſit mouere. Cõcludit etiam vltimum, q natura huius corporis non eſt niſi corporis mouentis in loco: quæ omnia iam declarata ſunt ſuperius. ſ. qualiter formæ cęleſtes non conſtituũtur in eſſe per ſua ſubiecta, & per cõſequẽs non mouentur motu ſuorum ſubiectorum. C

Sed, quia natura corporis eſt alia a natura animę, quia eſt compoſitum: ſine dubio ex mouente & moto, & neceſſe eſt mouẽs & motum eſſe diuerſa, neceſſe eſt conſiderare de natura illius corporis.

Oſtendit differentiam inter animam & corpus cęli, et inter animam & corpus animalis diuiſim, & primo dat differentiam inter corpus cœli & corpora animalium, ſecundo inter animas cœli & animas animalium ibi. (Et quia declaratum eſt.) Circa primum duo facit primo dat intentionem ſuam, ſecundo exempla ibi. (Et quia declaratum eſt.) Primo dicit, & quia dictum eſt, quòd natura iſtius corporis eſt alia a natura animæ mouentis in loco: & ſubdit ſtatim quòd alia eſt natura corporis a natura animæ in cœlo: & quia cœlum eſt compoſitum ex mouente & moto, mouens autem & motum neceſſe eſt eſſe diuerſa: ideo neceſſarium eſt conſiderare de natura iſtius corporis, quod eſt altera pars cõpoſiti, ſ. ipſum motũ. nã totum compoſitum ſcitur à natura componentium, vt dicit Commen. Primo Phyſicorum. D

Cęlũ potiꝰ ex ſubiecto, quã ex materia cõpoſitũ eſt: neq in eo alia quã ad vbi põtẽtia intelligẽda eſt, quæ eſt actus.

Et, quia declaratum eſt hoc corpus eſſe ingenerabile & incorruptibile, apparet q eſt neceſſe: vt ſit corpus ſimplex non compoſitum ex materia & forma. Et, quia eſt indiuiduum demonſtratum: & ens demonſtratum in actu, & habens vnam figurã in actu: & omnia iſta ſunt in corpore propter materiam: & ſunt in materia propter formam, neceſſe eſt, vt hoc corpus cœleſte ſit materia animalium cęleſtium, quæ mouentur circulariter ex ſe, & vt ſit perfectius modis cęteris materię. nõ enim eſt in eo de potentijs niſi potentia in loco, & de motu locali nobilior omnibus, ſ. circularis, quemadmodũ habet nobiliſsimam & perfectiſsimam figurã, ſcilicet ſphęricam. Vide prio. Cęli. com. 32. & ſecũdo. 22. 23.

Hic exequitur dicens, q declaratum eſt iam ex dictis ſupra, q hoc corpus, ſ. cęleſte eſt ingenerabile & incorruptibile. ideo ſequitur neceſſario ipſum eẽ ſimplex, & nõ compoſitum ex materia & forma. verumtamẽ, quia eſt indiuiduum determinatum & ens in actu demonſtratũ ad ſenſum habens determinatam figuram, & alia accidẽria, ſ. raritatem & denſitatem, & quum hęc omnia ſint in corpore per materiam, et ſint in materia animalium propter formam: neceſſe eſt vt illud corpus cœleſte ſit materia animalium, quæ mouentur ex ſe circulariter: iſta tamẽ materia eſt perfectior omnibus alijs modis materię, quia in eo non eſt aliqua potentia, niſi potentia in loco, & de motibus habet nobiliorem, ſ. circularem, ſicut habet nobiliſsimam & perfectiſsimam figuram, ſ. ſphęricam, & ſic apparet natura huius corporis cęleſtis in habitudine ad ſuam animam. Ex quo manifeſtũ eſt in quo a natura corporum animalium differat. Sed nota ſm Commentatorem primo Cœli & Mundi, quia cœlum eſt ingenitum & incorruptibile, neceſſe eſt ipſum eẽ ſimplex, & non compoſitum ex materia & forma circũſcripto ſuo motore. nam, ſi eſſet compoſitum cum materia, de ſe non haberet eſſe, ſed eſſet in potentia ad eſſe, & per conſequens ad non eſſe: quare de ſe eſſet corruptibile. & ideo de neceſsitate corrumperetur, vt probatur in fine primi Cœli & Mundi. igitur conſequenter ſequitur, q, ſi non eſt corruptibile non eſt compoſitum.

Vlterius notandum, ſicut dicit Com. 2. Phyſi. formæ & accidentia dependet a materia in hoc q ſunt in ſubiecto & dicunt de ſubiecto. materia vero eſt propriũ ſubiectum: quum igitur in cęlo appareat nobis figura, ſ. denſitas & raritas & alia accidentia, neceſſarium eſt in ipſo intelligere materiam, quæ ſit ſubiectum accidentiũ. Itẽ dr̃ Secundo Meta. q in omni eo, quod mouetur, neceſſe eſt intelligere, materiã: accidẽtia vero nõ ſunt actualiter in materia niſi per formam, vt apparet Septimo Meta. ex ſupra dictis: quare cogimur cœlũ neceſſario dicere eẽ compoſitum ex materia & forma. ſed in ſempiternis nõ eſt potentia ad corruptionẽ. ideo in eis nõ eſt talis materia ſicut eſt generabiliũ & corruptibiliũ, ſed ſolũ habent materiã, quæ eſt in potentia ad vbi, & nõ ad formã, ſicut dr̃ Octauo Meta. et ideo materia talium ęternorũ eſt aliquid exiſtens in actu, ſ. corpus, quod dignius eſt dici ſubiectum q̃ materiã, vt dicit Cõmẽ. Ex quibus apparet materia animalium cœleſtium. ita q non erit aliqua cõpoſitio eſſentialis niſi motoris & mobilis, & ipſum mobile eſt ſubiectum accidentium, & accidentia ſunt in mobili propter mobilitatem, & non propter aliam formã, quæ dat eſſe: & hæc eſt vera imaginatio de cœlo ſm intẽtionẽ Philoſophi & Commen.

Et, quia declaratum eſt de formis cęleſtibus ipſas non habere conſtitutionem per corpora cœleſtia: nam ſi haberent, tunc mouerentur ex ſe per accidens, & indigerẽt moto ex ſe primo

eſſentialiter:

Cęlũ ex ſe motũ eſt.

eſſentialiter: declaratum eſt enim Octauo Phyſicorum, ꝙ mota ex ſe, quæ ſunt hic vna eſſentia in ſpecie, reducuntur ad mouens ex ſe eſſentialiter & motum, & quod ſit compoſitum ex vno mouente, & vno moto primo, & quòd illud mouens non ſit potentia in corpore omnino: videtur ꝙ formæ corporum cęleſtium, & maxime forma corporis vltimi continentis ſit quodammodo anima, ſcilicet propter appetitum exiſtentẽ in eis, & propter mouere ſit quodãmodo intellectus, & ſit forma ſimplex, per quam animal cęleſte componitur ex vno mouente & vno moto.

Oſtendit differentiam inter animã cœli & animã animaliũ. & primo facit hoc, ſecũdo recapitulat drĩam iã dictam cœli & animalium tam ex parte formæ q̃ ex parte ſubiecti ibi. (Corpus autem cœleſte.) Primo adhuc cõtinuans ſe infert proprietatem vel naturam animæ cœleſtis, ſecundo naturam aliorum animaliũ. ibi. (Econuerſo eſt de animalibus.) Primo dicit, ꝙ iã dictũ eſt, ꝙ formæ cœleſtea non conſtituuntur in eſſe per corpora cœleſtia: quia, ſi conſtituerentur, mouerentur ex ſe per accidens: quare, cœlum non eſſet primo motum, ſed indigeret alio ex ſe primo motore eſſentialiter. nã ſicut declarat Octauo Phyſicorũ, mota, quæ ſunt a ſe hęc apud nos vt vna eſſentia in ſpecie, ideſt quæ ſunt compoſita ex motore & mobili, & hæc duo faciunt vnam eſſentiam in ſe, reducuntur ad motum ex ſe primo & eſſentialiter, quod motum ex ſe eſt compoſitum ex vno mouente & vno moto primo, cuius mouens nõ eſt in corpore potentia, cum igitur cœlum ſit potentia primum motum, ideo videtur quòd formę corporum cœleſtium, & maxime forma corporis vltimi, ſcilicet primi cœli ſit anima appetitiua & intellectiua, propter appetitum, qui eſt in eo, & ſuum moueri eſt intellectus, ideſt ab intellectu: & ideo huiuſmodi anima eſt ſimplex, per quam animal cœleſte cõponitur ex motore vno & vno moto. Item ſciendum, ſicut dicitur Octauo Phyſico. anima non eſt primus motor animalium, ſed aliud extrinſecum aduenienს corpori. quia, ſi anima eſſet primus motor ſimpliciter, qui mouetur, non moueret niſi vno motu tantum: & quia in animalibus, motor. ſ. anima mouetur per accidens, valet per motum ſui ſubiecti, ideo animalia ſunt mota ex ſe per accidens, quia motor eorum, ſ. anima, nõ eſt motor primus: & ideo oportet illa mota ex ſe per accidens reducere ad motum ex ſe eſſentialiter, qui nõ inuenitur niſi in corporibus cęleſtibus. Item notandum, ꝙ cœlum vltimum maxime videtur eſſe motum ex ſe primo. nam licet Cõmenta. declaret Octauo Phyſico. ꝙ aliȷ̃ orbes inferiores mouentur a motore ſuperioris orbis pręter motum, quẽ habent à proprȷ̃s motoribus. ideo videtur motibus & motis aliqua auctoritas motus ineſſe. nam dimenſiõ motoria eſt vt ſuum motum moueri ab alio ideo concludit ibi Commentator, quòd perfectior mouentium eſt motor motua diuturni cum hoc non accidentia: & hoc intellexit cum dixit. Et maxime forma corporis vltimi.

Motũ p accidens ad p ſe motũ neceſſario reducitur.

Vlterius notandum, quòd ſicut patet Tertio de Anima, omnis forma abſtracta, quæ ſupple conſtituitur in eſſe per ſubiectum eſt intellectus: & ideo Cõm. 12. Metaphy. dicit, ꝙ de virtutibus animæ tantum habent deſiderium & intellectum.

Motũ in inferioribus cõpoſitũ eſt, ſicut & mouens, Vide 1. de Aia. 49. & 54. & 52. Metap. com. 36.

Econuerſo de animalibus, quæ ſunt hic. apparet enim ꝙ mouẽs ĩ iſtis cõponĩt ex duobus mouẽtibus, ſ. ex anima, & re deſiderata extrinſecus mouente animã: & ideo motũ in eis inuenitur compoſitum, non ſimplex.

E Quia dictum eſt, ꝙ iam anima cœleſtis eſt forma ſimplex, per quam animal cœleſte componitur ex vno motore & vno moto: nunc oſtendit ꝙ econuerſo eſt de animalibus, quæ ſunt hic, quia motor in eis non eſt ſolum vnus, immo componitur ex duobus motoribus, ſcilicet ab anima & appetibili. Appetibile autem eſt principiũ mouens animam, vt patet Tertio de Anima: & quia mouens & motum debent eſſe proportionata, mouẽs autẽ compoſitum eſt in animalibus, ideo concludit ꝙ motũ in eis eſt compoſitum & non ſimplex.

Corpus autẽ cœleſte eſt quaſi materia iſtius formę abſtractæ: quia eſt materia exiſtens in actu: & ideo non aſsimilatur materiæ niſi in hoc tm̃, quia eſt materia fixa ad recipiẽdum formã. & ideo dignius dicitur ſubiectum quã materia. Materia enim, quæ eſt hic, dicitur materia, quia eſt in potentia ad formam fixam in ea, & dicĩ

Cœlum dignius dr ſubiectũ q̃ materia. Idem 8. lect. c. 12.

F ſubiectum, quia eſt fixa formę: & ſit compoſitum ex ipſa & forma.

Recapitulat differentiam iam dictam animalium cœleſtium, & inferiorum, tam ex parte animæ quàm corporis dicens: quòd corpus formæ cœleſtia eſt quaſi materia ipſius formæ abſtractæ, quæ non conſtituitur in eſſe per ſubiectum, vt ſunt animæ animalium, &, quia dixerat, quòd eſt quaſi materia, ſubdit declarationẽ huiuſmodi dicens, quòd eſt materia exiſtẽa in actu: & ideo non eſt vere materia, ſed aſsimilatur materiæ: niſi in hoc quòd eſt fixa ad recipiendum formam, & ideo dignius eſt ipſam vocari ſubiectum quàm materiam: & hoc idẽ dicit Commentator Octauo. Metaph. & ſubiungit cauſam ſiue rationem: quoniam materia, quæ eſt huiuſmodi, dicitur materia pro eo, quod eſt in potentia ad formã, quæ de ſe nõ habet actum. dicitur etiam illa materia ſubiectum eo quod eſt fixa formæ recipiens formam, & ſic eſt pars compoſiti: quia ex ipſa fit compoſitum ex materia & forma. modo ſupple, cum cœlum non eſt in potentia ad formam & actum eſſendi: quia in ipſo non eſt potentia niſi ad vbi & ideo non communicat cum materia iſtorum inferiorum: propter quod impropriè ipſa vocatur materia. nihilominus ipſum cœlum eſt fixum ſubiectum ad recipiendum formam abſtractam, & ita communicat cum materia iſtorum inferiorum, ꝓpter quod vocatur ſubiectum: quare dignius eſt ipſum vocari ſubiectum quàm materiam.

2. Metaph. com. 12.

G

Et videtur ꝙ ad eſſe corporis cœleſtis nõ ſit neceſſaria eius forma, ſicut eſt diſpoſitio de corporibus animalium, quę ſunt hic: in animalibus enim: quæ ſunt hic, videtur ꝙ animæ eorum ſunt neceſſariæ ineſſe ſuorum corporum, & ꝙ non ſaluarentur animalia niſi per ſenſibilem animam & imaginatiuam: corpus autem

Idem 3. de Aia 59. 60. 61. Idẽ ſcdo de Aia. 25. & 62. Idem 2. Cę. 37. & 49. & 12. Metaph. 36.

H cęleſte, quia eſt ſimplex & non tranſmutabile ab aliquo extrinſeco, non indiget in ſuo eẽ anima ſenſibili nec imaginatiua, ſed tm̃ indiget anima mouente ipſum in loco ſemp & virtute, q̃ non ſit corpus, nec in corpore ad largiendum ipſi permanentiam æternam, & motũ ęternũ, qui non habet principium nec finem.

Cœlũ indiget tm̃ aĩa mouẽte in loco ſemp & virtute, q̃ non ſit corpus ad largiendũ ſibi ꝑmanentiã æternam, & motũ ęternum. Vide op. 2. Cęli. Vide cõtradictionem zimaræ.

Poſtq̃ Auctor oſtendit compoſitionem cęli ex anima & corpore, comparando ipſam ad compoſitionẽ animalium ex anima & corpore ſub conuenientia & differentia, in parte iſta declarat quædam dubia incidentaliter de natura cœli, circa quæ ſic procedit, primo præmittit quãdam differẽtiam cęli & animaliũ, quæ iam poteſt haberi ex præcedentibus, ex qua dicit dubia quæ intendit, ſecundo

dit, ſecundo declarat illa dubia, ibi. (Et debes ſcire.)

Primo dicit, videtur quòd corpus cœleſte non indiget in ſuo eſſe forma, quæ eſt eius motor, ſicut corpora animalium, quæ ſunt hic indigent in ſuo eſſe ſuis animabus neceſſario in ſuo eẽ ſuorum corporum: quia corpora animalium non ſaluarentur in eſſe tali præter animam ſenſitiuam, per quam ſentiunt & iuuantia & ledentia: & ꝑ animam vegetatiuam, quam imaginantur ea, & illa neceſſaria acquirunt, & corrumpentia fugiunt, vt apparet Secundo de Anima. Corpus autem cœleſte, cum ſit ſimplex intranſmutabile non habens corrumpens intrinſecum, nec indiget in ſuo eſſe anima ſenſitiua, nec imaginatiua: & hæ cauſæ implicite dictæ ſunt prius. ſed ex hoc ipſe ſubiungit, quod intendit declarare cum dicit. (Sed indiget anima mouente ipſum in loco, & etiam indiget virtute, quæ non eſt corpus vel corporea, vt det ei permanentiã æternam, & motum æternum, quæ non habẽt principium neque finem.) Nota etiam, ſicut apparet Secundo de Anima, ſenſus tactus neceſſarius eſt omni animali ad ſalutem animalis: omne autem habens ſenſum & motum neceſſarium eſt vt habeat deſiderium & imaginationem. nam vbi eſt ſenſus, ibi neceſſe eſt eſſe delectationem & triſtitiam, & apprehenſionem rei ſenſibilis, vt ex hoc ſequatur motus ad proſequendum delectabile, & fugiendum triſtabile: & quia corpus cœleſte omnino eſt inalterabile alteratione corruptiua: ideo nullo indiget ſenſu, nec imaginatione ad proſequendum aliquid vel fugiendum.

Vide cõſimile ſcdo. Phy. 74. & 8. Phyſi. 15. & 9. de Anima, 1. & 96 & 2. de Generat. aialiũ, cap. 4.

Et debes ſcire, ꝙ iſtud corpus cęleſte non indiget virtute mouente ſemper in loco tantum, ſed virtute largiente in ſe, & in ſua ſubſtantia ꝑmanentiam æternam. quoniã, & ſi ſit ſimplex, & non habet in ſe potentiam ad corruptionẽ, tñ eſt finitę actionis neceſſario, quia eſt finitarũ dimenſionũ, & terminatarum ſuperficie continente ipſum. & omne tale, cum intellectus poſuerit ipſum exiſtens per ſe, abſq; eo ꝙ aliud largiatur ipſi permanẽtiam & ęternitatem, neceſſe erit, vt ita ſit de finitate ſuæ permanentiæ, ſicut eſt de finitate ſuæ actionis: & ideo neceſſe eſt in intellectu potentiam eſſe largientem ipſi permanentiam ęternam, quemadmodum largitur ipſi motum proprium æternum.

Hoc videt ſuperius dicto repugnare, ꝙ cęlũ eſt ſimplex, & caret potẽtia ad corruptionẽ. Soluitur a loco inferius.

Declarat quædam dubia de natura cęleſti. circa quod duo facit. Primo facit quod dictum eſt, ſecundo, quia in hac declaratione à propoſito principali fecit digreſsionem, reuertitur ad propoſitum repetens aliqua de iam dictis, & aliqua addit, ibi. (Iam induxit amor. (Primo adhuc duo facit. primo declarat illa dubia, ſecundo ex hoc infert quandam concluſionem ibi. (Vnde videmus cœlum.) Prima in duas. primo declarat cœlum indigere virtute largiente ſibi permanentiam æternam, Secundo oſtendit ipſum indigere virtute largiente ſibi motũ proprium & figuram, & motum & menſuram, ordinem & qualitatem agendi ibi. (Et nõ habet tantum.)

Primo dicit, quòd ſcire debemus, quòd corpus cœleſte non ſolum indiget virtute, quæ mouet ipſum in loco, ſed cum hoc indiget virtute, quæ det ſibi permanentiam & durationem æternam, ſcilicet quantum ad ſuam ſubſtantiam. quia, quamuis cœlum ſit ſimplex non habens potentiam ad corruptionem, eſt tamen nihilominus virtutis finitæ in agendo, quia eſt finitæ quantitatis. In magnitudine autem finita non poteſt eſſe virtus infinita actiua, vt probatur Octauo Phyſicorum, & Secũdo Cœli & Mũdi: omne autem tale, quod eſt finitæ magnitudinis & virtutis in agendo, ſi intelligatur per ſe ſi-

Cęlũ indiget virtute largiente ſibi motum.

A ne aliquo dante ſibi permanentiam ęternam, neceſſe eſt, quòd ſicut eſt finitum in virtute actiua, quòd ita ſit finitum in duratione & permanentia ſuæ ſubſtantiæ: quare apparet, quòd cęlum indiget virtute largiente ſibi motum. Notandum, quia videtur, quòd Commenta. cõtradicat ſibiipſi hic, & in Duodecimo Metaphyſi. quòd in corpore cœleſti non eſt potentia vt corrumpatur, ſed permanens æternum per ſuam ſubſtantiam, motus autem eius poteſt corrũpi: & ideo æternitas motus eſt ens ab alio: & tota cauſa eſt, quia motus cœli habet contrarium, ſcilicet quietem: ideo quãtum eſt de ſe, poteſt corrumpi, ideo æternitatem ab alio poteſt recipere: ſubſtantia vero cœli non habet contrarium: & ideo de ſe eſt incorruptibilis, & ſi eſſet corruptibilis ab alio non poſſet perpetuari: quia ſubſtantiæ eſt per ſe exiſtere, & ideo ſuum eſſe quantum ad durationem eſt ex ſe, licet originaliter & inchoatiue poſsit eſſe ab alio: & ideo, ſi ſubſtantia cœli ſecundum ſe eſſet corruptibilis, nõ poſſet ab alio B perpetuari, niſi natura poſsibilis mutaretur in naturam neceſſarij: quod eſt impoſsibile, vt probatum eſt in fine primi Cęli & Mundi: & ideo etiam Commenta. circa finem Octaui Phyſic. dicit, ꝙ in cœlo non eſt infinita potentia actiua, ſed in eo eſt potentia receptiua infinita ſecundum ſe & cætera. Item videtur dicere Primo Cœli & Mundi, & in fine huius libelli, quòd cœlum ſecundum ſe eſt infinitæ permanentiæ: quare videtur ſibi cõtradicere omnibus ſupradictis.

Dicendum, quòd ſicut dicit Commentator Quarto Cœli & Mundi in ſubſtantijs ſempiternis non eſt agens niſi ſecundum ſimilitudinem, ſcilicet inquantum eſt forma conſeruans vt finis. Idem dicit Commenta. duodecimo Metaphyſic. modo, cum dicit Commenta. quòd cœlum indiget virtute largiente ſibi permanẽtiam æternam ſiue ęternitatem permanentiæ, intelligit quòd iſta forma ſit finis & non efficiens. quaſi diceret, quòd illud quod eſt finitæ virtutis in agendo, & eſt determinatum C in quantitate finita non eſt ad eſſendum per ſe ſimpliciter abſolutum ab alio, ita quòd ſit primum, immo de neceſsitate eſt propter aliud, propter quod tanquam propter finem ſic eſt permanens æternum ſine corruptione: & ita ordinem habet & dependentiam ad aliud, ſicut ad finem. Intellexit vero in prædictis locis cœlum habere permanentiam ex ſe formaliter, non ab alio efficiente, & hoc intelligitur ex verbis eius, & ita non eſt contradictio hic, nec ibi.

Superiꝰ adductę contradictiõis diſſolutio.

Et non hoc tantum, ſed neceſſe eſt hoc eſſe virtutem, quæ largitur ei motum proprium, ſiue actionẽ, quę eſt ęternitas inter cœteros motus, ſ. localem motum in circuitu, & figurã propriam iſti motui, ſ. ſphęricam, & menſuram propriam vnicuiq; iſtorum corporũ, & cõuenientiam inter ea adinuicẽ in ordine & quantitate, D ita ꝙ ex oĩbus perficitũ vnus actus, ſ. totus mũdus. Nulla enim dñia eſt inter indigentiã virtutis actiuę i corpore & in oĩ corpore, aut in vno corpore cõpoſito ex corporibus ſimplicibus hmõi, & indifferenter, ſiue illud corpus fuerit generatum, ſiue non generatum.

Oſtendit cœlum indigere virtute largiente ſibi motum proprium, & figuram, ordinem, et qualitatem agendi dicens: quòd cœlum non tantum indiget virtute largiente ſibi æternitatem permanentiæ, vt iam dictũ eſt, ſed etiam cum hoc indiget virtute dante ſibi motum, ſiue actionem, quæ actio eſt fixa, & æternitas, ideſt ęterna: inter terminos autem motus localis circularis eſt qui proprie poteſt eſſe ęternus, vt patet quarto Phy. Indiget & virtute dãte ſibi figurã propriam, & neceſſariã, ſ. mo-

tui circulari, videlicet ſphęricã, & largientẽ ſibi mẽſurã propriam vnicuiq; orbi cœleſti in qualitate actionis, & conuenientiã & ordinẽ agendi adinuicẽ, ita ꝙ ex actiõe oĩum orbium & ſuorũ motuũ perficiatur vnus actus, q eſt totus mundus. Et ſubdit, ꝙ nõ eſt differentia in hoc, vtrũ cœlũ ſit corpus ſimplex, aut cõpoſitũ, quantum ad hoc, vt indigeat virtute, per quã poſsit agere: qa vniuerſaliter omne corpus ſiue ſimplex vel cõpoſitũ, genitum vel ingenitũ ſemp indiget virtute quæ eſt alia eſſentia à ſuo corpore, p quã agunt: & iſta virtus eſt ab alio. Notãdũ ſm Cõm. Secũdo Cœli & Mũd. ꝙ actio diuina eſt prima intentione pp ſe, ſecunda vero intentione agit propter alia: & quia actio ſua eſt pp ſuũ eſſe, & quia ſuum eẽ eſt æternitas, ergo ſua actio eſt æternitas: & hoc eſt etiã qd dicit hic. Notãdũ, ꝙ cęlum recipit à motore motũ, & qualitatẽ mouẽdi, & cõuenientiã motuũ: quia ab alio & alio motore eſt alia & alia velocitas motus. & dicit ppter hoc Philoſophus Secũdo Cę. & Mun. ꝙ, ſi in primo cœlo eſſent plures ſtellæ vel maiores, vel nõ moueret cęlũ, vel moueret tardius: & hmõi rõ eſt, qa corrũperetur proportio inter motorẽ & mobile. Et ideo, ſicut dicit ibi Cõm. qa diuerſi motores habẽt diuerſas virtutes, & diuerſas proportiones ad diuerſa mobilia. Itẽ, motus diuerſorum orbiũ ſunt diuerſi in velocitate & tardiate: &, qa proprietates eorũ ad ſua mobilia ſunt ordinatæ, ideo eſt ordo & cõuenientia inter motus: & huiuſmodi ordo eſt à primo ordinãte. & quia motui æterno primo conuenit figura circularis, quę eſt prima aptiſsima et perfectiſſima ad talẽ motũ, ideo propter talẽ motũ ab alio habet figurã tanq̃ à cauſa finali, pp quã eſt. Intelligẽdum, ꝙ oẽ corpus ſimplex vel cõpoſitũ, genitũ vel ingenitũ ſemp indiget alio largiente ſibi virtutẽ agentẽ: ex quo enim non põt eſſe principiũ ſimplex, indiget alio in ſuo eſſe. ſi enim p ſe poſſet agere, abſq; quocũq; alio poſſet ſubſiſtere, ita ꝙ eſſet principiũ ſimplex: pp quod ſit eius eſſentia tanq; propter finem, vt dictum eſt ſupra. ſequitur igitur neceſſe ꝙ alio indiget ſibi dante virtutem agendi.

Actio diuina eſt ſua æternitas.

E F

Vnde videmus cęlum habere vnã virtutem non tm̃ mouẽtẽ omnia, ſed agentem & conſeruantẽ oĩa, ſicut eſt diſpoſitio in corpore hominis, & in corpore facto pp finem proprium. Finis enim ſignificat agẽs ſignificatione neceſſaria, ſicut motum ſignificat mouens.

G

Finis ſignificat agens ſignificatione neceſſaria.

Ex prædictis infert concluſionem. & primo facit hoc, ſecundo ſubiungit quandam diſtinctionem de agẽtibus ibi, (Sed de genere agentium.) Primo dicit, ꝙ, quia omne corpus indiget virtute ſua dante ſibi virtutem agẽdi: ex hoc cõcluditur, ꝙ ideo nos videmus cœlũ non ſolum moueri ab alio, quæ actio ſupple apparet ex ſuo motore, ſed etiam videmus ipſum agere omnia iſta inferiora, & cõſeruare ea deducendo ea ad debitos fines, ſicut apparet in corpore humano, & in corpore facto pp aliquẽ finem. illud enim, quod generat corpus humanũ, nõ generat ipſum quocunq; modo, ſed ex modo quo ſequitur finẽ propter quẽ eſt. Ex quo ſequitur, ꝙ illud generans nõ ſolum mouet, ſicut vnum corpus motũ mouet aliud; ſed agit ordinate conſeruando & deducendo ipſum in finem debitum: & ita finis ſignificat nobis agens, ſicut motus ſignificat motorem. Et facit hic Commenta. differentiam inter agentem & mouentem: quoniam per agens intelligit illud, quod in finem ordinatũ deducit per mouentem quod ſolum mouet, ſicut motum eſt ab alio: ſicut apparet de mouente localiter, quod aliud mouet per ſuum motum. ex quo vult habere, ꝙ cœlum non ſolum eſt ſicut motum à ſuo motore, ſed etiam agit conſeruando & ducendo in ſuum finem. Ex quo apparet, ꝙ habet virtutem actiuam, & per conſequens ꝙ ipſam recipit ab alio, quia eſt corpus. Vlterius notandũ, ꝙ finis ſignificat agens ſignificatione neceſſaria: quia nullũ agens agit

H

E

niſi propter finem, aliter actio eſſet fruſtra, vt apparet ex Secundo Phy. & ideo finis eſt, qui imponit neceſſitatem agendi: ſed quandoq; finis eſt acquirere quod nõ habet, vt in iſtis inferioribus, quandoq; conſeruare habita, vt in ſuperioribus, ſiue ſeparatis, vt Comment. dicit duodecimo Metaphy. Intelligẽdum etiam, ꝙ, ſi corpora cęleſtia agunt propter finem, neceſſe eſt eſſe aliud agens cõprehendens finem in virtute cuius agat: & hoc dicit Cõmenta. in Secundo Cœli & Mũdi, & in duodecimo Metaph. ꝙ corpora cœleſtia nõ agũt niſi mota ab agẽtibus nobiliſsimis, quæ ſunt Deus & Intelligentiæ.

Quõ finis ſignificat agens.

Sed in genere agentium quoddam eſt prius tempore acto, & eſt omne, quod fit in ſphęra iſtius mundi iſtius agentis, & iſtius acti: quoddam eſt prius naturaliter tantum, ſicut eſt diſpoſitio temporis cum orbe, quem ſequitur tẽpus, cui accidit & agens orbem, ſcilicet faciens ipſum in diſpoſitionibus neceſſarijs in inueniẽdo finem, propter quem fuit.

F

Vide cõſimile prio. Cę. cõ. 101. & 106. vide 12. Metap. 41. com.

Ex hoc dat diſtinctionem vnam de agentibus. & intendit iſtam diſtinctionem, ꝙ de numero agẽtium quoddam eſt agens ſolum, & non actum, & quoddam eſt agens actum: ſed iſtam diſtinctionem non dat explicite, ſed ſatis dat eam intelligere per hoc ꝙ ponit membra eius: ſed ſtatim ſecũdum membrum huius diuiſionis ſubdiuidit dicens, de numero agentium actorum, quoddam eſt prius tempore acto, & ſupple non natura: & talia ſupple ſunt agentia inferiora; quæ ſunt in ſphęra mundi, ſcilicet inferioris. Quoddam vero eſt agens prius tempore & natura quàm ſuum actum, & hic eſt orbis, quem ſequitur tempus, & cui tempus accidit. Prętereà ſubiungit magis primum membrum primæ diuiſionis dicens. Et agens orbem eſt agens actum, quod facit ipſum orbẽ in diſpoſitionibus neceſſarijs ad finẽ acqrendũ, propter quem eſt. Et eſt notandum, ꝙ non facit ipſum factiõe productiua, vt dicitur. 12. Metaph. ſed eſt ſibi quaſi forma conſeruans & perficiens, tanq̃ illud per quod habet eſſe, & per tale eſſe intelligit ꝙ illud agens non procedit ab eo actu immediate tempore, ſed ſolum natura. Notãdũ, ꝙ ſicut vult Cõm. octauo Phy. agentia particularia vel inferiora ſunt agentia per accidens, & ideo præcedũt actũ ſuũ tpe ſolũ, nõ natura. Sortes. n. q gñat Platonẽ, pceſsit ipſum tpe, nõ natura: hoc. n. fuit accidens, potuit. n. eſſe ꝙ Plato pceſsiſſet & genuiſſet Sortẽ. Vlterius notãdũ, ꝙ ſecunda agẽtia reducunt ad prima agẽtia, ſicut artes ſecũdariæ ad artes primas, & hoc dicit Cõmen. 12. Metaph. ꝙ agens actũ nõ agit niſi mediãte virtute primi agentis, ſ. nõ actu: & ideo dicit Cõmẽt. primo Cœ. & Mun. ꝙ cęlum eſt mediũ ſiue quoddã ligamẽtũ inter generabilia & corruptibilia et ipſum primum: quia neceſſarium eſt, quod inter ipſa, puta æterna & res tẽporales ſit ens, quod nunq̃ in ſua ſubſtãtia trãſmutatur, trãſmutatur tñ in loco. Itẽ notandũ, ꝙ ipſum cœlũ, quod eſt vnũ de agentibus actiuis, præcedit ſua acta ſiue ſuos effectus ab eo tempore & natura, quia ipſum eſt æternũ & ſua acta ſunt generabilia & corruptibilia.

G

H

Et, cũ ignorauerint quidã hoc eſſe de opinione Ari. dixerũt ipſum nõ dicere cãm agentem, ſed cãm mouentem tm̃, & iſtud fuit valde abſurdũ. Et nõ eſt dubiũ in hoc, ꝙ agẽs ipſum eſt mouens ipſum. quod enim mouet ipſum motu illi proprio, eſt illud, qd largitur ei primo diſpoſitiões, p quas acquirit motũ proprium. Et iſta virtus eſt illa, quã laudat Ariſt. in multis locis ſui libri de Cœlo & Mũdo, & indicat ipſam eſſe nobiliorem cœlo & altiorem.

Primo Cę. 20. & 2. cę li. 17. & 62. 66.

Excludit

Excludit circa dicta errorem quorũdam dicens, ꝙ, cũ quidam ignorauerint hoc eſſe de intentione Ariſt. ſ. eſſe aliud agens faciẽs orbes in diſpoſitionibus neceſſarijs ad acquirendum ſuum finem: ideo dixerunt, ꝙ Ariſto. non dedit cauſam agentem totum ſiue cauſam vniuerſalem, ſed ſolum dedit cauſam mouentem. & hoc eſt abſurdum valde dici à Philoſopho: & non eſt dubium in hoc, ꝙ illud, quod eſt mouens primum ipſum cœlum, nõ eſt agẽs ipſum: quod enim mouet ipſum motu proprio, primo illud eſt quod largitur ei diſpoſitiones & virtutem, per quam acquirit motum proprium. Et ſubdit, ꝙ iſta virtus, ſcilicet quæ dat cœlo diſpoſitiones, quibus acquirit motum, & perfectionem propriam, eſt illa, quam laudauit Ariſto. in multis locis libri ſui de Cœlo & Mundo: & ſciuit ipſam nobiliorem & altiorem cœlo, ſicut cauſa eſt nobilior ſuo effectu. Et ſemper notãdum eſt, quod ipſum primum principium eſt agens cœlum, ſicut ſæpe dictum eſt, non vt producens, ſed vt forma conſeruans, & vt finis propter quem eſt, & habet perfectionem.

Vtrum autem primum principium moueat cœlũ in genere cauſæ efficientis vel finalis habet ſpecialẽ quęſtionẽ. Sed eſt manifeſtũ ꝙ mouet in eo ꝙ largit̃ ei virtutem per quã acquirit motũ propriũ, & nõ dr̃ principiũ mouẽs, q̃a ab ipſo depẽdet totũ in eẽ & in mouere, vt finis.

Et iam induxit nos amor explanandi hoc, facere digreſsionem à principali, ſcilicet declaratione corporis cœleſtis, quod eſt de cœlo tanquàm corpus de animali.

Superius Cõm. declaratiõe quorũdã incidentaliter digreſsionẽ fecerat à propoſito: ideo ĩ iſta parte reducit ſe ad principale ꝓpoſitũ. circa q̃d duo facit. primo reducit ad propoſitũ, ſignificãs ſe digreſsionẽ feciſſe. ſecondo reſumit quædam de iam dictis, vt aliud addat ibi. (Dicamus primo.) Dicit p̃rio, ꝙ amor declarandi hoc, ſ. ꝙ ſupra dictum eſt, qualiter cęlũ indiget virtute largiẽte ſibi motũ & permanentiã æternã, illud fecit nos digreſsionẽ facere à propoſito principali: quod erat quomodo cœlũ eſt compoſitum ex motore & mobili, ſicut animalia ex anima & corpore: & in quibus conueniebant & differebant, ideo ſupple facta illa digreſsione vel declaratiõe redeamus ad principale propoſitum.

Redeamus igit̃ ad id, in quo fuimus, & dicamꝰ, ꝙ corpꝰ cęleſte cõicat cũ corporibꝰ gñabilibꝰ & corruptibilibꝰ in hoc, ꝙ eſt ex tribꝰ dimẽſionibus, ſ. ſubſtãtia recipiens dimẽſiones, & ꝙ vtraq; ſubſtantia nõ eſt ſine dimenſionibus.

Reſumit quædam ſuperius dicta de conuenientia & differentia cœli & animalium, vt aliquid addat: & primo reſumit ea, in quibus conueniunt & differunt cœlum & animalia ex parte corporum, ſecũdo ex parte animarum ibi. (Et ſubſtantiæ exiſtentes.) primo reſumit cõuenientiam ex parte corporum, ſecundo differẽtiam ibi, (Sed inuenimus ſubſtantiam,) Primo dicit, Dicamus igitur, ideſt poſtquàm nos reduximus ad principale propoſitum, dicamus, quòd corpus cœleſte communicat cũ generabilibus & corruptibilibus in hoc, quòd eſt habẽs tres dimenſiones, ideſt ſubſtantiam recipientem tres dimenſiones, ita ꝙ vtraq; ſubſtantia corporum generabilium & corruptibilium & cœli eſt ſubiectum trium dimenſionum. Sed notandum ſm̃ Philoſophum Primo Cœ. & Mun. ꝙ ſolum cęlum eſt magnitudo perfecta, cũ diuiſibile ſit per omnes menſuras: menſurę autem ſunt dimenſiones, ſ. longũ, latum, & ꝓfundum: ſine quibus nõ poteſt eſſe corpus, ideo omnia corpora in hoc cõicant.

Sed inuenimus ſubſtãtiã deferentem dimenſiones, & dimenſiones in corpore generabili et corruptibili, vel corporibus generabilibus & corruptibilibus eaſdem numero in potẽtia, nõ

A eaſdem actu, ſ. ꝙ dimenſiones cões omnibus corporibus generabilibꝰ & corruptibilibꝰ ſunt eodem modo in potẽtia, quia inuenimus idem corpus transferri de forma in formam, & ex dimenſionibus in dimenſiones alias in actu. verbi gratia, ꝙ corpus, quod eſt aer, tranſfertur in corpus, quod eſt ignis.

Reſumit primo ea, in quibus differũt ex parte corporum generabilium & corruptibilium, ſecundo tangit cõditiones, in quibus differunt ex parte corporis cœleſtis ibi. (Corpus vero cœleſte.) Circa primum etiam duo facit. primo ponit conditiones generabilium & corruptibilium, ſecundo ex hoc mouet quandam quæſtionem, ibi. (Quærendum eſt.) Circa primum etiam facit duo, primo oſtendit conditiones vel naturas generabilium, ſecũdo probat eas, ibi. (Si igitur hoc corpus.) Primo dicit

B ita. Dictum eſt, ꝙ corpus cœleſte et generabile in hoc cõmunicant, ꝙ habent tres dimenſiones: nunc dicit, ſed inuenimus ſubſtantiam deferentem dimenſiones eaſdem in actu numero et hoc eſt proprium generabilium, quòd ſubiectum, in quo dimenſiones, & etiam ipſæ dimenſiones prout ſunt cõmunes omnibus generabilibus & corruptibilibus, ſunt eędem actu, & ita, ſicut ſubiectum dimenſionum eſt idem numero in potentia, ita dimenſiones, ſm̃ ꝙ ſunt communes omnibus formis generabilibus & corruptibilibus, ſunt eędem numero in potentia, & nõ in actu: & hoc declarat in exemplo. videmus enim idem corpus tranſferri de forma in formam, & de dimẽſionibus in dimenſiones alias in actu, ideſt eadem natura corporeitatis, quæ eſt ex ſubiecto & dimenſionibus ſm̃ ſe acceptis, tranſfertur de forma in formam, quæ dat alium actum eſſendi, & per conſequens alios & alios terminos ipſis dimenſionibus: & illæ dimenſiones dicuntur alia actu. verbi gratia corpus, quod eſt aer, transfer-

C tur in corpus, quod eſt ignis, ideſt corporeitas, quæ eſt ſub forma ignis: & ita tam ſubiectum quàm dimenſiones prout ſunt communes omnibus formis ſunt eadem numero in potentia, & non in actu. Qualiter autẽ materia prima eſt eadem numero, declaratum eſt ſupra auctoritate Commen. 12. Metaph. & etiam de dimenſionibus declaratum eſt ſupra, ſupple cum probatum eſt, ꝙ ſunt eadem in potentia & non in actu.

Si igit̃ hoc corpus cõe formæ aeris & ignis eſſet idem numero in actu, tũc forma eſſet accidens. & ſi eſſent duo in actu, & tranſmutaretur vnũ in alterum, neceſſe eſſet corporeitatem deſtrui de corpore corrupto ad nõ corpus & corporeitatem generatam generari ex non corpore. vnde neceſſe eſt eas habere naturam corporalem ſibi communem.

D Hic probat conditiones generabilium dicens, ſi aliqs vellet dicere hoc corpus, quod eſt commune formæ aeris & ignis, ſupple corporeitas, quæ eſt ex dimenſionibus & ex materia, quæ tranſfertur de forma aeris in formam ignis, ſi eſſet eadem in actu ſm̃ numerum, tunc ſequeretur, quòd forma adueniens eſſet accidens: quia adueniret enti in actu. & ſic, formæ ſubſtantiales eſſent accidentia, & etiam generatio non differret ab alteratione: quod eſt inconueniens, vt patet primo de Generatione. Si vero aliquis diceret, quòd illa natura corporeitatis ſunt duæ in actu, & cum vna trãſmutaretur in aliã, tunc oporteret corporeitatem corporis corrumpi in non corpus, & corporeitatem corporis generandi generari ex non corpore: & ita corpus fieret ex non corpore, quod eſt impoſsibile. Ex quo concludit, quòd neceſſe eſt illa corpora, q̃ adinuicem tranſmutãtur, habere naturam corporalem cõem, ita ꝙ ſint eadem in potẽtia & nõ

io actu, q̄ oīa declarata ſunt prius. Qđ aũt corpus fiat ex nõ corpore, hoc eſt ipoſsibile, vt apparet Primo de Generatione, ca. de actiuis & paſsiuis: quia corpus non põt agere poſt q̃ corporeitas eſſet corrupta.

Quærẽdum eſt igitur, vtrum iſta ſit vna aut plures. & ſi vna, vtrum ſit vna potentia, aut actu: & ſi plures, ſimiliter.

Mouet circa dicta quãdã q̃õnem. & primo mouet, ſecundo ſoluit ibi. (Cogimur igitur ponere.) Primo dicit, ꝙ probatum eſt iam ꝙ generabilia habent naturã cõmunem corporalem: modo dicit, ꝙ quærendum eſt de iſta natura vtrum ſit vna: & ſi vna, vtrum in actu, & ſi ſimiliter ſint plures, vtrum ſint plures in actu.

Cogimur igitur ponere vnam in potentia, & plures in potentia. Declarabitur igitur ſecũdum hoc, ꝙ corpora, quę ſunt hic, ſunt generabilia & corruptibilia, ipſa componi ex ſubſtantia, quæ eſt in potentia, & dimenſionibus exiſtentibus in ea, quæ ſunt potentia: & etiam, ꝙ illud corpus, quod eſt vnum potentia, eſt multa in potentia: & cum exiuerit in actum, erit ma-

12. Metap. com. 14. teria in actu. Vnde dicit Ariſtote. quòd materia nõ habet eſſe in actu, niſi ſm ꝙ videtur, quẽadmodum forma non habet eſſe in actu, niſi ſecundum ꝙ intelligitur.

Soluit et dicit, quæ qđ cogimur ponere, ꝙ iſta natura, ẽ vna in potentia, et plures in potẽtia, eſt vna in potentia per priuationem omnium formarum indiuidualium: & eſt plures habitudine ad formas diuerſas, vt Comment. dicit. 12. Metaph. & ſubdit concluſionem dicendo, ꝙ declarabitur ex iam dictis, ꝙ corpora generabilia ſunt cõpoſita ex ſubiecto, quod eſt in potẽtia, ſ. materia prima, & dimenſionibus exiſtentibus in ea, quæ ſunt in potentia ad diuerſos terminos, & actus diuerſarum formarũ: & ꝙ illud corpus, quod eſt vnum in potentia continens materiam, & dimenſiones in potentia, cum exit in actũ per formam, & materia in actu, & ſimiliter dimẽſiones, Vnde Ariſt. ex dictis infert concluſionem vnam dicẽs, ꝙ materia non habet eſſe in actu, niſi ſm ꝙ intelligitur.

Quõ forma ad intellectũ, materia vero ad ſenſum ſpectet.

Notandum, ſicut dicitur primo de Generatione, materiam non eſſe poſsibile exiſtere ſine forma, licet poſsit eſſe ſine hac vel illa: per formam autem habet actum eſſendi, & efficitur ſubiectum in actu accidentium, ꝑ quæ accidentia ipſa eſt ſenſibilis: & ita non habet eſſe in actu ſine paſsionibus & accidentibus, quibus ſentitur: forma vero eſt in materia per dimenſiones & conditiones materiæ, nam ſic particularizata non eſt in actu: ſed cũ per virtutem agentis abſtrahitur à conditionibus materiæ, ſic intelligitur in actu, vt habetur tertio de anima.

Corpus vero cœleſte, cũ nõ trãſmutetur ſm ſubiectum, neceſſe eſt ipſum cõponi ex ſubſtantia in actu & dimenſionibus in actu: & ideo eſt ingenerabile & incorruptibile. Et, cum ita ſit, corpus cęleſte eſt materia recipiens formã cœli hoc modo, qui declaratus eſt de hac materia, ſcilicet de eius conuenientia cum materia generabili & corruptibili in aliquo, & diuerſitate eius ab ea in aliquo. Nam in vtroq; eſt etiam materia, ſecũdum ꝙ videtur, & ſimiliter etiam ſecundum ꝙ inuenitur in eis potentia ad motum in loco: & ſi in corpore cœleſti non ſit potentia ad tranſmutationem.

Nõ vniuoce materia in cęlo & in generab. & corrup. inuenitur, tamẽ ſi vtraq; ſenſibilis ſit.

Tangit cõditiones ex parte corporis, quia dixit, ꝙ generabilia ſunt ex ſubiecto & dimenſionibus in potentia,

E modo dicit, Corpus vero cœleſte, cum ſit intranſmutabile ſecundum ſubiectum, neceſſe eſt ipſum componi ex ſubiecto in actu, & dimenſionibus in actu quia hæc eſt cauſa, quare non tranſmutatur in ſubſtantia, vel ꝙ ſit ingenerabile & incorruptibile, ſcilicet non habere materiam, quæ eſt in potentia ad eſſe nec dimẽſiones: ex quo concludit dicens, ꝙ cum ita ſit, ſupple vt dictum eſt, corpus cœleſte eſt recipiens formam cœli, ſcilicet motorem eius hoc modo, quo declaratum eſt: videlicet ſecundum differentiam & conuenientiam eius ad materiam generabilium & corruptibilium: & quia vocauit corpus cœleſte materiam, ſubdit, ꝙ vtraq; poteſt dici materia tam corpus cœli, q̃ materia generabiliũ: nam vtraq; eſt ſenſibilis, ſaltem ſenſu viſua, & vtraq; eſt in potentia ad vbi, licet in corpore cœleſti non ſit tranſmutatio in ſubſtantia, ſicut in generabilibus.

Et ſubſtantiæ exiſtentes in ſubſtantijs exiſtentibus in corpore cęleſti non ſunt potentia
F ad tranſmutationem, vt ſubſtantię exiſtẽtes in ſubſtantijs exiſtentibus in corpore generabili & corruptibili ſunt. & ſimiliter eſt in corpore cœleſti. declaratum eſt enim de eis eas eſſe conuenientes cum formis generabilibus & corruptibilibus in aliquo, & differentes ab eis in aliquo. Et ex hoc modo illud, quod congregatur hic ex aĩa & corpore dr̃ aĩal, cũ hoc, ꝙ illud, qđ cõgregat̃ illic ex corpore & aĩa, dr̃ aĩal nõ æquiuoce, ſed ſm prius & poſterius.

Cõpoſitionis cęleſtiũ rõ ex actu ſumẽda eſt, gñabilium vero ex actu & potentia.

Reſumit ea, in quibus differunt ex parte animarũ. & primo facit hoc, ſecundo ex hoc infert quãdam cõcluſionem. ibi, (Et ideo neceſſe.) Primo dicit, ꝙ ſubſtantiæ exiſtentes in ſubſtantijs, quæ ſunt ſicut in corporibus generabilibus & corruptibilibus, ideſt formæ vel animæ,
G quæ ſunt in corpore cœleſti, & animæ cœleſtes declaratum eſt de eis qualiter ſunt adinuicem cõuenientes in aliquo, & differunt in aliquo: ita ꝙ illud, quod eſt aggregatum ex anima & corpore tam in cęleſtibus quàm in iſtis inferioribus dicitur animal non æquiuoce, ſed ſm prius & poſterius. Declaratum eſt enim in præcedentibus, ꝙ motores cœleſtes conueniunt cum animabus animaliũ in hoc, quòd dant ſuis corporibus motum localem, ita quòd per ipſas animas cœleſtes cœlum mouetur ex ſe, & habet deſiderium, & intellectum & figuram nobiliſsimam, & motum circularem perpetuum, & alias perfectiones: ita quòd illud corpus eſt materia animalium cœleſtium, ſicut corpora animalium, ſed differunt in hoc, quòd animæ cœleſtes non ſubeunt in eſſe per ſua corpora, nec dant ſuis corporibus eſſe: & ideo animalia cœleſtia componuntur ex ſubiecto in actu & actu, vel animabus, aut motoribus ſuis, animalia vero inferiora cõponũtur ex animabus & ſubiecto in potentia.

H Et ideo neceſſe eſt in talibus naturis, vt prius ſit cauſa poſterioris, vt dictũ eſt de hac natura alibi. verb. grat. illa, quę dicuntur calida, ſed diuerſificantur ſm magis & minus.

Infert ex dictis quandam concluſionem dicens, quòd ideo neceſſe eſt, quòd in talibus naturis, ſcilicet dictis ſecundum prius & poſterius, vt prius ſit cauſa poſteriorũ, ſicut dictum eſt alibi de tali natura, videlicet, ꝙ illa, quæ ſunt calida dicuntur ſm magis & minus, neceſſe eſt ꝙ illud, quod eſt primo calidum ſit cauſa caloris in omnibus alijs, quia vt dicitur ſecundo & quarto Metaphy. prius in vnoquoq; genere eſt cauſa omnium poſteriorum.

Quoniã igitur cœlũ cõponitur ex forma & materia, ſicut eſt diſpoſitio in animalibus, quæ ſunt hic, declaratũ eſt. amplius in quo cõuenit

forma

forma iſtorũ cũ formis illorũ: & etiam in quo differũt. & in quo differt vltimus motor iſtorũ ab vltimo motore illorum.

Recapitulat determinata in hoc capitulo dicẽs, quòd cœlum componitur ex materia & forma ſicut animalia, quæ ſunt hic. Declaratum eſt etiam in præcedentibus, in quo conuenit forma iſtorum inferiorum animalium cum forma ſuperiorum & cœleſtium, declaratum eſt etiam in quo differt vltimus motor iſtorum inferiorũ ab vltimo motore cęleſtium. Nam declaratum eſt ſupra, quòd motor animalium inferiorum componitur ex duplici motore, ſcilicet ex anima, & re deſiderata extrinſeca exiſtẽte: propria autem res deſiderata eſt primũ mouens, quod mouet animam, vt patet Tertio de anima. ipſum autem animal cœleſte componitur ex vno motore & vno moto. & licet motor cœli moueat, mouet tamen propter id qđ intelligit & deſiderat de primo principio: quia, cum illud, quod intelligit de primo, idem eſſe habeat in intellectu ſuo & in re, eo ꝙ vtrũq; eſt intellectua **B** abſtrahens, ſcilicet tam recipiens q̃ receptum, efficiuntur vnum & idem vna perfectione: ita ꝙ illud, quod mouet, & proportio qua mouet, idem eſt: & ideo nõ mouet ad aliquid acquirendum, vt ſupra dictum eſt: & ideo motus eius eſt continuus & æternus.

In qbus nã accidẽtib⁹ conueniãt, differantue corpora cęleſtia, & quę ſunt hic.

Remanet igitur conſiderare in quo conueniunt hæc duo genera de accidentibus, & in quo differunt.

Poſtq̃ Cõmen. determinauit de duabus naturis ex q̃bus cęlũ cõponi, ſm ꝙ conueniunt & differunt cũ duabus naturis generabilium & corruptibilium quantũ ad eſſentialia eorum, hic oſtendit quomodo differunt & cõueniunt quantum ad accidẽtalia communia. circa quod primo ponit intentionem ſuam, ſecundo exequitur ibi. (Differunt.) Primo dicit, remanet igitur perſcrutari, ſiue conſiderare, in quo cõueniunt hæc duo genera de ac- **C** cidentibus rerum, quia declaratum eſt cęlum eſſe cõpoſitum ex ſubiecto & forma, ſicut animalia, quæ ſunt hic: conſideratum eſt enim quo ad ſuũ ſubiectũ, ſ. materiam & formam cœli, & iſtorum inferiorum: & quantũ ad eſſentialia eorum, nunc remanet conſiderare quomodo illæ naturæ, ſ. cœlum, & iſta inferiora conueniunt & differũt quantum ad accidentalia.

Alteratio ſecũdũ ſenſibiles qualitates, quę paſſiua dr̃, a cœleſtib⁹ abeſt, & corruptibilib⁹ propria eſt.

Differunt enim in natura paſſiua, quę eſt alteratio: & conueniunt ſm accidentia, ſecundũ quæ non tranſmutatur ſubſtãtia. Hæc enim alteratio, ſm quam tranſmutatur ſubſtantia alterati, videtur eſſe propria corporibus, quorum ſubſtantiæ admiſcentur potentiæ, & ſunt corpora generabilia & corruptibilia.

Hic exequitur: & primo tangit accidentia, in quibus iſta duo genera, ſ. cœlum, & iſta inferiora omnino diffe- **D** runt, ſecundo tangit accidentia, in quibus conueniũt ſm conuenientiam & differentiam. ibi. (Accidentia vero.)

Primo dicit, ꝙ cęlum & iſta inferiora differunt in natura paſſiua, quæ dicitur alteratio, i. differunt in qualitatibus paſſibilibus, quæ ſunt de tertia ſpecie qualitatis: nam alteratio vel qualitas, ſm quam tranſmutatur ſubſtantia alterati, ideſt quæ per quandam tranſmutationẽ introducitur, ita ꝙ aliquid abijcitur, & aliquid introducitur, dicitur eſſe propriá corporibus, quorũ ſubſtantiæ admiſcentur potentiæ, & talia corpora ſunt generabilia & corruptibilia: & talis qualitas non conuenit corpori cœleſti, & ideo dicit Philoſophus prio Cœ. & Mũ. ꝙ alteratio paſſiua, quæ eſt cum corruptione contrarĩ, non eſt in cœlo, quia hæc diſponit ad inductionẽ ſubſtãtialis formæ, alteratio vero perfectiua, quæ nihil tollit eorum, quæ prius erant, talis eſt in cęlo.

A **Accidentia vero, quę non tranſmutant ſubſtantiam deferentis, ſunt communia vtriq; corpori. Et primum iſtorũ eſt motus localis, & diaphaneitates, & qualitates, quæ ſequũtur iſta, ſ. raritas & dẽſitas. Vr̃. n. ꝙ raritas & dẽſitas ſunt cauſæ fere dyaphaneitatis & nõ dyaphaneitatis. ſed tñ dicunt̃ vtręq; ĩ vtroq; corpore ſm prius & poſterius, ſicut dr̃ corporeitas.**

Oſtendit accidentia, in quibus cõueniunt & communicant cœlum & iſta inferiora ſm conuenientiam & differentiam. primo oſtendit accidentia, quæ communicãt cœlo & iſtis inferioribus ſm prius & poſterius. Secũdo oſtendit accidentia, quæ conueniunt eis æquiuoce. ibi. (Similiter quæ conueniunt.) Primo dicit, ꝙ accidentia, quæ non tranſmutant ſubſtantiam deferentis & ſubiecti, ſunt communia vtriq; corpori, ſ. generabili & cœ- **B** lo: & primum accidentium iſtorum eſt motus localis, & dyaphaneitas: & etiam qualitates, quæ cõſequũtur iſtã dyaphaneitatem, quæ ſunt raritas & dẽſitas, ſunt ſupple in genere talium accidentium, quæ non tranſmutant ſubſtantiam deferentis. Et quia dixerat, ꝙ raritas & denſitas ſunt qualitates, quæ cõſequuntur dyaphaneitates & nõ dyaphaneitates, ideo ſubiungit declarationem huius dicens, ꝙ forte vr̃ ꝙ raritas & denſitas ſint cauſæ dyaphaneitatis. Et dicit ferè, quia, hic non probat per certitudinem, ſed magis in ſecundo Cœ. & Mũ. & in parte ſequenti declarat aliqualiter cum dicit, ꝙ illa accidentia ſunt cõmunia vtriq;, ſ. cęlo & corpori generabili. Subiũgit differentiam, d. ꝙ verumtñ differunt iſta accidentia in cęlo & in iſtis inferioribus: quia dicitur de eis ſm prius & poſterius, ſicut corporeitas. Notandum, ſicut dicit Commen. Secũdo Cœ. & Mũ. Inter accidentia, quæ nõ tranſmutant ſubiectum, eſt motus localis: cum enim aliquis localiter mouetur, non tranſfertur in ſe ita ꝙ corrũ- **C** patur aliquid de his, quæ prius erãt, & ideo generatio & corruptio, quæ eſt ſucceſsiua, & quæ eſt in tempore, quę dicitur alteratio paſsiua, trãſmutat ſuum ſubiectum corrumpendo aliquid de his, quæ prius erant, & ideo generatio & corruptio ſunt finis alterationis, vt dicit Cõmẽ. ſexto Phy. Secundo notãdum, ꝙ motus in cęlo, & raritas & denſitas in iſtis inferioribus dicuntur analogice: quia raritas & denſitas in ſuperioribus ſunt cauſa in iſtis inferioribus, ſimiliter & motus: & hęc eſt cauſa, ꝙ in cęleſtibus illa nõ ſuſcipiunt magis & minus, ſicut in iſtis inferioribus. Nã ſicut dr̃ in 8. Metap. quod conuenit cauſę & cauſato & nobiliori mõ cõpetit cauſæ q̃ cauſato.

Et ſimiliter conueniunt in illuminatione & obſcuritate. ſed hęc magis vidẽtur dici ęquiuoce, quã ſecundum prius & poſterius.

Oſtendit accidẽtia, quæ cõueniunt cęlo & iſtis inferioribus æquiuoce. & primo oſtẽdit hoc de colore, ſecũdo **D** de lumine. ibi. (Et accidẽtiũ.) Pria in duas. prio oſtendit qũo diuerſimode reperit̃ in cęlo, ſecũdo qũo in partibus. ibi. (Et partes diuerſificantur) primo ꝓponit intẽtũ ſuũ, ſecũdo exequit̃. ibi. (Lux enim videtur.) Primo dicit, ꝙ ſimiliter conueniunt corpora cœleſtia, & hæc inferiora in illuminatione & obſcuritate, ſicut ſupple cõueniũt in dyaphaneitate & raritate & denſitate, ſed hæc illuminoſitas magis videtur dici de cœlo, & de iſtis inferioribus æquinoce, q̃ ſm prius & poſterius.

Lux enim videtur fieri hic in corpore igneo dyaphano ſimplici, quod eſt in concauo orbis Lunę, quãdo agit in corpore denſo, & admiſcetur cum eo. Et ideo vr̃ ꝙ cauſa illuminationis partium corporis cęleſtis, ſ. ſtellatũ eſt denſitas illius partis, ideſt dyaphanæ in actu ex orbe.

Corpa cęleſtia ſecũdũ ſe actu dyaphana ſũt, nõ aũt inferiora corpora, q̃ rõe lucis dyaphana ſũt.

E & hoc apparet in ſtellis, quæ eclypſant ſe ad inuicem: & hoc bene apparet in Luna. Et, cum ita ſit, ſtellarum, & ſubſtātiæ cœli eſt eadem natura ſecundum ꝙ omnes antiqui dicunt, et vt Ariſto. narrauit in libro Cę. & Mun. & corpus cęleſte ſm hoc eſt diaphanum per ſe in actu, cōtrario corporib⁹ dyaphanis, quæ ſunt hic, quę ſunt dyaphana in actu apud pręſentiā lucis.

Declarat propoſitum dicēs, ꝙ lux videtur hic fieri, i. apparet ꝙ fit in corpore igneo ſimplici diaphano, quod eſt in concauo orbis Lunæ, vbi eſt ſupple ſphęra eius, & locus naturalis, quando agit in corpore denſo, ſ. terreo et opaco, & admiſcetur cum eo, & ſic lux cauſat lucem, & ex admixtione ignei dyaphanum cum terreo, ſcilicet cū dyaphanum terminatur per denſum: & ideo dicitur, ꝙ cauſa maioris illuminationis cœli partium quarundam, ſcilicet ſtellarum, eſt denſitas illarum partium, quæ ſunt
F dyaphanæ in actu. & ſubdit, quòd hoc apparet, ſcilicet quod ſint ſtellæ denſæ, quia eclypſantur à ſe inuicem, cū vna opponitur alteri: & apparet bene in Luna, quæ eclypſatur ſecūdum alias ſtellas: ipſa etiam cum illuminatur à facie ſuperiori lumen non penetrat corpus eius, immo tunc ipſa eſt obſcura in facie, quæ eſt verſus nos. Et ſubiungit, cum ita ſit, vna eſt natura ſtellarum & ſubſtantiæ cœli, ſecundum ꝙ dicunt omnes antiqui, vt manifeſtat Ariſt. in libro Cœ. & Mund. ſequitur ergo, ꝙ corpus cœleſte eſt dyaphanum per ſe in actu, ideſt non ex alio: cauſa enim maioris luminis in partibus ſtellatis nō eſt alia quàm denſitas illarum, non commixtio ignea cū terrea: quia corpus cœleſte eſt ſimplex, & non eſt commixtum ex diuerſis: & eadem eſt natura omnium partium cœli. igitur corpus cœleſte per ſe in actu lucidū totum eſt dyaphanum. Et ſubdit, ꝙ ecōuerſo eſt de corporibus inferioribus, quæ ſunt dyaphana in actu nō ſm ſe, ſed apud præſentiam vel cōmixtionē ignei cum terreo.

Cœlū qūo ſecundū ſe lucidū eſt.

G Nota, vt dicit Commē. in ſecundo Cęli & Mūd. & in de Senſu & Senſato, ꝙ in iſtis inferioribus nihil eſt lucidū de ſe ſimpliciter: ignis enim ꝑ nimiā raritatē non lucet in ſphęra ſua, & multū minus nec terra, nec aqua, nec aere, quia lux in inferioribus eſt gratia ignis, vt dicit Commē. ſecundo de Anima: & ideo quæcūq; inferiora lucent hoc faciunt poſt mixtionē ignis cū opaco terreo: cœlum aūt lucidum eſt de ſe, non participans lumē ab alio, nec ꝑ cōmixtionē, quia nō eſt in eo cōmixtio. Vlterius notandū eſt, ꝙ ſicut rarū & denſum, quæ ſunt cauſa illuminationis, dicuntur æquiuoce hic & in inferioribus: cū luminoſitas & obſcuritas dicantur æquiuoce hic & ibi, ꝙ hoc lumē fit ex cōmixtione rari cum denſo, in cœlo vero non eſt niſi per ſuā naturā ſimplicem luminoſum. Nā vt vult Philoſophus. & Cōm. ſcd̄o Cę. & Mū. totū cęlū eſt luminoſum de ſe, licet ꝑtes differant ſm magis & minus. Quod eſt contra intentionem quorundam Aſtrologorum, qui dixerūt Solem eſſe in medio planetarum, ſicut
H regem in regno, vt omnibus virtutem & lumen influat tam in ſuperioribus quàm inferioribus, cum Commentator non dicat quòd aliæ ſtellæ recipiant lumen à Sole, immo de ſe lumen habeant, cum totum cęlū & ſtellæ ſint eiuſdem naturæ, & dyaphanum in actu.

Et partes diuerſificantur in dyaphaneitate & nō dyaphaneitate, ita ꝙ in eis ſit aliquid ſimile colori, ſicut in galaxia. Et Luna videtur eſſe denſa & obſcura, & recipiens lucem ex alio, ſcilicet Sole. dicit Ariſto. in libro de Animalibus, ꝙ natura eius eſt vnigenea naturæ terræ, plus quā cęterarum ſtellarum. Et forte corpora cęleſtia diuerſantur in dēſitate & raritate, quę ſunt

Vide ſecūdo Cęli. 49

E cauſæ illuminationis & obſcuritatis, licet hoc non inueniatur niſi tantū in Luna. Secūdū hoc igitur eſt intelligēdū, vt mihi vr̄ diſpoſitio in illuminatione corporum cęleſtium.

Oſtendit quomodo lumen reperitur in diuerſis partibus cęli. d. ꝙ partes cęli diuerſificantur in dyaphaneitate & nō dyaphaneitate, ita ꝙ in aliquibus partibus inuenitur aliquid ſimile colori, & aliquæ partes dyaphanæ ſunt. quēadmodū vitrum quod vr̄ habere determinatū colorem: & ſunt partes magis viſibiles q̄ aliæ partes, vt apparet in galaxia, quæ videtur habere colorem lacteū vel album inter alias partes nō ſtellatas. Et ſubdit ꝙ Luna videtur eſſe diuiſa in ſuo ſubiecto: quod dicit propter maculam, quæ apparet in ea, & eſt recipiens lumen ab alio. i. a Sole. vnde Ariſto. in libro de Animalibus dicit, ꝙ natura eius eſt vnigenea naturæ terræ pluſquā natura aliarum ſtellarum: & ſubdit, ꝙ forte iſta tota diuerſitas
F in luminoſitate & obſcuritate partiū cęli eſt propter diuerſitatem in raritate & denſitate, quæ ſunt cauſa luminis & obſcuritatis: licet hoc non inueniatur niſi tm̄ in Luna, ſ. ꝙ ipſa ſm ſe ſit obſcura recipiēs lumen inæqualiter in omnibus ſuis partibus. Et dicit hoc forte, q̄a ſuper hoc non inducit rationes probātes: & ſubdit ꝙ hoc intelligēdum eſt de illuminatiōe corporum cęleſtium, vt ſibi vr̄.

Nota, ꝙ partes ſtellatæ, quæ ſunt denſiores, intrinſecus ſunt magis luminoſæ, vt iam dictū eſt, q̄ partes non ſtellatæ: ſed inter partes non ſtellatas eſt differentia, quia aliquæ partes ſunt denſiores alijs, vt apparet de galaxia, quia galaxia eſt in Octauo orbe, vt dicit Commen. et cū hoc concordat antiqua tranſlatio in pri̊o Metheororū, licet noua aliter habeat. Sed notandū ꝙ Luna differt ab alijs ſtellis in hoc, ꝙ minus habet lumen ſm ſe & magis recipit ab alio. ita ꝙ ſicut terra eſt fex aliorum elemētorum, & de ſe magis eſt obſcura, ita Luna eſt fex omniū planetarum: quia magis eſt obſcura, & in hoc aſſimilatur terræ: & etiam in eo, quod eſt infima inter omnes pla-
G netas. ideo Ariſt. in de generatione animalium dixit, ꝙ inter alias ſtellas magis aſſimilatur terræ. Vtrū autē Luna habeat aliquod lumen de ſe habet etiam quæſtionē, & credo ꝙ ſit debile. quia etiam, cum in facie quam habet verſus nos nō illuminaī a Sole, vr̄ a nobis, licet debiliter propter modicū lumen eius. De cauſa autem maculæ eius nō eſt hęc ratio eius inquirenda, quia in ſecūdo Cę. & Mū. ſufficienter inquireī: ſed hoc eſt tenendū, ꝙ ſicut ibi dixit Cōm. cauſa eius eſt diuerſitas partiū Lunæ in raritate & denſitate, ita ꝙ aliqua pars eſt ita rara, ꝙ non recipit lumen à Sole ſm modum receptionis aliarū partium, & iſtæ partes faciunt quandam figurā in ſuperficie Lunæ, quæ apparet ſicut obſcura.

Luna qūo habeat ad ipſam terram ꝓportionem.

Et accidentium communium corpori cœleſti, & generabilibus & corruptibilibus, eſt calefacere. Et Ariſto. videtur dicere, ꝙ corpora cęleſtia non calefaciunt ſm ꝙ ſunt calida, ſed ſm
H velocitatem motus. & ratiocinatur in hoc ex hoc, ꝙ accidit in ſagitta directa, & reſoluit plūbum, quod eſt in ea, & dicit in Metaph. ꝙ nō ſequitur, vt fiat accidens ex ſibi ſimili nec in ſpecie, nec in genere, ſicut ſequitur in qualitatibus quæ ſunt ſubſtantię.

Tameſi cœleſtia caleſaciūt calida nihilominus non ſunt. ſcd̄o Cœli. 42. 1. Metheo.

Oſtendit qūo calefacere cōpetit cœlo æquoce & iſtis inferioribus. circa quod tria facit. primo proponit, ꝑpter quid calefacere eſt cōmune cœlo & iſtis inferioribus cū corporibus generabilibus: quod ad ſenſum eſt manifeſtū. ſecundo inquirit ad probandū, vtrū corpora cęleſtia calefaciāt eo ꝙ ſunt calida ibi. (Vt Ari. vr̄.) Ad hoc primo adducit rōnes ad vtrāq; partē ꝓbādū, ſecundo determinat veritatem ibi. (Et forte corpora cęleſtia.) Ad hoc

A primo adducit duas rõnes ad ꝓbãdũ ꝙ corpora cœleſtia nõ ſunt calida, licet calefaciãt, ſecũdo adducit rõnes ĩ oppoſitũ, ſ. ꝙ calefaciãt vt calida. ibi. (Et forte. prima ĩ duas ſm duas rõnes. ſecũda ibi. (Et expoſitores.) Circa primũ ſic procedit, quia dictũ eſt ſtatim ꝙ calefacere eſt de accidentibus cõibus cœlo & inferioribus, mõ dicit Cõmen. ꝙ Ariſt. vidit ꝙ corpora cœleſtia nõ calefaciũt ſm ꝙ calida: ſed magis calefaciunt velocitate ſui motus: & ad hoc adducit rationẽ ſenſibilem in ſecũdo Cę. & Mũ. valet, ꝙ motus eorum calefaciunt & inflammãt etiã corpora ſolida & dura, vt patet in ſagittis plũbatis, quæ cũ velociter & ad multam diſtantiam impellũtur, liquet in eis plũbum ab inflammatione cauſata ex velocitate motus. Et quia aliquis poſſet iſtã rõnẽ impedire dicẽdo, ꝙ hoc nõ põt eẽ ex motu, quia oẽ qđ generaſ, a ſibi ſimili in ſpecie vel in genere generaſ. hoc excludit & ſubdit, ꝙ Ariſt. nõ dixit in Metaphyſica, ꝙ oẽ accidens, qđ fit, fiat à ſimili in genere vel in ſpecie, ſicut ſeqtur in ſubſtan- B tijs. Sic igiſ apparet ꝙ licet corpora cœleſtia calefaciant, nõ tamen ſunt calida. Notãdũ ſicut dr. 8. Phy. ꝙ motus generat calorẽ, quia motus eſt vita oĩum eorũ, quæ ſunt ſm naturã: & hoc manifeſtũ apparet in igne, vt Cõmentator dicit ſecũdo Cę. & Mun. quia cũ ignis mouetur, ſed non cũ extinguitur: & ſic motus eſt perfectio omniũ corporum maximę perfectio corporis calidi. Cũ igitur corpus calidum fecerit motũ erit in vltima ſui perfectione, & cũ fuerit in vltima ſui perfectione erit in eo calor, ſicut omnia accidentia conſequentia formam ſunt in ſua perfectione, cum illa forma, quam conſequuntur, eſt in ſuo eſſe perfecto: & ſic per motum calor perficitur, & ẽt reducitur de potẽtia in actũ in corporibus, in quibus eſt calidum ſopitum: ſed in corporibus non calidis naturaliter generatur calor per motum ex hoc, ꝙ per motum aeris & actionem aer calefiat: & aer calefactus calefacit illa corpora, vel etiam ipſa corpora mota, ſi ſunt diuiſibilia, rareſiunt per motum, intantum etiam ꝙ igniuntur: nam raritas vltima eſt propria diſpoſitio ignis.

Motus eſt cauſa caloris.

Raritas eſt vltima ad ignem diſpoſitio.

C Et expoſitores dant cãm ſcđam, ſ. illuminationẽ: dicũt. n. ꝙ lux in eo ꝙ eſt lux videtur calefacere qñ reflectitur: & dicunt, ꝙ non eſt de accidentibus proprijs igni, ſed de cõmunibus accidentibus igni & corpori cœleſti.

Ad idẽ rõ ſecunda.

Ponit ſecundam rationẽ ad hoc dicẽs, ꝙ Expoſitores Ariſt. dant ſecũdam cauſam, propter quã cęlum calefacit, & nõ eſt calidum: & eſt illuminatio. dicunt enim, ꝙ lux eſt in eo, & lux videtur vniuerſaliter calefacere in rarefactione luminis. & dicunt, ꝙ hoc non eſt de accidentibus proprijs ignis, ſed de accidentibus cõibus generabili & corpori cœleſti, quod põt referri ad lucem: ita ꝙ lux non eſt proprium accidens igni, ſed commune ſibi & cœlo, & idem dicit Philoſophus ſecũdo de Anima. vel põt referri ad lucem, ita ꝙ ſit concluſio, apparet ex hoc. ſ. ꝙ D calefacere non eſt propriũ igni, ſed cõmune ſibi & cœlo: primum tñ magis videtur ad intentionem literæ. Notandum ſicut apparet per Cõmẽt. Secũdo Cœ. & Mun. & ad ſenſum patet, ꝙ lumẽ calefacit. nã videmus ꝑ rarefactionem radiorum luminis ignem generari, et corpora inflammari, vt apparet in ſpeculis ardentibus. videmus etiam loca vmbræ eſſe frigida: cum autem corpus aliqđ terſum & politum ex oppoſito vmbræ ponitur: ita ꝙ radij luminis ad loca vmbræ reflectuntur tunc videmus illum locum calefieri, qui fuerat frigidus. Vlterius notandum ſm Commenta. ꝙ ad hoc ꝙ lumẽ calefaciat poteſt eſſe duplex cauſa: quia, ſi lumen fuerit perfectio corporis ignei vel calidi, tunc dicemus de ipſo ꝙ corpus naturaliter calidum, cũ ſit illuminoſum, erit in ſua vltima perfectione: aut dicetur, ꝙ lumen ſtellarum per ſuam proprietatem defert calorem, & calor copulatur ei cum reflectitur, & tamen remouetur per remotionem eius.

Lumen calefacit duplici ex cã.

A Et forte dicendum eſt ad hoc, ꝙ non eſt remotum, vt calor dicatur in eis æquiuoce per hoc ſignum, ſcilicet quòd actio eorum diuerſatur: calor enim ignis corrumpit & deſtruit entia, & maximę ignis illuminãtis: calor vero corporum cęleſtium largitur vitam vegetabilem, ſenſibilem, & animalem. Et ſm hoc calor erit duobus modis, calor q̃ eſt de qualitatibus paſſiuis, quæ tranſmutant ſubſtantiam, in qua ſũt, & calor, qui non eſt de qualitatibus paſſiuis, ſicut eſt diſpoſitio in dyaphanitate, & non dyaphanitate, ſcilicet ꝙ quædam ſequuntur qualitatem paſſiuam, & quędam non.

Calor cęleſtis & elementaris quõ ęquoce dicũtur.

Declarat huius oppoſitũ: & primo rõne, ſecundo auctoritate ibi. (Conſiderantes.) Primo dicit, ꝙ forte di- B cendum eſt ad hoc, ideſt ꝙ aliquis forte poteſt contradicere ſupra dictis per hoc, ꝙ corpora cœleſtia calefaciunt ſm ꝙ calida, ſed calor dicitur de eis & inferioribus æquiuoce, vt patet per hoc ſignum, quia diuerſa eſt calefactio quam facit ignis, & alia inferiora calida. nam calor ignis corrumpit & deſtruit inflammando, calor vero cęleſtis largitur vitam vegetabilem, & animalem, ideſt ſenſitiuam: quia igitur ex diuerſitate actionum arguitur diuerſitas formarum, ideo alterius naturæ eſt calor ignis, & cęli, & ſubdit, ꝙ ſm hoc eſt duplex calor: quidam de qualitatibus paſſiuis, qui tranſmutat ſubſtantiã in qua eſt, & hic ẽ calor ignis: & quidã eſt, qui eſt qualitas perfectiua ſubſtantiæ, & hic eſt cœli, ſicut etiam iam dictum eſt de dyaphanitate & non dyaphanitate. nam quædam ſeq̃tur qualitates actiuas & paſſiuas, & quædam non.

Calor duplex, corruptiuus, qui element. & perfectiuꝰ, qui cęleſtibus tribuitur.

Et videte, quòd loquitur hic de dyaphanitate in actu, quæ idem eſt quod illuminatio: de iſta enim iam dictum eſt, quòd æquiuoce dicitur de Cęlo ꝙ inferioribus: nam C de inferioribus dr̃ per mixtionem ignei cum opaco terreo, in cęlo vero per naturam ſimplicem.

Conſiderantes autem actiones ſtellarum in antiquo tempore vere dicunt, ꝙ quædã largiũtur caliditatem & ſiccitatem, & quædam caliditatem & humiditatem, & quędam frigiditatem & humiditatem, & quædam frigiditatẽ & ſiccitatem, & ſic quatuor qualitates cões cęleſtibus corporibus & elementis quatuor dicũtur æquiuoce, aut ſm prius & poſterius.

Confirmat hoc idem auctoritate Aſtrologorum. d. ꝙ conſiderantes actiones ſtellarum, quas agunt in iſta inferiora ab antiquo tempore, Aſtrologi dicunt, quòd vere quædam ſtellæ dant inferioribus caliditatem & ſiccitatem, & quædam caliditatem & humiditatem &c. ita ꝙ D ſtellæ iſtæ diſponuntur iſtis qualitatibus: & iſtæ qualitates communes ſunt cœlo & iſtis inferioribus: tamen dicuntur de eis æquiuoce, vel ſm prius & poſterius: quare videtur auctoritate aſtrologorum cœlum eſſe iudex.

Nota, ꝙ Commenta. dicit Secundo Cœ. & Mund. ꝙ Aſtrologi attribuũt diuerſos effectus diuerſis ſtellis, ſed tamen quid ſit veritatis in hoc Philoſophus in quodã libello, qui vocatur de regibus cęleſtibus ait, ſed Commẽtator dicit ibidem, ꝙ ſm veritatem ſtellæ non agunt frigidum, ſed calores ſimiles vnicuiq; elementorum, & cõplexionatorum: & ita non agunt frigidũ ſimpliciter, ſed in re, ita ꝙ ſtella dicitur facere frigiditatem, quæ facit calorem debilem: quod intelligo ſic, ꝙ omnes ſtellæ motũ habent & lumen, motus autem & lumen cauſant calorẽ: quare, vt dicit Philoſophus, oẽs ſtellæ faciũt calorem, & nulla ſimpliciter frigidũ: ſed ꝙ aliquæ ſtellæ per ꝓprietatem ſuam habeant infrigidare, Cõmentator non negat.

Et forte corpora cœleſtia largiuntur calorē, licet in ſe non ſint calida: non enim ſequitur ꝙ omne faciens aliquod accidēs diſponatur per illud. verbi gratia, quoniam non omne. quod mouet debet moueri, nec omne quod nigrificat, debet eſſe nigrum.

Declarat veritatē, circa qđ duo facit, primo oſtēdit ꝙ corpora cœleſtia habent largiri calorem, licet nō calida ſint. Secūdo oſtendit hoc eſſe neceſſario, ſ. ꝙ cauſent calorem, & non ſint calida. ibi. (Et hoc etiam apparet.)

Primo dicit, ꝙ corpora cœleſtia forte largiuntur calorem, licet non ſint calida. & dicit forte pro tanto, qa iſta ratio, quam ponit, non probat neceſſario, ſed probat, ꝙ poteſt eſſe: quia nō ſequit̄, ꝙ omne faciens aliqđ accidēs diſponat ſm illud, vt ver. gra. nō omne quod mouet debet moueri, nec oē quod nigrificat debet eē nigrū, & iō a ſimili, nō oē quod calefacit debet eſſe calidū. Nota ſm Philoſophū. 7. Meta. ꝙ propriū eſt ſubſtātiæ inter alia pdicamēta, vt añ ſubſtātiā generatā ſit alia ſubſtātia generata eiuſdē ſpēi, vel ſaltē generis ꝓpinqui exiſtēs, q̄ generat illā, vt hō hominem, animal animal: ſed nō neceſſe eſt vt ante qualitatem generatā ſit qualitas agēs, quæ actu exiſtat, ſed neceſſe eſt, vt añ qualitatē generatā ſit aliqd quod ſit in potētia qualitas: & hoc eſt materia, ex quo apparet, ꝙ nō oē qđ facit aliquod accidēs diſponatur per illud: & idē dicit Cōm. ꝙ quædā ſunt qualitates, quę generantur a ſibi ſimilibus in ſpē qualitatibus, vt ſunt primæ qualitates elemētorū, aliæ ſunt quarum generatio ſequit̄ formam mixtionis primarum qualitatū, & ſunt ſecundę qualitates, & ita non ſunt a ſibi ſimilibus. Nota etiam ex his non ſequi quæ dicta ſunt, ꝙ qualitas de nouo generetur cum aliquod indiuiduū ſubſtantiæ generetur, ſicut dicitur, ꝙ ante qualitatem generatam ſufficit ꝙ aliquid ſit in potentia qualitas, & hoc eſt materia, quia ſicut dicitur. 7. Metaphy. licet ſubſtantia ſit prior omni accidente, eo ꝙ cum aufertur ſubſtantia auferuntur & accidentia, & cum ponitur, ponuntur alia prædicamēta, ideo qa non eſt ſubſtantia materialis, quin ſit in ea aliquod accidens, qđ ineſt ex natura materiæ: & hoc maximę eſt quātitatis, quæ eſt dimenſio corporeitatis, quæ nunq̄ ſit de nouo ſm totum ſui eſſe, vt dictum eſt.

Non oportet faciens aliquod accidens, per illū diſponi, ſiue in ſe formam.

Et hoc apparet ēt ex hoc, ꝙ ſi alteratū eēt ex alterato: & calidum ex calido, tunc procederet̄ in infinitū, & nō inueniretur primum alterans, ſicut ſequitur in motu.

Oſtendit: ꝙ neceſſe eſt ꝙ corpora cœleſtia calefaciāt, & tamen non ſunt calida. Primo facit hoc, Secūdo declarat quoddam dictū ibi. (Sed quia differūt.) Primo dicit, hoc, ꝙ dictum eſt, ꝙ corpora cęleſtia poſſunt calefacere licet ſint calida, apparet, ꝙ neceſſe eſt eſſe ita, quia, ſi ſemper vnū accidens fieret a ſibi ſimili in ſpecie, tūc eſſet proceſſus in infinitum, & nunq̄ inueniretur primum calefaciens. & per cōſequens nec primū alterans. ſicut in motu locali, ſi ſemper vnū moueret̄ ab alio moto, ꝓcederet̄ in infinitum in mobilibus & motis: qđ eſt impoſſibile, quare neceſſe eſt deuenire ad alterans nō alteratum, ſicut ad mouens non motum: & huiuſmodi ſunt illa corpora cœleſtia, quæ calefaciunt & non ſunt calida. Nota, ꝙ oē generans eſt vniuocum vel æquocum, aut Metaphyſicum: modo, generans vniuocum eſt eiuſdem ſpeciei cum generato, generans vero ęquiuocū non eſt eiuſdem naturæ cum generato formaliter, ſed conuenientiam habens in virtute cum generato: modo dicitur. 4. & 8. Phyſi. ꝙ generans æquiuocum aut Metaphyſicū, quia ſolum generans vniuocum eſt ſufficiens generans, ſit generans p accidens: & hoc eſt, quia talia generantia & generata ſunt æqualis perfectionis, & ideo in talibus generātibus bene proceditur in infinitum, & ideo in illis non neceſſe eſt deuenire ad aliquod generans & alterās inalteratū & ingeneratum, ſicut ad mouens non motum.

In vniuoce genitis & generantibus, nō eſt ire in infinitum.

Neceſſe eſt igitur ꝑuenire ad alterās & nō alteratū, ſicut ad mouens & nō motū. Sed differunt, quia mouēs in loco nō ꝑuenit ad aliquod mouēs ſe ſm totū: ſed ad mouēs aliud: in alterationibus aūt ꝑuenire pōt ad alterans per aliquā diſpoſitionē in eo, quæ nō habet cauſam, & iſta ſunt corpora cęleſtia.

Declarat quoddā dictū immediate in parte præcedenti, & primo facit hoc, ſecūdo circa huius declarationem mouet quæſtionē, & eā ſoluit ibi. (Sed iſta diſpoſitio primo.) quia dixerat ſtatim, ꝙ neceſſę eſt deuenire ad alterans non alteratū, ſubdit mō drīam inter alterationē & motū localē, dicens, ꝙ mouēs in loco nō peruenit ad aliquid mouens, qđ ſm totū nō moueatur nullo motu, quo mouet alia: ſed motus localis peruenit ad motū ex ſe primo, & componitur ex vno motore & vno moto: & ſic illud ad qđ peruenit motus localis, non caret illo motu ſm totum quo mouet. ſed in alterationibus pōt peruenire ad alterāns, quod ſm totum non alteratur illa alteratione qua alterat, ſed alteratur per aliquam aliam diſpoſitionem in ipſo: & illa alteratio non habet cauſam ſibi conſimilem in alteratione: & huiuſmodi alterantur et ſunt corpora cœleſtia, quæ per aliquam diſpoſitionem in ipſis alterant iſta inferiora. Notandum ſm Commen. Secundo Cœli & Mundi, ꝙ corpora cœleſtia nō ſunt alterabilia alteratione corruptiua, & de iſta alteratione loquitur hic, cum oſtendit cœlum non eſſe alterabile, ſed eſt alterabile alteratione perfectiua, ſicut apparet in Luna recipiente lumen a Sole.

Sed iſta diſpoſitio, quæ eſt in eis, forte eſt ex genere eius quod agit in aliud, & forte nō. verbi gratia, quòd calefactio, quam facit in inferioribus, eſt ex natura: nec calida, nec frigida, ſicut motus eius eſt ex natura nec graui nec leui.

Hic mouet quæſtionem. & primo mouet, ſecundo ſoluit, tertio ſolutionem confirmat ratione. ſecunda ibi. (Et hoc eſt magis quod apparet.) tertia ibi. (Et ſi ponatur.) Dicit ergo, ex hoc ꝙ dictum eſt ſtatim in ipſis mouēs dubitationē, ꝙ illa diſpoſitio eſt forte ex genere eius, quod agit in aliud, ſeu in aliquid ſui generis, & forte nō. verbi gratia calefactio, quā faciūt in iſtis inferioribus, eſt ex natura non calida nec frigida, ſicut motus illius, nō eius ex natura nec graui nec leui. Et ideo hoc dixit, quia forte aliquis poſſet dicere: dato, ꝙ corpora cęleſtia in alterando iſta inferiora non cauſent aliquam qualitatem alicuius ſpeciei, per quam ipſa diſponuntur, illam tamen alterationem faciunt per aliquam qualitatem, quæ eſt eiuſdem generis, quam inducunt in iſtis inferioribus: ſicut videmus in multis, quæ per vnam qualitatem vnius generis inducunt aliam eiuſdem generis, licet non eiuſdem ſpeciei: vt aliqua per calorem ſuum inducunt nigredinem in alijs. Et quia hoc poſuit dubitando, ſcilicet quia poſuerat eſſe vel nō eſſe, ideo ſoluit hoc cum dicit, & hoc eſt magis &c.

Et hoc eſt magis quod apparet, & cum illæ quatuor q̄litates ſint actiuę & paſſiuæ ab alijs, neceſſe eſt peruenire ad qualitates actiuas non paſſiuas. Et apparentius eſt & dignius, vt iſtæ, quæ ſunt hic, non reducātur ad qualitates, quę ſunt ſui generis.

Ideſt, verum eſt ꝙ corpora cœleſtia alterant iſta inferiora per aliquam diſpōnem in eis, quæ non eſt eiuſdē generis cum qualitate quam inducunt in iſtis inferioribus:

quod

quod declarat Commentator dicens, ꝙ illæ qualitates p̃mæ iſtorum inferiorum ſunt actiuæ & paſſiuæ, & ideo neceſſe eſt peruenire ad qualitates actiuas tantum, ita ꝙ non ſint paſſiuæ, & hoc eſt apparentius & dignius, ſcilicet vt iſtæ qualitates inferiorum non reducantur ad qualitates ſui generis.

Inferiorum qualitates nõ reducũtur in ſupiores cãs per aliquid ſui. generis.

Et ſi ponantur dici ſm prius & poſterius, ſequeretur, vt de genere qualitatum paſſiuarum ſit aliquod non paſſiuum: quod eſt remotum.

Confirmat ſolutionem ſuam ratione, & primo facit hoc, ſecundo ex dictis infert concluſionem ibi. (Apparet igitur.) Primo, quia dictũ eſt ſtatim, ꝙ melius eſt ꝙ iſtæ qualitates iſtorum inferiorum non reducantur ad qualitates eiuſdem generis, confirmans hoc ſubdit, ꝙ ſi aliqs diceret, ꝙ iſtæ qualitates ſunt eiuſdem generis cum qualitatibus ſuperioribus, quod genus eſt analogum, quia dicitur de eis ſm prius & poſterius, tunc ſequeretur, ꝙ de genere qualitatum paſſiuarum eſſet aliqua qualitas non B paſſiua, ex quo enim iſtæ qualitates & ſuperiores eſſent eiuſdem generis, & iſtæ ſunt de genere paſſiuarum, & tamen ſuperiores qualitates nunquam patiuntur, tunc aliquid de genere qualitatum paſſiuarum erit non paſſiuũ, quod eſt impoſſibile: quare apparet, ꝙ iſtæ qualitates reducuntur ad ſuperiores, quæ non ſunt ſui generis. Notãdum ſicut dicitur Quarto Meta. & Tertio de Anima, ꝙ omne agens nobilius eſt paſſo, & actus etiam præcedit potentiam ſimpliciter: quia actus reducit potentiã ad actum: apparet etiam ex eodem Nono, ꝙ paſſiuũ habet reſpectum ad actiuum, & ideo neceſſe eſt virtutes paſſiuas reduci ad actiuas ſimpliciter, ſicut potẽtia ad actum & imperfectum ad perfectum, & ideo ſic eſt in propoſito, ꝙ virtutes inferiores, quæ ſunt actiuæ & paſſiuæ, reducantur ad ſuperiores, quæ ſunt actiuæ ſimpliciter, nam licet qualitates inferiores habeant cauſam ineſſe hic inferius, ſ. materiam & formam in alterando, tamen ſuperiores habent cauſam ſimpliciter primam, vt apparet ex in- C tentione Cõmẽ. Nota ꝙ ſicut impoſſibile eſt aliquid eſſe de genere corruptibilium & nunq̃ corrumpi naturaliter loquendo, vt probatur in fine Primi Cœl. & Mun. ſic impoſſibile eſt aliquid eſſe de genere paſſiuorum, qd̃ nõ ſit paſſiuum, ſiue quod nunquam patiatur.

Apparet igitur ex hoc ꝙ ignis nõ eſt primũ calefaciens, quia eſt paſſiuus, ſed neceſſe eſt, vt primum calefaciens calefaciat ꝑ qualitatẽ exiſtentem non paſſiuam, ſicut primum mouens mouet ꝑ diſpoſitionem non mobilem.

Concludit ex dictis dicẽs, ꝙ apparet ex dictis ꝙ ignis non eſt primum calefaciens, eo ꝙ paſſiuus, & qualitas ꝑ quam calefacit eſt paſſiua. quia igitur qualitates paſſiuę reducuntur ad actiuas ſimpliciter, quæ ſunt priores eis. ergo neceſſe eſt, ꝙ primum calefaciens calefaciat per virtutem non paſſiuam, ſicut primum mouens mouet localiter per diſpoſitionem, i. virtutem omnino immobilem, D & huius calefaciens eſt cœlum. Quod autem ignis ſit paſſiuus apparet ex primo de generatione: quia cõicat cum aliis in materia, licet magis ſit actiuus q̃ alia.

Caput Tertium. Cœli formam non eſſe uirtutem in corpore: ipſumq; ſimplex eſſe, non compoſitum, eiusq; uirtutem, in actione finitam, infinito, æternoq; tempore mouere.

QVia declaratum eſt corpora cœleſtia componi ex motore & moto, et quod mouẽs in eis eſt non corpus, ſicut eſt diſpoſitio de cæteris motis ex ſe: & hoc in vltimo Octaui Phyſicorum, in quo declaratũ eſt, ꝙ motus, quo mouetur hoc corpus, eſt ęternus ingenerabilis & incorruptibilis. A Et quia hoc eſt declaratũ fuit illic, ꝙ iſtud mouens non eſt virtus in corpore. ſicut eſt animalibus, ſ. quia mouentia ipſa ſunt virtutes in corporibus. Et hoc fuit declaratum ponendo duas propoſitiones, quarum Vna eſt, ꝙ omnis virtus in materia eſt finitæ motionis: Altera autem eſt, ꝙ virtus, quę eſt in corpore cœleſti, eſt infinitę motionis, ex quibus concluditur, ꝙ virtus, q̃ eſt in corpore cœleſti, non eſt in materia.

POſtquam Commen. determinauit de natura cœli ſm ꝙ compoſitum eſt ex motore, & moto, & accidentibus eius in comparatione ad generabilia, hic determinat de motore eius & moto in propria forma, ſ. de quolibet eorum per ſe. & primo de ipſo moto, ſecundo de motore. ibi. (Cum fuerit declaratum.) Adhuc primo reſumit concluſionem probatam iam ſuperius & declaratam in B octauo Phyſ. vt ex ea continuet ſe ad dicenda, ſecundo continuat ſe ad ſequẽtia, & declarat propoſitum ibi. (Et cum ita ſit.) Adhuc primo reſumit concluſionem ſuã ad propoſitum, in quo fuit declarata, ſecundo reſumit declarationem, ibi, (Propoſitio autem.) Primo dicit, ꝙ declaratum eſt, ꝙ corpora cœleſtia componuntur ex motore & moto: & quia motor in eis non eſt corpus, ſicut in aliis motis ex ſe, ſcilicet in animalibus: & hoc ſupple, cum fuerit declaratum in Secundo lib. & ab Ariſt. in fine octaui Phy. in quo octauo declaratum eſt, ꝙ motus cœli eſt ingenerabilis & incorruptibilis: quod fuit ſumptum ad probandum motorem non eſſe virtutem in corpore. Et ſubdit, ꝙ illud fuit declaratum in octauo Phyſi. per duas propoſitiones: quarum altera eſt, ꝙ oĩs virtus in materia eſt finitæ motionis, ſecũda eſt, ꝙ virtus, quę eſt in corpore cœleſti, non eſt finitę motionis, ex quibus cõcludĩ ꝙ virtus, quæ eſt in corpore cœleſti, non eſt in materia.

C Propoſitio autem dicens, ꝙ virtus, quę eſt in corpore cœleſti, eſt infinitę motionis, declarat̃ in Octauo Phyſicorum per ęternitatem mot⁹, & temporis. dicens vero, ꝙ omnis virtus, quæ eſt in materia, eſt finita, eſt manifeſta ex hoc, ꝙ omnis virtus in corpore, ſ. virtus materialis, videtur diuidi per diuiſionem corporis ſm paucitatem & multitudinem. Si igitur omne corpus ſit finitum, vt declaratum eſt in tertio Phyſicorum, impoſſibile eſt virtutem infinitam eſſe in corpore finito: & hoc manifeſtum eſt per inductionem. Et Ari. laborauit in Octauo Phyſicorum ad declarandum hoc ex fundamentis declaratis ab ipſo, ſ. ꝙ omnis motus eſt in tempore, ex quo intulit, ꝙ, ſi virtus infinita eſſet in cor- D pore finito, contingeret illud corpus moueri ꝑ illam in non tempore. Corpora enim non excedunt ſe in velocitate & tarditate niſi exceſſu eorum in virtutibus motiuis materialibus, & exceſſus virtutum ſequitur exceſſus corporũ, ſ. ꝙ corpus, cui⁹ virtus eſt maior, eſt velocioris motus. ex quo ſequitur, ꝙ, ſi aliquod corpus habuerit virtutem infinitam, vt moueatur in non tẽpore. ſed eſt declaratum omnem motum eſſe in tempore. nam in omni motu eſt prius & poſterius, quæ ſunt in tempore.

à Tex. 24. vſq; in finẽ.

2. Phy. 129 & 6. Phy. 29. 30. 36.

Reſumit declarationem iſtarum ꝑpoſitionum dicens, ꝙ propoſitio, quæ dicit, ꝙ in corpore cœleſti eſt virtus infinitæ motionis, fuit declarata in octauo Phyſico. per

æternitatem

æternitatem motus & temporis. propoſitio aũt, quæ dicit, q̃ omnis virtus, quæ eſt in materia, eſt finitæ motionis, fuit declarata per hoc, q̃ omnis virtus corporea diuiditur diuiſione corporis, ita, q̃ in maiori erit maior, in minori minor, cæteris paribus. cum igitur omne corpus ſit finitum, vt probatum eſt tertio Phyſi. & primo Cœl. & Mun. ergo impoſſibile eſt eſſe virtutem infinitam in corpore, quia, cum quolibet corpore dato cõtingat dare maius, ſi aliquod corpus haberet virtutem infinitam, tunc in alio maiori eſſet maior virtus, & ſic eſſet dare virtutẽ maiorem virtute infinita, quod eſt impoſſibile: & hoc eſt manifeſtum per inductionẽ, vt dicit. Et ſubdit, q̃ Ari. laborauit ad declarandum hoc, ſ. q̃ omnis virtus in corpore eſt finita ex fundamentis declaratis ab ipſo. in ſexto Phyſi. ibi enim declarauit, q̃ omnis motus eſt in tempore, & ſi eſſet virtus infinita, & eſſet in corpore finito, contingeret illud corpus moueri per illam in non tempore, cuius declaratio eſt, quia corpora non excedunt ſe in velocitate & tarditate niſi per exceſſum ſuarum virtutum F mouentium, quæ ſumuntur ſm proportionem earum ad ſua corpora mota, ita q̃ corpus, cuius virtus eſt maior reſpectu corporis mouendi erit velocioris motus. Si ergo aliquod corpus finitum habuerit virtutem infinitam mouebitur in non tempore, quia proportionabiliter ſua velocitas excedit omnem aliam velocitatem: quod non eſſet, ſi moueretur in tempore, quare ſequitur, q̃ moueatur in non tempore, & quia hoc eſt impoſſibile, cum declaratum ſit, q̃ omnis motus ſit in tempore, cum in motu ſit prius & poſterius, quæ ſunt in tempore; ideo impoſſibile eſt virtutem infinitam eſſe in corpore, & hic omnia iam tacta ſunt ſuperius magis, diffuſe, ſed hic recapitulat ea breuiter.

Et cum ita ſit, & eſt declaratũ, q̃ corpus cœli componitur ex motore & moto, & q̃ iſte motor non conſtituitur per rem motam, nec exiſtit in ea, ſed eſt abſolutus ab omni materia, quæ G rendum eſt de hoc, quod mouetur ab eo, ſ. corpore cœleſti, vtrum, ſit compoſitum ex materia & forma, ſicut eſt diſpoſitio corporum, quæ mouentur apud nos ex ſe à motore, qui eſt in eis, ſ. corporum animalium, quæ mouentur ab anima, an ſi ſimplex, & non eſt in eo potentia omnino, nec forma à qua proueniat actio præter formam mouentem, quæ non conſtituitur per ipſum, ſcilicet quæ largitur ei motum continuum ſcilicet mouere in infinitum.

Queſtio introducitur.

Continuat ſe ad ſequentia. Et primo facit hoc propoſitiones intentionem ſuam, ſecundo declarat intẽtum ibi. (Dicamus.) Primo dicit, q̃, cum ita, ſit q̃ corpus cœleſte componitur ex motore & moto, & q̃ iſte motor non cõſtituitur in eſſe per rem motam, ſed quantum ad eſſe eſt H abſolutus ab omni materia. ideo quærendum eſt de iſto corpore, quod mouetũ ab ipſo motore, videlicet de corpo cœleſti. Vtrum circunſcripto motore ipſum ſit compoſitum ex materia & forma, ſicut ſunt corpora, quæ mouentur à ſe apud nos â motore, qui eſt in eis, vt ſunt animalia, quæ mouentur ab anima, an corpus cœleſte eſt ſimplex, ita q̃ non eſt in eo potentia omnino, ideſt materia, quæ eſt in potentia ad eſſe, nec per cõſequens eſt in eo forma, â qua proueniat actio aliqua, præter formam, quæ mouet ipſum, quæ non cõſtituitur in eſſe per ipſum, nec dat ſibi eſſe, ſed ſolum dat ſibi motum cõtinuum & infinitũ.

Hic aliquis poſſet dubitare de hoc q̃ dicit Comment. q̃ quærendum eſt de Cœlo, vtrum eſt compoſitum, circunſcripto motore, ſicut ſunt corpora animalium, quæ mouentur ex ſe à motore, qui eſt in eis, ſ. anima: videtur enim dicere q̃ corpora animalium ſint compoſita ex ma E teria & forma circunſcripta anima. & per hoc videtur ponere gradum in formis. Ad hoc poteſt dici, q̃ ex verbis eius non habetur q̃ corpus ſit compoſitum ex materia & forma circunſcripta anima, ſed quærit vtrum cœlum ſit compoſitum circunſcripto motore, qui non dat ſibi eſſe nec cõſtituitur in eſſe per ipſum, ſicut corpora animalium ſunt compoſita ex materia & forma, quæ eſt anima & motor eius, qui dat ſibi eſſe, & ſic intelligenda eſt. propoſitio ſua. Sed quia ſm primum intellectum videtur dicere in octauo Phyſi. & quarto Cœl. & Mũ. q̃ corpus animalis eſt aliquid in actu præter animam, & ideo animal poteſt diuidi in mouens & motum, quod non eſt de grauibus & leuibus & in ſimplicibus, ideo ſoluatur. Et poteſt dici, q̃ corpora animalium ſunt compoſita ex membris diſſimilibus: & hoc ideo eſt, quia forma animalium requirit multas operationes, & tanto alijs plures, quanto perfectior eſt: propter quas indiget pluribus inſtrumentis & organis. Vnumquodq; autem membrum F organicum videtur habere diſtinctam formam ab alio et ſpecificam, vt cor ab epate & cerebro, & in alijs, ſimiliter eſt diſtinctio, vt os diſtinguitur à neruo & carne, hæc tamen omnia, prout ſunt in eodem animali, non differũt forma ſpecifica ſimpliciter, ſed differunt diſpoſitionibus proprijs materialibus recipientibus diuerſas perfectiões ab vna forma, ita q̃ differunt formis accidẽtalibus, ſunt tamen accidentia propria, & ideo videntur eſſe formæ ſubſtantiales, propter quod etiam introducuntur in fine alterationis in inſtanti, ſicut forma ſubſtantialis, vt Cõmentator dicit octauo Phyſi. Et ideo iſtæ formæ mẽbrorum officialium, & etiam aliorum diſſimilium non ſunt formæ ſubſtantiales per ſe dantes eſſe abſolute illis membris, ſed eẽ eſt à forma totius. Digitus enim & caro mortui dicitur æquiuoce cum digito & carne viuis licet habeant eandem formam accidentalem: & hæc eſt ſententia Philoſophi ſeptimo Meta. ante vltimum capitulũ partium, ſ. q̃ autem oportet dicere, in illo §. Maxime autem G vtiq; aliquis. Si enim non eſſet vna forma eſſentialis totius corporis ſimpliciter, tunc nõ generaretur ab vna forma exiſtente in vno membro, ſ. forma exiſtente in corde, quia dicitur ſeptimo Metaphy. vt ſæpe dictum eſt, q̃ in generatione ſubſtantiali ſemper quod generatur à ſibi ſimili in ſpecie generatur, ſaltẽ immediate formaliter vel virtute, nunc autem ſicut Philoſophus declarat in libello de morte & vita, cor eſt membrum primo generatum in animalibus habentibus cor, & primo eſt animatum, & ipſum generat membra alia, & ideo generatio membrorum aliorum dicitur quædam annaſcentia. ex quo apparet, q̃ forma ſubſtantialis cordis eſt forma aliorum membrorum, ſed in ſe differunt diſpoſitionibus proprijs. Ec apparet talis differentia in rebus eiuſdem ſpeciei, vel maior ſicut differentia ſexuum, vt maſculus vel fœmella. Ec ſic ſpecialis ſolutio poteſt ad hoc dari, q̃ ipſe dicit in octauo Phyſi. & in quarto Cœ. & Mun. q̃ in animalibus poteſt diſtingui motor in actu, quod intelligit, quia ĩ eis eſt H pars mouens & pars mota. Pars autem primo mouẽs & eſt mota alio genere motus, ſ. motu alterationis, ſi moueatur localiter, hoc accidit ſibi, & ideo ibi diſtinguitur mouens à moto ratione. Poteſt etiã dici, quòd corpus animalis ſecũdum quod eſt mixtum ex ſimplicibus, quorum formæ non manent in actu puro, nec omnino ſunt corruptæ aliquo modo, dicitur in actu præter animam, ſed prima ſolutio melior eſt.

Aialium corpa ex mẽbris diſſimilibus conſtare opor tet.

Dicamus igitur, q̃, ſi fuerit conceſſum, quod omnis virtus in materia eſt finita, nulla differentia eſt in hoc, q̃ ſit actiua aut paſſiua, ſ. receptiua. ſi igitur corpus cœleſte recipit mouere in infinitum, vt declaratum eſt, neceſſe eſt vt non ſit compoſitum ex materia & forma, ſed vt ſit ſimplex, ſ. ſubiectum ſimplex primo motori, qui

Forma cœli non eſt in materia qa infinitę motionis ſubiectum eſt.

eſt

eſt forma ipſius: omne enim cõpoſitum ex materia & forma eſt finitæ receptionis neceſſario, ſicut eſt finitæ motionis in aliud. Eſt igitur proprium iſti moto ex ſe, quod eſt corpus cœleſte, hoc, quod motor ipſius non eſt in materia, & ꝙ illud quod mouetur ab eo, eſt ſimplex nõ cõpoſitum, & ſic intendimus verificare propoſitionem, in qua poſuimus, quod omnis virtutis in corpore, ſuum mouere eſt finitum, & ſuum moueri eſt etiam finitum.

Declarat intentũ: & primo oſtendit, ꝙ cęlũ, circũſcripto motore, eſt ſimplex & non compoſitum ſecundo, occaſione dictorum, mouet duas queſtiones, & eas diſſoluit ibi (Sed eſt quęſtio de hoc.) prima in duas. primo facit quod dictum eſt ratione oſtenſiua, ſecundo ratione ducẽte ad impoſſibile, ſecunda ibi. (Et ſi conceſſerimus.) Circa primum eſt notandum, ꝙ ex eiſdem propoſitionibus, quibus probat Ari. in octauo Phyſi. ꝙ virtus, quæ eſt in cęlo, non eſt virtus in materia, ex eiſdẽ ipſe probat hic corpus cæleſte eſſe ſimplex & non eſſe compoſitum ex materia & forma. Et inquit. {Dicamus igitur, ꝙ, ſi concedatur vna de propoſitionibus propriis aſſumptis, .ſ. ꝙ omnis virtus, quę eſt in materia, eſt finita: tunc nihil refert, vtrum illa virtus ſit actiua vel paſſiua, aut receptiua. nam quælibet iſtarum tam actiua quam paſſiua, ex quo eſt in materia, eſt finita. Tunc ſubiũgit illam propoſitionem præaſſumptam dicens. Si igitur corpus cæleſte habet æternitatem motus, neceſſe eſt vt corpus cæleſte nõ ſit compoſitum ex materia & forma, ſed ſolum ſit ſubiectum ſimplex ſuo primo motori, ſ. immediate danti ſibi motum, ſed non eſſe: quia omne compoſitum ex materia & forma eſt finitæ receptionis, ſicut eſt finitæ actionis, eo ſ. ꝙ ſua forma eſt virtus in materia: & ideo tam actio eius quam receptio eſſent finitæ, quia ergo corpus cæleſte recipit mouere infinitum, ideo non habet formam in materia: quare non eſt compoſitum ex materia & forma. Eſt igitur proprium huic moto ex ſe, quod eſt corpus cęleſte, ꝙ motor ipſius nõ eſt in materia, & illud quod mouetur ab illo motore, eſt ſimplex, & non compoſitum: & dicit hoc proprium eſſe cęlo inter alia mota ex ſe, qualia non ſunt hæc mota compoſita: quia motor eorum eſt in materia, & conſtituitur in eſſe per ſubiectũ, & dat eſſe ſubiecto. Et ſubdit, ꝙ hæc ſit verificatio propoſitionis, qua dicitur, ꝙ omnis virtutis in corpore ſuũ mouere eſt finitum, & ſuum moueri. Sed notãdum eſt ſicut ſcribitur Primo de Generatione, quæcunq; habent formã in materia, & quæcunque agunt repatiuntur: cum igitur corpus cęleſte ſit inalterabile & impaſſibile, manifeſtum eſt non habere materiam cum forma. Item ſecundo de Generatione dicitur, agere eſt per formam, pati vero per materiam: cũ igitur agẽs ſubſtat per materiã, & materia terminatur per formam: ſicut ergo virtus exiſtens in materia eſt finita in agẽdo, ſic etiam materia erit finitę receptionis: & ita materia & forma eſſent ſibi inuicẽ cauſæ mutuę finitationis, ſ. ꝙ forma erit finita ratione materiæ, quia ſubſiſtit per eam, & materia finita per formam: quia ergo cœlum infinitæ actionis eſt in agendo vel recipiẽdo motum vniformem & perpetuum, non eſt compoſitum ex materia & forma.

Et, ſi cõceſſerimus, ꝙ in corpore cœleſti eſt virtus finita alia à virtute motiua, quæ non eſt in eo, nec conſtituitur per ipſum, verbi gratia. virtus, per quam cœlum dicitur habere motũ circularem, ſicut grauia: & leuia ad motum rectũ per ſuam formam declinationis, qua dicitur eſſe nec graue, nec leue, licet iſta virtus ſit in ma-

Nõ ē l cęlo mã quæ eſt in potẽtia ad eſſe.

A teria, & quod id quod congregatur ex ipſa & materia ſit corpus cœleſte, ſicut dicit Auicenna, contingeret neceſſario, vt in æterno ſit poſſe ad eorum corruptionem abſque eo ꝙ corrũpatur. quod deſtruitur in vltimo tractatu primi cœli & mundi.

5 Tex. 12. vſq; ad finẽ

Oſtendit hoc idem ratione ducente ad impoſſibile: & primo facit hoc, ſecundo excludit quandam diſtinctionẽ Auicennę, ibi. (Eſſe igitur neceſſarium) Primo dicit, ꝙ ſi concedimus, ꝙ in corpore cœleſti ſit virtus finita alia à virtute motiua, i. alia à motore, qui non eſt in eo, ſicut forma materialis in materia: nec conſtituitur in eſſe per ipſum motum. verbi gratia. Vt dicamus ꝙ in cœlo præter motorem eſt alia virtus, per quam ipſum cœlum dicitur nec eſſe graue nec leue, & illa virtus eſt forma materialis, ita ꝙ illud, quod aggregatur ex iſta virtute & ſua
B materia, eſt corpus cœleſte, quod recipit motum à motore, & ſic cœlum habet eſſe per iſtam virtutem tanquam per formam ſubſtantialem, ſicut dicit Aui. tunc ſequeretur, ꝙ data ſit ei poſſibilitas ad corruptionem abſq; eo ꝙ corrũpatur: quod probatur eſſe falſum in fine primi Cęli & Mũ. Nota, vt dicit Cõmenta. primo Cęl. & Mũ. ſi in cœlo eſſet materia, quę eſſet in potentia ad corruptionem & tamen nunquam corrumperetur, tunc aliquid eſſet fruſtra in natura: quia actio propria materiæ, quæ eſt in potentia ad eſſe, eſt tranſmutatio de forma in formam, ſicut propria actio alicuius gladii eſt ſciſſio: ſi igitur nunquam tranſmutaretur, tunc eſſet fruſtra: quia nunquam attingeret propriam operationem, quę eſt propter ipſam tanquam propter finem, vt habetur primo cœl. & mun. ſed deus & natura nihil faciunt fruſtra: quare apparet cęlum non habere materiam, quæ eſt in potentia ad eſſe, & per conſequens non eſt compoſitũ ex materia & forma.

Eſſe igitur neceſſarium non eſt niſi duobus
C modis: neceſſarium, ſ. ex ſe, & neceſſarium ex alio, quod tamen eſt poſſibile ex ſe. ſic poteſt aliquis exiſtimare in corpore cœleſti, ſ. ipſum habere virtutem finitam, & acquirere neceſſitatẽ à virtute infinita ſeparata à materia, vt opinat Auic. & eſtimatur eſſe opinio Alexãdri in quibuſdam ſuis tractatibus. & ſuper hoc fundauit Auicenna ſuam declarationem de primi, principii eſſe, ſine declaratione eius, quod eſt, motũ æternum eſſe: & eſt declaratio fundata ſup̱ propoſitiones inſtabiles, ſicut tu vides.

Neceſſariũ eſt duplex ex ſe, & ab alio, poſſibile tamen ex ſe.

Ex dictis excludit quandam diſtinctionem Aui. dicẽa, ꝙ eſſe neceſſarium eſt duobus modis, ſ. neceſſarium ex ſe & ſimpliciter, & neceſſarium ex alio, poſſibile tamen ex ſe, ſicut uoluit Auic. & aliquis poſſet eſtimare de cor
D pore cęleſti, ſ. ꝙ ipſum haberet virtutem finitã & poſſibilem ex ſe, ſed acquirat ab alio neceſſitatem, ſ. à virtute infinita ſeparata à materia: & hæc opinio fuit Auicen. & videtur fuiſſe opinio Alex. in quibuſdam ſuis tractatibus. & ſuper hoc Auic. fundauit ſuam declarationẽ, qua probat primum principium eſſe, abſque hoc quod probet ipſum eſſe per æternitatem motus: ſicut facit Ariſto. octauo Phyſi. hoc eſt. ꝙ Auic. probat primum principium eſſe ęternum per hoc, ꝙ cœlum eſt eternum: & cũ hoc eſſe, ſilicet æternum, non habeat ex ſe, oportet dare aliud, quod per ſe eſt ęternum dãs aliis ęternitatem, aliter eſſet procedere in infinitum. Et ſubdit, ꝙ declaratio iſta, qua procedit Auicenna probando primum principiũ eſſe infinitum, fundatur ſuper propõnes inſtabiles non habentes virtutes concludendi propoſitum, vt tu vides, ideſt quilibet poteſt videre: ꝙ autem corpus cœleſte de ſe aliunde perpetuari non poſſit, probatur ſuffi-

cienter

cienter in fine primi cœli & mundi. vnde oſtendit, ꝙ **E** naturaliter omne corruptibile corrũpetur, quia natura non facit actiuum ſine paſſiuo, nec econuerſo.

Quæſtio.

Sed eſt qō de hoc, quia dicit Ariſtoteles in libro de cœlo & mundo, ſ. ꝙ virtutes corporũ cęleſtium ſunt finitę actionis, quia corpora cęleſtia ſunt finitæ quãtitatis, & ex hac propoſitione declarauit, quod corpora cęleſtia ſunt finitę quantitatis, & dedit cauſam in hoc, ꝙ orbiũ cęleſtium quidam mouent vnam ſtellam, & quidã plures, & dixit, ꝙ ſi ſtelle, que ſunt in orbe ſtellarum fixarum eſſent minores, vel maiores, non poſſet eas mouere vniuerſaliter. Et declarauit illic vniuerſaliter, ꝙ ſi virtutes, que ſunt in corporibus cęleſtibus, eſſent in calefacere, et mouere vniuerſaliter infinitæ, mouerẽt corpora, quę **F** ſunt apud nos in inſtanti, & hoc facit extimare quòd in corporibus cœleſtibus ſunt virtutes actiuæ finitæ.

Poſtquam determinauit corpus cœleſte circunſcripto ſuo motore eſſe ſimplex, non compoſitum ex materia & forma, hic occaſione prædictorum mouet quaſdam quæſtiones, & eas diſſoluit: & diuiditur in duas partes ſecundum ꝙ duas mouet quęſtiones & ſoluit. ſecunda ibi (Et poteſt aliquis.) Adhuc primo mouet quęſtiones, quæ faciunt dubitare, ſecũdo ſoluit eas ibi. (Et ad hoc dicamus)

Quia dictum eſt prius, ꝙ proprium eſt cęlo hoc, ſupple ꝙ motor eius non ſit in materia, & illud, quod mouetur à motore, ſit ſimplex & non compoſitum, & motor dat ſibi motum continuum & infinitum, & ſic videtur ꝙ motores cœli ſint virtutes infinitæ, ideo circa hoc mouet quęſtionem, di. ꝙ quęſtio eſt de hoc, quod Ari. dixit in libro Cę. & mun. & videtur ei contrariari, ſ. ꝙ dictum eſt hic: dixit in ſecũdo cę. & mũ. ꝙ virtutes corporum cę- **G** leſtium ſunt finitæ actionis, eo ꝙ corpora cœleſtia ſunt finitæ quantitatis: quia quod mouetur à virtute finita in tẽpore determinato, ſi hoc non eſſet finitæ quantitatis, non moueretur in tempore determinato vna reuolutiõe integra: & ꝙ iſtę virtutes ſint finitæ actionis dicit, ꝙ Ariſt. dedit cauſam in hoc, ſ. in ſignificando non in eſſe, & eſt: quia de numero corporum cœleſtium quædam mouent vnam ſtellam, & quædã plures: & dixit, ꝙ ſi ſtellæ, quæ ſunt in orbe ſtellarum fixarum, eſſent minores vel maiores, motor illius orbis non poſſet mouere eas naturaliter. Et demonſtrauit vniuerſaliter illic, ſ. in ſecundo Cœ. & Mun. ꝙ ſi virtutes, quæ ſunt in corporibus cęleſtibus eſſent in calefacere et mouere infinitę, mouerentur corpora quæ ſunt apud nos in inſtanti: ſed in tẽpore mouentur, ideo ęſtimatur ꝙ in corporibus cœleſtibus ſunt virtutes finitæ actionis.

Solutio. vi de 2. cœli 19. & 71. & 12. Met. 41

H Et ad hoc dicamus breuiter, quod infinitum dicitur duobus modis: quorum vnus eſt virtus infinitę actionis paſsionis in tempore, & eſt finita in ſe, ſ. in velocitate, & vigore. Secundus ẽ virtus infinitę actionis, aut paſſionis in ſe.

Soluit prędictã quęſtionem & primo facit hoc. ſecundo excludit quaſdam obiectiones, quæ poſſent fieri ibi. (Non ſequitur) primo ſoluit quęſtionem, ſecundo ex ſua ſolutione excludit conuenientiam & differentiam inter coprora cęleſtia & generabilia & corruptibilia, ibi. (Corpus igitur cœleſte.) Circa primum tria facit. primo præmittit quandam diſtinctionem ex qua habetur ſolutio quęſtionis. ſecundo declarat membra iſtius diſtinctionis applicando ad ſolutionem quæſtionis. tertio concludit ſolutionem declaratam, ſecunda ibi. (Virtus autem.) tertia ibi. (Infinitum igitur.) Dicit primo dicamus igitur breuiter, ꝙ infinitum dicitur duobus modis. uno modo dicitur virtus infinitę actionis & paſſionis in ſpecie, ideſt duratione: eſt tamen finita in ſe, videlicet in vigore.

Infinita virtus duplex

Virtus autem infinita in actione ipſa, aut paſſione, non exiſtit in corpore, ſiue fuerit cœleſte ſiue generabile et corruptibile, hoc enim non accidit corpori niſi ſecundum quod eſt corpus infinitum, & ideo orbes mouent & mouentur ĩ tempore: virtutes vero infinitę in actione aut paſſione in tempore eſſe neceſſarium eſt in corporibus cœleſtibus: paſſione autem, quia ſimpliciter ſunt ſimplicia, actione vero, quia ſuæ formę non cõſtituuntur per ſuum ſubiectum, & vtrunque eſt impoſſibile in corporibus generabilibus & corruptibilibus, quia ſunt compo- **F** ſita ex materia & forma.

Declarat membra iſtius diſtinctionis applicãdo ad ſolutionem quæſtionis di. ꝙ virtus infinita ſecundum ſe in actione aut paſſione, ſ. infinita in vigore, nõ exiſtit in corpore aliquo nec cœleſti nec generabili nec corruptibili: quia non conuenit habere corpori, ſ. virtutem infinitam, niſi corpus eſſet infinitum: quod eſt impoſſibile, vt apparet tertio phyſi. & ideo dicit, ꝙ orbis mouet & mouetur in tempore, quia habet virtutes finitas ſecundum vigorem: virtutes vero in actione & paſſione infinitas in tempore. i. duratione eſſe in corporibus cœleſtibus neceſſariũ eſt. paſſionem, quia ſunt virtutes in paſſione, durationis infinitæ, quia corpora cœleſtia ſunt ſimplicia: & ideo ipſa ſunt corpora, que poſſunt infinitam recipere actionem & motum ſecundum tempus: ſed ꝙ ſunt in eis virtutes durationis infinitæ in actione, hoc patet ex hoc, ꝙ ſuę formæ non cõſtituũtur in eſſe per ſuum ſubiectum: & ideo, cum ſint formæ ſeparatæ non habentes contrarium, nec **G** ſubiectum per quod ſubſiſtant, poſſunt agere in infinitũ tempus. Et ſubdit, ꝙ vtrunq; iſtorum eſt impoſsibile in corporibus generabilibus & corruptibilibus, ſ. habere virtutes infinitas ĩ vigore aut duratione actionis aut paſſionis, eo quod generabilia & corruptibilia ſunt compoſita ex materia & forma. ideo neceſſitate corrumpuntur: quare nec agere poſſunt nec pati per tempus infinitum, nec actionẽ infinitã habent in qualitate actionis.

Infinitum igitur eſſe in vigore, cuius cauſa ẽ corpus, ſecundum quod eſt corpus, eſt impoſſibile in corporibus ſiue in cęleſtibus, ſiue aliis, infinitum vero ĩ tempore eſt neceſſe eſſe in corporibus cœleſtibus ex diuerſitate motoris & moti in eis à corporibus generabilibus & corruptibilibus: & eſt impoſſibile in corporibus generabilibus & corruptibilibus, quia virtutes eo- **H** rum motiuę sũt materiales, & corpora ſua, quæ mouẽtur ab eis, cõponunt ex materia & forma.

Concludit ſolutionem ſuam declaratam di. ꝙ infinitũ in vigore, cuius cauſa eſt corpus, ſecundum ꝙ corpus eſt, eſt impoſſibile, ideſt virtutem eſſe infinitam in vigore, cuius virtutis corpus ſit cauſa ſ. ſubiectiua, ideſt quæ ſit forma alicuius corporis: & hoc ſiue ſit corpus cœleſte, ſiue aliud quodcunq;: quia omne corpus eſt finitum, ideo eſt improportionatum actioni virtutis infinitæ: ſed virtutem eſſe infinitam in duratione in corporibus cœleſtibus eſt neceſſarium, propter diuerſitatem, quæ eſt inter corpora generabilia & corruptibilia, tam ex parte motoris quam ex parte moti. videlicet quia motor in cœlo nõ cõſtituitur in eſſe per motũ, & motum eſt ſubiectum ſimplex non compoſitũ ex materia & forma: & eſt impoſſibile

bile

bile eſſe infinitam virtutẽ io duratione in corporibus generabilibus & corruptibilibus, quia virtutes eorum motorum ſunt materiales, ſ. cooſtitutæ in eſſe per ſua ſubiecta: corpora etiam, quæ mouentur ab eis ſunt compoſita ex materia & forma: quia motor in eis non dat eſſe moto: & ideo, quia de neceſſitate corrũpuntur, non poſſunt in infinitum tempus mouere, nec moueri.

Corpora igitur cęleſtia, & generabilia, & corruptibilia conueniunt in hoc, ꝙ actio & paſſio exiſtentes in eis ſunt finitæ in ſe, & per hoc mouentur in tempore, & ſunt quædam velociora quibuſdam. Et cum virtutes eorum motiuæ non ſunt materiales, ideo recipiunt ex modo iſto receptione finita in tempore, non receptionẽ infinitam.

Concludit conuenientiam & differentiam inter corpora cœleſtia, & generabilia & corruptibilia. d. igitur corpora cœleſtia & generabilia & corruptibilia conueniunt in hoc, ꝙ actio & paſſio: ideſt virtutes actiuæ, & paſſiuæ exiſtentes in eis, ſuot finitæ in ſe, ſcilicet vigore, & propter hoc mouentur in tempore: & quędam mouentur velocius quibuſdam, ſecundum ꝙ in maiori proportione virtus motiua excedit ſuum mobile. & ſtatim ſubiungit cum hoc, ꝙ virtutes motiuæ eorum corporum cæleſtiũ non ſunt materiales: & ideo recipiunt finitatem in vigore. virtutes autem generabilium & corruptibilium ſunt materiales: & ideo nullam infinitatem recipiũt, nec in duratione, nec in vigore.

Et non ſequitur ex hoc, ꝙ in corpore cœleſti eſt virtus finita in ipſa actione & paſſione, vt in eo ſit virtus finita in tempore; nec ſequitur ex hoc, ꝙ, ſi virtus finitæ actionis & paſſionis eſt, vt ſit corpus poſſibile vt corrumpatur, aut vt ſit compoſitum ex materia & forma. Poſſibilitas enim non debet eſſe niſi ex hoc ꝙ virtus finita in tempore ſit, & ſit compoſita.

Excludit quaſdam obiectiones, quę poſſunt fieri ei & prius ponit obiectiones excludendo, ſecundo oſtendit quo non concludunt ibi. (Et eſt manifeſtum.) Primo dicit, ꝙ ex hoc quod nos diximus, ſcilicet ꝙ in corpore cęleſti ſit virtus finita ī qualitate actionis & paſſionis, ideſt in vigore, non propter hoc ſequitur, ꝙ in eo ſit virtus finita in tempore, licet forte aliquis poſſet credere. nec ſequitur propter hoc, ꝙ virtus eſt finita in vigore, vt corpus illud, ſ. cœleſte ſit corruptibile, aut compoſitum ex materia & forma: quia poſſibilitas eſt tantum ex hoc, ꝙ virtus ſit finita in tempore, & ſit compoſita, non autem ex finitate virtutis in vigore.

Et eſt manifeſtum ꝙ, ſi poneremus corpus cœleſte componi ex materia & forma, & ſequitur in ipſo eſſe virtutem finitæ actionis & paſſionis in tempore. Et eſt manifeſtum ꝙ, ſi in corpore compoſito ex materia & forma eſſet virtus infinita in tempore, ſequeretur in ipſo eſſe virtutem infinitam ī ipſa actione, aut paſſione. Et eſt impoſſibile, quod intulit Ari. ex proportione virtutum, quibus mouentur corpora cęleſtia in tempore.

Declarat prædicta: & primo declarat ꝙ, ſi corpus fuerit compoſitum ex materia & forma, ſequitur ipſum habere virtutem finitam in duratione: & ſecundo declarat, ꝙ ſi corpus habet virtutem finitam in vigore, non propter hoc ſequitur ipſum eſſe compoſitum & materia & forma. tertio ex omnibus prædictis recapitulat ſolutionem

A prædicta quæſtionis, ſecunda ibi. (Et eſt manifeſtum:) tertia ibi. (Modus autem receptionis.) Primo dicit, manifeſtum eſt, ꝙ ſi poſuerimus corpus cœleſte compoſitum ex materia & forma, ſequitur ipſum habere virtutem finitam in duratione: quia omne compoſitum ex materia & forma eſt corruptibile: omne autem corruptibile de neceſſitate corrumpetur, vt probatur primo Cę. & Mun. quare omne compoſitum ex materia & forma eſt finitæ durationis. Et ſi diceret aliquis, ꝙ ſi in corpore compoſito ex materia & forma eſſet virtus infinita in tẽpore, ſequeretur io ipſo eſſe virtutem infinitam in qualitate actionis & paſſionis, i. infinitam in vigore: quod eſt impoſſibile, ſ. ꝙ in aliquo corpore ſit virtus infinita in vigore: & hoc impoſſibile intulit Ariſt. ex proportione virtutum mouentium corpora cœleſtia in tempore determinato, quia ſcilicet cuiuſcunq; motus cœleſtis quãtuncũq; tardi ad motum diurnum, qui eſt velociſſimus aliorum, eſt proportio determinata, quare oon eſt poſſibile virtutem

B cœleſtem eſſe vigoris infiniti. Nota, ꝙ tam materia quàm forma finitæ ſuot & limitatæ in actione & in paſſione & in tempore: & ideo quodcũq; fuerit compoſitum ex materia & forma materiale erit finitæ durationis.

Cõpoſitũ ex materia & forma eſt finitæ durationis: nã ſi eſſet infinitũ duratio nr, eſſet infiniti vigoris eſſẽtialiter.

Intelligendum, ꝙ ſi aliquod corpus compoſitum ex materia & forma haberet virtutem infinitam in duratione, haberet virtutem infinitam in vigore: cuius ratio eſt, quia compoſitum ex materia & forma eſt corruptibile. ſi ergo permanet tempore infinito, cum corrumpẽs continuetur, ergo in infinitum ſua virtus reſiſtit corrumpenti: hoc autem noo eſſet niſi in infinitum ſua virtus excederet virtutem corrumpentis, & oon in aliqua proportione determinata, cum corrumpens continuetur nõ ſolũ idem numero, ſed idem in ſpecie, neceſſe erit virtutẽ illius corporis eandem debilitari in tantum, ꝙ excederetur a corrumpente: quia in reſiſtendo ſemper aliquomodo debilitaretur & corrumperetur: quare ſequitur, ſi corpus compoſitum ex materia & forma habeat virtutem

C iofinitæ durationis, ꝙ habeat infinitam virtutem in vigore: & quia hoc eſt impoſſibile, ergo & primum.

Et eſt manifeſtum, ꝙ etiam non ſequitur ex hoc ꝙ corpus recipit paſſionem finitam in ſe non in tempore, aut recipit actionem finitam in ſe infinitam in tempore, vt ſit compoſitum ex materia & forma: ſicut ſequitur hoc quando actio aut paſſio fuerit finita in tempore: primum enim contingit ei ſecundũ quod eſt corpus tantum, ſecundum autem ſecundum quod eſt corpus compoſitum.

Declarat, ꝙ ſi corpus habeat virtutem finitam in vigore, propter hoc non ſequitur ipſum compoſitum eſſe ex materia & forma: & dicit, ꝙ manifeſtum eſt, ꝙ ex hoc ꝙ corpus recipit paſſionem finitam in ſe, ideſt habet virtutem paſſiuam finitam in vigore, non finitam in tempo

D re, ideſt in duratione, vt ſit compoſitum ex materia & forma, ſicut ſequeretur hoc, ſi actio & paſſio eſſent fiotta in tempore: quia primum conuenit corpori ſecundum ꝙ corpus, ſ. habere virtutem fioitam in vigore: & ideo tam omnia corpora compoſita qnam non compoſita ex materia & forma in hoc communicãt: ſed habere virtutem finitam io duratione conuenit corpori in quantum eſt cõpoſitum ex materia & forma, & proprium eſt compoſitis habere finitum eſſe durationis.

Modus autem deceptionis in hac quæſtione, & quod fecit Ariſtotelem putari contradicere ſibi, eſt æquiuocatio iſtorum duorum nominum, finitum & infinitum. quoniam, cum non diſtinguitur finitas & infinitas contingentes ex tempore, à finitate & ab infinitate contingentibus

bus ex actione & paſſione contingit iſta ambiguitas: & ex hac finitate, in qua conueniũt corpora cęleſtia, & materialia, declarauit vniuerſaliter omne corpus eſſe finitum, non ex finitate accidente corpori ex hoc, quia eſt ex materia & forma: & ex hoc abſcindentur dubitationes contra Ariſtotelem.

Recapitulat ſuam ſolutionem dicens, ꝙ modus deceptionis in iſta quæſtione eſt ęquiuocatio duorum iſtorum nominum, ſ. finitum & infinitum: quia cum nõ diſtinguitur finitas & infinitas, quæ contingunt ex tempore, à finitate & infinitate in vigore, contingit iſta ambiguitas in ſermonibus philoſophi, cum quandoq; dicat virtutes cęleſtes eſſe finitas, quandoq; infinitas. Et ſubdit, ꝙ de iſta finitate, in qua conueniunt corpora cœleſtia cum generabilibus & corruptibilibus in vigore, declarauit Ari. omne corpus eſſe finitum, non ex finitate contingenti corpori ex hoc ꝙ eſt compoſitum ex materia & forma, quæ ẽ finitas in duratione: & per iſtam diſtictionem tolluntur omnes dubitationes Ariſt.

F

Dubitatio — Et poteſt aliquis dicere, ꝙ, cũ omne corpus agit per aliquid, & patitur per aliquid, neceſſe eſt vt omne corpus ſit compoſitum ex materia & forma.

Mouet aliam quæſtionem: & diuiditur in tres partes. primo ponit quæſtionem arguens ad vnam partem, ſecundo ſoluit ibi. (Ad hoc dicamus.) Tertio ex ſua ſolutione infert concluſiones ibi. (Et ex hoc videtur.) Primo inquit, ꝙ aliquis poſſet dicere, ꝙ omne corpus eſt etiam compoſitũ ex materia & forma: quia omne corpus agit per aliquid ſui, & per aliquid patitur: illud vero p quod agit eſt forma, per quod patitur eſt materia, vt patet ſecũdo de generatione: quare omne corpus compoſitum eſſet ex materia & forma: & per conſequens cœlum, quod videtur eſſe contrarium ei, quod declaratum eſt in præcedentibus.

G

Solutio — Et ad hoc dicamus hoc eſſe verum, ſ. ꝙ corporum, quoddam eſt compoſitum, ita ꝙ forma non conſtituitur per materiam, ita ꝙ materia ẽ ſubiectum tãtum, & non materia, cuius eſſe ſit in potentia, ſ. corpus cœleſte: & quoddam eſt compoſitum ex materia, quæ eſt in potentia: & forma, quæ conſtituitur per materiã, ſilicet corpora generabilia & corruptibilia.

Cęlũ ẽ ſubiectũ tantũ nõ materia Idẽ ſup. cap 2. &. 8. Me. cõ. 12. &. 1. de Cęl. 92. ſed vid. op. 8. Met. 17.

Soluit dicens, dicamus ad hoc, ꝙ eſt verum, ſ. omne corpus eſſe compoſitum ex materia & forma: ſed de numero corporum, quoddam eſt compoſitum, cuius forma non conſtituitur in eſſe per materiam, & ſupple non dat eſſe materię: ita ꝙ materia eius eſt ſubiectum non materia, cuius eſſe ſit in potentia, & actum eſſendi recipiat à forma, & hoc eſt corpus cœleſte: aliud eſt corpus quod eſt compoſitum ex materia & forma, quæ materia eſt in potentia ad actum eſſendi, & forma eius conſtituitur in eſſe per materiam: & illa ſunt generabilia et corruptibilia. Et ita patet ꝙ tam cœleſtia quam inferiora ſunt compoſita ex materia & forma, ſed diuerſimode: quia actio arguit formam, & tranſmutatio materiam, vt dicit Commenta. Octauo Metaphy. & ideo alia & alia actio & tranſmutatio arguit aliam, & aliã formã & materiã.

H

Et ex hoc videtur, ꝙ corpus dicitur de eis ęquiuoce, & ꝙ æternum & non æternum non conueniunt in aliquo omnino. Et hoc apparet etiã ex hoc, ꝙ corpus cœleſte non datur ei ſubiectũ, niſi propter motũ localẽ tãtum, corporibus autem generabilibus & corruptibilibus datur ma

Corp' ęquiuoce dicit de æternis & inferioribus.

E

teria propter generationem & corruptionem, forma autem datur eis propter actionem: ſed differunt, quia in altero ẽ īfinita: in tẽpore, & in altero finita: & ideo illa ſunt non materialia, & iſta ſunt materialia: ſecundum hoc igitur habet intelligi hęc quæſtio, quam ignoraui diu ante longam perſcrutationem.

Infert quaſdam concluſiones dicens, ꝙ corpus vel corporeitas dicitur de cœlo & iſtis inferioribus æquiuoce: patet, cum corruptibile & æternum non conueniant in aliquo omnino: ex quo enim differunt tam ex parte formæ quam ex parte materiæ, quæ ſunt principia eſſentialia rei non poſſunt habere in aliquo ſimilitudinem omnimodam. Ex hoc etiam apparet bene, ꝙ corpus cœleſte non dicitur habere ſubiectum propter aliud niſi propter motum localem tantum: quia ſuum ſubiectum non eſt in potentia niſi ad vbi: corporibus aũt generabilibus & corruptibilibus datur materia propter generationem & corruptionem, quia ſupple eorum materia eſt in potentia ad actum eſſendi: ſed forma datur eis, ſ. vtriq; tam cœlo quam generabilibus & corruptibilibus propter operationem, differunt tamen. quia in corpore cœleſti eſt forma infinita in tempore, in corruptibilibus autem eſt forma finita in duratione: & ideo corpora, ſupple cœleſtia non dicuntur materialia: iſta vero generabilia & corruptibilia dicũt materialia. Et ſubdit ſecundum hoc oportet intelligi iſta quæſtio quam ignoraui diu ante longam perſcrutationem. Dubitari poteſt de hoc, quod Commentator dicit, ꝙ in cœlo non dicitur eſſe ſubiectum vel materia, niſi propter motum localem tantum. Videtur etiam, ꝙ debeatur ſibi ſubiectum propter accidẽtia alia, quæ ſunt raritas & denſitas & alluminoſitas: quæ non poſſunt eſſe niſi in ſubiecto materiali. Et poteſt dici, ꝙ Commentator intendit hic per ſubiectum materiam, quæ ſolum eſt in potentia ad vbi. quia hic comparat materiam cœli ad materiam generabilium & corruptibilium: modo, in cœlo non eſt aliqua potẽtia niſi ſolum ad vbi, licet non ſit potentia ſecundum totum cœlum: & licet in cœlo ſint aliqua accidentia, non poteſt tamen ſubiectum cœli intelligi in potentia ad illa: quia potentia intelligitur per traſmutationes, vt patet primo Phyſicorũ. In accidentibus vero cœli per ſe non eſt traſmutatio nec intenſio nec remiſſio: quare ſubiectum eius non poteſt dici in potentia ad illa alia accidentia. Quod, ſi quis inſtaret de lumine: quia ad lumen videtur eſſe traſmutatio.

a. 1. logic.

Dicendum, ꝙ iſta traſmutatio non eſt in toto cęlo, ſed in parte: & ex hoc non poteſt attribui materia toti cœlo. & etiam eſt traſmutatio, quæ ſequitur motum localem: & etiam eſt traſmutatio corporalis in re qualitatum illa, quæ arguit potentiam materiæ: quare per accidentia alia à motu locali, non dicitur cœlum habere materiam. Sequitur rubrica, quum autem declaratum fuit, & c.

Cap. quartũ. Quo nam modo cum his inferioribus, cœli motus continuetur.

CVm autem declaratum fuit ab Ariſt. ꝙ motus cœli eſt primus motus, & ex hoc fuit declaratum, ꝙ motus eſt in moto, ſequitur ex hoc, vt hoc, quod mouetur hoc motu, ſit æternum. Si enim eſſet generabile & corruptibile, tunc motus eius non eſſet primus motus, & cum conſiderauit res poſſibiles in motu eius, & quiete, fuit neceſſe etiã propter hoc ꝙ motus eius eſſet primus ante omnem motum alium, & vt motus eius ſit æternus.

POſtꝙ Commentator determinauit de corporibus cœleſtibus ſecundum ſe, hic primo determinat de motoribus cœlorum appropriatis. ſecundo determinat de motore primo; tertiò redit ad declarandum de natura corporis cœleſtis in habitudine ad primum motorem, vt ex hoc compleatur ſcientia de cœlo & de eius motoribus. ſecunda ibi. (Et cum cõſiderauit de virtutibus) tertia ibi. (Demonſtratio) Circa primum tria facit, primo præmittit quedam valentia ad declarandum naturam motorum appropriatorum, ſecundo illam naturam determinat ibi. (Et cum declarauit iſta.) Dicit ergo primo, ꝙ cum fuerit declaratum octauo Phy. ꝙ motus cœli eſt motus primus: & cum fuerit hoc declaratum tertio Phy. ꝙ motus eſt in moto, vt i ſubiecto, ſequitur ex his duabus propoſitionibus, ꝙ illud, quod mouetur hoc motu, ſ. ipſum corpus cœleſte, eſt æternum: quia ſi ipſum cœlum eſſet generabile & corruptibile, eius motus non eſſet primus. Et ſubdit, ꝙ, cum Ari. conſiderauit res, ſ. poſſibiles in motu cœli & quiete, neceſſe fuit propter hoc, ꝙ motus eius ẽ primus ante omnem alium motum, vt eius motus ſit æternus. Notandum vt declarat Commenta. octauo. Phy. ꝙ ſi eſſet cœlum generabile & corruptibile, ita ꝙ de nouo fuiſſet, ſequeretur ꝙ motus eius nõ eſſet primus; quia nullum corpus poteſt generari de nouo generaliter loquẽdo niſi per motum & tranſmutationem: & non ſolum ꝑ tranſmutationem factam in ipſo, ſed etiam in generante, qui generat de nouo illud, quod quandoq; non generabit nec numero nec ſpecie. ſi igitur cœlum de nouo fuit generatum, tranſmutatio fuit facta in ſubiecto generato; cum ſecundum philoſophantes, ex nihilo generari non potuit. Fuit etiam tranſmutatio in generante, cum de nouo produxit effectum quem prius non produxerat: & ſic iſti motus fuerunt ante motum cœli: quare ſequitur, ꝙ ſi cœlum eſſet generatum, motus eius non eſſet primus: quare ex oppoſito conſequentis infertur oppoſitum antecedentis, ſ. ꝙ ſi motus eius, primus eſt, ipſum eſt æternũ.

Et cum declarauit iſta, ſ. hoc corpus eſſe æternum & motum, perſcrutabatur primo de motu cœli, & inuenit illum moueri à virtute nec graui nec leui; & quia omnis virtus grauis aut leuis exiſtit in corpore generabili, & corruptibili, & in natura generabili & corruptibili, aut anima ſi fuerit cum hac materia, neceſſe fuit vt hęc virtus, quæ nec eſt grauis nec leuis ſit in corpore ſimplici, & ipſam non habere ſubiectum, nec contrariũ, & vt ſit anima neceſſario non admixta materiæ, ſed anima corporis æterni, ita vt iſta anima ſit non abſtracta à corpore, & cũ hoc ſeparata ab ipſo, in quantum hoc corpus non indiget ipſa, quia eſt permanens per ſe, ſicut eſt diſpoſitio de animalibus, que ſunt cum virtutibus naturalibus, & vt iſta anima ſit in eo: nam omne motum ex ſe mouetur per virtutem exiſtentem in eo.

Virtus mouẽs cœlũ nõ ẽ grauis aut leuis: quæ Generabiliũ & corruptibiliũ naturas ſequũtur.

Declarat naturam motorum appropriatorum. Et primo oſtendit huiuſmodi motores eſſe animas non materiales, ſed ſeparatas quantum ad eſſe, coniunctas vero ſuis mobilibus quantum ad operationes. ſecundo oſtendit quales ſunt ſecundum ſuas eſſentias ibi. (Et cum conſiderauit) Primo dicit, ꝙ cum Ariſt. conſiderauit iſta, quæ dicta ſunt de corpore cœleſti, ſ. ipſum eſſe æternum, & motum eius, incœpit perſcrutari 8 Octauo Phy. de motu eius: & inuenit iſtum motum fieri à virtute nec graui nec leui, ideſt à forma quam ſequitur, grauitas & leuitas: ſupple dicantur formæ: aut ſimul grauitas aut leuitas ſunt à natura generabili & corruptibili, idest à forma ma-

A teriali in materia, quæ eſt generabilis & corruptibilis: & hoc ſupple ſi grauitas & leuitas, ſupple non dicuntur formæ, ſed qualitates communes formis in materijs, aut grauitas aut leuitas ab anima. Si autem fuerit materialis exiſtens in materia generabili & corruptibili, corpus igitur cœleſte cum nõ ſit generabile & corruptibile, neceſſe eſt motum eius fieri à virtute nec graui nec leui. De iſta ratione tantum ponit maiorem in litera, ſed dat minorẽ intelligere & concluſionem per hoc quod ſequitur. Subdit enim, ꝙ neceſſe eſt, ꝙ hec virtus, quæ nec eſt grauis nec leuis, ſit in corpore ſimplici, & ꝙ iſta virtus vel forma non habeat ſubiectum, per quod videlicet conſiſtat i eſſe, nec cõtrarium à quo, ſ. corrumpatur: ex quo enim virtus grauis & leuis eſt in corpore generabili, & corruptibili, conſequens eſt ꝙ corpus, quod non eſt generabile nec corruptibile, habeat virtutem nec grauem nec leuem, & ita neceſſe eſt, ꝙ illa virtus, que mouet cœlum ſit anima non admixta materiæ, ſed anima corporis æterni:

B & ita neceſſe eſt ꝙ iſta anima cœleſtis non ſit ſeparata a mobili ſuo, nec ſubiecto, nec loco: & cum hoc, ꝙ ipſa ſit ſeparata ab eo, quantum ad eſſe, eo ſ. ꝙ corpus cœleſte nõ indiget anima ad ſuum eſſe, ſed eſt per ſe ipſum ex natura non recipiens eſſe ab ipſa anima, ſicut corpora animaliũ inferiorum recipiunt eſſe à ſuis virtutibus materialibus, ideſt à ſuis formis vel animabus: & ita anima cœleſtis nunquam ſeperatur à ſuo mobili, licet ſit abſoluta i eſſe, ſed ſemper eſt in ſuo mobili: quia oẽ quod mouetur ex ſe, mouetur ꝑ virtutẽ exiſtentẽ in ipſo: cum igitur cœlũ maxime mouetur ex ſe, ergo virtus mouens ipſum effectiue in ipſo exiſtit. Nota, ꝙ de numero grauium & leuium quædam ſunt ſimplicia, & quędam mixta: in ſimplicibus corporibus grauitas & leuitas videbãtur eſſe formę ſubſtantiales, eo ꝙ mediantibus eis mouentur ad loca propria, cum extra ipſa fuerint: & non qualitates conſequentes formas ſubſtantiales, ſed grauium & leuium mixtorũ quædam ſunt animata, quædã inanimata: & quocunq; modo, ſit ſemper grauitas & leuitas ſunt qualitates generabilium & corruptibilium.

C Et cum cõſiderauit in iſtis virtutibus, declaratum fuit ei ipſam eſſe virtutem appetitiuam de virtutibus animæ tantum.

Vide .12. Met. 16. & 44.

Oſtendit naturam motorum appropriatorum quantum ad ſuas eſſentias: dicens ꝙ cum conſiderauit Ariſt. naturam iſtorum motorum appropriatorum, notũ fuit ei virtutem eſſe appetitiuam tantum. Notandum, ſicut dicit Commentator octauo Methaphyſicę, operatio arguit formam: cum igitur in virtutibus corporum cœleſtium apparet operatio appetitus, ideo appetitus primũ mouens in moto dicitur, tertio de Anima. & Commentator .12. Metaphy. ideo neceſſe eſt motores cœleſtes eſſe virtutes appetitiuas: ſed, quia in formis omnino abſolutis non eſt virtus ſenſitiua materialis, vt patet ſecundo de Anima, ideo in motoribus cœleſtibus, qui ſunt formę abſolutæ, eſt appetitus intellectiuus, ideo huiuſmodi animę

D habent virtutes appetitiuas & voluntarias: & hoc Commentator dicit. 12. Metaphy. ꝙ de virtutibus animę ſolũ habent intellectum & voluntatem: idem etiam intelligit hic, licet non dicat de intellectu, quia hic intẽdit per appetitum voluntatem, quæ ſequitur intellecta.

Animabus cœleſtibũ nõ tantũ appetitus, ſed & intellectus ineſt.

Et cum conſiderauit de virtutibus appetitiuis cœleſtibus, vidit eas moueri ad appetibile nobilius ipſis.

Determinat de motore primo, & proponit, ꝙ præter motores appropriatos eſt alius motor nobilior eis. ſecundo determinat illum motorem eſſe nobiliorem & perfectiorem eis, ibi. (Et cum conſiderauit.) Primo dicit, ꝙ, cum philoſophus primo conſiderauit in iſtis virtutibus cœleſtibus appetitiuis, vidit eas moueri ad illud appetibile nobilius ipſis, cum mouens nobilius ſit moto, & agens

paſſo

appetibile ſemp vel ē ſimpliciter bonum vel apparēs, & quando.

paſſo: ſed appetibile mouet ipſum appetitum: ergo ipſum appetibile nobilius eſt ipſo appetitu, & ideo appetibile mouet ſecundum nobilitatem in ratione boni, ita ꝙ nihil eſt appetibile, niſi bonum vel ſimpliciter vel bonum apparēs. vnde, ſi appetitus intellectiuus fuerit cõiunctus magnitudini, & ſenſui, appetibile quandoq; erit bonum apparens, & non ſimpliciter, eo ꝙ in tali appetitu poteſt error contingere. Sed, ſi appetitus intellectiuus fuerit ſeparatus, tunc eius appetibile eſt bonum ſimpliciter, & hoc appetibile neceſſario nobilius eſt ipſo appetitu, quia appetitus ordinatus nunquam tendit in vilius ſe, ſed ſemper in nobilius: ex quo apparet ꝙ appetibile, quod mouet virtutes cœleſtes, eſt nobilius eis.

12. Met. 41

Et, cum conſiderauit de virtutibus appetitiuis cœleſtibus, inuenit eas eſſe finitarum potentiarum. Et, cum conſiderauit in continuatione motus earum, fuit declaratum ei ꝙ cauſa continuationis motus earum, non eſt iſta virtus, qua mouentur: ſed illud, quod largitur eis continuationem eſt illud appetibile.

Oſtendit illum motorem eſſe nobiliorem alijs, & perfectiorem, eo ꝙ ipſe eſt cauſa perpetuitatis & continuitatis motus, & alij ad hoc non ſufficiunt. ſecundo oſtendit ipſum eſſe nobiliorem & perfectiorem, eo ꝙ eſt cauſa in eſſe nõ ſolum ipſi motui, ſed etiam omnibus alijs entibus, ibi. (Et fuit declaratum.) Circa primum tria facit, primo oſtendit motorem eſſe ſufficientem cauſam & primam continuitatis & perpetuitatis motus, ſecundo oſtendit naturam iſtius motus ſecundum ſe, tertio recapitulat omnia ſupradicta, vt etiam oſtendat qualiter Ari. compleuerit ſcientiã de cœlo. ſecunda ibi. (Et quia continuatio non peruenit) tertia ibi. (Et cum conſiderauit.) Primo dicit, ꝙ, cum Ariſt. determinauit de iſtis virtutibus appetitiuis, ſ. in motoribus appropriatis, inuenit eas eſſe finitarum potentiarum: & hoc, quum determinatam proportionem virtutis habeant ad ſua mobilia, quæ ſunt finitæ quantitatis. Et cum conſiderauit in continuitate motus, quē faciunt illæ virtutes: quia videlicet ē motus continuus & perpetuus, fuit ei manifeſtum, ꝙ cauſa continuitatis motus proprie non eſt illa virtus, quę ſit cauſa motus effectiue, nulla enim iſtarum virtutum appetitiuarum, quę eſt effectiua motus, ſufficit ad cauſandum motum continuum & proprie nobilius eis. Notandũ eſt, ꝙ finita virtus in quantitate actionis non poteſt eſſe per ſe abſq; alio principio cauſa motus æterni: quia quod per ſe non poteſt eſſe ens abſolutum ab alio, ita ꝙ ſit principium, non poteſt eſſe per ſe ſine alio cauſa motus æterni, eo ꝙ eſſentia rei prior naturaliter eſt ſua actione: ſed nulla de virtutibus appetitiuis cœli prout eſt principium, eſt ens abſolutum ab omni alio omnino, eo ꝙ eſt finitæ virtutis in vigore: quare & .c. & ideo ſicut eſt de ſuo vigore, ita erit de ſua duratione, ſicut dictum eſt ſupra de Cœlo & Mũdo: niſi eſſet aliud per quod eſt, à quo habet tanquam à fine durationem perpetuam: quare de nullis virtutibus appetitiuis cœli poteſt eſſe ꝙ ſint cauſa ſufficiens per ſe perpetuitatis motus. Item illud propter quod anima eſt, vt iam tactum eſt ſupra, magis eſt: ex quo enim mouet propter aliud neceſſe ē vt ſecundum diſpoſitionem illius, propter quod moueat, ita ꝙ, ſi illud propter quod aliter ſe habet vno tempore quam alio deficeret ei, deficiet & motus: & hoc eſt quod Commenta. dicit 12. Meta. ꝙ motores cęleſtes poſſunt ſemp mouere & non mouere: poſſunt enim ſemper mouere, ſi illud propter quod mouent non fuerit receptibile transmutationis alicuius motus, cuiuſcunq; ſit tranſmutatio: ſed poſſunt non mouere ſemper, ſi illud propter quod mouent fuerit tranſmutabile aliquo modo, minor declarata eſt ſupra, ſ. ꝙ motores appropriati, qui ſunt virtutes appetitiuę, mouent propter aliud, quare manifeſtum eſt ꝙ poſſunt ceſ-

E ſare motum perpetuum. Adhuc dicendum ꝙ, ſi primus motor eſt cauſa in eſſe motus, vt apparebit infra, ſequitur ꝙ ſit cauſa in continuitate motus: quia motus eſt in continuatione: vt infra dicetur per Commen. Ex his, quæ dicuntur hic, manifeſte apparet duo eſſe de intentione Commenta. de quibus maxime aliqui conſueuerunt dubitare. Primum eſt, ꝙ primum principium nõ mouet in ratione cauſæ efficientis, ſed ſolum in ratione finis. dicit enim hic ꝙ declaratum fuit ab Ariſt. ꝙ cauſa continuitatis motus non eſt illa forma, qua fit motus, ſed illud quod largitur ei continuationem, eſt illud appetibile: & conſtat hoc appetibile eſſe primum principium, quod eſt aliud à forma concurrente effectiue. Secundum, quod hic apparet ex intentione Commẽta. eſt, ꝙ primum principium eſt infinitum in vigore, quod eſt de eius intentione. Dicit enim hic, ꝙ, cum Ariſt. vidit virtutes appetitiuas corporum cœleſtium motores appropriatos eſſe potentiarum finitarum & vigoris finiti, & vidit motus eorum eſſe continuationis perpetuæ, ideo fuit ei manifeſtũ

Primũ mouēs mouet tantum in ratione finis apud Aue.

F ꝙ cauſa continuationis motus nõ eſt illa forma, quæ mouet effectiue, ſed illud appetibile: ex quo ſiquidem apparet de intentione eius eſſe, ꝙ primum principium non eſt finitum in vigore. ex quo enim appropriati motores non ſunt cauſa perpetuitatis motus, quia ſunt finiti vigoris, igitur a deſtructione cõſequentis, ſequitur ꝙ ſit primum pricipium, quod eſt cauſa cõtinuationis perpetui motus, qui non eſt finitus vigore. Deinde cum dicit.

Et quia continuatio non prouenit niſi à motore non moto, ſequitur ꝙ iſtud mouens non ē corpus, nec potentia in corpore, & ꝙ eſt intelligentia abſtracta: quod etiam declaratum eſt in libro de Anima, ſ. ꝙ omne quod eſt tale, eſt intelligentia abſtracta, & quod iſtud corpus cœleſte intelligit hanc intelligentiam. Intelligere.n. traſmutat ipſum ad iſtud appetere.

G Oſtendit qualis ſit motor primus ſecundum ſe: & quia dictum eſt ſtatim, ꝙ appetibile, propter quod eſt motus, eſt cauſa continuationis motus, nunc dicit, ꝙ quia continuatio non prouenit niſi à motore non moto, ſequitur ꝙ iſte motor, à quo eſt continuatio motus, non eſt corpus, nec virtus in corpore, ſed eſt intelligentia abſtracta: & hoc declaratum eſt in Tertio de Anima. ſcilicet, ꝙ omnis forma, quæ non eſt in corpore, ſed eſt abſtracta, eſt intelligentia: & hanc intelligentiam intelligit corpus cœleſte, videlicet per ſuum motorem appropriatum, & hoc eſt, quia intelligere quod corpus cœleſte habet de ipſa intelligentia abſtracta, tranſmutat ipſum ad illud appetibile, i. propter hoc, ꝙ corpus cœleſte per motorem proprium intelligit primum, quod omnino ſeparatum eſt, à quo dependet, etiam mouet propter illud appetens conſeruare perfectionem & ſimilitudinem, quam habet cum eo. Nota, ſicut dicit Commenta. ꝙ motor, qui dat perpetuã continuitatem, nõ eſt corpus, nec potẽtia in corpore, ſed

H eſt intelligentia abſtracta: & vt dicitur Octauo Phy. & et non ſolum intelligitur ꝙ ſit abſtractus, quia non eſt virtus materialis, nec conſiſtit per corpus, quia eodem modo motores appropriati ſunt abſtracti: & ideo conditio vel natura non eſt propter mouere primo, ſed ſibi conuenit, & motoribus alijs cœleſtibus: ſed intelligitur, ꝙ motor primus eſt omnino abſtractus, ita ꝙ non eſt forma materialis, nec immerſa materię, nec forma abſtracta appropriata alicui mobili, ſed omnino eſt abſtracta: & ita per hoc differt à motoribus appropriatis, qui licet ſint abſtracti ex ſe, ſunt tamen coniuncti per operationem & appropriati ad determinata mobilia. Et ex hac cõſideratione oportet huiuſmodi motores plures opinari. & videtur quicquid dicitur de motoribus abſtractis in eſſe locũ ꝙ dicatur de primo, qui eſt abſolutus ſimpliciter & e cõuerſo: ſed non eſt ita, eſt enim deceptio ſecundum quid

&

& ſimpliciter, & ideo Commenta. ſæpe motores appropriatos ponit in corporibus cœleſtibus propter motum cœli vel deſiderium cœli, vt ſupra dictum eſt in quæſtione quadam. Nota, ꝙ per motorem appropriatum intelligit ipſum primum motorem, qui eſt primus. & ideo ſm diuerſitatem mouentium appropriatur diuerſis ordinibus: & ſunt diuerſi gradus intellectus eius, licet in ſeipſum primum ſit vnum omnibus modis & ſimpliciter: quia, vt Commentator dicit. 12. Metaph. non eſt idem, quod de primo principio intelligit motor primi mobilis cũ eo, quod de ipſo intelligit motor Saturni & intellect⁹, quod eſt idem quantũ ad eſſentiam: & hoc ideo eſt, quia iſti motores appropriati differunt in perfectione & in eſſe, vt Commen. dicit Secundo Cœli & Mundi.

Quis nam motor appropriat⁹.

Et conſiderauit etiam de cauſa æternitatis cœli, & declarauit in vltimo Primi Cœli & Mundi in eo non potentiam exiſtere omnino, & declarauit etiam de virtute, qua mouetur cœlum localiter, ſcilicet anima appetitiua, ipſam nõ habere materiam, niſi materiam, quæ eſt in potentia in loco tantum. Cum igitur ſciuit has tres cauſas, compleuit ſcientiam de cœlo. Et eſt declaratum ex hoc toto, quod dixit etiam in Secũdo Cœ. & Mun. ſ. ꝙ ſi in cœlo eſſent plures ſtellæ aut maiores aut minores, ceſſarẽt motus ei⁹, & ſic ceſſaret continuatio motus: motus enim eſt neceſſarius in continuatione.

Tex. c. 114 & inde.

Text. c. 71.

Recapitulat prius dicta dicens, ꝙ, cum Ariſto. conſiderauit in cauſa æternitatis cœli: & determinauit in fine Primi Cœli & Mundi ꝙ in cœlo non eſt potentia ad nõ eſſe, ſcilicet quia ipſum ſm ſe eſt ingenerabile & incorruptibile: & declarauit etiam de virtute, qua mouetur cœlum localiter, quòd non habet materiam, cui det eſſe, ſed ſolum ſubiectum, cui dat motum: quum ſciuit iſtas tres cauſas, compleuit ſcientiam de cœlo. & intelligit per tres cauſas, ſubiectum cœli, quod eſt quaſi quinta eſſentia: & motorem appropriatum, qui dicitur virtus appetitiua eius: & hæc duo remanent. & tertia cauſa eſt motor primus, qui eſt mouens appetibile, quod eſt omnino immobile abſtractum, de quo prius loquebatur, & ſubdit, quòd hoc totum declaratum fuit prius ex illo, quod Philoſophus dixit Secundo Cœli & Mundi: ꝙ, ſi in cœlo eſſent plures ſtellæ vel maiores vel minores, ceſſaret motus eius: & per conſequens continuus non eſſet in cõtinuatione. Notandũ eſt per hoc quod dicitur, ſ. quod ſi i cęlo eſſent plures ſtellæ vel maiores vel minores &c. ceſſaret motus eius, intelligitur de duabus cauſis prædictis, ſ. de ipſo cœlo: & motore appropriato, qui eſt anima eius: nam ex proportione determinata iſtius motoris appropriati ad ſuum mobile probat Philoſophus, ꝙ, ſi eſſent plures ſtellæ vel maiores, ceſſaret motus vel nõ fieret in eadem velocitate, qua fit motus. Et implicite datur intelligi tertia cauſa, quæ eſt primus motor, & illa dicta cauſa declarata eſt à Philoſopho Octauo Phyſico. & Duodecimo Metaphy. Deinde cum dicit.

Et fuit declaratum in omnibus iſtis, ꝙ dator continuationis motus, eſt dator motus cœli. Et niſi ipſe eſſet deſtrueretur motus, & ſi motus, & cęlum: cœlum enim eſt propter motũ ſuum, & ſi motus cęli deſtrueretur, motus entium inferiorum deſtrueretur, & ſic mundus. Ex quo verificatur, ꝙ dator continuationis motus, eſt dator etiam alijs entibus.

Si mot⁹ cœli deſtrueretur, deſtrueretur & cœlũ. Idẽ Deſtructio Deſtruct. diſpu. prima vide op. 12 Metap. 41. Vide cõtrarie zimare.

Oſtendit motorẽ primũ eſſe cãm omnibus alijs. & dicit, ꝙ declaratũ fuit ex oĩbus iſtis, q̃ imediate ſupra dicta

A ſunt, ꝙ motor, qui dat motui cœli cõtinuationẽ, ſ. motor primus, dat ẽt moueri: quia motus eſt de genere ſucceſſiuorũ, & ideo ſuũ eſſe cõtinuũ eſt ſuũ eſſe. Ex quo apparet, ꝙ qui dat cõtinuationẽ motus dat eſſe motus: & niſi ipſe qui dat cõtinuationẽ eſſet deſtrueretur motus: quia, cũ ceſſaret eius cõtinuatio, ceſſaret eius eſſe: & ſi deſtrueretur motus cœli, deſtrueretur cœlũ per ſuũ motũ: quia vnũquodq;, quod habet operationem propriam, eſt ꝑꝑ operationẽ tanq̃ ꝑꝑ finẽ, Secũdo Cœ. & Mũ. quare deſtructo motu cęli, deſtrueretᷣ cœlũ, vel eſſet fruſtra: et ſubdit, ꝙ deſtrueretᷣ motus iſtorũ inferiorũ, & ꝑ cõſequens entia: quare deſtrueretᷣ totũ, Ex quo apparet eẽ verũ, ꝙ motor, qui dat motui eſſe continuũ, dat eſſe omnibus alijs entibus: & eſt motor primus, quia omnia habẽt eſſe per ipſum: & ſi primũ non eſſet, alia nõ eſſent, & ita omnia ab ipſo dependent in eſſe & perfectione tanq̃ à fine.

Et ex hoc expreſſe apparet modus, ſm quẽ cauſa prima dat eſſe omnibus alijs entibus in æternis & neceſſarijs de ſe ſm intentionem Philoſophi, & eius Cõment. q̃a

B hoc non eſt ſicut cauſa effectiua & productiua, quæ dat eſſe ſuo effectui poſt nõ eſſe, ſed ſicut propter quem alia ſunt, & ſicut conſeruans & perficiens. Notandum eſt quòd dicit, ſi deſtrueretur motus cœli, & tunc deſtruerentur omnia inferiora: & hoc ideo, quia cœlum non eſt ſolum cauſa in eſſe iſtis inferioribus, ſed etiã in conſeruari, nã, ſicut apparet Secũdo de Generatione, & Cõm. aſſumit Secundo Cœli & Mũ. motus Solis in obliquo circulo eſt cauſa generationis & corruptionis, motus autẽ diurnus eſt cauſa continuitatis & perpetuitatis & conſeruationis æternę in re naturali: quare patet, cœlum eſſe cauſam iſtorum inferiorum non ſolum in eſſe, ſed etiam in conſeruari: ſed deſtructa cauſa cõſeruatiua, deſtruitur effectus: quare deſtructo motu cœli, deſtruerentur omnia iſta inferiora.

Qũo oĩum ſalus ex cœli motu pẽdeat.

Demõſtratio aũt, qua vſus eſt in vltimo octaui Phyſicorum, ſcilicet ꝙ virtus infinita nõ exi-

C ſtit in corpore finito, ſiue fuerit virtus materialis, ſiue non, plures induxit ad errorem, & multotiens locuti fuimus de diſſolutione quæſtionis cõtingentis in ea, & ſimiliter locuti fuimus de hoc, quod contingit ex hoc, ꝙ primum motũm ex ſe & ex alio eſt motũ per accidens per naturam motoris ſui, & hoc intendimus declarare. & eſt manifeſtum, quòd qui deſtruit ſcientiam cauſarum iſtorum trium quæſitorum, nõ complebitur in eo ſcientia cœli.

Text. c. 78. & 79.

Redit ad declarãdũ de natura corporis cœleſtis in cõparatione ad motorẽ primũ, circa quod duo facit, primo præmittit intẽtionẽ ſuã, ſecũdo declarat intentũ ibi. (Perſcrutandũ.) Circa primum ꝑmittit duo, ex quibus elicit, ꝓpoſitũ, dicens ꝙ demonſtratio, qua vſus eſt Ariſto.

D in Octauo Phyſic. ſ. ꝙ virtus infinita non exiſtit in corpore finito, ſiue illa virtus fuerit materialis, ſiue nõ, plures duxit in errorem: & multotiens fuimus locuti de diſſolutione quæſtionis contingentis in illa demonſtratione: & intelligit per demonſtrationẽ determinatam in materia. ſ. propoſitionẽ, quæ aſſumpta eſt prius, videlicet ꝙ virtus infinita nõ eſt in corpore finito. Et ſubdit, ꝙ ſimiliter locuti ſumus de alio, quod ſequitur ex illo prius dicto, ſ. ꝙ principium ex ſe mouetur ex alio per accidens, i. per aliud. ſ. per naturam motoris appropriati. Secũdo ex hoc ſtatim elicit intentum ſuum cum dicit, & hoc intẽdimus determinare, ſ. q̃ñ primum motum ex ſe, quod eſt cœlum, eſt ex alio, ſ. à motore primo: & hoc per naturam ſui motoris appropriati. Et ſubdit, quòd manifeſtum eſt, ꝙ qui deſtruit ſcientiam iſtarum trium cauſarum, ſcilicet ſcientiam contingentium quæſtionum circa iſtas tres quæſtiones, non complebitur in eo ſcientia cor

poris cœleſtis, quod eſt quinta eſſentia. Notandum, ꝙ
per illa tria complebitur ſcientia cœli, & per motum ſuũ
tanquàm per propriam operatiooem: motus autem eius
eſt propter ſuum motorem appropriatum, qui mouet ip
ſum effectiue: nam agentia diuina nõ agunt niſi propter
intentionem, vt ipſe dicit Secundo Cœ. & Mundi: moto
res autem appropriati ſunt propter motorem primum, à
quo dependent in eſſe & moueri, vt ſupra dictum eſt. Et
quum prædictæ ſcientiæ alicuius noo habeantur niſi per
cognitionem omnium cauſarum, vt dicitur Primo Po-
(Cęli ſciẽtię terminus.) ſter. & primo Phyſi. ergo ſcientia cœli ſine his perfecte
haberi non poteſt. Notandum eſt, ꝙ quæſtio, quã pro
ponit primo, de qua dicit plures fuiſſe io errore, quã ipſe
ſoluit in pluribus locis eſt, ꝙ, ſi omnis virtus exiſtens in
corpore eſt finita, igitur omnes virtutes cœleſtes actiuæ
ſunt finitæ: quare non poterunt cauſare motum perpe-
tuum. Et, ſi dicatur, ꝙ virtus terminans motum perpe
tuum eſt infinita, tunc ſequitur ꝙ mouet in non tempo-
re: quod eſt impoſsibile. Et in parte ipſe diſſoluit iſtã quę
ſtionem in capitulo immediate pręcedenti, vbi oſtendit,
ꝙ virtutes cœleſtes vno modo ſunt finitæ, ſcilicet in qua
litate actioois, & alio modo infinitæ, ſcilicet in duratio-
ne, & eodem modo diſtinguit in Secundo Cœli & Mun
di, ſed ſolutiõem magis completam dicit in Duodecimo
Metaphy. vbi dicit, ꝙ motus cœli cauſatur ex duobus
motoribus, quorum vnus eſt infinitæ potẽtiæ, à quo ha
bet æternitatem, & alius eſt finitus in vigore: à quo ha-
bet velocitatem determinatam. & in eandem ſententiã
cõcordat in Octauo Phy. vbi vult, ꝙ primus motor, cũ
ſit ſempiternus, ooo eſt finitus nec iofinitus, eo ꝙ non eſt
quantus, nec habet attributionem ad quantitatem ſecũ-
dum vigorem: & ideo noo ſequitur ꝙ moueat in nõ tem
pore, quia ibi vult, ꝙ proprietas motus ſit à primo mo-
tore, vel ꝙ non indigeat motore primo, ex hoc, ꝙ habet
motorem, qui mouet ipſum effectiue.

Caput Quintum. De Cœli ſimplicitate, ac ſpiritualitate.

PErſcrutandum eſt de hoc quod di-
cunt, ꝙ corpus cœleſte eſt ſimplex
& ſpirituale. Intendunt enim in ipſo
eſſe dimenſiones non in materia: &
ideo non recipit alterationem in qualitatibus,
nec in ſubſtantia. & eſt, ſicut dicit Themiſtius,
ꝙ Sol, Luna & aliæ ſtellæ aut ſunt formæ, ideſt
dimenſiones non in materia, ideſt corpora ſpi
ritualia, aut habent materiam equiuocam cum
(Hic vſ velle cęleſtia corpora diuerſarum ſpecierũ eſſe. idem Deſtru. Deſtr. diſpu. pria ſed vide op. 2. cęli 49. & 59 com. Vide con. 2im.) iſtis materijs. Nullus autem dubitat in hoc, ꝙ
ſunt corpora quæ mouentur, & etiã nullus du-
bitat, ꝙ corpora non recipiunt alterationem &
trãſmutationẽ in ſubſtãtia, niſi quia ſunt in ma-
teria, & ideo inueniũ in eis pluſquã vnũ nume-
ro, ſunt ſpecies & genera. corpora igitur cœle-
ſtia ſunt corpora abſoluta à materia.

DEclarat propoſitum: circa quod duo facit. primo
oſtendit qualiter cœlum indigeat motore primo,
vel quam habitudinem io ſuo moueri habeat ad moto-
rem primum. ſecundo occaſione huius mouet quandam
quæſtionem circa naturã corporis cœleſtis, & eam diſ-
ſoluit. ibi. (Ioannes enim.) Circa primum adhuc duo fa-
cit, primo oſtendit cœlum adhuc noo habere materiam
proprie, ſcilicet eiuſdem rationis cum materia generabi-
lium & corruptibilium, ſecundo oſtendit ipſum habere
materiam, quę eſt in potentia ad vbi. ex quo demonſtrat
intentum ibi. (Sed cum ſicut duo.) Dicit ergo, quòd, cũ
fuit dictum ſtatim, quòd intendit hic declarare quomo-
do primum motum ſm ſe, ſcilicet cœlũ moueũ per natu-

E ram ſui motoris appropriati, nunc dicit, ꝙ perſcrutandũ
eſt igitur de hoc, quod dicunt Sapientes, ꝙ corpus cœle
ſte eſt ſimpliciter ſeparabile, ideſt ſeparatum à materia
& tranſmutatione: & ideo eſt perſcrutandũ, vt ſciamus
quæ potentia eſt in corpore cœleſti, & quæ non, nam ex
hoc apparebit quod intendunt quidam dicentes corpus
cœleſte eſſe ſimplex & ſeparabile. intenduot enim ipſum
eſſe dimenſiones non in materia, ideſt corporeitatem ſi-
ne materia, quæ eſt in potentia ad eſſe. ideo eſt inaltera-
bile & intranſmutabile ſubſtantia & qualitate, ſcilicet
alteratione corruptiua. & ſubdit, quod eſt ſicut Themi-
ſtius dixit, ꝙ Sol & Luna & aliæ ſtellæ ſunt formæ, i. di-
menſiones non in materia, ideſt corpora ſpiritualia: aut
ſi habent materiam eſt æquiuoce dicta cum materia iſto
rum inferiorum, & probat ſtatim, quia nullus dubitat
in hoc ꝙ ſunt corpora, quia mouentur: & etiam nullus
dubitat, quòd corpora alterabilia non recipiant altera-
tionem & tranſmutatiooem in ſubſtantia, niſi quia ſuot
F in materia, quæ de ſe eſt in potentia ad formas diuerſas
in ſpecie & numero. inuenitur enim in ipſis rebus mate-
rialibus plus vno numero ſub vna ſpecie, vt ſunt ſpecies
& genera. Sed, cũ corpora cœleſtia ſic nõ alterantur nec
tranſmutanũ ſm ſubſtãtiã, nec inuenitur in eis multitudo
indiuiduorũ ſub vna ſpecie, igitur corpora cœleſtia ſunt
abſtracta à materia, ac ſi argueret ſic, Omne quod habet
materiam alteratur & tranſmutatur ſm ſubſtãtiã: corpo
ra cœleſtia nõ alterantur, nec tranſmutanũ ſm ſubſtãtiã.
igitur &c. Et huius rõnis ponit maiorem Commenta. in (Cęleſte corpus quare dĩ forma.)
litera. Notandum, ꝙ corpora cœleſtia dicũtur formæ
pro tanto, quia ſunt exiſtentia in actu per ſeipſa, non per
aliam formam dãtem ſibi eſſe formaliter: & quia in alijs
actualitas exiſtendi eſt à forma, ideo illa corpora quodã-
modo dicuntur formæ. Notandum etiã, ꝙ omne habens (Materiã habẽs trãſmutatur in ſuã ſubſtãtia.)
materiam tranſmutabile eſt ſm ſubſtantiam: quia mate
riam conſequitur ſubiecta potentia, ſicut accidens pro-
prium ſuum ſubiectum: & ideo cum eſt ſub vna forma,
G ipſa etiam in potentia eſt ad aliam: & ideo materiale eſt
tranſmutabile ſm ſubſtantiã, propter hoc dicit Commẽ.
Septimo Metaph. ꝙ trãſmutatio fecit ſcire materiam: &
ex hoc eſt ꝙ ĩ materialibus inueniũ pluralitas iodiuiduo-
rũ ſub vnã ſpecie, ſed à diuerſis numero, eo ꝙ materia ꝑ
dimenſiones ſibi primo inhęrentes vniuerſaliter diuiſibi
lis eſt: & ideo, cũ aliquod agens ꝑ partes diuerſas agat, ea
dem forma ſm ſpeciẽ recipietũ io diuerſis portionibus ma
teriæ, vt Commen. dicit ſeptimo Metap. & ita fiunt plu
ra indiuidua ſub vna ſpecie. Deinde cum dicit.

Sed tamen fuit dubiũ de eis, vtrum habeant (Cuius naturę ſit materia cęli.)
materiam propter potentiam, quæ eſt in eis ad
vbi: omnis enim potentia exiſtit in materia.
ſed forte videtur ꝙ iſta materia habet eẽ mediũ
inter materiã, quę eſt oĩno in potentia, & inter
actũ purũ, ſ. tres dimenſiones, in quibus nõ eſt
H potentia oĩno: & ſic potentia habebit gradus,
& materia gradus, & per hanc potentiam in-
digent corpora cœleſtia motore, in quo non
eſt potentia omnino.

Oſtendit cęlum habere materiam, quæ eſt in potentia
ad vbi. & inquirit per modũ quæſtionis, vtrũ in cœlo ſit
materia ꝑ potẽtiã, quæ eſt in eo ad vbi. & dicit ꝙ ſic. qa
omnis potentia exiſtit in materia: cũ igitur cœlũ habeat
potentiã ad vbi, igitur habet materiam. Soluit & di-
cit, ꝙ forte vr̃, ꝙ habeat materiã, ſed illa materia habet
eſſe mediũ inter materiam, quæ eſt oĩno in potentia, &
inter actũ purũ, quod eſt eſſe dimenſiones, in quibus cor
poreitas nõ eſt oĩno ĩ potẽtia ad eẽ: & ita iſta potẽtia hẽt
grad⁹, & materia ſilr, ita ꝙ ꝗdã ẽ potẽtia ſimplex, & ꝗdã
materia ſimplex, ꝗ ſupple ẽ pura materia, et pura potẽtia
et hęc ẽ gñabiliũ et corruptibiliũ, et ꝗdã ẽ materia ſm ꝗd

vt eſt corpus cœleſte, quod ſolum eſt in potētia ad vbi.

Et ſubdit ꝙ hoc eſt propoſitum principale, propter quod omnia alia dicta ab illa parte, perſcrutandum igitur, hucuſq; induxit: & eſt quòd propter iſtam potentiā, quæ eſt in corporibus cœleſtibus, indigent motore aliquo, qui non eſt in potentia omnino, & ille eſt motor primus. Notandum, quia dicitur. (Dubitatur quòd forte cœlum videtur habere materiam,) pro tanto dixit forte, ſicut dixit ſupra in iſto libello, & octauo Metaphy. quia corpus cœleſte videtur magis habere nomen ſubiecti q̃ materiæ: quia materia eſt proprie in potentia ad formā, & eſt verum ſubiectum fixum formæ, vt ſupra patuit: & ſic corpus cœleſte proprie non eſt materia. Item notandum, ſicut dicit Commenta. Secundo Cœli & Mundi & aliquantulum aſſumptum eſt, cœlum eſſe ligamentum generabilium & corruptibilium cum cauſis æternis corporeis: & ideo neceſſe eſt vt inter principia æterna, & res generabiles et corruptibiles ſit ens tale mediū, quod ſit æternum & intranſmutabile ſm ſubſtantiam, tranſmutabile autem in loco, & ſi non eſſet ita, impoſsibile eſſet ꝙ à principijs æternis prouenire aliqua actio ſpecialis: propter quod totulit in Octauo Phyſicorum, quòd primum antiquum nihil agit in iſtis inferioribus niſi ſecundo antiquo: & ideo cœlum eſt naturæ mediæ habens aliquid poſsibilitatis, cum qua communicat cū iſtis inferioribus. Item, ſicut dicit Comment. ſeptimo Metaphy. in corpore cœleſti non eſt potentia vt corrumpatur, vt ſupra declaratum eſt ſæpe: motus autem eius poteſt corrumpi, quia habet contrarium, ſcilicet quietē: & ideo Ariſto. dicit Nono Metaphy. quòd non eſt timendum, quòd cœlum ſtet, & non eſt timendum, ꝙ cœlum corrumpatur: quia eſt impoſsibile, quòd corrumpatur quod eſt impoſsibile ꝙ non ſit: ideo nullus timet euenire, quod eſt īpoſsibile vt eueniat, ſed illud, quod eſt poſſibile de ſe. quia igitur motus cœli poteſt corrumpi quātum eſt de ſe, & eſt impoſsibile ꝙ corrumpatur, quia eſt motus ſempiternus ſine principio & ſine fine, vt probatur octauo Phyſico. ideo oportet quòd neceſsitas ſui eſſe, ex quo ex ſe non eſt, ſit ab aliquo principio, in quo omnino nulla ſit potentia per ſe, nec per accidens: & tale eſt ſolum primum principium, quia ex hoc dicitur primus motor, quia dat motui cōtinuitatem: & hæc propter modum quem declarat Cōmenta. in eodem commento prę allegato, ſcilicet ꝙ ipſum eſt idem eodem modo ſemper immutabile manens, ideo motoribus appropriatis idem ſemper & eodem modo ab ipſis appetitur ſemper, & quia motus eſt per appetitum. Ideo ſicut idem ſemper eodem modo intelligitur & appetitur: & ſic ſemper eodem modo ſit motus. & ideo apparet quòd corpora cęleſtia quia poſſunt quieſcere indigent neceſſario ad perpetuationē ſui motus motore, in quo nulla potentia eſt omnino: In motoribus autem alijs & intelligentijs aliquid eſt poſsibilitatis: quia quod eſt intelligens extra ſe dependet ex alio vt dixit Commentator tertio de Anima. & ſunt vigoris determinati: & ſm illam proportionem ad diuerſa nō poſſunt facere motum ſempiternum & neceſſarium.

Cœlum eſt natura media īter potētiā purā, & actū purum.

Ioannes aūt dedit qōnem de qua plures cōſiderantes nō poterant euadere. Dicit enim, ſi mundus eſt finitus, debet habere potentiā finitam: ergo eſt generabilis & corruptibilis.

Mouet quandam quæſtionem, & primo mouet eam, ſecundo ſoluit ibi. (Ad hoc dicendum.) Quia dixerat ſtatim, quòd cœlum indiget motore propter potentiā, quæ eſt in eo ad eſſe, ideo circa hoc mouet quæſtionem quandam, quam mouet Ioannes Grammaticus dicens, quòd Ioannes mouet quæſtionem peripatheticis, de qua plures conſiderantes non poterant euadere, id eſt ſoluere illam. Dixit enim, quòd, ſi motus eſſet finitus, vel cœlum eſſet finitum non poſſet eſſe virtutis infinitæ in Octauo Phyſicorum. & in Secundo Cœli & Mundi: omne autem, A quod habet virtutem finitam eſt durationis finitę: quia duratio eſt propter aliquam virtutem, ex quo concludit cœlum eſſe durationis finitæ: quare cœlum erit generabile & corruptibile.

Et ad hoc dicendum, quòd generatio & corruptio, & omnis motus eſt à virtute, quæ eſt habitus: & omne, quod caret cauſis motus, neceſſe eſt habere quietem, quæ eſt eius priuatio. Et non eſt impoſsibile exiſtere in corpore finito, quod caret motu, quietem infinitam, licet corpus ſit finitum: quies enim eſt priuatio, & priuatio non eſt potentia. Vnde dicit Ariſto. ꝙ cum ſtellæ careant cauſis motus, quas habent corpora cœleſtia, habent de neceſsitate quietē infinitam, quæ eſt priuatio motus. Et ſimiliter B oſtendit, ꝙ terra debet habere quietem infinitam, quæ eſt priuatio motus, quia caret agente motum in ea infinitum. & ideo dicit, ꝙ quies, quæ eſt in ea, contingit neceſſario vt ſit fortior virtute cœli, qua mouetur. Motus enim ſuper ipſam eſt, & motus impoſsibilis eſt in eo, quod eſt quieſcens, cum careat cauſis motus. & hoc eſt manifeſtū per ſe. In cœlo igitur eſt priuatio infinita, licet ſit finitū, cū quies ſit priuatio, non virtus, ſicut exiſtimauerunt, qui dixerunt, ꝙ quies eſt in eo per virtutem, immo neceſſario eſt per priuationem virtutis.

Vide. 12. Metap. 41.

Hic ſoluit. & primo demonſtrat, ſecūdo mouet dubiū circa dictam ſolutionem, & ipſam ſoluit. ibi. (Et ideo loquentes.) Dicit ergo primo, ꝙ ad hoc dicendum, ꝙ generabile et corruptibile et vniuerſaliter omnis motus eſt C ab aliqua virtute, quæ eſt habitus: quies autem eſt priuatio motus per ſolam carentiam cauſarum motus, & non per virtutem aliquā quę eſt habitus: & ideo omne quod caret cauſis motus, neceſſe eſt habere quietē, quæ eſt priuatio habitus. Tunc ex hoc ſoluit quæſtionem dicens, ꝙ in corpore finito non poſsit eſſe virtus infinita, nō tamen eſt impoſsibile in corpore finito, quod caret motu, eē priuationē infinitā, eo ꝙ quies eſt priuatio, priuatio autem, cum nō ſit potentia vel habitus, bene poteſt eſſe infinita in corpore finito, quia caret cauſis motus: & hoc declarat ex textu Ari. qui dicit Secūdo Cę. & Mun. ꝙ, cū ſtellæ careant cauſis motus, quas habent corpora cęleſtia, de neceſsitate habent quietem infinitam per ſe, tunc cōſtat ꝙ ſtellæ ſunt corpora finita, ſicut dicitur de terra, quæ dicit habere quietem infinitam, quæ eſt priuatio motus: eo ꝙ in infinitū caret cauſa agente motū. & ideo dicit Philoſophus in libello ſuo de cauſa motus animaliū, ꝙ quies terræ D fortior eſt virtute q̃ cœlum: quia motus cęli eſt ſupra ipſam: omnino autem motus dicitur eē ſuper aliquid fixum, vt apparet de cauſa motus aīalium: motus vero eſt impoſsibilis in eo, quod eſt ſimpliciter quieſcēs, cū careat cauſis motus: quare apparet non eſſe inconueniens, ꝙ in corpore finito ſit infinita quies, vt in cęlo: ideo eſt quies infinita, licet ſit finitū: cum quies nihil aliud ſit q̃ priuatio eorū motuū, vt motus corruptionis. & ſubdit ꝙ hoc ignorauerūt illi, qui dixerunt, ꝙ quies eſt in eo per virtutem, quæ eſt habitus, imo ineſt neceſſario per virtutis priuationē mouentis ad corruptionem. Nota, ꝙ iſtam ſolutionem tangit ad iſtam quæſtionem circa Quartū Phyſicorum: vbi dicit, ꝙ potētia, ſ. ſuſceptiua motus, eſt infinita: & hoc ideo eſt, quia ſimplex non cōponitur ex materia & forma: & ex hoc ꝙ caret cauſis corruptionis. abſciſſio enim materię eſt cauſa perpetuitatis, vt ipſe dicit Secundo Cę. & Mun. & quod caret cauſis corruptionis

manet in infioitum,quod autem maoet in infinitum poteſt infinitum motum recipere ab alio. et eandem ſolutionem tangit Primo Cœli & Mundi. Aliam ponit ſolutiooem ad iſtam quæſtionem in libro Metaphyſicæ. dicit enim ibi,quòd,cum dicitur,quòd omois potentia exiſtens io corpore eſt finita, quòd verum eſt. ſed potentia dicitur multipliciter.eſt enim potentia in ſubiecto, potẽtia in alteratiooe,potentia ad vbi. Sed vt declaratum eſt in Octauo Phyſicorum & in Primo Cœli & Mundi, in corpore cœleſti nulla eſt potentia niſi ad vbi.Et, cum dicitur,quòd omnis potentia exiſteos in corpore fioita eſt, verum eſt quæcunque potentia corruptiua in ipſo, ſed noo ſequitur quòd in cœlo ſit potentia ad corruptionem nec finita.

Et ideo videmus loquentes in hac quęſtione quærere, vtrum permaneat per ſe, aut per diſpoſitionem additã illi. & eſt permanens per ſe,quia permanentia eſt priuatio motus, & priuatio nõ accidit ei,niſi qa caret agente motũ. F Et ſcias quòd hęc quæſtio eſt valde bona.

Mouet circa hoc quoddam dubium,quia dictum eſt, ſtatim,ꝙ cœlum habet quietem, quæ eſt priuatio tranſmutationis in ſubſtantia per priuatiooem virtutis, non per priuatiooem,quæ eſt habitus,nunc dicit, ꝙ ideo loquentes io hac quæſtione dubitantes de hoc etiam quærunt, vtrum corpus cœleſte permaneat per ſe, vel per aliquam diſpoſitiooem additam,nam permanentia eſt priuatio motus:et priuatio non accidit ei in aliquo, niſi quia io ſua eſſentia caret agente motum vel tranſmutatiooem in ſubſtantia: ideo ſecundum ſuam eſſentiam eſt permanens. Et ſubdit, quòd hęc quæſtio eſt valde bona, quia multis totulit difficultatem, ideo in pluribus locis ipſe diſſoluit eam.

Expoſitionis Ioannis Gandauenſis ſuper ſermonem Auerrois de ſubſtantia orbis, finis.

IOANNIS GANDAVENSIS QÆSTIONES,

SVPER AVERROIS SERMONEM DE SVBSTANTIA ORBIS.

PRÆFATIO.

Naturalem Sciẽtiam eſſe ſpeculatiuã dicit, ac hominibus per neceſſariam:eam demum diuidens in partes, huius libelli intentum, & ordinem oſtendit.

SIcut dicit Philoſophus, ſecuodo Metaphyſi.Philoſophiam veritatis ſcientiam vocari rectè ſe habet. & ratio eſt,quia illa ſcieotia debet merito veritatis dici, cuius finis eſt veritas: ſed Philoſophia realis, de qua dictæ propoſitionis eſt intentio, eſt huiuſmodi. igitur &c.maior eſt oota per Philoſophum Secundo de Anima,qui dicit, ꝙ iuſtum eſt vnum quodq; à fioe denominari. & ideo ſcientia,cuius finis eſt veritas, debet dici veritatis ſcientia. aſſumptum patet ſecundo Metaphyſicę, vbi dicitur, ꝙ finis theoricæ eſt veritas: conſtat autem realem Philoſophiam quo ad omnes eius partes eſſe theoricam, vt declaratur ſexto Metaphy. vbi cooeluditur tres eſſe Philoſophias theoricas, ſ. Mathematicam, Phyſicam, & Metaphyſicã. Et hoc poteſt aliter declarari, illa ſcientia eſt veritatis cognoſcitiua, quæ procedit per cauſas: Philoſophia realis eſt huiuſmodi: igitur &c. maior eſt nota primo Poſteriorum, tunc enim veritatem ſcimus,cum cauſas cognouerimus,

E Et huic alludit Philoſophus ſecundo Metaphyſi.dicens, neſcimus autem verum ſine cauſa: aſſumptum declaratur in oĩbus partibus Philoſophiæ naturalis, & ex Metaphy.conſiderat enim Metaphyſica cauſas ooo ſolum quaſcunq;, verum etiam altiſsimas:patet ex eius procemio.ꝙ etiam Metaphyſica inquirat cauſas, dicit Philoſophus.6.Metaph.ꝙ autem Philoſophia oaturalis ioquirat etiam cauſas, patet ex proceſſu Primi libri Phyſicorũ,& etiam oſtẽdit Philoſophus in principio Sexti Metaph.ꝙ omois ſcientia intellectiua eſt circa cauſas ac pͥncipia indemooſtrabilia & ſimplicia.Ex quibus patet, ꝙ vocari rectè ſcientiam veritatis ſe habet:quod attendens Seneca octuageſimo ſecũdo epiſtolarum ad Lucillum dicit,Philoſophia res tradit nõ ſolum de diuiois, ſed etiam humanis:quæ cogitat de pręteritis, de futuris,de caducis,de æternis,de tempore: ideo eſt præ cęteris appetenda,cum ſit veritatis cognitio:& illius operatio ſm rationem ſit ſummæ booum in hac vita, dicente Philoſopho Primo Ethicorum,homiois felicitatem in operatione cõ F ſiſtere ipſius animæ ſecundum virtutem eius optimam in vita perfecta:optima autem virtus animæ eſt intellectus,cuius operatio eſt veritatis cogoitio. Huic conſooat Seneca decimo ſeptimo epiſtolarum ad Lucillum, Scio neminem beoe poſſe viuere ſine ſtudio ſapientiæ, & alibi ad eundem ſic ait,Cum omoia habueris, cur & ſcientiam noles habere: hæc etiam erit vltimum vitæ inſtrumentum,& ſubdit, Per huius ad omnem incurſum ſapiens inuictus eſt & interritus,noo ſi paupertas,oon ſi luctus,non ſi ignomioia,non ſi dolor impetus faciat pedem refert interritus,equa illa ibit & ioterrita plenus eſt gaudio hilaris et placidus,cum dĳs ex pari vixerit.

Inquit etiam vigeſimo primo epiſtolarum ad eundẽ, Studia te nobilem efficiunt,in ſtudio æger oon eſt animus.ideo Philoſophia eſt ſummæ appetenda, licet & omnis ſcieotia, quæ ſub triplici differeotia Philoſophiæ poteſt intelligi: eſt enim omnis ſcientia,aut actiua, aut factiua, aut theorica, vt nos docet Sexto Metaphyſicę: G inter ipſas tamen ſcientiæ rhetoricæ, quæ oon cauſaotur à nobis in opere noſtro ſimpliciter, ſed magis ab opere naturæ,obtinent principatum tanquàm perficientes & nobilitaotes intellectum noſtrum.

Ideo concluditur Sexto Metaphyſicæ theoricas ſcientias eſſe alĳs optatiores.nam theoricæ finis eſt veritas, practicæ opus, vt patet Secundo Metaphyſicæ.Ex quo patet Philoſophiam eſſe homini neceſſariam: & hoc eſt quod dicit Commentator Primo Phyſicorum, quòd homo æquiuoce dicitur de perfecto per ſcientias ſpeculatiuas,& de alĳs hominibus.Inter quas cooſtat, quòd Phyſica eſt homini maxime neceſſaria multiplici ratiooe. Primo, quia nihil oportunius eſt homioi, quàm ſeipſum cognoſcere:qui enim ſe ignorat, parum aut oihil de alĳs ſcire poteſt:ſed per Phyſicam homo ſeipſum cognoſcit. ergo &c. maior declaratur. eſt enim ſcientia de Anima pars Scientiæ oaturalis, vt dicit Commentator in libro de Anima.plurima autem cooſideratio Scientiæ natura H lis eſt de corporibus, vt ait Philoſophus Tertio cœli. & ſimiliter Commentator ibidem: igitur. minor declaratur,nam Phyſica dat pluribus ſcientĳs prima principia cognoſcendi,cum noſtra cognitio incipiat à ſenſu,& hęc traditur in ſcientia ſenſatorum & ſenſuum:igitur conſtat dare alĳs principia cognoſcendi.Item facit acquirere cõfirmationem in primis principĳs, vt ait Commentator in procemio de Anima.igitur patet Phyſicã eſſe oeceſſariam homini inter omnes alias.

Phyſica ſciẽtia multis de cauſis homini neceſſaria eſt.

Naturalis aũt Philoſophiæ plures ſunt partes, vt patet ex diuerſa cooſideratione entia mobilis, quod eſt ſubiectum in ea: cuius diuiſio omittatur, eo quòd in multis locis reperitur. Item illa pars Philoſophiæ naturalis eſt naturaliter magis deſiderata ſciri, quæ de nobilioribus inquirit. Artes enim non differunt adinuicem niſi aut oobilitate ſubiecti, aut confirmatione demooſtrationis,

Naturalis ſciẽtię partes.

monſtrationis, vt patet per Philoſophum & Commentatorem in libro de Anima in proœmio: hæc autẽ pars, quæ traditur in primo cęli, & ſecũdo, ſaltem quo ad eius maiorem partem tractat de nobiliſsimis corporibus, & entibus habentibus vitam optimam per ſe ſufficientem: quam perficiunt toto æterno, à quo aliquid cõicatum eſt eſſe & viuere, vt dicit Philoſophus primo cœli. Eſt & pars maxime ſciri deſiderata, non ſolum quia de nobilibus entibus, ſed etiam quia modicũ de eorũ cauſis poſſumus percipere, eo ꝙ à nobis diſtãt: & ratio eſt, quia magis diligimus paruas ſufficientias de eis habere ꝙ̃ maximas demonſtrationes & efficaces rõnes de rebus notis; vbi dicit Philoſophus ſecundo Cœli, & Cõm. in eodem loco ait, ꝙ melius eſt ſcire parum de rebus nobilioribus ꝙ̃ multa de rebus vilioribus. Et licet Philoſophus de illis entibus nobilibus, ideſt corporibus cęleſtibus & eorum motoribus principaliter in libro Cęli & Mundi inquirat ꝙ̃ alibi in Philoſophia naturali, tamen ob difficultatem eorum multa inſerit in alijs libris, vt in Octauo Phyſicorum, ſecundo de Generatione, primo Metheororum, & in pluribus locis ſuæ Metaphyſicæ præcipue in Duodecimo. Et ideo ſemper Ariſto. de natura corporum cœleſtiũ & eorũ motoribus obſcura, nec non & dubia dicere vr: & ideo Ariſto. Commentator nec nõ ſingularis æmulator quendam librum, qui de ſubſtantia orbis ab eo intitulatur compoſuit, in quo Auerrois de natura corporum cęleſtium, & ſimiliter eorum motorũ, et dr̃iam & conuenientiam eorum ad generabilia & corruptibilia in ſubſtantia & in actionibus tã ex parte corporum ꝙ̃ ex parte formarum ſuccincte explicuit: qdã expſſa ab Ariſt. ex diuerſis locis aſſumẽs, qdã ex verborũ eius intentione ſyllogizans. Ideo multi hunc librum deſpiciũt, ex eo ꝙ in eius textu tota ſcientia Ariſt. introducit: ac ſi verborũ Ariſt. eſſet trãslatio nolẽtes famã alienã vſurpãdo ei cõtribuere, quod erat alienis laboribus adinuentũ. Quem ſi quidem libellum, quia de altiſsimis & nobiliſsimis ſcientiam Ariſto. nobis breuiter dilucidat, duxi pro viribus exponendum: cuius intẽtionem ſi nõ attigit, fuit tamen alijs occaſio attingendi, iuxta illud Secundi Metaphyſicæ, ſcilicet ꝙ hi qui ſuperficialiter enunciauerunt aliquid conferunt, nam habitum noſtrum præexercitati ſunt. Et ex his patet qui ſit huius libri finis & intentio, patet etiam cauſa efficiens & materialis: formalis vero patebit. Patet etiã ordo huius libri ad libros naturales, annectitur enim cum principalibus illius libri de Cœlo. & ideo eſt in eius ordine locandus. eſt autem liber cœli ſecũdus inter libros naturales. Et quia in exordio huius libri Commentator ſupponit cęlum eſſe cõpoſitum, cũ dicit, intẽdimus perſcrutari de rebus ex quibus corpus cęleſte componitur, ideo dimiſsis communibus quæſtionibus, quæ in principijs librorum fieri conſueuere, ſ. vtrũ de tali materia poſsit eẽ ſcientia, & vtrũ vna vel plures: & vtrum Scientia Naturalis ſit alia & alia ab his, quę parum aut nihil conferunt, ideo &c.

Materia huius libri.

Ordo huius libri.

Quę qõnes in pricipio cuiuslibet particularis ſcientiæ mouendæ ſint.

A B C D

QVÆSTIO I.

An Cœlum ſit ex materia & forma compoſitum.

QVæritur, An cœlũ cõponaĩ ex materia & forma, vt vr̃ hic ſupponere Cõm. Et arguiĩ ꝙ nõ, qa nullũ ꝑpetuũ cõponiĩ ex materia & forma: ſed cęlũ eſt hmõi, ergo &c. maior declaratur à Philoſopho. 8. Metaph. dicẽte, ꝙ quæcunq; ſunt intranſmutabilia ſm ſubſtãtiã non habent materiã: æterna autẽ ſunt in tranſmutabilia ſm ſubſtantiam, vt probatur de cœlo, & præſertim de primo cęlo: igitur cęlum nõ habet materiam, & per cõſequens nõ eſt compoſitum ex materia & forma. minor patet primo Cœli. Cõfirmatur. illud, ꝙ non habet potentiã ad non eſſe non cõponitur ex materia & forma: cęlũ eſt hmõi. igiĩ &c. maior patet, qa materia eſt illud, quo res põt eẽ & nõ eẽ. 7. Meta. et in fine primi cęli. potẽtia aũt eſt media pars contradictionis, ſ. ad eſſe, & nõ eſſe, vt vult Philoſophus. 8. Metaph. & in fine primi Cœli & Mundi. igitur qđ nõ habet potentiã ad nõ eſſe nõ habet materiam, nec etiam potentiã ad eſſe. minor declaratur primo Cœ. & Mundi, ſ. ꝙ cęlum non habet potentiam ad non eſſe.

Item, omne quod mouetur motu perpetuo nõ cõponitur ex materia & forma: cęlum eſt hmõi, ergo &c. maior declaratur Nono Metaph. dr̃ aũt ibi, ꝙ nõ eſt timẽdum ꝙ cęlum ſtet: & ſubdit rationem huius, ſ. quia nõ eſt motus cęli ſupra potentiam contradictionis: cauſa enim fatigationis eſt materia, vt ibidẽ dicit Philoſophus. minor patet octauo Phyſi. ꝙ cœlum mouetur motu perpetuo.

Item, in omni cõpoſito ex materia & forma reperitur pluralitas indiuiduorũ ſub eadẽ ſpecie: ſed in cœleſtibus non ſunt plura indiuidua ſub vna ſpecie, vt dicit Cõmẽt. primo cęli. igitur cęlum nõ cõponitur ex materia & forma. minor patet ex intentione Commen. 7. Metaph. Eſt enim materia cauſa multitudinis indiuiduorum ſub vna ſpecie. Ariſto. etiam in ſecundo Metap. probat per hoc, ꝙ cœlum eſt vnum: quia non habet materiam, igitur nõ componitur ex materia & forma.

OPPOSITVM huius videtur dicere Cõmen. hic. immo cõcludit ex intentione Philoſophi, corpora cœleſtia componi ex duabus naturis, ſicut generabilia & corruptibilia. Item hoc etiam poteſt argui ratione. Nam in omni eo quod mouetur, neceſſe eſt eẽ materiam, vt vult Philoſophus Secundo Metaphyſi. cœlum mouetur, vt docet ſenſus. ergo cœlum habet materiam. ex quo ſequitur ipſum eſſe compoſitum. omne enim habens materiã eſt compoſitum, vt patet.

CONCLVSIO.

Cœlum, quod eſt quinta eſſentia, circunſcripto motore non eſt compoſitum ex materia & forma, ſed ſubiectum ſimplex eſt, ſuo motori ſemper ſubiectum, habens materiam, non quæ ad eſſe, ſed quæ ad ubi potentia eſt.

AD quæſtionẽ eſt intelligendũ, quid intelligiĩ nomine cęli. nam per cęlum poſſumus duo intelligere, ſ. aggregatum ex motore et mobili, vel ipſum motum tm̃, ſiue mobile, quod eſt quinta eſſentia. ſi nomine cœli intelligitur aggregatum, ſic dico, ꝙ cœlum eſt cõpoſitũ, & ſic intelligit Commen. hic: & ratio eſt, qa omne qđ mouetur ex ſe cõponitur ex duabus naturis, ſ. agẽte motũ, & recipiente motũ, vt Cõment. ſumit in litera: cœlum mouetur ex ſe, vt declaratur octauo Phy. & ideo eſt primum motum: quare cœlum ſic eſt compoſitum: et de hoc non dubitatur apud aliquẽ ſcientem philoſophiã. Sed, ſi cœli nomine intelligitur ipſa quinta eſſentia, ſemoto motore, tunc dubitatur vtrum ſit compoſitum ex materia & forma: & circa hoc contrariantur opiniones aliquorum Philoſophorum & ſuorũ ſequacium. Dicũt enim aliqui, ꝙ cęlum, qđ eſt quinta eſſentia, ſemoto motore componitur ex materia & forma, ita ꝙ iſta qnta eſſentia habet materiam, quæ de ſe eſt in potẽtia ad eſſe, & de ſe eſt poſsibilis non eſſe, eſſe aũt neceſſarium acquirit ab alio, quia ſolũ de ſe habet eſſe neceſſariũ à primo principio: & hæc eſt opinio Auicen. in ſua Metaphy. &c.

Cœlũ duo dicere põt.

Aliqui vero priores Philoſophantes inter nos tenent hanc opinionem in radice, nituntur tamen eã fulcire alia via principijs Ariſto. magis propinqua. & ratio eorum prima eſt iſta, omne quod eſt actu ens, vel eſt actus, vel habens actum: cęlum eſt actu ens, vt apparet ad ſenſum, aliter non ageret: igitur eſt actus, vel habens actum. non poteſt dici quòd ſit actus, quia tunc eſſet forma actu exiſtens, & non eſſet ſenſu comprehenſum, quod patet eſſe falſum. igitur oportet dicere ꝙ corpus cęleſte eſt aliquid habens actum: & tunc oportet ponere in eo aliquod ſubiectum ſuæ actualitatis, quod eſt materia. Confirmatur, quia accidentia ſenſibilia non poſſunt eſſe ſine eo, quod habet materiam, cum materia ſubiecta formæ ſit cauſa

Materia cęli nõ eſt corruptiõi obnoxia, eo φ priuationis expers eſt.

omnium accidentium, Primo Phyſicorum: igitur, cũ in cœlo ſint accidentia ſenſibilia, patet ipſum habere materiam, Et cum arguitur, φ tunc cęlum haberet poteotiam ad corrũpi. Rñdeo, φ illa materia cœli nõ eſt priuationi coniuncta, eo φ priuatio nõ eſt aliud q̃ carẽtia formæ cũ aptitudine ad eã, & quæ nata eſt ineſſe materiæ: materiæ aũt cęli nõ eſt ĩnata ineſſe alia forma q̃ ea quã habet, & ideo nulla admixta eſt ſibi priuatio, ſed forma replet totã poſsibilitatẽ materię, eo quod eſt forma naturalis et pfecta, quod ꝓbaĩ ex vl̃itate agẽtiũ, non.n. tm̃ agũt vnũ effectũ particularẽ, vt faciunt formæ pticulares, ſed vl̃r, nõ ſicut formæ inferiorũ: iõ totã materiæ poſsibilitatẽ replet, ita φ nõ remanet ĩ materia aptitudo ad aliã formã. Et hinc eſt ẽt, φ corpus cœleſte nõ eſt ſuſceptiuũ accidentium, ſ. figuræ & aliorum, ſicut alia corpora inferiora.

Et ſi aliqs diceret, vr̃ φ Ioãnes Grãm. ſic cõtra dictã opinionẽ, ſ. φ tũc materia cœleſtis differret à materia horum inferiorum ꝑ aliã cõpoſitionẽ, ſ. per aliquid additũ, dicunt, φ nõ differt ꝑ aliqd additũ, ſed ſolũ ꝑ habitudioẽ
F
ad aliã formã, ſ. qa materia cęli habet habitudioẽ ad formã pfectã & vniuerſalem, & materia horũ inferiorũ ad formas particulares. Huic aũt ſententię, licet multi aſſentiant, tñ vr̃ obuiare ſententia Philoſophi in multis locis: intelligit aũt hæc opinio ineſſe cœlo materiã, quæ de ſe vel ſm ſe cõſiderata eſt in potẽtia ad eſſe, ita φ actum eſſendi habet à forma, & q̃tum ad hoc nõ differt à materia iſtorũ inferiorũ, ſed ſolum differt ꝑ diuerſam habitudinẽ ad formã. Hãc aũt materiã negat Philoſophus. 8. Meta, dicens in ſubſtãtijs æternis naturalibus forſan, φ nõ habent materiã, & ſi tñ habent nõ talẽ vt gñabilia & corruptibilia, ſed ſolũ ſm locũ mobilẽ. Ecce, φ expſſe negat in cœlo, quod eſt ſubſtãtia naturalis æterna, materiã, quæ eſt in potẽtia ad eſſe, ſed ſolũ dat ſibi potẽtiã ad vbi. & idem paulopoſt dicit ſic. Nec oportet oĩno materiam eſſe, ſed quorum eſt generatio et corruptio adinuicẽ, quęcunq; aũt ſine transmutatione ſunt, nõ eſt eorũ materia: & intelligit illa, quæ ſunt ſine tranſmutatione in ſubſtan-
G
tia. Et Commen. ibidem dicit, φ dignius eſt, φ cœlũ dicatur habere ſubiectum q̃ materiã, cum nõ ꝓprie dicaĩ habere materiã, q̃ eſt in potentia ad eẽ. 9. Meta. Itẽ, Philoſophus. 9. Meta. dicit, φ nulla potentia ad eſſe eſt ſempiterna, cuius rõnẽ ſubiunxit, q̃ ſ oĩs potẽtia ad eẽ eſt cõtradictionis, & iõ illud, quod habet potẽtiã ad eẽ, habet potẽtiam ad nõ eſſe: igiĩ tale nõ p̃t eẽ ſempiternum, vt patet Primo cœli: ex quo ſm eũ patet φ in cœlo nõ eſt materia, q̃ eſt in potẽtia ad eſſe. Itẽ, hoc arguit Philoſoph[9] in eodẽ. 9. Meta. vt aſſumptũ eſt. dr̃.n. φ ideo cœlũ ſemper mouetur, q̃a motus eius nõ ẽ ſup potẽtiã cõtradictionis, i. ſup materia, quæ eſt potẽtia ad eſſe & nõ eẽ. Et ſubdit ibidẽ, φ materia & potẽtia eſt cã fatigatiõis: & apte oñdit ibi Philoſophus, φ potẽtia ſimplr̃ dicta, q̃ eſt potẽtia ſm ſubſtãtiã, nõ eſt alicuius ĩcorruptibilis, neq; in eo eſt aliqua potentia ſm genus, ſed oĩa ſm genus ſunt actu in corpore, ſ. oẽs tranſmutationes: potentia aũt eſt tm̃ ibi
H
ſm partes, vt ibi declarat Cõm. Itẽ, 2. Meta. ꝓbat Philoſophus ex hoc ĩtellectũ eẽ vnũ, q̃a nõ habet materiã, q̃ eſt cã multitudinis indiuiduorũ ſub vna ſpẽ. Et ideo oẽs rõnes prius inductę videnĩ cõcludere ſm intẽtionẽ Philoſophi in cœlo nõ eſſe materiã quæ eſt in potentia ad eẽ. Nec valet, quod in ſubſidium opinionis aduerſæ fuit adductum, φ iſta materia eſt alterius rationis per habitudinem ad aliam formã, q̃a hæc habitudo nõ tollit quin materia de ſe ſit potẽtia ad eẽ: quod negat Philoſophus in cęlo, vt patuit. Itẽ, talis habitudo, cũ nõ ſit niſi q̃dã appetitus, quo inclinatur ad formã, videtur eſſe in omni materia etiã inferiorũ: non.n. materia appetit formã inquãtũ forma eſt imperfecta & non potens perficere totũ appetitum materiæ. hoc enim eſt ex imperfectiõe formæ: appetitus enim materiæ naturalis eſt, vt per formã perficiatur totus appetitus ſuus: ſi autem non perficiatur totus, hoc nõ variat eſſentiã ipſius materiæ in forma à materia

E
cœleſti, ſi talis ibi eſſet, cũ hoc ſit magis ex parte formæ, vel oportebit in materia cœli aliquã diſpoſitionẽ dare ad ſuceptionem talis formæ, quæ non eſt in materia iſtorũ inferiorum: & talis diſpoſitio eſſet per aliam qualitatem, vel aliud additum, quod faceret compoſitionem in materia illa, vt Ioannes Grammaticus arguebat. ex quo ſequeretur, φ materia prima eſſet compoſita: quod eſt falſum. vnitas etiam agentium non eſt ſufficiens ſignũ ad hoc, quia hoc eſt ex parte motoris ſeparati principaliter.

Item, ſicut Commenta. arguit contra prædictam poſitionem in primo cœli, ſi cœlum haberet materiam, quę eſt in potentia ad eſſe, ſequeretur φ aliquid eſſet fruſtra in natura: quod eſt inconueniens & contra intentionem Philoſophi primo Cœ. & Mũ. & in pluribus locis: quia deus & natura nihil faciunt fruſtra. Conſequentiam probat Commen. primo cœli. ait enim propria operatio potentiæ eſt generatio & corruptio, vel tranſmutari de forma in formam, ſicut propria operatio acuitatis gladij eſt
F
ſciſsio. ſi igiĩ eſſet alia materia, quæ de ſe eſſet in potẽtia ad eſſe ſine generatiõe & corruptiõe, cõtingeret aliquod ens ſine actione: ꝑ quã ſuit potẽtia ipſius materiæ, cuius actio proprie eſt trãſmutari de forma in formã. hoc ſequ[e]tur, ſi cœlum haberet materiam, vt de ſe notum eſt.

Deciſio. q. ad mẽtem Auer.

Ideo vr̃ dicendũ ſm Ariſto. & Cõmen. φ cœlum, vt ipſa quinta eſſentia eſt circunſcripto motore nõ cõponiĩ ex materia & forma, ſed eſt corpus ſimplex actu exiſtẽs ſubiectũ ſuo motori vel motoribus: ita φ nõ eſt potẽtia ad eſſe, nec habet eſſe formaliter à motore vel ab alia forma, ſed ſolũ eſt in eo potentia ad vbi, ita φ, cum ſit ſubiectũ ſimplr̃ in actu ſua forma, i. ſuus motor cohæret ſibi abſq; alio medio, i. non p̃cedentibus dimenſionibus nec alijs diſpoſitionibus, ſed tã dimenſiones q̃ alia accidẽtia cõia ſequuntur formam naturaliter, quæ eſt motor, prout patebit in proſecutione libri, cũ apparuerit qualiter in generabilibus & corruptibilibus dimẽſiones interminatæ præcedunt formã ſubſtãtialẽ perficiẽtem in materia.
G
Et ad iſtã poſitionem ſumũtur rõnes prius dictæ, quæ de neceſsitate videnĩ cõcludere, cœlũ, quod eſt q̃nta eẽntia, nõ eẽ cõpoſitũ ex materia & forma. Et tũc reſtat rõnibus cõtrarijs poſitionẽ fulciẽtibus rñdere. Et prio cũ arguiĩ φ eſt actu ens. Rñdeo, φ hæc rõ ꝓcedit ab inſufficiẽti diuiſione. nã diuiſio eſt, quod oẽ quod eſt ens actu, vel eſt actus, vel hñs actũ, vel mediũ iter purũ actũ, qui eſt forma, & purã potẽtiã, quę eſt materia: & hoc eſt corpus cœleſte, q̃a, vt dicit Cõm. primo cęli, illud, quod eſt ligamẽtaliter inter principia æterna ſeparata, & ipſa gñabilia & corruptibilia, neceſſe ẽ vt ſit intrãſmutabile ſm ſubſtãtiã, trãſmutabile aũt ſm locũ, ita φ ſit mediũ inter purũ actũ & purã potẽtiã. vt ipſo trãſmutato ſemꝑ in loco, manente aũt ſm ſubſtãtiã, nõ ceſſet agere alias tranſmutationes in inferioribus: niſi.n. tale ens eſſet motum, poſsibile eſſet φ proueniret actio temporalis à principijs æternis naturaliter loquendo, vt ibi Commentator declarat, & ita totum communicat cum principijs æternis

Cœlũ q̃uo mediũ ſit inter actũ purũ & potentiã purã.

H
ſeparatis in eo quod eſt ſimpliciter actu exñs nõ hñs in ſe potẽtiã ad eẽ. Cõicat aũt cũ gñabilibus & corruptibilibus in eo quod eſt corpus ſubiectũ accidẽtib[9], et formæ, quæ eſt motor habens in ſe potentiam ad vbi, cuius actualitatem recipit à forma, & tunc eſt in natura media inter ſeparata & generabilia & corruptibilia. ideo p̃dicta rõ non concludit. Ad aliam rõnem cum dicitur, accidens ſenſibile nõ p̃õt eẽ in eo quod nõ habet materiam. Rñdeo, φ verũ eſt de talibus, quæ ſunt ſicut accidentia inferiorum: modo accidentia cœli & inferiorũ non ſunt eiuſdem ſpeciei, vt patet per Commentatorem Secundo cœli, & etiam patebit. Nã accidentia cœli non dicuntur eſſe ſenſibilia niſi ſenſu viſus: ideo dicitur primo de Generatione, capitulo primo de Tactu. φ tactus proprie dictus non dicitur niſi de rebus, quæ patiuntur adinuicem. & ideo proprie non eſt in cœlo, & ideo cœlum dicitur tãgens ſm ſimilitudinem, nõ aũt tangi &c. Dico autem, φ

accidentia,

accidentia, vt accidẽtia ſunt, nõ reqrũt materiã, ſed ſubiectũ in actu, & ideo nõ eſt neceſſe ꝙ vbicũq; ſunt accidentia, ibi ſit materia. Et, cũ dr̃ primo Phy. ꝙ materia cũ forma &c. verũ eſt: quæ ſunt in ea materialiter, vt ibi dr̃, ſed non ſeqtur ex hoc, ꝙ materia ſit cã oĩum accñtiũ, ſed tñ, hr̃ ꝙ iſta accidentia reqrunt ſubiectũ in actu in quo ſint, cũ per ſe nõ poſsint eſſe, cũ non ſit entia, ſed entis. 7. Metaph. ſunt aũt accidentia in cœlo pp formã, quæ eſt motor, eo ꝙ ſunt pp operationẽ, vt patebit. Et ſi obijciẽ, accidentia recipere eſt quoddã pati: cũ igitur corpus cœleſte ſit ſimplex actu exiſtẽs, niſi habeat pp qđ patiaẽ, impoſsibile eſt ipſum recipere accidentia: nã pati contrariũ eſt actui. Rñdeo, ꝙ vt aliqualiter iactũ eſt, Cõm. loqtur in libro hoc, ꝙ corp⁹ cęleſte materiã ẽ aĩaliũ cęleſtiũ, ſed eſt pfectius cęteris materijs: qa nõ eſt in eo de potẽtijs niſi ſolũ ad locũ: nec aliter aſsimilaẽ materiæ, niſi inquãtũ eſt ſubiectũ formæ, ita ꝙ nõ habet eẽ à forma, nec ſua forma cõſtituitur in eſſe p ipſum: nihilominus habet oĩa accidentia pp formã, quæ eſt motor, ſicut figurã ſphęricã propter ipm motorẽ, qui eſt forma abſtracta: & iõ eſt principium motus circularis, q eſt actiuus aliorũ, vt patet in hoc libro, & hinc eſt, ꝙ hoc ſubiectum nõ eſt in potentia ad alia accidentia, cũ nõ ſit paſsiuũ in ſubſtãtia, licet igitur ſit ſimplex actu exiſtens, qa eſt ſubiectum formæ abſtractæ, & habet accidentia pp ipſam formam, vt dictũ eſt, ſunt tamẽ accidentia alterius rõnis. Sed circa illud eſt dubitatio nõ modica, quã mouet Cõm. 1. cęli. & eſt. ex quo illud corpus nõ eſt cõpoſitum, vtrũ res intellecta ex iſto corpore ſit illud qđ ẽ ſenſatũ ex eo, vel aliud. Si dicatur ꝙ res intellecta ex eo & illud quod nobis apparet ad ſenſum ſit idem, tunc res intellecta & ſenſata eſt eadem: quod eſt falſum. ſi ſit aliud, tunc neceſſe eſt cœlũ eſſe cõpoſitum: tunc. n. erit ibi ſingulare, quod eſt obiectũ ſenſus, & forma, vel quiditas, quæ eſt obiectum intellectus: & tunc eſſet cõpoſitum. Reſpondeo, ꝙ Cõmen. ſolũmodo dicit, ꝙ iſta natura cęleſtis, quæ eſt quinta eſſentia, eſt materia corporis cœleſtis actu exiſtens, pu corpus cęleſte comprehendit motorem et motum, & qa iſta materia abſq; motore accepta nõ habet formã, vt dictum eſt, ideo iſta ſm ſe & abſolute & primo eſt vna numero per ſe indiuiduata, et vt eſt vna numero, nõ eſt intellecta niſi per reſpectum ad formam, quæ eſt ſuus motor, ita ꝙ ſicut ipſum corpus non apparet niſi inquantũ eſt ſubiectum formæ, ita non intelligitur niſi reſpectu formæ, quæ eſt motor, ſicut ipſa materia prima non intelligitur niſi per Analogiam ad formam, primo Phyſicor.

Cœleſte corp⁹ q̃ſi materia eſt animalium.

Et ſi inſtatur, quod non eſt ſimile de materia prima, quæ eſt de ſe in potentia: & ideo non poteſt per ſe intelligi, quia vnumquodq; intelligitur ſecundum ꝙ eſt in actu, hæc autem natura corporis cęleſtis poteſt eſſe In actu ſm ſe: & ideo videtur ꝙ ſm ſe poſsit intelligi. Dicitur, ſicut Commentator reſpondet & breuiter & obſcure, ꝙ licet corpus cœleſte ſit actu ens de ſe, ita ꝙ actum non recipit ab alia forma, non tamen eſt exiſtens per ſe, ſed eſt ſubiectum in actu ipſius formæ, quæ eſt motor cum qua ſemper exiſtat, & ita licet in natura cœleſti non ſit aliqua potentia ad eſſe, nec ſua actualitas eſſendi ſit formaliter à motore niſi effectiue, eſt tamen ſemper cum motore & propter motorem: & ſicut materia prima non poteſt intelligi niſi per formam, eo quòd non poteſt exiſtere ſine forma, ita nec iſta natura cœleſtis niſi reſpectu formæ, q eſt motor, eo ꝙ ſine iſta non eſt, nec poteſt eſſe, cum ſuũ eſſe ſit propter motorem. Debemus autẽ intelligere de iſto corpore cœleſti, quod eſt quinta eſſentia, ipſum eſſe ſubiectum ipſius formæ abſtractæ: & ita, cœlum eſt intellectum in habitudine ad formã, quæ eſt motor. Ideo ſecundum iſtam poſitionem eſt reſponſum rationibus primis, quæ probant cœlum eſſe compoſitum ex materia & forma. Ad auctoritatem Commentatoris iam patet quid ſit dicendum: quia intelligit cęlum eſſe compoſitum ſecundum quòd nomine cœli comprehenditur motor & motum. Ad rationẽ, quæ dicit omnę quod mouetur &c. Reſpondeo, ꝙ verum eſt in omni generato compoſito ex materia & forma, ſic etiam intelligitur iſta propoſitio, vt Commentator ibi hoc declarat. Vel poteſt dici, ꝙ in omni eo quod mouetur neceſſe eſt intelligere materiam, quæ eſt in potentia ad vbi, & talis materia eſt corpus, non autem quòd ibi ſit materia quæ eſt in potentia ad eſſe. Tamen de iſta quæſtione eſt alia opinio modernorum, quæ dicit cęlum habere materiã eiuſdem rationis cum materia inferiorum: ex quo ſequitur cœlum de ſe eſſe corruptibile, rationem autem eſſendi recipit ab alio: & hæc opinio eſt eadem penitus cum opinione Auicen. quam Auerrois hic Improbat, vt patebit infra, & in libro Cœli. & in Duodecimo Metaphyſicæ. ideo eius proſecutio dimittatur ad præſens: & eſt expreſſe improbata à Philoſopho in fine Primi Cœli, vbi oſtenditur multipliciter, quòd omne corruptibile de neceſsitate corrumpetur.

QVÆSTIO II.

An Cœlum moueatur ex ſe, & quomodo.

QVæritur ſecundo, An cęlũ moueatur ex ſe, & per quẽ modum. Et arguitur ꝙ nõ, quia quod mouetur ab alio extrinſeco nõ mouetur ex ſe: cœlũ eſt hmõi. ergo &c. maior patet, quia quod moueẽ ex ſe mouetur à principio intrinſeco. minor patet, quia cœlum mouetur ab intelligentia ſeparata, vt patet Octauo Phyſicorum, et primo cœli: & commentator dicit hic. Item, quod eſt ſimplex non eſt diuiſibile in per ſe motum & mouens, nec mouetur ex ſe. cœlum eſt huiuſmodi: ergo &c. maior eſt Philoſophi Octauo Phyſicorum, ꝙ omne quod mouetur ex ſe eſt diuiſibile in per ſe mouens & per ſe motum. minor habetur primo cœli, & Commẽtator hic: quia cęlum eſt ſimplex. Item nihil mouetur ex ſe: Igitur non cęlum. maior patet Septimo & Octauo Phyſicorũ, quia omne qđ moueẽ moueẽ ab alio: cõſequẽtia eſt de ſe nota. Item, illud quod mouetur ex ſe poteſt ex ſe quieſcere: cęlũ mouetur ex ſe. igitur &c. maior patet octauo Phyſico. ideo etiam alia dicuntur ex ſe moueri: quia ex ſe poſſunt quieſcere, cęlum autem non poterit ex ſe quieſcere. minor patet Secundo Cœli & Nono Meta. quia non eſt timendum ꝙ cœlum ſtet aliquando.

OPPOSITVM dicit hic Commẽtator & octauo Phyſicorum.

CONCLVSIO.

Cœlum ex ſe ſimpliciter moueri eſt impoſsibile, mouetur autem ex ſe, ideſt per partem, à nullo nihilominus dependens, ſed ſibi ſufficientiſſimum exiſtens.

AD quæſtionem dicendum, ꝙ aliquid moueri ex ſe poteſt dupliciter intelligi. vel ex ſe ſimpliciter, vel per partes. dico igitur ꝙ cœlum nõ mouetur ex ſe primo modo, ſed ſecundo modo. Secundo dico, ꝙ mouetur ex ſe per partes: vt ſufficienter patet declarando. Nam, ſi cœlum mouetur ex ſe ſimpliciter & primo modo, ſequitur quòd idem erit reſpectu eiuſdem ſimul in actu & in potentia: hoc autem eſt falſum. igitur & cę. maior patet. quia, ſi cœlum mouetur ex ſe primo, illud eſſet mouens & motum penitus, & tunc cũ mouens ſm quòd huiuſmodi ſit in actu, & motum ſm ꝙ huiuſmodi ſit in potentia, idem reſpectu eiuſdem eſſet in actu & in potentia: falſitas conſequentis patet, quia actus & potẽtia ſunt differentiæ maxime oppoſitę. ergo &c. Item, ſi cęlũ ſic moueẽ, idẽ corpus flecteret ſe ſupra ſe: ſed hoc eſt falſum. ergo & antecedens. patet conſequẽtia: ex quo idẽ moueẽ ſe ipſo flecteret ſe ſupra ſe: quia in ſe ageret. & falſitas conſequentis patet, quia dicit Cõmen. Tertio de Anima, ꝙ virtus corporea nõ flectit ſe ſupra ſe, quanto magis corpus. Secũdo dico, ꝙ cęlũ mouetur ex ſe per

partem: quia quod eſt diuiſibile in per ſe mouens & per ſe motum mouetur per partem: ſed cœlũ eſt huiuſmodi, igitur &c. maior patet Sexto & Octauo Phyſicorũ. minor patet per Commentatorem hic, cœlum enim cõplectitur motorem & mobile. Præterea, illud mouetur ex ſe, quod mouetur ab alio determinato loco, & non diſtinguitur ab eo loco: cœlum eſt tale igitur &c. maior patet Octauo Phyſicorum, quia illud mouetur ex ſe. minor patet, quia cœlum mouetur ab intelligentia, quæ ꝓprie non habet locum, quia non eſt quanta, nec corpus.

Tertio dico, ꝙ cœlum mouetur ex ſe ſufficientiſsime. Et primo, illud mouetur ex ſe ſufficientiſsime, cuius motor ab alio non dependet, ſed per ſe ſubſiſtit, & cuius mobile nõ appodiatur alteri: cęlum eſt hoiuſmodi: igiť &c. maior patet, quia animal nõ mouetur ex ſe ſufficientiſsime, quia non eſt per ſe ſubſiſtens, ſed eius anima dependet ad corpus, vt dicit Commen. Tertio de Anima. Corpus igitur animalium in ſuo motu appodiatur alteri, vt patet libro de Cauſa motus animaliũ: corpus autem cœleſte in ſuo motu nõ appodiatur alteri: quia eſt ipſum primum corpus, & primũ mobile, vt patet ex Octauo Phyſicorũ: quare, cœlum mouetur ex ſe ſufficiẽtiſsime ꝑ partẽ, hoc eſt ꝑ motorẽ immobilẽ. Et tũc pateat ad qõnẽ. primo, ꝙ cœlũ nõ moueť ex ſe ſimpliciter. ſecũdo ꝙ moueť per partẽ, tertio ꝙ moueť ex ſe ſufficientiſsime.

Rñſiones. ET ad rõnes, ad primã dico ad maiorem, cũ dř. qđ mouetur ab alio extrinſeco, cõcedo ſi illud extrinſecum habeat locum determinatum, aliter non eſt verũ. Ad minorẽ ẽt cum dicitur. cęlum & cęte. concedo: ſed tamen iſta intelligentia à qua moueť cęlum non eſt diſtincta loco, nec ſubiecto à cœlo. Vel aliter, maior cõceditur, ſi illud extrinſecum non eſt appropriatum, modo intelligẽtia eſt appropriata ſuo orbi, ita ꝙ alium orbem mouere non poteſt, vt patet Secundo Cœli. Ad aliud cum dicitur. quod eſt ſimplex &c. conceditur: ad minorem cũ dicitur. cœlum &c. negatur: quia nomine cœli comprehenditur motor & mobile, vt patet per Commentatorẽ hic, ex quo ipſum probat eſſe compoſitum ex duabus naturis, ſed corpus cœleſte, ideſt quĩta eſſentia, ſeparato motore, eſt ſimplex, & non mouetur ex ſe. Ad aliud etiã cum dicitur. nihil mouetur ex ſe, conceditur ſimpliciter & primo modo, tñ ſm partem, ratio nõ cõcludit. Ad aliud cũ dř. quod mouetur &c. Conceditur qđ mouetur motu volũtario & aptũ natũ eſt quieſcere. & qa cęlũ eſt primũ mobile, & eius motus eſt primus: ideo nõ eſt dare terminũ in quo nõ fuerit, vt ꝓbatur Octauo Phyſico. & ideo non poteſt quieſcere &c.

Cœlũ quieſcere nõ pt.

QVAESTIO III.

An Materia prima ſit ens.

QVæritur etiam, quia Commen. dicit, ꝙ materia prima eſt ens. Vtrum materia prima ſit ens. Et arguitur ꝙ nõ, quia omne, quod eſt medium inter contradictoria nõ eſt ens: materia pria eſt hmõi: ergo &c. maior patet, quia inter contradictoria nõ eſt dare medium. minor patet Primo Phyſicorum. Item, ſi materia eſſet ens, aut naturale, aut Metaphyſicum, aut matematicum. ſed nullum iſtorum: igitur &c. maior patet per partes reales Philoſophiæ: quia non ſunt plures, Sexto Metaphyſicę, & conſequenter entia realia non ſunt plura: minor probatur pro prima parte: nam omnia naturalia habent aliquem modum motus: ſed materia nullum: igitur. nec eſt ens Metaphſicum: quia iſta abſtrahunt à motu & à materia. ſed materia non abſtrahit à materia, aliter abſtraheret à ſe ipſa. ergo non eſt ens Metaphyſicum.

Item, quod non differt à priuatione non eſt ens. materia eſt huiuſmodi. igitur. maior patet, quia priuatio non eſt ens. minor patet: quia differentia materiæ eſt potentia: ſed potẽtia eſt ſibi per priuationem: & propter quod vnumquodq; tale & illud magis. ergo &c. quia, ſi potẽ-

E tia eſt differentia ſubſtantialis materiæ, multo magis priuatio. Item, quod eſt terminus corruptionis ſimpliciter eſt nõ ens. materia eſt huiuſmodi. ergo &c. maior patet, quia generatio ſimpliciter terminatur ad ens ſimpliciter, vt patet Primo de Generatione. quare corruptio ſimiliter terminatur ad non ens ſimpliciter. nam motuum oppoſitorum termini ſunt oppoſiti. minor patet ex primo de Generatione: quia terminus generatiõis ſimpliciter eſt forma ſubſtantialis, quæ facit eſſe actu, terminus vero corruptionis ſimpliciter eſt priuatio formę, quæ nihil aliud eſt q̃ materia prima.

OPPOSITVM huius dicit Commen. hic.

CONCLVSIO.

Materia prima neq; purũ non ens, neq; ens actu, ſed eſt ens in potentia.

AD quæſtionem tangẽtur opiniones. Opinio fuit quorundam antiquorum, ꝙ materia prima non ſit ens: quia ſicut priuatio non eſt ens, ita & ma-

F teria, vt patet primo Phyſicorum. Sed hæc opinio nõ valet, quia materia & priuatio differunt, nam illa ſunt diſtincta, quorum vnum manet, aliud nõ. ſed materia ſemper manet, priuatio autem non. ergo &c. maior patet ex primo de Generatione. minor patet, quia, cum per tranſmutationem forma introducitur in materia, priuatio illius formę corrumpitur, ſed materia manet: ideo nõ ſunt eadem. Nec valet ſi dicatur, ꝙ priuatio non corrumpitur abſolute, quia ſufficit ad materiæ differentiam, ꝙ priuatio non maneat eadem, ſicut materia. Item, illa non ſunt eadem, quorum vnum eſt in prædicamento ſubſtãtiæ, aliud nõ: ſed materia prima eſt in prædicamento ſubſtantiæ & priuatio non. ergo &c. maior patet primo Poſteriorum, quia prædicamenta ſunt impermixta. minor patet. quia priuatio nõ eſt in prædicamento ſubſtantiæ, ſed circuit oĩa prædicamẽta. igitur hæc opinio relinquať.

Alia fuit opinio quorundam antiquorum, ꝙ materia

G prima eſt actu ens, ſicut corpus ignis, vel aeris, vt patet Primo Phy. Sed hęc opinio nõ tenet. quia, ſi eſſet vera, cũ in vtroq; termino tranſmutationis ſubiectũ maneat, ſ. materia, quicquid adueniret illi ſubiecto eſſet accidens: quia adueniret enti in actu, vt arguit Cõmẽ. primo Phyſic. contra Auicen. & hæc opinio non ſtat: immo ſequeretur, ꝙ entia eſſent eadem ſubſtantialiter: immo nõ eſſent niſi illud ſubiectum in actu. ideo omnia non differrent niſi accidẽtaliter: ſed hoc eſt falſum, ideo materia prima non eſt ens in actu. Et ideo eſt opinio philoſophi, & Cõmentat. ꝙ materia prima eſt ens in potentia, vt patet primo Phyſi. Et poteſt quadrupliciter declarari. Primo, quia quod recipit omnes formas naturales nullam habens de ſe non eſt ens in actu: materia prima eſt hmõi. igiť &c. maior patet, quia habet eẽ denudatũ à forma, vt patet primo Phy. & Tertio de Anima per Cõm. minor patet primo Phy. & Tertio Cœli, & hic per Comment.

Alia opinio. Materia eſt actu ens.

Item, ſi materia eſſet ens in actu ſimpliciter, ſequereť

H ꝙ omne adueniens materiæ primę eſſet accidẽs, vt ſupra arguebať: cõſequẽs eſt falſum, ergo & antecẽdens. cõſequentia nota. ex quo materia prima eſſet actus vel ens in actu, in oĩ aũt trãſmutatione cũ ſubiectũ maneat, primo Phyſic. omne adueniens illi eſſet accidens: quia adueniret enti in actu. falſitas conſequentis patet. quia tunc nulla eſſet tranſmutatio ſubſtantialis, ſed omnis motus ad formam eſſet alteratio, vt arguit Commentator primo Phyſicorum, & primo & ſecũdo de Generatione. Itẽ ſi eſſet ens actu ſimpliciter, nullam formam reciperet: qa recipere eſt per carentiam. Item, ſi materia eſſet de ſe ens actu, tunc haberet de ſe formã: & tunc iſta forma nũquam corrumperetur, quia non haberet contrarium, vt dicit Commẽtator infra: & ex hoc ſequeretur ꝙ nihil generaretur, nec corrũperetur: quod eſt falſum. igitur materia prima eſt ens in potentia, & non ens in actu: & hoc eſt quod dicitur Primo Phyſicorum.

Pro hac

Reſpõſiões

A PRo hac ad rationes reſpondetur. primo quando dicitur, ꝙ eſt medium, concedo. Ad minorem dico: ꝙ non eſt verum: ſed eſt medium inter non ens ſimpliciter & ens in actu: quia eſt ens in potentia, vt dicit commen. primo Phyſicorum, vbi ponitur hæc ratio. Ad ſecundum, ſi eſſet ens, aut naturale &.c. concedo maiorem; & ad minorem dico, ꝙ eſt naturale ſecundum ꝙ materia eſt principium tranſmutationis: ſed motus qui eſt proprius naturalium corporum: vt dicit commentator tertio Phyſicorum eſt ens naturale, quare ſequitur, ꝙ materia prima ſit aliquo modo ens naturale, quum ſit principium tranſmutationis. Eſt etiam ens Methaphyſicum: quia eſt ens in potentia, vt dicit tantum vnam differentiam entis: quia Methaphyſicus conſiderat ens & differentias entis. Et ad probationem ꝙ materia prima nõ eſt ens naturale, dicitur ꝙ eſt in plus ꝗ̃ ſit ens naturale: quia habet aliquem modum: quia non ſolum tale ens debet dici naturale quod eſt compoſitum ex materia & forma, ſed illud quod eſt principium & materia eius. quan- B do proponitur quod non eſt Metephyſicum ideo quia non eſt abſtractum. Reſpondetur ꝙ materia dicit ibi quandam differentiam entis, quæ conſideratur à Metaphiſico, non vt eſt principium trãſmutationis: & tunc abſtrahitur à motu & qualitatibus ſenſibilibus, & tunc conſideratur à Metha. Ad tertium, quod non differt &c. dicitur, ꝙ verum eſt, ꝙ non differt re & ratione. Ad minorem cum dicitur, materia eſt huiuſmodi. Reſpondetur ꝙ licet materia prima ſit idem ſubiecto cum priuatione, tamen differt ab ea ratione, ſicut etiam differt a potentia, vt habetur primo Phyſi. vbi Commentator de hoc loquitur: & tunc patet ꝙ materia prima eſt ens in potentia: & non corpus ignis, nec aeris, nec aliquid aliud in actu: vnde dicit Commentator primo Phyſicorum, ꝙ nullus antiquorum ponit naturam materiæ primæ niſi ſolum entelechiam, quod eſt ens in actu. Idem etiam dicit tertio Cęli & primo de Generatione. Ad quartum C quod eſt: &c. dicitur, ꝙ verum eſt ꝙ non eſt ens in actu, ſed non eſt verum ꝙ non ſit ens in potentia: quod non eſt purũ nihil, quia ſicut ex nihilo non fit aliquid, ita aliquid nõ corrõpitur in nihil. Ad minorẽ cũ dicitur, ꝙ materia &.c. Reſpondetur: ꝙ verum eſt, ꝙ materia prima ẽ non ens in actu, ſed in potentia ſolum.

QVAESTIO IIII.

An potentia materiæ ab eius ſubſtantia, vel eſſentia diſtinguatur.

QVęritur, quia dicit Commentator ꝙ potentia eſt differentia ſubſtantialis materiæ, an potentia materiæ, ſit de eius eſſentia. Et arguitur ꝙ ſic, quia illud, quod eſt de eſſe alicuius, quod eſt, eſt differentia eius ſubſtantialis, potentia materiæ eſt huiuſmodi: ergo &.c. maior patet, quia differentia ſubſtantialis eſt de eius eſſentia, cuius eſt ſubſtantialis differentia: minor patet per Comen. hic. Item, ſicut actus ſe habet ad primam formam, ſic D potentia ad primam materiam. ſed actus eſt de eſſentia primæ formæ: ergo &.c. maior tenet, quia idem eſt iudicium de potentia reſpectu materiæ, & de actu reſpectu formæ primæ. minor patet, quia actus primus eſt de eſſentia primi principij, nam quicquid eſt in Deo eſt actus purus, & per ſe Deus, Commentator Duodecimo Meta. Item potentia materiæ eſt ſubſtantia, quæ eſt forma, vel quæ eſt compoſitum: vel materia, vel accidens: ſed nec primum nec ſecundum, nec quartum, igitur &.c. maior patet per ſufficientem diuiſionem. minor patet. primo, ꝙ nõ ẽ accidens: quia accidens eſt alicuius poſiti in actu. ſed materia non eſt talis. ergo &.c. nec eſt forma: quia tunc non eſſet potentia, ſed actus, nec ſubſtantia compoſita: ergo &.c. Item, actus & potentia ſunt in eodem genere: ſed actus eſt in genere ſubſtantiæ, ergo & potentia.

A OPPOSITVM Videtur ſentire Commentator hic, & Primo Phyſi.

CONCLVSIO.

Potentia materiæ ut eſt reſpectus ad formam, diſtinguitur ab eius eſſentia, uerum potentia illa, ut eſt ſubiectũ potens, eſt de eſſe materiæ.

IN iſta quæſtione primo tangentur opiniones aliquorum, ſecundo opiniones philoſophi, & Commentatoris. Tertio mouentur difficultates circa quæſtionem. Fuit opinio aliquorum, ꝙ potentia paſſiua eſſet de eſſe materiæ, ita ꝙ potentia nihil reale diceret, ſed rationis tantum: quia dicunt, ꝙ relatio nihil reale addit, ſed tantum relationem rationis ſupra fundamentum: ſed potentia materiæ eſt relatio, ergo &.c. Sed hæc opinio non tenet, quia cum dico ꝙ relatio nihil addit &.c. illud eſt falſum: quia relatio eſt vnum prædicamentum: ſed prædicamenta ſunt realia extra animam, vt patet Sexto Metaphyſicæ, & ſic potentia addit aliquid reale ſupra materiam. Item, quando aliqua ſic ſe habent ꝙ ad vnũ eſt motus per ſe, & ad aliud eſt motus per accidens, illa differunt adinuicem: ſed relatio & fundamentum ſic ſe habent. ergo &.c. maior eſt nota, & minor patet, quia ad relationis fundamentum eſt motus per ſe, ſ. ad qualitatem, quantitatem &.c. Ideo dicitur ad quæſtionem, ꝙ per potentiam poſſumus intelligere vel reſpectum ad formam, vt ſæpe loquitur philoſophus Septimo Methaphyſicæ & primo Phyſicorum dicens, ꝙ materia eſt ens potentia. Alio modo per potentiam poſſumus intelligere ſubiectũ potens: & tunc Commentator loquitur Secundo de Anima dicens: ꝙ materia eſt potentia. Per hoc igitur reſpondetur ad quæſtionem, ꝙ potentia primo modo non eſt de eſſe materiæ, probatur. quia illud non eſt de eſſentia materiæ, quod eſt reſpectus: potentia primo modo dicta eſt huiuſmodi: ergo &.c. maior patet, quia materia eſt in prædicamento ſubſtantiæ, & reſpectus in prædicamento relationis, minor patet ex primo phyſicorum, vt iam fuit aſſumptum. Item: illa non ſunt eſſentialiter eadẽ, quorum vnũ corrũpitur altero remanente, ſed potentia & materia ſunt huiuſmodi: ergo &.c. maior patet, quia æternum & corruptibile non ſunt eſſentialiter idem. minor patet, quia materia manet in tota tranſmutatione, reſpectus autem corrumpitur in aduentu formæ primo Phyſicorum. ideo &.c. Item, illa non ſunt eadẽ quorum vnum intelligitur, aliud non. ſed potentia & materia ſic ſe habent, ergo &.c. maior eſt nota. minor patet, quia ſubſtantia materiæ manet eadem ſub omnibus formis, ſed potentia ad formã non manet. vt patet ſecundo Phyſicorum, quia potentia ſani & ęgri eſt alia & alia. Si autem potentia capitur ſecundo modo, ſic dico, ꝙ potentia eſt de eſſe materiæ vt patet.

Prim. opio Põa materię nihil reale, ſed rõis addit ipſi materiæ.

Sed circa hoc dubitatur. An potentia materiæ quæ eſt reſpectus ſit aliquid reale, vel tantum rationis. Reſpondetur, ꝙ cum predicamenta ſint entia realia, ideo dico, ꝙ dicit aliquid reale ſeparatum ab intellectu nam. D dato ꝙ intellectus cauſaret reſpectum ad formam, adhuc reſpectus eſt vere relatio: ſed relatio eſt accidens: ergo potentia materiæ eſt accidens. Intelligendum tamen ſicut eſt de quolibet accidente alio, ita eſt de relatione: ſed ita eſt de alijs accidentibus, ꝙ quędam ſunt perfecta, quędã imperfecta, ſic ſimiliter eſt de relationibus. quia quædam ſunt completæ, quædam non: modo dico, ꝙ iſte reſpectus vel potentia materiæ eſt accidens imperfectum, quia ſuum fundamentum eſt materia prima, quæ eſt ens ſolum in potentia de ſe, licet omnis forma accidentalis requirat ſuum ſubiectum in actu, ideo etiam iſta potentia eſt in ente in actu. quia in cõpoſito. Tñ quia eſt accidens incõpletũ, ideo eſt in cõpoſito ratione materiæ; quod eſt ſubiectũ debile ſm ſe & nunꝗ̃ eſt ratio formæ.

An poẽ materiæ, quæ ẽ reſpectus ſit aliquid reale, vel rationis.

Reſpõſiões

PEr hoc ad rationes reſpõdetur. Illud eſt de eſſentia alicuius, quod eſt differentia eius ſubſtantialis concedo

&

& minor negatur. Et cum probatur, ꝙ hoc Commentator dicit hic. Reſpondetur ꝙ ipſe ſe exponit poſtea oſtendendo differentiam inter potentiam & materiam. nam intelligit, ꝙ potentia eſt de eſſe materiæ: quia eſt accidens proprium eius, & per eius cognitionem manuducimur in cognitum eſſe materiæ primę: & talia accidentia ſæpe ſumuntur pro differētijs eſſentialibus, maxime in diffinitionibus, quorum differentias eſſentiales ignoramus: vt Commentator dicit Septimo Methaphy. Ad ſecundũ ſicut ſe habet &.c. reſpondetur, ꝙ non oportet, quia prima forma ē ſeparata omnino & ſimpliciſsima: ideo quicquid eſt in ipſa eſt actus purus. nam quicquid eſt in deo eſt Deus, vt dicit Commentator. 12. Metha. non autem quicquid eſt in materia eſt materia, vel potentia: & ſic nõ eſt ſimilitudo. Ad tertiũ. potentia materiæ &.c. cõcedo maiorem, ad minorem cum dicitur, ꝙ non eſt accidens, negetur. & ad probationem. quia accidens &.c. patet ex his dictis: quia eſt ens in completũ: & ideo licet ſit ſemper in ſubiecto in actu, ſ. in compoſito, eſt tamen ratione materiæ. Ad quartum. actus & potentia, dico ꝙ verum eſt intelligendo per potentiam ſubiectum, ſed nõ eſt verum ſi capitur pro reſpectu. modo potentia, de qua loquimur hic, eſt reſpectus ad formam: ideo ratio non concludit.

QVAESTIO V

An materia poſsit proprie intelligi eſſentiali intellectu.

QVia Commentator dicit, ꝙ difficile eſt cognoſcere materiam primam. ideo quæritur, Vtrum materia poſsit proprie intelligi eſſentiali intellectu. Et arguitur ꝙ ſic. nam habens eſſentiam aliam à forma, & à quolibet alio, illud proprie poteſt intelligi eſſentialiter: ſed materia prima eſt huiuſmodi. ergo &.c. maior patet, quia quicquid eſt de eſſentia rei poteſt eſſe obiectum intellectus. minor patet, quia aliud eſt eſſe materiæ ab eſſe formæ, & vniuſcuiuſq; alterius. Item, illud, quod intelligitur circunſcripto quocunq; alio, illud poteſt proprie intelligi ab intellectu eſſentiali: materia eſt huiuſmodi. ergo &.c. maior eſt nota, & minor declaratur. Nam, vt dicitur Octauo & Nono Methaphyſicæ, licet formæ naturales non ſint ſeparatæ ſecundum eſſe, bene tamen ſecundum intellectum: & eodem modo eſt materia prima ſeparata à formis. Item, quod eſt per ſe ſenſibile, eſt per ſe intelligibile, materia eſt huiuſmodi. ergo &.c. maior patet Primo Peri hermenias. nam voces ſunt earum, quæ ſunt in anima paſsionum notæ. minor patet, nam ſenſatio materiæ non eſt ſenſatio compoſiti. nec formæ.

OPPOSITVM Dicit hic Commen. & Philoſophus, ſ. ꝙ eſt difficile intelligere materiam.

CONCLVSIO.

Materia non eſt per ſe intelligibilis, ideſt ſine alterius intellectu: nam intelligitur ex formæ analogia. ſed eſt intelligibilis per ſe, ideſt intellectus illius diſtinguitur per ſe ab intellectu alterius.

PRo quæſtione eſt intelligendũ, ꝙ eſſe ꝑ ſe intelligibile põt capi dupliciter. vno modo proprie itelligibile qđ nõ ꝑ aliud itelligit̃, alio mõ proprie itelligibile: qđ intelligitur diſtincte à q̃libet alio itelligibili. Tũc dico, ꝙ materia prima nõ eſt ꝑ ſe intelligibilis primo modo intellectu eſſentiali, immo eſt intelligibilis per aliud. Quod probatur. quod non eſt ens actu per ſe non poteſt per ſe intelligi ſine alio, materia eſt huiuſmodi. ergo &.c. maior eſt nota, ſ. ꝙ materia prima non eſt intelligibilis per ſe, quia quod per ſe primo intelligitur eſt in actu, Nono Metha. & per Cõmentatorem Primo Phyſicorum: potentia eſt de ſe non intelligibilis immediate, minor eſt nota, nam materia eſt tantum ens in potentia, vt patet

E Primo Phyſicorum. Item, quod non habet intellectũ niſi per reſpectum ad formam non eſt per ſe & primo intelligibile, materia eſt huiuſmodi, ergo. &.c. maior eſt nota: quia quod intelligitur in analogia ad aliud non poteſt ſine illo intelligi. minor patet, quia materia prima intelligitur per ſucceſſionem formarum in ea. & non per ſolam potentiam: quia vt dictum fuit, omne quod intelligitur intelligitur ſecundum ꝙ eſt in actu: materia autem non eſt quantitas, nec qualitas, nec aliquid aliorum prædicamentorum, Septimo Methaphyſice, ſed eſt ens in potentia ad formas, & intelligitur per aliud. Si autē quęſtio intelligitur ſecundo modo, dico ꝙ ſic: quia alius eſt intellectus materiæ ab intellectu formæ. Item, quod habet eſſe aliud ab eſſe formæ & compoſiti, habet intellectum alium ab illis, materia eſt huiuſmodi ergo &.c. maior eſt nota, & minor etiam: quia licet materia non intelligatur niſi per analogiam ad formam, tamen quia aliud eſt eſſe materiæ ab eſſe formæ, ideo alius eſt intellectus materiæ

F ab intellectu formæ, licet intellectus non veniat in cognitionem materiæ niſi per formam. Tamen Auic. in primo tractatu ſuę ſufficientię reprehendit Ari. qui primo phyſicorum locutus eſt rationibus methaphoricis, cum dicit ꝙ ſicut femina appetit virum & turpe pulchrum, ſic materia appetit formã: & ſic locutus eſt in tertio de Anima: quia hic modus loquendi eſt in talibus, quæ non poſſunt bene intelligi per ſe, ſed per aliud, & ideo per illa alia ſenſibilia ſimilia manuducimur in cognitionem rerum, ſed in his quæ poſſunt per ſe intelligi phyloſophus non debet vti verbis metaphoricis.

AAd rationes cum dicitur, quod habet eſsētiam &.c. concedo ꝙ illud poteſt per ſe intelligi ſecundo modo, quia intellectus eius eſt alius ab intellectu formę: non tamē oportet ꝙ propter hoc primo modo per ſe intelligatur, quia actus primo intelligitur & non potentia: ſed potentia intelligitur per actum: & ſic cõcedo materiam poſſe per ſe intelligi ſecundo modo. Ad ſecundum, quod Reſpõſiõ

G poteſt per ſe intelligi, dico, ꝙ verum eſt, ſi primo modo per ſe intelligatur ſine alio: & tunc minor eſt falſa: quia licet intellectus materię primę ſit diſtinctus à quolibet alio non tamen ipſa primo intelligitur per ſe, ita ꝙ ſine alio ꝑ ſe intelligatur: vel maior poteſt ſimpliciter concedi, ꝙ illud, quod eſt tale, poteſt per ſe intelligi ſecundo modo, & tunc ratio cõcludit, quæ ponitur in ſolutione quęſtionis.

Ad tertium cum dicitur, quod eſt per ſe ſenſibile. dico, ꝙ verum eſt, ꝙ eſt per ſe intelligibile: non tamen ſequitur ꝙ primo modo & ſine alio ſit per ſe intelligibile: quare ratio non concludit, & ſic ad quæſtionem. &.c.

QVÆSTIO VI.

An formam ſubſtantialem in materia præcedant aliquæ dimenſiones.

QVæritur vtrum dimenſiones præcedant formam ſubſtantialem in materia. Et arguitur ꝙ non, quia illa, quæ ſibi accidunt non præcedũt formas ſubſtantiales in materia. dimenſiones

H ſunt huiuſmodi: igitur &.c. maior patet quia accidentia adueniunt enti in actu: ens autem in actu eſt per formam ſubſtantialē, vel ē ipſa forma: quare accidentia non præcedunt formam in materia: minor patet, quia dimenſiones ſunt de genere quantitatis. Item ſi dimenſiones præcedunt formam ſubſtantialem in materia, ſequitur ꝙ forma non adueniret immediate materiæ, ſed mediantibus dimenſionibus, conſequens eſt falſum, igitur & antecedens. conſequentia nota, ex quo enim forma ſubſtantialis non adueniret niſi poſt dimenſiones, videtur ꝙ non poſſet forma perficere niſi mediantibus dimenſionibus. falſitas conſequētis patet per philoſophum primo phy. quia formæ immediate adueniunt materiæ primæ. Item, illa quæ ſunt à forma ſubſtantiali, non præcedunt formam, ſed magis ſequuntur: dimenſiones ſunt huiuſmodi, ergo &.c. maior nota, effectus enim non præcedunt

A cedunt cauſam. minor patet ex primo Phyſicorum. nam materia cũ forma ſunt cã, omnium accidẽtium quæ ſunt, vt patet ibidem. Item dicitur Septimo Methaphy. ꝙ ſubſtantia prior eſt accidente diffinitione, cognitione, & dignitate: & ſic commenta. in principio eiuſdem dicit, ꝙ indiuidua ſubſtantiæ præcedunt indiuidua accidentium, indiuidua autem ſubſtantiæ actu ſunt per formam ſubſtãtialem in materia, quare dimenſiones cum ſint accidentia non præcedunt formam ſubſtantialem in materia.

OPPOSITVM Sentit hic Cõmet. & in ſecundo Cœli.

CONCLVSIO.

Tametſi Dimenſiones abſolute, & ſimpliciter formam non præcedunt, dimenſiones tamen interminatæ formam materialem indiuidualem præcedere uia imperfectionis neceſſarium eſt.

AD quæſtionem intelligendum, ꝙ ſi quis quærit de forma in communi & abſolute, ſ. vtrum dimẽ B ſiones præcedãt formam ſimpliciter & abſolute, dico ꝙ non, quia formæ ſimpliciter & abſolutæ dictę sũt æternæ: & ideo nec materia, nec dimenſiones præcedunt formam, ſic etiam forma via perfectionis præcedit omnes dimenſiones terminatas, ſ. & interminatas, & etiam materiam primam. igitur dimenſiones non præcedunt formam ſimpliciter & abſolute ſumptam tempore nec natura. Secundo dico, ꝙ dimẽſiones interminatę præcedunt omnem formam materialem ſecũdum indiuiduũ & via imperfectionis, quod patet ex multis. Primo ſic, illa quæ recipiunt eſſe actuale & numerum ab omnibus formis, & in quibus omnes formæ, communicant via imperfectionis præcedunt has vel illas formas in materia: ſed dimenſiones ſunt huiuſmodi: igitur &.c. maior patet quia illa, quæ perficiuntur per plures formas ſuccedentes ſibi inuicẽ, in illis, ꝑcedũt omnẽ formam, vt patet de iſta materia, quæ perficitur per particulares formas. minor patet, quia demenſiones interminatæ eſſe actuale & C & terminatum recipiũt à forma: & in eis communicant omnes formæ: quia ſicut materia prima recipit eſſe actuale à forma, ſic etiam dimenſiones, ſicut dicit comment. quarto Phy. Item, ſi dimenſiones interminatæ non præcederẽt &.c. ſequitur, ꝙ materia non reciperet ſimul diuerſas formas numero, nec ſpecie. conſequens eſt falſum, igitur & antecedens. conſequentia nota: quia, ſi dimenſiones non præcederent &.c. cum materia ſit vna numero, nec diuiditur niſi per quantitatem, nec etiam formæ diuiduntur niſi diuiſione ſubiecti, tunc compoſitum ex materia & forma eſſet tantum vnum indiuiſum. nam vt patet Septimo Meta. per Commen. cauſa multitudinis indiuiduorum ab vno generante eſt diuiſio partium materiæ, in quas agit agens. falſitas conſequentis eſt nota. Item, ſi dmenſinnes non præcederent omnem formam ſecundum indiuiduum, ita ꝙ non ſepararentur a materia, ſed ſemper fierent de nouo ingeneratione ſubſtãtiali, tunc corpus fieret ex non corpore: & dimenſio ex D non dimenſionibus: ſed hoc eſt impoſsibile. igitur & antecedens. conſequentia patet. ex quo enim omnes dimenſiones & corporeitas & aliæ dimenſiones fiunt de nouo, neceſſarium eſt ꝙ illæ fiant ex non dimenſionibus & nõ corpore. Sed quia aliqui putant hoc non pro inconuenienti: quia dicũt, ꝙ dimenſiones poſſunt fieri ab agente de potentia materiæ ſimul cum ipſa forma: iden declaro hoc eſſe impoſsibile, ſicut nihil tranſmutat materiam niſi corpus. Commentator Septimo Meta. & Octauo Phyſicorum. Agẽs enim corporeum non agit niſi per contactum, Primo de Generatiõe, & ideo oportet ꝙ omne recipiens actionem agentis corporei habeat ſitum in vniuerſo: ſed quod habet ſitum eſt dimenſionatum: igitur materia, cum recipit formam ab agente ipſa eſt dimenſionata: & impoſsibile eſt ipſam denudari à dimenſionibus: nam in quocunq; inſtanti denudaretur à dimenſionibus, actio

A nem agentis non reciperet. Item, omne generatum nouiter gñatur à ſibi ſimili vel formaliter vel virtualiter Septimo Meta. ſi igitur dimenſiones nouiter generantur, hoc eſt à ſibi ſimili in ſpecie: ſed nihil eſt quod eis aſſimiletur formaliter vel virtualiter, niſi dimenſiones agentis, quia forma non eſt ſimilis, cum demenſiones ſint magis à parte materiæ quam a parte formæ: nec materia poteſt eas generare, quia materiæ non eſt agere, ſed recipere: vt patet Secundo de Generatione: igitur ſi generantur, hoc eſt à dimenſionibus agentis. ſed hoc eſt impoſsibile, quia dimenſiones non ſunt de genere virtutum actiuarum, vt dicit Commen. quarto Phy. Et licet hæc propoſitio, ſ. Omne quod generatur &c. non teneat niſi in ſubſtantia vt dicit Cõment. Libro Cœli & Septimo Meta. eſt tamẽ vera in propoſito. quia, vt dicit Cõmen. Septimo Meta. licet quantitates non ſemper generentur à ſibi ſimili per ſe, tamen per accidens generantur à ſibi ſimili: & ſic dimenſiones, quę ſunt priores reſpectu materiæ ipſis quali B tatibus deberent generari à ſibi ſimili, ſi ſimpliciter fierẽt de nouo. Item, corporeitas contrarieretur corporeitati, quia corporeitates ſic ſuccederent in ſubiecto eodem: quod eſt impoſsibile. Item, ſi dimenſiones interminatæ non præcederent hanc formam, ſed corrumperentur præcedentes & alię de nouo generarentur, vt multi imaginantur, tunc corporeitas, quę eſt æterna dimenſio corporis, corrumperetur in non corpus, & corporeitas generati generaretur ex non corpore: & ſic ibi eſſent duo motus oppoſiti & diſtincti, quod patet ex diuiſione ſuorum terminorũ: ſed vt probatur Octauo Phy. inter quoſcũq; duos motus oppoſitos cadit quies media, ſuppoſito illam dimenſionem eſſe vniuerſalem, quare ſequitur ꝙ inter generationem & corruptionem, cum ſint diſtincti motus terminorum oppoſitorum, erit quies media. ex quo ſequitur quòd in aliquo tempore materia erit denudata ab omnibus formis & ab omnibus dimenſionibus: cuius oppoſitum habetur primo de Generatione. Item generatio vnius non eſſet corruptio alterius, quia motus C ſortitur ſpeciem & diuiſionem a termino ad quem, quinto Phy. cum igitur iſti termini ſint diuerſi & oppoſiti, & motus ſimiliter. ſi igitur omnes iſtæ ſpecies & dimenſiones, quæ præcedũt formam in materiam corrumpuntur omnes ad motum corruptiõis iſtum terminum tenebũt: ſed omnia quæ ſequuntur formam ſpectant ad motum generationis. nihil igitur eius quod præceſsit fuit generatio, nec eius quod ſequitur corruptio, quare nec corruptio vnius eſt generatio alterius. licet vnum ſit prius alio, cuius oppoſitum patet primo de Generatione: quia ĩ ſubſtantijs ſemper corruptio vnius eſt generatio alterius, & eadem actione, qua generans generat vnum, corrumpit aliud. Item. ſi hoc eſſet verum, formæ naturales non fierent nec haberent materias proprias & propinquas, nec actiones proprias: cuius oppoſitum dicit Commen. Septimo Phy. vbi dicit, ꝙ vnius tranſmutationis vnum eſt ſubiectum proprie & propinquum neceſſario: ideo concludit ꝙ genus non eſt ſubiectum propinquum for D marum. ergo &.c. Item, ſi dimenſiones non præcederent, formæ non diuiderentur diuiſione ſubiecti. conſequẽs eſt falſum. ergo & antecedens. probatur cõſequentia, ſi dimenſiones non præcederent, cum forma ſecundũ ſe non diuidatur nec materia, forma indiuiſibiliter introduceretur in materia, & tunc non eſſet extenſa forma extenſione quantitatis. Ex quo ſequitur ꝙ ſubiectum non haberet habilitatem recipiendi plures formas, cum non poſſet diuidi. ergo non erit multa in potentia, & nunquam denudaretur a forma, quam primo recipit, ſed eſſet in ipſa æternaliter, quæ omnia ſunt falſa. Nec valet ſi dicatur, ꝙ cum forma introducitur ſtatim dimẽſiones introducantur, vt Com. dicit quarto Cęli: quia quantum datur de forma tantum datur de accidentibus conſequentibus formam: ſic eſt de dimenſionibus: quare formæ adhuc diuidẽtur diuiſione ſubiecti. Hoc non valet: quia ma-

teria

Dimẽſiões nõ ſunt actiuæ.

teria eſt multa in potentia, eo ꝙ eſt diuiſibilis per dimenſiones: ſi igitur dimenſiones, vt ſunt dimenſiones, ſibi aduenirent per formam, ſic potentia magis eſſet de eſſe formæ quam materiæ: quia propter quod vnumquodq; tale &c. quod eſt impoſsibile: & hęc omnia habentur ex intentione Commẽ. hic & alibi.

Sed circa hoc ſunt difficultates. Vna eſt. Cum dimenſiones ſint accidentia, quõ poſsũt præcedere formam ſuã, cum eſſe omnium accidentium ſit à forma. Secunda. quia vel iſtæ dimenſiones interminatæ ſunt eędem numero cum dimenſionibus quę ſequuntur iſtam formam, vel ſunt aliæ: ſi aliæ ſimiles iſtis & eiuſdem ſpeciei, ergo dimẽſiones non præceſſerunt formam. Si vero dicitur, ꝙ ſunt eędem numero cum præcedentibus, cum ſemper accidens ſit in ſubiecto in actu, ergo forma ſubſtantialis aduenit enti in actu, & ſic forma ſubſtantialis & accidentalis eſſent eadem, & generatio ſecundum hoc non differet ab alteratione, quod eſt falſum & contra philoſophũ primo de Generatione. Tertia difficultas eſt, cum forma ſubſtantialis aduenit materiæ primæ mediantibus dimenſionibus, videtur ꝙ non immediate perficiat materiam primam, ſed magis dimenſiones. Iſtæ tres difficultates ponuntur in rationibus. Ad primam dicitur ꝙ dimenſiones interminatæ ſunt accidentia: ſed quia proprię dimenſiones prout ſunt dimenſiones ſunt comunes cuilibet formæ, ideo ſunt in potentia ad recipiendum terminos & actualitatem à qualibet forma, ſicut ipſa materia: ita ꝙ ipſæ dimenſiones nunquam à materia ſeparantur, ſed recipiunt diuerſa eſſe & diuerſos terminos à formis.

Ad ſecundam dicitur, ꝙ dimenſiones quę præceſſerũt formam in materia, & quæ ſequuntur circumſcriptis terminis ſunt eędem numero, ſicut materia prima dicitur vna numero, ſ. per priuationem formarum indiuidualium vt Commen. dicit .12. Meta. ſed, quia dimenſiones & omne aliud accidens non poſſunt manere in materia ſub eſſe actuali ſine aliqua forma ſubſtantiali, à qua habent eſſe, ideo dimenſiones huiuſmodi ſecundũ ſe non dicũtur eſſe in actu, nec materia cũ iſtis dimẽſionibus ſine forma eſſet ens in actu: quia actus eſsẽdi ſemp̃ recipiũt à forma tã dimenſio quã materia, & ideo, cum forma vna corrumpitur et alia introducitur, aliud eſſe recipiunt dimẽſiones & alios terminos, ſicut ipſa materia prima, ideo dicũtur eſſe altę dimenſiones numero ab alio eſſe, quod recipiũt à forma generata, licet ſint eędẽ dimẽſiones, quæ fuerãt prius cũ corruptione illius formæ, ſed ſolũ termini qui fuerunt proprij illi formæ fuerunt corrupti cũ corruptione eius. Et eodem modo eſt dicendũ de accidentibus cõmunibus formæ generatę & corruptę, vt patet primo de Generat.

Ad tertiam dicatur, ꝙ forma ſubſtantialis immediate p̃ficit materiã, q̃a forma primo eſt propter materiã, dimẽſiones vero ſunt quibus mediãtibus habet materia potentiam recipiẽdi ſimul plures formas, & ita per iſtas fit multa in potentia, & ſic licet mediantibus dimenſionibus materia recipiat formas, formæ tamen ſunt propter materiã & exinde dimenſiones: & immediate forma perficit materiam, & ex conſequenti dimenſiones: ideo &c.

Reſpõſiões

AD rationes in oppoſitũ dicẽdũ ꝙ cõcludũt ꝙ dimẽſiones ſecũdũ ꝙ ſunt in actu cõpleto & ſub proprijs terminis non præcedunt formã ſubſtantialẽ, ſed magis ſeq̃tur eã, & hoc cõceſsũ eſt: vbi tamen ſunt interminatæ pręcedũt omnẽ formã, quia vt ſic nunq̃ à materia ſeparãtur: et videtur hęc eẽ intẽtio philoſophi primo & ſecũdo de Generat. & expreſſe hoc dicit Cõm. 7. phy. & 2. Cęli & 1. & 2. de Gener. hęc ẽt eſt intẽtio Aui. primo ſuę ſufficientię, ſed diſcordat a ſẽtẽtia Cõmẽtatoris in hoc, ꝙ dicit dimenſiones eſſe in materia prima à quadã forma cõi corporeitatis: et ideo dixit eas eſſe in actu corporeitatis. I hãc etiã ſententiam Cõment. conſenſit Albertus primo Cœli. nec vnquam vidi auctoritatem contrariam, licet alia opinio ſit diuulgata. Et ſic de iſta quæſtione dictũ ſit pro nunc &c.

E QVAESTIO VII.

An Dimenſiones interminatæ ſint indiuiduationis principium.

COnſequenter quæritur, Vtrum dimenſiones interminatæ ſint principium indiuiduationis. Et arguitur ꝙ non, quia accidens nõ eſt principium ſubſtantiarum, ſed dimenſiones interminatæ ſunt accidentia, & indiuidua per ſe ſubſiſtentia ſunt ſubſtãtiæ, ergo &c. maior patet ſeptimo Metaph. ſubſtantia non fit ex accidentibus. minor patet: quia dimenſiones ſunt quantitates, & indiuidua ſubſtantiæ ſunt ſubſtantiæ. Item, indiuiduũ ſubſtantiæ naturaliter eſt prius indiuiduis accidentium: ſed hoc non eſſet, ſi dimenſiones interminatæ eſſent principium indiuiduationis ſubſtantiæ: igitur &c. maior patet per Commen. 8. & 7. Phyſi. via enim ad eſſe ſubſtantiæ prior eſt via ad eſſe accidentium. minor patet. quia, ſi F indiuiduum ſubſtantiæ prius eſt naturaliter indiuiduis accidentium, tunc accidens non poteſt eſſe principium indiuiduationis ſubſtantiæ. quia poſterius naturaliter non eſt cauſa prioris. Item, ſi dimenſiones interminatæ eſſent principium indiuiduationis ſubſtantiæ, tunc cum dimenſiones præcedant formam in materia, ſequitur, ꝙ dimenſiones haberent eſſe actuale anteq̃ ſit forma in materia: ſed hoc eſt falſum: igitur & antecedens. patet conſequentia per Comment. hic, & Secundo de Generatione: quia nullum accidens habet eſſe actuale ante formã ſubſtantialem in materia. Item, ſi dimenſiones interminatæ eſſent principium indiuiduationis, non eſſet niſi principium formale: ſed hoc eſt falſum: igitur &c. maior patet, quia dimenſiones, cum ſint accidentia, non poſſunt eſſe principium aliud q̃ formale: falſitas cõſequentis apparet, quia, ſi dimenſiones eſſent principiũ formale, tunc indiuiduum eſſet formale indiuiduum per quantitatem, & tunc generatio non eſſet ad ſubſtãtiam, ſed eſſet ad accidens: quod eſt impoſsibile. G Item, ſi ita eſſet, tunc illa, quæ non haberent dimenſiones interminatas non eſſent indiuidua: ſed hoc eſt falſum, vt patet de corporibus cœleſtibus: igitur patet, ꝙ dimenſiones interminatæ nõ ſunt principium indiuiduationis.

OPPOSITVM videtur eſſe de intentione Comment. primo Cę. & ſeptimo Metaphy. vbi dicit, ꝙ cauſa multiplicationis indiuiduorum eſt diuiſio materiæ in plures partes in quas agentia agunt: diuiſio autem materiæ eſt per dimẽſiones interminatas, vt patet in hoc li. ergo &c.

CONCLVSIO.

Interminatæ dimenſiones ſunt indiuiduationis principium ſine quo non, formale autem principium nequaquàm ſunt.

AD quæſtionem omiſsis opinionibus dicatur, cũ quæritur, Vtrum dimenſiones interminatę &c. hoc poteſt dupliciter intelligi. vel quòd ſint principium H ſine quo non, ita ꝙ ſint principium diſpoſitiuum ad diuiſionem ſubſtantiarum: vel ꝙ ſint principium formale. Si intelligitur primo modo, dico ꝙ ſic: quod probatur. Illud, quod eſt principium indiuiduationis formę in materia, illud eſt principium indiuiduationis accidentis: dimenſiones ſunt huiuſmodi: igitur &c. maior patet. quia illud, per quod vnumquodq; eſt ab alio diſtinctũ, & per quod ſua forma participatur à quocunq; alio etiã ſimili in ſpecie, illud eſt principium diſpoſitiuũ, ſaltem indiuiduationis. igitur &c. minor patet ex Primo Phyſicorum, & Quinto Metaphyſi. quia diuiſio primo debetur quantitati, & per quantitatem alijs: & ideo Quinto Metaphy. diffinitur quantitas, ꝙ eſt diuiſibilis in ea quæ inſunt. Item, ſi dimenſiones interminatæ non eſſent, tũc ſolum eſſet vna forma in materia, & illa eſſet æterna, vt probatũ eſt in hoc lib. Ex quo ſequitur, ꝙ materiam nõ eſſet multa in potentia: & ideo non reciperet multas formas, quia

mas, quia non eſſet diuiſio numeralis in entibus. Ex quo apparet, q dimenſiones interminatæ ſunt cauſa indiuiduationis in materialibus: & hoc eſt quod dicit Cõmẽ. Septimo Metaphy. q multitudo indiuiduorum ab vno generante eſt propter diuiſionẽ materiæ in plures partes in quas agens agit, & hoc etiam tangit Cõment. in hoc libro. Sciendum tamen, q formæ ſubſtãtiales ſunt principiũ formale idiuiduationis: quia, ſicut quo idiuiduũ eſt indiuiduum. quod patet, quia per quod vnum quodq; ens eſt vnum diſtinctum numero per illud eſt indiuiduũ formaliter: forma ſubſtantialis eſt huiuſmodi, igitur & c. maior eſt nota, minor patet. quia actus eſt qui ſeparat & diuidit ſeptimo Meta. Item per quod vnumquodq; eſt hoc aliquid, illud eſt principium indiuiduationis: forma eſt huiuſmodi, ergo &c. maior eſt nota, minor etiam patet per cõment. 2. de Anima: vbi dicit, q ſicut indiuidua ſunt indiuidua per formas, ſic ſunt entia per formas: & hoc expreſſe dicit cõment. ſeptimo Meta. ex intentione philoſophi ibidem, vbi dicit, formam ſubſtantialem eſſe **B** primam, quia eſt cauſa ſubſtantię demonſtratę: et ſubdit, hæc enim & ſubſtantiæ demonſtratæ non ſunt niſi per iſtam. Et Ariſt. dixit ipſam, ſ. formam vnam eſſe, quia ſubſtantia demõſtrata non eſt vna niſi per hanc ſubſtantiam, quæ dicitur forma: idem etiam dixit. 12. Meta. q forma eſt, qua res dicitur eſſe vna numero, & circa principium Septimi dicit: q indiuiduum ſubſtantiæ eſt prius indiuiduo accidentis, vt notum eſt. Item, quod non eſt ſubſtantia, quomodo poteſt eſſe principium formale ſubſtantiæ, & cum materia & forma ſint cauſa omnium accidentium, quæ ſunt in ipſa, impoſſibile enim eſt accidentia, quæ ſunt cauſata ab ipſa materia & forma, q ſint principium formale huius formę in illa materia. nam licet aliqua ad inuicem ſint mutuo ſibi cauſa non tamen in eodẽ genere cauſæ, Secundo phiſicorũ quare dimenſiones non poſſunt eſſe principium formale indiuiduationis, nec ẽt materia diuiſa per quantitatem eſt principium. quia licet **C** iſta forma partita ſit in iſta portione materiæ eo q materia fuerit prius naturaliter partita & terminata, tamen quantitas non eſt in hoc indiuiduo niſi ſecundum hanc formam, & ita hæc diuiſio materiæ vel materia diuerſa per quantitatem fuit principium ſine quo non, principiũ tamen formale eſt ipſa forma. Videntur etiam ponentes q materia diuiſa per quantitatem ſit principium indiuiduationis contradicere ſibi, eo q ponunt cum hoc q in introductione formæ ſubſtantialis, vniuerſaliter quantitas & omnia accidentia corrumpuntur: & alia de nouo introducuntur, quæ finiunt naturaliter ipſam formam. Ex quo ſequeretur, q illud, quod eſt poſterius, eſt principium prioris: quod eſt falſum. Sed circa hoc ſunt difficultates. Prima ex quo dimenſiones ſũt accidentia, quomodo poſſunt eſſe principium indiuiduationis ſubſtãtię, cum accidentia non ſint principium ſubſtantiæ: primo phi. Secunda, ſubſtantiæ indiuiſibiles ſunt indiuidua formaliter per formas ſubſtãtiales: vel igitur iſtæ formæ **D** ſubſtantiales ſunt indiuiduatæ ex ſe, vel ab alio, non per ſe, quia tunc vna forma ſubſtantialis differret ab alia euſdem ſpeciei, quod eſt inconueniens: nec per aliud, quia tunc illud aliud eſſet principium indiuiduationis: & omnino forma. Tertia, cum cœlum ſit indiuiduum & dimenſiones in tus in eo nunquam præceſſerunt quomodo potuit indiuiduari. Ad primam dico, q accidens non eſt principium ſubſtantiæ immediatum, ſed bene diſpoſitiuum ſubſtantiarum, vt patet comment. 63. primi phy. à comment. quia nunq; forma ſubſtantialis introducitur niſi in materia prius diſpoſita per quantitates & diſpoſitiones proprias, vt dicit Cõmen. primo phy. q quãdo ex ſpermate fit homo, non ceſſant partes eius & c. & ſubdit. Et iſte modus non eſt forma ſubſtantiali, quæ eſt idiuiſibilis, ſed i qualitatibus & diſpoſitionibus proprijs formarum. Ad ſecundam dicitur, q formæ ſubſtantiales ſunt indiſtinctæ per hoc, q materia prius fuit in par-

A tes diuerſas diuiſa, & agens in iſtis partibus diuiſim agit, & introducit ſuam formam diuiſim: & tunc ipſa forma exiſtit indiuiſa per appropriationem ſui factam ab agente ad determinatam portionem materiæ, & non per aliquid additum ipſi formę, vt dicit Aui. 6. Naturalium de indiuiduatione itellectus, ita q cauſa indiuiduationis formę eſt determinata actio in corpore determinato ad determinatam portionem materię, quę tamen materię portio poſtea recipit alios terminos numero quam prius habebat, & ita licet diuiſio materię ſit cauſa accidentis, ipſa tamen forma ſic appropriata per actionem agẽtis eſt cauſa formalis. Ad tertiam dico, q cęlum eſt indiuiduum per naturam ſui: ita q tam dimenſiones quam etiam alia accidentia ſecundum eſſe & ſecundum rationem ſequuntur formam ſuam, & nullum accidens in cęlu poteſt ſuſcipere magis & minus, nam cęli forma cohęret cęlo immediate ſine dimenſionibus, & ſine alio accidente: ideo eſt maior vnio inter corpus cęli & ſuam formam, quę eſt mo- **B** tor, quam inter materiam & formam in ſe, vt patuit.

AD rationes cum dicitur. accidens & c. dr̃ q verum principium immediatum eſt forma, cum quo tamẽ ſtat q ſit principium diſpoſitiuum, ideo non valet. Ad ſecundum cum dicitur, indiuiduum ſubſtantiæ & c. concedo in actu perfecto: ſed dimenſiones vt interminatę ſũt ex parte materię, & ad huc non ſunt in actu perfecto, ſed in potentia ad diuerſos actus & terminos & ad quemlibet actum ſecundum indiuiduum: & ſunt cauſa materię diuerſos actus & formas recipiendi, & ita concedo, q indiuiduum ſubſtantię precedit indiuiduum accidentis: & ſic accidentia vel dimenſiones non ſunt principium indiuiduationis: ſed magis vt dimenſiones ſunt potentiales. Reſpõſiões

Et ſi dicitur. Si dimenſiones ſunt cauſa indiuiduationis tunc dimenſiones ſunt indiuidua: quia propter quod vnũquodq; & c. Dico q non oportet, quia non ſunt cauſa immediata & formalis, ſed diſpoſitiua materię: non oportet autem q diſpoſitiones ad aliquid ſint tale quale illud, ad **C** quod diſponũt. vt patet in qualitatibus ad formam ſubſtantialem diſponentibus, quæ tamen non ſunt formæ ſubſtantiales. Ad tertium cum dicitur: ſi dimenſiones &c. dicitur q verum eſt ſi eſſent principium formale, ſed non ſunt niſi diſpoſitiuum. vt patuit: vel melius, q non eſt verum, dato q eſſent principium idiuiduationis formale, quia forma non eſt prius ſua materia. 12. Meta.

Ad quartum, cum dicitur, ſi eſſent, dico q non eſt verum, immo ſunt principium diſpoſitiuum, ideo ratio non tenet. Ad quintum cum dicitur, ſi eſſent principium & c. dico q non oportet nec ratio plus concludit, niſi q non ſunt indiuiduata: ſic q de iſtis & de illis non dicitur indiuiduum vniuoce, ſed magis æquiuoce, vel analogice, vt dicebat Commentator in proemio huius: ideo non ſũt indiuiduata ſicut hæc inferiora. Et ſic ad quæſtionem dicendum eſt.

QVAESTIO VIII.

D *An Forma Naturalis ad Maximum & minimum determinetur.*

QVæritur, vtrum formę naturalis determinatur ad maximũ & ad minimũ. Et arguitur q nõ, quia illud, quod eſt diuiſibile i infinitũ de ſe, nõ ẽ determinatũ ad maximũ vel ad minimũ: entia naturalia, cũ ſint continua huiuſmodi ſunt igitur. maior patet, quia ex quo eſt diuiſibile in infinitum de ſe non eſt determinatum: quia quacunq; parte data contingit dare minorem per diuiſionem eius in partes: pars autem eſt minor toto. minor patet Primo & ſexto Phy. & quinto Meta. Item, ſi forma naturalis haberet quantitatem determinatam, ſequeretur q in quãtitatibus eſſet maximum & minimum & conſequenter contrarietas. ſed hoc eſt falſum, & conſequentia probatur per phyloſophum. 10. Meta. nã contraria ſunt q̃ ad ſe inuicem diſtant poſita ſub eodem genere, falſitas conſe-

quentis

quentis patet ex prędicamentis, quia quantitati nihil eſt contrarium. Item, ſi hoc eſſet verum, nō eſſet propriū quantitati ſuſcipere magis & minus: quia non conueniret omni quantitati, cum eſſet reperire quantitatem, cui non eſſet dare eius terminum: oppoſitum dicitur in prædicamentis & cōment. ſexto phy. Item, forma ignis eſt forma naturalis, & tamen ſi ponatur conbuſtibile creſcet in infinitum, vt patet, Secundo de Anima. igitur quelibet forma naturalis non habet quantitatem determinatam.

OPPOSITVM Sentit hic Cōment. quia dimenſiones, vt ſunt interminatæ præcedunt formam in materia, & vt ſunt terminatę hoc eſt à forma. Item, ſecundo de Anima, omniū natura conſtantium: & in primo phyſicorum, ꝙ eſt dare minimā carnem, & Commentator in dictis locis & primo Cœli.

CONCLVSIO.

Entia naturalia ſecundum ſuas formas ſunt determinatæ quantitatis in maius & in minus.

AD quæſtionem prius dicetur veritas, ſecundo ſoluentur difficultates imminentes. Cum igitur quæritur, vtrū quælibet forma naturalis habeat quantitatem determinatam, dico ꝙ ſic, quia licet quantitas de ſe non ſit terminata, tamen vt eſt à forma naturali eſt terminata, vt patet dupliciter. Primo, ſicut quęlibet forma naturalis habet qualitatem determinatam, ita & quantitatem determinatam: ſed quælibet forma habet qualitatem determinatam: igitur & quantitatem. maior patet, per commen. ſexto phy. dicit enim ꝙ potentia omnis quantitas eſt terminata, ſicut qualitas. minor patet. nam omnis forma determinat ſibi paſsiones & qualitates determinatas tam in ſimplicibus quam in compoſitis vt patet à Cōment. in eodem ſexto & ſeptimo phi. & primo de Genera. Item, quodlibet habens operationem determinatam habet etiam quantitatem determinatam: ſed omne ens naturale habet opationem determinatam. ergo & c. maior patet, opatio enim arguit formam & virtutem, quę arguit magnitudinem virtutis: quia quanto virtꝰ eſt maior, tāto eius operatio eſt fortior & maior, qa maior virtus eſt in maiori corpore, minor in minori cęteris paribus, vt patet Primo Cœli: igitur, ſi eſt operatio determinata, & virtus determinata conſequenter erit quantitatis determinatę. ſi iſta virtus fuerit in magnitudine, minor eſt nota. quia omnis forma naturalis habet operationem determinatam, vt patet primo Cœli, quia nullum ens naturale eſt infinitum. Item, ſi formæ naturales nō determinarent ſibi quantitates, ſequeretur ꝙ in corpore finito poſſet eſſe virtus infinita vel e conuerſo. conſequēs eſt falſum. igitur & añcedens. conſequentia patet. ex quo enim non eſſet determinata proportio formæ ad quantitatem ſubiecti, bene poſſet eſſe infinitum in ſubiecto finito, vel econtra. falſitas conſequentis patet primo Cœli. Item, formæ eſt terminare materiam: igitur & quantitatem. añcedēs eſt notum ſeptimo Metaphyſicæ: & patet conſequentia: quia quod terminat ſubiectum terminabit quę ſunt in eo: nā accidentia habent eſſe in ſubiecto & à ſubiecto, vt patet primo Phy. & ſeptimo Metæ quare apparet formam ſubſtantialem habere quantitatem determinatam ad maximum & ad minimum: & hoc eſt quod Commentator dicit primo cœli, ꝙ, ſi natura alicuius formæ fuerit infinita, neceſſario eſt in corpore infinito: nam formæ diuerſarum naturarum innatæ ſunt habere diuerſę quantitatis materiam. Hic tamen ſunt difficultates. Prima eſt, cum dicitur, ꝙ forma naturalis determinat ſibi quantitatem ad maximum & ad minimū, accipiamus ergo aliquod ens naturale, ſ. ignem ſub minori quantitate in qua poſſit eſſe: tunc quæritur, an poſſit diuidi: & conſtat ꝙ ſic, cum ſit quantum: & quantum eſt diuiſibile in infinitum, Tertio phyſicorum: tunc igitur aut diuiditur in aliquid, aut nihil. non ſecundo modo, quia ſicut ex nihilo nihil fit, ita aliquid in nihil reſolui eſt impoſ-

Naturalia ſunt determinata accidētia.

Duboes

E ſibile, igitur in aliquid, tunc, cum illud in quod diuiditur ſit minus, quia pars eſt minor toto, igitur illa non fuit minima quantitas: quia ſi ſic tunc daretur minus minimo: quod eſt falſum. Item, forma ſubſtātialis eſt educta de potentia materiæ, ſecundo de Anima: & octauo Meta. igitur extenditur extenſione materiæ. & hoc per dimenſiones intrinſecas, quæ non ſeparātur à materia: vt patuit ſed dimenſiones poſſunt reſcindi in infinitum, vel ſaltem diuidi: igitur non habet quantitatem terminatam. Et tūc eſt difficultas vtrum hoc habeat omnis forma: & etiam forma in fieri, & in facto eſſe. Ad primum dicitur, ꝙ omne ens naturale continuum vt dicitur quantum: ſic eſt diuiſibile, vt naturale autem, non eſt diuiſibile. Et tūc dicitur, ꝙ illa forma corrumpitur: & illæ partes materiales conuertantur in partes continentis, ſ. aeris vel aquæ. Solutio

Et ſi dicitur ꝙ hoc non eſt poſsibile in omnibus, quia ſi ignis diuidatur: et tunc illę partes ſuccedunt in naturam aeris, ſequitur ꝙ in inſtanti temporis materia poſſet ſal-
F uari tam ſub forma aeris quam ignis: quod eſt impoſsibile, & contra philoſophum ſecundo de Genera. Reſpondetur, ꝙ illę partes conuertuntur in naturam continentis, non tamen ſic conuertuntur in naturam continentis, ꝙ per ſe ſubſiſtant ſub materia continentis & forma continentis, immo coniungūtur ipſi continenti, vnde, licet non ſit dare minimum ſecundum partes que ſunt in toto, eſt bene dare minimum cum diuidūtur à toto, vt philoſophus dicit diuiſione quantitatis in libro de Senſu & Senſato.

Ad ſecundam difficultatem dico, ꝙ verum eſt, ꝙ formæ eductę de potentia materiæ extenduntur extenſione materiæ & diuiduntur diuiſione eius: non tamen propter hoc extenduntur extenſione infinita, nec diuiſione infinita diuiduntur, nam licet dimenſiones vt dimenſiones ſūe poſsint extendi vel diuidi in infinitum à forma, tamen terminantur ad maximum vel ad minimum in potentia, vt patet hic ex Commentatore & circa finem Quarti Cœli: vbi dicit, ꝙ omni quantitate data poſsibile eſt ea inueni-
G re maiorem & minorem: & vniuerſaliter finitas non inuenitur in rebus niſi propter formas earum non per quātitatem. Ad tertium dico, ꝙ omnis forma materialis habet quantitatem determinatam ad maximum & ad minimum, licet non omnes habeant terminos eoſdem in extenſione, vt patet primo phyſi, & ſecundo.

AD rationes ad primam, cū dicitur, illud, quod eſt diuiſibile, concedo. ad minorem, cum dicitur entia naturalia & c. Dicitur ꝙ verum eſt ſecundum ꝙ continua & quanta ſunt diuiſibilia in infinitum, ſed ſecundum ꝙ ſūt ſub forma naturali nō. Ad aliud, cū dicitur, ſi haberent, dico ꝙ verum eſt, ꝙ in quantitatibus ratione formę bene eſt maximum & minimum, ſed nō ratione quantitatis, & ideo non ſequitur ꝙ propter hoc ſit contrarietas in quantitate. Et per hoc dicitur ad tertiam, quia licet quantitas habeat certos terminos ratione formæ ſecundum ſe, tamen poteſt recipere magis & minus in infinitum. Ad aliud cum dicitur, ꝙ forma ignis & c. Dici- Reſpōſiōes
H tur, ꝙ ignis per appoſitionem combuſtibilium non creſcit in infinitum, ſicut vnum continuum poteſt tamen creſcere ad maximum quantitatiuum, non tamen in infinitum: quia non poteſt creſcere vltra quantitatem cœli, nam vltra cœlum nō eſt locus nec corpus, vt probatur primo Cęli. quod vero dicitur ſecūdo de Anima, ꝙ ignis in infinitum creſcit intelligendum eſt ſecundum quantitatē aliarū rerum naturaliū creſcit. Et ſic ad queſtionē.

QVAESTIO IX

An Formæ ſubſtantiales ſint contrariæ.

QVæritur, vtrum formæ ſubſtantiales ſint contrariæ, & arguitur ꝙ ſic, nam ſicut eſt in effectibus, ita eſt in cauſa: ſed effectus ſunt contrarij igitur & c. maior noa, nam cauſa & effectus debēt proportionari. & minor probatur, nam in effectibus formarum ſubſtantialium in-

uenitur

uenitur contrarietas, ſicut in qualitatibus contrarijs. Item, quę ſuſcipiunt magis & minus ſunt contraria: formæ ſubſtantiales ſunt huiuſmodi: igitur &c. maior patet: quia maius contrariatur minori, 10. Metaphy. minor patet, quia quædam ſunt magis perfecta, quędam minus.

Item, maxime diſtantia ſub eodem genere ſunt contraria: aliquæ formæ ſunt huiuſmodi, igitur &c. maior patet, decimo Metaphyſicæ. Hæc enim eſt diffinitio contrariorum, ſcilicet quod maxime diſtant ſub eodem genere. minor patet, quia prima forma, quæ eſt Deus, & formæ elementorum maxime diſtant. Item, illa ſunt contraria, quæ inuicem ſe corrũpunt & eidem ſubiecto viciſsim inſunt: formæ ſubſtantiales ſunt huiuſmodi. igitur. maior patet in prædicamentis. minor patet. nam formæ ſubſtantiales materiales mutuo ſe corrumpunt, & ſibi inuicem ſuccedunt, in ſubiecto. Hoc enim dicit Commẽtator hic, & idem videtur ſentire primo & ſecundo de Generatione & philoſophus, vbi dicit, quod ignis contrariatur aquæ, quare &c.

OPPOSITVM Dicit Cõmentator primo & Quinto Phy. & Philoſophus in prædicamentis, quod ſubſtantiæ nihil eſt contrarium, idem dicit Quinto phy. probãs in ſubſtantia non eſſe motum per hoc quod omnis motus eſt inter contraria. ſubſtantia autem non contrariatur ſubſtantiæ, vt dicit ibidem: quare formæ ſubſtantiales non contrariantur.

CONCLVSIO.

Subſtantiales formæ non ſunt propriæ contrariæ. ſed impropriæ, ſcilicet ſecundum perfectum & imperfectum.

Alexandri opinio

AD quæſtionem primo tangẽtur opiniones quorundam, deinde opinio philoſophi et Cõm. Dico ergo, quod ſicut ſcribit Cõmẽt. Quinto Phy. Alex. in comen. ſuper libro phy. & in libro de Generatione dicit, quod formæ ſubſtantiales, ſaltim elementorum, ſunt contrariæ, credens, quod formæ ſubſtantiales elementorum eſſent calidum & frigidum humidum & ſiccum, vt patet per eundem quarto Meteororũ: & ideo Alexan. mouens quæſtionem quinto Phy. quomodo Ari. dixerat in prædicamentis, quod ſubſtantiæ nihil contrariatur, & in libro Perigeneſeos dicit, quod ignis contrariatur aquæ. Soluit, quod in libro prædicamentorum intelligitur quod ſubſtantia ſecundum quod eſt compoſita ex materia & forma non contrariatur ſubſtantiæ compoſitæ. & in perigeneſeos intelligit de formis ſimplicibus elementorum, quæ contrariãtur adinuicem.

Improbatio

Sed iſta opinio non valet. Tum quia iſtæ qualitates primæ non ſunt formæ ſubſtantiales. Tum quia ad formas ſubſtantiales non eſt motus, & ad illas qualitates eſt motus, vt patet quinto Phyſi. Tum etiam: quia iſtæ qualitates ſunt ſenſibiles, quia tangibiles: formæ vero ſubſtantiales ſolum intelliguntur. Tum etiam, quia formæ ſubſtantiales non ſuſcipiunt magis & minus, vt dicit Cõmen. Quarto & Quinto Phyſi. ſed qualitates iſtæ ſuſcipiunt magis &c. tum etiam, quia quod vere eſt nulli accidit, primo phy. ſed iſtæ qualitates ſunt accidentia mixtorum: quare in ſimplicibus non erũt formæ ſubſtantiales, vt arguit Comen. quinto phyſi.

Auicẽnę ſẽtentia.

Fuit etiam opinio Aui. quod formæ ſubſtantiales contrariãtur inuicem, vt videtur ex eius intentione ſecundo tractatu ſuę ſufficientię tertio capitulo, ſequens enim opinionẽ Alexandri, vt facit in pluribus eo quod de Grecis poſt Ari. Alex. fuit famoſior apud Arabes: dicit enim quod ſi cõſideretur forma ſubſtantialis ſecundum quod eſt in materia faciens eus actu & ſpeciem, quod eſt ſubiectum propriorum accidentium, & ſic non habet contrarium: quia in iſtanti introduceretur, & non per motum. Si autem forma ſubſtantialis ſecundum ſe conſideretur, ſ. vt ipſa forma & non ſecundum quod eſt in materia, ſic forma ignealis eſt contraria formæ aqueali, non earum qualitas tantum, immo eius opinio eſt eadem cum opione Alex. præter hoc, quod non ponit iſtas qualitates primas eſſe formas ſubſtantiales elementorum, & ideo dixit quod duæ formæ viciſſitudinantur in eodem ſubiecto, & inter eas eſt maxima diſtantia.

Improbatio

Sed iſta opinio non eſt de intentione philoſophi, nec etiã eſt vera, quia, ſi ſubſtantiæ eſſent contrariæ, tunc per ſe ipſas ſe corrumperent & in ſe agerent, calidum enim ſecundũ ſe corrumpit frigidum, quia eſt eius contrarium, formæ autem ſubſtantiales non agunt per ſe ipſas, ſed mediantibus qualitatibus primis, quæ ſunt calidum, frigidum, & huiuſmodi vt dicit cõmẽt. ſeptimo metha. & primo de generat. ignis non agit: quia ignis, ſed quia calidus. quare formæ ſubſtantiales non ſunt contrarię.

Com. ſententia

Ideo dicatur opinio coment. quæ videtur tenere ad mentem philoſophi quod contrarietas poteſt dupliciter intelligi. Primo, proprie, & ſic illa ſunt contraria, quæ maxime diſtant & ſunt ſub eodem genere & illo modo contrarietas eſt proprie in genere qualitatis. Secundo modo capitur improprie, quæ eſt ſicut perfectum & imperfectũ, & iſto modo eſt contrarietas in eo quod reducitur ad priuationem & habitum: & hęc eſt prima radix contrariorum, vt patet. 10. Meta. Per hoc patet ad quæſtionẽ, quod formæ ſubſtantiales ſunt contrariæ iſto modo, quia differunt ſicut perfectum & imperfectum: nam duæ formæ ſubſtantiales diuerſarum ſpecierum nunquam ſunt æqualis perfectionis, vt vult Commen. 10. Meta. formæ autem ſubſtantiales nunquam ſunt contrariæ primo modo, quia conſiſtunt in quodam indiuiſibili, & ad ipſas non eſt motus, modo inter quęlibet duo contraria primo modo dicta poteſt eſſe motus: & ex quo inter illa poteſt eſſe maxima diſtantia. igitur &c. Item, vna forma ſubſtantialis per ſe non expellit aliam, nec agit in aliam, ſed mediantibus qualitatibus primis, contraria autem mutuo ſe expellunt & corrumpunt, vt patuit, & philoſophus dicit primo & ſecundo de Generatione: nam licet agens principale ſit forma, tamen agit mediantibus qualitatibus primis tanquam agente inſtrumentali, igitur formæ ſubſtantiales propriæ non ſun contrariæ.

Reſpõſiões

AD rationes cum dicitur, ſicut eſt in effectibus &c. dico, quod non oportet: quia diuerſæ ſunt habitudines, cauſæ ad effectus, & effectuũ ad cauſas: vt dicit Cõmẽ. Quinto Phyſicorum: & primo & ſecundo de Generatione animalium, & ideo commenta. dicit ſecundo Phyſic. quod ſubſtantiæ ſimplices ſunt contrariæ ſecundum ſuas qualitates: & primæ quantitates in eis non ſunt ſubſtantiæ: licet aſsimilentur ſubſtantijs: & idem dicit Quinto Meta. & 10. ideo ratio non concludit. Ad ſecundam cum dicitur, que ſuſcipiunt &c. Reſpondeo negando maiorem, quia vt patet primo Politicæ magis & minus non variant ſpeciem, & ideo non omnia quæ ſuſcipiunt magis & minus ſunt contraria, niſi ſicut perfectum & imperfectum. Et ad minorem dicatur, quod licet vna forma ſubſtantialis perfectior ſit alia: non tamen ſuſcipiunt magis & minus. Ad tertiam, quæ maxime diſtant &c. concedo. & ad minorem cum dicitur: quod formæ &c. Reſpondetur: quod non diſtant niſi ſicut perfectum & imperfectum: dico etiam quod prima forma: quæ eſt Deus non eſt in genere: vt aliæ formę: nec formę ſeparatæ ſunt in eodem genere cum iſtis materialibus: nam corruptibile & incorruptibile differunt pluſquam genere, 10. Metaphy. Ad maiorem quarti conceditur: ad minorem dico, quod formę ſubſtantiales mutuo ſe corrumpunt mediantibus qualitatibus primis, & ita ſecundum ſuas qualitates ſunt contrarię, non ſecundum ſe. Ad auctoritatem philoſophi dicitur, quod non inconuenit ignem aquę contrariari ſecundum qualitates & non ſecundum ſe: vt iam dictum eſt.

QVÆSTIO X.

An Cœli motor ſit idem ſecundum agens & ſecundum finem, uel utrum in ſeparatis a materia, Efficiens & Finis differant, uel ſint idem.

QVæritur vtrum motor cœli ſit idem ſecundū agens & ſecundum finem, hoc eſt vtrum in ſeparatis a materia efficiens & finis differant, vel ſint idem. Arguitur ꝙ non ſint idē quia ſicut eſt in materialibus, ita eſt in ſeparatis, ſed in materialibus efficiens & finis non ſunt idem. igitur nec in ſeparatis. maior patet, quia materialia ſunt effectus ſeparatorum, effectus autem habet ſimilitudinem cauſæ ideo per effectus poſſet argui ad naturam cauſæ. minor eſt nota: quia aliud eſt quod mouet nos vt efficiēs ſ. appetitus, & aliud quod mouet vt appetibile ſ. finis qui eſt extra. vt habetur tertio de Anima: & ſuperius in hoc libro, ſecundo ſi idem eſſet efficiens & finis, motus eſſet ocioſus, conſequens eſt falſum, & probatur conſequentia quia efficiens iam haberet finem: quia ipſum eſſet finis & ſic fruſtra moueret: omnis enim motus eſt cauſa carentię primo cœli: ideo dicitur primo de Generatione, ꝙ habitibus preſentibus in materia ceſſat motus falſitas conſequētis patet. quia Deus & natura nihil faciunt fruſtra primo Cœl. Item, ſi idem eſſet efficiens & finis, tunc antequā fieret eſſet, cōſequens eſt falſum. ergo & antecedens: conſequentia patet, quia propterea agens mouet vt acquirat finem quem prius non habebat: ſed cum ipſe ſit finis habeat ipſum, quia aliter non moueret antequam finis fiat factus eſſet: & ideo eſt contradictio. Item vnum & idem non poteſt eſſe cauſa prior in eſſe & vltima in eſſe, ſed efficiens eſt cauſa prior in eſſe & finis vltima: igitur idem non erit efficiens & finis: maior patet. & minor eſt nota ex ſecundo & octauo phy. & ſecundo de Anima. finis enim eſt cauſa vltima in eſſe, & agens prima.

OPPOSITVM Huius dicit Cōment hic. dicit enim ꝙ forma, qua fit motus. non eſt alia à forma propter quam fit motus, & idem dicit. 12. Metaphy. ꝙ ſemper non differunt efficiens & finis ſed in materialibus differunt, & ideo dicit ꝙ ſi forma balnei non eſſet in materia tunc eadem forma moueret vt efficiens: et finis.

CONCLVSIO.

Motores ſeparati & mediati in ratione efficientis ac finis mouent, uerum motores immediati mouent in ratione finis tantum, & non efficientis.

AD quæſtionem dicitur, ꝙ in ſeparatis à materia eſt duplex mouens, ſ. mouens mediatum, quod ē ſimpliciter primum, ſ. Deus, & immediatum, vt intelligentiæ: ſimiliter eſt duplex finis primarius & ſecundarius. Et ad quæſtionem dico: primo. ꝙ in motoribus mediatis idem eſt finis principalis cum agente motum: & ꝙ hoc ſit verum patet. æterna enim mouent primo propter ſe ſecundario propter alia. ſed motores cœlorum īmediati ſunt æterni. igitur ipſi mouent propter ſe, & cōſequenter ſunt fines principales, propter quos mouent. maior patet per Cōment. primo cœli vbi dicit, ꝙ actio diuinæ rei propter ſe. at vt ibi dicit Cōmentator illud quod agit principaliter propter ſe: eſt ſpirituale non corporeum minor de ſe. eſt nota. Item, in materialibus non differe ſanitas in ratione finis & propter aliud à ratione agentis, niſi quia aliud eſſe habet in anima, & aliud extra animā ſed in ſe idem eſſe habet formam in anima & extra ergo & c. maior patet per Cōment. 2. Meta. Dicit enim ꝙ ideo in immaterialibus differunt agens motum & finis, quia aliud eſſe habet forma in anima & ſic forma eſt agens motum, & aliud eſſe extra animam, & ſic eſt finis motus patet minor ibidem ab Ari. Nam dicit, ſi forma balnei non eſſet in materia, idem eſſe haberet in anima & extra ani-

E mam, vt probat in eodem. 12. di cens ꝙ ſemper idem eſt intelligens & intellectum. ex quo apparet ꝙ idem eſſe habet in anima & extra animam. Item, ſi motoribus æternis agens motum non eſſet finis, vel motus aliquando ceſſaret, vel aliquando eſſet fruſtra, quorum quodlibet eſt impoſſibile: cōſequētia tenet. ſi. n. aliud eſſet finis motus, tunc moueretur propter illum finem acquirendum ſi attingeret, motus eſſet ad impoſſibile, vt dictum eſt. 2. Meta. à philoſopho dicente, ꝙ nullus cogitat aliquid facere ad terminum non ſeparaturus venire. Secundo dico, ꝙ primum mouens, quod eſt mouens mediate, mouet in ratione finis tantum, & non in ratione efficientis, vt patet per philoſophū & Comment. 2. Cœl. quod enim eſt nobile & perfectum ſimpliciter non eget actione extrinſeca in acquiſitione nobilitatis, quia non eget aſſimilari alicui, ex quo eſt ſimpliciter primum, & à ſe eſt omnis nobilitas & omnis perfectio. ſed primum ſimpliciter eſt huiuſmodi. igitur. & c. Et ideo ibidem dicit philoſo-

F phus & Cōme. ꝙ cum quędam aſſimilentur ei pauca actione, quædam vero pluribus & nobilius & perfectius ē quod ei aſſimilatur vnica actione, & hoc eſt orbis prim⁹ continens totum: & ibidem inquit Cōment. & intelligit per orbem ipſum corpus & ſuā intelligentiam mouentē ipſum: ex quo eſt cōpoſitum, vt patet ex hoc libro. Alij vero orbes, qui acquirunt propinquitatem ad primum pluribus actionibus, ſunt ignobiliores. Hoc etiā poteſt eſſe de mente Cōmen. ſecundo Cœl. vbi dicit ꝙ, ſi in orbe primo plures eſſent ſtellæ, vel non mouerētur & c. ibi Cōmen. mouet quæſtionē quomodo dicit, ꝙ eſſet ibi labor, cum declaratum ſit ab eo ꝙ in corporibus cœli non ſit labor nec fatigatio: & ſubdit Commentator & intendebat ꝙ motor moueret ſua potentia, quæ potentia non creſceret ſi haberet plures ſtellas vel maiores, & licet mobile non reſiſtat per contrariam inclinationem: mobile tamen eſt de ſe in potentia ad vbi & ad motum, & hæc eſt

G potentia oppoſita actui: & hanc reſiſtentiam oportet imaginari in omni motu, & ſubdit, ꝙ ſi potentia moti in primo cœlo adderetur ſuper principium motoris motus eius eſſet violentus, quod aūt mouetur violenter: impoſſibile eſt vt recipiat ęternitatem à potentia infinita, ſ. à potentia, quæ non eſt in materia, & cum non poſſit recipere æternitatem, neceſſe eſt vt laboret. Notum eſt igitur, ꝙ de intentione eius eſt, ꝙ intelligentia quæ mouet primum orbem aliud eſt a primo pricipio, quod notat hic per potentiam infinitam mouentem, quæ non eſt in materia, & dicit eam non eſſe in materia pro tanto, quia nō appropriatur alicui mobili vt moueat ipſum effectiue non propter hoc ꝙ nō ſubſiſtat per materiam: quum hoc modo etiam intelligentiæ omnes ſint immateriales: & ſæpe vocat alias intelligentias motores quæ ſunt in materia: & hoc eſt quod plures dubitare fecit circa hanc materiā. Hoc idem dicit ſecundo Cœ. dicens ꝙ quanto primi moti intelligentia mouet, tanto deſiderium eius, quod habet ad primum, eſt perfectius: & quanto deſiderium

H eius eſt fortius, tanto eius motus eſt velocior ergo apparet primum mobile moueri effectiue ab intelligentia deſiderāte & intelligente primū. Hoc etiam habetur de intentione philoſophi. 12. Meta. dicit enim ꝙ principiū mouet in ratione amati & deſiderati: & poſtquam oſtendit ibi philoſophus conditiones primi mouentis extrinſeci: inquirit quid eſt principium & primus terminus huiuſmodi motus in moto, & dicit: ꝙ hæc intelligentia, quare patet ꝙ ipſe vult, ꝙ pręter primum ſit alius motor coniunctus, qui mouet effectiue: & commentator ibidem dicit ꝙ cœlum mouetur ab iſto motore, ſ. primo ſecundū deſiderium, vt aſſimiletur ei ſecundum ſuum poſſe, ſicut amans mouetur vt aſſimiletur ſuo amato. Alij autem orbes mouentur ſecundum deſiderium ad motum primum vt dicit ex quo ſequitur ꝙ primum non mouet niſi vt finis. Item in eodem. 12. Cōmentator ponit, ꝙ potentias

corpora

corpora cęleſtia mouẽtes poſſibile eſt vt ſemp̄ moueant, & vt non moueant ſemper: poſſunt enim nõ ſemper mouere, ſi illud ad quod mouẽt, ſ. primus motor, ſit receptibilis tranſmutatioois, cuiuſcunq; mobilis ſit tranſmutatio: poſſunt etiam ſemper mouere, ſi illud, ad quod mouens fuerit intrãſmutabile aliquo modo: quare patet primũ ſolũ mouere in ratione finis. Dicit etiã in eodẽ. 12. ꝙ non idem, quod mouetur motu primi mobilis intelligit de primo principio cũ eo quod de ipſo intelligit motor Saturni. Et in primo libro huius operis dicit, ꝙ formæ corporum cæleſtiũ & maxime corporis, ſ. primi cęli, eſt anima appetitiua & intellectiua: q̄a ſi primum cœlum habet animam, quæ eſt motor appropriatus preter ipſum primũ, ſequitur ꝙ primũ non mouet niſi vt finis.

Dubitões.

Sed circa iſta ſunt dubia ſi enim intelligentiæ mouent orbes propter primum, vt ſe aſſimilent ei: igitur aliud eſt efficiens motum & finis, quia primum principium eſt aliud ab ipſiſ intelligentiis. Item Auicen. in Metaphyſi. dicit, ꝙ aliquæ intelligentiæ ſunt moueores cœlũ in ratione agentis, & aliæ in ratione finis mouent, quæ ſunt penitus abſtractæ. & tales oon poſſunt mouere in ratione efficientis, quia nõ poſſunt concipere particulares reuolutiones. Ad primum dicitur, ꝙ intelligentiæ mouent propter id, quod intelliguot de primo: modo vt acquirant eius ſimilitudinem, quam non habẽt, ſed ſimilitudinem eius quam habent conſeruent per motum, ſicut ſanus deambulat non vt ſanitatem per mootum acquirat, ſed vt ſanitatem, quam habet per motum, conſeruet, vt dicit commenta. 12. Metaphyſi. modo, quia intelligẽtiæ non intelligunt per ſpecies acquiſitas à ſenſibus, ſed per eſſentias ſuas: & ipſum primũ eſt iotellectus abſtractus, ſicut ipſe, licet perfectior multum: vterq; tamen eſt intellectus abſtractus, ſ. recipiens & receptum: & cum vterq; ſit intellectus, reducuntur in vnum intelligens & intellectum, & efficiuntur vnum: itaq; non differunt niſi ſecundum vnam diſpoſitionem, vt dicit commenta. 12. Metaphyſi. quia igitur propter illud, quod intelligentiæ intelligunt de primo mouent: & hoc eſt ſimilitudo, quã habẽt cum ipſo, ſecundum quam ſunt idem cum eo: igitur idem eſt quod mouet, & propter quod mouet: quia tamẽ nulla eſt intelligentia, quę ipſum primũ intelligat, ſicut ipſum ſeipſum intelligit, ſed ſecundum gradum inferiorem, ideo aliud eſt eſſe primi ab eſſe intelligentiarum & ideo etiam intelligentiæ intelligũt aliquid de eo à quo dependent. ideo Comment. tertio de Anima dicit ꝙ nullus intellectus eſt omnino liberatus à potentia preterq̃ primus, qui extra ſe nihil intelligit. Ad ſecundum dicitur, quòd eadem eſt intelligentia quæ mouet vt efficiens motum, & vt finis ſecundum mentem Philoſophi & commenta. licet Auicen. aliter opinatus fuerit. & quod dixit Auicẽ. quòd iotelligentia ſeparata non poſſet concipere reuolutiones particulares. Cõmeotator ſoluit hoc, quòd intelligentia per deſiderium & intellectum quod habet ad primum intendit motum, vt conſeruent ſimilitudinem primi & perfectionem ſuam, & intelligit principaliter motum ſempiternum: ex quo conficiuntur reuolutiones particulares.

Reſpõſiões

ET tunc ad rationes negatur maior, quia aliud eſt in materialibus, & aliud in ſempiternis, nam in materialibus forma in anima & extra aoimam non habet idem eſſe, ſed in ſempiternis habent idem eſſe, vt patuit ex commenta. 12. Metaphyſi. & Nono. & quum probatur maior: quia effectus habet ſimilitudinem cauſæ, dico, quòd eſt verum in effectibus vniuocis & vnius generis: modo iſta non ſunt talia cum ſempiternis: quare non valet. Ad ſecundum negatur conſequẽtia: & cum probatur, quòd omnis motus eſt ratione carentiæ, dico, quòd non eſt verum de omni motu, ſed ſolum de motu qui eſt ad aliquid acquirendum quod ooo habet: ſed non de motu, qui eſt ad cooſeruandum habita: ſed quia motus cœli eſt ad hoc prima intentione, ideo nõ eſt fruſtra.

A Ad tertium dicitur eodem modo. cum dicitur, quòd, ſi idem eſſet efficiens & finis aliqud eſſet antequam fieret, ꝙ verum eſt quando aliquid per motum acquiritur quod prius non habebat: ſed oon eſt ita quando per motum ſolum res cooſeruatur. ideo &c. Ad quartum conceditur maior. Et ad mioorem cum dicitur, efficiens eſt prima & finis vltima: dico, ꝙ verum eſt de fine qui per motum acquiritur, ſed non de fine qui per motum conſeruatur, vt dicit Philoſophus io Duodecimo Metaphyſi. quod eſt fiois qui p̄exiſtit, & finis qui per motũ acquirit̃.

QVÆSTIO. XI.

An Cœlum ſit animatum anima perficiente ipſum.

COnſequẽter quæritur, vtrum cœlum ſit aīatum anima perficiente ipſum. & arguitur ꝙ ſic. quia quod habet proprium motum ab anima eſt animatum anima perficiente ipſum, cœlum eſt hmõi. igitur &c. maior pa- B tet. nam ex quo acquirit motum perficientem ipſum & operationem, videtur eſſe animatum etiam anima perficiente ipſum: minor patet, quia cœlũ accipit motum circularem ab anima ſua: qui eſt proprius eius, vt patet Primo cœli. Item, quod mouetur ad diuerſa loca particularia eſt animatum anima perficiẽte ipſum: cœlũ eſt huiuſmodi, ergo &c. maior patet de ſe, quia nihil mouet̃ ad plures differentias poſitioois de ſe, niſi animatum: minor patet, quia cœlum mouetur ad diuerſa loca particularia: nã eadem pars quandoq; mouetur ad oriens, quandoq; ad occidens. Item, quod intelligit et appetit eſt animatũ: cœlum eſt huiuſmodi. igitur &c. maior patet. quia intellectus & appetitus oon ſunt de natura corporis, ſed aoimę, ſi igitur aliquod corpus habet hoc, illud eſt animatũ anima perficiente ipſum: minor patet à Cõmentatore Secundo Cœli. dicit enim cœlum habere de virtutibus animæ intellectum & deſiderium. Item, quod eſt cauſa animatorum anima perficieote ipſum eſt animatum: cœlum eſt C hmõi igitur &c. maior patet ex ſeptimo Meta. ꝙ omoe quod generatur à ſibi ſimili generatur. & Primo Poſteriorum. propter quod vnumquodq;. & minor de ſe patet. quia cœlum eſt cauſa animalium & omnium inferiorum, Secũdo de Generatione. immo eſt principale agẽs, vt dicit Commen. Octauo Phyſicorum.

OPPOSITVM ſenſit hic Cõmentator, ſ. ꝙ cœlum nõ hẽt aīam, q̃ det ſibi eẽ: ſed aīa eiꝰ eſt ſepata dãs ſibi motũ.

CONCLVSIO.

Cœlum eſt animatum anima ſeparata, quæ non conſtituitur in eſſe per ſubiectum, nec dat eſſe ſubiecto.

Opio Auicennę Cœlũ eſt aiatũ aia perfitiẽte ipſum.

AD euidentiam quæſtionis primo tangentur opinones Auicennę, Commen. & Philoſophi. Opinio Aui. fuit, ꝙ cœlum ſit aoimatum anima perficiente ipſum propter rationes iam tactas: quia non videbatur ſibi, quòd intelligentia abſtracta in eſſe poſſet reuolutiones particulares ooſcere: quia, cũ intellectus abſtra- D ctus ſit vniuerſalium, particulares reuolutiones non poteſt concipere niſi efficiatur hic vel iſte per aliquid proprium & particulare: & hoc oon eſt intelligentia abſtracta, quæ non habet niſi eſſe quidditatis primæ: ipſa autẽ intelligentia noo mouet niſi ſecundum ꝙ intelligit: quare abſtracta intelligentia non poteſt mouere niſi ſolũ vt finis, & ideo dixit cœlum habere animam perficientem ipſum.

Improbõ.

Sed hæc opinio eſt manifeſte contra intentionẽ philoſophi & veritatem, quia, ſi eſſet animatum ita, vt dictum eſt, tunc haberet materiam, quæ eſt in potentia ad eſſe, & per conſequens ad non eſſe: quare ipſum de ſe eſſet corruptibile, ex quo ſequeretur ſecundum inteorionẽ Philoſophi Primo cœli, ꝙ nõ poſſet aliunde perpetuari. quod eſt manifeſte falſum. & expreſſe etiam dicit Philoſophus octauo Phyſico. cœlum non habere materiã, quę ſit in poteotia ad eſſe. Item, ſi cœlum haberet talem animam perficientem, tunc illa anima eſſet organica, & ſic

A tur procedere à primo principio tam motus quàm alia quęcunq;, arguunt nobis determinatum vigorem ipſius primi, & ſolum arguunt infinitatem durationis eius: ſed in quantitate actionis oſtenditur finitas, quare patet primum principium eſſe non infinitum in vigore &c.

CONCLVSIO.

Primus motor non eſt infiniti vigoris eſſentialiter, ſed eſt infinitus ſecundum durationem, tametſi aliter catholice ſentiendum ſit.

De iſta quæſtione credunt Magni Viri in Philoſophia, Philoſophos, & maxime commentatorem veritati catholicæ aduerſari. Dicunt enim ex intẽtione Philoſophi Octauo Phyſicorum, & ſecundo cœli, quòd omnia motor cœli, eſt determinati vigoris: dicunt ex Secundo cœli, quòd neceſſe eſt quòd omnis motus naturalis & voluntarius habeat determinatum motorem: & ſi motor non haberet potentiam determinatam non haberet naturam determinatam, & ſic nulla eſſet differẽ B tia inter motores cœleſtes. Sed manifeſtum eſt ex intentione Philoſophi & Commentatoris in eodem Secundo Cœli, & Duodecimo Metaphyſi. quòd motores cœleſtes differunt in potentia & in eſſe, & cum vnumquodq; moueat per tempus infinitum, in quo non differunt, nihil remanet per quod differant, niſi per diuerſitatem proportionis inter ſe & ſua mobilia: quare patet, quòd quilibet motor habet determinatum vigorem mouẽdi ſuum mobile. Si autem potentiæ eorum eſſent infinitæ in vigore mouendi, tunc non eſſet proportio inter motorem et rem motam, & ſi hoc eſſet, tunc non eſſet differentia inter motores, nec eſſet in eis multitudo omnino, cum non differant ex parte durationis. Præterea addit Commenta. quòd, ſi ita eſſet, quòd eſſent infiniti vigoris inueniretur motus in inſtanti: quod eſt impoſſibile: & ideo dicit ibidem. quòd opinandum eſt, quòd potentiæ mouẽtium ſeparabilium à materia infinitæ vno modo, ſcilicet in quantitate actionis, & infinitæ alio modo, ſ. in duratione. Qđ C confirmat autoritate Ariſt. in eodem Secundo dicẽtis, quòd, ſi orbes haberent plures ſtellas quàm habent, vel eſſent maioris quantitatis q̃; modo ſunt, vel omnino non mouerentur, vel ſaltem tardius mouerentur: quia non excederent potentiæ mouẽtium in eadem proportione quã modo excedunt: ex quo concluditur, quòd potentiæ moventium ſunt terminatę proportionis ad corpora mota, & cauſa huius diuerſitatis proportionis eſt diuerſitas ſuarum formarum. Et ſubdit, quòd iſta finitas in vigore, vel in quantitate actionis, communis eſt tam formis, quę ſunt in materia, quàm etiam formis, quæ non ſunt in materia. Item, alibi in eodem Secũdo exponens illud Philoſophi quod eſt præaſſumptum, ideſt, Quod, ſi in cœlo eſſent plures ſtellę, dicit, quòd proportio eſt determinata inter motores cœleſtes & ſua mobilia & ideo non quilibet eorum mouet quodcunq; mobile, nec quacunque velocitate, ſed vnuſquiſque mouet proprium mobile, & in D velocitate propria. Et paulo poſt ſubdit, quod additio potentiæ motoris ſupra potentiam moti, non eſt infinita nec in tempore nec in æternitate motionis, nec in vnitate, nec in multitudine mobilium, nec in grauitate mobilium. Item, in eodem Secundo in alio loco, vbi mouet quęſtionem, quomodo primus orbis mouet alios orbes: & in ſolutione eius dicit, quòd totus orbis eſt quaſi vnũ animal, & vnum corpus per vnam potentiam, quæ eſt in eo, & debet habere magnitudinem determinatam, eo quòd iſta potentia & eius motor eſt terminata, & ex omnibus iſtis videtur eſſe de intentione Commentatoris, quod primus motor eſt finitus in vigore, quia mouet primum mobile in virtute determinata: nam primum mobile mouetur à primo motore, vt patet ex Octauo Phyſico. Sed opinio philoſophi & Commentatoris per cõſequens latet ſic opinantes, vt patebit inferius. Cauſa au-

A tem huius latentiæ eſt vt exiſtimo multiplex. vna eſt defectus, ſecunda inaduertentia: defectus quidem, quia cõmuniter deficit de commento Auerroys, in cuius explanatione commen. quæſtiones mouet, & determinat in propria forma. quia communiter nõ habetur: idcirco cõmuniter eius intẽtio ignoratur. Alia cauſa eſt inaduertentia. quia, cum Ariſt Octauo Phyſi. probat motum perpetuum cauſari à motore ſeparato, qui nõ eſt corpus, neq; virtus in corpore, intelligit iſtum motorem eſſe primum principium, motores vero appropriatos vocat quandoque ſeparatos, & ideo cum commen. dicit Secundo cœli, q; omnes motores ſeparati ſunt vigoris terminati, nõ debet hoc extendi ad primum motorem omnino ſeparatũ, ſicut credunt parum aduertentes, quia in eodẽ octauo & Secũdo cœ. & 12. Metaphy. vocat primum principium potentia omnino ſeparatam, quæ nec eſt corpus, nec virtus in corpore: motores appropriatos vocat quandoque ſeparatos, quandoq; vero potentias in corporibus diuer B ſis reſpectibus. quando enim comparat eos ad aliquid reſpectus primi, vocat eas potentias corporum vel intellectus vel deſiderium cœli, quando loquitur de ipſis reſpectu formarum materialium vocat eos ſeparatos. Quod apparet in pluribus locis. dicit enim in Secundo cœ. quærens quare Ari. dicit, q;, ſi in cœlo eſſent plures ſtellæ vel non moueretur vel moueretur cum fatigatione: cum ſit declaratum, q; in cœlo non ſit labor, nec fatigatio, & ſoluit dicens, q; vltimus orbis eſſet in labore, quia potentia motoris in mouendo adderetur ſupra potẽtiam ſuam naturalem, eo q; potentia moti, quæ eſt oppoſita potentiæ motoris creſceret & adderet ſupra potentiam motoris: et tunc ſequitur, q; motus eius eſſet violentus, q;, ſi ſic moueretur, impoſſibile eſſet vt reciperet ęternitatem motus à potentia infinita, ſ. mouente, quæ non eſt in materia: vocat ergo potentiam infinitam quæ non eſt in materia, primum principium, & dicit ipſum non eſſe in materia reſpectu motorum appropriatorum, quaſi innuens moto- C res appropriatos eſſe in corporibus. Item alibi in eodẽ Secundo cœli dicit, quòd quanto intellectus primi eſt formatior tanto deſiderium eius eſt perfectius, & quanto eius deſiderium eſt perfectius, tanto eius motus eſt velocior. Conſtat autem hoc dicere de motore appropriato. Nam primum non deſiderat aliquid extra ſe per quod perficiatur: & ideo non indiget actione per quam conſeruetur in ſua perfectione, vt ipſe ibidem dicit. Quare patet quòd primum mobile habet motorem appropriatũ, à quo mouetur effectiue, intelligentem & deſiderantem primum, quem vocat intellectum primo moti reſpectu primi principij: & hoc idem apparet ex verbis eius in pluribus locis, & in Duodecimo Metaphyſicæ, & expreſſe in vltimo capitulo huius libri. Et ita ex iſta quæſtione quodammodo credunt, quòd quicquid dicit de motoribus ſeparatis, quòd totum dicat de primo principio, quod tamen non eſt ita: quia primum principium D conſideratum ſecundum ſe non mouet niſi in ratione finis, vt patuit in alia quæſtione, effectiue autem non mouet niſi ſecundum quòd eſt in intellectu motoris appropriati. & licet eſſe habeat in intellectu intelligentiæ & in ſe, tamen, quia nulla intelligentia infra ipſum eum intelligit, ſicut ipſe ſeipſum intelligit, ideo perfectior eſt in ſe quàm ipſum intelligentia intelligat. Et quòd primum mobile ſic moueatur à virtute intelligente & deſiderante primum, ſatis apparet ex dictis Commentatoris Secundo cœl. vbi quærit quomodo primus orbis mouet alios orbes. dicit enim quòd totus orbis eſt quaſi vnum animal, ſed non eſt ligatum pluribus ligamentis, ſicut animalia diſſimilium partium, ſed eſt ligatum per potentiam primam ſpiritualem diuiſam in ſuo loco: per quam habet vnam potentiam magnitudine determinatam. & ſubdit, quòd hæc potentia diuiditur in alijs orbibus, eo quòd primo diuiditur in orbe primo & in-

fluit motum in alios orbes, eo quòd ipſum influit primo in orbem primum, ſicut potentia mouens animal influit motum in membris, eo quòd primo influit ipſum in cor: et ſic orbis primus dicitur mouere alios orbes. & ideo ipſe ſæpe dicit in ſecundo cœli, quòd cæteri orbes mouentur ad deſiderium primi moti, vel conſequuntur deſideriũ primi moti. quare patet, ꝙ ſecundum potentiam primã ſpiritualem, per quã dicit cœlum eſſe viuum animal, intelligit primam intelligentiam mouere effectiue primum orbem: & ideo ipſe dicit loquens de motoribus cœli, ꝙ aliqui acquirunt propinquitatem primi, quod eſt Deus, pauca operatione, & hic eſt orbis totum continens. Conſtat autem quòd hic per orbes intelligit non ſolum corpora cœleſtia: quia illa non acquirunt propinquitatem primi, ſed intelligentiæ mouentes ipſa acquirunt propinquitatem. & ideo per orbes intelligit totum, quod eſt compoſitum ex motore & mobili. Hoc etiam maxime apparet hic in vltimo capitulo, vbi dicit, quòd Ariſt. conſiderauit de virtutibus cœleſtibus appetitiuis, & vidit eas moueri ad appetibile nobilius ſe. Dicit etiam expreſſe, ꝙ cauſa motus æterni non eſt forma, quæ ſit mouens effectiue, ſed appetibile nobilius, & hæc eſt vera opinio cõmentatoris. Et ideo dicatur, quòd opinio commentatoris, quæ videtur eſſe philoſophi in nullo deuiat à veritate fidei, licet verba diuerſificentur. Commentator vero in quadam demonſtratione Octaui phyſicorum, quæ deficit communiter, vt dictum eſt, mouet iſtam quæſtionem, dicit enim, quòd Ariſt. in Octauo ponit iſtam propoſitionem, quòd omnis virtus corporis eſt potentia finita. Et ad declarationẽ huius propoſitionis inducit iſtã aliam propoſitionem, ſ. quòd ſi potentia infinita eſſet in corpore, motus eſſet in inſtãti. Circa hoc mouet quæſtionem, ſ. quare ſequeretur quòd ſi potentia infinita eſſet in corpore, motus fieret in inſtanti. & non ſequitur id, ſi potentia infinita non ſit in corpore. ex quo enim potẽtia eſt infinita, & motus ſuus ſit in corpore ſuo, non videtur ꝙ debeat eſſe motus in inſtanti. Et reſpondens ait, quòd ſi aliqua actio infinita ſit alicuius corporis vel virtutis in corpore, ſequitur virtutem iſtam eſſe infinitam. ſed ſi fuerit alicuius virtutis non in corpore, tunc iſta virtus ſecundum quòd non eſt corporis nec erit finita, nec infinita: qa quod non eſt corporis non poteſt dici finitum vel infinitum, cuius ratio eſt, quia finitum & infinitum ſolum de corporibus dici poteſt, vt apparet primo Phyſicorum: quia finitas & infinitas ſoli quanto competunt. Si igitur poſuerimus potentiam infinitam in corpore, ſequitur ꝙ motio eius ſit in non tempore: quia proprie eſt infinita, et debet agere actionem infinitam. Si vero iſtam potẽtiam poſuerimus non in corpore, tunc non diceretur nec finita nec infinita, eo quòd non eſt in corpore, nec habet attributionem ad quantitatem: non ergo ſequitur quòd moueret in non tempore, cum in talibus potentijs, quæ non ſunt in corpore, ſi plures eſſent, non poſſet intelligi vna maior alia, quia maius & minus ſolius ſunt quanti. Sic ergo ratio poſitionis iſta, virtus, quæ non eſt in corpore, nec in corporis magnitudine, non eſt finita nec infinita: virtus primi eſt huiuſmodi: ergo etc. maior et minor ſunt declaratæ. Hoc etiam clare dicit in vltimo capitulo huius. dicit enim, quòd, cum virtutes appetitiuæ cœlorum ſint virtutis finitę, non poſſunt eſſe cauſa continuationis motus, & ſic vidit, quòd illud qđ eſt cauſa continuationis motus, eſt infiniti vigoris: & hoc eſt probatum. Quare patet ex intẽtione eius, quòd primum principium nec eſt finitum nec infinitum in vigore, eo quod ſuus vigor non habet attributionem ad quantitatem, nec proportionatur alicui quantitati, non propter hoc quod ſuus vigor habeat aliquam proportionem terminatam ad aliquem alium vigorem, vel ad aliud mobile, immo eſt extra omnem proportionem cuiuslibet alterius motoris & mobilis, quod ipſe Commentator clare manifeſtat eodem

E libro dicens. Quod ſi dixeris aliquas potentias eſſe in corporibus, tunc actio earum erit proportionalis, ſicut proportio potentiæ motiuæ ad aliam potentiam motiuam, ſicut proportio velocitatis motus eius ad proportionem alterius. In potentia autem non exiſtente in corpore non erit proportio, cum proportio ſolum ſit magnitudinis & eorum, quæ ſunt in magnitudine. Et eſt manifeſtũ, quòd hic intelligit, quòd potentiæ mouentes orbes ſunt potentiæ in corporibus: quia dixit eas eſſe proportionatas determinata proportione, & inter ſe & adinuicem & ad ſua mobilia, & hoc etiam dicit in eodem commento Octaui Phyſicorum immediate ante ſolutionem huius quæſtionis, & in pluribus locis Secundo Cœli. Primum autem principium dixit eſſe potentiam omnino non in corpore. Iſtam eandem ſolutionem ad illam quæſtionem clare ſcribit in Duodecimo Metaphyſicæ, vbi dicit, quód motus cœli componitur ex duplici motore: quorum vnus eſt finitæ motionis, & iſte eſt anima exiſtens in eis: & alter eſt motionis infinitæ, & eſt potentia, quæ non eſt

F in materia, per quam intelligit primum principium, & ſubdit, quòd ſecundum quòd mouetur à potentia finita, mouetur in tempore: quia habere finitatẽ eſt habere proportionem terminatam ad corpus motum. & ſubdit ſtatim, quòd propter diuerſitatem illius proportionis, quæ eſt inter corpora cœleſtia & animas eorum diuerſificantur in velocitate & tarditate. ſecundum autem quòd mouentur à potentia, quæ non eſt in materia, in quo conueniunt omnes orbes, habent æternitatem motus & continuitatem, quare manifeſte videtur velle primum principium non habere proportionem aliquam in vigore ad aliquem motorem nec ad aliquod mobile. Hoc etiam expreſſe ſcribit primo Cœli. vbi habentur hæc verba. Iam enim declaratum eſt quòd primum mouens mouet in tẽpore infinito: ſed, quia vtilitas illius eſt continuitas & perpetuitas eſſendi, ideo neceſſe eſt quòd illud mouens ſit infinitum. ſed impoſſibile eſt vt tale mouens ſit corpus vel in corpore: quoniam ſi ſic eſſet, moueret in non

G tempore: ex quo apparet manifeſte, quòd, ſi haberet ſecundum vigorem attributionem ad quantitatem, diceretur infinitus in vigore, quia moueret in non tempore.

Quod ergo non dicitur infinitus in vigore, non dicitur propter hoc quòd habeat aliquam proportionem determinatam ad aliquod aliud, immo non eſt alicui proportionatus, ſed propter hoc quòd non habet attributionem ad quantitatem. Notandum tamen, quód primũ principium dicitur infinitũ in duratione: cuius ratio eſt, quia, vt dicit Commenta. in loco allegato. & in Duodecimo Metaphyſi. in corpore cœleſti non eſt potentia vt corrumpatur, quia non habet contrarium: & ideo eſt permanens ſecundum ſui ſubſtantiam, motus tamen eius non eſt permanens per ſui eſſentiam: quia habet contrarium, ſcilicet quietem: & ideo poteſt corrumpi. Ad hoc ergo quod motus cœli permaneat eſſentialiter, oportet ponere aliquam eſſentiam permanentem æternaliter ſine potentialitate corruptionis & permutationis, quare

H in cœlo non eſt potentialitas vt corrumpatur, ſed vt quieſcat. Et, quia probatum eſt cœlum quieſcere eſſe impoſſibile Octauo Phyſico. Secundo cœl. & Duodecimo Metaphyſi. igitur neceſſe eſt vt cauſa permanentiæ motus ſit propter motorem, in quo nulla eſt potentia omnino, nec accidentaliter nec eſſentialiter, & tale non eſt in materia omnino, & ſic permanentia motus & continuitas eſt à primo principio. & ideo ſubdit Commentator circa finem eiuſdem partis, quòd potentiæ mouentes corpora cœleſtia, ſcilicet motores appropriati poſſibile eſt vt ſemper moueant, & poſſunt non ſemper mouere, ſi poſuerimus illud, ad quod mouent, ſcilicet primum motorem eſſe receptibilem tranſmutationis cuiuſcunque modi. Poſſunt autem ſemper mouere, quando illud ad, quod mouent, fuerit non tranſmutabile aliquo modo tranſmutationis:

tranſmutationis,& concludit, Si igitur motus eſt æter- A
nus, neceſſe eſt vt moueatue per potentiam exiſtentem
in eo,ſ.motorem appropriatum alium à motore, cui nul
lus motus tranſmutationis accidit,& tale in nulla mate-
ria exiſtit.& hoc eſt primum principium. Ex quo appa-
ret,ꝙ continuitas & æternitas motus eſt à primo princi-
pio,ſ.quod mouet ſemper eodem modo, vt intelligitue
ab animalibus cœleſtibus & deſideratur,& quia ſemper
idem & eodem modo intelligunt & deſideraot,ideo ſem
per & eodem modo mouent:quia ergo permanentia pri
mi eſt cauſa permanentiæ quantitatis motus,ideo perma
nentia primi & duratio habet attributionem ad motum,
qui eſt de eſſentia quantitatis,vel conſequitur quantum:
& ideo conuenit ſibi infinitas & dicitur infinitus io dura
tione. Sed dubitatur quia vigor eius nõ habet attribu
tionem ad motum,nec ad aliquid aliud qoantum: quia
non mouet oiſi vt finis omotum motuum cœleſtium,tũc
non magis diceretur motor primi mobilis ꝗ̃ cuiuslibet
alterius ſphæræ:cuius oppoſitum apparet octauo Phyſi. B
& Duodecimo Metaphy. dicitur enim ibi, ꝙ primum
mobile mouetur à primo motore. Ad quod dicendũ,
ſicut dicit Commen. Duodecimo Metaphy. in illa par-
te. Principium enim intelligentia. vbi,poſtquam Philo-
ſophus oſtendit primum motorem eſſe æternum & im-
mobilem abſque materia: oſtendit quid eſt principium
motus æterni in ipſo moto,cum omnis motus ſit ex ali-
quo & ad aliquid,& dicit,ꝙ principium illius motus in
moto eſt intelligentia,quæ mouetur ab intelligibili non
fantaſiato à ſenſu,vt ibi dicit Commentator,& ſuper ea-
dem parte dicit Commen.ꝙ Ariſt.intendit ibi dicere diſ
ferentiam inter primum principium,& alia principia ab-
ſtracta:nam alia principia videntur electa & deſiderata
propter alia,ſ. ꝙ ſunt principia aliorum motuum cœle-
ſtium præter motum diurnum. Quod autem eſt princi-
pium motus diurni eſt electum propter ſe,cum verſus ip
ſum moueantur omnia mota,ſcilicet omnes orbes mino
ri motu & maiori motibus proprijs:intendit ergo, quòd C
aliæ intelligentiæ ſunt fines & principium aliorum mo-
tuum ita,ꝙ vna intelligentia intelligit & deſiderat aliã,
& propter hoc deſiderium mouet alio motu ꝗ̃ diurno:
omnes autem orbes mouentur motu diurno propter de-
ſiderium primi,& ideo poſt alia ſubdit in eodem commẽ
to,ꝙ primum mouẽs mouet primum motum,ſicut ama
tum mouet amantem primum,abſque hoc, ꝙ amatum
moueatur,ea autem,quæ ſunt ſub moto primo, mouent
mediante iſto primo moto,& dicit, ꝙ intẽdit per primũ
motum primum cœlum,& per ea,quę ſunt ſub ipſo alias
ſphæras,& ea quæ caduot ſub generatione & corruptio
ne,et ſubdit. Primum enim cœlum mouetur à primo mo
tore ſecundum deſiderium,vt aſſimiletur ei ſecuodũ ſuũ
poſſe,ſicut amans mouetur vt aſſimileẽ ſuo amato. Alia
autem corpora cœleſtia mouentut ad deſiderium primi
corporis. Ex quo apparet,ꝙ primum principium Ime
diatũ intelligitur & deſideratur ab intelligẽtia primi mo
ti,& ſic per cooſequens immediate primum principium D
mouet primum motum:ad cuius deſiderium omnes alij
orbes mouentur motu diurno. & licet in alijs motibus
proprijs deſiderẽt primum principium,hoc tamẽ eſt ma
gis mediate. Hæc videtur eſſe intentio Philoſophi & ex-
preſſe Commen.circa iſtam quæſtionem, nec eſt repu-
gnantia in verbis Commen.diligenter cooſideranti,licet
aliqui hoc credant. Et iſta opinio non diſcordat realiter à
veritate fidei,licet verba theologorum dicant primum
principium eſſe infinitum in vigore,quia intelligunt ip-
ſum non limitatum nec proportionatum alicui alteri,ſed
extra proportionem alicuius alterius virtutis.

Rũſiõeſ ad rõnes aſtruentes infinitatem vigoris.

SEd quia rationes ad vtranque partem videntur aliqua
liter huic ſolutioni obuiare,ideo ſoluantur per ordinẽ.
Ad primum cum dicitur. Illud quod mouet per tem-
pus infinitum,dico quòd verum eſt,quòd tale eſt infini-
tum in duratione,ſed in vigore non concludit ratio. Et
A quando cõfirmatur,quòd primum principium habet to
tam virtutem ſuam ſimul,concedatur, & quando dici-
tur,virtus eius eſt infinitæ durationis,& ita quicquid ha
bet in tota duratione habet totum ſimul,concedatur,ſed
ex hoc non coocluditur infinitas vigoris,ſi in tota dura-
tione habet determinatum vigorem, & ſimiliter habet
determinatum vigorem.ſi enim aliquis haberet poten-
tiam determinatam agendi vel mouendi aliquid & cõti-
nuandi eandem actionem per ſpacium vnius anni, licet
habeat talem potentiam in omni inſtanti illius tempo-
ris,quia non eſt maior nec minor, noo ſequitur propter
hoc quòd totam actionem quam facit in anno poſſit face
re in eodem inſtanti,quia duratio vel permanentia non
coouertitur in quantitatem agendi,nam alia eſt iofioitas
durationis,alia eſt iofinitas vigoris, & ita vna non con-
cludit aliam.ergo &c. Ad ſecundum cum dicitur. Il-
lud quod cauſat &c.conceditur maior,& ſi minor eſſet
conceſſa non concluderet neceſſario. Sed Philoſophi ne-
B garent minorem,& ad probationem eius dicerent quod
vt apparet ex Phyſicorum Primo communis intentio
Philoſophorum quòd ex nihilo nihil fit ad aliam cum di
citur. Quod cauſat effectum,dico quòd verum eſt ſi effe
ctus eſt infioitus vel ſiot effectus in numero infiniti ſi-
mul. Et ad minorem cum dicitur. Primum principium
cauſat,dico quod non cauſat aliquem infinitum effectũ,
nec in eſſe,nec in numero ſimul, ſed exiſtente æternitate
mundi cauſare infinitum ſucceſſiue non arguit infinitatẽ
vigoris,ſed durationis. Ad aliam cum dicitur, quòd
poteſt facere, conceditur, ſi eſſent infiniti in actu. Et ad
minorem cum dicitur,primum principium &c. dico,ꝙ
eſt impoſſibile,ſcilicet mundos eſſe infinitos:nec in mul
titudine nec in magnitudine,vt probatur primo cœli.&
ideo Deus non poteſt hoc facere. nam ſicut dicit Com-
men. Sexto Phyſico. agens non poſſe agere aliquod im-
poſſibile non dicitur eſſe diminutio agentis,ſed dicere ip
ſum facere aliquod impoſſibile, eſt error & deceptio.
C Ad aliam cum dicitur,quod habet virtutem excellen
tem &c.dico,quòd verum eſt,ſi excederet omnem vir-
tutem in infinitum,aliter non eſſet maior vera: ſi enim
omnis alia virtus eſſet determinata & finita,virtus, quę
excederet omnia io aliqua proportione determinata non
propter hoc eſſet infinita. Et ad minorem dico, quòd vir
tus primi noo habet aliquam proportionem ad aliam vir
tutem,cum ſit omoino ſeparata & noo attributa quanti
tati,& ideo de ipſa nõ poteſt fieri comparatio ad aliquid
aliud ſub ratione minoris vel maioris,vt patuit.

Ad rõnes contra infinitatẽ vigoris allatas.

AD rationes pro altera parte ſimiliter ſoluatur. Ad
primam cum dicitur,ſi primus motor eſſet infinitus
in vigore moueret in non tempore: iam ſolutũ eſt per
Commenta. quòd verum eſt, ſi eſſet corpus vel virtus
in corpore, quia tunc proprie diceretur infinitus, nunc
autem primum principium omnino eſt abſtractum, &
ideo proprie non dicitur finitus nec infinitus. quare non
ſequitur,quòd motio eius eſſet in non tempore. Poteſt
D etiam dici,ſicut dicit Commenta. Duodecimo Metaph.
quòd motus eſt in tempore determinato propter moto-
res appropriatos, quorũ vigor eſt finitus & determina-
tus à motore primo,qui mouet in ratione finis, & in ra-
tione cuius motus habet æternitatem.& ſic dato, quòd
primum principium ſit infinitum, adhuc propter hoc
motus noo eſſet io inſtanti, quia quantitas eſt à motore,
qui mouet vt efficiens.& iſte eſt finitus. & ideo nullum
agens poſſet ipſum facere in non tempore, cum nullum
agens poſſit facere impoſſibile, vt dicit Commenta.
Octauo Phyſico. Ad aliam cum dicitur, ſi primum
principium eſſet infinitum aliquid in eo eſſet ocioſum:ne
go conſequentiam. & cum probatur, quia illud, quod
excederet in eo omnia entia,eſſet nõ cauſans. Dico,vt di
cit Cõm. ſecuodo Cœli,ꝙ entia ęterna ſunt pp ſe prima
intentione, ſed propter alia ſecunda intentione: modo,
cum inter entia primum ſit nobiliſſimum, maxime erit

propter ſe prima intentione, & ideo habet operationem nobiliſſimã & perfectiſſimã, q̃ eſt intelligere, hęc.n. operatio eſt infiniti gaudij & delectationis, vt patet ex.12. Meta. quod aũt attingit finem principalem propter quẽ eſt, non eſt fruſtra, vt patet ſecundo Phiſycorũ. quare patet, ꝙ primũ principiũ, licet nõ habeat operationẽ extra ſe ſibi eſſentialẽ, nec eſt poſſibile habere, ꝑꝑ hoc non eſt in eo aliquid ocioſum, qa in ſe habet opationẽ propriam.

Ad aliã cũ dr̃, ꝙ in primo principio, dico, ꝙ nõ eſt verũ, imo in multis habemus ponere alia q̃ ea q̃ ſenſus iudicat, qnia licet nr̃a cognitio incipiat à ſenſatis, tñ intellect⁹ naturaliter aſcendit ad altiora q̃ poſſit ſenſus cõprehendere. qa dicit Cõm. in.12. Meta. ꝙ non eſt impoſſibile nobis intelligere res, q̃ ſunt infinitę virtutis in primo principio. & alijs principijs ſeparatis à materia, licet ſit diſſimile, & tñ hmõi res non cadunt ſub ſenſu, nec ſub imaginatione. Itẽ etiã dicit tertio de Aĩa, ſ. ꝙ Itellectus noſter poſſibilis cũ fuerit perfecte copulatus cũ intellectu agente in — F — tellectus ꝑ ipſum oĩa tanq̃ ꝑ formã ipſam Itelliget, & ad hoc concordat ſnĩa Philoſophi. 9. &. 12. Meta. & ideo cũ dr̃, ꝙ experimentũ ſermonũ veroꝝ eſt &c. dico, ꝙ verũ eſt in his quę poſſunt eſſe ſenſata. Vel põt cõcedi maior, & dici ad minorẽ, cũ dicitur, ꝙ nobis non apparet aliqd ꝑ quod arguamus infinitatẽ primi, quia determinata velocitas motus nõ eſt à primo, ſed à morore appropriato, dico, ꝙ illud non eſt verum, immo apparet æternitas motus, quę eſt tantum à primo.

QVÆSTIO XIII.

An De ſe Corruptibile poſſit aliunde perpetuari.

QVæritur, vtrũ qđ eſt corruptibile de ſe poſſit perpetuari aliũde. Et arguitur ꝙ ſic, quia quod eſt infinitæ potentię & cui nihil deeſt, põt aliquod corruptibile de ſe perpetuari eſſe. primũ principiũ eſt hmõi. ergo &c. Itẽ, oẽ quod habet eſſe ab alio de ſe eſt corruptibile. ſed oĩa — G — præter primũ hñt eſſe ab alio. ergo oĩa alia à primo hñt eſſe corruptibile, & tñ multa perpetuanť. ergo de ſe corruptibile põt ab alio perpetuari. maior eſt nota ꝑ Aui. primo tractatu ſuę Meta. quod.n. ab alio habet eſſe de ſe nõ habet eſſe, & qđ de ſe non habet eſſe de ſe põt nõ eſſe, minor patet ꝑ Auic. & Philoſophũ ſecundo Meta. & ꝑ Cõmen. ibidem: & in libro iſto. & ad ſenſum patet, ꝙ multa perpetuantur in eſſe. Itẽ, agens qđ cauſat per voluntatem ſuam aliquid quãdo vult, ſicut dat ſibi eſſe, cũ prius non ſit, ita põt ipſum apte conſeruare perpetuo & auferre ſibi nõ eſſe, ſed primum eſt huiuſmodi. ergo poteſt de ſe aliquod corruptibile perpetuari in eſſe. maior de ſe nota, minor patet per Commen. ſecundo Meta. dicit enim ibi ꝙ oĩa entia acquirunt eſſe in veritate à cauſa prima.

OPPOSITVM dicit hic Cõmẽtator reprehendens de hoc Aui. qui poſuit oppoſitũ, & probatur in fine primi.

CONCLVSIO

Secundum ſe corruptibile naturaliter ab alio perpetuari poſſe eſt impoſſibile, cui non obſtat credentiũ fides oppoſitum à Deo fieri poſſe tenens. — H

Opio Aui. De ſe corruptibile ab alio perpetuari pt.

AD intellectum quæſtionis primo tangetur opinio aliorum, ſ. Platonis & Auic. ſecundo opinio. Cõmenta. & philoſophi. Opinio Aui. fuit ꝙ aliquid corruptibile de ſe perpetuatur ab alio, & hæc fuit intentio Plat. in Thimeo dicentis. Odij deorum, quorum opifex ego ſum vos veſtra natura corruptibiles eſtis: mei autem gratia eſtis incorruptibiles. introducit enim hæc verba in perſona Dei ad alias intelligentias ſeparatas, & ſic

Improbõ.

iſti crediderunt, ꝙ aliquid de ſe corruptibile poſſit perpetuari aliunde. Sed iſta opinio ſecundum principia Philoſophi non poteſt ſtare, quia ſicut dicit Commentator in iſto libro, & Primo & Secundo Cœli: & octauo Phyſico. commento primo, ſ. ſi illud eſſet verum, ſequeretur ꝙ natura corruptibilis efficeretur neceſſaria, & mutare- — E — tur in æternam: quod eſt impoſſibile, quia iſtæ duæ naturæ differunt plus q̃ genere, ſ. corruptibilis & incorruptibilis, & hoc eſt habere materiam & non habere, vt patet Quarto Metaphyſi. Et quod Plato adiunxit de dijs, qui per ſe non ſunt, non habet veritatem ſecundum principia Philoſophię, quia ſunt de ſe ęterni. quia, vt dicit Cõment. Secundo Cœli, abſciſio materiæ ab aliquo eſt cauſa perpetuitatis: cum ergo intelligentiæ ſint ſeparatæ, à materia, vt patet Secundo Cœli & Duodecimo Meta. de ſe erunt perpetuæ. Item, fundamentum Platonis. quod erat, quòd primum principium eſſet agens per voluntatẽ, & tale põt aliquid ꝑpetuare, deſtruitur à Cõm. Primo cœl. vbi dicit, ꝙ non eſt prouidentis agentis per voluntatem facere corruptibile, quod vult perpetuare: qa ſua voluntas contrariaretur ſuæ actioni, & ideo hæc opinio non valet. Alia eſt opinio Ariſt. & Commen.

Opio Ariſ. & Comẽ.

quòd non eſt poſſibile aliquam ſubſtantiam eſſe corruptibilem de ſe & ab alio perpetuari in eſſe Phyſice loquen- — F — do, ſed quòd id non fiat miraculoſe per potentiã ſuper naturalem non excluditur. Primum patet, quia tunc natura poſſibilis mutaretur in ęternam, quod eſt impoſſibile, vt dictum eſt, quia differunt pluſquam genere, vt di. Decimo Metaph. Tum, quia ſi ſic eſſet, idem eſſet ſimul ens & non ens, quod eſt impoſſibile. quia ſi aliquid perpetuaretur ab alio quod de ſe eſſet corruptibile, ponatur ergo in eſſe corruptum, tũc nullum ſequitur impoſſibile, quia poſſibili in eſſe poſito &c. Primo priorum, ſecundo Phyſico. & primo cœli, & vlterius, cum ponitur eſſe perpetuum ponitur nunquam eſſe corruptum, quod eſt impoſſibile. ergo non erit poſſibile ipſum corrumpi, quia ſi eẽt poſſibile ex hoc non ſequitur impoſſibile, & ſequitur vlterius, eſt corruptum & non corruptum, & ꝑ conſequẽs ens & non ens. Item, ſicut arguit Commenta. Primo cœli, ſi aliquid corruptibile ponitur æternum, ponitur nõ corruptibile: probatur, omne generabile, & omne corruptibile habet tempus potentiæ ſuæ ad eſſe diſtinctum à — G — tempore ſui non eſſe, ſed æternum corruptibile non habet potentiam nec tempus potentiæ ad eſſe diſtinctũ à tẽpore potentiæ ad non eſſe: ergo corruptibile non erit ęternum nec è contra: maior eſt de ſe nota, minorem declarat commen. ibidem, quia, ſi corruptibile eſt æternum in toto tempore ſuæ æternitatis eſt corruptibile. ergo tempus potentiæ ad eſſe non eſt diſtinctum à tẽpore potentiæ ad nõ eſſe, & adhuc multæ rõnes poſſent adduci ex ꝓmo cę.

Rñſiones.

AD rationes Ad primam cum dicitur, quod eſt infinitæ potentiæ &c. dico, ꝙ non poteſt perpetuari, id quod habet principium corruptionis, quia impoſſibile, quia hoc ſolo poſſe priuatur Deus de genitis facere ingenita, vt dicit Philoſophus auctoritate Agathonis: quia non poteſt facere impoſſibile, quia tunc eſſet contra voluntatem ſuæ potentiæ, ideo non concludit. Ad ſecundam cum dicitur, omne quod habet &c. dico, quòd verum eſt, quod habet eſſe ab alio effectiue, ſi vero tanquã à fine, non oportet: quia bene de ſe aliquid eſt neceſſariũ — H — quod tamen dependet ab alio. Et ad minorem cum dicitur, omne præter primum, dico, ꝙ verum eſt, ꝙ omnia habent eſſe à primo tanquam â fine, licet de ſe formaliter habeant eſſe neceſſarium, quia in æternis non eſt neceſſaria factio neque productio proprie, nec eſt ibi cauſa efficiens, ſed ſolum eſt ibi perficiens & perfectum, & intelligens & intellectum, vt dicit Commenta. Quarto Meta. & quarto Cœl. & ita dato, quòd ab alio habeant eſſe in ratione finis, nõ ſunt propter hoc de ſe corruptibiles, quare ratio non valet. Ad aliam cum dicitur, agens &c. apparet iam quid ſit dicendum ſecundum Commentatorem Primo Cœl. quia, ſi agens per voluntatem eſt prouidus, vt vult effectum eſſe corruptibilem, facit ipſum ex cauſis corruptibilibus, & ſi ipſum vult eſſe æternũ, faciet ipſum ex cauſis æternis, ꝑꝑ qđ dr̃ Primo cœ. ꝙ, quia natura voluit ipſum cœlũ ponere incorruptibile, ideo exemit ipſum à cõtrarijs, & ideo Deus vult cœlum eſſe

ꝑpetuum

perpetuum per voluntatem immutabilem, & ideo ordi- A nauit ipſum ſine cauſis corruptionis, quare rõ non valet.

QVAESTIO XIIII.

An Intelligentiæ dependeant à Primo principio in ratione efficientis, uel finis.

VTrum intelligentię dependeant à primo ꝓn cipio in ratione cauſę efficientis, vel ſolum finis. Et arguitur ꝙ in ratione cauſæ efficientis: quia in vnoquoq; genere eſt dare, vnũ primum, quod ſit cauſa oĩum aliorum in illo genere. ſed efficiens eſt vnum genus cauſarum, ergo erit ibi vnum efficiens primum. hoc non poteſt eſſe niſi Deus, qui eſt cauſa omnium prima: ergo, Deus eſt efficiens intelligentiarum. maior patet Secũdo Metaphy. & minor eſt de ſe manifeſta. Item, quod eſt cauſa finalis intelligentiarum, eſt cauſa efficiens: Deus eſt hmõi. ergo &c. maior patet per Commen. xij. Metaphy. quia in B ſubſtantijs ſeparatis à materia idem eſt cauſa efficiens & finis. minor apparet: quia deus eſt finis omnium, quia entia nolunt male diſponi, nec eſt bonum pluralitas principatuũ: vnus ergo princeps, vt patet in fine Duodecimi Metaphy. Item Cõmen. dicit Duodecimo Metaphy. ꝙ primum principium eſt cauſa omnium in genere cauſæ, ſ. efficientis, formalis, & finalis. Item ſi, Deus non eſſet cauſa efficiens intelligentiarum, cum nihil ſit quod poſſit eſſe cauſa efficiens intelligentiarum, tunc non eſſent reducibiles ad vnum, ſed multa eſſent principia: conſequens eſt falſum. ergo & antecedens: conſequentia nota. falſitas conſequentis patet per Philoſophum Duodecimo Metaphy. & in Topicis. quod enim per ſuperabundantiam dicitur vni ſoli competit: quare vnum erit primum principium omnium.

OPPOSITVM videtur hic ſentire Commen. dicit. n. ꝙ ſubſtãtię ęternę ſunt neceſſarię eſſe de ſe formaliter: deinde etiam dicit Duodecimo Metaphyſi. & in principio quartę ci. ꝙ in ęternis non eſt cauſa agens proprie: nec C actio, nec productio, ſed tantum ibi eſt perficiens & perfectum: intelligens, & intellectum.

CONCLVSIO.

Auic. ſnia. *Intelligentiæ non propriè à primo effectiue dependent*

AD euidentiam quæſtionis ſciẽdũ, ꝙ opinio Aui. & aliquorum ſequentium ipſum fuit, ꝙ primum principium eſt cauſa productiua & effectiua omniũ entium, ſed quodam ordine tñ, ita ꝙ immediate primum principium producit primam intelligẽtiam, & mediante iſta producit alias, vt patet ex Secundo Tractatu Suæ Meta. ca. ſecundo, vt moti ſunt propter rationes factas, ſ. ꝙ in omni genere &c. Præterea. Eternorũ nihil prohibet eſſe alterã cãm, ſecundo Meta. & octauo Phy. ſed non vr̃, ꝙ aliqua ſubſtãtia ęterna poſſit habere cãm productiuã, licet aliqua quorũ eſſe eſt ab alio poſſint hoc habere. nã ex quo ſubſtantia habet ꝑ ſe ſubſiſtere. ſi producta eſt ab alio, neceſſario initium ſui eſſe habet, & ac- D cipit eſſe poſt non eſſe: quare non eſt intelligibile ꝙ aliqd ſm ſe exiſtens ſit productum ab aliquo ab æterno. Et iõ fuit alia opinio Cõmen. primo Phyſi. & eſt ꝙ in æternis ſubſtantijs nõ ſit cauſa effectiua nec productiua: quia impoſſibile eſt, ꝙ aliqua ſubſtantia de ſe ſit poſſibilis & acquirat æternitatem ab alio, quia tũc natura poſſibilis mutaretur in neceſſariam, quod eſt impoſſibile, cum differant plus ꝙ̃ genere, quia differunt per habere materiam & per non habere. ſed cum intelligentiæ ſint ſubſtantiæ & ponantur eſſe æternę non poſſunt habere cauſam efficientem: & ideo Commentator dicit Duodecimo Met. ꝙ in æternis ſubſtantijs non eſt prouentus nec actio nec paſſio nec conſecutio, ita ꝙ dicamus, ꝙ vnum factũ vel vna actio conſequatur vnum agentem: tantum enim eſt ibi cauſa & cauſatum ſm ꝙ dicimus ꝙ intellectũ eſt cauſa intelligentijs. Et per hoc reſpondetur ad rationem

Opĩo alia ex Auer.

A Auic. quæ dicit, ꝙ primum principium cum ſit vnum et ſimpliciſſimũ non producit niſi vnũ immediate. Dicitur enim, ꝙ non eſt impoſſibile, ꝙ id, quod per ſe eſt intelligens & intellectũ, ſit cã plurium entium immediate, ſm ꝙ ex eo poſſunt intelligi multis modis. Idẽ dicitur in principio Quarti Cœ. ꝙ in æternis non eſt proprie cã agens, ſed finis & forma conſeruans: & ita vult, ꝙ intelligentiæ dependeant à primo principio in ratione formæ conſeruantis & finis: quia finis conſeruat omnia, quæ ſunt ad finẽ. Et ꝙ dependeant in ratione finis declaratur, quia iſta, quæ ſunt minus perfecta dependent à perfecto in ratione finis, ſed Deus eſt perfectiſſimus Itelligibilium, ergo etc. maior eſt nota, minor patet in ſecundo Meta. à Cõment. ꝙ nullus intellectus eſt liberatus oĩno à potentia ꝑter primum, qui nihil intelligit extra ſe: & dicit ibi, ꝙ Deus eſt infinitæ perfectionis & nobilitatis, intelligentiæ autẽ recedunt à perfectione primi: & eodem modo eſt de corporibus cœleſtibus, quę ſunt æterna, dependent tñ à primo B motore in ratione finis & conſeruationis, non autẽ in ratione efficientis proprie ſm intellectum eius, licet hoc nõ ſit verum ſm fidem. Et ſi aliquis inſtaret contra dictũ, quod Philoſophus dicit. 12. Meta. ꝙ, ſi alię ſubſtantiæ eſſent nõ mouẽtes, eſſent ocioſæ. Si igitur primũ principiũ non mouet niſi vt finis, vt tactũ eſt in ꝓcedentibus qõnibus, nec eſt cauſans effectiue aliquid, tũc vr̃ ꝙ ipſum nõ ſit cauſa efficiens alicuius, quia ſi non efficit iſta æterna, multo minus generabilia: quare vr̃, ꝙ non habeat actionẽ aliquã, & ſic erit ocioſum, quod incõuenit dicere. Dicitur, vt dicit Cõmẽtator in. 12. Meta. ꝙ ſic diſpoſitio eſt in iuuamento corporũ cœleſtium & intelligentiarum in conſeruando æterna & cauſando ea, ſicut diſpõ bonorũ ciuium, q iuuãt ſe in regendo ciuitatẽ, quia oẽs actiones aliorũ omniũ ſunt ꝑꝑ actionẽ primi principij. Ponunt. n. oẽs actiones ſuas ſeruientes & conſequentes actionẽ primi. Sicut igitur primus princeps in ciuitate neceſſe eſt vt habeat actionem propriam, quæ eſt nobiliſſima actionũ: C & hęc eſt Itelligere & diligere ſe: hæc enim actio eſt actio nobiliſſima, vt patet Duodecimo Metaphy. quam actionem intendunt omnes alij per actiones ſuas, quæ ſunt ſub primo. nec actio quę eſt mouere nec etiam creare aliquid extra ſe eſt nobiliſſima actio, quia iſta, quæ agunt extra ſe, vel agunt vt perfectionem acquirant, vel vt perfectionem per actionẽ conſeruent. primũ autẽ neutro iſtorum aget: quia ipſe eſt ſufficiens & perfectionem nõ habet ab alio, nec ꝑꝑ aliud: ideo non eget actione exteriori ad conſeruationem vel ad acquiſitionem ſuæ perfectionis: ideo apparet ipſum habere actionem ſibi propriam, quæ ſi ſibi non conueniret eſſet ocioſum. Et quando dicit Philoſophus, ſi eſſent aliquæ ſubſtantiæ &c. poteſt dici ꝙ verũ eſt, vel vt efficiens, vel vt finis, & ideo non valet.

AD rationes Ad primam cum dicitur. in vno &c. cõ- Rñſiones. ceditur maior: & conceditur in minori ꝙ efficiẽs eſt vnum genus cauſarum: concedendo concluſionem in habentibus cauſam efficientem, ſed non omnia habent talẽ D cauſam ſm Philoſophum. Et cum vlterius dicitur, ꝙ non poteſt eſſe cauſa efficiens prima niſi deus, dico, ꝙ nõ eſt ita ſm opi. Philoſophorum, immo generabiliũ & corruptibilium, quæ proprię hñt cãm efficientem, efficiens primũ eſt cœlum cũ motoribus ſuis, Deus aũt eſt cã ſimpliciter prima, qa eſt finis & forma cõſeruans, ꝑꝑ quam oĩa alia ſunt, quę ſi non eſſet, non eſſent alia, quia nihil eſt ꝑter ipſum, qd ſit ſufficiẽs ad eſſendũ primũ & abſolutũ ꝑ ſe: & hęc oĩa dependent in eſſe ab ipſo, vt patet circa finẽ huius libelli. Ad aliã cũ dicitur, qd eſt cã finalis etc. dico ꝙ iã patet ex pręďictis qd ſit dicendũ ad hoc, qa pro tanto dicitur ꝙ in ſeparatis idẽ eſt efficiens & finis, quia forma intellecta idẽ habet eſſe in intellectu & in re: & iõ intelligẽtię hñt cãm ſproprie, q̃ eſt forma cõſeruãs, vt intellectũ eſt cã intelligenti, nõ aũt efficiẽs productũ, ꝓprie vt patet. Ad aliã cũ dicit Cõmẽ. ꝙ ꝑmũ eſt cã &c. dr̃ ꝙ intellr̃ ꝙ ſit cã efficiẽs ſicut Itellectũ intelligẽtis, vt dem

ſuit. Ad aliam cum dicitur, ſi deus &c. dico, quòd verum eſt, ſi deus non eſſet cauſa eſſendi illis, quæ ſunt propriæ cauſæ productiuæ iſtorum inferiorum habentium propriẽ cauſam effectiuam, nũc autem deus eſt cauſa intelligentijs & cœlo: quia propter ipſum ſunt, & eſſe æternum & neceſſarium habent propter æternitatem & necneceſſitatem primi: & nullum aliud ens poſſet eſſe abſolute & ſimpliciter primũ preter deum: & ſic deus eſt cauſa perfectionis & eſſe alijs eternis: licet ea non producat de facto, ita quòd conferat initium eſſendi poſt non eſſe: & ita non concluditur, quòd omnia non reducuntur ad vnum, immo reducuntur ad ipſum ſimpliciter primum, & ſic patet ad queſtionem.

Quæſtio incerti auctoris.

An cœlum ſecundum totum ſit luminoſum.

COnſequenter quæritur: Vtrum cœlũ ſecundum ſe totum ſit luminoſum. Et arguitur ꝙ non, quia illud, quod ſm aliquam ſuam partem acquirit lumen ab alio, ſm ſe totum nõ eſt luminoſum. cœlum eſt huiuſmodi. ergo & cętera. maior patet, quia nihil recipit aliquod ſecundũ quòd habet, ſed vt caret eo, & eſt in potentia ad illud: minor patet, quia cœlum ſecundum aliquam partem ſui, vt ſaltem Luna recipit lumẽ à ſole. Item, quod nõ eſt denſum ſecundum ſe totum non eſt luminoſum ſecundum ſe totum: ſed cœlum eſt huiuſmodi, igitur, maior patet: quia denſitas eſt cauſa luminoſitatis, vt dicit Commen. in hoc Lib. & in Secũdo Cœli. ideo ſtella lucet, quia eſt pars denſior ſui orbis: minor patet, quia, ſi cœlum ſecundum ſe totum eſſet denſum, tunc per orbes inferiores nõ poſſemus videre ſuperiores, immo eclypſarent ſe adinuicẽ, ſicut vna ſtella aliã, qd patet eſſe falſum. Præterea, Quod non eſt ſecundum ſe totum viſibile, non eſt ſecundum ſe totum luminoſum: cœlum eſt huiuſmodi, igitur & cætera, maior patet: quia vt dicitur Secundo de Anima: lumen eſt primo viſibile, color autem mediante lumine. minor patet ad ſenſum, non enim omnes partes cœli videmus, ita ꝙ poſſimus eas diſcernere, ſed ſolum ſtellatam partem. Præterea, Si cœlum ſecundum ſe totum eſſet luminoſum, tunc ſequitur quòd cœlum ſecundum ſe totum calefaceret, cum lumen habeat calefacere. & ita nulla ſuperaret aliam, conſequens eſt falſum: igitur & antecedens, cõſequentia nota: & falſitas cõſequentis patet & experientia & auctoritate Aſtronomorum, ſcilicet ꝙ ſunt quędam ſtellę, & quędam partes cœli ſuperantes & quædam infrigidantes.

OPPOSITVM videtur eſſe hic de intentione Cõmenta. & in ſecundo cœli, dicit enim hoc auctoritate Ariſto. & in quarto Cœ. quòd ſtellarum & ſubſtantiæ cœli eadem eſt natura: & ideo dicitur totum corpus cœleſte ſecundum ſe eſſe dyaphanum in actu, ideſt lucidum.

CONCLVSO.

Cœlum ſecundum ſe totum luminoſum eſt, licet, in hoc eius quo ad gradus partium eius aliqua ſit conſpicienda diuerſitas.

AD quæſtionem breuiter dicitur, & primo opinio quædam recitabitur, quæ eſt Aſtronomorum, ſecundo dicitur opinio Commenta. quæ videtur Ariſt. Primo enim quidam Aſtronomi dixerunt, ꝙ cœlum ſecundum ſe totum non eſt luminoſum: quia in vnoquoq; genere eſt dare vnum, quod eſt metrum & menſura omnium illius generis. & ſic in genere lucidorũ eſt dare aliquod primum, quod eſt & cætera. & illud eſt ſol, qui eſt lucidus, cum quo alia ſunt lucida, cum ab ipſo omnia alia lumen recipiant: & ideo dicit Phyloſophus ſecundo. Phyſi. quòd homo, & ſol generant hominem, & non dixit de alijs ſtellis: quia modicam vim luminoſitatis habent, quam habent à ſe: & ideo dicebant antiqui, quòd ſol eſt in medio planetarum, vt Rex in regno, vt

E omnibus tam ſuperioribus ꝗ; inferioribus lumẽ influat & virtutem. Licet hæc opinio ſit famoſa, non tamen eſt ad intentionem Phyloſophi & Cõmen. quia, quando aliqua ſunt eiuſdem virtutis, & non ſm materiam differunt partes vnius indiuidui, ſ. ſi vna pars habet vnum accidens proprium & aliæ habebunt. ſed ſicut dictum eſt omnes partes cœli ſunt eædem ſm materiam & eiuſdem naturæ. igitur, ſi pars vna cœli eſt luminoſa, ſimiliter erit & alia: maior patet, qa quæcunq; ſunt eiuſdẽ naturæ cõmunicant in accedentibus proprijs, dato etiam, ꝙ ſint diuerſi numero, vt ſi vnus homo eſt riſibilis, oẽs alij erunt huiuſmodi: quia accidens proprium conſequitur naturã ſpecificã, quãto magis cõſequetur partes huiuſmodi indiuidui. minor patet in ſecundo cœli. arguit enim ſic, ꝙ, ſi vna ſtella erit ſphętica, omnes erunt tales: & ſi vna non moueretur motu proprio propter motum ſui circuli deferentis, ergo nec aliæ, & ita probat per Lunam, ꝙ ſi nõ moueretur motu volubilitatis, ꝙ aliæ non mouerentur:
F & hoc non eſſet niſi eſſent eiuſdem naturæ in ſpecie: & ita patet, ꝙ ſi vna ſtella eſſet luminoſa vt Sol, ꝙ neceſſarium foret alias eſſe luminoſas, licet differant ſm magis & minus. Et tunc ad rationem Aſtrologorum, cum dicitur, ꝙ in vnoquoq; genere. &c. dico ꝙ verũ eſt, ſed hoc nõ eſt ſol, ſed totum cœlum: nam hæc propoſitio eſt intelligenda de vnoquoq; in ſpecie: corpora autem cœleſtia non differunt ſpecie, vt aliqui volunt: quia tunc plures rationes Phyloſophi in lib. cœ. non concluderẽt, ſed differunt ſicut partes vnius animalis: & ideo in ſtellis ſeu orbibus ſunt gradus perfectionis & virtutis, ita ꝙ vna ſtella eſt perfectior alijs & magis luminoſa: & ideo ex diuerſitate graduum & perfectionum cauſat diuerſos effectus, & hoc ſecundum diuerſitatem proportionum adinuicem, quas habent ſecundum diuerſos aſpectus & coniunctiones: ideo totum cœlum eſt primum luminoſum, non Sol, ſed ſol magis habet de luce ꝗ; aliæ ſtellæ.

G Nunc ponenda eſt opinio Phyloſophi & Cõmen. quę eſt, ꝙ cœlum ſecundum ſe totũ ſit luminoſum, licet differant partes eius ſm gradus, & gradus: quia omnes partes cœli ſunt eiuſdem naturæ, immo ſunt eiuſdem indiuidui numero: ideo, ſicut eſt de alijs accidentibus cœli, ita eſt de ipſo lumine: ſed ita eſt de alijs accidentibus, ꝙ eadẽ accidẽtia, quæ ſunt in vna parte, ſunt & in alia, licet differam ſm magis & minus: & ſic eſt de lumine. cum ergo vna pars ſit luminoſa, vt Sol, omnes erunt luminoſę, ſed ſm magis & minus. Præterea, Si aliæ ſtellæ non haberent lumen niſi à Sole, tunc eclipſarentur per interpoſitionem ipſarum inter Solẽ & ſe, vel inter poſitionem terrę: vt Luna eclipſatur. ſed hoc non videtur: quare videtur ꝙ ſtellæ habeant lumen de ſe. De luna tamen videtur magna dubitatio apud Ariſt. qui dicit eã eſſe ſimilem naturæ terrę: per quod intelligit vt videtur, ꝙ natura eius non eſt luminoſa niſi ab alio: vt terra ab igne, vt dicit Commenta. ſecundo cœli: vt ibi ſubdit Commen. partes cœli
H diuerſificãtur in denſitate raritate: & per hoc in dyaphaneitate & luminoſitate. Sed nõ eſt intentio eius, ꝙ omnino careat lumine, ſcilicet ipſa luna, ſed ita parum habet de lumine de ſe, ꝙ videtur obſcura reſpectu aliarũ ſtellarum, ſed recipit lumen à ſole: et recipit tali receptione quòd addit lumen per modum reflexionis, ſed nõ per modum luminis.

PEr hoc ad rationes. Ad primam, ꝙ ſi aliqua pars, dico, ꝙ verum eſt ſecundum gradum, ſecundũ quẽ recipit lumen nõ eſt luminoſum de ſe, quia tamen adhuc habet aliquod lumen de ſe, ideo ratio non concludit.

Ad aliam, cum dicitur, quod non eſt &c. dico, ꝙ verum eſt, ſi nullam habet denſitatem. Et ad minorem cum dicitur, ꝙ cœlum nõ eſt ſm ſe totum &c. dico, ꝙ verum eſt ęqualiter: ideo non eſt per ſe totum ęqualiter luminoſum: ſed partes magis denſę ſunt magis luminoſæ, vt ſtellę, cum habeant illam denſitatem, vt habeant luminoſitatem: nihil tamen prohibet partes, quæ proprie nõ habent

bent de luminoſitate diſgregare, & ideo tales nõ eclipſantur adinuicem, vt partes non ſtellatæ. Ad altam, cũ dicitur, quod nõ eſt ſm ſe totum, concedo. Et ad minorem cum dicitur, ſed cœlum. Dico, ꝙ cœlum eſt viſibile ſm omnes ſuas partes, licet ſm magis & minus, & ex hoc orbes non poſſunt à nobis diſtingui per viſum, niſi mediantibus ſtellis quæ ſunt magis luminoſę, & maioris virtutis & influentiæ. Ad vltimum cum dicitur, ꝙ ſi totũ cœlum &c. cõceditur. Et cum dicitur, ꝙ ſunt aliquæ ſtellæ infrigidantes, dico ſm mentem Cõmen. ꝙ non eſt verum ſimpliciter, ſed agũt calores ſimiles vnicuiqꝫ elemẽtorum, & vna dicitur ſuperare reſpectu alterius, quæ facit calorem magis intẽſum ſimilem igni vel aeri, aliæ vero calorem ſimilem aquæ. Et ſic in his concordat ſentẽtia Medicorum, qui dicunt, ꝙ frigidum non ingreditur opera naturæ. Vel poteſt dici, vt ſupra, ꝙ nulla ſtella ſimpliciter infrigidat ex eo ꝙ lumẽ habet calefacere: infrigidat autem ſm proprietatem aliquam propriam, quæ reſultat ex coniunctione & aſpectu ad alias ſtellas ſecundum aliquam proportionem.

Quæſtio Incerti Auctoris.

An Interminatæ dimenſiones eædem maneant ſecundum numerum in generato, & corrupto.

VTrum dimenſiones interminatę maneant eædem ſm numerum in generato & in corrupto. Et arguitur ꝙ ſic: quia eadẽ ſuperficies numero manet in generato & corrupto, ergo eadem quãtitas ſiue dimenſio. conſequẽtia tenet. & antecedens probaẽ. nã ad ſenſum patet ꝙ eadem cicatrix manet numero I viuo & mortuo. igiẽ.

AD OPPOSITVM ſi eædem dimenſiones manerent in generato & corrupto, ergo generatio non diſtingueretur ab alteratione: conſequens eſt falſum: & cõſequentia probatur. Nam ſm Philoſofum primo de generatione: per hoc diſtinguitur generatio ab alteratione: quia in generatione totum tranſit in totum: in alteratione nõ: ſed ſi in generatione alicuius manent eædem dimenſiones quę prius fuerunt in corrupto totum non tranſiret in totum.

IN iſta quæſtione talem ſeruabo ordinẽ. quia primo recitabo opinionem Commen. cum ſuis motiuis, ſecundo improbabo eam. tertio reſpõdebo ad quęſtionem. Quantum ad primum ſciendum, ꝙ Cõmen. & eum ſequentes dicunt, ꝙ eædem dimenſiones numero manent in generato & in corrupto: & hoc probant multis rationibus. Prima eſt, quia ex non corpore non poteſt fieri corpus, quia generans per naturam ſemp agit in quantum: ſed, ſi dimenſiones, quæ prius fuerunt in corrupto corrumperentur in generato, ex non corpore fieret corpus. ergo non corrumpuntur: cõſequentia probatur, nam, ſi corrumperẽtur forma generati adueniret materię non quantæ: & iſta rõ habetur in principio de Subſtãtia Orbis, & incipit. Et quum inuenit omnes formas cõmunicari.

Rationes Auerro. aſtruẽtes eaſdeꝫ numero dimenſiones manere i generato & corrupto.

Itẽ omnis forma in ſubiecto ne exiſtens corrumpitur niſi vel a ſubiecto vel contrario. ſed dimẽſiones nõ poſſunt corrumpi aliquo iſtorum modorum: igitur &c. minor probaẽ: primo ꝙ non poſſint corrũpi à ſubiecto: quia conſequuntur compoſitum ratione materię quę eſt incorruptibilis: quando autem aliquid ſequitur aliud ratione alicuius incorruptibilis nõ corrompitur: licet illud aliud quod ipſum ſequitur corrumpatur: quia ſcientia ſequitur hominem ratione animę intellectiuę: licet homo corrumpatur non tamen ſcientia corrumpitur: quia anima ratione cuius ſcientia ſequitur hominem eſt incorruptibilis. Nec à contrario: quia quantitati nihil eſt contrarium: & hæc ratio ſimiliter extrahitur ex verbis immediate ſequentibus dum dicit, & tunc formæ corruptibiles eſſent contrariæ & cætera.

Ad ideꝫ rationes Auerro. inſequentium.

Alię rationes ſimiliter inducũtur ex eũ ſequentibus. Prima eſt quando ex aere fit ignis tota quantitas aeris per ſe corrũpitur: tunc quęro an tota quantitas ignis A quæ de nouo inducitur inducatur in vna parte materiæ aeris, an in alia parte. non eſt dicendum primo modo, qa aliqua pars materiæ eſſet non quanta: ſi dicitur ſecundo modo, ergo materia quæ fuit ipſius aeris habebit partẽ & partem ante inductionẽ quantitatis: quod falſum eſt: quia tunc ante quantitatem eſſet quantitas, conſequentia probatur. nam illud in quo forma iducitur prgexiſtit.

Secundo arguitur ſic. ſi tota quantitas generati de nouo eſt: aut igitur educitur de potentia materiæ, aut non: ſi non: & de nouo eſt: igitur creatur: quod non eſt dicendũ. Si educiẽ: aut igiẽ de materia idiuiſibili: aut diuiſibili: nõ primũ: quia cũ eius potentia perficiatur per actum. ſequitur ꝙ materia indiuiſibilis perficeretur per quantitatem, & ſic indiuiſibile perficeretur per diuiſibile: quod eſt falſum. ergo educitur de materia diuiſibili. ſed patet ꝙ materia non eſt diuiſibilis de ſe, ſed per quantitatem. igitur ante quantitatem eſſet quantitas. Item ſi quan- B titas preexiſtens corrumpitur. ergo motus localis eſſet in Iſtanti. conſequens eſt falſum: vt patet Sexto Phyſi. conſequẽtia probatur. nam quando ex aere fit ignis in introductione formæ ſubſtantialis per te introducuntur dimẽſiones ignis: ſed iſtę dimenſiones occupant maiorem locum ꝙ̃ dimenſiones aeris. ergo vel ſimul erunt cum illo corpore: quod non eſt dicendum: vel illud corpus cederet eis: & ſic corpus cedens moueretur in inſtanti: quia iſtę dimenſiones in inſtanti introducũtur, ſicut & forma ſubſtantialis ipſius ignis. Item omnis motus habet terminum ſibi intrinſecum: quia motus per ſuum terminũ ſpecificatur. Quinto Phyſi. ſed quando ex aere fit ignis rarefactio precedit. ergo habet terminũ ſibi intrinſecũ. ſed in inſtanti introductionis formæ generatur ignis: & ſic motus rarefactionis cõpletur. ergo habet terminum ſuum in inſtanti illo: ſed in illo inſtãti non ſunt niſi dimẽſiones ignis. ergo iſtę dimẽſiones ignis terminant ipſum motum rarefactionis. ergo dimenſiones aeris non corrũ- C puntur: licet ſint in igne maiori termino terminãte. Itẽ repugnat quantitati ꝙ totaliter inducatur de nouo. ergo dimenſiones eædem remanent in generato & corrupto: tenet conſequentia: quia da oppoſitum, ſ. ꝙ non maneãt. ergo ſequitur ꝙ totaliter de nouo inducentur. antecedẽ a arguitur quia omnis motus ad quantitatem vel eſt augmentum vel decrementum: ſed in aucto non tota quantitas generatur: quia augmentum eſt preexiſtentis quantitatis additamentum: nec etiam in diminuto tota quantitas aufertur: quia eſt ꝑexiſtentis quantitatis minoramentum. igitur &c. Præterea. Si vinum mutatur in acetũ nõ dicimus ꝙ doliũ ſit de nouo repletũ. ergo nec aduenit nouũ replemẽtũ, qđ ẽ q̃titas. Itẽ ſi vnũ mutareẽ I aliud nõ diceremꝰ ꝙ locus eſſet mutatus: ſed qđ eſt vnus et idẽ locus. ergo nec qñ aer mutatur in ig. ndicemus ꝙ dimẽſiones aeris permutentur. Et confirmatur quia termini motus: vel differũt ſpecie vel numero: vel ſaltem ſecũdũ aliquem gradum. ſicut in motu augmenti vel diminu- D tionis vel alterationis: ſed quãdo dolium mutatur in dolium: ſi mutaretur per aliquam potẽtiam naturalem: ibi eſſẽt omnino eædem dimenſiones non ſm aliquem gradum differentes. ergo dimenſio, quę eſt I dolio, quod eſt terminus ad quem, eſt omnino eadem cum dimenſione quæ erat in termino a quo, ſ. in alio dolio: aliter enim natura fruſtra ageret ſi moueretur de vna quantitate habẽte talem terminum ad aliam habentem eũdem terminũ.

Præterea. Quando ex aere fit ignis, aut dimenſiones aeris corrumpuntur in inſtanti: aut in tempore: non in inſtanti: qa accidentia ſicut acqrunẽ ꝑ motũ ita corrumpũtur per motum: nec in tempore: quia manerent vſque ad inſtans generationis ignis. ergo & cætera.

Contra opinionẽ Auerrois.

IN oppoſitum contra iſtam opinionem arguo multipliciter. Non ſtante eodem ſubiecto non manet accidens illius ſubiecti: ſed ſubiectum immediatum dimenſionum eſt compoſitum ex materia & forma ſubſtantiali: quam formam ſubſtantialem ſequitur quantitas: igiẽ

non manente compoſito nec manebit dimenſio eadem: ſed corrupta forma ſubſtantiali non manet idem compoſitum. ergo &c. Dices ꝙ nõ oportet ꝙ aliquid ſequẽs aliud ratione alterius corrumpatur ad corruptionẽ eius quod ſequitur: quod ideo eſt quia ſcientia ſequitur compoſitum ratione animæ: & tamen ſcientia non corrumpitur ad corruptionem compoſiti: ſic in propoſito quantitas ſequitur cõpoſitum ratione materiæ: non tamẽ oportet ꝙ quando compoſitum corrumpitur quantitas corrũpatur: quia manet materia ratione cuius ipſum ſequit̃.

Contra, corrupto priori eſſentialiter in quo immediate fundatur, poſterius corrumpitur & ipſum poſterius, ſed forma ſubſtantialis mediat inter materiam & formam accidẽtalem: & ſic eſt prior eſſentialiter quantitate: ſicut ſuperficies mediat inter compoſitum & albedinẽ: & eſt prior eſſentialiter albedine. ergo corrupta forma ſubſtantiali, in qua immediate fundatur quantitas: quantitas corrumpetur. Item accidentis eſſe eſt ineſſe. 7. Metaph. ergo non manente eadem inhęrentia accidentis non manet idem accidens: ſed corrupta forma ſubſtantiali non manet eadem inhęrentia dimenſionis, ergo &c. Secundo principaliter arguitur ſic, in generato quandoq; eſt maior quãtitas, ꝗ̃ in corrupto: vt quãdo ex aere fit ignis tum ſi eadẽ dimenſio maneat in generato &c. quæro aut quantitas generati quæ eſt maior ſit precise eadem quantitas: aut nõ preciſe: & non poteſt dici primum: quia tũc idem reſpectu eiuſdem eſſet maius & minus: & ſic ſub cõtrarijs terminis. ſi dicitur Secundũ, ergo in generato eſt aliqua pars noua quæ prius non fuit in corrupto: tunc arguitur ſic. Quãdo aliqua ſunt eiuſdem rationis ſi vnum eſt corruptibile & aliud: aliter non eſſent eiuſdem rationis: quia corruptibile & incorruptibile differunt plus ꝗ̃ genere. 10. Meta. ſed tota quantitas & eius pars ſunt eiuſdem rationis. ergo ſi pars eſt generabilis & corruptibilis, et totũ cuius eſt pars erit huiuſmodi. ergo ñ neceſſario manet. Confirmatur: quia ſi aliqua pars adueniat vel ab intrinſeco vel ab extrinſeco: ſed nõ ab intrinſeco, ergo denuo educit̃ de potentia materiæ: & ſicut vna pars educitur, ita & quælibet alia poteſt educi: & ſi quælibet pars: ergo & tota: igitur &c. Dices ꝙ quando ex aere fit ignis: ꝙ eadem quantitas manet preciſæ: non tamẽ terminus idem. Contra, ſi preciſe eſt vna quantitas in igne & aere: ſic vnum & idem reſpectu eiuſdem erit maius & minus: & ſi non preciſe eadem quantitas, ergo aliqua pars eſt de nouo in igne quæ non erat in aere: qa iſte terminus non poteſt eſſe niſi aliqua pars quãtitatis: cum non poſſit eſſe punctus: quia punctus ſine quantitate aduenire non poteſt: ꝙ autem ſit maior quantitas in igne ꝗ̃ in aere probatur: tum quia replet maiorem locum ꝗ̃ aer: & non replet niſi ratione quantitatis: tum quia Phyloſophus. Quarto Phy. ca. de vacuo dicit: ꝙ quando ex denſo fit ratũ: maior quãtitas eſt in raro ꝗ̃ fuerit in dẽſo.

Item ꝙ quantitas aeris & ignis non ſit præciſe eadem probatur: ĩpoſſibile eſt quòd relatio de nouo adueniat, niſi fundamentum denouo adueniat: ſecundum æquale & inæquale duplum & dimidium ſunt relationes primi modi: igitur &cæt. ſed capiatur vna quantitas quæ permaneat: & ſecundum eum non ſit maior ſed ſit æqualis quantitati illius aeris: rarefiat igitur aer ille equalis ꝗ̃titati ſic acceptę. igitur aliquod nouũ in fundamento aduenit: ſed nõ quantitate permanente: quia ſic ſm eam nõ erat motus. ergo in aere rarefacto. Sed dices ꝙ ſolõ ibi eſt terminus motus non alia quantitas. Contra. ſolum quãtitate dicitur aliquod equalæ alteri vel inequale: quia proprium quãtitati eſt dici equale, vel inequale. ergo aer qui primo erat equalis & poſtea inequalis reſpectu illius quantitatis permanentis habet aliquam quantitatẽ quã prius nõ habebat. Itẽ per nouũ motũ res noua acquiritur: ſed augmentatio & rarefactio ſunt motus ad quantitatem, ergo per eos noua quantitas acquirit̃: ſed in aere quando rarefit eſt noua rarefactio, igitur &c. Tertio

E principaliter arguitur: nam aut quantitas terminata et interminata ſunt vna quantitas, & ſic habetur prota et in quia quantitas terminata non ſemper manet. ergo nec interminata: aut eſt alia & alia: & tunc in eodem ſubiecto ſunt duę quantitates: quod eſt falſum. Si dicitur ſunt vna quantitas: tamen terminata non manet ſolum quantum ad terminum, quero iſte terminus aut eſt de genere quãtitatis aut non: ſi ſic, cum non ſit indiuiſibilis, quia terminus eſt diuiſibilis & non aduenit nec recedit ſine diuiſibili. ergo diuiſibilis: & per conſequens quãtitas: & ſic quãtitas non manet: & qua ratione vna pars poteſt non manere: & tota. ſi non ſit de genere quantitatis. ergo augmẽtatio & diminutio non erunt motus ad quantitatem: cũ ſint ad talem terminũ. Quarto principaliter arguitur ſic. Phyloſophus. Quinto Phyſi. probat per talem rationem ꝙ generatio non ſit motus: quod mouetur eſt in loco: quod generatur non eſt in loco: ſed ſubiectum generationis eſt materia prima. ergo materia prima nõ eſt in loco. ergo materia prima vt eſt ſubiectum generationis nõ
F eſt quanta: conſequentia probatur. nam omne quantum eſt in loco: quia quantitas eſt ratio formalis qua aliquod ſit in loco. Dicetur forte ꝙ ſubiectum generationis purã materia non eſt ex ſe in loco: ſed per quantitatem: illud autem quod mouetur per ſe eſt in loco: quia proprie eſt quantum. Contra, ſicut materia prima non eſt per ſe in loco inquantum ſubiectum generationis ſed per quantitatem: ita ſubiectum motus inquantum ſubiectum motus non eſt per ſe in loco ſed per quantitatem. ergo nulla eſt differentia inter iſta quantũ ad eſſe in loco. minor probatur: videlicet ꝙ ſubiectum motus vt ſic non eſt per ſe in loco, ſed per quantitatem. Illud per ſe eſt, ſubiectũ motus quod recipit formam, ſecũdũ quam eſt motus: cuius ratio eſt quia ſubiectum motus eſt per ſe in potentia ad terminum motus: & quod eſt per ſe in potentia ad terminum motus in ſe recipit formam ſecundum quam eſt motus: capio minorem ſed ſubſtantia inquantum ſubſtãtia eſt hmõi: ſubſtantia autem vt ſic non eſt proprię in loco:
G ſed ſolum per quantitatem & ſic per accidens. ergo &c.

Sed tu dices ꝙ hęc ratio non ſolum eſt cõtraria Ariſt. ſed etiam contra determinationem Phyloſophi ſupra. nã per hoc Phyloſophus diſtinguit generationem à motu: quia ſubiectum motus eſt in loco: non autem ſubiectum generationis: & tu probas ꝙ ita eſt vnum in loco ſicut et aliud. Reſpondeo ꝙ Phyloſophus diſtinguit generationem à motu: quia illud quod mouetur eſt in loco vel ꝑ formam præſuppoſitam formæ ſecundum quam eſt motus: ſicut ſubiectum alterationis vel loci mutationis: vel eſt in loco non quidem per formam præſuppoſitam formæ ſecundum quam eſt motus, ſicut ſubiectum augmẽti vel decrementi: ſubiectum autem generationis neutro modo iſtorum eſt in loco: quia non per formam præſuppoſitam formæ ſecundum quam eſt generatio: quia vel nulla preſupponitur forma formæ generandę ſm quam eſt generatio: vel ſi ſic: iſta non eſt ratio eſſendi in loco: nec etiam ſubiectum generationis eſt in loco ſecundum
H formam ſecundum quam eſt generatio: quia talis forma cum ſit ſubſtantialis non eſt ratio eſſendi in loco alicui.

Quantum ad tertium articulum. Reſpondeo ad quæſtionem & dico ꝙ quando aliquid corrumpitur vel ſit reſolutio vſq; ad materiam primam: vel non, Si non: ſic dico ꝙ in genito & incorrupto manent eædem dimenſiones numero exiſtentes: & etiam quantitates iſtas dimenſiones ſequentes: cuius ratio eſt quia quantitas ſiue dimẽſio non corrumpitur niſi eius ſubiectum corrumpatur. ſed eius ſubiectum. ſ. materia prima cũ forma corporea ponitur remanere. ergo. &c. Si autem fiet reſolutio vſq; ad materiam primam, ſic dico ꝙ nihil cõe manet in genito & in corrupto niſi prima materia: forma autem ſubſtantialis: & quantitas terminata et interminata corrumpitur et etiam qualitas omnis. Vnde et aduertendum eſt quòd aliquod eſſe ſubiectum accidentis contingit dupli-

citer

citer. Vnomō qa imediate terminat depēdentiā eius: vt ſuꝑficies ē ſubiectū albedinis: & tale dr̄ ſubiectū quo: vñ ſcd̄o Meta. color eſt in ſuꝑficie ꝑ ſe & ṗmo: et dicit Cō. ꝙ ſuꝑficies ē ſubm q̄ albedis. Aliomō aliq̄d dr̄ eē ſubm accñtis qa vltimate terminat depēdētia ei⁹: & tale ſubm dr̄ eē ſubm qd̄: cuiuſmodi ſubm eſt ṗma ſuba: vt ꝓbaē in p̄dicamētis: nā de ipſa oīa dñr vel ſūt i ipſa: qa ergo qñ fit reſolō i gñatiōe vſq; ad materiā ṗmā deſtruiē ſubm qd̄ ipſius q̄titatis: qa tūc forma ſubalis corrūpiē, hinc eſt ꝙ q̄titas corrūpiē qa & ſuba corrūpiē i qua oīs q̄titas fundaē. Ex his pōt hēri rō i ꝓpoſito talis, qñ ſubm imediatū alicu⁹ accñtis corrūpiē & illud accñs corrūpiē: ſed qñ fit reſolō vſq; ad materiā ṗmā accñtis alicu⁹ ſubm nō manet ſed deſtruiē. ergo oē accñs illius ſubi corrūpiē. minor patet, qa tūc nō manet niſi materia pria: ſed materia pria nō ē imediatū ſubm alicu⁹ accñtis: tū qa imediate nō terminat depēdētiā alicu⁹ accñtis: qa materia de ſe nō habet actualitatē ꝑ q̄ poſſit terminare dependētiā accñtis tūc qa nullū accñs mediat īter materiā et formā ſubalē vt ꝓbatū fuit, ergo etc. Scd̄o oñdo cōcluſionē ṗncipalē ſimlr declarādo modū, ſicut q̄tū fit ex q̄to, ita exñs exñte: patet nā materia ſemp ē formata: qa materia nūq̄ ē ſine forma: & ēt patet q̄tū fieri ex quanto & exñs ex exñte: qa corpus ſemp eſt ex terminis, ſūmo minorē: ſed ad hoc ꝙ exñs fiat ex exñte nō oportet ponere aliq̄ formā ſubalē ſemp manere in genito & i corrupto: ſed ſufficit ꝙ forma corrupti cōtinueē vſq; ad īſtās ītroductiōis formę gñati. ergo ad hoc ꝙ corp⁹ fiat ex corꝑe nō oportet ponere aliquā q̄titatē eādē nūero ſemp manere: ſed ſufficit q̄titatē corpis extrīſecā facere illud corp⁹ cōtinuari vſq; ad īſtāa in quo gñaē aliud corpus ex ipſo. Itē qcq̄d eſt in potētia pure paſſiua ad plures formas, ꝑ quaꝝ naturā ſatiaē eius appetitus: qd̄ dico forte ꝑꝑ mat̄eam celi: eſt in potentia cōtradictiōis reſpectu illarū: qa ex. 9. me. hoc eſt eē in potētia cōtradictionis: qa quod ſic eſt in potētia paſſiua nō magis determiat vnū cōtradictorioꝝ q̄ aliū: ſed materia ṗma eſt hmōi ad oēs formas. ex quo nō eſt qd nec quale. 7. Me. ergo reſpectu ipaꝝ ē i potētia cōtradictiōis. ergo materia nō determinat ſibi neceſſario q̄titatē. Itē aut q̄titas eſt formalr cōtēta in potētia materię & reducibilis i ipſam aut nō: ſi nō. ergo nō ē forma materialis, qa nō educiē nec reduciē in potētia materię: vt patet de aīa intellectiua. ſi ſic: igiē eſt gñabilia & corruptibilis. Sed qd ſm veritatē dicemus fuiſſe de intētione Cōm. Dico ꝙ intētio eius nō fuit ꝙ eadē dimēſio nūero maneat in genito & i corrupto: licet eadē ſm ſpēm maneat. Quod patet ex trib⁹ auctoritatibus in de ſuba orbis: prima dicit qa oīs forma ſubalis habet ꝓpriā q̄titatē terminatā: quia oīum natura cōſtātiū &c. iō dimēſiones terminatę nō exiſtūt in hoc ſubo. ſ. niſi poſtq̄ forma ſubalis exiſtit i eo: ex his patet ꝙ q̄titas nō ꝑficit materiā niſi mediāte forma ſubali, ergo forma ſubali corrupta q̄titas corrūpiē. Secūda auctoritas: qa qñ ex aere fit ignis, caliditas ignis agit i aerē: & cū venerit ad maximā q̄titatē materia aeris expoliaē forma ſubali & accñali & dimēſionibus ꝓpriis: & recipit formā ignis, & q̄titatē ipſam cōſeqētē. Alia auctoritas eſt, ꝙ tres dimēſiones nūq̄ ſepanē à materia niſi ſicut accñtia cōia vt qualitates ſenſibiles: & ponit exēplū: vt ſicut dyaphanitas in aere & in aqua, ſed certū eſt ꝙ diaphanitas aeris vel aq̄ nō manet ipſis corruptis: qa cōſequunē formas ſubales eoꝝ. ergo etc. Notādū ꝙ ipa dyaphanitas & oīs qualitas ſimbola corrūpi nō dr̄ ſicut qualitates nō ſymbolę, nō qa eadē nūero maneāt, ſed qa nō à cōtrario, ſed à ſubo corrūpunē: & ſic ꝑ accñs corrūpiē magis q̄ qualitas nō ſymbola. Alia eſt auctoritas Aui. ſecūdo Meta. ſecūdo caplō: vbi dicit ꝙ qñ cera aliter & aliter figuraē: vel qñ ex dēſo fit rarū priores q̄titates corrūpunē & alię numero gñanē. Sed huic auctoritati nō eſt adhęrēdū nimis: quia duꝝ eſt dicere ꝙ aqua quæ rareſit vel ponitur in alio & in alio vaſe aliter & aliter figurato perdat quantitatem & de nouo aquirat aliam.

A AD rationes, ad primā Cōmē. cū dicitur: corpus non pōt fieri ex non corꝑe. Reſpōſio ꝙ iſta ꝓpoſitio dupl̄r pōt intelligi. *Ad rōnes Auerrois.* Vnomō ꝙ illud ex quo fit corpus debet haber aliq̄ dimenſionē & eſſe q̄tum. Alio mō ꝙ illud ex quo fit corpus de ſe ſit corpus: et nō ſit de ſe nō corpus. primo mō intelligendo vera eſt ꝓpoſitio: quia materiā ex qua fit corpus in inſtanti gñatiōis neceſſario oportet eſſe quantā: licet nō quātitate p̄cedente ſed ſequente: qa in illo inſtāti habet formā ſubalē & cōſequēter ipſam quātitatē formā ſequentē: ſecūdo mō intelligēdo dico ꝙ ꝓpoſitio eſt falſa, quod patet duplici rōne. prima rō eſt oē recipiens debet eſſe denudatū à ſpē & genere recepti. Cōmen. 3. de aīa cō. 4. ſed materia eſt recipiēs formā ſubſtantialē & quātitatē. ergo de ſe denudaē ab iſtis. Secūda rō eſt, quia illud quod gñatur vt ſic nō eſt in loco: et ꝑ cōſequens nō eſt quantū: materia aūt gñatur, inquatum eſt ſubm gñationis: ergo non eſt quanta de ſe. ergo &c.

Dico igitur ad formā argumēti: ꝙ corpus fit ex corꝑe B verū eſt ꝑ accidens: quia illud ex quo fit eſt quātū per accidens quia per quātitatē: tñ ꝙ corpus fiat ex per ſe corpore, falſum eſt: vt patuit. Ad auctoritatē cū dicitur. Et quum inuenit &c. dico ꝙ illud quod hr̄ per auctoritatem verū eſt: nā genitū & curruptibile cōtcant in eiſdē dimēſionibus non terminatis: eiſdem. ſ. ſpē non numero: & materia nunq̄ denudaē à dimēſionibus interminatis: quia nunq̄ eſt ſine dimenſione, licet ſit ſine hac vel illa: ſicut etiā materia nunq̄ denudaē à formis ſubſtantialib⁹: licet denudetur ab hac vel illa: vñ bene ſequitur ꝙ ſi materia, in inſtanti generationis vel tꝑe habito ipſi inſtanti eſſet ſine aliqua dimenſione ꝙ corpus fieret ex nō corꝑe: tamē nunq̄ materia eſt ſine dimenſione. A ſecūdū cū arguitur, oīs forma &c. Dico ꝙ illud argumentū nō concludit: quia per idem ꝓbabimus ꝙ quantitas nō corrūpaē: qa ſi corrūperet. ergo vel à ſubiecto vel a cōtrario. nō a contrario: quia nō habet. nec à ſubo: qa tūc ex corruptione, ſ. formæ ſubalis nihil quantitatis remaneret.

C Præterea ſicut quantitas interminata de ſe ſequitur cōpoſitū rōne materiæ: ita q̄titas terminata. igitur ſicut ſi quātitas interminata non dicaē corrumpi, ita nec quantitas terminata eadē rōne, ſ. quia materia nō corrūpitur.

Dico igitur ad argumentū: ꝙ q̄titas corrūpiē rōne ſubiecti: quia, ſ. cōpoſitū quod eſt eius ſubm corrumpitur.

Dices tu, non corrūpitur quia ſequitur cōpoſitū rōne materiæ: qualitas vero rōne formę: & iō corrupto cōpoſito qualitas: & non q̄titas corrūpeē. Reſpōdeo ꝙ hoc dcm̄. ſ. ꝙ q̄titas ſequiē cōpoſitū rōne materię nō inueniē à Phyloſopho: nec à Cōmen. ſed oppoſitū, vt in ſuꝑiori q̄one determinatū fuit: tñ ſi volum⁹ cōſolari ſic dicētes, dicemus ꝙ iō dr̄ q̄titatē ſeq cōpoſitū rōne materię: qualitatē vero rōne formę: quia q̄titas cū materia in duob⁹ cōuenit: in quibus qualitas cū materia prima nō cōuenit ſimlr qualitas in duobus cōuenit cū forma ſubali: in quib⁹ q̄titas nō cōuenit cū ea: nā ſicut materia nō eſt actiua ſic D nec q̄titas: & ſicut materia inter entia eſt impꝑfectiſſima īquātū nō habet aliquē actū: ita ēt q̄titas q̄ eſt īꝑfectior qualitate iō magis cū materia cōuenit q̄ qualitas: qualitas āt eſt ꝑfectior & actiuior: iō magis cōuenit cū forma q̄ q̄titas: iō qua rōne qualitas ſequiē cōpoſitū rōne formæ, eadē rōne q̄titas inſequitur cōpoſitū rōne materię.

AD rationes ſequentiū Auer. ad primā cū dr̄ aut tota &c. dico ꝙ tota quātitas induciē in tota materia: & pars in parte: & cū dicitur. ergo materia quæ fuit ipſius aeris habebit partē & partē. Dico aut tu loqueris de partibus materiæ ſm illud quod ſunt: & ſic cōcedo quod dicitur: tñ & nō ſequiē ꝙ añ q̄titatē ſit q̄titas: qa illas partes nō habet ꝑ q̄titatē ſm ꝙ particulares & extrinſece: & tales partes nō p̄cedūt q̄titatē, imo ſunt tales ꝑ q̄titatē: nec in eis q̄ntitas recipitur: ſed tm̄ in partib⁹ materię pręcedētis: quare &c. Ad Secūdū cū dr̄, ſi tota q̄titas: reſpondeo ꝙ illud argm̄ nō cōcladit. Nā arguo ſic, in eodē īſtāti in quo corpus Chr̄i fuit organizatū fuit & aīatum: tunc

tunc ſic in illo inſtanti in quo aĩa ioſunditur: aut infuoditor to corpore viuo: aut nõ: nõ ſecuodo mõ quia in eodẽ inſtanti idem corpus eſſet viuum & nõ viuum: quod eſt impſſe, nec in viuo quia cũ corpus nõ viuat niſi per aĩam: tũc anteq̃ reciperet aĩam haberet aĩam: & ſic ante aĩam eſſet aĩa: ſimiliter lumẽ eſt actus corporis lucidi: aut ergo lucidum eſt lucidũ ante receptionẽ luminis et ante lumẽ, aut nõ: ſi nõ: igitur oõ lucidũ, eſſet lucidũ quod implicat. Si ſic: cũ dyaphanum nõ luceat niſi per lumẽ: anteq̃ recipet lumẽ hẽret lumen. quæ argumẽta oõ cõcludũt: & tñ conſiſt ꝓceduot. Dico ergo ad ipſum: ꝙ tota quãtitas de nouo educitur de potentia materiæ: & de potentia materię diuiſibili: nõ quidem diuiſibili per q̃titatem ꝓcedentem: ſed ſequentem: ſicut lumen eſt actus corporis lucidi: non quidem prius lucidi: vel ſine lumine lucidi: ſed ꝑ lumen ſequẽs lucidi, ita in propoſito: quantitas eſt alicuius materiæ quantę: oõ quidem de ſe quãtę ſed per quantitatem q̃ habebit. Ad aliud cum dicitur: ꝙ ſi tota q̃titas corrumperetur &c. dicitur ꝙ non ſequitur: quia in eodẽ inſtanti tpis in quo ignis eſt primo genitus tñ q̃torũ eius quantitas ſuperexcedit q̃titatem aeris ex qua generatur tñ corrũpitur de igne: & ſic non oportet ꝙ aliquod corpus moueatur in inſtanti. Vel dicendum ꝙ in illo inſtanti in quo ignis eſt primo genitus ooo occupat maiorẽ locum q̃ aer ex quo genitus eſt ſed ſtatim poſtea in tpe habito vel immediate ſe habente: exẽpli gratia ponaẽ ignis in furno & claudatur: primo ignis corrũpet totũ aerẽ replentem totum furnũ: et certum eſt ꝙ oon occupat maiorem locum quam aer occuparet: ſed aperto furno ſubito maiorẽ occupat: & ſic noo ſequitur ꝙ motus ſit in inſtanti. Poſſet autem dicta ratio de motu locali in inſtanti formari: ſi quantitas ignis de nouo inducitur & tota quantitas aeris corrũpitur: certũ eſt ꝙ tota indocitur io inſtanti in quo generatur ignis: vel per augmentum vel per alterationẽ. ſiue ſic vel ſic ſequitur ꝙ motus eſt in inſtanti.

Reſpondeo ad hanc formam ꝙ totum inducitur in inſtanti generationis ignis nõ per motum aliquem: ſed per mutationem: ideo motus noo eſt in inſtanti: agens enim non primo attingit voã partem materiæ: & poſtea aliã: ſed totam ſimul potentiam materię: ideo in inſtaoti producit. Vode ſciendum ꝙ ſi ſigillũ in vno inſtanti imprimeret figurã in cerã: ita ꝙ totã cerã ſimul attingat nõ per motũ: ſed per mutationem in eã ageret: ſic in preſenti maxime cũ q̃titas ſit quędã ĩpreſſio in ſubſtãtia ab agente.

Ad Quartum cum dicitur: oĩs motus &c. dico ꝙ duplex eſt motus: vnus corruptiuus: alius acquiſitiuus: de acquiſitiuo vera eſt maior: quia per talem motũ eſt proceſſus ab imperfecto ad perfectum: ſed de motu corruptiuo non eſt vera: quia iſte ꝓcedit ab eſſe ad oon eſſe: ideo talis motus non habet terminum ſibi intrioſecũ: quia nõ eſt dare vltimum oon eſſe formę prioris: ſed bene primũ ſequentis. 8. Phyſi. iſte aũt motus rarefactionis qñ ex aere fit ignis eſt ſolum motus corruptiuus: ideo &c. Ad qntum cum dicitur: repugnat q̃titati &c. dicendum ꝙ antecedẽs eſt falſum: quia ſi ſibi repugnaret totaliter produci per nullam potentiam poſſet produci: quod falſum eſt: quia deus producendo coelũ produxit totam quantitatem coeli ſimul cum coelo: ſiſr producere poſſet tota die multas quantitates eſſe totaliter. Sciendũ tamẽ ꝙ quantitas dupliciter acquiritur per motũ. Vnomõ per motum proprium terminatũ ad ipſam: & ſic bene verũ eſt ꝙ quantitati repugnat totaliter acquiri per talem motum. Aliomodo per motum terminatum ad formã ſubalem: & per talem motum põt totaliter induci: & induciẽ in generatione ignis ex aere. Ad ſextum cum dicitur. Si vinum &c. Reſpondeo ꝙ ſi in vino ſunt plures formæ ſubſtantiales acetum nõ de nouo replet dolium quia eadem quaotitas manet io aceto quæ fuit in vino. quia manet forma ſubſtantialis: ratione cuius quantitas vini erat in vioo: ſi tameo noo ſunt plures: dicendum ꝙ doliũ tunc de nouo impletur & noua quantitas aduenit. Ad ſeptimum cũ dicitur. Si vnum doliũ mutaretur: dicendũ ꝙ nullo modo locus idem numero maneret, eſt tamẽ idem ſpecie. quæras quid per hoc intelligitur in ſecundo ſententiarum qõne, Vtrum angelus ſit in loco. Ad coofirmationem cum dicitur. Termini motus inter qoos per ſe eſt ipſe motus etc. dico ꝙ differunt aliquo illorũ modorum: quia aliter natura fruſtra ageret: ſed in ꝓpoſito qñ. ſ. doliũ voum mutaretur io aliud eiuſdem quaotitatis: vel vinum in acetum non eſt ꝓprie terminus illius trãſmutationis: ſed mutatio eſt per ſe inter ſubſtantiã illius dolij: vel inter ſubſtantiam vini & aceti. Ad confirmatiooẽ cũ dr̃. iſta accidentia aut corrumpuntur in tpe aut in inſtãti, dico ꝙ in inſtanti: quia io eodem in qoo corrumpitur aer: & cum dr̃ ꝙ ſicut acquiruotur &c. dicendũ ꝙ qñ aliqua acquiruntur per traoſmutationem tunc ſicut acquiruotur per motum ita corrumpuotur per motum: ſed in ꝓpoſito ipſa quantitas terminata non per ſe acquiritur ꝑ motũ: ſed per accñs per mutatiooẽ: q̃a in iſtãti illo in quo
F eius ſubiectum gñatur. ergo nõ corrũpitur per motum.

AD argumeotum principale cum dr̃. In generato & corrupto &c. dr̃ ꝙ vel in illo qui habuit cicatrices eſt tñ vna forma: & ſic eſt dicendum ꝙ non ſunt eædem cicatrices nõero in mortuo & in viuo, vel ſunt plures: & tũc eſt dicendum ꝙ ideo quãtitas non corrumpitur: quia manet illa forma quæ eſt ſubiectum ĩmediatum eius &c.

Quæſtio Incerti Auctoris.

An interminatæ dimenſiones formam ſubſtantialem in materia præcedant.

VTrum dimenſiones interminatę pręcedant formam ſubſtantialem in materia. Et arguitur ꝙ oõ: quia ſubſtantia prior eſt accñte cognitione, diffinitiõe, & tpe. 7. Meta. Sed oẽs dimẽſiones ſiue terminatę ſiue interminatę ſuot accidentia. ergo &c. Item materia cum forma cauſa eſt oium accñtium quæ ſiuot in ea. primo Phyſi. Cũ igiẽ
G cauſa ſit prior cãto: ſequitur formam ſubſtantialẽ ꝑcedere dimenſiooes. Item dato oppoſito ſequitur diffinitiones ſubſtãtiarũ eſſe ꝑ additamenta: cõſequeos eſt falſum ergo &c. cõſequẽtia ꝓbatur: quia diffinitio principaliter ſumitur à forma: & quicquid cadit In diffinitione: ſiue ſit materia ſiue ſit quodcũq; aliud, cadit ſub rõe formę: tũc arguiẽ ſic. Quod prius eſt forma cadit in diffinitiõe ſubſtantię: ſed dimenſiones ioterminatę ſuot priores forma ſubſtaotiali per te. ergo ponendę ſuot in diffinitione ſubſtaotię. Conſtat aũt cũ ſint accidentia ꝙ ſunt poſt naturam ſubſtãtię. ergo in diffinitione ſubſtantię ponitur aliquod quod oon eſt de eſſeotia ſubſtantię talis aũt eſt per additaeotum. igitur &c. Itẽ materia eſt ꝓprium ſubiectum generatioois: tale aũt oportet manere: ꝙ oon videtur habere eſſe niſi per formam ſubſtantialem. ergo &c.

OPPOSITVM dicit Cõmenta. in de ſubſtantia orbis.

HAnc aũt quæſtionem tractat Cõmẽtator ibidẽ: & ibi ponit opinionem Auic. qui dixit formam
H ſubſtantialem primo recipi in materia prima. Ex qua poſitiooe Comenta. deducit Aui. ad tria ioconueniẽtia. primum eſt, ꝙ forma quælibet eſſet impartibilis per ſe & per accideos, ita ꝙ tota in toto & tota &c. ſecundũ incõuenieos, ꝙ tale compoſitum eſſet immobile. tertiũ, ꝙ materia noo poſſet recipere niſi vnicam formã tanq̃ ſibi ꝓpriam, nec plures ſimul vel ſucceſſiue. Et ꝑ euideotia iſtorum qualiter ſequantur, ſit iſta ſuppoſitio, ꝙ qñ aliquod recipitur io alio mediante quodã alio, illud, quod recipiẽ, recipiẽ ſm naturã illꝰ, quo mediãte recipiẽ, vt patet de albedine quæ de ſe eſt indiuiſibilis, tamẽ quia mediãte ſuperficie, quæ eſt diuiſibilis recipitur, ideo ipſa diuiditur, ita, ꝙ omne impartibile ſi recipiẽ in aliquo mediante aliquo partibili partibiliter recipitur. ſi ergo eſſet motus conuerſus fieret ecõuerſo: cum igitur materia de ſe ſit impartibilis, nec habeat partem, immo, cum ſit pura potentia nullũ etiam habens actum vel diſtinctã quãtitatem

titatē:nec eſt illud quod per ſe diuiditur: ſimiliter forma ſubſtantialis per ſe eſt indiuiſibilis. Si igitur mediante forma ſubſtantiali reciperetur quantitas in materia:indiuiſibiliter reciperetur:& ita illud compoſitū eſſet indiuiſibile:ex quo illa forma nō diuideretur diuiſiōe materię quę omnino eſt impartibilis:ex quo patet primū ſi aduertaſ.

Item ex iſta ſuppoſitione ſequitur ſecundū,ſ.ꝙ tale cōpoſitum eſſet immobile:qm̄ mobile eſt diuiſibile. Et ſimiliter ſequitur tertium:ꝙ in materia non eſſet niſi vnica forma ſimul & ſucceſſiue:quia vt dicit Cōmē.2.Met. naturalis appetitus non eſt fruſtra vel ocioſus :materia aūt naturaliter appetit formā:vel quam poſſibile eſt habere:vel q̄ nō habet. Si ſcd̄o mō iſte appetitus eſſet ocioſus,ſucceſſiua autē pluralitas formarū nō eſt ſine motu: tale aūt cōpoſitum moueri non poſſet:quia cum ſit indiuiſibile non poſſet partim eſſe in termino ā quo: & partim in termino ad quem,ergo non apparet plures. Itē in oībus habētibus materiam:materia eſt vna numero: eo ꝙ non habet per quod differat.ergo tota materia non habebit vt appetat niſi hāc vnicam formam numero: cū igitur hæc ſint inconuenientia:ideo illa fugata relinquūtur:ſed nunc dicetur:qualiter ponemus iſtas dimēſiones interminatas:aut realiter,aut ſecundum rationem.

Pro ſolutione eſt notādū,ꝙ materia de ſe eſt ſolū pura potentia:nec habet aliquem actū de ſe:et ideo ꝙ materia ſit multa vel pauca hoc nō habet ā ſe,ſed ā quantitate:vnde oportet ꝙ in generatione ignis ex aere vel econuerſo, nihil vtrobiq; deperdetur de materia,ſed præciſe tantū ſit ſub vtroq; termino,nō tn̄ occupat tantū locum , quia generans quantum dat de forma,tantum dat & de loco, ſed oportet ꝙ tantum præciſe ſit de materia in generato, quātū in corrupto & ecōuerſo,ſicut dicitur in de generatione,ꝙ ex vno pugillo aquę fiunt decē pugilli aeris,hæc autem raritāa materiæ non eſt ā forma aeris:quia ſic corrupto aere nō maneret tāta materia:quod eſt falſum &c. & per hoc patet, ꝙ maior raritas eſt prior forma aeris, quare non corrumpitur ad corruptionem aquę & ſic intelligendum eſt in materia dimēſiones interminatas pręcedere formam ſubſtantialem.

Sed pro ſolutione argumentorum ſciendum duo.Primum ꝙ dimenſiones interminatę p̄cedunt formā in materia ſm̄ eſſentiā nō ſm̄ eſſe,ſecūdū ꝙ p̄cedunt illā mō accidentali non eſſentiali. Primū patet: quia accidentia nō ſunt entia niſi per attributionem ad ſubiectū:ita ꝙ ſicut entitas accidentium eſt ab entitate ſubſtantię:ita eſſe accidentium ab eſſe ſubſtantię et ſubiectū:ideo dicimus oīa accidentia eſſe eadem numero, licet per accidens ꝓpter vnum eſſe ſubiecti vel ſuppoſiti : ſicut igitur per generationem & corruptionē variaſ ſubſtātia: ſic & accidentia ſm̄ eſſe:et ſicut materia manet ſub vtroq; termino,variatur tn̄ ſm̄ eſſe quod acquirit ſub diuerſis formis:ſic dimēſiones interminatę omnino ſimiliter manēt, ſicut materia in qua fundanſ:& ſic ſm̄ eſſe non pręcedunt formam ſubſtantialē in materia. Secūdū patet:quia vt dictū eſt tota neceſſitas ponēdi dimēſiones interminatas pręcedere formā eſt:vt det ei eſſe partibile & tranſmutabile:hæc autem oīa accidunt formis , quæ formę de ſe ſunt impartibiles & intrāſmutabiles,vnde accidētaliter & nō eſſentialiter dimenſiones præcedūt formā in materia,quia nō pręcedunt niſi in generari & corrumpi: quæ non eſſentialiter per ſe ſed per accidens competunt formæ:& per hoc patet reſponſio ad argumenta.

Dimenſiones ſunt in materia, & ſunt itermi natæ.

Secundo dubitatur quō dimenſiones interminatę pręcedunt formā. Reſpōdeo ꝙ eſt inuenire duo genera dimenſionū interminatarū. Ad cuius euidētiā duo videbimus.Primo ꝙ in materia ſunt dimenſiones. Secūdo ꝙ iſtę ſint interminatę. Primum oſtenditur : quia ꝙ vnus pugillus terrę ſit denſior vno pugillo aquæ nō eſt ex hoc ꝙ terra ſit poroſior aqua.Nam ignis qui minime poroſus eſt : eſt rariſſimus:nec ex hoc:ꝙ partes terrę propinquius iaceant q̄ ipſius aquę immo ęqualiter cum ſint im

A mediatæ:& vtrunq; ſit continuū:ſed ideo quia in pugillo terrę plus eſt de materia q̄ in pugillo aquæ.& ꝓpter hāc conuenientiam in aliquo cōi dixit Ariſt. ſecundo de generatione contra Empedoclem elementa eſſe comparabilia.Ex hoc patet ꝙ in materia eſt inuenire multū & parum:ſed hoc eſt per quantitatem,ſm̄ quam aliquod dicitur æquale vel inæquale , quæ licet ſint in prædicamēto relationis,fundantur tn̄ in quātitate.ſimiliter de multo & pauco:quare,cū ſit de ſe penitus in potentia , nō habet ꝙ ſit multa vel pauca,niſi per q̄titatē: hæc aūt quātitas eſt in materia,ante oēm formam,quod ſic ꝓbatur. Nam non eſt alia ratio quare ex grano miliꝫ non pōt fieri mōs nullo addito & ſine rarefactiōe,niſi quia plus de materia eſt in monte q̄ in milio: ſi igitur natura poſſet ſuper multum & paucum de materia,ita ꝙ poſſet facere de pauca materia multum:tunc etiam poſſet facere de grano miliꝫ montē faciendo de pauca materia miliꝫ multum : & ideo ſine rarefactione:ſed ꝙ de minori fiat maius nullo addi-

B to vel rarefacto,vel nullo dempto vel cōdēſato, eſt oīno cōtra rōnē augumenti et decrementi.ergo natura nō pōt ſuper multum,& paucum,imo actio naturæ ſolū conſiſtit ad formas ſubſtātiales,quas pōt ſucceſſiue in materia inducere et ab eadē remouere: & in hoc etiā natura differt ab arte,quia ars ſolum pōt tranſmutare ſubiectū quantū ad formas accidentales,non quantum ad formas ſubſtātiales vel accidentales,ſimiliter vltra.ergo ad formas accidentales non extenditur eius actio.ex quibus ſequitur, ꝙ quantitas,in qua fundatur multum & paucū materiæ, non eſt de accidentibus formam ſubſtantialē in materia conſequentibus,& conſequenter iſta quantitas eſt ante oēm formā ſubſtantialem in materia. Secūdum oſtenditur,ꝙ ex eo dicitur quātitas interminata,quia indeterminatum locum occupat,multum aūt et parū in materia ſunt illa per quæ pōt occupari locus:nō autē occupat locum determinatum in actu:quia eadem multitudo materiæ aliqn̄ occupat maiorem locum:aliqn̄ minorem:vt in

C vno pugillo terrę:vt cum ex vno pugillo terrę fiunt decē aeris & pro tanto dicitur dimenſio indeterminata. Sic igitur habemus vnum genus dimenſionum indeterminatarū,quod non videtur venari Cōmen.in de Subſtantia Orbis.Nunc videndum eſt ſecundū genus,quod Commentator magis inquirit. Nam vnumquodq; inquantū corpus,et eſt corp⁹ & eſt tale corpus: vt ignis eſt corpus, & eſt tale corpus.ſ.ignis Si igitur ex aere generatur ignis & econuerſo aer corrumpitur:quia hoc tale corpus corrumpitur:ſed non corpus ſimpliciter corrumpitur:ſimiliter de igne corrupto dicatur corpus.ergo ſm̄ hanc opini. prius eſt hoc, vel tali corpore. & quia corpus conſequitur dimenſiones.ergo corpus ſimpliciter conſequitur dimenſiones ſimpliciter : & hoc corpus has dimenſiones: & ſicut corpus ſimpliciter prius eſt hoc corpore,ita dimenſiones ſimpliciter his dimenſionibus & dimenſiones ſimpliciter ſunt interminatę:quia non correſpondet eis locus determinatus:ſed locus ſimpliciter : qa corpus

D vt corpus eſt in loco:non autem in hoc loco : hoc autem corpus eſt in hoc loco determinato : nam generans quantum dat igni vel aeri de forma ſpecifica,tantum dat et de loco indeterminato.Sic igitur habemus duo genera dimenſionum interminatarum pręcedentium formam in materia. Differunt autem hę dimenſiones in hoc,quia primum genus dimenſionum pręcedit omnem formam ſubſtantialem in materia tam generalem quam ſpecificā: quia omnis forma in materia recepta oportet ꝙ partibiliter recipiatur:hæc autem vt patuit non poteſt eſſe niſi dimenſiones interminatę pręcedetēs omnes formas tam generales quām ſpeciales Secundum autem genus non vniuerſaliter pręcedit omnes formas ſubſtantiales quia non formam corporis ſimpliciter:immo ſequuntur : ſed tantum formam ſpecificatam huius corporis ignis vel aeris. Secunda differentia inter has eſt : quia primum genus harum fundatur in materia ſimpliciter vt in ſubiecto:

Prima dimenſionū differentia formam in materia diuerſimodę pręcedentium.

bĳecto ſecundario in compoſito ex materia & forma: nõ enim præcedit corpus ſimpliciter, ſed corpus tale. Tertia eſt: q primum genus dimenſionum pręcedit formam ſubſtantialem Secundum vero non niſi ſecundum modum conſiderandi. Nam in vno compoſito non eſt niſi vna forma, & illa eſt ſpecifica. ſi enim in vno compoſito eſſent plures: cum quælibet illarum det eſſe ſimpliciter idem compoſitum non eſſet per ſe vnum: & quęlibet ingrederetur diffinitionẽ eius: & ſic diffinitio non eſſet p ſe vna, cõtra Phyloſophũ. vĳ. meta. Si igitur ex aere generetur ignis nulla ſubſtantialis forma eſſentialiter remanet in igne quæ fuit in aere: conceptui enim generis non reſpondet aliqua vna ypoſtaſis vnius naturę realis: quia intellectus generis ex parua ſimilitudine collectus eſt: vt dicit Themiſtius primo de Anima: et cõm. ſecũdo. Me. manet igitur corpus in tranſmutatione aeris in ignem quod prius. ſ. vt genus, quod realiter nõ differt à ſuis ſpeciebus, ſed ſolum ratione & modo conſiderandi: quia cõſiderãs ignem & aerem vtrobiq; inquantum corpus nõ corrumpitur niſi aliquod in quo hę duo differunt ſic cõſiderata: et corpus ſic conſideratum eſt prius ſm rationẽ tantum. Similiter dimẽſiones ſimpliciter quę ipſum cõſequuntur ſunt his dimenſionibus priores: non eſſentialiter, ſed ratione. Quarta differentia eſt inter dimẽſiones interminatas & terminatas: q ſolum ratione adinuicem differunt ſicut dimenſio a dimenſione. ſ. ſm rationem magis abſtracti & minus: quia ſicut à particulari realiter nõ differũt niſi ratione ſicut interminata & terminata dimẽſio: et ſicut terminata dimenſio eſt illa qua terminatus locus occupatur: ita indeterminata qua indeterminatus locus occupatur. Sed primum genus dimenſionum à ſecundo realiter differt: quia materia eiuſdem eſt multitudinis & paucitatis ſub vno pugillo terrę & aquæ factę ex illo, terminatę autem dimenſiones maiorem locum determinatum occupant ſub aqua: quã terra. Cũ igitur in tranſmutatione pugilli terrę in quatuor aquæ dimenſio intermi-

E nata eadem manet quia vtrobiq; eadem multitudo materię, non autem manet eadem terminata dimenſio: quia non idem terminus æqualis manet, patet q primum genus dimẽſionis interminatę realiter differt à terminata.

Ex his ſequitur quinta differentia quæ eſt: q primum genus dimenſionis interminatę comparatur ad ſecundũ genus interminatę ſicut materia ad formam. Secundum etiam genus ad terminatas: ſicut forma cõfuſa: ac magis abſtracta ad formam particularem. Ex quo ſequitur q ſicut materia quæ realiter & eſſentialiter differt à forma, terminatur tamẽ per formam, ſic primum genus dimenſionis interminatę realiter diuerſum à terminatis terminatur per dimenſiones terminatas: & conſequenter natum ad primum genus terminari ſucceſſiue per omnes dimenſiones terminatas: & quia vna forma ſubſtantialis adueniens materiæ non inducit niſi vnam dimenſionem talem quæ ipſam conſequitur: & ſimiliter alia aliam & ſic de alĳs: hinc eſt q vna forma ſubſtantiali re-

F cepta in materia non eſt terminatus appetitus materiæ, ſed reſpicit ad aliam formam ſubſtantialem ad quã conſequuntur aliæ dimenſiones terminatę per quas dimenſiones interminatæ præcedentes formam in materia aptæ natæ ſunt terminari. Non eſt autem ſic de materia cœli: quæ licet abſolute ſit eadem cum materia inferiorum indiſtincte, quod eſt per priuationem differentiæ, quia tunc haberent iſtæ materiæ per quod differrent, multum tamen & paucum in materia corporali eſt alterius rationis à multo & pauco in materia cœleſti: quod patet, quia multum de materia in corporalibus facit denſum: parum facit rarum, in incorporalibus vero parum facit tranſparentiam: multum ſpiſſitudinem & luminoſitatem: ſecundum q dicimus q ſtella eſt denſior pars ſui orbis: licet igitur materia per indifferentiam ſit vna in his & in illis, non oportet corpora cœleſtia corruptibilia eſſe ſicut inferiora propter appetitum ad diuerſas formas quas nata eſt habere materia & non habet: cauſa iam dicta eſt.

Quæſtionum Ioannis Ianduni ſuper libros Ariſtotelis de Cœlo & Mundo, & Expoſitionis, ac Quæſtionum eiuſdẽ ſuper Auerrois Sermonẽ de ſubſtantia Orbis nuper additũ, finis.

SERIES CARTARVM:

Quaterni. aa bb cc dd ee ff gg hh Tabula per ſe patet.

BIBLIOTECA NAZ

Venetĳs In officina heredum Lucæ Antonĳ Iuntæ.
M D L I. menſis Nouembris.

